

سەرھاتىيىن

يىڭەمبەر و مللەتەن بۇرىن

مەنتەدى اقرا ئىقافى

www.iqra.ahlamontada.com

تەھسىن ئىبراھىم دۆسكە

جىزىرە

سەرھاتىيىن پىغەمبەر
ۋە مىللەتتەن بۇرىن

JEZIRY BOOKSHOP

ناٲن ڪٽيبي: سهراهاييٽين

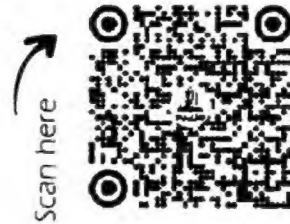
پتغه مبه و ملله ٽين بزين

نقيسه: ته حسين ئيبراهيم دوسي

بهري: ايوب گاره

چاپا هفتي ۲۰۲۳

ژمارا سپارتن ۲۰۹۲

ٲهوك - بهرامبر بهيگري نهحمه ٽي خاني

00964 750 458 88 06

Jeziry BookShop Jeziry BookShop

**سەرھاتىيىن
پىغەمبەر و مللەتەين بۆرىن**

تەجىن ئىبراھىم دۆكى

چاپا ھەتتى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا
وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ ﴾

(البقرة: ٢٨٥)

پيڻگوتن

إن الحمد لله، نحمده و نستعينه و نستغفره، و نعوذ بالله من شرور أنفسنا، و سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، و من يضل فلا هادي له، و أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، و أشهد أن محمدا عبده و رسوله.

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ١٠٢).

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (النساء: ١).

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾ (الأحزاب: ٧٠-٧١).

خوانده‌فانين هيژا: ئەف بابەتین د قى كتيبي دا هاتينه كو مكرن چەند سەرھاتيه‌كن ژ وان سەرھاتيان يتين خودايي مەزن د قورئانا پيروژ دا، و پيغه‌مبەري وى -سلاف لى بن- د ھەديستين خو دا بو مە ڤەگيرايين، ئارمانج ژى ئەو ئەم خواندەفانين كورد پى ئاگەھدار بكەين؛ دا ئەو بزائن كانى رەھتين پيروژە دارا پيغه‌مبەرينيى د ئاھا ديروكى را چەند كوير دداهيلاينه، و د ڤەگيرانا خو دا بو ئان سەرھاتيان مە نە ل بەرە بابەتەكى خورى ديروكى ڤەگيرين، ھەر چەندە دبەت گەلەك جارن ئەم سيناھيى بەدەينه سەر لايى ديروكى ژى دا ویتە ل بەر چاقتين مە پتر يى ئاشكەرا بت، تىشتى پتر مە

دځيت ل ځيرئ هم بهرچاډ بکھين همو خوانده ځاني ځان سهراتييان
 ب (مهنهجي) پيغه مبهراډ به لاڅکړنا ديني دا ناگه دار بين، و بزائن کاني
 پيغه مبهراډ دويکه فتيين وان يين سهرراست چاوا ب نيسلا ما خودئ بهرگرييا
 جاهلييه تا مروځان کريه، و چاوا شيانه د هه څرکيا خو دا د گهل نه حقييئ
 ب سهرکهڅن، بيئ هندي موييه کي ب تنئ ژي حقييئ ژ دهست بدن يان
 د چاځين خه لکي دا شيلي بکهن.. مه دځيت ځان سهراتييان ب په نگه گي
 وهسا څه گيرين د ژينا مه يا نه څرو دا بينه (واقعہ کي) بهرچاډ دا خوانده ځان
 وه ههست بکهت همو يئ سهره دهرييئ د گهل تشته کي زندي دکهت، و تامي
 ژي وهريگرت و د ژينا خو دا مفايي بو خو ژي بينت.

و بو ناماده کرنا ځان سهراتييان مه مفا ژ گه لهک کتييئ کهڅن و نوي
 وهريگرييه، يين ته فسيرو و همديسي و ديروکي، و مه بهرگه پريان ژي کريه
 کو هندي ژ مه بيت، و د توخوبيئ زانينا مه دا بت، هم خو ب پړوايه تيئ
 دورست څه بگيرين و څه گيرين، و نه گره هات و هندهک جارار مه هندهک
 ريوايه تيئ بهرگومان يان يين لاواز څه گوهاست بن ژي مه نيشارهت پي دايه،
 و ل هندهک جهان هر بو (نستئناس) مه ريوايه تيئ تهوراتي ژي
 څه گوهاستينه، و جهي وان د تهوراتي دا ده نيشان کرينه؛ دا خوانده ځان
 بشيت لي بزځرت نه گره هات و وي نه څه چهنده څيا.

دووماهيي هيقيا مه ژ خودايي مه زن همو همي کاري مه راست بينت
 و تهرازييا خيرين مه پي تڅي بکهت.

دهوک

ک ۱۴۲۲ / ۶ / ۱۸

ز ۲۰۰۱ / ۸ / ۹

بۆچى

فەگىرانا سەرھاتىيان؟

دەمى مەرۇف قورئانا پىرۆز و جەدىستىن پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن-
دخوئىت، تى دئىنتەدەر كو پشكەكا مەزن ژ دەلىقەيى بۆ سەرھاتىيان
پىغەمبەر و مللەتتىن وان يىن بۆرىن يا ھاتىيە تەرخانكرن، تىشتى پىيارەكى
ل نك خودانى ھل دئىخت: ئەرئى (حكەمت) ژ ھندە پوئتەپىكرنا ب چىرۆك
و سەرھاتىيان چىە، و بۆچى ئەڧ ھەمى دەلىقە بۆ ھاتىيە تەرخانكرن؟

ژ تىشتىن نە بەرگومانە كو مەرۇقىنى خودان سەرپۆرەكا دەولەمەندە ژ لايى
سەرھاتىيان قە؛ چونكى ئەو د ژيىى خۆ دا، د دىرۆكەكا دوىر و درىژ را
بۆرىيە، و مەرۇقى ئەگەر بقتىت ب چاقىرۆھنى بەرى خۆ بدەتە كاروانى
مەرۇقىنىيى و خۆ پى ناگەھدار بكتە پىتقىيە ل دىرۆكا مەرۇقىنىيى بىزڧرت و
قەكۆلىنەكا باش ل سەر بكتە و دەرس و عىبەرەتان بۆ خۆ ژئ وەرېگرت..
دىرۆكا مەرۇقىنىيى گەلەك مللەت و شارستانى نىاسىنە، يىن كو ھاتىن و
دنيا ئىخستىيە بن دەستى خۆ، پاشى ب سەرک دا ھاتىن و بن ئاخ بووین،
و پترىيا قان شارستانىيان ئەگەرەتن نەمانا خۆ د ناڧ خۆ دا ھلگرتىنە، و
چونكى پترىيا قى دىرۆكى بەرى زەمانى پەيدا بونا نقىسىنى بوو، و ژ وى
دەمىيە يى مەرۇقى ب ناڧى (چاخى بەرى دىرۆكى) دايە نىاسىن، مەرۇڧ
حەتا بشىت خۆ پى ناگەھدار بكتە، يى ھەوجەيى ژىدەرەكى خودايى بوو؛
دا بشىت قى دىرۆكى ب دورستى بۆ قەگىرت، و چونكى قورئان (و سوننەت
ژى يا وەسايە) ژىدەرئى خودايى يى ئىكانەيە كو ب رەنگەكى پاراستى

گههشتیه مه، ئەو دێ مینت ژێدەرێ ئێکانه یێ باوەرپێکری کو ئەم دشیین
ب پشتراستی دیروکا کەفنا مروۆقینییی ژێ وەرگیرن.

قورئانی د پێشچاڤکرنا خۆ دا بو دیروکا مروۆقینییی شیوه و ئسلووبی خۆ
یێ بێ وێنه (و فەزید) هەیه، و ئەف ئسلووبه ل سەر دو بناخهیی سەرەکی
یێ ئافاکریه:

- بەری هەر تشتهکی قورئان دیروکا مروۆقینییی وەسا بو مه بهرچاڤ
دکەت هەر وهکی ئەو هەمی پێکڤه ئێک پارچەیه، و بێ گومان ئەڤه ژ بهر
هەندیه چوکی خوړستییا مروۆقی هەر ئێکه، و نایته گوهارتن ئەگەر چەند
دەم و جە بێنه گوهارتن ژێ.

- دیروکا مروۆقینییی نه ب تنێ ئەو سەرھاتی و رویدانن یێن چێبووین و
چووین، بەلکی ئەو شروڤهکرنا ڤان سەرھاتی و رویدانانە ب رەنگەکی وەسا
مروۆف ب سەر وان پەیهەندییێن ئاشکەرا و نەپەنی هەل بیت یێن پرتین ڤان
سەرھاتیان دگەهینە ئێک و هەمیان دکەنه پارچەیا ئێکگرتی.

ژ بهر ڤی چەندی قورئان دەمی سەرھاتییێن دیروکی بو مه ڤەدگێرت،
دڤیت وەسا مه تی بگەهینت کو مەسەله هەر ئێک بوویه، بو نمونە: دەمی
نایەتا (١٠٥) ئی ژ سوورەتا (الشعراء) بەحسێ مللەتی نووحی دکەت
دبێژت: ﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ۝﴾ هەر چەندە پێغه مبهرهکی ب تنێ کو
نووحه بو مللەتی نووحی هاتبوو هەنارتن، هەر وەسا مللەتێن پستی وان ژێ:
﴿كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ ۝﴾، ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ۝﴾، ﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ۝﴾
و حەتا دووماهییی، مەعنا: مەسەله هەر ئێک بوویه و گازیا پێغه مبهران
ژێ ئێک بوویه: لەو هەچییێ درهه ب ئێک ژ وان کری هەر وهکی وی درهه
ب وان هەمیان کری.

و ده‌می مرۆڤی خودان باوهر سهرهاتیین دیرۆکی -وه‌کی د قورئان و
 حه‌دیسێ دا هاتین- دخوینت، هه‌ست پێ دکه‌ت هه‌ر وه‌کی ئه‌و یێ
 پێداچوونه‌کی د کاروانی باوه‌ریی دا دکه‌ت، ژ سهرکیشی کاروانی یێ ئیکێ
 بگره‌، کو ناده‌مه‌، و هه‌تا تو دگه‌هییه‌ پێغه‌مبه‌ری دووماهییه‌ -سلا ل وان
 هه‌میان بن-؛ دا جه‌ی خو د ناڤ دا ده‌سنیشان بکه‌ت، و بزانت ئه‌و یێ
 ب تنی نینه‌، به‌لکی ئه‌و یێ د گه‌ل کاروانه‌کی سهرکیشین وی پێغه‌مبه‌ر
 بووینه‌، و ئالاگرتن وی هه‌قالین قان پێغه‌مبه‌ران بووینه‌.

ژ لایه‌کی دی ڤه‌ قورئان -ده‌می سهرهاتیین دیرۆکی ڤه‌دگێرت-
 خوانده‌فانی خو ل هندێ هشیار دکه‌ت کو هه‌تا ئه‌و بشیت د قان سهرهاتیان
 بگه‌هت، و پارچه‌یین وان ب دورستی لیک بده‌ت، دڤیت ئه‌و خو ژ لایێ
 رووحی و هزری ڤه‌ بۆ وه‌رگرتنی ئاماده‌ بکه‌ت، ئه‌گه‌ر نه‌ سه‌ره‌ده‌ریا وی
 د گه‌ل قان سهرهاتیان دێ یا خرش بت، و ئه‌گه‌ر خوانده‌فانی لایێ رووحی و
 هزری ل نک خو ژ کار نه‌ئێخست به‌رسفدانا وی دێ یا پێکهاتی و دورست
 بت، و هنگی ئه‌و دێ ب سه‌ر ئارمانجا سه‌ره‌کی ژ ڤه‌گێرانا سهرهاتیین هل
 بت، و دێ زانت کو ئیسلامه‌ ئه‌و (نسه‌با) په‌هین خو د ناڤ ئاڤا دیرۆکی را
 داهیلان، و خودان باوهر هه‌می گه‌هاندینه‌ ئیک و کرینه‌ ئیک ئوممه‌ت:
 ﴿وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ﴾ (المؤمنون: ۵۲)، و ئه‌گه‌ر وی
 هه‌ست ب ڤی (نسه‌بی) کر، و پتر ژ هه‌ر نسه‌به‌کا دی وی که‌یف پێ هات،
 وشانازی پێ بر، هنگی دو هه‌ست و شعورین مه‌زن د دلێ وی دا دێ په‌یدا
 بن:

۱- هه‌ستا دلخۆشیی، کو ئه‌و ژێ ئیکه‌ ژ ئه‌ندامین ڤی ئوممه‌تا مه‌زن
 یا ل به‌ر چاڤین خودی، و ب ده‌ستین پێغه‌مبه‌ران هاتییه‌ ئاڤا کرن.

۲- ههستا ب سهرههرازی و سهریلندیی، یا کو ههتزهکا وهسا ددهته وی
کونهخووشییین ریکی ل بهر وی سفک ببن، و شیانکه کا وهسا وی ههبت کو
بهردهوامییی بدهته ریکی، و خهمی ژ ئاستهنگان نهخۆت.

گرنگيا

سهرهاتيپين قورنائى و همدى

ژ بهر کو ښه گټرانا چيرۆک و سهرهاتيپان پهنگه که ژ پهنگين دهرپينا نهدې، هر ژ بهر وېره مړۆقى همز ژئ کړيې، و گرنگيېه کا تايهت پي دايه، و گوهداريېه کا باش بو کړيې. و نهديبان د نفيسين و بهرهمين خو دا گهلهک چهق و طا ژئ برينه، و هژمارهکا نه يا کيم ژ پهنگ و پويان دايښت. و هتا نهقرؤ ژى د گهل وئ همى پيشکهفتنا علمى و تهکنهلوژى يا مړۆث گههشتيپي هيشتا چيرۆکي بهايي خو ژ دهست نهدايه، هيشتا نهو يا دئينه نفيسين و خواندن و پيشکيتشکر، چ ل هولتين سينه مايي بت، يان ژى ل سهر دپي شانويي بت، يان ل سهر جاما تهلفزيووني و پيلين راديويي بت.

و نهگهر پتر کس -ل قى دهى- فيري هندى بېن کو چيرۆکي بو موژيلاهيپي و ژبيرقهکرنى بخوين؛ چونکى د هزارا وان دا يا هاتيپه چاندين کو بارا چيرۆکي ژ راستيپي چو نينه، مړۆث دلى خو دبهته هندى کو هندهک چيرۆکان بخوينت راستى بن، و ب راستى هاتېنه څهگوهاستن، ل وى دهى کو وان لايين خو يين هونهرى ژى پاراست بن، و ل سهر هستيپا راستيپي ژ دهست نهداين، و نهف پهنگي چيرۆک و سهرهاتيپان ل بهر دهست ههنه بو يي بڅيت لى بزڅرت، خودايي مهزن د نايهتهکي دا دبېژت: ﴿تَحْنُ نَقْصُ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِأَمْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الْغَفْلِينَ﴾ (يوسف: ۱۱)

(۳)، یه‌عنی: ئەو موخەممەد، ئەم ب ئینانە خوارا ئی قورئانی ب ڕیکا وەحیی بوو، بەشترین چیرۆکان بوو تە قەدگێڕین، ئەگەر چ بەری هاتنەخوارا وئ بوو، توو دەرەقا فان چیرۆکان دا ژ بئ ناگەهان بوو، تە تشەک ژئ نە دزانی. مەعنا: ئەو چیرۆک و سەرھاتیین خودی ب ڕیکا وەحیی بوو پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ھنارتین باشتین و دورستترین چیرۆک و سەرھاتیین؛ چونکی ئەو ل سەر راستیی دئاڤاکرینە. و ھەر جارەکا مرۆڤی باوهری ئینا کو ئەڤ سەرھاتیین خودی و پیغەمبەری وی -سلاڤ لی بن- بوو مە قەگواستین ھەمی دراست و دورستن ھنگی وان سەرھاتیان دئ کارەکی بەرچاڤ د دل و گیان و ڕەفتاری وی دا دئ ھەبت؛ چونکی ئەو دئ گەلەک دەرس و عیبرەتان بوو خو ژئ وەرگرت؛ دا د ژینا خو دا مفاہی بوو خو ژئ ببینت.

و قەگواستنا چیرۆک و سەرھاتیان د قورئان و ھەدیسان دا ھژمارەکا ئەگەر و ئارمانجان بوو ھەبوو، ل ئیتر ئەم چەندەکان ژ وان بەر چاڤ کەین:

۱- ئارمانجا ژ ھەمیان مەزنتەر ئەو خودایی مەزن ب ڕیکا قەگواستنا فان سەرھاتیین راست و دورست دقیت راستیا پیغەمبەرییا موخەممەدی -سلاڤ لی بن- بەرچاڤ بکەت.. چونکی ژ تشتین ئاشکەرایە کو ئەڤ پیغەمبەرە مرۆڤەکی نەخواندەفان بوو، و وی کتیبین بەری نەخواندبوون و ئەو ب دیرۆکا مرۆڤینییی یی شارەزا نەبوو، قیجا پا چاوا وی ئەڤ سەرھاتییە ب ئی بەرفەرەھی و بنەجەیی دزانین؟

و ھەسا چۆبوو ھەندەک جارەن جوھی، یان فەلە، یان ھەتا ھەنەمپەرتس دھاتنە نک پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- و داخواز ژئ دکر ئەو فلان سەرھاتییا دیرۆکی بوو وان قەگێرت، و ئارمانجا وان ژ ئی داخوازی جەرباندنا

وی بوو -سلاډ لی بن-؛ دا بزائن کانی راسته ئهو پیغه مېره یان نه،
مه عنا: څه گوهاستنا څان چیروک و سهراتییان راستگویییا قورناتی و
پیغه مېری -سلاډ لی بن- یو هه څرکان بهرچاډ دکر.

۲- څه گوهاستنا قورناتی و همدیسان یو سهراتییین پیغه مېر و ملله تین
بۆرین یو هندی بوویه دا ل نک مه مسوگر بیت کو دینی خودی هه ر ټیک
بوویه و گازی و داخوازا هه می پیغه مېران ژي ټیک بوویه، و خودان باوهر
ټه گهر چهند جه و ده می وان یی ژیک دویر ژي بت هه می ټیک نومم تن و
باوهری ب ټیک خودایی هه یه.

و ټه ټ باوهرییه -وه کی مه گوتی- شعورا ب سهریلندی و سهر فرازیی
ل نک خودان باوهری پهیدا دکه ت؛ چونکی ئهو هه ست ب هندی دکه ت کو
ئهو نندامه که د وی کومی دا یا پیغه مېران رتیریا وی کری.

۳- قورنات و همدیس ده می څان سهراتییان یو مه څه دگپرن مه ل هندی
ناگه هدار دکهن کو ریکا هه می پیغه مېران د به لا څکرنا دینی خودی دا ټیکه،
و پیشوازییا جاهلییه تی ژي یو گازییا وان ټیک رهنگه و نائیته گوهارتن،
له و خودان باوهر -ل چ جه- و چ ده می هه بت- دڅیت ب ریکا خو و یا
دوژمنین خو دشاره زا بن، و ژ هه لویستی جاهلییه تا مروڅان بهرانبهر نیسلا ما
خودی عه جیبگر تی نه بن.

۴- ژ څان سهراتییین دیروکی گه لهک دوباره کرین، یو مه ناشکه را دبت
کو هه ر جاره کا هه څرکی د ناڅبه را باوهرییی و کوفری دا پهیدا بوو، دووماهی
یو باوهرییییه، به لی نه وه بت خودان باوهر هرز بکهن ټه څی سهرکه فتنی
قوربانی پی نه څین، یان بی خو وه ستانندن ب ده ست دکه ټت.. ریکا سهرکه فتنه
پیغه مېر و دویکه فتنی وان ب گول و گولچیه کان یا ره شانندی نه بوویه، و

حه تا وان گازیا خو گهاندی گهلهک خوه و خوین یا هاتییه ریتن: ﴿أَحْسِبَ
 النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ۝ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
 صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ۝﴾ (العنکبوت: ۲-۳) ئهري مروشان هزرکریه کو
 نه گهر وان گوټ: مه باوهري ئینا، خودی بی جه پانندن دی وان هیلت؟
 ب راستی ئه مو ملله تین بهری وان یین مه پیغه مبهه بو هنارتین مه
 جه پاندهبون، قیجا ب راستی خودی دی وان نیاست یین د باوهریا خو دا
 دراست، و وان یین د باوهریا خو دا ددره وین.

۵- ژ بلی قی همیئی قورئان و همدیس ب ریکا شه گپران سهراتییان
 شیانا خودی ل سهر کرنا کارین په رده دپ و نه عهده تی بو مه بهرچاډ دکمن، و
 دیار دکمن کو چو تشت نینه -بلا چهند ل بهر خه لکی یی نه عهده تی ژی بت-
 خو ل بهر هیز و شیانا خودی بگرت، یان د ریکا هه زکرنا وی دا بته
 ناسته نگ.

چیرۆکا دەستپێکی سەرھاتییا نادەمی -سلاف لی بن-

زانایتن شوینواران ئەقرو گەلەک خۆ دوەستینن دا کو ب سەر دەستپێکی
هل ببن، و بزائن کانێ کەنگی؟ و ل کیری؟ و چاوا ژینێ ل سەر عەردی
دەست پێکریه؟ و ئەف خۆوەستاندنە ژ بەر هندییه دا ئەو بەرسقی ل سەر
وئ پسپاری بدەن ئەوا د کەفن دا هزرا مرۆقی وەستاندی، ئەوا مرۆقی -دویر
ژ وەحییا خودئ- چو بەرسف بۆ نەدیتین: ئەری دەستپێکا من -وەک مرۆف-
ژ کیشەیه؟ و ئەگەر هات و دەستپێک دیاربوو، ئەری دووماهی بۆ کیشەیه؟

د گەل وان زانینن کیم یتن ب دەست زانایتن شوینواران د قی دەربارەیی
دا کەفتین ژێ هیشتا ئەو زانین -ل نک وان ب خۆ- جەیی گومان و
دودلیتیه؛ چونکی ئەو نەشیانە راستیی بۆ مرۆقی ژ بن ئاخا دیروکا کەفن
بینەدەر.. ب تنی وەحییا خودایی ئافراندرە دشیب بەرسقەکا بنبر بەدەتە
مرۆقی و چاقتی وی ل راستیی ئەکەت.

بەرسقا خودئ ل سەر پسپارا مرۆقی:

قورئانا پیروژ -ئەوا مە باوەری هەمی کو گۆتنا خودییه- پتر ژ جارەکی
بەرسف ل سەر وئ پسپاری دایە یا د کەفن دا هزرا مرۆقی وەستاندی،
پسپارا دەستپێکی، و قورئان -وەکی کتیبێن عەسمانی یتن بەری خۆ-
ناشکەرا رادگەهینت کو ئەف مرۆقین نوکە ل سەر رویی عەردی دژین هەمی

د بنیات دا دگهڼه زهلامه کی (کو نادهمه)، و نهف زهلامه ب دهستی خودی و ژ بهر حکمه تهکا نهو پی دزانت، ژ ناخی یی هاتییه نافراندن، و یی بوویه مرؤفه کی درست، بو هندی دا بیته خلیفه ل سهر عمر دی، و هتا دهمه کی ل نک خودی دهسنيشانکری بڅیت، و پاشی بزڅرت جارهکا دی بیتهفه ناخ، و هتا رؤژا خودی دهستوبریی ددهت دوباره نهو رابیت و قهستا ئیک ژ دو ړتکان بکته: خوشییا بهردهوام د بهحهشتی دا، یان نهخوشییا بهردهوام د جهنهمی دا.

سهراتییا نادهمی و پیدابونا وی، بهرپرې ئیکیه د ژنا مرؤڅینییی دا، و مهزنتین و گرنګترین بهرپرې ژی؛ چونکی نهو مسهلا باوهرییی بنهجه دکته، و نهګر و چاوانییا پیدابونا ژنیی ناشکرا دکته، و بو مرؤڅی بهرچاڅ دکته کانی نهو چیه؟ و ژ کیفه هاتییه؟ و بؤچی هاتییه؟ دئ کیفه چت؟

سهراتییا نادهمی، مسهلا ژ همیی سهرهکیتړ د باوهرییا مرؤڅی دا، کو مسهلا خوداینی و پرستنییه، نیشا مرؤڅی ددهت، نهف سهرهاتییه خودایي مرؤڅان یی حق و نافراندې و ان ب و ان ددهته ناسین، و چیرؤکا دهستیکی ل بهر و ان پوهن و ناشکرا دکته.

نهګر مرؤڅ ب سهراتییا بابی خو نادهمی ناګهدار بوو، و زانی کانی نهو ژ چ هاتییه نافراندن، دئ ب سورشت و خورستییا خو زانا بت، و دئ زانت کانی چیه وی نزم دکته؟ و چیه وی بلند دکته؟ و کییه دوژمنی وی یی سهرهکی؟ هنگی نهو ړتکا خو بهرزه ناکته، و قهستا کورهړتکا سهرداچوونی ژی ناکته.. نهګر مه نهفه زانی دئ بو مه ناشکرا بت کانی بؤچی قورئانا پیروز -یا مهکی و مدهنی- هنده پویه ب چیرؤکا نافراندنا

ئادەمى كرىيە، و د حەفت سوورەتان دا^(۱) سەرھاتىيىتىن چىكرنا وى، ھەر
ژ بەرى بىت و حەتا ل ەردى دئىتە دانان، بۆ مە قەگىراينە.

سەرھاتىيا ئافراندى:

دەستپىنكا مرۆقى چ بوو؟ و چاوا ئەو ھاتىيە ئافراندىن؟ و د چەند
قووناغان را بۆريە حەتا بوويە مرۆقەكى دورست؟

ئەقە ئەو پىسار بوون يىن ھزرا مرۆقى گەلەك وەستاندى، لەو مرۆقى
ل گەلەك دەمان ژ دىرۆكا خۆ بەرگەريان كرىيە كو ب علمى خۆ يى كىم
بگەھتە بەرسقەكا وەسا كو ئەو خۆ پى قانع بگەت، و دلئى وى پى رحەت
بىت، بەلى دوير ژ وەحييا خودئ چو جاران وى ھىقييا خۆ ب جە نەئىنايە..
ھىشتا نەئىنييا پەيدابوونا ژىنى د (شانا ئىكى) دا ل بەر وى يا بەرزەيە، و
كەسى نەگۆتییە ئەز يى ب سەر ھلبوويم، راستە ئەو (نەظەرىياتىن) مرۆقى
بۆ خۆ تەخمىن كرىن گەلەك يىن ل دويق قى مەسلە چووين، و ھەمى يىن
گەھشتىنە ھندى كو (مرۆف) د سالۆخەتتىن خۆ دا چىكرىيەكى بى وئەيە، و
حەتا ئەقرۆ ژى ئەو نەشيانە پەيوھندىيەكا وەسا د ناڭبەرا مرۆقى و وان
چىكرىيىتىن دى دا -يىن ھندەك دىتژن مرۆقى ژى وەرار كرىيە- پەيدا بگەن كو
(علم) پىشتا خۆ پى گەرم بگەت، و ژ پىزا (نەظەرىياتان) بلند بگەتە پىزا
(راستىيىتىن علمى)، ژ لايەكى دى ژى قە شان (نەظەرىياتان) نەشيانە
(ئەتەمالا دى!) ب پىكەكا علمى لادەن كو مرۆف چىكرىيەكە ھەر
ژ دەستپىكى (سەرخۆ) يى ھاتىيە ئافراندىن، و سالۆخەتتىن تايەت يىن بۆ
ھاتىنەدان.

(۱) ئەو ژى ل دويق تەرتىبا ھاتەنەخوارا وان ئەقەنە: ص، الأعراف، طه، الإسراء، الحجر،
الكهف، البقرة.

قورئان - ژندهړی باوهر پیکری یی نیکانه د قی دهر باره یی دا - رادگهینت کو دهمی خودی قیای قی عهردی ب نفسی مروقی ناڅا بکته (ئیرادا) وی ل سهر هندئ ب جه هات نهو بابی مروشان (ئادهمی) - سلاڅ لی بن - بنافرینت، و بهری نهو ب نافراندنا وی رابیت وی ملیاکه تین خو ب قی چهندی ناگه هدارکرن: ﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةًۭۙ قَالُوْۤا اَتَجْعَلُ فِیْهَا مَنْ یُّفْسِدُ فِیْهَا وَیَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَۚ قَالَ اِنِّیْۤ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۝۳۰﴾ (البقرة: ۳۰) یه عنی: تو - نهی موچه ممد - ل بیرا خه لکی بینهغه دهمی خودای ته گوئییه ملیاکه تان: نهز دی ملله ته کی ل عهردی دانم هندهک ژ وان بو ناغه دانکرنا وی جیگریا هنده کان دی کمن، وان گوت: نهی خودا مفای نافراندنا نهقین هه بو مه بیژه، ههر چهنده کاری وان د عهردی دا خرابکاری و خوینریتنه، و نم یین د فرمانا ته دا، و کاری مه ههردهم نفیژکر نه بو ته، و پاککرنا تهیه ژ ههر کیماسییه کی، و مهزکرنا تهیه ب ههمی سالوخته تین مهزنییی؟ خودی گوته وان: نهز وی دزانم یا هوین نزانن ژ وی مهصلحه تا د نافراندنا وان دا هه ی.

ئیرادا بلندا خودی هاته سهر کو نهو چیکریه کی نوی بدهت، بو هندئ دا دهسته کهک ژ وان ل عهردی جیگریا دهسته که کی بکمن، و ئیرادا خودی نهگهر هاته سهر تشته کی کسهک نابت بهرانبهر راوه ست، یان خو ل سهر نهرازی بکته، و دهمی ملیاکه تان گوتی: چاوا تو چیکریه کی وهسا ل عهردی دی دانی خرابکارییی تیدا بکته و خوینی پریت؟ مهخسه دا وان بهرهنگاریا نهمری خودی نهبوو؛ چونکی نهغه نه بابتهی وانه، بهلکی مهخسه دا وان نهو بوو نهو مفای چیکرنا قی (مروقی) بزنانن، و چونکی نارمانج ژ چیکرن و نافراندنا مروقی ههر ژ دهستیکی (جیگریا د عهردی دا) بوو، خودی وهسا هه زکر قی چیکری ب رهنکه کی وهسا بدهت کو نهو بشیت ب قی کاری خو

پرابیت، ب جوانترین (تہصمیم) نہو دا، و ب باشتترین رہنگ و پروی نہو دورستکر، و ہند بہرہ و شیان دانئی کو نہو ب ساناهی بشیت وئ مہبستی ب جہہ بینت یا خودئی نہو بوو دای.

ل جہہکئی دی قورٹان ب مہ ددہتہ زانین کو ہر ہنگی، و ہیشتا خودئی نادم نہافراندی، وی فرمان ل ملیاکہتان کر کو ہر گاقہکا وی نادم دورستکر دثیت نہو خو بو نادمی بچہمینن: ﴿إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَلِیْقٌ بَشَرًا مِّنْ طِیْنٍ ۝۱۵۱ فَاِذَا سَوَّیْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِیْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَہٗ سَجْدَیْنِ ۝۱۵۲﴾ (ص: ۷۱-۷۲) ل څیرئ رہنگہ پییارہک بیتہکرن: ئہرئ چاوا ملیاکہتان زانی نفسئ مروٹان دئ خرابکاریئ د عہردی دا کم و خونئ پٹرن، ہر چہندہ ہیشتا نہو نہہاتبونہ ئافراندن؟

تہفسیرزانی ناقدار (بن کہیر) د بہرسفا څئ پیساری دا دبیرت: ((ہر وہکی وان ب زانینہکا تایبہت ئہف چہندہ زانییہ، یان ژئ وان ژ تبیعہتئ مروٹئ تئ ئینا دہر کو نہو دئ څئ چہندئ کم؛ چونکی خودئ نہو پی ناگہدار کریون کو نہو دئ مروٹئ ژ ناخہکا کزر ئافرینت.. یان ژئ وان مروٹ ل سہر چټکرییہکئ دی قیاسکر کو بہری ہنگی ل عہردی ہہبوو و خرابی کریو و خون پټبوو)).

ہوسا، ب څئ رہنگی و ژ بہر څئ ئہگہرئ، ئیرادا خودئ ہاتہ سہر کو نفسئ مروٹان بیتہ ئافراندن.

ہیئتینی نادمی:

نہو بوو خودئ ب دہستی خو نادم ئافراند.. ل دہستپیکئی لہشئ وی دورستکر و نہو (ماددئ) لہشئ وی ژئ ہاتییہ دورستکر ژ څئ عہردی ہاتہ وەرگرتن یئ ئہم ل سہر دژین، ژ وئ ناخا ژ گہلہک جہټن عہردی

هاتییه وه رگرتن، و پشتی ئه هاتییه قههیلان ههتا کزربووی و رهنگی وی هاتییه گوهارتن، و وهک قههدرگرتن بو نفشی مروقی خودایی مهزن ب خو ب دهستی خو ئادهم ل سهر شکلی وی دورستکر، و دهههکی ئه پئی دزانت کانی چهند بوو، وی ئه ب قی رهنگی هتلا، د هه دیسهکی دا یا (بوخاری و موسلم) ژ (ئه بوو هورهیره) قه گوهاسستی هاتییه: ((خلق الله آدم علی صورته، طولہ ستون ذراعا)) یه عنی: خودی ئادهم ل سهر رهنگی وی یی تمام دا یی ئه ل سهر. نه وهکی مروقتین دی ئه وین ل سهری دهن بچویک پاشی پیچ پیچه مهزن دهن، ههتا دگهههه ههجمی خو یی تمام، نه. ئادهم هههه ههر ژ روژا ئیکی ئه تیدا هاتییه چیکرن، ئه ژ لایی ههجمی قه زهلامهکی تمام بوو، درژییا وی شیسست گهز بوو. و د دووماهییا هه دیسی دا هاتییه: ((فکل من یدخل الجنة علی صورة آدم، فلم یزل الخلق ینقص بعد حتی الان)) قیجا ههر کهسهکی بچته بههشتی دی ل سهر رهنگی ئادهمی بت، و مروقی پیچ پیچه ل کیمییی دایه ههتا ئه قرۆ.

ژ قی هه دیسی ناشکهرا دبت کو مروف ل دهستپیککی درژتر بوو ژ قی گافتی پاشی روژ بو روژی یی کورت بووی.

پشتی لهشتی مروقی ژ تهقهکا کزر هاتییه دورستکر، دهههکی خودی یی دزانت کانی چهند قههکیشایه، ئه ما د قی حالی دا، ههتا ئیرادا خودی هاتییه سهر کو ئه قی قووناغی ده ریاس بکهت و بیه مروقهکی دورست، ئه بوو وی دهستویری دا ئهف هه رییا کزر ژ (ذهراتین) خو یین ساده بیته قه گوهاستن و بیته (چیکرییهکی) تمام و دورست، یی خودان ههست و شعور، و بیر و باوهر.

ښی څه گوهاستنه مهزن و دهربازبونو ژ قویناغا هه پریه کا مری بو
 ټیکه مین (شانا زیندی) یا نه پینیا ژینی تیدا هاتییه دانان، چهند څه کیشا؟
 بهس خودی پی دزانت! تشتی قورنانی بو مه څه گپرای ب تنی ټهو ټه گهره یا
 نه څه گوهاستنه پهیدا کری: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ۝ وَالْحَجَّاءُ
 خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السُّمُومِ ۝ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰئِكَةِ اِنِّیْ خَلِیْقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ
 مَّسْنُوْنٍ ۝ فَاِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدِيْنَ ۝﴾ (الحجر: ۲۶-۲۹).
 ﴿وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِ﴾ ټه ټه (عونصری) دووی بوو دهوری خو د نافراندنا
 ناده می دا دیتی، و عونصره کټی گرنګ ژی بوویه؛ چونکی همر جاره کا
 (روح) ژ قالبی ده رکه فت، قالب دی زږته قویناغا (ناخینیا) خو؛ و ټه گهر
 پسپار بیته کرن ټهو (روح) یا خودی کریه د له شتی ناده می دا و ټهو پی
 کریه مروځه کټی درست چ بوو؟

دی بیژن: ټها ټه ټه ټهو نه پینیا مروځ نه شیایه و نه شیت بگه هتی
 د سهرهاتییا نافراندن دا، و ټه ټه ټهو مه سلا (لاوازییا) مروځی همر و
 همر دایه ناف چاغان و بیزاریا وی بو ناشکراکری: رح چیه و چاوا دټیته
 دان!

کهنګی نادم هاتبو نافراندن؟

د حدیسه کا درست دا یا موسلم ژ ټه بوو هورهیره ی څه دگویتزا هاتییه کو
 ((ټه نی چیتړین پوڅه پوڅ تیدا هلاتی، نادم تیدا هاتبو نافراندن، و ټهو
 تیدا هاتبو برن بو بهمشتی، و ټهو تیدا ژ بهمشتی هاتبو ده رځستن)).
 و د هندهک ریوایه تان دا هاتییه کو ټهو ل سه عه تا دووماهییی ژ پوڅا
 ټه نییی د ناقبه را ټیقاری و مه غره ب دا هاتبو نافراندن، و ټهو ټهو ده مه
 پی دوعا تیدا دټینه قه بولکرن.

مرۆڤ و دانا زانینی:

پشتی خودایی مهزن رح دایه ئادهمی ئادهم بوو مرۆڤه‌کی دورست، یی تیگه‌هشتی و ب دهف و ئەزمان و خودان ههست و هزر و بیر، ترمذی ژ نه‌بوو هوره‌یره‌ی قه‌دگوه‌یزت، دبیرت: پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوت: ((دهمی خودی ئادهم ئافراندی و رح دایی، ئادهم بیترتی، ئینا ب تیگه‌هاندنا خودی بو وی وی گوت: سوپاسی بو خودی بت (الحمد لله)، خودایی وی گوتی: ئەمی ئادهم! خودی په‌حمی ب ته بهست، هه‌ره‌ نک وان ملیاکه‌تین هه‌ یین روینشتی و بیترتی: سلاڤ ل وه بت (السلام علیکم)، وان گوت: سلاڤا خودی و په‌حما وی ل ته ژی بت (و علیک السلام و رحمة الله)، پاشی ئادهم زڤری نک خودایی خو و وی گوتی: ئەڤه دی سلاڤا ته و یا عه‌یالی ته ژی بت...)).

د نایه‌تین (۳۱-۳۳) دا ژ سووره‌تا (البقرة) هاتییه‌ کو پشتی خودی ئادهم ئافراندی هنده‌ک تشت ب وی دانه زانینی یین کو چیکرییی دی ئەو نه‌دزانین؛ دا بو وی و بو وان ژی ئاشکه‌را بکه‌ت کو ئەڤ چیکرییی نوی هند تاییه‌تمه‌ندی هه‌نه‌ کو بشیت پی ب ده‌وری خو رابیت، قورئان دبیرت: ﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَقْبِلُوا بِأَسْمَاءِ هَٰؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝ قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۝ قَالَ يَتْلُوا بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَتَتْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنْ أَعْلَمَ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمَ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ۝﴾.

کاره‌کی ب ساناهی نه‌بوو ئادهم و دوونده‌ها وی بو هاتینه‌ هلبژارتن، کو جیگریا د عه‌ردی دایه، و ژ په‌حما خودی بوو ب مرۆقی ده‌می وی ئەو بو قی ده‌وری هلبژارتی کو ئەو هند شیانی بده‌تی هه‌تا ئەو بشیت ب ئاخفتنه‌کا زارکری ئاقان ل سه‌ر تشتان بدانت، و هنگی به‌یانی قی قه‌نجیا مه‌زن

ب دورستی دئیتته زانین ده‌می ئهم ل بیرا خو دئینین کو نه‌گهر مروّقی شیان
 نه‌با ب ناقان ناقلیکرییان بنیاست، کانی هنگی ئهم چهند زه‌حمه‌تی دا بینین
 هه‌تا ئهم د ئیک و دو گه‌هشتباین؟

هزر بکه‌ن: نه‌گهر مه‌ قیابا به‌حسی چیا به‌کی بو ئیک و دو بکه‌ین و جو
 چیا ل وئری نه‌بان دا چاوا شین د ئیک و دو گه‌هین؟ و هزر بکه‌ن هنگی
 ئاسته‌نگ د ریکا زانینی دا چهند دا یا مه‌زن بت؟ و مروّق د لایتی زانینی
 دا چهند دا یی پاشکه‌فتی بت؟

خودایی مه‌زن مروّق دا، و شیان ژی دایی کو ئهو راستیا تشتان
 بزانت، و ب ئی شیا نا خودی دایه مروّقی ئهو ل درتزییا دیروکا خو شیا هند
 پیشکه‌فتنن علمی ب ده‌ست خو بیخت کو بشیت ب ساناهی ب ده‌وری خو
 رابیت.. و پیتقییه مروّق ئی راستیی ژ بیرا خو نه‌به‌ت؛ دا ژ ریکا دورست
 ده‌رنه‌که‌فت ووه‌سا د خو نه‌که‌هت کو بیتی خودی ئهو تشته‌که.

ژیینی ئاده‌می و ژییی عه‌یالی وی:

د هه‌دیسا ئه‌بوو هوره‌یره‌ی دا ئه‌وا ترمذی ژی قه‌دگوه‌یزت هاتییه:
 پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیتژ: ((ده‌می خودی ئاده‌م ئافراندی، پشتا وی
 قه‌مالی، ئینا رجا هه‌ر که‌سه‌کی ئهو دئ ئافرینت ژ دوونده‌ها ئاده‌می هه‌تا
 رۆژا قیامه‌تی ژ پشتا وی که‌فت و ل ناڤ چاڤین هه‌ر ئیکی ژ وان
 رۆناهیییه‌ک قه‌ده‌په‌شی، پاشی وی ئهو بو ئاده‌می به‌رچاڤکرن، ئاده‌می گۆت:
 ئه‌ی خودا، ئه‌قه‌ کینه؟ وی گۆت: ئه‌قه‌ دوونده‌ها ته‌یه. و ئاده‌می د ناڤ وان
 دا زه‌لامه‌ک دیت که‌یف ب رۆناهیییا وی هات، ئینا ئاده‌می گۆت: ئه‌ی خودا،
 ئه‌قه‌ کییه؟ خودی گۆتی: ئه‌قه‌ زه‌لامه‌که ژ ئوممه‌تین دووماهییی ژ دوونده‌ها
 ته‌ دبیتژنی: داوود، ئاده‌می گۆت: ئه‌ی خودا، ته‌ چهند عه‌مر دایی؟ وی گۆت:

شیتست سال، ئادهمی گۆت: ئه‌ی خودا، چل سالان ژ عه‌مری من ژی بدی..
 قیجا ده‌می ئاده‌م که‌فتییه به‌ر مرنی و ملیاکه‌تی مرنی هاتییه نک، ئاده‌می
 گۆتی: ما هیشتا چل سال ژ عه‌مری من نه‌ماینه؟ وی گۆت: ما ته‌ نه‌و
 نه‌داینه کورپی خو داوودی؟ گۆت: قیجا ئاده‌می ژ بیرکر، له‌و دوونده‌ها وی
 ژی ژ بیرکر، و ئاده‌م خه‌له‌ت بوو له‌و دوونده‌ها وی ژی خه‌له‌ت بوو)).

د ریوايه‌ته‌کا دی دا هاتییه: ((ده‌می ملیاکه‌تی مرنی هاتییه نک ئاده‌می
 ئاده‌می گۆتی: ته‌ له‌زا کری، هزار سال بو من یتن هاتینه‌دان، وی گۆت:
 به‌لی، به‌س ته‌ شیتست سال -و د ریوايه‌تا بۆری دا: چل سال- یتن داینه
 کورپی خو داوودی)).

ژ قی حدیسی دئیته زانین کو ئاده‌م نه‌ه سه‌د و شیتست سالان مابوو
 ساخ؛ چونکی وی چل سال ژ ژییی خو دابونه داوودی -سلاف لی بن-، هه‌ر
 وه‌سا ژ حدیسی دئیته زانین کو ئاده‌می حسیب دزانی و سال ده‌ژمارتن، و
 کو عه‌مری هه‌ر مرۆقه‌کی یی هاتییه نفیسین هیشتا ژ پۆژا ئاده‌م هاتییه
 ئافراندن، و نه‌گه‌ر ئاده‌می ژ بیر نه‌کریا و خه‌له‌ت نه‌بیا هه‌ر مرۆقه‌ک دا
 عه‌مری خو زانت.

ناهه‌نگا قه‌درگرتنا مه‌زن:

خودایی مه‌زن بابی مرۆقان ئاده‌م د جوانترین په‌نگ و روی دا ئافراندا، و
 د سه‌ر هندی ژی را وی هنده‌ک تاییه‌تمه‌ندیین وه‌سا دانن کو نه‌داینه که‌سی
 دی ژ بلی وی، نه‌قه‌ ژ به‌ر هندی دا نه‌و بشیت ب دورستی ب ده‌وری خو
 رابیت کو جیگرییا د عه‌ردی دایه. و دا کو خودی پتر قه‌درگرتنا خو بو قی
 مرۆقی نیشا چیکرییان بده‌ت، وی د ناڤ ملیاکه‌تان دا کره ده‌نگ کو ده‌می
 رح دئیته ئاده‌می و نه‌و دبه‌ته مرۆقه‌کی دورست، دقیت نه‌و هه‌می خو بو

ئادەمى بېچەمىنن، و قەدرگرتن بۆ ئادەمى و ب جەئىنان بۆ فەرمانا خودى
 دئىت ئەو بۆ ئادەمى بېچە سوجوودى: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكِئَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا
 إِبْلِسَ أَبَىٰ وَأَسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۝﴾ (البقرة: ۳۴)، و ئاشكەرايە كو ئەف
 سوجوودە بۆ قەدرگرتنا ئادەمى بوو، و دا ملياكەت بزانن كو قى مروقى
 بهايى خو يى مەزن ل نك خودى ھەيە، نە كو بۆ پەرستىن و عىبادەتى بوو، و
 سوجدەبرنا بۆ قەدرگرتنى تشتەكى دورست بوو بەرى ئىسلامى، و دەمى
 ئىسلام ھاتى ئەف چەندە ھەرام كر و گۆت: چى نابت كەس خو بۆ كەسى
 بېچەمىنن ئەگەر خو بۆ قەدرگرتنى ژى بت.

بەھايەكى مەزن بوو خودى داىە مروقى دەمى وى ئەو ب دەستى خو
 ئافراندى، و سررا خو كرىيە د قالبى وى دا، و پف كرىيى ھەتا ئەو بوويە
 چىكرىيەكى خودان رح، و دەمى وى ملياكەتتىن خو ھەمى بۆ وى چەماندىن.
 ئەرى ئەو چ بوويە مروث ھەندە بلندكرى و گەھاندىيە قى پىكا ب قەدر..
 مروث، ئەوى ژ مستەكا ئاخى ھاتىيە چىكرن؟

مروث چىكرىيەكە بەھايى خو نە ژ ھىز و شىانا خو وەردگرت، ئەگەر
 مەسەلە ھىز و شىان بت د قى گەردوونى دا گەلەك چىكرى ھەنە ھىزا وان
 ژ يا مروقى پترە، بەھايى مروقى ژ ھەندى دئىت دەمى ئەو خو ب وەرىسى
 خودى قە دگرت، و ھىزى ژ وى وەردگرت، ئەو خودايى عەقلەكى مەزن كرىيە
 د سەرى وى دا و ھەر تشتەكى ل ەمرد و ەسمانى بۆ وى (موسەخخەر)
 كرى و ئىخستىيە بن دەستى وى.

نەپىنىيا قەدرگرتنا مروقى ژ قى رحى بوويە ئەوا خودى كرىيە د لەشتى
 وى دا، ئەگەر نە پا بۆچى دەمى ئادەم پەيكەرەكى بى رح خودى فەرمان

ل ملیاکه تان نه دکر کو بو وی بچنه سوجوودی؟ ﴿ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴾ (الحجر: ۲۹).

و ملیاکه تان هه مییان فه رمان ، و خو بو ئاده می چه ماند، و عهده تی ملیاکه تانه ده می خودی فرمانه کی لی دکهت یا وان ب جهنانه، و سوجه برنا وان بو ئاده می بو وان ب خو ژی بلندی بوو؛ چونکی ب کارئینانا فرمانا خودی بوو، و عهده هنگی ب قهدر دکهت ده می فرمانا خودانی خو ب جه دئیت.

پهیدا بوونا شهیطانیی:

پوژا خودی دنیا دای حمزکنا وی ل سمر هندئ هاتییه پوژ ب پونا هییا خو څه ههبت، و شهت ب تارییا خو څه د دویف دا بیت، و نه گهر تارییا شهتی نهبا مروقی بهایی پونا هییا پوژئ ب دورستی نهدزانی.. د گمل خوشییی وی نه خوشی ژی دا؛ دا مروف تاما خوشییی بزانت، و پوژا وی ئاده م ژی ئافرانندی و دهوری جیگرییا د عهردی دا دایی -ژ بهر حکمه تهکا نهو پی دزانت- وی (کسه کی خرابکار) ژی دا؛ دا قی دیمه نی زهلال شیلی بکته، و بهر گه پرائی بکته خرابییی تیکه لی قی باشییی بکته، و دوژمناتییا ئاده می و دوونده ها وی بو خو بکته کاری سهره کی.

نهف کسه خرابکار نهو یی ب ناقتی (شهیطان) یان (ئبلیس) هاتییه نیاسین، و د دهر حهقا شهیطانی و هیقینی وی دا چند گوتنهک هه نه، یا ژ هه مییان دورستتر نهو: هیقینی شهیطانی ژ نفشی (ئهجنانه)، و ئهجنه -وه کی مروشان- ئیک ژ وان چیکرییانه یین خودی بو حکمه تهکا نهو پی دزانت ئافراندين، و ئهجنه -وه کی ب پهنگه کی ئاشکرا د قورئان و حه دیسان دا هاتی- ژ گورییا ئاگری یین هاتینه ئافراندن، و ئافراندا وان بهری یا

مرۆڤان بوو؛ چونکی دهمی ئادهم هاتییه ئافراندن ئبلیس هه‌بوو، و پسپاره‌ک
هه‌یه ل ڤیری دئیه‌کرن:

ئهری مادهم ئبلیس نه ژ ملیاکه‌تان بوو، پا بوچی ئهو کهفته بن وی
ئهری خودی ل ملیاکه‌تان کری کو بو ئادهمی بچنه سوجوودی؟

بو به‌رسف دی بیژین: عهد به‌ری ئادهمی ب زه‌مانه‌کی درێژ هاتبوو
چیکرن، و به‌ری ئادهم بیته‌ چیکرن هنده‌ک چیکریین دی ل سهر عهدی
دژیان، و ئه‌جنه چیکریه‌ک ژ وان چیکرییان بوون، د هنده‌ک ریویه‌تان دا
ژ (ئبن عه‌باسی) دئیه‌ ڤه‌گوه‌استن، دبیتژ: دهمی ئه‌جنان خرابی د عهدی
دا کری و خوین پیتی خودی ملیاکه‌ت ڤیرا به‌ردان و ئهو ژ عهدی
ده‌رخستن و به‌ری وان دانه‌ جزیرین ده‌ریایان.

و شه‌یطان ئه‌وی به‌ری هنگی دگوتنی: (عه‌زازیل) ئیک ژ وان بوو، و
چونکی ئهو ژ عیباده‌ت‌که‌رتن وان بوو ملیاکه‌تان ئهو د گهل خو‌ بره‌ عه‌سمانی
و د ناف خو‌ دا هیتلا، و هندی وی عیباده‌ت دکر ئهو بوو مه‌زنی هنده‌ک
ملیاکه‌تان و ژ به‌ر هندی گوتنی: (طاووس الملک) یه‌عنی: مه‌زنی
ملیاکه‌تان، و چونکی ئهو د گهل ملیاکه‌تان بوو، ئهو ژ وان هاته‌ هژمارتن و
ده‌می خودی فه‌رمان دایی کو ملیاکه‌ت بو ئادهمی بچنه سوجوودی فه‌رمانی
ژ وی ژی گرت، به‌لی ئهو ل به‌ر نه‌هات و هیتجه‌تا وی ئه‌ڤه‌ بوو وی گوت:
ئهو ژ ئادهمی چیترم؛ چونکی ئهو ژ ئاگری یی هاتیمه‌ ئافراندن و ئهو
ژ ئاختی. و ئهو ب خو‌ وی درهو دکر، مسه‌له‌ نه‌ چیتری بوو، مسه‌له‌
حه‌سیدی بوو، وی حه‌سیدی ب ئادهمی بر، و دلێ وی نه‌گرت چیکریه‌کی
بینت خودی هنده‌ قه‌دری و به‌ایی بده‌تی، له‌و شه‌یطان دئیه‌ هژمارتن
ئیکه‌مین که‌س حه‌سیدی ب خه‌لکی بری.

و چونکی نهجنه ژي وهکي مروژان ولسا يتين هاتينه ئافراندن کو بشين
 باشيبي ژي بکهن و خرابيبي ژي، يهعني: خودي تختيار يا دايه وان کو
 گوهدارييا خودي بکهن يان بي نه مرييا وي بکهن، عهزازيلي مهجال هه بوو
 فهريانا خودي ب جه نه نيت، و بو ناده مي نه چته سوجودي، نه وهکي
 ملياکه تان نه وين نهف مهجاله نه هدي، و چونکي وي گوهدارييا خودي نه کر
 په يثا (شهيطان) ل سهر هاته دانان، نهوا د زمانه عهريبان دا بو وي که سي
 دئته گوتن يي حه قيبی و نه حه قيبی تیکه لي نیک بکته، و راستيبي ل بهر
 خه لکي بهرزه که ت.

دورمنيا بهردهوام.. و هه فرکيا کرته:

ل قيری.. پشتی ئبلیسی فهريانا خودي ب جه نه نيناي، و خو ژ هندي
 مهزتر ديتي کو بو ناده مي به چته سوجودي، فهريانا خودي هاته سهر کو نهو
 ژ په حما خودي بي بار بيت: ﴿ قَالَ يٰ اٰیُّوَسُ مَا مَنَعَكَ اَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتَ بِیْهِ اَسْئُکِرْتَ اَمْ
 کُنْتَ مِنْ اَلْعٰلِیْنَ ۝ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِیْنٍ ۝ قَالَ فَاَخْرِجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَکِیْمٌ
 ۝ وَاَنْ عَلٰیكَ لَعْنَتِيْ اِلٰی یَوْمِ الدِّیْنِ ۝ ﴾ (ص: ۷۵-۷۸).

خودي گوته ئبلیسی: نهو چبوو نه هيلای تو بو وي به چيه سوجودي يي
 من قه دري وي گرتي و ب ههردو دهستين خو ئافراندي؟ يان تو ژ وان بووي
 يين خو ژ خودايي خو مهزتر دبين؟ ئبلیسی ژ نهرازيبوون شه ل سهر نه مري
 خودي گوت: نهز بو وي نه چوو مه سوجدي؛ چونکي نهز ژ وي چيترم، ته نهزي
 ژ ناگري ئافرانديم، و نهو ژ ته قني (و ناگر ژ ته قني چيتره). خودي گوته
 وي: پا دي تو ژ به حششتي ده رک شه هندي تويي ب گوتني تو يي دو برکيبي،
 و تو يي له عه تيبي، و ده ريخستنا من بو ته دي يا ههري ههري بت. و گاڤا
 ئبلیسی ديتي نهف موصييه تا مهزن سهر ناده مي هاته سهری تبیعه تي خو

یئ شیطانی ناشکەرا کر، ئەو ھەسۆیدییا بەری ھنگی د دەر ھەقا ئادەمی دا د دلئ وی دا ھەیی بۆ کەریەکا وەسا ئنیەتا تۆلشەکرنئ ل نک پەیدا کر، ئەو ئنیەتا بەری وی دایە دوژمناتییەکا مەزن:

﴿ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٧﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغَوِّيَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ ﴾ (ص: ٧٥-٧٨) ئبلیسی گۆت: خودایئ من پا دئ تو مرنا من پاش بیخە، و ھەتا خەلک ژ گۆپتن خۆ دەر د کەشن تو من بەتیلە. خودئ گۆتە وی: ھندی تویی تو ژ وانئ یئ ھەتا پوژا دەمی دەسنیشانکری دئینەھیلان، پوژا پفکرنا ئیکئ دەمی خەلک ھەمی دمرن. ئبلیسی گۆت: قتیجا سویند ب زالبوون و مەزنییا تە -ئەوی خودا- ئەز دووندەھا ئادەمی ھەمییان دئ د سەر دا بەم، ئەو تئ نەبت یئ تە بۆ عیببەدەتئ خۆ ھلبژارتی، و تە ژ سەرداچوونا من پاراستی، و تە چو دەسەھلات ل سەر وان نەدایە من.

گاڤا وی زانی ئادەم ئەگەرا قئ دووماھییا خرابە یا ئەو دئ گەھتئ، وی نەڤیا بئ تۆلشەکرن خۆ تەسلیمی قئ دووماھییی بکەت، ئیکەمین جار وی ژ خودئ خواست دەلیشەیکەکا وەسا بەدەتئ کو دەمی ھەڤرکی و دوژمناتییا وی د گەل ئادەمی و دووندەھا وی دەرژتر لی بت، دا مەجالئ تۆلشەکرنئ بۆ وی بەرفرەھتر لی بیت، و ژ بەر حکمەتەکا خودئ پئ دزانت قەدەرا وی ل سەر ھندی ب جە ھات کو ئەو داخوازا ئبلیسی بۆ وی ب جە بینت، و ل قیترئ ئبلیسی ب پوئەکئ قائیم قە راگەھاند کویا ژئ بیت د دەر ھەقا د سەر دا برنا ئادەمی و دووندەھا وی دا ئەو دئ کەت.

ئەقە ئیکەمین شەر بوو دژئ نفشئ مرۆڤئ ھاتییە راگەھاندن ژ لایئ ئبلیسی قە، و د قئ راگەھاندنا خۆ دا -وہکی قورئان بۆ مە قەدگێرت-

ئېلیسی چەند مەسەلەک بەرچاڤکرن یا د جەتی خو دایە ئەم مەروڤ پێ دئاگەھدار بین؛ دا د هەڤرکییا خو دا د گەل وی ئەم لێ دەشیار بین:

ل سەری ئېلیسی راگەھاند کو مەیدانا شەری دێ عەردەت: ﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥﴾ (الحجر: ٣٩) مەعنا: مەیدانا شەری دێ ل عەردی بەت.. و ناشکەرایە ئېلیسی دزانی کو خودی گۆتوو ملیاکەتان: ئەز دێ خەلیفەیکە ل عەردی دانم، لەو وی دزانی هەڤرکی دێ ئەو بەت یا ل عەردی پەیدا دەت.

هەر وەسا وی ئیشارەت دا وی چەکی ژێ یێ کو ئەو د قی شەری دا ب کارئینت، دەستی گۆتی: ﴿لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥﴾ وی گۆت: ئەز دێ ئیکا هەند کەم خرابی ل بەر وان بێتە باشی، تەشتی کریت ل بەر وان جوان بیت، و د سەر هندی ژێ را ئەز دێ وە ل وان کەم کو ئەو بەت قی خەملاندنا ژ درەو بێتە خاپاندن هەتا ئەو هەزەر بکەن کو ئەو خرابییا ئەو دکەن باشیە.. ژ بەر قی ئیکێ تو بەری خو بدی هەر کەسەکی دلی خو دێتە خرابییهکی ئەو خرابی د چاڤین وی دا دئیتە خەملاندن، و ل بەر وی دئیتە شریکرن.. ئەڤە چەکی شەیطانییە باش بزەن!

یا غەریب ئەو هەر ژ پۆژا ئیکێ یا شەیطانی شەری تیدا راگەھاندی وی باش زانی کو د ناڤ مەروڤان دا توخمەکی پاراستی ژ وی و خەملاندن و خاپاندن وی دێ هەبەت، لەو هەر ژ دەستیکی وی (تەعتراف) کر پەنگەکی مەروڤان دێ هەبەت ب چو رێکان ئەو نەشیته وان: ﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥﴾ ﴿إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ٥﴾ (الحجر: ٣٩-٤٠) گۆت: ئەز دێ شیم هەمی مەروڤان د سەر دا بەم بەتێ ئەو عەبدین تە نەبن یێن تە بو عەبدینییا خو هەلپژارتین و (ئەخلاص) ب رزقی وان کری. ئەوان ئەز

نه‌شتمی. خودی ب خو ژى ئەف راستییه بنه‌جه کر کو ده‌سه‌لاتا شه‌یطانی ب تنی دى ل سەر وان بت ییتن به‌ندکى خو د گهل خودی دقه‌تینن، و خو ژ کاروانی عه‌بدینیا خودی شه‌ده‌ر دکهن، ئەو دى بنه دیل د ده‌ستین شه‌یطانی دا، خودی گوت: ﴿وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (الحجر: ۴۳).

ئافراندا هه‌وایی:

ده‌می فرمانا خودی هاتی کو ئاده‌م بو ده‌مه‌کی ل به‌حه‌شتی بیتهدانان، خودی نه‌مر لی کر و گوتی: ﴿وَقُلْنَا يٰۤأَدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ﴾ (البقرة: ۳۵) و ئەفه ئیکه‌مین ئیشاره‌ته د قورئانی دا هاتی هندى دگه‌هینت کو ئاده‌م ده‌می بو به‌حه‌شتی هاتییه فه‌خواندن، ئەو یی ب تنی نه‌بوو، به‌لکی چیکرییه‌کا دی ژى یا کو د گهل وی بوویه جوت، د گهل دابوو، قورئان بو مه شه‌ناگيرت کانى ئەف چیکرییا د گهل ئاده‌می بوویه جوت چاوا هاتییه ئافراندن، ئەو ئیشاره‌ت تی نه‌بت یا د ده‌ستپیکا سووره‌تا (النساء) دا هاتی، ده‌می خودایی مه‌زن دبیرت: ﴿يٰۤأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ (النساء: ۱).

ئەف ئایه‌ته ب ره‌نگه‌کی گومان تیدا نه ناشکرا دکه‌ت کو خودی هه‌ووا ئەوا د گهل ئاده‌می بوویه جوت، ژ ئاده‌می ب خو ئافرانديیه، و مه‌سه‌لا ئافراندا هه‌وایی ژ ئاده‌می ب خو، ئەگه‌ر ل به‌ر هنده‌کان تشه‌کی غه‌ریب بت، د مه‌جالى علمى دا تشه‌کی گه‌له‌کی عه‌ده‌تییه؛ چونکی خو بچوکیین مه‌ ئەقرۆ ل مه‌درسان دخوینن کو هنده‌ک چیکری ل دۆر و ره‌خین مه‌ هه‌نه زیده‌هیا وان ب ریکا (ئنقسامی)یه، بو نموونه: ئەمیا، و هنده‌ک میکروبین ئیشان ژى، گاڤا ژفانی زیده‌هیا وان دئیت، ئیک ژ وان دوه‌رم‌ت

و پشکهک ژئې قهدبت و چټکرییهکا سهرېخو ژئې پهیدا دبت.. مهعنا: د ناف
چټکرییتن خودئ دا تشتهکئ غهرب نینه جوټ ژ کتنې پهیدا ببت.
پسیار ل څیرئ نهغهیه: ئهرئ کهنکی و چاوا هموا ژ ئادهمی دورست
بوو؟

ژ (ئبن عبباسی) دئیتته فهگوهستن، کو دهمی ئادهم ل بهحشتی هاتییه
دانان ئهو ب تنئ لی دهات و دجوو و صبرا وی نهدهات، دههکی ئهو
نقشت و پشتی ژ خهو رابووی وی ژنهک دیت ل بهر سهرئ وی یا روینشتی
بوو، خودئ ئهو ژ پهراسییا وی یا چهپئ ئافراندهوو، ئادهمی گوټئ: تو
کییی؟ وی گوټ: ئمز ژنم. ئادهمی گوټئ: بوچ تو هاتییه ئافرانندن؟ وی
گوټ: دا صبرا ته ب من بیت.

ژ څئ گوټنا صهابی ئاشکهرا دبت کو پشتی ئادهم چویه بهحشتی
هموا ل ویرئ یا ژ پهراسییا وی هاتییه ئافرانندن.

و ژ بلی هندئ کو کانی هموا بهری یان پشتی چوونا ئادهمی بو
بهحشتی هاتییه ئافرانندن^(۱) د همدیسکهکا دورست دا هاتییه: پیغمبر
-سلاټ لی بن- دپټرت: ((استوصوا بالنساء، فإن المرأة خلقت من ضلع،
وإن أعوج شيء في الضلع أعلاه، إن ذهب تقیمة کسرتة، وإن ترکته لم یزل
أعوج، استوصوا بالنساء خیرا))^(۲) یهعنی: هوین ب شیرهتا من د دهر حقا
ژنان دا بکهن، چونکی هندی ژنه ژ پهراسییهکا خوار یا هاتییه ئافرانندن، و
جهئ ژ همییان خوارتر د پهراسییی دا سهره ئهگر تو بییی دا وی راست

(۱) چونکی دبت ژ نایهتا بوړی ئاشکهرا بیت کو هموا بهری چوونا ئادهمی بو بهحشتی
هاتبوو ئافرانندن، نهگر نه خودئ نهگوته ئادهمی: تو و ژنا خو ل بهحشتی ناکنجی بین.

(۲) بوخاری و موسلم څئ همدیسئ ژ ئبوو هورهیرهئ قهدهگوهټزن.

بكهى دى شكىنى، و ئەگەر تووى بېتلى دى مىنت خوار، قىتجا هوين
قەنجىيى د گەل ژنى ب كارىنن.

ژ قى ھەدىسى و گوتنا (ئىن عەبباسى) يا بۆرى ئاشكەرا دېت كو ھەووا
ژ پەراسىيا ئادەمى يا چەپى ھاتىبو ئافراندىن، و د قى دەلىقەيى دا ھندەك
ئەدىبان گوتىيە: خودى ھەووا ژ ھەستىيى سەرى ئادەمى ئەئافراندا دا ئەو خۆ
ل سەر سەرى وى مەزن نەكەت، و ژ ھەستىيى پىتى ژى ئەئافراندا دا ئەو خۆ
ل سەر سەرى وى مەزن نەكەت، بەلكى ژ وى پەراستىيى ئافراندا يا دللى وى
قەدگرت دا ئەو ھەمى گاڭان يا نىزىكى دللى وى بت!

بەرى ئەم خۆ قەگۈھىزىنە خالەكا دى سى مەسلە ھەنە پىتقىيە ئەم
ئاشكەرا بكهين:

يا ئىككى: د مەسلە ئافراندا ژنى دا -"وەكى قورئان و ھەدىس بۆ مە
قەدگۈھىزىن- راستىيەك ھەيە ئەگەر مەرقى ھەردەم ل بەر چاقتىن خۆ دانابا چو
جاران نەدبوو خودانى وان بۆجۈونىن خەلەت و (تەسەوووراتىن) لەۋچە يىن كو
وى ل ھندەك دەمىن دىرۆكا خۆ پاگەھاندىن، وەكى كو وى ھەزركى ژن
سەرەكانىيا خرابىيى و ھىقنىي پىساتىيىيە، يان دەمى ھندەك جاران كۆنگر
بەستىن دا كو دان و ستاندىن ل سەر عەسلى ژنى بكهين كانى ئەو ژى مەرقە
و وى ھەق ھەيە بچتە د مەلەكووتا خودى دا، يان ژى ئەو چىكرىيەكا بىخىرە
خودى ئەو بۆ زەلامى دايە دا ئەو وچا خۆ پى بقتەنت؟!

مەرقىنى -ل دەمەكى- د بەرىخۇدانا خۆ دا بۆ ژنى ھەند نەمبوو ھەتا
ھەمى تايەتمەندىيىن مەرقىنىيى ژى ستاندىن و ئەگەر ژ بەر ھەندى نەبا كو
بىتى وى زىدەھى چى نەدبوو دۈير نىنە وى ھەما ھوكم ب نەمانا ئىكجار
ل سەر ژنى دابا.. پاشى سال و زەمان زقپىن و پۆژەك ب سەر مەرقىنىيى

دا هات دلتي خو بره دورستكرنا قتي خهله تيبي ئينا رابوو زنده ب ناڤ لايي
دي دا چوو هتا ژن ب پهنه گهكي وهسا بي سهركري ئهو ژ سهر هزرا خو بيهت
كو ئهو و زهلام پيڅكه نفسي مروقي دورست دكهن.

د ناڅهرا څان همدو بهر توځوداني كه چ دا ئيسلام بهر توځودانا خو يا
ناڅنجي بهر چاڅ دكوت كو هندي ژنه د مروځينيبي دا ههڅشكا زهلاميه و
د هيڅيني دا همر ژ ويه، لهو د (حقوق و واجباتان) ژي دا ههڅالا ويه.

پاسيتيا دوي: همر چنده زهلام و ژن د هيڅين و خوړستيا خو دا ئيكن
و د بي فرق و جوداينه، بهلي دقيت ژبير نهكهن كو د نامادهبون و كاري
دا هندهك جوداهي د ناڅهري دا هه، و هه بونا څان جودا هيبان بو هندييه
دا ژين ب پهنه گهكي دورست ب پيڅه بچت، بو نمونه: مهقسوي دو دهڅ
هه، همدو وهكي ئيكن و دژيكن جودانه ژي، و هتا همدو نهگهنه ئيكن
نابنه مهقس و نهشتين كاري بريني بكن.

ئهڅ همديسا بوري دهسي بو مه ناشكهرا دكوت كو ژن ژ په راسيهكا
خوار چي بويه نهقيت مه وه تي بگههنت كو ئهو چيكر بيهكا هڅه و ب چو
ريكان نايته سهر ري.. نه! بهلكي دقيت بيژته زهلامان: ژينا خو د گهل ژني
ل سهر خهونان ئاڅا نهكهن، و بزنان كو ژني كسينيهكا جودا و سهر بخو
هيه، و دبت ئهو د هندهك تشتان دا ل دويځ وان قياسان نهبت يين هوين
ددان، قيجا نه وه بت هوين هزر بكن ئهڅ چنده دي بته ناستهنگ د ريكا
هموه و خوشي پيبرني دا، و هوين لي نهگهرن ژني ل دويځ وان قياسان
فصال بكن يين هوين د سهر ري خو دا ددان.

مهسهلا سيمي: ئهم دزانين كو خودي دشيا د گهل نادهمي هموايي ژي
جودا چي بكوت، بهلي همر وهكي خودي ب قتي نافراندني دقيا نادهمي و

دووندها وی ل هندې ناگهدار بکمت کو بناخه یی مروځی ئمو خیزانه یا ژ ژن و میړه کی دوست دبت، و نه ژن بیی زهلامی ژ مروځان دئیته هژمارتن و نه زهلام بیی ژنی..

ناکنجیوونا ل بهمشتی:

پشتی خودی دهیکا مروځان هموا دای -یان بهری وی بدهت ل دویف گوتنه کی- خودی ولسا همزکر ناده می و ژنکا وی بیخته ژیر جهرپاندنی، ئینا وی فرمان دا وان ل بهمشتی ناکنجی بکمت، وه کی د نایه ته کا پیروز دا هاتی: ﴿وَقُلْنَا يَتَّادُمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۝﴾ (النساء: ۳۵). و د حدیسه کا دوست دا هاتییه کو ئەف ناکنجیکر نه ل پوژا نهینی بوو، و ئیکه مین پیسار ل څیری دئیته هلیخستن نهقییه: ئیری ئمو چ بهمشت بوو نادهم و هموا لی هاتینه دانان؟ و ئمو بهمشت ل کیفه بوو؟

بهری ئمو بهرسقا څی پیساری بدهین مه دځیت بیژن: ده می قورئان سهرهاتیین بهری بو مه څه دځیرت، هندهک تشت هه نه ئمو ب زه لالی و فرهی بهس ژئ ناکهت، وه کی وی بهمشتا نادهم و هموا چوونې، و وی دارا وان ژئ خواری، و ده می قورئان خو ل سمر ځان تشتان بی دهنګ دکهت، مسوګره وان تشتان چو فایده یین زیده گرنګ تیدا نینن لمو قورئان بهس ژئ ناکهت، بهلی د گهل هندې ژی، مروځ ب تبعه تی خو یی (مایتیکه را!) همز دکهت ل دویف هندهک تشتان بچت، و پتر خو تیدا زانا بکمت، ل سمر څی بناخه یی ده می ئمو دگهینه څی جهی ژ سهرهاتییا ناده می، گه لهک کس هه نه پیسار دکهن: ئیری ئمو بهمشتا نادهم و هموا چوونې کیژ بهمشت بوو؟ و ل کیفه بوو؟

د بهرسقا څی پسیاری دا دی بیژن: دو گوتن ههنه: (جمهوری) زانایتن
 نیسلامی ل وئ باوهرینه کو ئمو بهحشت (جنه الماوی) بوو، یا کو خودان
 باوهر پوژا قیامهتی دی چنی، و دهلیلی ژ ههمییان ب هیزتر ل سهر څی
 بچوونی ئمو حمديسا درتړه یا نیمامی (موسلم) ژ (ئموو هورهیره و
 حوذهیفهیی) څهگواستی، تیدا هاتییه: ((پوژا قیامهتی خودان باوهر دچنه
 نک نادهمی؛ دا ئمو بیت دهگمهی بهحشتی بو وان څهکعت، ئینا نادم
 دیژته وان: ما تشتهکی هوین ژ بهحشتی دهريخستینه ژ بلی گونهها بابی
 ههوه؟)) نهغه هندې دگهینت کو ئمو بهحشتا نادم ژئ هاتییه دهريخستن
 هر ئمو بهحشته یا خودان باوهر پوژا قیامهتی دچنی.

بچوونا دویی ئموه یا ژ هندهک زانایان هاتییه څهگواستن کو ئمو
 بهحشت نه ئموه یا خودان باوهر پوژا قیامهتی دچنی، و دهلیلی وان یی
 ژ ههمییان ب هیزتر نهغهیه، ئمو دیژن: نهگمر ئمو بهحشت (جنه الماوی)
 با، چاوا شیطان دا چتی، و ل وتری وان د سردا بهت، پستی خودی
 لهعنت لی کرین و ئمو دهکرکی؟

و باشتین بهرسقا ل سهر څی گوتنی -ب هزارا من- ئموه ئمو بیژن:
 شهرت نینه هتا شیطانی نادم و هموا د سردا برین ئمو ب خو چووبته
 د بهحشتی، راسته شیطان یی د گمل وان ناخفتی و گلهک یی مایه پیڅه
 هتا شیای وان د سردا بیهت، بهلی معنا څی ئمو نینه شیطان ب خو
 چووبته د بهحشتی دا؛ چونکی یا ئمو دزانین و قورئانی بو مه څهگیرای پوژا
 قیامهتی بهحشتی -د بهحشتی دا- و جهنهمی -د جهنهمی دا- د گمل
 نیک و دو دناخفن و بهرسقا نیک و دو دهن و نیک و دو دبینن ژی، و
 هر نیک یی ل جهن خو. و خو نهگمر هات و شیطان ب خو چووبته نک
 وان د بهحشتی ژی دا، چو مانعی نینه بیته گوتن: خودی هند مهجال

دابوویی ئهو بچته بهحشتی؛ دا مهسلا جهرباندنا ئادهم و هموایی پیک بینت، وهکی کو ژیهکی دریژ دایی؛ دا ئهو سؤزا خو د سهردابنا دووندهها ئادهمی دا پیک بینت. و ههر چاوا بت ئایهت یا ناشکهرایه کو دهمی خودی ئادهم و همووا ل بهحشتی داناین بو وان دورستکر ههر دارهکا بهحشتی یا وان بقیثت ئهو ژئی بخون ب تنی دارهک تنی نهبت گوتی؛ هوبن ژ ئی داری نهخون، نهگهر دی ژ زورداران ئینه هژمارتن.. ئهو چ دار بوو؟

نه د قورئانی دا و نه د هدیستین دورست دا بهرسقا ئی پساری نینه.. و چونکی مهخسد ژ ئی نهخوارنی جهرباندنا (ئیرادا) ئادهمی و هموایی بو -وهکی ناشکهر- نه کو نهخوارنا ئی رهنگی داری ب خو بوو، خودی رهنگی داری بو مه ناشکهر نهکر، و یا گرنه نینه ئهم بزاین ئهو دارا خوارنا وی هاتییه قهدهغهکرن چ بوو، بهلکی یا گرنه ئهو ئهم بزاین مهخسد ژ جهرباندنا ئادهمی و هموایی بوو، کانی ئهو دی شین خو ژ خوارنا ئی دارا ل بهر دهستی وان دهنه پاش ل وی دهمی کو د شیانین وان دایه ئهو ژئی بخون، یا نه؟

و ئهقییه تشتی مروئی ژ حیوانی جودا دکهت: تشتیکی قهدهغهکری ل بهر دهستی هبت و د شیان وی دا بت ئهو وی تشتی قهدهغهکری بکهت، و هنگی ئهو د ناچهرا دو کاران دا راههستت: یان دلچوونا خو تیر بکهت و پی ل قهدهغهی بدانت، یان ژی یی خودان ئیراده بت و بشیته خو. مهعنا: ئیراده ئهو دورپانه یا مروئی و حیوانی ژیک جودا دکهت.

دهوری ئیلیسی د سهردابنا ئادهمی دا:

وهسا چیبوو ئادهم و همووا د ئی جهرباندنی دا بو دهمهکی نه دهسنیشانکری ب سهرکهفتن، هتا هزکرنه خودی هاتییه سهر کو ری بو

دوژمنی وان یی مەزن ئېلیسی لمعنه تی بیتەفه کرن دا ئو دەوری خو
 دسەردابنا وان دا بیئت.. و هەر چەنده خودی ئادەم و حەووا هەردو ل هندی
 ناگەهدار کربون کو ئېلیس دوژمنی وانه، فیتجا بلا ئو هشیار بن دا ئو
 ئیکا هند د گەل وان نەگەت کو ئو ژ بەحمشتی بینه دەریخستن، وەکی
 د نایەتەکی دا هاتی: ﴿فَقُلْنَا يَتَّادُمُ إِنَّ هَذَا عَدُوُّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ
 الْجَنَّةِ فَتَشْقَى﴾ (طه: ۱۱۷). ، بەلێ دیاره دەمەکی درێژ ب سەر وان دا
 بۆری و وان د قی دەمی دا ئو شیرەت ژ بیرکر یا خودی لی کری وەکی
 خودی ب خو گۆتی: ﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ قَنُوسٍ وَلَمْ يَجِدْ لَهُ عَزْمًا﴾ (طه:
 ۱۱۵) خودی دبیرت: ب راستی بەری ئادەم ژ داری بخۆت مە شیرەت لی
 کربو کو ئو ژئ نەخۆت، و مە گۆتوو وی: هندی ئېلیسه دوژمنی تە و یی
 ژنکا تەیه، فیتجا ئو هەموه ژ بەحمشتی دەرئەتیخت، ئەگەر هۆین د دنیا یی دا
 دی د نەخۆشییی دا بن، ئینا شەیطانی وەسواس بو چیکر و وی گوهدارییا
 وی کر، و ئادەمی شیرەتا مە ژ بیر کر، و مە نەدیت وی ئو پاراستی یا
 فەرمان پی ل وی هاتییه کرن.

و ئېلیسی دەمی گەلەک خو جەریانندی و چو ئەنجام ب دەست فە
 نەهاتین، ئو لی گەریا نوқта لاواز ل نک مروقی (ئستغلال) بکەت، و خو
 پی بگەهینتە ئارمانجی، و پستی وی باش مروث نیاسی وی زانی ئو
 نوқта ل کێفەیه..

خوادی مەزن دبیرت: ﴿قَوْنُوسٍ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَتَّادُمُ هَلْ أَذْلَكَ عَلَىٰ شَجَرَةٍ
 الْخُلْدِ وَمَلِكٍ لَا يَبْلَى﴾ (طه: ۱۲۰) ئینا شەیطانی وەسواس بو ئادەمی
 چیکر و گۆتی: ئەری ئەز وی داری نیشا تە بدەم یا کو ئەگەر تو ژئ بخۆی
 هەر و هەر بمینی و نەمری، و ملکهکی بی دووماهی و قەبرین بگەهتە تە؟

ل جهه کي دی خودايي مەزن دبیرت: ﴿فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِبَدِي لَهُمَا مَا
وَدِرَى عَنْهُمَا مِنْ سَوَاءٍ يَهُمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ
أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾﴾ (الأعراف: ٢٠) ئینا شەیطانی بێ ئەمرییا خودی
ئینا سەر دلی ئادەمی و ھموایي کو ئەو ژ وێ داری بخۆن یا خودی ئەو ژێ
داینه پاش؛ دا ئەو جھێ ل بەر وان ھاتییه قەشارتن ژ ەمورەتێ وان بۆ وان
ناشکەرا بێت، و بۆ سەردا برن وی گۆتە وان: ھەما ژ بەر ھندی خودايي ھەموە
ھوین ژ خوارنا فیتقیی ئی داری دانە پاش؛ دا ھوین ژێ نەبنە دو فریشتە، و
دا ھوین نەبنە ژ وان یێن ھەر زیتندی دمیین.

دیارە ئبلیسی دەمەکی نە یێ کیم خۆ جەپیانندییە دا ئادەمی د سەر دا
ببەت، و پستی چو بەرھەم ب بزاقیتن وی قە نەھاتین رابوو (تەریکیز) کرە
سەر ھندەک ژ وان دلچوونان یێن خودی د خورستییا مروۆفی دا داناین و وی
گۆتە ئادەمی و ھموایي ھەردویان: ئەز دێ دارەکی نیشا ھەموە دەم ئەگەر
ھوین ژێ بخۆن ھوین چو جارار نامرن، و ملکہکی بێ دووماھی دێ گەھتە
ھەموە، و تبیعەتێ ھەموە دێ وەکی یێ ملیاکەتان لی ئیت. و دا ئەو ھزرا
خراپیی ژێ نەکن وی سویند بۆ وان ب خودی خوار کو وی خیرا وان دقیت
و نەقیت چو خرابی بگەھتە وان.

و ئایەت ناشکەرا دکەت کو ئارمانجا ئبلیسی ژ ئی بەرگەپانی ئەو بوو
جھێ قەشارتی ژ ەمورەتێ وان ل بەر وان ناشکەرا بکەت، دیارە وی دزانی
ئەگەر وی ئەف چەندە کر و ەمورەتێ وان ل بەر وان ناشکەرا کر ھزرا تیرکرنا
پیتقیی لەشی دێ ل سەر وان زال بت و بەری وان دەتە خوژبیرکرنی و
مروۆفی ئەگەر خۆ ژبیرکر و ژبیرکر کانی ئەو بۆچی ھاتییه دان دێ خودايي خۆ
ژی ژ بیر کەت. و وەسا چیبوو دەمەکی خوژبیرکرنی ب سەر ئادەمی و
ھموایي دا ھات و شەیطانی ئەف دەلیقە ژ دەست خۆ نەکر:

﴿فَدَلَّيْنَاهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٢﴾﴾ (الأعراف: ٢٢) ئینا وی ئەو هەردو خڕاندن و دسەردابرن، و وان ژ وێ داری خوار یا خودی ئەو ژێ داینه پاش، قیجا دەستی وان ژێ خواری عمورەتی وان ل بەر وان ناشکەرا بوو، و ئەو تشتی خودی ئەو بەری هنگی پێ ستارەکرین نەما، قیجا وان دەست دایێ بەلگیتن بەحەشتی دانە بەر خۆ، و خودایێ وان گازی وان کر: ئەری ما من هەین ژ خوارنا وێ داری نە دابوونە پاش، و من نەگۆتیبوو هەو: هندی شەیتانە دوژمنەکی ناشکەرایە بۆ هەو؟

و ل جەهەکی دی خودایێ مەزن دبێژت: ﴿فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْءُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَى-ءَادَمُ رَبَّهُ فَغَوَى ﴿٢٣﴾﴾ (طه: ١٢٠) قیجا ئادەمی و حموواپی ژ وێ داری خوار یا خودی گۆتیپی ژێ نەخۆن، و عمورەتی وان ل بەر وان ناشکەرا بوو، و بەری هنگی ئەو ل وان یێ قەشارتی بوو، ئینا وان دەست دایێ بەلگیتن بەحەشتی کرن و خۆ پێ ستارەکرن؛ دا ئەوا دیار بووی ژ عمورەتی وان ئەو قەشیرن، و ئادەمی بێ ئەمریا خودایێ خۆ کر، و ب خوارنا ژ وێ داری یا خودی گۆتیپی خۆ نێزیک نەکە ئەو د سەر دا چوو. ل قێری دو ڕاوەستان د گەل سەرھاتییا سەرداچوونا ئادەمی و خوارنا وی ژ دارا قەدەغەکری مە هەنە:

یا ئێکی: ھەندەک کەس ھەنە وەسا ددەنە زانین کو دەوری سەرەکی د سەردابرن ئادەمی دا حموواپی گێرابوو^(١)، یەعنی: دەستی شەیطان بێ هیشی بووی کو ئادەم گوھدارییا وی بکەت، ئەو ڕابوو خۆ د گەل حموواپی

(١) بۆ پتر پێزانینان ل دۆر قتی بۆچوونی بەری خۆ بدە: (سفر التکرین ١/٣-٢٠).

جهړياند و ب ساناهي شيا وي دسهردا بيهت، نه بهس هنده بهلکي وي
 همووا بو خو کره نهو داف يا وي نادهم ژي پي گرتي، و ژ بهر ځي چهندې
 نفسی ژني د چاڅين وان دا بناخه يي خرابي و سهرداچوون و لهعنه تييه، و
 چونکي همووا نهگهرا نيکه مين گونده ها مهزنه مروځي کړي، ژن -ب ديتنا
 وان- نه يا ژ ههژي هندييه بچته د مهله کووتا خودي دا. و ئيسلام ځي
 بوجووني راست نابينت، بهلکي قورئان -وهکي د نايه تين بوري دا مه ديتي-
 ب پهنگه کي ناشکرا دبېژته مه: کاني چاوا شهيواني همووا د سهردا بر
 وesa وي نادهم ژي د سهردا بر، و کاني چهند گونده ځي بي نه مرييا خودي
 د کهفته سهر ملين همووايي هند دکهفته سهر ملين نادهمي ژي، و چونکي
 همدو د گونده دا پشکدار بوون هر دوياں پيڅکه داخوازا ليتوريني کر، و
 خودي تويا هر دوياں پيڅکه قهويلکر، و همدو زڅرين بي گونده.

بهلي نهغه نابته مانع کو بهلکي همووايي بهري نادهمي ژ دارې خوار
 بت؛ چونکي نهو زويتر دئيه سهردا برن، و بهلکي خوارنا وي بو نادهمي ژي
 بيه پالدهرهک کو نهو ژي ژ دارې بخوت، د حمديسه کي دا يا بوخاري و
 موسلم ژ نهبوو هورهيره ي څه دگوه تزن هاتييه کو ((نهگهر همووا نهبا ژنه کي
 خيانهت ل زهلامي خو نه دکر))، يه عني: تبعه تي ههمي ژنان وهکي يي
 دهیکا وان همووايييه، و مهخسد ب خيانه تي ل څيري -وهکي ناشکرا- نه
 کرنا فاحيشييه، بهلکي نهغه ئيشاره ته کو ژن هندهک کارين نه دورست دکته،
 و نهغ کارې وي دبه پالدان و هاندان (تمشجيع) کو زهلامي وي ژي وي
 کاري بکهت!

يا دووي: دهمي نادهم و همووا د بهمشتي دا و هندي وان پيگيري
 ب نه مري خودي دکر، نهو ل سهر فيطره تا خو بوون و عموره تي وان يي
 څه شارتی بوو، شهيطان هنگي راهستيا ځي فيطره تي ل بهر وان شيلي

بکەت و عموره‌تی وان به‌رچاڤ بکەت، یه‌عنی: پیتقییه مروڤ باش بزانت کو خوڤویسکرن و دیارکرنای وی جهی خودی فەرمان ب قەشارتنا وی دای ژ لەشی هۆنەرکه ژ داهینانا شەیطانییه، لەو مروڤی خودان باوهر دقیت خو ژئ بدەته پاش، و قورئان ب ئاشکەراییی قی راستییی بۆ مه به‌رچاڤ دکەت دەمی دبێژت: ﴿يَبْقَىٰ آدَمُ لَا يَفْتِنُكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرْنِكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥﴾﴾ (الأعراف: ٢٧) ئەو دوونده‌ها ئادەمی بلا شەیطان هەموه نەخاپینت، و گونەهێ ل به‌ر هەموه شرین نەکەت، هەر وه‌کی ل به‌ر دەبیابیتن هەموه ئادەم و حەوایی شریکری، قتیجا ژ به‌ر هندی وی ئەو هەردو ژ بە‌حهشتی دەرێخستن، ئەو وان جلکێن خودی ئەو پتی ستارەکرین ژ به‌ر وان دکەت؛ دا عموره‌تی وان نیشا وان بدەت. هندی شەیتانە ئەو و دوونده‌ه و نفشی وی هەموه دبێنن بیتی هوین وان ببینن قتیجا لی دەشیار بن. هندی ئەمین مه شەیتان یێن کرینه دۆست و سەرکار بۆ وان کافرێن باوهرییی ب تەوحیدا خودی نەئین، و پیغەمبەرێن وی راستگو نەدەرێخن، و کاری ب ڕیکا وی نەکن.

تۆه‌کرنا ئادەمی و حەوایی:

ئادەمی ئەو پەیمان ژ بیرکری یا وی د گەل خودی بەستی کو گوهدارییا شەیطانی نەکەت و ژ دارا قەدەغەکری نەخۆت، و به‌رانبه‌ر خاپاندنا دوژمنی خو ئێلیسی ئەو لاوازیو، و هنگی ئەمری خودی ب جە هات.. ئادەمی و ژنکا وی حەوایی هەردویان ژ دارێ خوار، و کەفتە د بی ئەمرییا خودی دا، و وان ب قی کاری خو دا زانین کو مروڤ د ئافراندا خو دا یی لاوازه و ئامادەبوونا وی بۆ سەرداچوونی هەیه، وه‌کی خودایی مەزن د دەر حەقا ئافراندا وی دا گۆتی: ﴿وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٥﴾﴾ (النساء: ٢٨)، ژ به‌ر قی

چهندی یا غمرب نینه مروژ هندهک جاران بکهفت، یان خو ژ بیر بکهت و گونههکی -بلا چهند یا مهزن ژى بت- بکهت؛ چونکی ئەفه پشکهکه ژ تبعهتی مروژی، ب تنی یا گرنګ ئەوه مروژی دلهکی هشیار و رحهکا زیندی ههبت و یتکا ل خوژقینى ل بهر خو بهرزه نهکهت، و بزانت وی خودایهکی وهسا هیه ل کهفتی دپورت، و شکستنی قهدگرت، و لهزی ل عهزادانی ناکهت.

ئادهم و همووا همدو خهلهتیبون دهمنی دلی خو بریه (خولوودی) و (ملکهکی بی دووماهی) و قهستا وی دارى کرى یا خودی ئەو ژى داینه پاش و ژ بهری وی خواری، و گاڤا ئەو کهفتینه د گونههی دا و وان بهرانهر گازیا شیطانی خو لاواز دیتی، ئەو فیطرهتا خودی دایه وان گمشوو و بهری وان دا یتکا تویهکرنی، و ژ تبعهتی مروژییه ل دو دهمان پتر بهری وی دکهفته یتکا تویهکرنی:

- گاڤا ئەو دکهفته د تنگاییهکا وهسا دا کول نک وی مسۆگهر دبت ژ خودی پتیهتر وی چو یتکین دی نین.

- و گاڤا ب ناگرى (غهریزهیهکا) وهسا یا ئەو نهشیت پاشدا بیهت دئیتیه سۆتن، قیجا پشتی نهفسا وی تهنا دبت پهشیمانی قیبرا دگههت، و لههییا تویی د دلی دا رادبت، و ژ دهرگههی خودی پتیهتر ئەو چو کسى نابینت ههوارین خو بگههینتی و یی ژى ب هیقی بت کو د ههوارى بیت.

گاڤا ئادهم و هموواى بی ئەمریا خودی کرى و زانى وان ئەو کر یا خودی ئەو ژى داینه پاش، پهشیمانی ل نک وان پهیدابوو، و ب تویهکرن قه وان ههوارین خو گههاندنه خودی: ﴿قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝﴾ (الأعراف: ۲۳) ئادهم و هموواى گۆت: خودایى

ڦه دگوځیزت کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوتییه: ((چیتړین پوڅ پوڅ تیدا هلاتی پوڅا نهینییییه، ل وی پوڅی ئادهم هاتبو ئافرانندن، و ل وی پوڅی ئمو ل بهمشتی هاتبو دانان، و ل وی پوڅی ئمو څ بهمشتی هاتبو ده رتخستن))، و د ربوایه ته کا دی دا هاتییه: ((و ل وی پوڅی قیامت پادبت)).

و دبت پسارهک ل څیړی بیته کرن: ئه ری ئادهم و همووا و ئبلیس ل کیڅ جهی ل عمردی هاتنه دانان؟

د بهرسځی دا دی بیژین: نه د قورئانی دا، و نه د حمدیستین دورست دا بهرسځا ځی پساری نه هاتییه دان، هندهک ربوایه ت څ هندهک صحابی و تابعیان یین هاتینه ڦه گوهاستن چهند بهرسځه کین څ ټکجودا بو ځی پساری تیدا همنه.. و ئیک څ وان ئموه یا ب سمنده کا دورست څ عبداللاهی کوړی عه بیاسی هاتییه ڦه گوهاستن کو ئادهم ل جهه کی د ناقبه را مه که هی و طائیفی دا هاتبو دانان دبیزنی: (دوحن).

ل عمردی:

وه سا خودی بو ئادهمی و دوونده ها وی هزکر کو ئمو ل سمر عمردی بیینه دانان، ئمو عمردی ئمو څ ئاڅا وی هاتینه ئافرانندن، دا ئمو لی بینه خودان ده سه لات و وی ئاڅا کمن، و هتا خودی بو هزکری ل سمر برین و گاڅا مرن د ناڅ ئاڅا وی دا بیینه ڦه شارتن، پاشی ژنی بیینه ږاکرن، و بزږپنه نک خودایق خو دا ئمو حوکمی د ناقبه را وان دا بکه ت: یان بو بهمشتی.. مالا وان یا ئیک کی، نه گهر وان ږیکا پیغه مبهران گرت، یان ژی بو جهمنه می، نه گهر ئمو د گازیا شیطانی چوون و ب هیقیییت وی هاتنه خاپانندن، و ده می فهران څ لایق خودی ڦه هاتییه دان کو نفشی مروځی څ بهمشتی

ژوردا بهر ب عمردی څه بېته خواری، خودی راستیهک ل بهر چاځان دانا،
 ټمو ژى نهڅهیه: ﴿قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ تَّبِعَ هُدَايَ فَلَا
 خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
 فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾﴾ (البقرة: ٣٨-٣٩) خودی دبېژت: مه گوته وان: هوین ههمی
 پیکڅه ژ بهڅستې همرنه خواری، و پاشی بو ههوه و دووندههین ههوه یین
 پشستی ههوه دئین تشتی هیدايهتا ههوه تیدا ههوه دئ نیت. قتیجا ههچییی
 کاری پی بکته ترس ل سمر پاشهروژى و پشیمانى ل سمر یا بوړی ناگهته
 وان، بهلکى دلرڅهتی ل دنیاى و ناخړهتی دئ یا وان بت. و ټموین کافری و
 درهوب نایهتین مه یین دئینه خواندن و نیشانین تهوحیدا مه کری، ټمو
 ټمون یین دمیننه د ناگری دا، همر دئ تیدا مینن، ژى دهرناکڅن.

و قورئان دههمی سهرهاتییا ئادههمی ب بهرفرههی بو مه څه دگړت همر
 ژ بهری بېته ئافرانندن وڅهتا پشستی ل سمر عمردی هاتییه دانان دڅیت بهری
 مه بدهته چهند راستیهکین مهن یین کو مروڅی دویری قورئانی دڅیت یی
 لی ناگهدار نینه، ژ وان راستیان:

١- پیدابوونا مروڅی ل سمر څی عمردی بو ژین و ژبارا وی هاتییه
 ئامادهکرن کارهکى بی ئارمانج و (صودفهیکا) ژ قهستا نهبوویه، و ټموین
 هزار دکمن ټهف گمردوونا ټهم لی دژین بی دهستی یا هاتییه د خلهکا
 ههبوونی دا، و پاشی ژین ب خو ژى ب بی دهستییهکا دی یا لی هاتییه
 دان، ټمو د بی ئارمانجی و گومانهکا مهن دا دبهرزونه!

٢- بهادارییا نفشی مروڅی ب وی ئارمانجی څه یا گړتدایه یا ټمو ژ بهر
 هاتییه ئافرانندن: کو عمردی ل ژیر سیبهرامبدینیا خو بو خودی ئاڅا
 بکته، نه وهکی د دیتن و بوچوونین (ماددی) دا دئته هرکرن کو بهایی
 مروڅی ب بها و (قیه مین ماددی) ب تنی څه یی گړتدایه.. ټهف مروڅی

نهگەر ژ لایڼی (حهجمی) څه بیته ههلسهنگاندن ههر نهئیته دیتن بهرانبر وان
چیکرییڼ د گهر دوونڼ دا ههین، خودی هند تایبه تمهندی یڼ دایڼی کو
د سنوری عهبدینییا خو بو خودی دا بته سهروهی ههمی خودان رحان.

۳- نهف مروځی د هیڅینی خو دا دگهته نادهم و ههواوی، د گهل وان
تایبه تمهندییڼ وی ههین ژی، د هندهک لایڼ هههونا خو دا یی لاوازه،
نهگهر کهسهک ههبت رتبهریا وی بو خرابیی بکته و ب سر جهیڼ لاوازییا
وی هل بیت زوی دی شیت وی د سهردا بهت، ژ بهر ځی چندی خودی نهو
نههیلا ب هیڅییا فیطرته و عهقلداریا وی ب تنی څه، بهلکی لی هاته
کهرمی و پیغه مبر بو هنارتن و کیتاب د گهل دا؛ دا بهری وان ژ ړیکا
راست نهئیته وهرگیړان.

۴- چونکی مروځ لاواز یی هاتیبه نافراندن -وهکی مه گوتی- و یا
بهرگومانه کو د ههر جهرپاندنهکا نهو تی دپورت دا نهو بتهحست، خودی
دهرگههی توی ل بهر څهکر و هیلا څهکری، و گوتی: ههر جارهکا تو تهحسی،
ل من بزږه و تویه بکه گونهها ته نهگهر چهند یا مهزن ژی بت نهز دی بو ته
ژی بهم. ب ځی راستییا خو نیسلامی باری مروځی سڅک کر، و نهو
چیقانوکا کهنیسی و زهلامین وی بو خو څههاندی کو: ((گونهها نادهمی
لهعنهتهکا ههر و ههره د ستوی دووندهها وی دا دانا، هتا نهو باوهریی
بینن کو خودی د کراسی مروځی دا یی هاتی و خو دایه کوشتن و
هلاویستن)) نهف چیقانوکه لادا و گوت: نادهم خهلهتوو و تویهکر، و وهکی
ههر مروځهکی خهلهت بیت و تویه بکته خودی لی پوری و نهو ژ گونههی
پاقرکر.. و خلاص!

۵- شهرې مروځي يې سهره کي و بهرده وام ئمو شهره يې شهيطاني دږي وي راگهاندی، و سوز دای هندی ژني بيت ئمو بهرده واميي پي بدهت؛ دا نه هيلت پتريني مروځان ژ دوونده ها ئاده مي بزقرنه وي به حشستې يا ئمو ژني هاتينه دهرتخستن.

حاکم ب سمنده کا دورست ژ ئمو مووسايي ئشعمرې قهدگو هيزت، دبیزت: ده مي خودي ئادم ژ به حشستې ئينايمدهر و دانايه سهر عهردي، وي همر تشته کي هدي نيشا دا، و هندهک فيتقيي به حشستې ژي دايي، و نهف فيتقيي هوه ژ وي فيتقيه، به لي پا ئمه خراب دبت، و ئمو خراب نابت..

سهرهاتيا همدو کورين ئاده مي:

پشتي خودي فرمان دای ئادم و حمووا ل سهر عهردي بينمدانان، ئيکسهر فرمان هاته ب جهئنان، و عهرد بوو جهي ژين و ژيارا وان، و ل سهر عهردي خودي دوونده ه دا ئادم و حمووايې، و دبیزن: همر جار حمووايې جيمکهک دبوو: کورهک و کچهک، و ئمو همدو حسيب دبوون خویشک و برايېن ئيک، و پيخه ممت زنده بوونا مروځي خودي بو ئاده مي کره شريعت کو ئمو وي کچا ئهف ساله دبت ل کورې ساله کا دی ماره بکهت، و کچا ساله کا دی دبت ل کورې ئهف ساله ماره بکهت، و چي نمدبوو کچ و کورين ساله کي بو ئيک و دو بن؛ چونکي همدو خویشک و برايېن ئيک بوون.

پشتي هاتنه خوارا ئاده مي و حمووايې بو عهردي قورئان سهرهاتيه کا ب تني ژ زينا وان بو مه قهدگيرت ئمو ژي سهرهاتيا همدو کورين وانه ده مي ئيکي يې دی کوشي، و ئمو ژي ب قې رهنکيه خودي دبیزت: ﴿وَأْتَلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ

لَا قُتْلُكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾ (المائدة: ٢٧) یه‌عنی: نه‌ی پیغه‌مبهر، تو به‌حسّی همر دو کورپن ئاده‌می بۆ وان بکه: ده‌می همر ئیک ژ وان قوریانه‌ک دای -دا پی نیزیکی خودی ببن- ئینا خودی قوریانی ئیک ژ وان قه‌بویلکر؛ چونکی ئمو مروّقه‌کی ب ته‌قوا بوو، ئینا برایی وی حمسیدی ب وی، و گوتی: نه‌ز دئ ته‌ کوژم، برایی وی گوتی: هندی خودیه قوریانی ژ وی قه‌بویل دکه‌ت یی ژ وی بترست..

سهره‌اتییا ه‌ردو کورپن ئاده‌می یین دورست، و ناقتین وان قابیل و هابیل بوون، وه‌کی د‌ه‌دیستین دورست دا هاتی، ژ قتری ده‌ست پی دکه‌ت، وه‌کی قورئان بۆ مه‌ قه‌دگیت، همر ئیک ژ وان قوریانه‌ک بۆ خودی پیتشکیش کر، ب ئیه‌تا هندی کو خو پی نیزیکی خودی بکه‌ن، ئینا خودی قوریانی هابیلی ژئ قه‌بویلکر، و یی قابیلی قه‌بویل نه‌کر، و نه‌گهر بیته‌ گوتن: نه‌ری وان چاوا زانی قوریانی کئ قه‌بویل بوو و یی کئ قه‌بویل نه‌بوو؟ دئ بیژین: ژ هنده‌ک صه‌حابی و تابعیان دئیه‌ قه‌گوه‌استن کو ناگه‌رک ژ عسمانی هاته‌ خوارئ و قوریانی قابیلی خوار، و نه‌فه‌ بۆ وان نیشه‌انه‌ک بوو کو خودی قوریانی وی قه‌بویل نه‌کر.. ئینا وی حمسیدی ب برایی خو بر و گوتی: بۆچی قوریانی ته‌ قه‌بویل بوو و یی من نه‌؟ نه‌ز دئ ته‌ کوژم. هابیلی گوتی: ﴿إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٨﴾ لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ بِيَدَيْهِ إِلَيْكَ لَا قُتْلُكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَبُنَا بِبُيُوتٍ يُبْنَىٰ وَإِلَيْكَ فَتَكُونُ مِنْ أَصْحَابِ الْآلَاءِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٠﴾﴾ (المائدة: ٢٧-٢٩) هابیلی گوت: هندی خودیه قوریانی ژ وی کهمی قه‌بویل دکه‌ت یی ژ وی بترست. و نه‌گهر ته‌ ده‌ستی خو دریزکره‌ من دا من بکوژی، تو وی چهندی ژ من نابینی، نه‌ز وه‌کی ته‌ ناکهم، هندی نه‌زم نه‌ز ژ خودی خودایی ههمی چیکریان دترسم. هندی نه‌زم من دثیت تو بزقیری گونه‌ها کوشتنا من، و گونه‌ها به‌ری هنگی

ل سهر ته هه‌ی ژێ تو هلگری، څیجا دا تو ببییه ژ خه‌لکێ ئاگری یێن ههر تیدا دمینن، و ئه‌وه جزایی زۆرداران. و دیاره څی گوتنی پتر که‌ریتن وی ژ برایی وی څه‌کرن: چاوا ئه‌و یی ب ته‌قوا بت و نه‌ز نه، و قوریانی وی بیته قه‌ویلکرن و یی مه‌ نه؟ له‌و وی گه‌فین کوشتنی ل برایی خو‌کرن، و دووماهییی نه‌فسی و شه‌یطانی ئه‌و پالهدا کو گه‌فا خو‌ب جه‌ بینت:

﴿ فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝ ﴾ (المائدة:

۳۰) ئینا نه‌فسا قابیلی کوشتنا برایی وی ل به‌ر وی شرین کر، څیجا وی ئه‌و کوشت، و ئه‌و بوو ژ زیانکاران یێن ناخه‌تا خو‌ دایه ب دنیا یا خو‌.

و چونکی ئه‌وه ئیکه‌مین رویدانا مرنی بوو د ژینا مرو‌ڤی دا چیبووی، هابیل تی که‌فت و نه‌زانی دێ چ ل که‌له‌خی برایی خو‌ که‌ت، ئینا خودی پێ نیشا دا: ﴿ قَبَعَتْ أَلَهُ عُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُورِي سَوَاءَ أَخِيهِ قَالَ يُوزِلْنِي أَعْجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْفَرَابِ فَأُورِي سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ۝ ﴾ (المائدة: ۳۱) ئینا خودی قه‌له‌ک هنارت دا کو‌رکه‌کی د عه‌ردی بکو‌لت و قه‌له‌کا مری تیدا څه‌شیرت؛ دا ب وی چهندی نیشا قابیلی بده‌ت کانی چاوا دێ له‌شی برایی خو‌ څه‌شیرت؟ ئینا قابیل مه‌نده‌هۆش بوو، و گو‌ت: ئه‌ری چاوا نه‌ز نه‌شیام وه‌کی څی قه‌لی بکه‌م و له‌شی برایی خو‌ څه‌شیرم؟ ئینا قابیلی برایی خو‌ څه‌شارت، څیجا خودی په‌شیمانی ب رزقی وی کر پستی ئه‌و ب زیانکاری څه‌ زځری.

هنده‌ قورئان څی سه‌ره‌تایی بو مه‌ څه‌دگێرت و چو به‌رفره‌هییێن دی ناده‌تی، و مه‌سه‌لا کو هه‌ڤرکییا قابیلی د گه‌ل هابیلی سه‌را خویشکا وی بوو ده‌می قابیلی گۆتی: خویشکا من ئه‌وا د گه‌ل من بووی دێ بو من بت نه‌ کو خویشکا هابیلی ئه‌وا د گه‌ل وی بووی؛ چونکی خویشکا من ژ یا وی جوانتره، ئه‌ف چهند نه‌ د قورئانی دا و نه‌ د هه‌دیسێن دورست دا نه‌هاتییه و

مرۆڤ نه‌شیت خو پئی پشتراست بکهت، هه‌ر چه‌نده ئه‌و د ر‌یوایه‌ته‌کی دا هاتییه یا کو ژ عه‌بدللاه‌ی کو‌ری عه‌بیاسی و عه‌بدللاه‌ی کو‌ری مه‌سه‌وودی دئیته شه‌گوه‌استن.

هه‌ر چاوا بت هابیل ئیکه‌مین مرۆڤ بوو مری، و وه‌کی مه‌ دیتی ب کوشتن چووبوو، و ب ده‌ستی برایی خو هاتبوو کوشتن و مسوگمر نه‌ڤ رویدانه ل سه‌ر نه‌فسیه‌تا ئاده‌می -و هه‌می مرۆڤین وی ده‌می- یا گران بوویه؛ چونکی ئیکه‌مین رویدانا مرنئ بوو مرۆڤی دیتی، هه‌ر وه‌سا ئه‌و مرنه‌کا ته‌بیعی نه‌بوو، و ژ به‌ر کو کوشتن تاوانه‌کا مه‌زنه‌ قورئانی پشتی شه‌گێرانا سه‌ره‌اتییا قابیل و هابیلی گۆت:

﴿ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لُمُسْرِفُونَ ﴾ (المائدة: ٣٢)

یه‌عنی: ژ به‌ر قئی تاوانا کوشتنی مه‌ بو ئسرائیلییان کره‌ شریعه‌ت کو هه‌چییه‌ی نه‌فسه‌کی بی تۆلقه‌کرن، یان ژ به‌ر کرنا خرابکارییه‌ی و دوژمناتییا شریعه‌تی خودی ل دنیا‌یی بکوژت، هه‌ر وه‌کی وی مرۆڤ هه‌می کوشتین ژ به‌ر کو وی خو هێژای عه‌زبا خودی یا مه‌زن کر، و هه‌چییه‌ی خو ژ کوشتنا نه‌فسه‌کا خودی حه‌رام کری دا پاش هه‌ر وه‌کی وی مرۆڤ هه‌می زیندی کرین؛ چونکی پاراستنا مرۆڤه‌کی ب تنی پاراستنه‌ بو مرۆڤان هه‌مییان، و ب راستی پیغه‌مه‌برین مه‌ ب هێجه‌ت و ده‌لایلین ئاشکه‌را ل سه‌ر راستییا په‌یاما وان گازی بو دکر، ژ باوه‌ری ئینانا ب خودی و پیکتینانا تشتی ل سه‌ر وان هاتییه‌ فه‌رکرن بو ئسرائیلییان هاتبوون، پاشی پشتی هنارتنا پیغه‌مه‌بران گه‌له‌ک ژ وان ئسرائیلییان ب کرنا حه‌رامییه‌ی و هیلانا فه‌رمانا خودی زنده‌گافییه‌ی ل سه‌ر توخوبیته‌ی خودی دکه‌ن.

ژ هندهک رېوايه تان دښته وه رگرتن کو دهمی قابیلی برایی خو هابیل
 کوشتی نادم و هوا هردو د زیندی بوون، و نمو ل سهر وی ب خم کفتم،
 و ل سهر کرنه گری ژی، و دبیرن: پستی کوشتنا هابیلی ب پینج سالان
 خودی کوړی دا نادمی و وی ناڅی کوړی خو کره (شیت) و معنا ناڅی وی
 ب نهمانی وان خلات یان دانا خودی بوو.

مرنا نادمی:

بهری نوکه مه بهحسی ژبیی نادمی کړوو، و مه دابوو زانینی کو
 نیمامی (ترمذی) حمدیسه کا درست ژ نهبوو هورهیره ی قمدگوهرت تیدا
 هاتییه کو خودی هزار سال دابونه نادمی، و نادمی چل سال ژ ژبیی خو
 دانه داوودی، و دهمی نادم ل سهر عهردی هاتییه دانان وی دزانی کانی نمو
 چند سالان دی مینته ساخ، بهلی وی ژ بیرکړوو کو وی چند سال ژ ژبیی
 خو دابونه داوودی، نمو دهمی ملیاکه تی مرنی هاتی دا رجا وی بستینت
 نادمی گوئی: هیشتا چل سال ژ عهری من یین ماین، ملیاکه تی مرنی
 گوئی: ما ته نمو نداینه کوړی خو داوودی؟

ل قییر ههژي گوئییی بترین: د حمدیستین درست دا هاتییه کو رجا
 پیغه مبهره کی نه هاتییه ستاندن نه گهر بهری هنگی داخواز ژ نه هاتبته کرن کو
 نمو نیک ژ دویان بو خو هلبیترت: مرنی یان مانی.

و د حمدیسه کا دی دا یا عبداللاهی کوړی نهمه دی ژ (نوبه یی کوړی
 که عی) قمدگوهرت هاتییه: دهمی نادم کهفتییه بهر مرنی گوته کوړین خو:
 دلی من یی دچته فیتییه بهحشتی، ئینا نمو چوون بو وی ل داخوازا وی

بگه‌ریتین^(۱)، و ده‌می‌ئو ده‌رکه‌فتین، هندهک ملیاکه‌ت هاتنه به‌راهییا وان کفن و بیتین خوش و ته‌فر و بیر د گهل دا بوون، وان گۆت: گه‌لی کوپتین ئاده‌می هوین دئی چ کمن؟ وان گۆت: بابئی مه‌ یئ نساخه و دلئی وی یئ دچته‌ فیقییی به‌حشتی، وان گۆت: بزقرنه‌غه، مسه‌لا بابئی هموه‌ قه‌تیا! و ده‌می ملیاکه‌ت ب ژۆرکه‌فتین همووايئ ئو نیاسین له‌و وی خو د ئاده‌می وه‌رکر، ئینا ئاده‌می گۆتی: خو ژ من دویر بکه، نی ژ لایئ ته‌ قه‌ نه‌ز هاتبومه‌ تی ئیخستن^(۲)، من به‌یله‌ د گهل ملیاکه‌تین خودایئ من.. و وان رها وی ستاند و همر وان ئو شویشت و کفنکر و بیتین خوش لی کرن، و نفیژل سمر کر و قه‌شارت، پاشی وان ملیاکه‌تان گۆته‌ عیالی ئاده‌می: نه‌غه‌ رتبازا هموه‌یه..

جیگرئ ئاده‌می:

ده‌می ئاده‌م گه‌هشتیه‌ رۆژتین خو یئین دووماهییی، هنارته‌ ب دویف کوپئ خو (شیث‌ی‌ را، و هندهک ژ وی زانینا خودی دایئ نیشا وی دا، وه‌کی زانینا ده‌میتن شه‌ف و رۆژی، و ئاده‌می شیرته‌ ب جیگرییا خو ل وی کر.. زانایئ ناقدار (ئبن که‌ثیر) دبیتژ: رۆژا ئاده‌م تیدا مری ئه‌ینی بوو، و پشتی ئاده‌می کوپئ وی (شیشی) جه‌تی وی گرتبوو، و د حه‌دیه‌کئی دا یا (ئبن حبان) ژ (ئهبوو زه‌رری) قه‌دگوه‌یزت هاتییه‌: پیغه‌مبه‌ر سلاڤ لی بن- دبیتژ: ((خودی سمد و چار صحیفه‌ هنارتینه‌، پینجی ژ وان بو

(۱) همر چمنده‌ وان دزانی ئو نه‌شتین داخوازا بابئی خو ب جه‌ بینن ژئ به‌لی ژ دلپیتقمبوونا وان، وان نه‌فیا دلئ بابئ خو به‌تلن.

(۲) نه‌غه‌ نیشاره‌ته‌ بو وی مسه‌لا به‌ری نوکه‌ مه‌ گۆتی کو همووايئ به‌ری ئاده‌می ژ دارئ خواریبوو، و نه‌ف خوارنا وی بو وی وه‌کی هاندانه‌کئی بوو کو ئو ژئ بخۆت.

(شیشی) هاتبوننه خواری)). ژ څئی همدیسې دښته زانین کو (شیت)
پتغه مېر بوو، و وهی بو وی هاتبوو خواری.

نادهم بهری ژنکا خو ههوايې مېر بوو، و نه هاتییه زانین کانی نهو چهند
سالان پستی نادهمی مابوو و کانی ژییی وی دهمی نهو مری چهند بوو، همر
چنده ریوايه تهک هیه کو نهو ساله کی پستی نادهمی مابوو.

دبېژن: پستی نادهمی شیت بابې دوی یې مروځانه؛ ژ بهر کو دوونده ها
نادهمی ب څی کوړی وی ب تنی مایه.. و (ښن که شیر) ژ زانایتن دپروکی
څه دگویتز کو پستی شیت که فتیه بهر مرنی وی کوړی خو نه نوش دانا
جهی خو، و پستی نه نوشی کوړی وی قینینی جهی وی گوت، و پستی وی
کوړی وی مه لایلی مهنی وه رگرت، و دبېژن: نهو نیکه مین مروځ بوو
بارژېر چیکرین.

پستی وی کوړی وی یهرد بوو جیگری وی، و پستی یهردی کوړی وی
(نه خنوخ) بوو جیگری وی، و یا ناقدار ل نک خه لکی دپروکی نهو کو
نه خنوخ نهو یې قورن ناڅی ندریسی ل سر ددانت.

بهری دووماهیې:

بهری نهم سهراتییا نادهمی ب دووماهی بینین مسله که هیه مه
دښت ئیشاره تی بده نیی: تشتی بهرچاډ د قورنای دا نهو سهراتییا
نادهمی د گهل، یان د ناڅ سهراتییا پتغه مېرین دی دا نایته څه گپران،
به لکی همر جار ناڅپرک دکفته ناڅبهر سهراتییا وی و یا پتغه مېرین دی
دا؛ و خودی چیتزر دزانت نه گهرا څی بو هندې دزڅرت چونکی کو نه گهر
سهراتییا همر پتغه مېره کی لایه کی ژیانې څه رگرت، سهراتییا نادهمی ژیانې

هه‌مییێ ئه‌دگرت، ئه‌و سه‌رهاتییای ده‌ستپێکای نه‌فشی مه‌ مرۆڤان، و سه‌رهاتییای ديارکرا ته‌بعه‌ت و فیه‌ره‌تا مه‌ مرۆڤانه‌.

سه‌رهاتییای ئاده‌می بۆ مه‌ ئاشکه‌را ده‌که‌ت که‌ نه‌فشی مرۆڤی هه‌ر ژ پوڤا ئێکێ ژ ژییێ خۆیی خۆدێناس بوویه، و په‌ستی ئه‌و له‌ سه‌ر عه‌ردی هاتیه‌دانان و زنده‌هی کری ئه‌و هه‌ر یێ خۆدێناس بوو، و وی په‌رسته‌نا خۆدێ ب تنێ دکه‌ر، و باوه‌ری ب ته‌وحیده‌ا خۆدێ هه‌بوو. و وی فیه‌ره‌که‌ پاڤژ و بژوین هه‌بوو، و یێ خۆدان قه‌در و به‌ا بوو له‌ نک خۆدێ.. به‌لێ بۆ حیکمه‌ته‌که‌ خۆدێ پێ دزانت، وی ئه‌ف مرۆڤه‌ -له‌ سه‌ر عه‌ردی- دانا به‌رانه‌ر دو دوژمنێن دژوار: نه‌فسا وی ب خۆ، و شه‌یطانی له‌عه‌نه‌تی.. و هند هه‌لژارتن دایێ که‌ ئه‌و له‌ ئێک ژ دو پێکان به‌ج: پێکا خێری یا خۆدێ عه‌قل و فیه‌ره‌تا وی له‌ سه‌ر دای، یان پێکا خرابییێ یا نه‌فسا وی و شه‌یطان به‌ری وی ده‌هتی.

و ده‌می ئه‌م قی پاستییێ به‌رچاڤ ده‌کین، مه‌ ده‌قیته‌ هه‌شیاریه‌که‌ بده‌ینه سه‌یدایێن دیرۆکی دا ئه‌و نه‌که‌ڤنه‌ وی خه‌له‌تییای مه‌زن یا له‌ قی ده‌می ژ لایێ گه‌له‌ک که‌س و ده‌زگه‌هان قه‌ ره‌واج بۆ ده‌قیته‌که‌رن که‌ مرۆڤی له‌ ده‌ستپێکی باوه‌ری ب ته‌وحیده‌ا خۆدێ نه‌بوو، به‌لکی وی په‌رسته‌نا گه‌له‌ک خۆداوه‌ندان دکه‌ر، پاشی هێدی هێدی وی خۆداوه‌ندێن خۆ کێمه‌کن هه‌تا دووماهییێ هه‌می کرینه‌ ئێک خۆدا! ئه‌و جه‌پێن قی هه‌زری به‌لاف ده‌کین ده‌قیته‌ مه‌ وه‌ تی به‌گه‌هینن که‌ ته‌وحیده‌ا خۆدێ مه‌سه‌له‌که‌ ژ چێکرنا مرۆڤیه‌، دا به‌شێن په‌ستی هنگی به‌ژن: عه‌بدینییا مرۆڤی بۆ خۆدێ و دینه‌داری ته‌سته‌که‌ ژ چێکرنا مرۆڤی ب خۆیه‌!

نډريس پيغه مېر

-سلاف لى بن-

نډريس نيك ژ وان پيغه مېر ټين ناقي وان د قورناني دا هاتي، د سووره تا مېرېم دا خودايي مېزن دېټر: ﴿وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ۝ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ۝﴾ (مريم: ۵۶-۵۷) هندهك ژ زانايين ديوكي دېټر: ناقي نډرسي ټمخوخه، و نادهم دېته بابي وي يي شمشي.

هر چنده قورنان ناقي ټي پيغه مېري دټينت و ب ناشكرايي دده ته زانين كو ټمو پيغه مېره كي راستگو بوو، بهلي ټمو چو زانينان د دهر حقا وي و ملله تي وي يان جهي وي دا بو مه نابيټر، بهلي ټمو نيشاره تي دده ته نيك ژ سالوخه تي نډرسي ده مي خودي دېټر: مه ټمو بو جهه كي بالا بلند كړه.. و هندهك زانايين ته فسيروي ل وي باوه رينه كو مه خسه د ب ټي چندي ناڅ و دنگ و مېرته بهيا وي بوو د ناڅ خهلكي دا، يه عني: خودي قدر و قيمه ته كي بلند د ناڅ خهلكي دا دابووي، لهو وي مېرته بهكا بالا هه بوو.

بهلي د رېوايه ته كا دورست دا يا ټين ټمبي شيبه ټم دگو هيزت هاتييه كو عېدللاهني كورې عېباسي جاره كي پسيار ژ (كعب الأجار) ي كاني مه عنا ټي نايه تي چيه: ﴿وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ۝﴾ ؟ كه عبي گوت: خودي وه جي بو نډرسي هنارت: هر رور هندي خيرا كړي رين مروقان همميان (يېن زه مانې وي) نهز دي بو ته حسيب كم، ټيجا وي ټيا كاري خو زنده تر لي بكهت،

هه‌فاله‌کئی وی یی خوشتشی ژ ملیاکه‌تان هاته نک وی، وی گوتی: خودی وه‌جی ب فلان تشتی بو من هنارتیییه، قیجا تو د گهل ملیاکه‌تی مرنی باخه، دا زوی رها من نه‌ستینت هه‌تا نه‌ز کاره‌کئی زنده‌تر بکه‌م، ئینا وی ملیاکه‌تی نه‌و ل سهر پهرتن خو هلگرت و ب نک عه‌سمانان شه بلندکر، ده‌می نه‌و گه‌هشتینه عه‌سمانی چاری وان دیت ملیاکه‌تی مرنی یی دئیته خواری، وی ملیاکه‌تی داخوازا ندریسی گه‌هاندی، ملیاکه‌تی مرنی گوتی: کانی ندریس؟ وی گوت: نه‌قه‌یه ل سهر چه‌نگی من.. ملیاکه‌تی مرنی گوت: وه‌ی بو قی عه‌جیبیی! بو من هاته گوتن: ل عه‌سمانی چاری رها ندریسی بستیینه، من گوت: چاوا رها وی ل عه‌سمانی چاری بستییم، و نه‌و یی ل عه‌ردی؟ و هنگی وی رها ندریسی ستاند، له‌و خودی گوت: ﴿وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ۝﴾.

د حه‌دیسا معراجی دا هاتییه کو پیغه‌مبه‌ری -سلا لى بن- ندریس ل عه‌سمانی چاری دیتبوو، و ده‌می وی نه‌و دیتی ندریسی گوت: ب خیر بئی برایی چاک و پیغه‌مبه‌ری چاک.. و ژ به‌ر کو وی گوتبوو: برایی چاک، و نه‌گوتبوو: کورئ چاک، بو‌چوونا هنده‌ک سه‌حابییان نه‌وه کو ندریس پیغه‌مبه‌ر نه‌ ژ وانه‌ یین دکه‌قنه‌ د زنجیرا نه‌سه‌با پیغه‌مبه‌ری دا، و نه‌و نه‌ نه‌خنوخه، به‌لکی ئلیاسه.. به‌لی زانایی ناقدار ئین که‌شیر دبیزت: نه‌قه‌ شهرت نینه؛ چونکی دبت وی نه‌ف گوتنه‌ بو خوشکاندن و (ته‌واضوع) گوت بت.

نه‌م چوبی ژ ژيانا قی پیغه‌مبه‌ری نزانین، به‌لی هنده‌ک زانایین دیروکی دبیزن: نه‌و ئیکه‌مین که‌س بوو ژ مرو‌شان نفیسیین ب قه‌له‌می کری، و ئیکه‌مین که‌س بوو زانینا ستیران بو هاتییه‌دان، و ئیکه‌مین که‌س بوو جلیک دورین، و چه‌ک هلگرتی.. و خودی چیت‌ر دزانت.

سهرهاتییا نووھی

-سلاف لی بن-

نوح پیغه ممبر -سلاف لی بن- بابی دوی یی مرۆقانه، و ئیکه مین پیغه ممبره خودی بۆ مرۆقان هنارتی دا بهری وان ژ کوفری بهر ب ئیمانی قه وه رگیت، لهو سهرهاتییا وی بیا قه کی نه یی کورت ژ نایه تین قورئانی قه گرتیه، و د نیزیکی پازده سووره تین قورئانی دا نا قی وی چل و سی جارن هاتییه، و سووره ته کا تایهت د قورئانی دا ب نا قی وی هیه. و چونکی نوح -سلاف لی بن- ئیکه مین پیغه ممبره ب کاری ده عوی رابوو، و ملله تی وی بهر هنگارییا وی کری، سهرهاتییا وی د گهل ملله تی وی یا تژی بوو ژ دهرس و عیبه تین مه زن.

د نا قی مره ئاده م و نووھی دا:

بۆری د گهل مه کو بابی مرۆقان ئاده م -سلاف لی بن- ئیکه مین (نه بی) بوو ژ مرۆقان خودی د گهل نا خفتی و وه حی بۆ هنارتی، و پشتی خودی وه سا حمز کری ئاده م و حمووا ل سهر عهردی بینه دانان، و ل سهر عهردی دوونده ها وان به لاث بیت، ئاده م ب کاری پهروه ده کرنا عه یالی خۆ رابوو، و بهری ههر تشته کی ئاده می باوه ری ب خودایی حمق د سهر و دلین دوونده ها خۆ دا چاند، و مرۆقان نه ف باوه ریه ژ بابی خۆ ئاده می و ده یکا خۆ حه ووا یی وه رگرت، و وان ژییی خۆ ل سهر باوه ری ئینانا ب ته وحیدا خودی بۆراند، و نه ف چهندا هه وی راستییی بۆ مه بهر چا ف دکهت یا دیروکنقیسیین دیردین د قییت ژ بیرا خه لکی ببه ن کو نفشی مرۆقی ههر

ژ دهسټپټیکا پیدابوونا خو خودایې حق دناسی؛ چونکی وان دځیت خه لکی وه سا تی بگهینن کو مروځی ل دهسټپټیکا خو (توحیدا خودی) نمدزانی و پهرستنا گه لک خوداوهندان ذکر، پاشی وی نهڅ هزره بو خو چیکر و خو پی قانع کر.

نیمامی (بوخاری) ژ (عبدللاهی کوړی عباسی) څه دگوځیت، دبیرت: ((د ناڅبره نادم و نووخی دا دهه (قهرن) هه بوون هه می ل سهر نیسلامی بوون))^(۱). و نه گهر مه خسد ب (قهرنی) د ځی هدیسی دا سمدسال بن وه کی نوکه بوو به زارڅ، معنا وی نه وه پستی نادمی ب هزار سالان دوونده ها وی هه می ل سهر نیسلامی بوون، و وان باوهری ب توحیدي هه بوو، و پستی هنگی ژ نوی لادانا ژ دینی خودی دهست پی کریو، و هیدی هیدی شرک به لاڅبوو، حه تا وه لی هاتی توحید نه مای و ل بهر خه لکی بوو به تشته کی غریب. و نه گهر مه خسد ب (قهرنی) جیله کی مروځان بت، وه کی د زمانی عهره بان دا دځیته گوتن، معنا پستی نادمی ب هزاران سالان خه لکی عه بدینییا خودی ذکر، و نه گهر نه م ل بیرا خو بینن کول سهر ده می نادمی و پستی وی هر مروځه ک نیزیکي هزار سالان دژیا، هنگی دځیت بیترن: پستی نادمی ب نیزیکي دهه هزار سالان مروځ هه می ل سهر شهرعه تی توحیدي و دینی دورست دژیان.

پستی دهه (قهرن) د سهر نفشی مروځان رابوړین لادانا ژ دینی دورست دهست پی کر، و دهسټپټیکا لادانی وه کی (بوخاری) ژ (عبدللاهی کوړی عباسی) څه دگوځیت، نهڅه بوو دبیرت: ((نهو صه نه میتن ملله تی نووخی

(۱) حاکم زی ځی چندی ژ عبدللاهی څه دگوځیت، و بن حبان و طبرانی ژ نه بوو نومامی.

عیبادهت بو ذکر: وه، و سواع، و یهغوو، و یهعووق، و نسمر، هندهک مرؤقین چاک بوون، گاڤا مرن ب سمر وان دا هاتی، شیطانی خوئیخسته سمر پهنکی مرؤقهکی و هاته نک مللهتی وان و گوئی: هندی نهف مرؤقین چاک و صالح د ناڤ هموه دا بهرهکەت د سمر هموه دا دهات، پشتی نهو مرین و چوون، بهرهکەت د ناڤ هموه دا نهما، و چەند سالهکین دینه هوین دی وان ژ بیرکەن، قیجا نهگەر هوین دی ب من کەن رابن هەر ئیک ژ وان پهیکههکی بو چی بکن و بداننه سمر قهبرین وان؛ دا چو جاران نهو ژ بیرا هموه نهچن، و بو هندی دا دهمی هوین شکلی وان دبینن هوین ژ و هکی وان د کرنا عیبادهتی خودی دا مجد بین، وان گوئی: تو راست دیتری، و رابوون هەر ئیکی پهیکههک بو چیکر و دانا سمر قهبری وی، پشتی نهو دهستی مرؤقان نهمای و دهستهکی دی هاتی جارهکا دی شیطانی هاته نک وان و نهو وهسا تی گههاندن کو بابین وان عیبادهت بو فان پهیکههرا دکر و ب بهرهکەتا وان باران دباری.. و ب فی پهنکی شرکی ریکا خو د ناڤ وان دا دیت).

ژ فی گوئی (عبدللهی کوئی عیباسی) چەند مهسهلهک بو مه ناشکەرا دین:

۱- هندی شرکه ب ریکا شیطانی د ناڤ مرؤقان دا بهلاف بوویه، و پیخههت فی نارمانجی شیطانی پتر ژ پیگاڤهکی هاقیت هتا شیاو مرادا خو ب جه بینت، و مرؤف ژ توحیدی بهر ب شرکی فه چوو، نه کو ژ شرکی بهر ب توحیدی فه چوو و هکی هندهک (مهههچین دیروکی) یین نوی دقیت مه تی بگههینن.

۲- لادان و (ئىنحراف) پىچ پىچە د ناڧ خەلکى دا بەلاڧ دېت، و ل سەرى يا بچوئىکە، و ھىدى ھىدى مەزن دېت ھەتا خودانى ژ دىنى دورست دەردئىخت و بەرى وى ددە شەرى و کوفرى، و ئومەت ئەگەر ل دەستپىکى بەرگىيا ئىنحرافى ئەگەت دووماھىيى مەسەلى دى ژ دەستان دەركەفت.

۳- چىکرنا پەیکەرەن، کو ھۆنەرەكى بەرەلاڧ بوو ل وى دەمى، ئەگەر سەرەکیيا بەلاڧبونا شەرى بوو، لەو ئىسلامى ئەڧ پەنگى ھۆنەرى ھەرام کەر، و ژ موسلمانى خواست کو ئەو ب شکاندا سەنەمان رابەت، و یرى نەدەتە (سەنەمسازىيى) کو جەى خو د ناڧ ئومەتە دا بەگەت، و ئەگەر ھىجەتا ھەندەکان ئەو بىت بىژن: مانى نوکە عىبادەت بو چو سەنەمان نائىتەکەر، د ھەدىسەن دورست دا ھاتىيە کو ل دووماھىيا زەمانى جارەکا دى سەنەمپەرسى د ناڧ خەلکى دا دى بەلاڧ بىت، و دوىر نىنە ئەڧ رىزگرتنا نوکە ل پەیکەرەن دئىتە گرتن رۆژەكى وەرارى بەگەت و بىتە پەرسەن، لەو (پىرۆزىيا قەبر و پەیکەرەن) ب دىتتا ئىسلامى دەرازىنکا شەرىيە.

۴- قەدرگرتنا مەزنى مەزن و چاک ب ھەندى نابت مەزنى سەنەمىن وان چى گەت و ل سەرىن رەکان بچکلىنەت، و ب چاقەكى پىرۆز بەرى خو بدەتە، بەلکى ئەڧە دېتە پەنگەكى کىمکەرنى بو وان، و مەزنى مەزن ب کارىن خو یتىن مەزن د دلى مللەتەن خو دا دىمىن، نە ب تەسۋىرکەن وان د بەرەكى رەق و ھەشک دا!!

پشتى شەيطان شىاي ب ڧى پەنگى بىدەنىيى د ناڧ خەلکى دا بەلاڧ بەگەت، رۆژ بو رۆژى شەرى بەرەلاڧ بوو، ھەتا وە لى ھاتى تەوھىدا خودى و دىنى دورست ھىدى ھىدى ژ بىرا خەلکى چووى و بەرى خەلکى کەفتىيە شەرى و کوفرى.. و دەمى ئىسلام د ناڧ خەلکى دا نەماى خودى وەسا ھەز

کر نیکه‌مین قاصدی ژ لایق خو څه (کو نوح بوو) بو مرؤشان بهنیرت؛ دا
نمو جاره‌کا دی بهرې وان بده‌ته ئیسلاما راست و دورست.

مه گوت: د هندک حمديسان دا هاتییه کو د ناڅېهرا ئادهم و نوحی دا
دهه قهرن همبوون خه‌لک همی ل سمر دینې دورست بوون.. و پشتی
خه‌لکی ژ دینې دورست لادایی هتا وه لی هاتی کو دینې دورست بریای و
نیکجار د ناڅ خه‌لکی دا نه‌مای، و خودې پیغه‌مبه‌رې خو نوح بو خه‌لکی
هنارتی، چهند قهرن پیغه چووبوون؟ و نه‌ف قهرنه ژی هر دکه‌څنه د ناڅ وان
دهه قهرنان دا یین د حمدیسی دا هاتین؟ یان دجودانه؟ نه‌غه مه نه‌زانییه،
لمو نم ل قیرې نه‌شین ب دورستی وی ده‌می ده‌ستنیشان بکه‌ین یی کو
که‌فتییه د ناڅېهرا ئادهم و نوحی دا.

نوح کی بوو؟

قورئان ناشکرا دکمت کو نوح -سلاف لی بن- نیک ژ پیغه‌مبه‌رین
خودې یین خودان قه‌در بوو، و زانا ل وی باوه‌رینه کو نوح نیک ژ وان
پیغه‌مبه‌رانه یین دبیرنی: (نولولعزم)، نموتین بهایی وان ژ یی همی
پیغه‌مبه‌رین دی پتر.

د دهر حقا نمسها نوحی دا، کانی کوړی کییه؟ و چهند باب د ناڅېهرا
وی و ئاده‌می دا هغه، ژ بلی ریوایه‌تا (تموراتی) چو ریوایه‌تین دی د ده‌ست
مه دا نینن.. تمورات^(۱) ناشکرا دکمت کو ئادهم بابی نوحی یی نه‌هییه، و
ناقین هر نه‌هان ژی دینت، و دیروکشانین که‌فن همی څان ناڅان ژی
څه‌دگوهرین، به‌لی ژ بهر وی ده‌ستیغه‌دانا مه‌زن یا کو د تموراتی دا چیبوی
مرؤف نه‌شیت خو ب څان ناڅان پشتراست بکه‌ت.

(۱) د نیصاحا پینجی ژ (سفر التکوین) دا.

نوح و ئدریس:

بۆری د گەل مە کو هندهک زانا ل وئ باوه رینه کو ئدریس پیغه مبهەر ئهوی بهحسێ وی د قورئانی دا هاتییه کرن، باپیری بابی نووحیه، ئهوی تهوراتی ناخی (خهنوخ) بۆ دانایی، و ئه دبیژن: ئدریس د ژيانا ئادهمی دا بووبوو و ئه سیه مین (نهی)یه، پشتی ئادهمی و کوپی وی شیشی، و نهگەر نهف گۆته یا دورست بت مهعنا وئ دئ ئه بت: نوح نهیی چارییه د دیرۆکا مرۆقینییی دا خودی وهی بۆ هنارتی، و (رهسولی) ئیکیه، و دهلیل ل سهر هندی کو نوح ئیکه مین (رهسوله) حدیسا مهده را مهزنه ل رۆژا قیامهتی، یا کو (بوخاری و موسلمی) ژ (ئهبو هورهیره) قهگهاستی و تیدا هاتییه: ((فیاتون نوحا فیقولون: یا نوح أنت أول الرسل إلى أهل الأرض)) یهعنی: مرۆف دئینه نک نووحی و دبیژنی: ئهی نوح، تو ئیکه مین رهسولی خودی بۆ خهلکی عهردی هنارتی.

نوح خهلکی کیر دهقهری بوو؟

بهرسقا ئی پسیاری ژ نه د قورئانی دا و نه د همدیستین دورست دا نههاتییه، و د هندهک گۆتان دا هاتییه کو نوح خهلکی باژێری بابلێ بوو ل عیراقتی، و هندهک دبیژن: ئه خهلکی شامی بوو.

و دبت ژ وئ ئایهتا پیروژ یا کو بهحسێ چیکرنا نووحی بۆ گهمیی دکت^(۱) دهمی مللهتی وی یاری بۆ خو پی دکر، بیه زانین کو جهی نوح و مللهتی وی لئ دژیان چندهکی یی دوبر بت ژ ناخی و دهرایتی، لهو وان ترانه بۆ خو پی کرین و گۆتین: چاوا تو دئ گهمیی ل هسکاتییی هازۆی!

نوح و پیغه مبهرینی:

(۱) کو ئایهتا (۳۸) ییه ژ سوورتهتا (هود).

ل دور ژيبي نووحي -سلاف لي بن- ده مي بو پيغه مبه رنيبي هاتييه هليژارتن، ئيمامي (طه بيري) د تاريخا خو دا هندهک گوتنان ژ چهند صهحابي و تابعيان قه دگو هيت، ئيک ژ وان عبداللهي کورې عهباسيه کو ده مي نوح بوويه پيغه مبه ر ژيبي وي چارسد و حشتم سال بوون، و پشتي تووفاني ژي نمو سيسد و پينچي سالان مابوو. و ناشکرايه کو وي نه هسد و پينچي سالان گازيا خو گهاندبوو ملله تي خو بيري تووفان ب سهر وان دا بيت. ل دويش قتي گوتني دثيت نمو هزار و حفسد و حشتم سالان مابته زيندي، هزار و سيسدان ژي پيغه مبه ر بوو.

و ناشکرايه کو وي زه ماني هرمارا مروشان يا کيم بوو، به لي که له خين وان ژ يين مروشان قتي گاغي که لهک مه زنتر بوون، و ژيبي وان ژي پتر بوو، و روژ بو روژي هرمارا مروشان زنده تر لي هات، به لي ژ لايي که له خي قه، و ژ لايي عه مري ژي قه، نمو بچويکتر لي هاتن، هر وهکي خودي ب قتي چهندي قيايه تشته کي بو مروشي ب تشته کي دي بدهل قه که ت!

نوح و راست کرنا ريکي:

پشتي خه لکي ريکا راست ل بهر خو بهرزه کري يا کو پيغه مبه رتن خودي: (ناده مي، و شيشي، و ندرسي) بهري وان دايت، و نمو په يکه رتن شهيواني بهري خه لکي دايه چيکرنا وان ژ رامانا وان يا نه صلي -کو بيرئينا خه لکي ب شان مروشان بوو- ده رکه فتی و په نگه کي پيروزيي وه رگرتي، پاشي په رستن بو هاتييه کرن، خودي وesa حمز کر کو قاصده کي ژ نک خو بو مروشان به نيرت، و په يامه کي بو خه لکي بده ته قتي، دا نمو قتي شرکا خو بهس بکمن و جاره کا دي ل ته وحيدا خودي بزقرن، وهکي د قورئانا پيروژ دا هاتي: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِذْ لَعْنُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنَِّّي

أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾ (هود: ٢٥-٢٦) يمعنی: مه نوح بۆ ملله تی وی هنارتبوو قیجا وی گۆته وان: ئەز یی هاتیم ههوه ژ عهزبا خودی بترسینم، و وی فرمانا خودی یا ئەز یی هاتیمه هنارتن ناشکرا بکهم. ئەز فرمانی ل ههوه دکهم کو هوبن ژ خودی پیقهتر پهرستنا کستی نهکمن، ئەز دترسم -ئهگەر هوبن پهرستنا خودی ب تنی نهکمن- عهزبا پرۆهکا ب ئیش ب سهر ههوه دا بیت.

ئەف ئایه ته و یین وهکی وان هندی دگههینن کو خودی پیغه مبهری خۆ نوح بۆ خه لکی وی زهمانی هنارتبوو دا ئەو وان ژ عهزبا خودی بترسینت ئەگەر هات و وان بهردهوامی ل سهر کوفر و سهرداچوونا خۆ کر.

نوح ئیک ژ وان بو، ب ئەزمانی وان دئاخفت، و وان باش دزانی کو نوح مرۆقهکی راستگۆیه و ژ بنه مالها هیتشین پاقره، و بهری وی ل مصلحه تین دنیایی یین بهروهخت نینه. نووخی ژ وان خواست ئەو عیبادەتی خودی ب تنی بکمن، و گوهدارییا وی بکمن، و گۆته وان: ((ئەوی ملله تی من! هندی ئەزم ئەز ناشکرا ههوه ژ عهزبا خودی دترسینم، کو ئەو ب سهر ههوه دا بیت ئەگەر ههوه بی ئەمرییا وی کر، قیجا هوبن تهو حیدا خودی بکمن، و پهرستنا وی بکمن، و ژ عهزبا وی بترسن، و هوبن گوهدارییا من د وی تشتی دا بکمن یی ئەز فرمانی پی ل ههوه دکهم و ههوه ژێ ژێ ددهمه پاش، هندی ئەزم ئەز پیغه مبهری خودیمه بۆ ههوه، ئەو دێ ل گونههین ههوه بۆرت و ههتا دهههکی ل نک خودی ناشکرا ئەو دێ ژیی ههوه درێژ کهت، هندی مرنه ئەگەر هات ئەو قهت نائیته پاشخستن، ئەگەر هوبن وی بزائن هوبن دێ لهزی د باوهرییی و گوهدانی دا کمن)).

نەفە ئەرگازىيە يا ھەمى پىغەمبەرەن ژى دەست پى كرى، و ھەمى
پىغەمبەر ل سەر دگەنە ئىك: باوهرى ئىنانا ب تەوھىدا خودى، و پەرستنا
وى، و گوھدارىيا پىغەمبەر وى.

ئەر مللەت نوح د ناڭ دا ھاتىيە ھنارتن پى تىرى فەساد و خرابكارى
بوو ژ گەلەك لاىان ڤە: فەسادا سىياسى، فەسادا جىقكى، فەسادا ئەخلاقى..
و ھتە، بەلى نوحى ژ فەسادا ەقائىدى دەست پى كر، خەما نوحى يا
سەرەكى ئەر بوو بىر و باوهرىن خەلكى د ەر ەقا خودى دا دورست بكتە،
چونكى وى دزانى كو فەسادا بىر و باوهرەن سەرەكانىيا ھەر فەسادەكتىيە.
گازىيا نوحى ھەمى د چەند ناخفتنەكان دا كۆم دبت: ((أعبدوا الله ما لكم
من إله غير)) و ((اتقوه)) و ((أطيعوني)).

ەبەدىنىيا خودى ب تنى بكن، يەنى: كراسى جاھلىيەت نى ژ بەر خو
بكن، و مەنەجى شركى و كوفرى ژ ئىنا خو لادەن، و ب ھەمى ڤە ەرنە
د ئىسلامى دا و سەر و بەرى ئىنا خو ل دويف مەنەجى خودى بىن..
ژ خودى پىغەتر ھەر چو خودايتىن ب ەق نىن، يەنى: ھەر تىشتەكتى دى
پى ھەر خوداينى يان پىشكەكا خوداينىيى دايى، خوداوندەكتى بەطالە، گۆتن
دڤىت گۆتتا خودى بت، و مەنەج ئەر بت پى پىغەمبەر وى پى ھاتى، و
نەفەيە تەقوا و گوھدارىيا پىغەمبەرەن.

مرۆڭ دەمى ھزرا خو د ڤى گازىيى دا دكت يا نوح پى ھاتىيە ھنارتن
دى بىنت ھەر ئەر گازىيە يا ھەمى پىغەمبەر پى ھاتىن، و ەتا ئەڤرو زى
دوېكەفتىيتىن پىغەمبەرەن بەرى خەلكى ددەنى.

نوحى نەھسەد و پىنجى سالان ئەڭ گازىيە د ناڭ مللەت نى خو دا بەلاڭ
كر، ب چ رەنگ؟

خودی دبیت: نووحي گوت: ((خودايي من، هندی نهم ب شهف و پوژ
من بهري مللهتي خو دا باوهري نینانا ب ته و گوهدارييا ته، قیجا گازیيا
من بو وان ژ رهقین و پشدانی پتته تر تشتهک ل وان زیده نهکر، و هندی
نهم همر جارهکا من بهري وان ددا باوهري نینانا ب ته؛ دا بیه نهگرا هندی
کو تو گونههین وان بو وان ژي بهی، نمو دا تبلین خو کهنه د گوهین خو را؛
دا وان گوهد ل گازیيا حق نهبت، و نمو دا کراسین خو ب سهر خو دادهن دا
کو نمو من نهبین و نمو مانه ل سهر کوفرا خو، و وان خو ژ باوهري نینانی
مهزتر دیت، پاشی من ب ناشکرایي نمو بو باوهريي گازی کرن، و هندهک
جاران من ب دهنگهکی بلند گازی وان کر، و هندهک جاران من ب دهنگهکی
نزم و قشارتی نمو گازی کرن، و من گوته مللهتي خو: هوین داخوآ ژیرنا
گونههان بو خو ژ خودايي خو بکمن، و ژ کوفرا خو تویه بکمن، هندی نمو
نمو گهلهک گونههژیر بوویه بو وی یی تویه بکمت ژ بهنییین وی و ل وی
بزقرت، نهگهر هوین تویه بکمن و داخوآ گونههژیرنی بو خو بکمن خودی
بارانهکا بوش و ل دویف ئیک دی بو هموه نینته خواری، و نمو مال و
عیالی هموه دی زیده کمت، و هندهک باغین هوین خوشییی ب جوانی و
بههمی وان بهمن دی دهته هموه، و دی وان رویاران دهته هموه یین هوین
حیوانهت و دهرامهتي خو پی ثاڤ بدهن)).

ب فی پهنگی، ب شهف و پوژ، ب ناشکرا و نهپهنی، نووحي گازیيا
خو د ناڤ مللهتي خو دا بهلاڤ کر، و همر چهنده وان یاری و ترانه بو خو
ب نووحي و گازیيا وی دکر، و چاڤ و گوهین خو دگرتن دا وی نهبین و
گازیيا وی سهح نهکمن، بهلی نوح ژ بهلاڤکرنا گازیيا حق سست نهبوو، و
چونکی کافرتین مللهتي وی چو نهحقی د گازیيا وی دا نهددیت رابوون خو
ب هندهک مهسلین هامشی څه موژیلکرن؛ دا بهري نووحي و دویکهفتین

وی ژ مسهلا سهره کی لابدهن، سهرتن کوفرئ ژ ملله تنی وی گوتنن: تو نه
فرشته یی تو مروقی، قیجا بوجی د ناچهرا مه همییان دا وهی بۆ ته
ب تنی هات؟

یهعنی: وان چو تیبینییتن وهسا ل سهر وهحیی ب خۆ نه بوون، بهلئ
گوتن: د ناچهرا مه همییان دا بوجی وهی دئ بۆ نووخی ئیت، بوجی بۆ
مهزنهک و دهوله مهندهکتی مه نه دهات؟

مسهلهکا دی: وان گوته نووخی: ئهم دینین ههما ژ رهزلیتن مه پتسهتر
کەس ب دویف ته نهکەفتیه و وان ژ یی هزرکرن دویکهفتنا ته یا کری، و
ئهم نابین کوهین ئهوتن چوینه د قی دینی دا، ههوه چو سهراتی د رزقی
و مالی دا ل سهر مه ههبت.. نووخی د بهرسقا وان دا گوت: ئهی ملله تنی
من! ئهري ئهگەر ئهز خودان هتجهتهکا ئاشکهراهم ژ خودایی خۆ د وی تشتی
دا یی ئهز بۆ ههوه پتی هاتیم و ئهو هندئ بگههینت کو ئهز یی ههقم، و
خودئ ژ نک خۆ دلۆقانییهک دابته من، کو پتغه مبهرنیه، قیجا ژ نهزانی
و دفن بلندیا ههوه ئهول بهر ههوه هاتبته قشارتن، ئهري ما چی دبت ئهم
ب کوتهکی وی بکهینه د دهستین ههوه دا یا ههوه پتی نهخوش و هوین پتی
دکافر؟ ئهم وی چهندئ ناکهین، بهلئ دئ ههوه هیلینه ب هیثیا خودئ شه
حهتا ئهو حوکی د ناچهرا مه و ههوه دا بکهت ب وی پهنگی وی دقیت.

بهرسف و بهرسف:

وهکی مه گوتی نووچ ب ههمی رتکان هاتی دا بهري ملله تنی خۆ بدهته
پیکا خودئ یا راست، و وی گهلهک پهنگین گازیکرنی ب کارئینان، و چو یا
وهسا ب گازیا وی شه نهات، وان پتغه مبهري خۆ درهوین ده رتخست، و
گوتن: تو مروقهکتی سهرداچووی، ته دقیت دینی باب و باپیرن مه

بگوهوری و رتکهکا نوی د ناڅ خه لکی دا ده ریتخی، ب راستی تو مرۆڅه کتی
دره وینی!

نووحي -دا وان ب نک گازييا خو څه بکيشت- گازييا خو چه نده کتی نهرم
کر، و ب نهماني شيره تي گوته وان: نهی ملله تي من! سهره گازيکرنا هموه
بو ته وحيدا خودی و کرنا عياده تي بو وی ب تنی نهم پسيارا ماله کی
ژ هموه ناکم کو هوین پستی باوه ری نینانی بده نه من، به لی خیرا شیره تکرنا
من ل هموه همما ب تنی ل سهر خودییه، و نه هیژای منه نهم خودان باوه ران
یین کو هوین ژ بهر فیه قیریا وان ب چاڅه کتی کیم به ری خو دده نی ژ نک خو
ده ریخم، هندي نمون نمو ل پوژا قیامه تي رابه ری خودایي خو دی پاره ستن،
به لی نهم دبیم هوین ملله ته کتی نه زانن؛ چونکی هوین ژ من دخوازن کو نهم
خوشتی یین خودی ژ نک خو ده ریخم، و وان ژ خو دیر بکم. نهی ملله تي
من! کی دی من ژ خودی پارزت نه گهر وی قیا سهره ده رتختنا خودان
باوه ران من عذاب بده ت؟ نهمی ما هوین د مسه لان ناگهن و نزانن کانی
چ تشت بو هموه چیترو ب مفاتره؟ و نهم نابیتزه هموه: کو گهنجینه یین
خودی د ده ستي من دانه، و نهم تشتی نه برچاڅ نزانم، و نهم نه فریسته یه کم
ژ فریسته یان، و نهم نابیتزه شان یین د چاڅین هموه دا دکیم ژ خودان
باوه رین لاواز: خودی خیره کتی سهره کریارین هموه ناده ته هموه، خودی
ب تنییه وی تشتی دزانت یی د سنگ و دلین وان دا هدی، و نه گهر من
نمو چه نده کر هنگی نهم دی ژ وان بم یین زورداری ل خو و غهیری خو کری.

رکداریا دوماهییی:

پستی کافرین ملله تي وی چو هیجه ت د ده ستا دا نه ماین، و -وه کی
عمده تي وان ل ههمی جه و ده مان- وان ژ خو نه گرت دویکه فتنا حه قییی

بکمن، دهرگهه دې دان و ستاندنې د گهل خودان باوه ران گرت، و کهفتنه پکې و گوتن: نهی نووح! ته هه پکې د گهل مه کر، و ته هه پکېه کا زنده ژي کر، ټیچا کانی وئ عذابې ب سمر مه دا بینه یا تو گه فان پې ل مه دکه ی نه گهر تو ژ راستگويانی د گوتنا خو دا.

عهده تې لاوازان نموه گاځا وان کراسې هتېزې کره بهر خو، خو دفنېلند دکمن؛ دا لاوازييا خو پې بقمشېرن.. نووحی -ب نمخلاقې خو یې بلند ټه- بهر سقا پکدارييا وان دا و گوت: هندي خودييه نمو ب تنييه دشيت عذابې ب سمر هموه دا بينت چي گاځا وي ټيا، و نه گهر وي ټيا هموه عذاب بدهت هوين نمشېن خو ژ دهست وي دهرېتخېن؛ چونکې چو تشت نه ل عهردي نه ل عسمانی نمشيت وي بېزار بکمت. و شيره تکرېن و خووه ستاندنا من ب هموه ټه کر هوين باوه رييې بينن چو مفای ناگه هينته هموه، نه گهر خودې ټيا بت کو هموه پې بهرزه بکمت و تې بيهت، نمو خودايې هموه، و هوين ل ناخه تې بو حسيب و جزادانې دې زقرنه نک وي.

يعنی: نووحی ټيا ملله تې خو ل وئ راستيې ناگه هدار بکمت يا وان ژ بيرا خو بری، کو عه زابدان و نه عه زابدان ب دهستی خودييه، و ب قهده را وييه، يې وي ټيا نمو دې وي عذاب دت، بهلې گاځا وي دټيت و وهکی وي دټيت، و نه گهر هوين ژ من و گازييا من بېنتهنگ بوينه، و هموه نه ټيت من ببينن، هوين و يا هموه دټيت، من يې خو هتلايه ب هيټيا خودې ټه، و يا ژ هموه دټيت هوين ته خسيريې نه کمن.

نوح.. و پېشکيتشکرنا نه نجامی:

پشتي نه هسد و پېنجی سالان ژ گازييا بو پکا خودې، و صبرال سمر نه خوشيا کافران، نووحی بهرې خو دايې ملله تې وي پوژ بو پوژي پتر ل سمر

کوفرا خو یی مجد دبن، نووخی ئەنجامی گازییا خو و بەرسقا مللەتی خو
بو خودایی خو پیشکیش کر، و گۆت:

((خودایی من، هندی مللەتی منە گەلەک زێدە بی ئەمرییا من کر، و
ئەز درەوین دەریخستم، و مرۆڤین لاواز ژ وان دویکەفتنا سەرۆکین خو یین
سەرداچووی کر، ئەوین مالی وان و زارۆکین وان د دنیا یی دا ژ سەرداچوونی
پێشەتر و ل ئاخەرەتی ژ عەزابی پێشەتر چول وان زێدە نەکری، و سەرۆکین
سەرداچووی فێلبازییەکا مەزن ل دویکەفتین خو یین لاواز کر، و گۆتە وان:
هەوین پەرستنا خوداوەندین خو نەهیلن دا عیبادهتی خودایەکی ب تنی بکەن،
و هەوین وەددی و سواعی و یەغووشی و یەعووقی و نەسری نەهیلن، و
ب راستی ئان یین دویکەفتنا وان هاتییەکەرن گەلەک مرۆڤ بەرزەکەرن
ب پێکا خەملاندنا خرابیی ل بەر وان، و ئەی خودایی مە تو ژ دویرکەفتنا
حەقیی پێشەتر چول ئان یین ب کوفری زۆرداری ل خو کری زێدە نەکە)).

پشتی نوح -سلاڤ لی بن- ژ وان بی هیخی بووی گۆت: خودایی من
تو نەهیلە کافرەک ل سەر عەردی بمینت و ب پێشە بچت. هندی تویی ئەگەر
تو وان بەهیلی ئەو دێ بەنیییتن تە یین باوەری ب تە ئینای د سەر حەقیی دا
بەن، و مرۆڤەک ژ وان نابت ئەگەر یی کافر و گۆنەهکار نەبت.

نفرینا مەزن:

نفرینەکا مەزن بوو نووخی کری پشتی صەبرەکا مەزنتەری ل سەر
مللەتی خو کیشای، و ئەڤ نفرینە هنگی نووخی ل مللەتی خو کر پشتی
خودی وەحی بوو هەنارتی کو ژ وان پێشەتر یین باوەری ئینای ئیدی کەس
باوەریی نائینت: ﴿وَأَوْحَىٰ إِلَيْكَ نُوحٌ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ ءَامَنَ
فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ٥﴾ (هود: ٣٦) یەعنی: دەمی عەزاب ل سەر

ملله‌تی نووخی فەربووی، خودی وەحی بۆ وی ەنارت کو ژ وان پێقه‌تر یێن بەری نوکه باوەری ئینای کەسەکی دی ژ وان باوەرییی نائینت، قیجا تو ئەی نووح ژ بەر کارێ وان دکر ب خەم نەکەفه.

ملله‌تی نووخی ل سەرێ دیرۆکا مروّقیینی هاتبوون، و گاڤا وان بۆ پیغه‌مبەرێ خۆ نووخی بەرچاڤ کری کو ئەو هەر و هەر دێ مینن ئاستەنگ د رێکا دینی حەق دا، و هەما ئەو هەر هەزرا هندی ناکەن کو رۆژەکی بێنە د ئی دینی دا، نووخی دوعا ژ خودایی خۆ کر کو ئەو ئی ملله‌تی مەژێ هەشک ژ رێکی لادەت، و رویی عەردی ژ وان بمالت؛ دا رێک بۆ هەندەک مروّقیین دی یێن خودیتاس بێتە فرەه‌کرن، و چونکی مروّقیینی ل سەر دەمی نووخی هێژ ل زاروکیینیا خۆ پیر بوویو و وەکی وێ دارێ لی هاتبوو یا هیشتا نازک ئیش ئی دکەفت و هەشک دکەت، قەدەرا خودی ل سەر هندی بنەجە بوو کو ئەو ب تووفانی بێنە شویشتن؛ دا ئەو ئاڤا ب خرابیی مروّقان لاوازیووی جارەکا دی قەلەو بیت، و تۆقی خێری د ناڤ خۆ دا شین بکەت؛ بەلکی قەنجی پێقه بێتە بەری.. و دوعایا نووخی ب جە هات، بەلی بەری خودی داخوازا وی بۆ جە بینت، وی وەحی بۆ ەنارت کو ئەو گەمییه‌کا مەزن چی بکەت؛ دا ل دەمی تووفان رادبت، ئەو خودان باوەران ژ خەندانێ رزگار بکەت: ﴿وَأَصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِّينَا وَلَا تُخْطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُخْرَجُونَ ۝﴾ (هود: ۳۷) یەعنی: تول بەر چاڤین مە، و ب پاراستن و رازیبوونا مە گەمییی چیکە، و تو داخوازی ژ من نەکە کو ئەز ئان یێن ب کوفرێ زۆرداری ل خۆ کری ژ ملله‌تی تە قەهیلیم، هندی ئەون ئەو ب تووفانی دێ خەندن.

گەمی ئەو ئامیرەتی رزگاربوونی بوو یێ خودی پیغه‌مبەرێ خوو نووح و دویکەفتیین وی یێن کیم پێ رزگارکری، و ئەفه هندی دگەهینت کو دڤیت

مرؤث نهگهرتین (ماددی) ب کار بینت و تهخسیرییی د وی تشتی دا نهکمت یی پیته بیت، و وهکی دی نهجام ب هیقییا خودی قهیه.. و خودی نیشانهک بوی دانا دا نمو پی بزانت کو دهمی ب جهاتنا عهزایی نیزیک بو، گوتی: ﴿حَقَّ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التُّورُ قُلْنَا أَخْلِفْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ (هود: ۴۰) هتا دهمی فرمانا مه ب تیرنا وان هاتی وهکی مه سوز ب وی چندی دایه نووچی، و ناٹ ب پهنگهکی بوش ژ تمنوری فوریای دا بته نیشان ل سهر هاتنا عهزایی، مه گوته نووچی: ژ ههر پهنگهکی ژ حیوانهتان نیکی نیر و نیکا می تو بکه د گهمییی دا، و ژ مرؤتین مالا خوژی هلگره نمو تی نهبن یتن گوتن ب عهزابدانا وی بوری ژ وان یتن باوهری نهینای، و ههچییی باوهری نینای ژ مللهتی ته تو هلگره، و کیم تی نهبن کسمی باوهری د گهل وی نهینا بوو ههر چنده نمو گهلهک د ناٹ وان دا مابوو ژی.

چیکرنا گهمییی:

ونووچی فرمانا خودایی خو ب جهینا، و دهست ب چیکرنا گهمییی کر: ﴿وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرْ عَلَى مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ﴾ (هود: ۳۸-۳۹) نووچی گهمی چی دکر، و ههر جارهکا کومهک ژ مدزنین مللهتی وی د بهر وی را چوبان یاری بو خو پی دکر، نووچی گوته وان: نهگهر هوین نهفرو -ژ نهزانینا خو ب راستییا سوزا خودی- یاریان بو خو ب مه بکن، ثم ژی سویاهی، دهمی هوین دخندقن، دی یاریان بو خو ب هوه کهین کانی چاوا هوین یاریان ب مه دکهن. قیجا دهمی فرمانا خودی ب وی چندی هات هوین دی زانن: کانی عهزبا خودی د دنیایی دا

دئ ب سهر کي دا نيت و وی شمرمزار کت، و ل ناخره تي ژي عذابه کا
بهرده وام و بي قهبرين دئ ب سهر دا نيت؟

ژ څي نايه تي ديار دت کو ده مي کافر تين ملله تي وی د بهر وی را دبورين
ده مي وی گه می چي دکر وان یاری و ترانه بو خو پي دکر، و دگوتن: نوووح
دئ گه ميبی ل هسکاتيبي بهت! و وان قهت باوه ری ب گوتنا نووحي نه دئينا
کو ناڅ دئ رابت و خودي دئ وان پي به ته هتلاکي.

ل دور وي سفينه نووحي چيکري: کاني ئمو يا چاوا بوو؟ و يا چهند
بوو؟ و ژ کيژ داري چيکروو؟ نهغه هه می يا گرنه نينه، و نه گهر مفايه ک
تيدا هه با قورنان دا بو مه ناشکرا کت.

ده ستيکرنا توفاني:

گاڅا خودي ده ستوري دای عذاب ب سهر ملله تي نووحي دا بيت، ئمو
نیشان ب جههات يا خودي بو خودان باوه ران ده سنيشانکري: تنوير ب ناڅي
فورييا.. کيژ تنوير؟

دبت تنويره کا ده سنيشانکري بت ل وی جهی يي نوح لي، دا ئمو
ب څي نشاني بزانت کو هنده توفان دئ ده ست پي کت، څيچا دا کاري
خو بکته، و دبت مه سهد پي هه می تنوير بن، يعنی: گاڅا هاتنا عذابي
نيزيکبوي خودي و هسا حمز کر ئمو تنوير تين ناگر تيدا دئينه هلکرن ناڅ ژي
بفورييت. و ژ بلي څي ناڅا ژ عهدي زای خودي ده رگه هين عسماني ژي
ب بارانه کا بوش څه کرن.. و هردو ناڅ گه شته نيک.

نووحي فرمانا خودايي خو ب جهئينا و داخواز ژ خودان باوه ران کر
کو ئمو ل گه ميبی سويار بن، و وی ژ همر حهيوانه کی ژي جوته ک سويار کر:
﴿وَقَالَ أَزْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ نَجْرُهَا وَمُرْسَتْهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ

كَالْحَبَالِ ﴿٤١-٤٢﴾ (هود: ٤١-٤٢) نووحی گۆته وان ییتن باوه‌ری د گمل وی ئینای: هوبن ل گهمییی سویارین، ریشه‌چونا وی ل سهر ئاقتی دئی ب ناقتی خودی بت، و راوه‌ستانا وی ژی دئی ب ناقتی خودی بت. هندی خودایی منه باش گونه‌هژتیری گونده‌ین وان به‌نیییتن خۆیه ییتن تۆیه بکمن، یی دلۆفانکاره ب وان پشتی تۆیه‌کرنی وان عه‌زاب ناده‌ت. و وی پا‌پۆری ئهو د نا‌ف وان پیتلان را برن ییتن کو هند بلند‌دوبون هه‌تا وه‌کی چیا‌یان لی ده‌اتن.

ل دۆر هژمارا وان کسان ییتن باوه‌ری ب نووحی ئینای و دگمل وی ل سه‌فینی سویار بووین چه‌ند گۆتته‌ک ژ سه‌حابییان هاتینه‌ه گوه‌استن، (عه‌بدللاه‌ی کو‌پۆی عه‌بباسی) دبیترت: ئهو مروّقتین ل گهمییی سویار‌بووین هه‌می پینگه‌ه دینه‌ه‌شتی کس، و (که‌عب ئه‌له‌ه‌جار) دبیترت: هه‌فتی و دو بوون.. و ئاشکه‌رایه‌ه کونه‌ه ب تنی بنه‌مالا نووحی د گهمییی دا بوون، به‌لکی هه‌ر که‌سه‌کی باوه‌ری ب دینی نووحی هه‌ی ل گهمییی سویار بووبوو، ئه‌گه‌ر خۆ یی بیانی ژی با، و هه‌ر که‌سه‌کی باوه‌ری نه‌ئینای سویار‌نه‌بوو ئه‌گه‌ر خۆ ژ مروّقتین نووحی ییتن نیزی‌ک ژی با.

ژ قورئانی ئاشکه‌را دبت کو ژ بنه‌مالا نووحی دو که‌ستین نیزی‌کی وی هه‌بوون ژ کافران بوون، له‌و خودی ئهو ژی ب توفانی خند‌قاندن، ئیک ژ وان ژنا نووحی ب خۆ بوو، و یی دی کو‌پۆی وی بوو، قورئان د ده‌ر هه‌قا ژنا نووحی دا دبیترت: ﴿صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا أَمْرَأَتُ نُوحٍ وَأَمْرَأَتُ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْقًا وَقِيلَ اذْكُلَا أَلثَّارَ مَعَ الْذَّالِّينَ ﴿١٠﴾﴾ (التحریم: ١٠) خودی مه‌ته‌له‌ک ل سهر حال‌ی قان کافران ئینا، کو ئهو تیکه‌لییا موسلمانان دکمن و ئه‌ف تیکه‌لییه‌ه چو مفای ناگه‌هینته‌ه وان، ب حال‌ی ژنا پیغه‌مبه‌ری خودی نووحی، و ژنا پیغه‌مبه‌ری خودی لووطی: ئهو هه‌ردو ژن‌ین دو به‌نیییتن مه‌ ییتن چاک بوون، ئینا وان

خیانمت د دینی دا ل وان کر، و همر دو کافر بوون، څټجا څان همدرو پیغه مبهراڼ چو مفا نه گمهانده وان دهمی عزابا خودی ب سر وان دا هاتی، و بو وان همدرویان هاته گوتن: هوین ژی د گمل وان همرن یین دچنه ناگری.

و د دهر حقا کوړی نووحي دا قورنان د بیژت: ﴿وَنَادَى نُوحٌ اِبْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَبْنِيْ اَرْكَبَ مَّعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِيْنَ ۝۱۱۰ قَالَ سَاوِيْ اِلَيْ جَبَلٍ يَعْصِيْ مِنْ اَلْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ اَمْرِ اَللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَّجِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِيْنَ ۝۱۱۱﴾ (هود: ۴۲-۴۳) نووحي گازی کوړی خو کر، و نمو یی ل جهه کی څمدهر بوو، ئینا نووحي گوتی: نهی کوړکی من د گمل مه ل گهمیی سویاره، و تو د گمل وان نه به یین کافری ب خودی کری دا نه خندقی. کوړی نووحي گوت: نمز دی خو گهمینه چپایه کی دا نمز پی ژ ناڅی قورتال بیم، و نه خندقم، ئینا نووحي بهر سقا وی دا: نه فرؤ کس نینه حوکی خودی پاشقه بیت کو خه لک بینه تیبرن و خندقاندن نمو تی نه بت یی خودی په حم پی بری، څټجا باوه ریپی بینه و د گمل مه ل گهمیی سویاره، و پتلا بلند که فته ناڅه را نووحي و کوړی وی، و نمو بوو ژ وان یین خندقین و تیچوون.

پستی نووحي دیتی پتل گه هشته کوړی وی، وی هموار کره خودایی خو: ﴿وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ اِنَّ اِبْنِيْ مِنْ اَهْلِيْ وَاِنَّ وَعْدَكَ لَحَقُّ وَاَنْتَ اَحْكَمُ الْحَاكِمِيْنَ ۝۱۱۲ قَالَ يٰنُوحُ اِنَّهُ لَيْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِيْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ اِنِّيْۤ اَعْطٰكَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْجَاهِلِيْنَ ۝۱۱۳ قَالَ رَبِّ اِنِّيْۤ اَعُوْذُ بِكَ اَنْۢ اَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِيْ بِهٖ عِلْمٌ وَاَلَّا تُغْفِرَ لِيْ وَتَرْحَمَنِيْۤ اَكُنْ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ۝۱۱۴﴾ (هود: ۴۲-۴۳) خودایی من، ته سوز دابو من کو تو من و عه یالی من ژ خندقاندن و تیچوونی پرگار بکهی، و هندی نهف کوړی منه نیک ژ مروقتین منه، و هندی سوزا ته به نمو راستییه یا چو خیلاف تیدا نه، و تو ژ همی حوکمداران دادکه رتری. خودی گوت: نهی نوح هندی نمو کوړی ته به یی تیچووی نمو نه ژ وان مروقتین

تهيه يٲٲن من سۆز دايه ته كو نهز وان رزگار بكم؛ چونكى نهو كافره، و كارى وى نه يٲٲ چاكه، و نهز ته ژ هندي ددمه پاش كو تو پسيارا تشتهكن تو چو ژى نهزاني ژ من بكه، هندي نهزم نهز شيرهتٲ ل ته دكم تو ب پسياركرنا ژ قى تشتى نهبييه ژ نهزنان. نووحي گۆت: خودايٲ من هندي نهزم نهز خو ب ته دپارٲزم كو نهز پسيارا وى تشتى ژ ته بكم يٲ من چو زانين پٲ نههه، و نهگمر تو گونهها من ژى نههه، و ب دلوقانييا خو دلوقانييٲ ب من نههه، نهز دٲ ژ وان بم يٲٲ زيان گهاندييه خو.

و نهقه دهليله ل سمر هندي كو مروقانييا پٲغهمبهري و چاكان چو مفاي ناگههينته مروقى نهگمر كارى مروقى يٲ خراب بت.

د گهمييٲ دا:

وهكى مه گۆتى: خودى نيشانهك بو پٲغهمبهريٲ خو نووحي دانا بو، دا پٲ بزانت كو دهمنٲ توفانٲ يٲ نٲزيك بووى، كو فويرانا تهنويرى بو، و گاڤا وى نهڤ نيشانه ديتى وى فهرمان ل خودان باوهران كر كول گهمييٲ سويار بين، و وهكى مه گۆتى: هژمارا وان ل دويڤ بو چونا عمبدللاهيٲ كورٲ عمباسى حشٲٲ كس بوون، و ژ بلى مروقان نووحي -ب فهرمانا خودٲ- ژ همر حهيوانهكى ژى جۆتهك سويار كرىو، دا نفشى وان نهبريٲ، و نهڤ خودان رحه يٲٲ كو د گهمييا رزگاربونٲ دا هاتينه هلگرتن، نهو ب تنٲ بوون ژ نهمانٲ خلاص بووين و ماينه ل سمر عمدى، پشتى ئاڤ داهاتى.

سدهاتيا توفانا مهزن:

پشتى مللهتٲ نووحي نهو درهوين دهريخستى، و نووح ژ باوهري ئينانا وان بٲ هيشى بووى، وى ههوارٲن خو گهاننده خودايٲ خو، نهوى زوى د ههوارا وى هاتى و داخوازا وى ب بو ب جهئيناى: ﴿كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ

فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَحْنُونا وَارْتَدُّوا عَلٰى اٰفْئَتِهِمْ ۖ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ۖ فَقُلُوبُهُمْ قَتَلَتْ ۚ فَذَرْنَاهُمْ اٰيَةً لِّمَنۢ يَّرْتَدِّىۡ عَلٰى اٰمْرِىۡ ۖ قَدْ قُدِرَ ۗ وَحَمَلْنَاهُ عَلٰى ذَاتِ الْاُلْوَجِ وَدُسِّرَ ۚ فَجَرٰى بِاَعْيُنِنَا جَزَاۗةٌ لِّمَنۢ كَانَ كُفِرَ ۖ وَلَقَدْ تُرْكِنُهَا اٰيَةٌ فَهَلۡ مِّنۡ مُّذَكِّرٍ ۖ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِىۡ وَنُذْرِ ۙ ﴿١٦﴾ (القمر: ٩-١٦) بهرى ملله تى ته -ئەى موحه مەمەد- ملله تى نووحى ژى به نىيى مە نووح درەوين دەريخستبوو، و وان گۆت: ئەو يى دىنە، و وان ئەو پاشدا برىو و ب گەلەك رەنگىن عەزابى گەف لى كرىون، ئەگەر ئەو گازىيا خۆ نەهتەل. ئىنا نووحى دوعا ژ خودايى خۆ كرن كو ئەزى لاوازم و من هتەزا ئان نىنە، ئىجا تو من سەرىخە و ژ بەر كوفرا وان تو وان عەزاب بەدە. ئىنا مە دوعا يا وى قەبرىلەر، و مە دەرگەهتەن عەسمانى ب ئاھەكا بۆش ئەكرن، و مە كانىيىن بۆش ل عەردى پەقاندن، ئىجا ئاھە عەسمانى و يا عەردى ل سەرى تىبىرنا وان گەهشتە ئىك، ئەو تىبىرنا خودى سەرا شرکا وان بۆ وان ئىسى. و مە نووح و ئەوتىن د گەل دا ل سەرى گەمىيەكا خودان دەپ و بزمەر هەلگرتن، ئەو ب پاراستنا مە و ل بەر چاڭىن مە دچت، و ژ بەر كوفرا درەويىكەرەن و پەشتەقانى ژ لاى مەقە بۆ نووحى مە ئەو خەندەقاندن. و ب پاستى مە چىرۆكا نووحى د گەل ملله تى وى هتەلا؛ دا بىتە نىشان ل سەرى شىانا مە بۆ وان كەستىن پەشتى نووحى، و دا ئەو هەزا خۆ تىدا بكمەن كانى چ ب سەرى ئى ملله تى هات يى كو كوفەر ب خودايى خۆ كرى، ئەرى ئىجا يەك هەيە بىرا خۆ لى بىستەقە؟

دىمەنەكى ب سەمە بوو، عەرد و عەسمان كەتنە د خەمەتا نووحى دا، عەسمانى دەرگەهتەن خۆ ئەكرن، و عەردى كانىيىن خۆ پەقاندن، و عەزاب ئەگەر ژ بن پىيىن مەروقى زا، و ل هەنداف سەرى بارى خودانى چو رىكىن رەقى نەبن، و پەشتى تووفانى ئارمانجا خۆ ب جەئىناى، و روىيى عەردى ژ كوفرى و كافران مالى، فەرمان ل ئاڭى هاتەكرن شەرىخو پەرگرت و رحەت

بیت: ﴿ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلُغِي مَاءَكَ وَيَسْمَأْهِ أَقْلِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى
الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ ﴾ (هود: ٤٤) پستی ملله‌تی نووحي
تیچووی خودی گۆته عمدی: ئەي عمدۆ تو ئاڤا خو داعویره، و ئەي عەسمان
بارانی ږاوه‌ستینه، و ئاڤ کیمبوو و هسکیوو، و فەرمانا خودی ب تیرنا
ملله‌تی نووحي ب جە-هات، و گەمی ل سەر چیاپی جوودی ږاوه‌ستا، و
هاته گۆتن: دویرکرن و تیچوون بۆ وی ملله‌تی زۆردار بت یی پی ل توخوبیتن
خودی دانای، و باوهری نه‌ئینای..

پاشی: ﴿ قِيلَ يَنْتُحْ أَهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ
وَأُمَمٌ سَخِمَ عَنْهُمْ رَبُّهُمْ وَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَيْبِ تُوجِبُهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ
تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَذَابَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨-٤٩﴾ ﴾ (هود: ٤٨-٤٩)
خودی گۆت: ئەي نوح ب تەناهی و سلامەتی ژ لایی مە ڤە تو ژ پاڤۆری
وهره خواری، و ب پیروزی ڤە ل سەر تە و ل سەر وان ملله‌تین د گەل تە دا.
و هندەک کۆم و مللەت هەنە ئەم د ژینا دنیایی دا خو‌شییی دئی ده‌ینی، حەتا
ڤۆژا وان دئیت، پاشی عەزابه‌کا ب ئیش ژ لایی مە ڤە ل ڤۆژا قیامەتی دئی
گەهتە وان. ئەو سەرهاییا هە یا مە بۆ تە ڤە‌گێرای ژ بە‌حسێ نووحي و
ملله‌تی وی -ئەي موحه‌ممەد- ژ وان دەنگ و باستین بۆری ییتن نەبەرچاقن،
ئەم بۆ تە ب وه‌حی ده‌نیرین، نه‌ تە و نه‌ ملله‌تی تە به‌ری ڤی چەندی ئەو
نە‌دزانی، ڤیجا بیتنا خو ل سەر نه‌خۆشی و دره‌وپیکرنا ملله‌تی خو فرەه
بکه، وه‌کی پیغه‌مبەران به‌ری تە بیتنا خو فرەه‌کری، هندی دووماهییا باشه
ل دنیایی و ئاخەرتی بۆ وان تە‌قوادارانه ییتن ژ خودی دترسن.

پشتی توفانی:

پشتی خودی فرمان دای توفان ب دووماهی بیت، و عمر د ژ ناڅی هسکبوی، خودی و هسا هزکر گهمییا نووخی ل سهر چیاپی (جوودی) نهوی دئیت هژمارتن نیک ژ ناقدترین چیاپی کوردستانی پارهستی، و ل جهرگی کوردستانی نوو و دووندها وی ناکنجی بو، و ب څی چندی کوردستانا ناڅین -ب نصا قورئانی- دئیت هژمارتن جهی دوی یی بهلاقبونا مروڅان. و بهری نوکه مه څه گوهاست بوو کو ژ (عبداللاهی کوږی عهیباسی) دئیت څه گیران کو نوو پیغه مبر پشتی توفانی سیسه د و پینجی سالان مابوو^(۱).

مرنا نووخی و ژیی وی:

د چو نایه تین قورئانی دا، و د چو همدیسین دورست ژی دا نه هاتییه څه گوهاستن کانی ژیی نووخی -سلا لئ بن- ده می مری چهند بو، ب تنی قورئان ئیشاره تی دده ته وان سالان یین نووخی د ناڅ ملله تی خو دا بوړاندین ده می وی گازییا خو د ناڅ وان دا به لاف کری، قورئان دبیرت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ﴾ (العنکبوت: ۱۴) یه معنی: مه نوو بو ملله تی وی هنارت څیجا نهو هزار کیم پینجی سالان د ناڅ وان دا مابوو، وی بهری وان ددا تمو حیدتی و نهو ژ شرکی ددانه پاش، به لئ وان گوهی خو نه دا وی، ئینا خودی نهو ب توفانی کوشتن، و وان ب کوږ و سهر داچوونا خو زور داری ل خو کر.

(۱) د ئیصاحا نه می ژ (سفر التکوین) ژی دا ئف چنده هاتییه، و نهو دبیرت: پژا نوو

مری ژیی وی نه مه سد و پینجی سال بوون.

به‌لئ بهری پیغه‌مبه‌رینییی، و پشتی تووفانی نوح چند سالان ژیا
 بوو؟ نه‌قه ب ریکا قورئانی و سوننه‌تی نه‌گه‌شتییه مه، ب تنی ئمو گوتن
 د ده‌ست مه دا هه‌یه یا ژ (عبدللاهی کورئ عبباسی) دئیتته فه‌گوه‌استن،
 یا بهری نوکه مه فه‌گپرای، کو ژییی وی ده‌می ئمو مری هزار و هه‌فسد و
 هشتی سال بوون. و ل دۆر وی جهی نوح لی مری و هاتییه فه‌شارتن، ئمو
 ژ ب ریکین دورست نه‌گه‌شتییه مه، هه‌ر چهنده هندهک تابعی ل وی
 باوه‌ری بوون کو نوح ل مزگه‌فتا حرام ل مه‌که‌هی یی هاتییه فه‌شارتن.

د همدیسه‌کا دورست دا^(۱) ژ عبدللاهی کورئ عومهری فه‌دگوه‌یزن،
 هاتییه، دبیرت: جاره‌کی ئهم ل نک پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دروینشتی
 بووین، زه‌لامه‌ک ژ خه‌لکی ده‌شتی هاته نک جوبه‌یه‌ک د به‌ر بوو لیقین وی
 ب ئارمیشی هاتیبونه خه‌رجکرن، ئینا وی گوت: فی هه‌قالی هه‌وه عه‌کیدین
 کورپن عه‌گیدان یین کرینه چونه، و شقانتین کورپن شقانان یین بلندکرین!
 ئینا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- جوبه‌یی وی گرت و گوتی: نه‌زی دبینم
 کراسی بی عه‌قلان یی د به‌ر ته! پاشی گوت: ده‌می مرن گه‌هشتییه
 پیغه‌مبه‌ری خودی نوحی، وی گوته کورئ خو: نه‌ز دی شیرته‌کی ب دو
 تستان ل ته کهم، و ته ژ دو تستان ده‌مه پاش، نه‌ز فه‌رمانی ب (لا إله إلا
 الله) ل ته دکهم، چونکی نه‌گه‌ر هه‌ر هه‌فت عه‌سمان و هه‌ر هه‌فت عه‌ردان
 بکه‌نه د لایه‌کی ته‌رازیی دا، و (لا إله إلا الله) بکه‌نه د لایه‌کی دا، (لا
 إله إلا الله) دی وان هه‌لکیشست، و نه‌گه‌ر هه‌ر هه‌فت عه‌سمان و عه‌رد
 خه‌له‌که‌کا مصمت بن، (لا إله إلا الله، و سبحان الله وبحمده) دی وان

(۱) یا کو بوخاری د (الأدب المفرد) دا و نه‌محمد فه‌دگوه‌یزن.

شکینن، و نقيثرا همر تشته کی ب وانه، و ب وان رزق بو خه لکی دئیتهدان.
و نهز ته ژ شرکی و خومهزنکرنی ددهمه پاش.

ژ قی حدیسی دئیته وه رگرتن کو نووچی ژی وه کی ئاده می کوپه کی خو
ل جهی خو دانابوو، و شیرهت ب تهو حیدی و گوتنا (لا إله إلا الله) و
(سبحان الله وبحمده) ل وی کریوو، و نهو ژ شرکی و خومهزنکرنی دابوو
پاش.. بهلی د حدیسی دا نه هاتییه کانئ ناقي قی کوپي وی چ بوو.

و دیروکزان ژ خودانیین (تهوراتی) قه دگوهیزن کو سی کوپین نووچی
پشتی وی مابوون: (سام) و (یافت) و (حام)، و مروقیین پشتی نووچی
نمسه با وان هه مییان بو فان همر سییان دزقیرت.. و خودی چیتر دزانت.

سهرهاتییا هوودی

-سلاف لی بن-

د نایبمرا نوح و هوودی دا:

پشتی فرمانا خودی ل سهر هندی ب جه هاتی کوئو ملله تی نووخی و ههمی کافرتن وی سهرده می ب توفانی تی بیهت، و کسه کی ب تنی ژی ژ وان نهیلتله ل سهر رویی عهردی، وه کی نووخی -سلاف لی بن- داخواز کری، نوح و دویکه فتیتن وی ژ خودان باوهران ب تنی -دگمل هژمارا وان وان یا کیم- مان، و هیدی هیدی ئمو زیده بوون، و ل جیهانا وی ده می به لاڅبوون، و خودی سؤزا خو بو پیغه مبه ری خو نووخی ب جهینا کوئو جیگریا ل عهردی بده ته خودان باوهران.

پشتی بۆرینا سال و زه مانان -یتن ب تنی خودی دزانت کانی چهندن- و به لاڅبوونا نفشی مروژان و دویرکه فتنا وان یا هیدی هیدی ژ چرایتی پیغه مبه رینییی جاره کا دی جاهلییه تی سهری خو هلدا و بهر پییتن خو فره هکرن، و هژماره کا نه یا کیم ژ مروژان تیخستنه داڅیتن خو و بهر و وان ژ دینی خودی یی درست لادا، جاره کا دی خه لکی نه زان ته وحیدا خودی ب شرکی گوهارت، و صه نه مبه رتسییی ړیکا خو بو دلین وان دیت.. و ئمو ملله ت پهیدا بوون یتن خودی پیغه مبه ری خو نوح پی ناگه دار کری ده می -پشتی توفانی- گوتیی: ﴿قِيلَ يٰ نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِّنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ اٰمِرٍ يَّمْنُ مَعَكَ وَاٰمَرَ سَمْعًا عَنْهُمْ ثُمَّ يَمْسُهُمْ مِّنَّا عَذَابٌ اَلِيمٌ ٥٨﴾ (هود: ٤٨) خودی گوت:

نهی نوح ب تمناهی و سلامه تی ژ لایین مه شه تو ژ گهمییی وهره خواری،
و ب پیروزی شه ل سمر ته و ل سمر وان ملله تین د گمل ته دا. و هندهک
کوم و مللهت هنده نهم د ژینا دنیایی دا خوشییی دئ دهینی، هتا پوژا وان
دئیت، پاشی عذابهکا ب ئیش ژ لایین مه شه ل پوژا قیامه تی دئ گهسته
وان.

دهمی دیروکی خو دوباره کری، و شعیطان شیای جارهکا دی دووندهها
ئادهمی ژ پیکا خودی ده ریخت، خودی و هسا هزکر کو پیغه مبه ره کی دی
ژ دووندهها نوحی د ناخ خه لکی دا به نیرت؛ دا به ری وان بده ته وی دینی
دورست یی بابی وان یی ئیکی ئادهم و بابی وان یی دوی نوح پی هاتین،
و پیغه مبه ری ئی جاری هوود بوو -سلاخ لی بن-، و د ناخه را نوحی و
هوودی دا چهند سال بوری بوون؟ و چاوا جارهکا دی شرکی و پرستنا
صه نه مان شیابوو جهی تمو حیدئ بگرت؟ ئه شه ب دورستی مه نه زانییه، و
دویر نینه ئی جاری ژی هر ب پیکا چیکرنا په یکه ران شعیطان شیابت
به ری مرؤقان بده ته پرستنا صه نه مان، وه کی کو به ری هنگی و پستی هنگی
ژی وی کری.

هوود و ملله تی وی:

گومان تیدا نینه کو هوود پیغه مبه ر -سلاخ لی بن- ژ دووندهها نوحی
بوو، و پستی وی هاتبوو هنارتن، وه کی د نایه ته کی دا هاتی: ﴿أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ
جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ
قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً فَأَذْكُرُوا ءَالَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾﴾ (الأعراف:
٦٩) یه عنی: یان تشتی هوین مهنده هوش کرین نهو بوو کو خودی نهو بو
هموه هنارت یی بیرا هموه پی ل وی تشتی بیته شه یی خیرا هموه تیدا،

ل سەر ئەزمانى زەلامەكى ژ ھەو ھەو ھەو ب خۆ، ھوین وى دىياسن و دزانن ئەو يى راستگۆيە؛ دا ئەو ھەو ھەو ژ عەزابا خودى بترسىنت؟ و ھوین وى قەنجىيا خودى بيننە بىرا خۆ کو وى ھوین د عەردى دا كرنە جىگرتىن خەلكى بەرى ھەو پشتى كو وى مللەتتى نووحي براندى، و وى لەشىن ھەو ھەو ب ھىز ئىخستن و مەزنكرن، ئىجا ھوین قەنجىيتىن خودى يىن گەلەك بيننە بىرا خۆ؛ دا بەلكى ھوین ب سەرگەفتا مەزن ل دىيائى و ئاخەرتى ب سەرگەفتن. مەعنا: خودى پشتى براندنا مللەتتى نووحي جىگرتىيا د عەردى دا دابوو مللەتتى ھوودى.

و ھوود -وەكى باراپتر ژ زانايىن دىرۆكى دىيژن- ژ دووندىھا سامى كورئ نووحييە، بەلى دىرۆكشان د ناڤەرا خۆ دا ژىكجودا بووينە كانئ د ناڤەرا ھوودى و نووحي دا چەند باب ھەنە، ھەندەك دىيژن: نووحي باپىرى باپىرى ھوودىيە، و ھەندەك دىيژن: نووحي بابئ ھوودى يى حەفتىيە^(۱)، و ھەر چاوا بت ب ھزاران سال د ناڤەرا وان دا ھەنە، چونكى -وەكى مە پتر ژ جارەكى ڤەگىترى- ھەر جىلەكى مەروڤان ل وى دەمى نىزىكى ھزار سالان دژيا.

و ئەو مللەتتى ھوود -سلاڤ لى بن- بۆ ھاتىيە ھنارتن ب ناڤى مللەتتى (عاد) دھاتە ناسىن، و عاد -وەكى دىرۆكشان دىيژن- ناڤى باپىرى بابئ ھوودى بوو، ئەوى دووندىھەكا بۆش ب دويش كەفتى و ب ناڤى وى ھاتىنە ناسىن: مللەتتى عادى.

مللەتتى عادى كى بوون، و ل كىڤە دژيان؟

د قورئانا پىرۆز دا سوورەتەكا تايەت ب ناڤى (الاحقاف) ھەيە، و دەمى مەروڤ قى سوورەتتى دخوينىت دزانت كو قى سوورەتتى ناڤى خۆ ژ پەيشا

(۱) زانايى ناقدار (ابن حجر) د كىتبا (فتح البارى) دا دىيژت: يا راجع ئەفەيە.

(الاحقاف) وەرگرتییە ئەوا د ئایەتا (۲۱) یتدا هاتی، دەمی خودایی مەزن دبیژت: ﴿وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ الْوُجُوهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ (الاحقاف: ۲۱) تو ئەی پیغەمبەر، بەحسێ پیغەمبەری خودی هوودی برایی عادیان بکە، دەمی وی مللەتی خو ترساندی کو عەزبا خودی ب سەر وان دا بیت، گاڤا ئەو ل واری خو یی ب ناڤی ئەحقافی ناڤدار دناکنجی، و ب راستی بەری هوودی و پستی وی ژێ گەلەک پیغەمبەر هاتبوون ئەو ل هندی هشیار کربوون: کو هوبن د پەرستنا خو دا بو خودی چو شریکان بو وی نەدان، هندی ئەزم ئەز دترسم عەزبا خودی ب سەر هەو دا بیت ل پۆژەکا ترسا وی مەزن، کو پۆژا قیامەتیە.

دەڤەرا (ئەحقافی) وەکی زانا دبیژن: جەهەکی تژی خیز بوو، دگەفتە ژیرییا گزیرتا عەرەبان، د ناڤەرا (عومانی) و (حەضرەمەوتی) دا، ل وەلاتی یەمەنی، و ئەو خەلکی لی دژیا عەرەب بوون، و ب قی چەندی هوود -سلاڤ لی بن- دئیتە هژمارتن ئیکەمین پیغەمبەر خودی ژ ناڤ عەرەبان هلبژارتی. (ئبن حبان) حەدیسەکی ژ (ئەبوو زەری) قەدگوهیت، یتدا هاتیە کو پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- بەحسێ وان پیغەمبەران دگەت یین کو ژ عەرەبان هاتینە هلبژارتن و دبیژت: ئەو چارن هوود و شوعیب و صالح و پیغەمبەری تە ئەی ئەبوو زەر.

صەنەمبەرتسییا مللەتی هوودی:

هەر چەندە دیرۆکنقیس دبیژن: عاد ئیکەمین مللەت بوو پستی نووخی عیبادەتی صەنەمان کری، بەلی دبت بەری وان ژێ هیشتا مللەت هەبن ژ یتکا خودی دەرکەفت بن و دینی وی ب شرکی گوهارت بت و خودی

پټغه مېر بڼه هڼارت بن؛ چونکې د وې نايه تی دا یا بهری نوکه مه
 څه گوهاستی خودایې مه زن به حسې هوودی دکهت و دبیتړت: ﴿وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ
 أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ الْثُدُورُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي
 أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ (الأحقاف: ۲۱) یعنې: بهری هوودی و
 پستی وی گه لهک پټغه مېر هاتېوون. و هر چاوا بت ژ بلی سهراتییا
 ملله تی عادی د گمل پټغه مېرې وان هوودی قورناتی و سونه تی بڼه مه
 سهراتییا چو پټغه مېرې دی څه نه گوهاستی نه.

ژ نایه تی قورناتی بڼه مه ناشکرا دبت کو ملله تی عادی^(۱) ملله ته کی
 خودان هیز و شیان بو، و خودی گه لهک قهنجی د گمل وان کریوون، و جهی
 وان تری خیر و بهره کت کریو، بهلی د گمل هندې ژی وان شوکرا خودی
 ندر و پرستنا صه نه مان دکر، لمو پټغه مېرې وان هردهم بیرا وان ل قی
 قهنجیی دینا څه، وهکی نایه تهک دبیتړت: ﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ
 قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً فَأَذْكُرُوا لِلَّهِ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ﴾ (الأعراف: ۶۹)
 هوین وې قهنجیا خودی بیننه بیرا خو کو وی هوین د عمردی دا کر نه
 جیگرېن خه لکی بهری هموه پستی کو وی ملله تی نووچی براندی، و وی
 لشتین هموه ب هیز و مه زن لی کرن، قیجا هوین قهنجییېن خودی یېن
 گه لهک بیننه بیرا خو؛ دا به لکی هوین ب سهرکه فتنا مه زن ل دنیایی و
 ناخړه تی ب سهرکه فن.

(۱) بڼه زانین به حسې هوودی و ملله تی وی نیکجار د تموراتا نوکه دا نینه، و نیشارهت بڼه
 ناڅی ملله تی عادی د څان سووره تان دا هاتییه: (النجم، ق، الفرقان، العنکبوت) و نمو
 سووره تی سهراتییا هوودی د گمل ملله تی وی ب کورتی و فرهی تیدا هاتی نهغه:
 (الفجر، القمر، الأعراف، الشعراء، هود، فصلت، الأحقاف، الذاریات، المؤمنون،
 الحاقة).

د جهه کي دی دا قورئان ل سمر نهماني هوودی دبیرت: ﴿أَتَبْنُونَ بُكْلٍ رَّيْعَ آيَةٍ تَعْبَثُونَ ۝ وَتَخْجَدُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ۝ وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ ۝ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝﴾ (الشعراء: ۱۲۸-۱۳۱) نهری هوین ل همر جهه کي بلند ئاڅاهیه کي مهزن چی دکمن دا هوین ریڅنگان لی ببین و یاریان بو خو پی بکمن؟ و نهغه کاره کي بیخیره و گلهک مال لی دئیته خهرجکرن و چو مفایي هموه یی دین و دنیا یی تیدا نینه، و هوین قسری ناسی و کهلین موکم ئاڅا دکمن همر وهکی هوین همر دی د دنیا یی دا بن و هوین نامرن، و نهگر هموه کسهک گرت بو کوشتنی یان لیدانی، هوین وی چهندي ب کوته کی و زورداری دکمن. قتیجا هوین ژ خودی بترسن و گوهداریا من بکمن.

ل جهه کي دی ژ قورئانی خودی بهحسی ملله تی عادی دکمت و دبیرت: ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝ إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝ آلِي لَمٍ يَخْلَقُ مِنْهَا فِي الْبَلَدِ ۝﴾ (الفجر: ۶-۸) یهعنی: نهری ما ته -نهی پیغه مبهر- نهدیت کانی خودای ته چ د گمل ملله تی عادییین ئویجاڅا ئیرم کر، خودانین ئاڅاهییین بلند ل سمر ستوینان، ئموتن وهکی وان د مهزنی و هیزی دا ل وهلاتی نههاتینه ئافرانندن؟ ژ څان ئایه تان دئیته زانین کو خودی هیز و شیانین مهزن دابونه ملله تی عادی، د لمشین خو دا نهو د مهزن و ب هیز بوون، و د کارتن خو ژی دا نهو د بی منعت بوون، ئاڅاهییین مهزن د چیا یان دکولان، و کاره کي وهسا یی ب هیز وان دکر هتا دهره جهیه کي وان هزر دکر نهف کاری وان دی همرمان و (خولوودی) دهته وان، قتیجا هزر بکمن نهو کار چهند دی کاره کي مهزن بت؟! بهلی پا قی پیشکهفتنا (عمرانی) یا مهزن، و هیزا وان، چو مفا نه گههانده وان ده می -ژ بهر کوفرا وان- عهزبا خودی ب سمر وان دا هاتی.

هنارتنا هوودی:

دهمى خودى قىاي ملله تى عادى ژ غه فله تا وان بينته ده ر و بهرى وان
 بده ته دينى خو يى دورست، پيغه مبهري خو هوود بو وان هنارت، و هوود
 نيك ژ وان ب خو بوو، نه يى بياني بوو، وان نهو باش دنيا سى، لهو
 قورتانى گوت: مه بو عادريان برايى وان هوود هنارت، هوود د نسه يى دا
 برايى وان بوو، بهلى دهمى دينه كى دورست نهو نه گمه اندينه نيك نهو برايى
 د ناقه برا وان دا نه ما: ﴿وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَبْقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهِ
 غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ
 مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٦٦﴾ قَالَ يَبْقَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾ أُبَلِّغُكُمْ
 رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٨﴾ أَوْعَجِبْتُمْ أَن جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ
 مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً
 فَادْكُرُوا ءَالَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحَذَرُ وَنَذَرُ مَا كَانَ يَعْبُدُ
 آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ رَجْسٌ
 وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَبَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ فَانظُرُوا
 إِلَيَّ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ ﴿٧١﴾ فَأَنجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا
 بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾﴾ (الأعراف: ٦٥-٧٢) يه عنى: مه بو نويجاخا
 عادريان برايى وان هوود هنارت بوو -دهمى وان په رستنا صه نه مان كرى- قيجا
 وى گوته وان: عه دينيا خودى ب تنى بكن، چونكى ژ وى پيغه تر هوه چو
 خودا يين دى نين هيراي په رستنى بن، نه رى ما هوين خو ژ عه زابا خودى و
 غمزه با وى ناپاريزن؟ مه زتين ملله تى هوودى نهو يى كافريو يى گوتن: هندی
 نه مين نم دينين تو ب قى گازيا خو كو ژ مه دخوازي نم خودا وه ندين خو
 بهتيلين و په رستنا خودى ب تنى بكهين مروقه كى عه قل سقى، و هندی
 نه مين نم هزر دكهين تو ژ وان مروقانى يين دره وان ژ كيسى خودى دكمن.

هوودی گوت: نهی ملله تی من چو عقل سڅکی ل نک من نینه، بهلی نهز پیغه مبهړ کم بو هموه ژ لایي خودایي همی چیکریان شه هاتیم. نهز وی پدیامی دگه هینمه هموه یا خودایي من نهز پی هنارتیم، و نهز -د څی گازییا خو دا کو بهرئ هموه دده مه توحیدا خودی و کرنا ب شریعه تی وی- بو هموه شیره تکاره کم، و نهز ل سهر وه حیا خودی مروڅه کی ده سپاکم. یان تشتی هوین مهنده هوش کرین ئو بو کو خودی ئو بو هموه هنارت یی بیرا هموه پی ل وی تشتی بیتشه یی خیرا هموه تیدا، ل سهر نه زمانی زه لامه کی ژ هموه ب خو، هوین وی دناسن و دزانن یی راستگوته؛ دا ئو هموه ژ عذابا خودی بترسینت؟ و هوین وی قهنجییا خودی بیننه بیرا خو کو وی هوین د عردی دا کرنه جیگرتن خه لکی بهری هموه پستی کو وی ملله تی نووحي براندی، و وی له شین هموه ب هیژ و مهزن لی کرن، څیجا هوین قهنجییتن خودی یین گه له ک بیننه بیرا خو؛ دا به لکی هوین ب سهرکهفتنا مهزن ل دنیایي و ناخه تی ب سهرکهفن. عادییان گوته هوودی -سلا ل لی بن-: نه ری ته گازی مه کریه دا ئم پهرستنا خودی ب تنی بکهین و پهرستنا وان صه نه مان بهیلین یا کو مه ژ بابین خو بو خو گرتی؟ پا دی وی عذابی ب سهر مه دا بیننه یا تو مه پی دترسینی نه گهر تو ژ راستگویانی. هوودی گوته ملله تی خو: ب راستی عذاب و غه زه ب ژ خودایي هموه ب سهر هموه دا هات، نه ری هوین د ده رحه قا څان صه نه مان دا یین هموه و بابین هموه ناڅ لیکرین هه څرکییی د گهل من دکمن؟ خودی چو هیجه ت و ده لیله ک پی نه ئینایه خواری؛ چونکی ئو یین هاتینه چیکرن نه چو مفای دگه هینن و نه چو زیانی، و هه ما یی پهرستن بو بیته کرن خودی ب تنییه یی نافراندهر، څیجا هوین چاقری بن کو عذاب ب سهر هموه دا بیت نهز ژ د گهل هموه چاقرییی هاتنا وی مه، و نه شه دووماهییا گهلینکرن و

ترساندننیه. ئینا عهزبا خودی کو هره بایه کتی دژوار بوو ب سمر وان دا هات، و خودی هوود و ئهوتن باوهری د گمل دا ئینای ب دلوقانییا خو یا مهزن رزگار کرن، و کافرین ملله تی وی ههمی براندن و پهلخاندن، و ئه مو ژ خودان باوه ران نه بوون چونکی وان کوفرا ب ئایه تین خودی د گمل هیلانا کرنا چاکییی پیکشه ل نک خو کۆم کربوو.

ئه شه ب کورتی ئه مو گازی بوو یا هوودی د ناڤ ملله تی خو دا به لاث کری، و ئه مو په یام بوو یا خودی ئه مو بو عادی یان پی هنارتی، و ده می وان ئه مو هه لویست به رانه بر پیغه مبه ری خو وه رگرتی پی کافرین ملله تی نوو حی به رانه بر پیغه مبه ری خو وه رگرتی فرمانا خودی ل سمر هندی هات وان به ته هیلاکتی.

گهف و قه به خوازییا دووماهی:

پشتی هوودی ههمی نیشان ل سمر راستگۆزییا خو و دورستییا دینی خو بو ملله تی خو ئینان، وان باوه ری پی نه ئینا و که فتنه رکی و گۆتنه هوودی: خو نهوستینه ئه م گوه داریا ته ناکهین، و ده می هوودی ئه ف چهند ژ وان دیتی، هوودی بو جارا دووماهی پی ئه مو ژ دووماهییا خرابا قی کاری وان دانه پاش، و که فه کا دژوار ل وان کر، ئایه تین قورناتی دبێژن: ﴿قَالُوا يَهُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ۝۵۳﴾ اِنْ نَقُولْ اِلَّا اَعْرَضَكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ قَالَ اِنَّ اَشْهَدُ اَللّٰهُ وَاَشْهَدُوْا اَنِّيْ بَرِيْءٌ مِّمَّا تَكْفُرُوْنَ ۝۵۴﴾ مِّنْ دُوْنِهٖ فَاَكِيدُوْنِيْ جَمِيْعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُوْنَ ۝۵۵﴾ اِنِّيْ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ رَبِّيْ وَرَبِّكُمْ مَّا مِنْ دَاۤءٍ اِلَّا هُوَ ؕ اَخِذْ بِنَاصِيَتِهَآ اِنَّ رَبِّيْ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ۝۵۶﴾ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ مَّا اُرْسَلْتُ بِهٖۤ اِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ رَبِّيْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوْنَهُۥ شَيْۤئًا اِنَّ رَبِّيْ عَلَى كُلِّ شَيْۡءٍ حَفِيْظٌ ۝۵۷﴾ (هود: ۵۳-۵۷)

وان گۆت: ئه ی هوود چو هه یجه تین ئاشکه را د گمل ته نین راستییا گۆتنا ته بو مه دیار بکمن، و ئه مو ژ بهر گۆتنا ته وان خوداوه ندین خو ناھیلین یین ئه م

دپهرتسین، و ئهم نه ئه‌وین یٚن باوه‌رییٚ ب وٚ دٚینن یا تو دبٚژی. ئهم
 تشته‌کی نابٚژین ژ بلی هندئ کو هنده‌ک خوداوه‌ندٚن مه تو یٚ هنگافتی
 ژ بهر کو تو خه‌لکی ژ په‌رستنا وان دده‌یه پاش. وی گۆته وان: هندی ئه‌زم
 ئه‌ز خودئ ل سهر گۆتنا خو دکه‌مه شاهد، و ئه‌ز هموه ژی دکه‌مه شاهد کو
 ئه‌زی به‌ریمه ژ وی تشته‌ی هوین بو خودئ دکه‌مه هه‌ق‌پشک، ژ سه‌نم و
 هه‌فتایان، قٚجا هوین و ئه‌و خوداوه‌ندٚن هموه بو خو دانین ل خرابیا من
 بگه‌رٚین و زیانی بگه‌هیننه من، و هوین ده‌مه‌کٚ کٚم ژی خو گیرۆ نه‌که‌ن؛
 ئه‌فه ژ بهر هندئ بوو چونکی هوودی دزانی نه ئه‌و و نه خوداوه‌ندٚن وان
 نه‌شین چو نه‌خوشییٚ بگه‌هیننه وی. هندی ئه‌زم من یٚ خو هٚلایه ب هیقییا
 خودئ خودایٚ من و خودایٚ هموه فه، ئه‌وه خودایٚ ههر تشته‌کی، قٚجا
 تشته‌ک بٚی فرمانا وی ناگه‌ته من، و ئه‌و ل سهر ههر تشته‌کی یٚ
 خودان شیانه، قٚجا خودان رحه‌ک نینه ل سهر قی عمردی ب ٚٚفه بچت
 نه‌گه‌ر خودئ خودایٚ وی نه‌بت، و ئه‌و د بن فرمانا خودئ دا نه‌بت. هندی
 خودایٚ منه یٚ ل سهر ٚٚکه‌کا راست، ئانه‌کو ئه‌و د حوکم و شریعه‌تی خو دا
 یٚ دادکه‌ره. مرۆقی قه‌نج ب قه‌نجییا وی جزا دده‌ت و یٚ خراب ب خرابیا
 وی. قٚجا نه‌گه‌ر هوین پشت بده‌نه وی گازییا ئه‌ز به‌ری هموه دده‌می کو
 ته‌وحید و په‌رستنا خودئ ب تنیٚه ب راستی من په‌یاما خودایٚ خو گه‌هانه‌ده
 هموه، و هموه چو هٚجه‌ت نه‌مان، و کو هموه باوه‌ری ب خودئ نه‌ئینا ئه‌و
 دئ هموه تی به‌ت و ملله‌ته‌کٚ دی ئینت و ل شوینا هموه دانته واری هموه و
 ل سهر مالتی هموه، و ئه‌و دئ په‌رستنی بو خودئ ب تنی که‌ن، و هوین
 ب تشته‌کی زیانی ل وی ناکه‌ن، هندی خودایٚ منه ل سهر ههر تشته‌کی
 پارٚه‌ره، ئه‌وه یٚ من دپارٚزت و ناهٚلت هوین نه‌خوشییٚ بگه‌هیننه من..
 ب قی په‌نگی هوودی خو ب خودایٚ خو پشته‌راست کر و ژ دوژمنٚن خو بی

منهت کر؛ چونکی وی باش دزانی کوئمو خودایی چتگریا عمردی پشتی مللهتئ نووحی کریسه د دهستئ عادی دا دشتت ب ساناهی ژ دهست وان بینتمه‌در، و خودانئین گازییا حق همر جاره‌کا ب قی پهنگی باوه‌ری ب خودایی خو همت دئ خو سهرلند بینن به‌رانهر جاهلییه‌تئ و هیزا وی یا مادی.

تپیرنا مللهتئ کافر:

پشتی هوودی ههمی ریک د گهل مللهتئ خو جه‌ربان‌دین و چو فایده نه‌کری، وی و خودان باوه‌رتن د گهل دا خو ژ کافرئین مللهتئ خو قه‌ده‌رکرن، و گه‌ف ب عه‌زابه‌کا دژوار ل وان کر، و وان ژ بت‌دینیا خو یاری بو خو ب گه‌فا پیغه‌مبه‌ری خو کر، وه‌کی قورئان ژ زار ده‌قئ وان قه‌دگوهرت، و دبیرت: ﴿قَالُوا أَاجْتَنَّا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَيْنَا بِمَا نَعْبُدُ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ۝﴾ (الأعراف: ۷۰) عادییان گوته هوودی -سلاف لی بن-: ئه‌ری ته‌گازی مه‌کریه‌ دا ئهم پهرستنا خودئ ب تنئ بکه‌ین و پهرستنا وان صه‌نه‌مان به‌یلین یا کو مه‌ ژ بابئین خو بو خو گرتی؟ پا دئ وی عه‌زابئ ب سهر مه‌ دا بینه‌ یا تو مه‌ پی دترسینی ئه‌گهر تو ژ راستگوئیانی.

وان له‌ز ل هاتنا عه‌زابئ کر، و ههمی هزارا وان ئهو بوو ئه‌قه‌ په‌نگه‌کی ترانه‌ و یاریانه‌ ئهو بو خو ب هوودی دکمن، له‌مو هوودی به‌رسقا وان دا و گوت: ﴿قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصْبٌ أَتُجَدِلُونَنِي فِيْ اَسْمَاءِ سَمِیْمُوْهَا اَنْتُمْ وَاَبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ فَاَنْتَظِرُوْا اِلٰی مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظِرِیْنَ ۝﴾ (الأعراف: ۷۱) هوودی گوته مللهتئ خو: ب راستی عه‌زاب و غه‌زه‌ب ژ خودایی هموه‌ ب سهر هموه‌ دا هات، ئه‌ری هوین د ده‌رحه‌قا شان صه‌نه‌مان دا یئین هموه‌ و بابئین هموه‌ ناف لیکرین هه‌ق‌کیی د گهل من دکمن؟ خودئ

چو هیجمت و دهلیلهک پې نه‌ینایه خوارې؛ چونکې ئمو یټن هاتینه چټکرن
 نه چو مفای دگه‌هینن و نه چو زیانې، و ههما یټ پهرستن بۆ بیت‌ه‌کرن خودې
 ب تننیه یټ نافرانده‌ر، قټجا هوین چا‌ه‌رې بن کو عه‌زاب ب سهر هموه دا
 بیت ئه‌ز ژې د گمل هموه چا‌ه‌رټی هاتنا وې مه، و ئه‌قه دووماهییا
 گه‌فلټکرن و ترساندنیه.

یه‌عنی: هنده ئیدی یا من و هموه خلاس، و ژ بهر کارې هموه عه‌زاب
 ل سهر هموه فهر بوو، قټجا ههما ل هی‌قییټ بن هموه هند دیت عه‌زاب
 ب سهر هموه دا هات.. و تی‌برنا کافران ژ بهر کوفرا وان سوننه‌ته‌که
 ژ سوننه‌تین خودې یټن کو هر دې ب جه ئین، کانې چاوا ب سهرئټخستنا
 خودان باوه‌ران سوننه‌ته‌که ژ سوننه‌تین وی یټن هر ب جه دئین، به‌لې
 مه‌سه‌له مه‌سه‌له وه‌ختیه، و جه‌ریاندا وانه. پاشی پوژ هات خودې نه‌یارټن
 حه‌قییټ تې بیه‌ت، و ره‌نگې تی‌برنې قټی جارې یټ جودا بوو ژ جارا دی..

ئمو وه‌لاتې عادی لې دژبان -وه‌کی به‌ری نوکه مه‌ شه‌گټ‌رای- وه‌لاته‌کې
 تژی خټر و به‌ره‌کت بوو، و باژټ‌رې وان یټ کو ب نا‌قټی (ئیره‌م) دئټه ناسین
 هه‌تا ئه‌قرو ژې مه‌تل ب باغ و بستانین وی دئټه گوتن، گا‌شا خودې قیای
 قی ملله‌تې کافر تې بیه‌ت، سې سالان ل دویف ئټیک باران ژې برین، باغ و
 بیستانین وان به‌هین، و ئا‌قټین وان ه‌شک بوون و گرانی د نا‌ف وان دا
 په‌یدا‌بوو، و دبټون: عه‌ده‌تې عه‌ره‌بټن وې ده‌قهرې بوو، گا‌شا که‌فت‌بانه
 د ته‌نگا‌قییه‌کې دا هنده‌ک مرو‌ف ژ خو‌ ده‌نارتنه وې ده‌قهرې یا مالا خودې
 لې ل نی‌قا گزیرتا عه‌ره‌بان، و ل وټ‌رې وان دوعا دکرن کو ئمو ته‌نگا‌قی ژ سهر
 وان رابیت، و ل دویف وی عه‌ده‌تې عادیا‌ن هنده‌ک مرو‌ف هنارتنه مالا
 خودې -ئموا هی‌ژ ل سهر ده‌مې ئاده‌می هاتیه‌ ئا‌فاکرن- دا ئمو دوعا‌یټن
 بارانې بۆ وان بکمن.

پشتی سالا سییی ژ هسکاتییی خودی دهستوری دا ئاهاهییی کوفری بهلوه‌شییت و تۆل بیته ستاندن، ل وی ده‌می همر سال باران لی دباری و دنیا ساردبوو، ئمو پی حسیان همر وه‌کی دنیا یا کهل دبت، پژیی پۆژی شاربا، و ژ بهر گهرمی و هسکاتییی سه‌قای دنیا ی نه‌خۆش بوو، پاشی وان هندی دیت هنده‌ک عمووان ل هنداقی سه‌ری وان خو لی‌کدا، وان گۆت: سدا سدا نه‌قه دو‌عایین وان مرو‌قانه قه‌بویل بوون یین مه‌ هنارتینه‌ مالا خودی له‌و کیه‌کا زنده‌ بو وان چیبوو، و ژ بهر گهرما پۆژی وان ههمییان خو دا بهر سیبهره‌ وان عمووان و ل هیقییی مان باران ژ بیارت، خودی دبیرت: ﴿ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُّمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ تَدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَكِنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ۝ ﴾ (الأحقاف: ۲۴-۲۵) قیجا ده‌می وان ئمو عه‌زاب یا وان له‌ز ل هاتنا وی کری دیتی وه‌کی عمووه‌کی ب لایی نه‌الین وان قه‌ هاتی، وان گۆت: نه‌قه عمووه‌که باران دی بو مه‌ ژ بیارت، ئینا هوودی -سلاف لی بن- گۆته‌ وان: ئمو نه‌ عمووی بارانییه‌ وه‌کی هوین هزر دکمن، به‌لکی ئمو عمووی وی عه‌زابیه‌ یا هه‌وه‌ له‌ز ل هاتنا وی کری، ئمو هره‌باهه‌که عه‌زابه‌کا ب ئیش و نه‌خۆش تیدایه‌. همر تشته‌کی ئمو قی بکه‌فت ب ئانه‌هییا خودای خو ئمو دی وی په‌لخینت، قیجا وه‌ لی هات ژ بلی وان خانییین ئمو تیقه‌ تشته‌کی دی ل واری وان نه‌هاته‌ دیتن، ب جزایه‌کی وه‌کی قی -خودی دبیرت- ئم ملله‌تی تاوانبار جزا ده‌ین: ژ بهر تاوان و سه‌رداچوونا وان.

ئمو ل هیقییی بوون بارانه‌ک بو وان ژ عمووی بیارت، و وان دلی خو ب قی هیقییی خو‌ش کر، به‌لی پیغه‌مبه‌ری وان هوودی -سلاف لی بن- ئمو ژ قی چه‌ندی بی هیقی کرن، و گۆته‌ وان: وه‌ نینه‌ وه‌کی هوین هزر دکمن،

ئەڤە نە ەمورىي بارانتييە بۆ ەمۈە ەاتى، ئەڤە ەمۈرەكە ەيلاكا ەمۈە يا د گەل
 دا. و ەمۈر چەندە قورئاننى بەرسقا وان بۆ مە ئەڤەگىپرايە ژى، بەلىي مسۆگەر
 نوکە وان جارهکا دى ترانە بۆ خۆ ب وى کرینە، بەلىي فەرقا قىي جارىي
 ژ جارتىن دى يا ئاشکەرا بوو، قىي جارىي خودىي دەليڤشە ەند نەدا وان ئەو
 ل ئەزمان دريژييتىن خۆ يىتن بەرىي بزقېنەڤە، چەند دەليڤشەيەك بوون وان ەند
 ديت ەرەبايەكىي دژوار ب سەر وان دا ەات، ەرەبايەكىي وەسا سار کو ئەو
 ژ بەر برەجفن، و ژ وى گەرما دژوار ئىکسەر سەرمايەکا دژوار ب سەر وان
 دا ەات، و بەرى ئەو بگمەن پسيارىي ژ ئىيک و دو بکەن کانتى ئەڤە چيە،
 وان ەند خۆ ديت ەرەبايى ئەو بلند کرن و ژۆردا ل ەمردى دان: ﴿وَأَمَّا عَادُ
 فَأُولَٰئِكَ أَطْرَافٌ مِّنْ عَادٍ إِذْ أَخَذَ نُوحٌ مِّنْ آبَائِهِمْ أَتْيَابَ حُسُومًا فَقَتَرَى الْقَوْمَ
 فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازٌ تَحُلُ حَارِبَةٌ ۖ فَهَلْ تَرَى لَهُم مِّنْ بَاقِيَةٍ ۝﴾ (الحاقة: ۶-۸)
 ەندى عادى بوون ب ەرەبايەكىي سار و دژوار ەاتنەتتيرن، ەفت شەڤ و
 ەشت رۆژتىن بەردەوام و بىي قەبىرىن خودىي ئەو ب سەر وان دا ئينا، قىيچا
 د وان شەڤ و رۆژان دا تە ئەو مرى دديتن وەكى وان قورمىتن دارقەسپان
 يىتن نيڤەکا وان رىي و قالا. ئەمريي قىيچا تو ئىيكيي ساخ د ناف وان دا
 دىيىنى؟

ەفت شەڤ و ەشت رۆژان عادىيىتىن خودان ەيىز و شيان كەفتنە د بن
 ەمزايەکا وەسا دا يا وان چو ەزر بۆ نەكرى، يا ژ وان قە ئەو كارخانە و
 مەسنەعتىن وان چىيكرىن دىي شىين مرنىي ژ وان پاشقەبەن خانىيىتىن موكم و
 ئاسىي وان د چيايىتىن وەلاتىي خۆ كۆلابوون؛ دا ئەو خۆ تيدا ئاسىي بکەن، بەلىي
 رۆژا خودىي قىيى وان بىيەتە ەيلاكىي ژ لايەكىي وەسا قە ەاتىي يىي وان چو ەزر
 بۆ نەكرى..

پشتی هفتییا عهزایی ب دووماهی هاتی و خودی فرمان ل بای کری
 هیرشا خو ل سمر کافرا راههستینت، نهگه ته بهری خو دابا وهلاتی عادییان
 دا عهجییان بینی، وارهکی خالی.. و ئاهاهییتن بی مروث.. و کارخه نهیتن
 ژ کارکهفتی، چوون و لمعنهت ب دویف دا، و هوود و دویکهفتیتن وی ییتن
 خودان باوهر مان، و جیگریا وی وهلاتی بو وان ما..

﴿وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾ وَذَلِكَ عَادٌ فَجَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾ وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِّعَادِ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾﴾ (هود: ۵۸-۶۰)
 دهمی فرمانا مه ب عهزابدانا مللهتی هوودی هاتی مه ژ قهنجی
 و دلوقانیسا خو هوود و خودان باوهر ژ وی عهزایی پرگارکرن، و مه نهو
 ژ عهزابهکا دژوار پرگارکرن یا کو خودی دایه عادییان کو ب تنی ئاهاهییتن
 وان هیلاین. و نهویتن هه عادی بوون باوهری ب نایهتین خودایی خو نهینابوو
 و گوهداریا پیغه مبهرتن وی نهکربوو، و وان گوهداریا فرمانا همر ئیکتی
 خو ژ خودی مهزتر دبینت و حقیقی قهبول نهکته کر. و د قی دنیا یی دا
 لمعنهتا خودی ب دویف وان دا هاته هنارتن و ل پوژا قیامهتی غهزهبا
 خودی. نئ هندی عادی بوون کافری ب خودایی خو کربوو و گوهداریا
 پیغه مبهرتن وی نهکربوو. نئ تیچوون و نه مان بو عادیییتن مللهتی هوودی
 بت؛ ژ بهر شرک و کوفرا وان ب خودی کری.

عاد مللهتهک بوو خودی ههمی نهگهرتن مانتی دا بوونتی، و قهنجییتن
 مهن د گهل کر بوون: مال، هیز و شیان، جوانی، جههکتی ب بهرهکته،
 زانین، بهلی قتی ههمیی عهزاب ژ وان نهدا پاش؛ چونکی وان باوهری
 ب نایهتین خودی نهینا و پیغه مبهری وی درهوین درهتخست: ﴿وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ
 فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَرًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا

أَبْصَرُهُمْ وَلَا أَفْقِدُهُمْ مِّنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَتَخَدُّونَ بِأَيِّدِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِمِ
 يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٥﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِّنَ الْقَرْيِ وَصَرَّفْنَا الْآيَةَ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦﴾ فَلَوْلَا
 نَصْرُهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا ءَالِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا
 يَفْتَرُونَ ﴿٧﴾ ﴿ (الأحقاف: ٢٦-٢٨) ب راسِتی مه ئهو نه گهرتن مانا د عهردی
 دا دابوونه عادییان یټن کو مه نه داینه هموه ئهی گهلی کافرین قوره یشییان،
 و مه هندهک گوه دابوونه وان کو وان پټی گوه لی بیت، و هندهک چاڅ ئهو
 پټی ببینن، و هندهک دل ئهو پټی تی بگهمن، بهلی وان ئهو د وی رټکی دا
 ب کارئینان یا خودی پټی ژ وان پازی نهبت، څټجا وان چو مفا نه گه هانده
 وان؛ چونکی وان باوهری ب نایه تټین خودی نه ئینا بوو، و ئهو عهزبا وان لهز
 لی دکر و یاری پټی دکر ب سهری وان هات. و ئهغه گهغه که ژ خودی و
 ترساندنه که بو کافران. ئهی خه لکی مه که پټی ب راسِتی ئهو گوندین ل دۆر و
 په خټن هموه ژ گوندین عادی و ئه موودییان مه تټیرن، و کاڅلکر، و مه
 ب گهلهک په نگان نیشان و هټجه تټین خو بو وان ناشکه را کرن؛ دا به لکی ئهو
 ژ وی کوفری بزقرن یا ئهو ل سهر. څټجا پا دی بلا ئه څ ملله تټین مه تټیرین
 ژ لایټ وان خوداوهندان څه هاتبانه ب سهر ټټخستن یټن وان په رستن بو کری؛
 دا ئهو وان نټزیکي خودی بکمن و مه هدری بو بکمن، نی ئهو ل وان
 به رزه بوون، و د به رسقا وان نه هاتن، و به ره قانی ژئ نه کر، و ئهو بوو ئهو
 درهوا وان کری ده می وان ژ دره و خوداینی دایټ.

سهرهاتییا صالحی

-سلاف لی بن-

جیگرتن ملله تی عادی:

ملله تی عادی ژی وه کی ملله تی نوو حی هاته تیبرن، و ب تیبرنا وان کاروانی مرو قینییی پانه وه ستا، و ل بهر خودی تشته کی ب زهحه مت نه بوو وان تی بهت و ملله ته کی دی ل شوینا وان بدانت، و نهو بوو هه زکرنه خودی ل سهر هندی پیکهات کو ملله تی (ته موودی) بو وان بکته جیگر، و ههمی رهنگین خوشی و بهر فرهی و بیمنه تییی بده ته وان؛ دا وان بجهر بیینت کانی نهو دی چ کمن و چاوا شوکرا خودی کمن سهره قان قهنجییین خودی د گمل وان کرین؟

تشتی بو مه مسوگر دکمت کو ملله تی ته موودی پشتی ملله تی عادی هاتبوو و جیگرییا وان کر بوو گوتنا پیغه مبهری وان صالحیه ده می گوتیه وان: ﴿وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُھُلِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا ءَالَآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْفُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾﴾ (الأعراف: ٧٤) یه عنی: هون قهنجییا خودی بیننه بیرا خو، کو وی پشتی نوبجاخا عادیان هون ل عهردی کرنه جیگر، و وی هون ل عهردی باش ساکنجیکرن، قیجا هون ل جهین راست ژ وی عهردی قسرتن مهزن ناقادکمن، وهون د چیایین وی دا هندهک خانییین دی دکولن، قیجا هون قهنجییین خودی ل سهر خو بیننه بیرا خو، و ب خرابکاری د عهردی دا نه گهرن.

شموودی کی بوون؟ و ل کیفه دژیان؟

ملله‌تی شموودی ئیک ژ وان ملله‌تان بوو یټن پستی ملله‌تی عادی هاتین^(۱)، و ل دۆر نسه‌با فی ملله‌تی زانا دبټژن: ئهو ژ دوونده‌ها شموودی بوون ئهوئ دبتنه نه‌قییئ نه‌قییئ نووحی -سلاڤ لی بن-، و چونکی نه‌ڤ شمووده باییری وان یټ مه‌زن بوو ئهو ب وی هاتنه ناڤکرن، و به‌ری نوکه ده‌می مه به‌حسی هوود پیغه‌مبه‌ری کری -سلاڤ لی بن- مه ئهو حه‌دیس څه‌گیترا بوو یا (نبن حبابی) ژ (نهبوو زهرری) څه‌گوهاستی کو چار پیغه‌مبه‌ر ژ عه‌ره‌بان هاتبوونه هلبژارتن، و ئیک ژ وان صالح بوو -سلاڤ لی بن-، وه‌کی ژ ناڅی څی پیغه‌مبه‌ری ب خو ژی ناشکمره دبت ئهو عه‌ره‌ب بوو؛ چونکی په‌یقا (صالح) یه‌عنی: چاک، په‌یقه‌کا عه‌ره‌بییه.

ل دۆر وی جهی یټ ملله‌تی شموودی لی دژیا دو ئیشاره‌ت د قورئانی دا هه‌نه:

یا ئیکئ: ده‌می د سووره‌تا (الفجر) دا دبټژت: ﴿وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ﴾ (الفجر: ۹) شموودی ئهوئین که‌څر د نه‌الان سمتین و بو خو کرینه خانی، ژ څی ئایه‌تی ناشکمره دبت کو ئهو جهی نه‌ڤ ملله‌ته لی دژیا چیا و گرټن ب که‌څر لی هه‌بوون.

(۱) دبټریا وان سووره‌تان دا یټن به‌حسی ملله‌تی عادی هاتییه‌کرن، به‌حسی ملله‌تی شموودی ژی هاتییه، ژ به‌ر کو ئهو ژ لایئ ده‌می و جهی څه دبټزیکئ ئیک بوون، و ئیشاره‌ت بو ناڅی شموودیان د څان سووره‌تان دا هاتییه: (الفجر، النجم، ص، الفرقان، السجدة، الذاریات، الحاقه، الإسراء، العنکبوت) و ئهو سووره‌تین هنده‌ک ژ سه‌ره‌اتییا شموودیان ب کورتی یان فره‌ی تیدا هاتی نه‌ځمه: (الشمس، القمر، الأعراف، الشعراء، النمل، هود، الحجر).

یا دوی: ده مې د سووره تا (الحجر) دا دبیرت: ﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ
 الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾ وَآتَيْنَهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾ وَكَانُوا يُنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ
 بُيُوتًا ءَامِنِينَ ﴿٨٢﴾ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُضْجِينَ ﴿٨٣﴾ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾﴾
 (الحجر: ٨٠-٨٤) یه معنی: ب راستی خه لکې نهالا حيجري صالح دره وين
 دريخست، و وان ب وي چهندي دره ب هه می پيغه مبهراڼ کر؛ چونکي
 هه چيبي باوه ريبي ب پيغه مبهره کی نه ئينت نو وي باوه ري ب چو پيغه مبهراڼ
 نه ئينايه؛ چونکي ديني هه مييان نيک بوو. و مه نايه تين خو ئه وين راستيا
 وي تشتي ناشکرا دکهن يي صالح پي هاتي دا بوونه ملله تي وي، به لي
 وان وجهک بو خو ژي نه گرت، و پشتا خو دا يي. و وان خاني د چيان
 دکولان، و نو ژي دپشتر است بوون کو ب سر وان دا ناهمرفن. ئينا ل ده مي
 سپيدي زوي قيريا عذابئ نو گرتن، قيجا مالي وان و خانبيتي وان يتي
 د چيان را عذاب ژ وان پاشدا نمبر، و نو هيزا بو وان هاتييه دان ژي چو
 فايدئ وان نه کر. د ثان نايه تان دا خودي ناقي (ئه لاجر) بو وي وه لاتي
 ددانت يي ملله تي ته موودي ل دريا، و وه کی زانايي جوغرافيي ناشکرا
 دکهن نه ف وه لاته دکه فته ده قهرا (وادي القري) ل ژوريا گزيرتا عه ره بان، د
 ناقبه را حيجازي و شامي دا.

و د کتيبيڼ حمديسي دا هاتييه کو پيغه مبهري -سلاف لي بن- جهي قي
 ملله تي ب دورستي بو صه حابيبيتي خو ده سنيشان کريو، و بو وان ناشکرا
 کريو کاني حيشترا صالحی د کيغه را دهاته سر بيرئ و د کيغه را دزقري،
 نه فته ده مي پيغه مبهري -سلاف لي بن- د گمل صه حابيبيتي خو ده رکه فتييه
 غه زايا ته بوو کي ل ر ژوريا گزيرتا عه ره بان^(١).

(١) نه ئي حمديسا هه نيمام نهممد ب رتکه کا درست ژ جابري فه دگو هيزت.

ژ څي حمديسي ناشکرا دبت کو ملله تي شهمودی ل وي دهڅهري دڅيان
نموا دکهفته د ناڅېرا مدينی و تېبوکي دا^(۱).

د ناڅېرا عادی و شهموديان دا:

هر چنده يا مسوگره کو ملله تي شهمودی پستي ملله تي عادی
هاتبون -وهکی بوري د گمل مه- بهلي نههاتييه زانين کاني چنده سال و
زه مان د ناڅېرا وان دا هغه، و ژ نايه تين قورناني ناشکرا دبت کو ملله تي
شهمودی ټيک ژ وان ملله تان بوو يتي خودي هيز و شيانين مهزن دايني
ژ لايي لمشي و زانيني ژي څه، لهو وان قسرين مهزن د چيايان دکولان، و
نهف پيشکهفتنا وان يا (عمراني) هندي دگه هينت کو شارستانييا څي
ملله تي شارستانييه کا پيشکهفتي بوو، و نيزيک بوو نهف شارستانييه ټيکا
هند ژ وان چي بکته کو نمو هزر بکمن ټيدي نمو نامرن، و ناشکرايه کو
مروث ده مي خو دبينت خودان شارستانييه کا پيشکهفتي خو ژ خودايي خو
بيمنهت دکته، و هزر دکته هچيا وي بڅيت د عهدي دا نمو دشيت
بکته..

صالح ده مي هاتي ملله تي خو ل هندي هسيار کر کو نهف پيشکهفتنا
وان قهنجييه که خودي د گمل وان کري، و دڅيت نمو شوکرا څي قهنجيبي

(۱) هر چنده موسا پتغه ميري -سلا لى بن- ب ناشکرايي بهسني ملله تي عادی و
شهمودی يو ملله تي خو کربو ژي وهکی قورنان ژي فدکو هيزت: ﴿وَقَالَ مُوسَىٰ إِن تُكْفُرُوا
أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ حَكِيمٌ ۝ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ
وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَعْيُنَهُمْ فِي أَقْفُسِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا
بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَآلَا لِي شَكٌّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ۝﴾ (ابراهيم: ۸-۹) بهلي دگمل هندي ژي
سهرهاتيا فان هردو ملله تان د تموراتا د نوکه دا نينه! و همي گوتنييه کو سهرهاتيا څي
ملله تي و تيرنا وي د ناف عمره بان دا يا بهلاقبو بيري قورنان بيته خوارى ژي.

بکهن، صالحی گوته وان: ﴿أَتَقَرُّوْنَ فِي مَا هَلَهْنَا ءَامِيْنَ﴾ ﴿٥﴾ فِي جَنَّتٍ وَعُيُونٍ ﴿٦﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿٧﴾ وَتَنْجُتُونَ مِنَ الْجِبَالِ الَّتِي أُتِيتَا بِهَا ﴿٨﴾ (الشعراء: ١٤٦-١٤٩) نهری خودایی هموه دی هموه هیتله د وی خوشییی دا یا هوین تیدا و هوین هر دی د قی دنیاوی دا پشتراست و تنه ژ عذاب و نه مان و مرنی مینن؟ د ناڅ باغین خودان بهرهم و کانییین ئاقی و بیستان و دارقهسپین خودان بهرهمه کی نهرم و گه هستی دا، و هوین ب شاره زایی و دفنبلندی څه خانییان د چیا یان دا دکولن؟!

صالح پیغه مبهړ:

صالح ژی ل سهر ریڅا نووحي و هوودی هات؛ دا بهرئ ملله تی خو بده ته تهو حیدا خودی، و وان ژ شرکی و پهرستنا صه نه مان بده ته پاش، و بهری ئم سهرهاتییا قی پیغه مبهړی خودان قه در د گهل ملله تی وی یی کافر څه گپړین، یا د جهی خو دایه ئم قی پیغه مبهړی بدهینه ناسین، و بزانیان کانی جهی وی د ناڅ ملله تی وی دا چهند بوو.

صالح پیغه مبهړ -وه کی ههمی کوپړین ملله تی وی- ژ دوونده ها سامی کوپړی نووحيیه، و دیروکڅان دبیزن: پستی توفانسی ده می دوونده ها نووحي ل عهردی به لاڅبووی هنده ک ژ نه څیپین نه څیپین سامی کوپړی نووحي ل وی جهی به لاڅبوون یی نوکه دبیزنی: گزیرتا عمره بان، و ئیک ژ وان عاد بوو، و یی دی شه موود بوو، عادی قه ستا ژیریا قی وه لاتی کر ل ده څه را یه مهنی، و شه موود چوو ژورییا قی وه لاتی ل نیزیکی ته بووکی، و هر ئیک ژ څان دوونده هه کا بوش ب دویڅ که ت، هه تا بووینه دو ملله تین سهریخو و ب ناڅی وان هاته ناسین: ملله تی عادی، و ملله تی شه موودی، و ئه څ هر دو ملله ته ل ده سته پیکي د خودیناس بوون، و پستی بوړینا چهند سال و

زدهمانان شرکي رټکا خو ل نک وان دیت، و صهنه مپه رتسي د ناف وان دا بهلاقبو، بو عاديبان خودي هوود هنارت، و بو شهووديبان صالح.

صالح نټک ژ وان ب خو بو، برايي وان يي نسه يي بو: ﴿وَإِلَىٰ تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا﴾ (هود: ۶۱) دیرۆکشان دبیرن: د ناقبه را صالحی و باپیری وان یی مهزن شهوودی دا چار پینج باب هه بوون، و صالحی بهری بو پیغه مبه رینیي بیه هلبژارتن- بهایه کی مهزن د ناف شهووديبان دا هه بو، و وان نهو ب پیش خو دنیخست و ژي ب هیثیبوون کو ملله تی وی وجه کی بو خو ژي بگرت، وه کی خودي ژ زارده تی وان قه دگو هیزت: ﴿قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَنَّا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ﴾ (هود: ۶۲) شهووديبان گوته پیغه مبه ری خو صالحی: ب راستی بهری تو فی گوته یی بیه مه، هیثیا مه نهو بو تو بییه نټک ژ مهزن و په سپییتن مه، نه ری تو مه ژ هندي ددهیه پاش کو نهو وان خوداوه ندان به رتسین یین بابین مه په رستن بو دکر؟ و هندي نه مین نهو یین د گومانی دا ژ وی گازیا تو به ری مه دده یی کو نهو خودي ب تنی به رتسین.

مهنا وان چو تیینی ل سهر کسینیا صالحی ب خو نه بوون و وان دزانی صالح که سه کی باش و ب کیرهاتییه، به لی (موشکیله) نهو گازی بو یا صالح پی هاتی.

گازیا صالحی:

سهرهاتییا صالحی د گمل ملله تی وی، بهر په رکی دییه ژ بهر په رین هه فرکییا نیسلامی و جاهلییه تی، و نه گهر نهو ژ لای جهم و دهم و ناقان قه ژ بهر په رین دی یا جودا بت ژي، نهو د راستیا خو دا یا جودا نینه؛ چونکی گازی هه نهو گازیه یا نوح و هوود پی هاتین، و بهر سف ژي هه نهو

بهرسقه یا کافرین بهری وان دای، و خو نهنجام ژى همر نهو نهنجامه: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَهْلُهُمْ صَالِحًا قَالَ يَقَوْمُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ۝﴾ (هود: ۶۱) مه بو تهمودییان برایی وان صالح هنارت، ئینا وی گۆته وان: ئه‌ی ملله‌تی من په‌رستنا خودی ب تنی بکه‌ن، و هوین ژ دل عیباده‌تی بو وی بکه‌ن؛ چونکی هموه ژ وی پیقه‌تر چو خودایین دی یین حق نینن، نه‌وه یی ده‌ست ب ئا‌فراندنا هموه کری ژ عهردی ده‌می بابی هموه ئاده‌م ژئ چی‌کری، و وی هوین کره‌ ئا‌فاکهرین عهردی، ئیجا هوین داخو‌زا ژئیرنا گونه‌هان بو خو ژ وی بکه‌ن، و هوین ب تویه‌کا دورست شه‌ ل وی بزقین. هندی خودایی منه یی نیزیکی ویه یی ژ دل عیباده‌تی بو وی بکه‌ت، و ل وی بزقیرت، و نه‌و د به‌رسقا وی دئیت نه‌گهر وی دوعا ژئ کرن.

مه‌سه‌له‌ ههر نه‌وه یا هه‌می پیغه‌مبه‌ر پی هاتینه‌ هنارتن: ته‌وحیدا خودی.. کو خودایینی و عیباده‌ت و گوهداری و هوکمرانی بو خودایی ب حق ب تنی بن، نه‌وی مرۆژ ژ چونه‌یی دای، و جی‌گریا د عهردی دا ئیخستیه‌ د ده‌ستان دا، و ههر جاره‌کا نه‌ف گازییه‌ هاته‌ بلندکرن، مرۆژ د ده‌رحه‌قی دا دینه‌ دو پشک: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ۝﴾ (النمل: ۴۵) ب راستی مه‌ بو ته‌مودییان برایی وان صالح هنارتبوو: کو ته‌وحیدا خودی بکه‌ن، و په‌رستنا کسه‌ی دی نه‌که‌ن، ئیجا ده‌می صالح بو وان هاتی و به‌ری وان دایه‌ خودی و په‌رستنا وی ملله‌تی وی بوونه‌ دو ده‌سته‌ک: هنده‌کان باوه‌ری پی ئینا، و هنده‌کان کو‌فر ب گازییا وی کر، و ههر ئیک ژ وان هزر دکر نه‌و یی حه‌قه.

مه‌ژی هه‌شکییا ملله‌تی صالحی -وه‌کی ههر ملله‌ته‌کی دی یی کافر- گه‌هشبوو ده‌ره‌جه‌کی وان راستی و دورستیا بیر و باوه‌ران ب کاری باب و

باپیران ڦه گړددا؛ چونکی ل بهر وان تشته کی مسوگهر بوو کو دورستی بهس
 نهو تشته یی باب و باپیران کری، وان گوته پیغه مبهری خو صالحی: ﴿قَالُوا
 يٰصَلِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَنَّا اَنْ نَّعْبُدَ مَا يَعْبُدُ اٰبَاؤُنَا وَاِنَّا لَفِي شَكِّ مِمَّا
 تَدْعُوْنَ اِلَيْهِ مُرِيبٍ ۝۶۲﴾ (هود: ۶۲) نهی صالح! ب راستی بهری تو ڦی گوتنی
 بیژییه مه هیقییا مه نهو بوو تو بییه ئیک ژ مهزن و پېسپییتن مه، نهری
 تو مه ژ هندئ ددهیه پاش کو نهم وان خوداوهندان پهرتسین یتن بابین مه
 پهرستن بو دکر؟ و هندی نهمین نهم یتن د گومانی دا ژ وی گازییا تو بهری
 مه ددهیی کو نهم خودئ ب تنی پهرتسین.

یهمعنی: گرفتاریا وان یا مهزن نهو بوو چاوا نهو دئ پریازا باب و
 باپیران هیلن کو شرکه، و باوهرییی ب وی دینی ئینن یی صالح پی هاتی کو
 تموحیده!

و هوسا بو مه ناشکرا دبت کو تموحید گازییه که بهری همر تشته کی
 مهرییی خودانی خو ژ بندهستییا تهقلید و چاقلیکرنا باب و باپیران پرگار
 دکته.

د فېلندییه کا یی معنا:

مه گوت: شه موودییتن ملله تنی صالحی چو تیبنی ل سهر کهسینییا
 صالحی ب خو نه بوون، بهلکی وان هیقییه کا مهزن هه بوو کو صالح ژ بهر
 شاره زایی وعه قلداری وتیگه هشتنا خو بېته ئیک ژ مهزن و پېسپییتن وان،
 نه ڦه بهری نهو بهری وان بده ته تموحیدئ، و پستی صالح ب گازییا حق بو
 وان هاتی نهو د دهر حقا وی دا بوونه دو پشک: بارا پتر ژ وان ب تاییه تی
 پتېهر و مهزن و دهوله مهندين وان، دژی صالحی و گازییا وی پاره ستان، و
 هرماره کا کیم باوهری ب صالحی ئینا.

نموین باوهری نمینای هیجته وان چ بو؟

هیجته ژ ههمیا مهزتره شو بوو وان گوت: چاوا نم ریکا باب و
باپرین خو بهیلین و دویکهفتنا دینهکی دی بکهین؟!

هیجته وان یا دی نهقهبوو وان هرز دکر خودی ژ هندئ مهزتره کو
مرؤفه کی بکهته پیغهمبه و بو خه لکی بهنیرت: ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ۝ فَقَالُوا
أَبَشْرًا مِّثْنَا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ إِنَّا إِدَا فِی ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ۝ أَءَلْفَىٰ الذِّكْرُ عَلَیْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ
أَشِیرٌ ۝﴾ (القمر: ۲۳-۲۵) ته موودیان دره و ب وان نایهتان کر یین شو پی
هاتینه ترساندن، و گوتن: ئه ری نم نهف کوما بوش دویکهفتنا مرؤفه کی
ب تنی بکهین؟ ب راستی نهگر مه وه کر شو نم ددینین و ژ راستیی
ددیرین. ئه ری ژ ناقهرا مه ههمیا و وحی بو وی هاتییه و شو بوویه
پیغهمبه، و شو ئیکی ب تنیه؟ ب راستی شو گله کی دره وین و
خومزنکهره!

گوتن: بوچی خودی ملیاکه تهک بو مه نهدهنارت بهری مه بدهته دینی خو
نهگر راسته نهقه دینی ویه، نه.. صالح دره وان دکهت خودی شو بو مه
نههنارتیه!

ههمی هیجته وان نهقه بو.. و دا شو وهسا خو نیشا خه لکی بدهن کو
شو ل دویف دهلیلین ناشکرا و بهرچا دجن، وان باوهری ئینانا خو
ب گازیا صالحی ب دهلیله کی بهرچا فیه گریدا، گوتن: ﴿مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ
مِّثْلُنَا فَأَبِیْ بِإِیَّةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِینَ ۝﴾ (الشعراء: ۱۵۴) تو ژ وی وهکی مه
مرؤفی ژ دوونده ها ناده میی، قیجا چاوا پیغهمبه رینی دی بو ته ئیت؟ کانی
نیشانه کا ناشکرا بو مه بینه پیغهمبه رینییا ته راست ده ریخت، نهگر تو
ژ راستگو یانی کو خودی تو بو مه یی هنارتی.

یئ نشارهزا دئ هزر کهت ئمو ملله تهک بوون بیر و باوه رتین خو ههمی
ب نیشان و دهلیلین ناشکرا قه گرتیدان، قتیجا قوسویری بهس ئمو بوو
صالحی چوو نیشانتین ناشکرا د گهل دا نه بوون!

دهلیله کئی ناشکرا.. و شهرته کئی مهزن:

گهلهک جاران وه سا یا چیبووی ملله تین کافر داخوازا موعجزه یه کا
پهرده در و نه عهده تی ژ پیغه مبه رتین خو کریه دا بته نیشان ل سهر
راستگزییا پیغه مبه رینیا وان، و ته موودی ئیک ژ وان ملله تان بوون، گاغا
پیغه مبه ری وان صالحی گازیا خو د ناٹ وان دا به لاکری، و وان چوو
هتجهت نه ماین کو نه باوه ری ئیناا خو پیغه گرتیدن رابوون داخوازا
موعجزه یه کئی ژئ کر، ته فسیرزان دبیرن:

ته موودی رۆژه کئی ل دیوانخانه یا خو دروینشتی بوون، پیغه مبه ری وان
صالح هاته نک وان و داخواز ژ وان کر ئمو باوه ری پی ب دینی وی بینن و
کافریا خو بهیلن، ئینا وان گۆت: وی که قری هه تو دبینی.. چی گاغا ته
حیشرهک بو مه ژئ ده رتخست، ئمو تو مروقه کئی راستگزیی.

پیغه مبه ری وان گۆتی: باشه نه گهر من داخوازا ههوه بو ههوه ب جهئینا
هوسن دئ باوه ری پی ب من ئینن؟ وان گۆت: بهلی، و وان سۆز و پهیمان
ل سهر قی چهندی دانه صالحی.

صالح چوو ویشه و ل بهران بهر خودایی خو راوهستا و دهست ب نقیژئ
کر، و د نقیژا خو دا دوعا ژ خودایی خو کر کو ئمو داخوازا ملله تی وی
ب جه بینت بو هندی دا ئمو باوه ری پی ب دینی حق بینن، خودی وه حی بو
پیغه مبه ری خو هنارت کو ئمو دئ داخوازا وان ب جه ئینت بهلی ب وی

شهرتی ئمو مایین خود وی حیشتیری نه‌کمن، جهتی وی بقیت ئمو دی لی
چهرت، و ئاڤا بیرا وان دی پوژه‌کی بو وان بت و پوژه‌کی بو حیشتیری بت:
﴿قَالَ هَذِهِ نَافَةُ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۝ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ
عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝﴾ (الشعراء: ۱۵۵-۱۵۶) صالحی گۆته وان: نه‌فه ئمو
حیشتیره یا هموه داخوازکری، خودی ئمو دا هموه، ل پوژه‌کا ده‌سنیشانکری
ئاڤ بارا وئیه، و ل پوژه‌کا دی ئاڤ بو هموه‌یه. وی پوژا دورا قه‌خوارنا وی
بت چی نابت هوبن ئاڤی ژئی قه‌خون، و پوژا دورا هموه بت ئمو ئاڤی
قه‌ناخوت، و تشته‌کی خراب وه‌کی لیدانی یان قه‌کوشتنی چی نابت هوبن
د گهل بکمن، نه‌گهر خودی ب عه‌زبا پوژه‌کا مه‌زن دی هموه تی بهت.
و دیاره کو وان نه‌ڤ شهرته قه‌بویلکر له‌و خودی داخوازا وان ب جهئینا و
حیشتیره‌ک ب وی ره‌نگی وان گۆتی، و ژ وی که‌ڤری وان ده‌سنیشانکری
ئیناده‌ر.

نه‌موودی و جه‌ریاندن:

وه‌سا چیبوو خودی موعجزه‌یا ده‌ریخستا حیشتیری ژ که‌ڤری ل سهر
ده‌ستی پیغه‌مبه‌ری خو صالحی ب جهئینا، ب وی ره‌نگی یی ملله‌تی وی
خواستی پستی صالحی ل سهر وان کرییه شهرت کو ئمو ده‌ست نه‌که‌نه وی
حیشتیری، و ئاڤا بیر پوژه‌کی بو وی به‌یلن به‌رانبه‌ر هندی کو ئمو شیرری بو
خو ژئی بدوشن هندی وان بقیت.

و هنارتنا قی حیشتیری ب قی ره‌نگی نه‌عه‌ده‌تی بو هندی بوو دا خودی
وان پی بجه‌ربینت: ﴿إِنَّا مُرْسِلُوا النَّافَةِ فِتْنَةً لَّهُمْ فَأَرْتَبْنَاهُمْ وَأَصْطَبِرْ ۝ وَبَيْنَهُمْ أُنْ أَلْمَاءُ
قِسْمَةً بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌّ ۝﴾ (القمر: ۲۷-۲۸) هندی نه‌مین ئمو دی وی
حیشتیری ژ که‌ڤری ده‌ریخین یا وان داخوازکری؛ دا وان پی بجه‌ربینین، قیجا

تو -نهی صالح- زتره‌شانایی ل وان بکه کانی دئی چ عه‌زاب ب سهر وان دا نیت، و تو صهری ل سهر گازییا خو و نه‌خوشییا وان بکیشه. و تو ب وان بده زانین کو ئاڤ د ناڅبهر وان و حیشتري دا یا لی‌کڅه‌کرییه: پوڅه‌کی بو حیشتريیه، و پوڅه‌کی بو وانه، هر پوڅه‌کی نهو دئی ناماده بت یی بارا وی بت، و یی بارا وی نبت ناماده نابت..

و نهو بوو نهو د څی جهریاندنی دا ب سهرنه‌که‌فتن!

یا به‌رعه‌قل نهو بوو ده‌می شه‌موودییا نئف موعجزه ژ پیغه‌مبه‌ری خو دیتی باوه‌ری پی ئینابا، و زانیبا کو نئف کاره ژ خودتییه، به‌لی وان نهو نه‌کر، و شوینا کو نئف موعجزه باوه‌ریی ل نک وان په‌یدا بکت پتر نهو ل سهر کوفری مجد کرن، لهو صالحی جاره‌کا دی ده‌ست ب شیره‌تکرنا وان کر: ﴿إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ إِنْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿٣٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَهُ ﴿٣٣﴾ وَاسْأَلْكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَخْرٍ إِنْ أَجَرْتُمْ إِيَّاهُ ﴿٣٤﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَالْأُمَّهَاتِ ﴿٣٥﴾ وَتَتَّقُوا مِنَ الْجَبَالِ بُيُوتًا ﴿٣٦﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣٧﴾ الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٣٨﴾﴾ (الشعراء: ۱۴۲-۱۵۲) ده‌می برایی وان صالحی گو‌تییه وان: نه‌ری هون ژ عه‌زبا خودی ناترسن، و په‌رستنا وی ب تنی ناکمن؟ هندی نه‌زم نه‌ز ژ لایی خودی څه بو هموه یی هاتیمه هنارتن، و د گه‌هاندنا څی په‌یامی دا نه‌ز یی ده‌سپاکم، کا چاوا من نهو ژ خودی وه‌رگرییه وه‌سا نه‌ز وی دگه‌هینمه هموه، څیجا هون ژ خودی بترسن، و پی‌گیریی ب وی بکمن یا من به‌ری هموه دایی. و نه‌ز سه‌را شیره‌تکر و رتیشادانا هموه داخوازا چو جزای ژ هموه ناکمن، همما جزایی من ب تنی ل سهر خودایی هممی چیکریانه. نه‌ری خودایی هموه دئی هموه هیلته د وی خوشیی دا یا هون تیدا و هون هر دئی د څی دنیایی دا پشتراست و ته‌نا ژ عه‌زاب و

نهمان و مرنئ مینن؟ د ناڅ باغیتن خودان بهرهم و کانیهین ئاڅئ و بیستان و دارقهسپین خودان بهرهمهکئ نهرم و گههستی دا، و هوین ب شارهزایی و دفنبلندی څه خانیهیان د چیاایان دا دکولن. څیجا هوین ژ عهزابا خودئ بترسن، و گوهداریا شیرهتا من بکمن، و گوځی څو نهدهنه وان یین زورداری ل څو کری و گهلهک ب ناڅ گونهځی و بی نهمریا خودئ څه چووین، ئهویتن کارئ وان خرابکاریا د عهردی دایه و ئه چاکییی تیدا ناکمن..

بهلی څی همییی کار د وان نهکر، و وان بهردهوامی ل سهر ږکداریا څو کر، هتا مسهله گههستییه هندئ وان ئیهتا دو تاوانین مهزن کره دلئ څو..

تاوانا نیکی:

کوشتنا وی حیشتري بوو یا وان ب څو داخوازا پهیدابونا وی کری! پیغهمبهري وان صالحی ل سهر وان کربوو شهرت کو ئه دهست نهکهنه حیشتري و ږیکئ لی نهگرن؛ دا چی جهی وی بڅیت ئه بچت لی بچهرت، و ږوژا دورا وی یا ئاڅدانئ بت کس نهچت ئاڅئ ژ بیرئ بهت، و وهسا دیاره کو پستی هدیامهکئ بیتا نهموودییان ژ څی شهرتی تهنگ بوو لهو وان هزرا کوشتنا حیشتري کر، بیئ ئه هزرهکئ بو گهفا صالحی بکمن.

مهزن و ماقولیتن ملهتئ نهموودی کومبوننهکا ب لهز کر دا دان و ستاندنی ل دور څی مسهلی بکمن، و بریارا وان یا دووماهییی ئه بوو نیکی ژ څو رازی ژ وان ب څی کارئ مهزن و خطهر رابیت، و د مسهلا دیتنا مروځهکئ ب څی پهنگی دا ئه مهحتل نهوون: ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ۖ إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا ۖ﴾ (الشمس: ۱۱-۱۲) نهموودییان ژ بهر سهرداچونا څو

یا زنده پیغهمبه‌ری خو دره‌وین دهرتخت، ده‌می نه‌وی ژ ههمییان بی به‌ختر ژ وان رابوی دا حیشتري څه‌کوژت.

پیغهمبه‌ر -سلاڅ لی بن- د هندهک همدیسین خو دا بو مه به‌حسی وی زه‌لامی دکه‌ت یی کارئ څه‌کوشتنا حیشتري ب ستویی خو څه گرتی، و ناشکرا دکه‌ت کو نه‌و مروڅه‌کی سؤرسؤره بوو، و ئیک ژ زه‌به‌رده‌ست و ماقولیتن ملله‌تی خو بوو، و یی خودان پشت بوو، د همدیسه‌کی دا یا (نیمام نه‌حمه‌د) څه‌دگوه‌یزت هاتییه: پیغهمبه‌ری -سلاڅ لی بن- گوته‌ه‌لییی کورئ نه‌بوو طالبی و عه‌ممارئ کورئ یاسری: ((نهرئ نه‌ز بو هه‌وه نه‌بیژم کانی بی به‌خترین دو زه‌لام کینه؟)) وان گوته‌ه‌لییی: پیغهمبه‌ری -سلاڅ لی بن- گوته‌ه‌لییی: ((سؤری نه‌موودییان نه‌وی حیشتري څه‌کوشتی، و نه‌وی دریه‌کی ددانته‌ه‌لییی ته‌ه‌لییی عه‌لی [وئیشاره‌ت کره‌ه‌ری خو] څیجا څیری ژ به‌ر سؤر دبت [وئیشاره‌ت کره‌ه‌لییی خو]) و هندهک ته‌فسیرزان (وه‌کی طه‌به‌ری) د هندهک ریوایه‌تان دا څه‌دگوه‌یزن کو ژنه‌کا خودان مالبات و جوانی خو پیش‌کیشی پسمامه‌کی خو کر ب وی شهرتی کو نه‌و حیشتري څه‌کوژت! (۱).

هر چاوا بت یی ژ ههمییان به‌ختره‌شتر د ناڅ نه‌موودییان دا ب څی کاری رابوو، و حیشتري څه‌کوشت، و د سهر څی تاوانا خو را وان خو بی منه‌ت کر و گوته‌ه‌لییی پیغهمبه‌ری خو: نه‌ی صالح! نه‌فه مه حیشتري څه‌کوشت و

(۱) نه‌وی عه‌لی ژی کوشتی (عبدالره‌حمانئ کورئ مولجه‌می) ل سهر داخوازا ژنه‌کا خارجی یا کو دگوته‌ی قطام ب څی تاوانا خو رابوو، شاعرک د څی مسه‌لی دا دبیژت:
 فلم آر مه‌را ساقه‌ ذو سحاقه کمهر قطام بینا غیر معجم
 ثلاثه‌ آلف و عبید و قینه و قتل علی بالحسام المصم
 فلا مه‌ر أغلی من علی وان غلا و لا فتک الا دون فتک ابن ملجم

چیا ژ ته دئیت تو بکه.. قورئان ژ زار دهقی صالحی شه دگوهیزت، دبیزت:
﴿فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ﴾ (هود: ۶۵)
صالحی گوته وان: سی رۆژان هوین ل واری خو خوشییی ببهن، پستی وان
هر سی رۆژان مسوگر عذاب دی ب سهر هموه دا ئیت، و نه شه سۆزه که
ژ خودی دره و تیدا نینه، و هر دی ئیت.

تاوانا دویی:

پستی شه موودی ب تاوانا کوشتنا حیشتری رابوین، وان ژ پیغه مبهری
خو خواست شه وی عهزایی ب سهر وان دا بینت یا شه گهفی پی ل وان
دکهت، و د سهر هندی ژی را وان کاری خو بۆ جهمینانا تاوانا دووی کر:
﴿قَالَ يَقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾
﴿قَالُوا أَطِغْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَغِيَ كُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ﴾ وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ
تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ
لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ وَمَكْرُؤًا مَكَرًّا وَمَكَرْنَا مَكَرًّا وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ فَبَلَكَ بَيُّوتُهُمْ
خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿ (النمل: ۴۶-۵۲) صالحی
گوته دهسته کا کافر: بۆچی هوین لهزی ل کوفری و کرنا خرابییی دکهن یا کو
دی عهزایی ب سهر هموه دا ئیت، و هوین باوه ریی و کرنا باشییان یا
کو خیر بۆ هموه پیغه دئیت پاش دئین؟ بۆچی هوین هر ژ سهری
داخوازا ژیرنا گونمهان بۆ خو ژ خودی ناکهن، و ل خو نازقرن: دا بهلکی
دلوقانی ب هموه بیتهرن. ملله تی صالحی گوته: مه خیر و ئیفله حی ژ ته
و ژ وان بین هاتینه د دینی ته دا نه دیتییه، صالحی گوته وان: هر باشی و
خرابییه کا بگه هته هموه خودی بۆ هموه یا نقیسی و شه دی هموه جزا دهت،
بهلکی هوین ملله ته کن ب خوشی و نه خوشییی دئینه جهراباندن. و ل باز ژیری

صالح لی نهه زهلام هه‌بوون، کاري وان خرابکاریا د عه‌ردی دا بوو، نهو خرابکاریا چو چاکی د گهل دا نه‌بت. ثان هه‌ر نه‌هان گوته ئیک و دو: هوین بو ئیک و دو ب خودی سویند بخون: کو نه‌م ب شه‌قی و ب خافله‌تی فه‌ بیتین صالحی و مروقتین وی بکوژین، پاشی بیتینه وی یی داخوازا خوینا وان بکه‌ت ژ مروقتین وی: مه‌ کوشتنا وان ب چاښ نه‌دیتییه، و نه‌م د گوته‌نا خو دا دی دراستگو‌ بین. و وان نه‌ف پیلانه‌ گتیرا دا صالحی و خهلکی‌ مالا وی بکوژن، ئینا مه‌ پیغه‌مبه‌ری خو صالح ب سه‌رئیکه‌ست، و مه‌ ب خافله‌تی فه‌ نه‌و گرتن و عه‌زابدان، بیی نه‌و هزرا عه‌زابه‌ مه‌ بکه‌ن یان کاره‌کی بو بکه‌ن. قتیجا تو نه‌ی موچه‌ممه‌د، به‌ری خو بده‌ دووماهییا غه‌درا ثان د گهل پیغه‌مبه‌ری وان صالحی کانی مه‌ چ ب سه‌ری ئینا؟ مه‌ نه‌و و ملله‌تی وان هه‌می تیبرن. مه‌عنا: ژ بلی فه‌کوشتنا حیشتی وان کوشتنا صالحی و خهلکی‌ مالا وی ژی کره‌ دل‌ خو. و بریارا وان نه‌و بوو نه‌و ب شه‌ف هیرشی بکه‌نه‌ سه‌ر مالا صالحی و ل بن په‌ردی شه‌قی یی تاری نه‌و ب قی تاوانا خو رابین، و بو ب جه‌نینانا قی تاوانی وان نه‌ه‌ مروقتین ب هیز هلبژارتن، و وان ژقان ب جه‌ و ده‌می کو‌مبوونی دا ئیک و دو. و به‌ری نه‌و وی بکه‌ن یا وان دقت نه‌و چیبوو یا وان هزر بو نه‌کری.

تیچوون بو نه‌موودیان بت:

ده‌می سه‌ر داچوونا ملله‌تی نه‌موودی ژ توخوبان ده‌رکه‌فتی و وان نه‌و حیشتی فه‌کوشتی یا خودی ب ره‌نگه‌کی موعجزه‌ دایه‌ وان، و وان پیلان گتیراین دا کو پیغه‌مبه‌ری خو صالحی و خودان باوه‌رتن د گهل وی دا ژی بکوژن، فه‌رمانا خودی ل سه‌ر تیبرنا وان هات. گا‌ا وان حیشتی فه‌کوشتی پیغه‌مبه‌ری وان صالحی گوته‌ وان: هتا سی رۆژین دی خودی عه‌زابه‌کا عام دی ب سه‌ر هه‌وه‌ دا ئینت، وه‌کی د نایه‌ته‌کا پیروژ دا هاتی: ﴿فَعَقَرُوهَا فَقَالَ

تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ﴿٦٥﴾ (هود: ٦٥) صالحی گوته وان: سى پوژان هوین ل واری خو خوشیى بیهن، پشتی وان همر سى پوژان مسوگهر عذاب دى ب سهر ههوه دا ئیت، و ئەفه سۆزه که ژ خودی دره و تیدا نینه، و ههر دى ئیت.

و ل شوینا کو ئەو باوه‌ریی ب قى گه‌فا صالحی بینن و ژ عه‌زابدانى بترسن، ئەو رابوون به‌رگه‌ریان کر دا صالحی و بنه‌مالا وی بکوژن. ئەو ههر نه‌ه زه‌لامین په‌یمان ب کوشتنا صالحی دایه ئیک و دو ب شه‌ل ل ژفانی خو ده‌رکه‌فتن، و ل جه‌ه‌کى ده‌سنیشانکری گه‌ه‌شتنه ئیک، و هه‌میان پیکفه قه‌ستا صالحی کر، به‌لى وان تشته‌ک دثیا و خودی تشته‌کى دى، و ههر گاڤ ئەو تشته‌ چى دبت یى خودی دقیت.. بارانه‌کا به‌ران یا ل نک خودایى ته‌ بۆ سه‌رداچوویان هاتیه‌ ناماده‌کرن ل وان ههر نه‌ه مروژان بارى، و وه‌کى د هنده‌ک ريوایه‌تان دا هاتى ئەو به‌ختره‌شى حیشتەر قه‌کوشتى ئیک ژ وان نه‌ه کسان بوو.

پوژا د دويف دا ده‌مى بوویه سپیده پوژا ئیکى یا گه‌فى ده‌ست پى کر، و پوژا دوپى و یا سییى ژى ب سهر وان دا بۆرى و به‌رى وان لى بوو کانى دووماهیا هه‌رکییا وان و صالحی دى ل سهر چ راوه‌ستت، و ل سپیده‌ییا پوژا چارى د گهل پوژه‌لاتى قیرییه‌کا وه‌سا ل وان هاته‌ راهیلان په‌ردین گوه‌ین وان هاتنه‌ دراندن، و د گهل قى قیریى وان هند دیت ل بن پیین وان شلقه‌کا مەزن ب عه‌ردى كه‌فت ئەو تیکدا هژاندن: ﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَحْنُ صَٰلِحٌ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُۥ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٦﴾ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيارِهِمْ جَمِيعٍ ﴿٦٧﴾ كَأَن لَّمْ يَغْتُرُوا فِيهَا ؕ أَلَا إِنَّ مُوَدَّا كَفَرُوا رَبَّهُمْ ؕ أَلَا بُعْدًا لِّمُودَ ﴿٦٨﴾﴾ (هود: ٦٦-٦٨) فیجا ده‌مى فه‌رمانا مه‌ ب تیرنا شه‌موودیان هاتى مه‌ ژ دلوفانییا خو صالح و ئەوین د گهل دا

باوه‌ری ئینای پژگارکرن، و مه‌ئەو ژ پەزلی و شەرمزاریا وی پۆژی
 پژگارکرن. هندی خودایی تهیه ئەوه خودان هیزی زال، و ژ زالبوون و
 هیزداریا وی بوو وی ملله‌تین سەرداچووی تیبەرن، و پیغه‌مبەر و
 دویکه‌فتیتان وان پژگارکرن. و دەنگه‌کی ب هیز و بلند ئەموودییەن زۆردار
 گرتن، قیجا ئەو ل واری خۆ بوونه هەندەک کەله‌خین مرار و کەفتە سەر
 دەقی. هەر وه‌کی ئەو -ژ لەزین ئەمانا وان دا- دەمه‌کی ل وی جەبی نەبووین.
 نێ هندی ئەموودی بوون وان باوه‌ری ب خودایی خۆ ئەینا بوو. نێ تیچوون
 و دویرکەفتنا ژ دلوغانیا خودی بو ئەموودیان بت، قیجا ئەو چەند دەرەزەل
 و دل نەخۆشن!

و ب قی پەنگی عەزایی کافرین ملله‌تی ئەموودی هەمی هاتە تیبەرن،
 ب تنی زەلامەک تی نەبت دگۆتنی: (ئەبوو رغال) پیغه‌مبەر -سلاف لی بن-
 دبیژت: ئەو ل حەرەمی بوو، و گافا ژ حەرەمی دەرکەفتی ئەو هاتە سەری وی
 یا هاتییه سەری ملله‌تی وی^(۱).

ل پترین دەمان مەزۆقین کۆتە‌ککار و زرتە‌ک ب هیزا خۆ دئینه‌ خاپاندن
 و هزر دکه‌ن چو هیز نین بشتین خۆ ل بەرانبەر شیان و قیانتین وان بگرن، و
 دەمی ئەو دگەه‌نە کلۆغانکیا قی خاپاندنا خۆ ژ لایه‌کی قە یی ئەو چو هزری
 بو نەکه‌ن عەزبا خودی ب سەر وان دا دئیت، و د ناڤه‌را چاڤ و بروییان دا
 ئەو ب زرتە‌کیا وان قە ژ سەر پویی عەردی دئینه‌ مالین: ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا
 وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ۵۰ فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَ عَقِبُهُمْ أَمَّا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمُهُمْ
 أَجْمَعِينَ ۵۱ فَبَلَكَ بُيُوتُهُمْ حَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۵۲ وَأَجْبَنَّا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۵۳﴾ (النمل: ۵۰-۵۳) و وان ئەف پیلانە گیرا دا صالحی

(۱) ئەف حەدیسە نیسانی محمد ژ جابری کوری عبدللاهی ئەدگوهیزت.

و خەلکى مالا وى بکوژن، ئىنا مە پىغەمبەرى خۆ صالح ب سەرئىخست، و مە ب خافله تى قە ئەو گرتن و عەزابدان، بىتى ئەو ھزرا عەزابا مە بکەن يان کارەكى بۆ بکەن. قىيجا تو -ئەى پىغەمبەر- بەرى خۆ بدە دووماھىيا غەدرا قان د گەل پىغەمبەرى وان صالحى، کانى مە چ ب سەرى ئىنا؟ مە ئەو و مللەتى وان ھەمى تىبرن. قىيجا ئەوتن ھە خانىيىتن وانە دکاقلن کەس تىدا نىنە؛ ژ بەر وى زۆردارىيا وان ل خۆ کرى، کو شرک ب خودى کرى و باوەرى ب پىغەمبەرى خۆ نەئىناى. ھندى د وى تىبرنى دايە نىشانەک و وجەک بۆ وى مللەتى ھەيە يى پى ئاگەھدار، و ئەقە رىبازا مەيە د دەر حەقا وان دا يىتن باوەريى ب پىغەمبەران نەئىنن. و مە صالح و ئەوتن باوەرى د گەل دا ئىناى ژ وى عەزابتى رىزگارکرن يا ب سەرى ئەموودىيان ھاتى، ئەوتن ب باوەرييا خۆ خۆ ژ خودايى پاراستى.

و صالح پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- و خودان باوەرىن د گەل وى دا ژ وى عەزابتى ھاتنە رىزگارکرن، و دەمى صالحى پشت دايە مللەتى خۆ يى نەگوھدار ب خەمبارى قە وى دگۆت: ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمُ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّصِيحَ ۝٧٩﴾ (الأعراف: ٧٩) ئەى مللەتى من ب راستى من ئەو پەيام گەھاندە ھەوە يا خودايى من فەرمان پى ل من کرى، و بۆ شىرەتکرنى و ترساندننى يا ژ من ھاتى من کر، بەلى ھوين حەز ژ شىرەتکەران ناکەن، ھوين گۆتتىن وان دزقېرنن، و ھەوە گوھدارىيا ھەر شەيتانەكى لەعنەتى يى ھەى کر.

پىغەمبەرى ئىسلامى ل شىنوارىن ئەموودىيان:

د کتیبىتن حەدىسان ھاتىيە کو دەمى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- چوويە غەزايە تەبووکى د بەر شىنوارىن مللەتى ئەموودى را بۆرى، و ئەو جەھ نىشا

صهحابیئین خو دان یئین حیشتیر تیرا دهات و دچوو، و وی گۆته صهحابیئین خو: دهمی هوبین دچنه جهی وان یئین هاتینه عهزابدان ب گری قه ببۆرن؛ دا ئەو نهئیته سهری ههوه یا هاتییه سهری وان، و دهمی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دیتی ههقالین وی ئاف بو خو ژ بیرا ته موودییان یا داگرتی و ههفیری خو یی پی کری، گۆته وان: وی ئافی بریژن و وی ههفیری بدهنه حیشتیرین خو.

دوماهییا صالح پیغه مبهری:

د هندهک گۆتنان دا هاتییه کو پشتی کافرین ملله تی صالحی هاتینه تیبرن، و واری وان ژ مرۆفان قالا بووی و بوویه کاقل، پیغه مبهری وان صالحی -سلاف لی بن- قهستا مه کههی کر و ل حهره می ئاکنجی بوو ههتا ئەمیری خودی کری، و ژ قی چهندی دئیته زانین کو حهره م و باژیری مه کههی هنگی دئاقابوون، و یا دیاره کو پشتی هنگی کهعه خراب بووبوو، و باژیری مه کههی کاقل بووبوو ههتا ئیبراهیم پیغه مبهری -سلاف لی بن- هاتی و جاره کا دی کهعه ئافا کری وهکی کو دی بو مه ژ سه رهاتییا وی ئاشکهره بت نه گهر خودی ههز بکهت. و خودی چیتیر دزانت.

سهرهاتییا نیبراهیمی

-سلاڤ لی بن-

نیبراهیم، خوشتییی خودی (خلیل الله)، نمو ناڤی وی پتر ژ شیتست جاران د قورئانی دا هاتی^(۱)، نمو پیغه مبهری خودان قه دره یی گه لهک جاران خودایی مدزن فرمان ل مه (نوممه تا موحه ممدی) کری کو نم چاڤ ل وی بکهین و ل سهر ریکا وی بچین.. ریکا خو تسلیم کرنا ب همدی قه بو خودی، قی جاری بهحسی مه دی سهرهاتییا قی پیغه مبهری بت، نه گهر خودی هز بکهت.

نیبراهیم کی بوو؟

وه کی ههر جار نیکه مین پسارا نم هل دئیخین ل دهستپیکا قه گیرنا سهرهاتییا قی پیغه مبهری دی نهفه بیت: نهری نیبراهیم کی بوو؟

بو بهرسف دی بیژین: نه قورئانی و نه حدیسیں دورست بهرسفا قی پسیرای نه دایه، تشتی قورئانی بو مه گوتی ب تنی نهفه یه قورئان ناڤی بابی نیبراهیمی یی دورست بو مه قه دگیت و دبیرت: ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَزَرْتَنِي أَصْنَا مَا لَكَ وَوَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝﴾ (الأنعام: ۷۴) یه عنی: تو نهی پیغه مبهر- بهحسی دان و ستاندا نیبراهیمی -سلاڤ لی بن- د گهل

(۱) د دوازه سووره تین مه کی دا بهحسی نیبراهیمی هاتییه، نمو زی نهفه نه: (مریم، الشعراء، هود، الحجر، الأنعام، الصافات، الزخرف، الذاریات، النحل، إبراهيم، الأنبياء، العنکبوت) و د پینج سووره تین مه دنی زی دا بهحسی وی هاتییه، نمو زی نهفه نه: (الحج، البقرة، آل عمران، الممتحنة، التوبة).

بابی وی نازه‌ری بکه، ده‌می وی گوتییی: نهری تو هندهک صه‌نه‌مان دکیه
خودا و ژ بلی خودی تو په‌رستنن بو دکه‌ی؟ نه‌ز ته و ملله‌تی ته
د به‌رزه‌بونه‌کا ناشک‌ه‌را دا دبینم.

د همدیس‌ه‌کا دورست ژی دا نا‌قی بابی ئیبراهیمی هاتییه، ئیمامی
بوخاری ژ نه‌بوو هوره‌یره‌ی -خودی ژنی رازی بت- قه‌دگو‌ه‌یزت، کو پیغه‌مبه‌ری
-سلا‌ف لی بن- گوتیییه: ((بَلَقَىٰ إِبْرَاهِيمُ أَبَاهُ أَرْزَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَعَلَىٰ وَجْهِ أَرْزَ قَرَّةٌ
وَعَبْرَةٌ...))، ژ بلی قی سیناهییی قورئان و همدیس چوبی ژ نه‌س‌با ئیبراهیمی
بو مه نا‌قه‌گو‌ه‌یزن، به‌لی تشتی گومان تیدا نه‌ نه‌وه کو ئیبراهیم ژ دوونده‌ها
نوح پیغه‌مبه‌ریه -سلا‌ف لی بن- و پستی وی ب زه‌مانه‌کی دریز هاتبوو.

و چونکی ئیبراهیم باپیری یه‌عقوبییه، نه‌وی دبیزنی: ئیسرائیل،
ئیسرائیلیان پوته‌یه‌کی مه‌زن بی دایه سهره‌اتییا وی و بنه‌مالا وی د کتیا
خو دا نه‌وا نه‌و ب نا‌قی (کتیا پیروز) دده‌نه ناسین، د پشکا په‌یمانا که‌فن
(العهد القديم) دا^(۱)، د قی په‌رتو‌کی دا هاتییه کو ئیبراهیم -یان: نه‌برام
وه‌کی نه‌و دبیزنی- کوری تارحیه، و تارح کوری ناحورییه، و نه‌و پيدا دچن
حه‌تا دگه‌نه بابی هشتی کو نه‌رفه‌کشادی کوری سامی کوری نوو‌حیه.
یه‌عنی: ل دویف ریوایه‌تا (ته‌وراتی) د نا‌قه‌را تارحی بابی ئیبراهیمی و
نوو‌حی دا هشت باب هه‌نه.

بابی ئیبراهیمی و ده‌یکا وی:

وه‌کی ژ یا بو‌ری بو مه ناشک‌ه‌را بووی جوداهییه‌ک د نا‌قه‌را ریوایه‌تا
قورئان و همدیس و یا (سفر التکوین) دا د ده‌ر حقا نا‌قی بابی ئیبراهیمی

(۱) ب تاییه‌تی د (سفر التکوین) دا.

دا ههیه، قورئان و حمدیس دبیرتن: ناڅی بابی ئیبراهیمی نازهر بوو، و (سفر التکوین) دبیرت: ناڅی وی تارح بوو.

و یا غهړب ئهوه گهلهک زانایتن موسلمان بهرگهړیان کریه کو ریوايه تا قورئانی (تهویل) بکمن، دا د گهل ریوايه تا تهوراتی بگونجت، همر وهکی ریوايه تا تهوراتی بناخهیهکی باور پتیکریه! لهو دی بینی ئیک ژ وان لی دگهړیت کو (نازهری) بکهته مامی ئیبراهیمی نه بابی وی^(۱)، و هندهکیتن دی دبیرتن: دیاره نازهر لهقهبی وی بوو نه ناڅی وی بوو.. و هتد.

و چونکی قورئان ژندهری خودایی یی ئیکانهیه یی کو ب ږهنگهکی پراستی گهشتیه مه، ئم دبیرتن: ریوايه تا وی -بیی کو تهویل بکهین- ژ همر ریوايه تهکا دی یا دورستره^(۲)، و ئهویتن خو ب تهویل ریوايه تا قورئانی څه مژویل دکهن دا ل دویف ریوايه تین دی بیهن، یا باشر بو وان ئهوه ئهو ریوايه تین دی ل دویف ریوايه تا قورئانی بینن، ئهگمر وان باوهری ههبت کو قورئان بناخهیه.

تشتی دی یی قورئانی بو مه ژ بابی ئیبراهیمی څهگوهاستی و تهوراتی بهحس ژئ نهکری ئهڅهیه: کو ههڅکی سهرا دینت دورست د ناڅهرا ئیبراهیمی و بابی وی دا چیبووبوو، و بابی ئیبراهیمی ژ وی خواست کو ئهو ژ وی وهلاتی دهرکهفت یی ئهو لی، و ئیبراهیمی ئهف داخوازا وی ب جهینا، و

(۱) هندهک ژ وان مخصدهکا دی ب څی چمندئ ههیه، نهو ژئ نهوه بیرتن: دهیبایتن پیغه میرئ مه -سلاٹ لی بن- ژ دهیبایتن وی و حهتا دگهنه نادم و حوواپی ههمی بهحشینه، و دا نازهری بابی ئیبراهیمی گوتنا وان درهو دهرنعتیخت، رابوون نایعت تهویل کر و نازهر حستب کر مامی ئیبراهیمی!

(۲) هیژایی گوتنییه کو دیرؤکنفیسئ کهفن (یؤسیفؤس) دبیرت: ناڅی بابی ئیبراهیمی (ناهر) بوو، و ناهر و نازهر -وهکی ناشکرا- دنیزیکی ئیکن.

بابی خو هیتلا و مشهخت بوو.. و بهروقاژیا قی چهندي تمورات ناشکهره
دکته کو ئیبراهیم د گهل بابی خو ژ باژیری (نور) بهر ب (حهرانی) شه
مشهختبوو، وهکی پاشی دی قهگیرین.

و د هندهک ژندهران دا هاتییه کو ناقي دهیکا ئیبراهیمی (عهشاء)
بوو، و هندهک دبیرن: ناقي وی نهمیله یان بوونایه، نهوا د نسهبا خو دا
دگهته سامی کوپی نووحي، بهلی نهقان همی گوتنان چو دهلیل ل سهر
نین.

ئبراهیم.. دهم و جه:

د بهرسقا قی پسیرا دو سهری ژي دا دی بیزین: د چو نایهتان و چو
حهديستین دورست دا نههاتییه کانئ ئیبراهیم ل چ دهمی، و ل کیژ وهلاتی
ژیاوو، بهلی ژ هلکولینین شونواران، و قهکولینین دیرۆکی، ناشکهره دبت
کو ئیبراهیم پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- دوهزار سالان هتا هزار و هفسهد
سالان بهری بوونا عیسایی -سلاڤ لی بن- یی هاتییه سهر دنیایی^(۱). و
ل دۆر جهی ئیبراهیم لی بووی، و پشکا ئیکتی ژ ژینا خو لی بۆراندی سی
بۆچوونین سهرهکی ههنه:

(۱) ل دویڤ ریوایهتا تموراتا نوکه ئیبراهیم (۱۹۴۸) سالان پشتی نادهمی یی بووی ل سالا
(۲۱۶۶) بهری زاینی، و (۲۱۲۳) سالان پشتی وی یی مری، و د ناڅهرا مرنا
ئبراهیمی و بوونا عیسایی دا نیزیکی (۱۸۰۰) سال ههنه، و ل دویڤ قی ریوایهتی
دیرۆکا مرۆفینییی بۆ (۳۸) قهرنان بهری زاینی دزقوت، و نهغه بیست قهرن پشتی زاینی
ژی چوون، معنا: نهغه نیزیکی (۸۵) قهرنایه مرۆڤ ل سهر رویی عمردی دژیت.. مه
گوت: ل دویڤ ریوایهتا تموراتا نوکه!

یا ئیک: یا تەوراتییە، دبیژت: ل باژێری (ئۆر)^(۱) کول وی سەردەمی ئیک ژ باژێرتن ناقدارتن وەلاتی کلدانییان بوو، و سەرب بابلی قەبوو، خودی سێ کوپ دانە تارحی، پشتی ژیی وی ژ حەفتی سالییی بۆری: ئەبرام، و ناحوور، و هاران، و پشتی چەند سالەکان -بیتی دەسنیشانکەرن هژمارا وان سالان- تارحی مالا خو ژ باژێری (ئۆر) ل وەلاتی کلدانییان بارکر و ثیا قەستا وەلاتی کەنعانیان (ل شامی) بکەت، بەلی بەری ئەو بگەشتە شامی ئەو ل باژێری (حەررانی) یی کشدانییان ئاکنجی بوو، و ل وێری مر، و پشتی مرنا وی ئیبراهیمی مالا خو قەگواستە وەلاتی کەنعانیان، و ل شەکیم (نابولسا نوکە) ئاکنجی بوو، پاشی پشتی دەمەکی چوو حەبروونی (ئەلخەلیلا نوکە) و ل وێری ما حەتا مری.

یا دوینی ئەو یا دبیژت: ئیبراهیم ل شامی، ل جەهەکی نیزیکی باژێری دیمەشقی یی بووی، و پشکا ئیک ژ ژیی خو ل وێری بۆراندییە.

یا سییی دبیژت: بابی ئیبراهیمی خەلکی باژێری (حەررانییە) -کو ئیک ژ باژێرتن کوردستانی یین ناقدارە- و ل قی باژێری خودی ئیبراهیم داوو، و دەمی ئەو هیشتا زارۆک بابی وی مالا خو ئینا باژێری (ئۆر) و لی ئاکنجی بوو، و ئیبراهیم ل وێری مەزن بووبوو، و پشتی چەند سالەکان ئەف ماله زقیری قە وەلاتی خو و ل حەررانی ئاکنجی بوو، و قەکۆلینین شوینواران یین نوی پتر پشتهقانییا قی بۆچوونی دکەن.

و ب دورستی نەهاتییە زانین کانی ئیبراهیم ژ چ مللەت بوویە، و تشتی بەرەقل ئەو بئەمالا ئیبراهیمی ژ وی مللەتی بت یی هنگی ل حەررانی دژیا.. و ئاشکەرایە کو خەلکی دقەرا حەررانی ل وی دەمی ستیریپەریس

(۱) دکەفتە دقەرا ژیریایا عیراقا نوکە.

بوون، و خەلکى وهلاتى بابلئ (و خەلکى ئۆز ژى د گەل وان دانە) پەرستنا
صەنەمان دکر.

پامانا پەيقا (ئەبرام، ئەبراهام، ئیبراهیم):

پەيقا (ئىبراهیم) پەيقەکا عەرەبى نینە، لەو قى پەيقتى د زمانى عەرەبان
دا چو پامان بۆ نینن، و زانایین زمانان دبێژن: پەيقا ئىبراهیم -وہکی نوکە
ب عەرەبى دئیتە زارکرن- ژ پەيقا (ئەبراهام) یا سریانى یا هاتییه وەرگرتن،
کو ب پامانا: ((بابى دلوفان)) دئیت.

هەندەک دبێژن: ئەف پەيقە یا عبرییه، ژ دو پارچەیان یا لیكدایه: (ئەب:
باب)، و (راهام: گەلەک) یەعنى: بابى گەلەکان؛ چونكى دووندههەکا بۆش
ب دویف کەفتبوو.

و سەیدا (عەباس مەحمود ئەلعەققاد) دبێژت: دەمى ئىبراهیم بووى
بابى وى ناقتى وى کرسو (ئىبرام) یەعنى: خوشتقییى خوداوەنسان
(صەنەمان)، بەلئ پشتى هنگى ناقتى وى هاته گوهارتن و بوو (ئىبراهام)
یەعنى: خوشتقییى خودى، و ب قى چەندى پەيقا ئىبراهام (یان ئىبراهیم)
ب دورستى دکەفته بەرانبەر پەيقا (خليل الله) یا عەرەبى.

و د قورئان و حەدىسان دا هژمارەکا ناسناقان بۆ قى پێغەمبەرى هاتینه
دانان وەکی: (خليل الله) خوشتقییى خودى، و (شيخ الأنبياء) پیرى
پێغەمبەران، و (أب الأنبياء) بابى پێغەمبەران، و (أب المؤمنین) بابى
خودان باوەران.

ئىبراهیم بەرى پێغەمبەرىنیی:

سەرھاتیا ژینا ئىبراهیمی، بەرى ئەو بێتە پێغەمبەر، ب فرەهى نەھاتییه
زانين؛ چونكى نە د قورئانئ و نە د حەدىسان دا، و نە د تەوراتئ ژى دا،

و دوير نينه وان هندهك جاران گازنده يتين خو ژ ئيبراهيمي گه هاندبنه بابي وي ژي، بهلي وي نهف گازنده ب چو شه وه نه گرت بن، ب هيتجه تا هندئ كو ئيبراهيم زارو كه كي نه زانه.

د ناڅ څي وهلاتي دوير ژ خودئ دا، و ل نك څي بابي صه نه مپه ريس، خودئ به نيي خو ئيبراهيم -سلاف لي بن- پاقر و بژوين راكر، هيتشتا خودئ وه چي بو وي نه هنارتي نه څيانا صه نه مپه ريسيي ئيخستبوو سر دلئ وي، ئيبراهيمي ب خورستيا خو دزاني كو خودئ ژ. هندئ مه زتره د بهرهي يا داره كي دا بيته كومكرن، و ئيبراهيم ل سر څي باوه ريبا پاقر ما هتا خودئ قه نجيا خو ل سر وي تمام كړي و پتغه مبه راتي بو هنارتي.

پتغه مبه رينيا ئيبراهيمي:

ئيبراهيم ژ لايي خودايي خو شه بو باره كي گران و مه زن -كو پتغه مبه رينييه- دهاته ناماده كرن، لهو هر ژ زارو كينييا وي خودئ خورستيه كا پاك و پاقر دابويي، وه كي د نايه ته كي دا هاتي: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهٖ عَلِيمِينَ ۝﴾ (الانبيا: ۵۱) يه عني: ب راستي مه ئيبراهيم ب وي هيدايتا وي ئينابوو سر ري، يا وي بهري مووسا و هارووني بهري خهلكي ددائي، و مه دزاني كو نهو خوداني وي چهندييه.

دهمئ ئيبراهيم گه هشتي و بوويه زه لامه كي تمام خودئ نهو هيترايي هندئ ديت بو هلگرتا گازيبا خو هلبرتوت، و ب راستي مه نه زانييه دهمئ نهو بو پتغه مبه رينيي هاتيه هلبرارتن كاني ژيبي وي چند سال بو.

ئيبراهيمي -وه كي هر پتغه مبه ره كي دي- ملين خو ب دورستي دانه بهر بارئ پتغه مبه رينيي، ل سهری ژ مالا خو ده ست پي كړ، و بهري هر كسه كي وي گازيبا خو گه هانده بابي خو و ژنكا خو سارايي و برازيي خو

لووطی، همر وهسا وی گازیا خو گهاندۀ ملله تی خو ژی.. و وهکی همر
جار هژماره کا کیم ژ فهقیر و ژاران گوهداریا وی کر، و پتیریا خه لکی
نهیاره تیا وی کر.

ئیراهیم و بهلافکرنا گازیا ئیسلامی:

ئیسلام گازیا ئیراهیمی بو، نهو دین بو یی ئیراهیمی بهرئ خه لکی
ددا یی، وهکی خودایی مهزن دبیرت: ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ
أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ﴾ (الحج: ۷۸) نهف دینی هوسا
ب ساناهی دینی بابی ههوه ئیراهیمییه، و خودییه د کیتابیتن بهرئ هاتینه
خواری دا ناخی ههوه کریه موسلمان.

و د نایه ته کا دی دا هاتییه کو ئیسلام نهو دین بو یی خودی بو
پیغه مبهرئ خو هلبژارتی، وهکی گوتی: ﴿وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ
نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (البقرة: ۱۳۰-۱۳۲) کس پشت ناده ته
دینی ئیراهیمی -کو ئیسلامه- کیم فامه کی نهزان نهبت، و ب راستی مه
د دنیایی دا نهو بو پیغه مبهرینییی هلبژارت، و نهو ل ناخه دتی ژ چاکانه ییتن
دهره جین بلند بو وان ههین. و نهگه را قی هلبژارتنی لهزکرنا وی یا بی دودلی
بو بو ئیسلامی، دهمی خودایی وی گوتییی: دلی خو بو خودایی خو خوری
پاقر بکه. قتیجا ئیراهیم د بهرسقی هات و گوت: من خو تسلیمی خودایی
همر تشته کی کر ب دلسوزی و قیان و لیژقرین قه. و ئیراهیمی و یه عقوبی
کورین خو پالدان کول سهر ئیسلامی موکم بین گوتن: نهی کورین مه هندی
خودییه نهف دینه بو ههوه هلبژارتییه، کو دینی ئیسلامییه، قتیجا هوین
ههمی ژینا خو نهوی نههیلن، و بلا مرن نهگه هته ههوه نهگه ههوی

دموسلمان نه‌بن. و وه‌کی مه‌گوټی ده‌می خودی ئیبراهیم بو گازییا خو هلبژارتی به‌ری هر تشته‌کی وی ئەف گازییه‌گه‌هاندە بابی خو، و چونکی د سهرهاتیا ئیبراهیمی دا د گهل بابی وی دهرسه‌کا مه‌زن بو خودان باوه‌ران هه‌یه‌ قورئانا پیروژ بو مه‌قه‌گتپرایه، و ئەم ژێ ل قیترێ دێ به‌حس ژێ که‌ین.

ئىبراهیم د گهل بابی خو:

نازه‌ری بابی ئیبراهیمی مرو‌قه‌کێ صه‌نه‌مه‌پرس بوو، و ل دويف گوتنه‌کێ وی صه‌نهم چێ دکرن ژێ و دفرۆتن، و ده‌می ئیبراهیمی ده‌ست ب گازییا خو کری ژ بابی خو ده‌ست پێ کر -وه‌کی مه‌گوټی- ژ به‌ر سێ نه‌گه‌ران:

یا ئیچکی: چونکی نازه‌ر بابی ئیبراهیمی بوو، و ئیبراهیم یێ دلۆشان بوو د گهل بابی خو، وی به‌ری هر که‌سه‌کی خیر بو وی دټیا.

یا دووی: چونکی بابی وی صه‌نهم چێ دکرن، و ب هاتنا قی مرو‌قی بو ناڤ پێژین ئیسلامی ده‌رگه‌هه‌کێ خرابیی یێ مه‌زن ل باژێری دئیته‌گرتن.

یا سیمی: چونکی ئیبراهیم مرو‌قه‌کێ (داعیه) بوو، و مرو‌قی (داعیه) به‌ری هر تشته‌کی ژ مالا خو ده‌ست پێ دکه‌ت؛ چونکی تشته‌کێ به‌رعهل نینه‌ ئەو پیسییی د مالا خو دا قه‌بویل بکه‌ت و لی بگه‌پیت مالین خه‌لکی پاقر بکه‌ت.

قورئانی د هه‌فت جهان دا سهرهاتیا ئیبراهیمی د گهل بابی وی بو مه‌قه‌گتپرایه^(١)، ژ وان جهان سووره‌تا (مه‌ریمه) ژ ئایه‌تا (٤١-٥٠)، خودایێ مه‌زن دبیتژت: ﴿وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۖ﴾ ئیبراهیم پیغه‌مبه‌ره‌کێ راستگو بوو د هه‌می گوټن وکریارین خو دا، و دا ئەو بو

(١) د سووره‌تین: (التوبة، مريم، الانبياء، الشعراء، الصافات، الزخرف، الممتحنة) دا.

موسلمانان بېته جهن چاقلېکړنې تو -نهی پټغه مېهر- د څی قورناني دا
به حسې سهراتيا وى د گهل بابې وى بو ملله تنې خو بکه، نهى -سلاڅ لى
بن- چ کړيو؟

﴿ اِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَأْتِبِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۖ ﴾^{١٥}
دهمې وى گوتيه بابې خو نازه رى: نهى بابې من! ب څی په يقا نازک؛ دا
بيرا وى ل وى په يوه ندييې بينته څه يا وان دگهينته نېک کو کورپنى و
بابينيه يا کو هندې دخوازت همر نېک ژ وان د خيرا يې دى دا بت، نهى
بابې من، ژ بهر چ تو وان صه نه مان دپهرتسى يې نه گوډ ل تشته کى دبت، و
نه چو تشتا دبېنن، و نه گهر خودې نه بت نهو نه شين تشته کى ژ ته پاشدا
بېهن؟ ناخرى پهرستن بو هنديه دا نهوې مروڅ پهرستنې بو دکدت مفايه کى
بگههينته مروڅى، نهڅ صه نه ميتن هه درهق و هشکن، تشته کى ژ څی ناکمن!
﴿ يَتَأْتِبِ لِي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ۖ ﴾^{١٦} جاره کا
دى: نهى بابې من، هندى خوديه ژ وى زانينې يا دايه من يا نه دايه ته،
څيجا تو وى ژ من قه بويل بکه، و تو د وى تشتى دا يې نهز ته بو گاځى
دکم دويکهفتنا من بکه، نهز دى بهرې ته ده مه وى رتکا راست يا تولې
به رزه نه بى..

باش هزرا خو د گوتنا ئيبراهيمى دا بکمن، تبيعه تنې مروڅى يې وه سايه
گه لهک جاران مروڅ ژ خو ناگرت گوډى خو بده ته وى حه قبيې يا نېکى
ژ مروڅى کيتمتر بو مروڅى بېرث، څيجا دا نهڅ تبيعه تنې نه يې دورست
غه له به تنې ل بابې وى نه کت، ئيبراهيمى گوتنه بابې خو: نهڅا نهز بو ته دبېرثم
علمه که خودې يې دا يه من، يه عنى: نه ژ شاه زايى و زيره کييا منه،
هلبژارتنه که خودې کرى، و علمه که وى يې دايه من و نه دايه ته، څيجا تو

دویکه فتنا وی حقیقی بکه یا من بو ته گوتی، نهز دی بهری ته دهمه
ریتکه کا راست کو ریتکا خودییه.

﴿يَا بَيْتُ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ۝﴾ نهی بابی من، تو
د پرستنا فان صهنامه مان دا گوهداریا شهیتانی نهکمن: چونکی شهیتان نهو
بوو یی بی نهمرییا خودایی پردلوفان کری و خو ژ گوهداریا وی مهزنتر
لیکری ﴿يَا بَيْتُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ۝﴾
نهی بابی من، هندی نهزم نهز دترسم تول سهر کوفری بمری، فیتجا عزابهک
ژ خودایی پردلوفان بگهته ته، و تو د ناگری دا بو شهیتانی بیبیه ههفال.
یهعنی: مهسهله ههمی نهقهیه دلی من یی ب تهقه، و نهز دترسم نهگهر تو
دویکه فتنا ریتکا خودی نهکمی خودی عزابهکا مهزن ب سهر ته دا بینت، و
تو بیبیه ژ وان یین دچنه جههنه می، ب قی نهرم و حلهیمی ئیبراهیمی
گازیا خو گههانده بابی خو، بهلی بهرسفا بابی وی یا ب چ رهنگ بو؟

قورئان ژ زار دهقی وی قههگوهرت و دبیرت: ﴿قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ ءَالِهَتِي
يَا بَرَزِيمُ لَنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا ۝﴾ بابی ئیبراهیمی گوتی: نهری تو
پشت ددهیه پرستنا خوداوهندین من نهی ئیبراهیم؟ بهرسقهکه زقراتی ژئ
دپشت.. نهگوتی: نهی کوپی من، دیسا نهگوتی: کا وهره دا سهحکهینی نهو
چ دینه تو پی هاتی، و بوچی دینی ته یی دورسته و یی من یی خهله ته..
(تعهصصوبا) وی بو ریتازا باب و باپیران ب رهنگهکی و هسا چاڤ لی
تاری کرن وی ناگه ژ (عاطفا) بابینییه نهما، دهلیقه نهدا دان و ستاندنی
کو دهوری خو بینت، ئیکسهر دهست ب گهفان کر و گوت: سویند بت نهگهر
تو هاقتنا صهنامهین مه بمس نهکمی نهز دی بهران ل ته بارینم و ته کوژم! و
تو ژ نک من ههره نهمین ل وی جهی یی نهز لی، و ئیدی د گمل من
نهناخه.

همه ی رڼک لږ برین: د گډل من نه اڅخه، و نهو جهن کو نه ز لږ تو
 نه مینه لږ، و د گډل هندۍ ژۍ نږدی وه نه بت تو به حسۍ صه نه مښ مه
 ب خرابۍ بکې، نه گهر نه ز ب خو دۍ ته کوژم.. چاوا؟ دۍ به ران ل ته
 بارینم هه تا ته دکوژم!

نښراهمۍ چ به رسف دایۍ: ﴿قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ فِي
 حَفِيًّا ۝ وَأَعِزِّ لَكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا
 ۝﴾ نښراهمۍ گوتۍ بابۍ خو: سلاډ ژ من ل ته بن نه خو شیهه ک ژ من
 ناگهسته ته، و پاشۍ نه ز دو عایۍن هیدایه تی و گونمه ژ تیرنۍ دۍ بو ته
 ژ خودۍ کم. هندۍ خودایۍ منه ب حالۍ من یۍ مهره بان و دلوثانکاره
 د به رسقا پسارا من دتیت ده مۍ نه ز هاوار دکه مۍ. و نه ز دۍ خو ژ هه وه و
 وان خوداوه ندین هون پرستۍ بو دکمن قدهر کم، و نه ز ژ دل دۍ دو عایان
 ژ خودایۍ خو کم، به لکۍ نه ز ب دو عایا خودایۍ خو به ختره ش نه بم کو نه و
 د به رسقا پسارا من نه تیت.

یه عنی: هر چاوا بت تو بابۍ منۍ، و من خرابۍ بو ته نه تیت، نه گهر
 تو خو ژ من سل بکې و من ده ریخۍ ژۍ، نه ز هر دۍ دو عایا خیرۍ بو ته
 کم، به لکۍ خودۍ دو عایا من ب جه بینت و بهرۍ ته بده ته هیدایه تی.

و ژ قۍ دان و ستاندنۍ پیڅه تر قورثان چ به حسۍ بابۍ نښراهمۍ
 ناکهت، به لۍ قورثان -و سوننهت ژۍ- بو مه ناشکرا دکمن کو بابۍ
 نښراهمۍ هه تا مری ژۍ باوه ری ب دینۍ دورست نه ټینابوو، له و پوژا
 قیامه تی نه و ټیک ژ جه نه میانه، (بوخاری) ژ (نه بوو هورهیره)
 قه دگو هیزت، دیبتر: پیغه مبه ری -سلاډ لږ بن- گوت: ((يَلْقَىٰ إِبْرَاهِيمَ أَبَاهُ
 أَرْزَىٰ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَعَلَىٰ وَجْهِهِ آزَرٌ قَتَرٌ وَعَبْرَةٌ، فَيَقُولُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ: أَلَمْ أَقُلْ لَكَ لَا

تَعْصِي؟ فَيَقُولُ أَبُوهُ: فَالْيَوْمَ لَا أَعْصِيكَ! فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ: يَا رَبِّ إِنَّكَ وَعَدْتَنِي أَنْ لَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ، فَأَيُّ خَزْيٍ أَخْزَى مِنْ أَبِي الْأَبْعَدِ؟ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: إِنِّي حَرَمْتُ الْجَنَّةَ عَلَى الْكَافِرِينَ، ثُمَّ يُقَالُ: يَا إِبْرَاهِيمُ، مَا تَحْتَ رِجْلِكَ؟ فَيَنْظُرُ فَإِذَا هُوَ بِذَبِيحٍ مُلْتَطِخٍ، فَيُؤْخَذُ بِقَوَائِمِهِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ)) رۆژا قیامه‌تی ئیبراهیم بابی خو نازهری دینت، ل سهر دیمى وی نیشانی عیجزی و نه‌خو‌شییی ددیارن، ئیبراهیم دى بیژت: ما من نه‌گوتبوو ته بى ئه‌مرییا من نه‌که؟ بابی وی دى بیژت: نه‌قرۆ نه‌ز بى ئه‌مرییا ته ناکم، ئینا ئیبراهیم دى بیژت: یا ره‌بى ته سۆز دابوو من کو تو رۆژا قیامه‌تی من شهرمزار نه‌کى، و ما چ شهرمزاری ژ هندی مه‌زنتره بابی من یى دویتر بت، خودی دى بیژت: من به‌حشت ل سهر کافران حرام کریه، پاشی دى ئیته گۆتن: ئه‌ی ئیبراهیم ئه‌و چییه ل به‌ر پییتن ته؟ ئیبراهیم دى به‌ری خو ده‌تی حیوانه‌کی کریت و د خوینی گه‌فاسی دى بینت، قیجا ئه‌و حیوان دى ب پتیکان ئیته کیشان و دى به‌ن هاڤینه د ناگری دا.

ئىبراهیم و سه‌نه‌مه‌رتستین ملله‌تی وی:

د گهل ئى (ده‌عويا فەردى) يا ئىبراهيمى د گهل بابى خو دكر وى (ده‌عويه‌كا جه‌ماعى) د گهل ملله‌تى خو ژى دكر، همر ده‌ليقه‌يه‌كا بو وى هل دكه‌فت وى ده‌نگى خو ب گازييا حق دگه‌هاندە وان، د سووره‌تا (الشعراء) دا ژ نايه‌تا (٦٩-٨٩) خودايى مه‌زن دان و ستاندنه‌كا ئىبراهيمى د گهل ملله‌تى وى بو مه‌ قه‌دگوه‌يزت، و دبىژت: ﴿وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ۖ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ۖ قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُ لَهَا عَنكِفِينَ ۖ﴾ ﴿٦٩﴾ تو -ئەى پىغه‌مبه‌ر- به‌حس ئىبراهيمى بو کافران بکه ده‌مى وى گۆتییە بابى خو و

ملله تی خو: هوین پهرستنا چ دکهن؟ وان گوت: ثم پهرستنا هندهک
صنه مان دکهن، ڦیجا ثم ل سهر پهرستنا وان دمینین.

و دا ئیبراهیم بن مفاييا فی کارئ وان بو وان بهرچاڻ کهت پسپارهک
ژ وان کر و گوت: ﴿قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكَ إِذْ تَدْعُونَ ۝ أَوْ يَنْفَعُونَكَ أَوْ يَضُرُّونَ ۝﴾
ئیبراهیمی بو دیارکرنا نهحه قییا بوچوونا وان گوت: ما وان گوھ ل دوعایتین
ههوه دبن ده می هوین گازی وان دکهن، یان ثمو مفايه کی دگهینه ههوه
ده می هوین وان دپهرتسن، یان ژئ ثمو زیانه کی دگهینه ههوه نه گهر ههوه
پهرستنا وان هیتلا؟

پسپارهکا د جهئ خو دایه، ههر کاره کی مرؤڤ بکهت دڦیت بهرئ خو
بده تی کانئ کرنا وی چ مفايی دگهینه ته خودانی و نه کرنا وی چ زبانی
دگهینه تی، و ل دویڤ فی نهجامی دئ ههلویسته کی ستینت کانئ وی کاری
بکهت یان نه، بهر سفا ملله تی ئیبراهیمی و بابئ وی ژئ د گمل دا چ بوو؟

نایهت دبیرت: ﴿قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَالِكَ يَفْعَلُونَ ۝﴾ وان گوت:
تشته کی وهسا چئ نابت، بهلئ پا مه بابئن خو دیتبون وان ثمو دپهرتسین،
ڦیجا مه ژئ د وی تشتی دا یئ وان دکر چاڻ ل وان کر.. (مه نطقئ)
جاهلییه تی یئ ههمی دهم و ههمی جهانه، بابئن مه نهڤ کاره یئ کری، ثم
ژئ دئ ل سهر ریکا وان چین، نه گهر خو فی کاری چو مفا تیدا نهبت و
نه کرنا وی چو زیان تیدا نهبت ژئ!

- ثم فی کاری ههر دئ کهین، و ئیکئ وهکی ته نهی ئیبراهیم- ژ نوی
نشیت مه بگوهورت و بهرئ مه ژ پیروزه ریکا باب و باپیران بده ته پاش!

گاڤا ئیبراهیمی نهڤ ئیصرارا وان ل سهر کوفرئ دیتی و زانی شیرهت
کاری د وان ناکهن، وی ناشکرا (موفاصله) د گمل وان کر: ﴿قَالَ أَقْرَأَيْتُمْ مَا

كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٣٠﴾ أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿٣١﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٣٤﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِي يُمَيِّتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ﴿٣٧﴾ ﴿٣٨﴾ ئيبراھيمي گوت: ئەررى ھەوہ ديتيپھ تشتى ھەوہ و بابتن ھەوہ يتن کەشن بەرى ھەوہ دپەرئسین ژ سەنەمىن بى گۆھ، يتن نہ مفای دگەھينن و نہ زيانى؟ ھندى ئەو تشتن يتن ھوين ژ بلى خودى دپەرئسن ئەو دوژمنين منن، و ئەز پەرستنا خودايى ھەمى چىکرييان ب تنى دکەم. ئەوہ يى ب جوانترين رەنگ ئەز ئافرانديم، و ئەوہ بەرى من ددەتە رىکا مەصلحەتا دنيایى و ئاخەرتى، و ئەوہ يى ژ قەنجيا خۆ خوارن و قەخوارنى ددەتە من، و ئەگەر نەخۆشيبەک گەھشتە من ئەو من ساخ دکەت، و ئەوہ يى من د دنيایى دا دمرينت و رجا من دستينت، پاشى ل رۆژا قىامەتتى ئەو من زىندى دکەتەقە، ژ وى پىقەتر کەس نەشيت وى چەندى بکەت، و ئەوہ يى ئەز دلئى خۆ دبه مى کو رۆژا جزادانى ئەو گونەھا من ژى بپەت.

ب شەف و رۆژ ئيبراھيمي گازيا خۆ گەھاندە مللەتتى خۆ، و ب ھەمى رىکان ھاتى کو بەرى وان بەدەتە دىنى دورست، بەرسقا وان چ بوو؟ قورئان دپيژت: ﴿فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ﴾ (العنکبوت: ٢٤) قىجا بەرسقا مللەتتى ئيبراھيمي بۆ وى ئەو بوو ھندەک ژ وان گۆتە ھندەکان: ھوين وى بکوژن يان بسوژن.

ئىبراھيم ل کۆچکا مەلکى کافر:

د سورەتا (البقرة) دا خوديت مەزن سەرھاتيا ئيبراھيمي د گەل مەلکەکتى کافر بۆ مە قەدگيژت، دەمى وى ئيبراھيم قەخواندییە کۆچکا خو دا دان و ستاندنى د گەل وى بکەت سەرا قى دىنى ئەو پى ھاتيبە ھنارتن، و ژ سياقى دان و ستاندنى دئيتە زانين کو قى مەلکى دەخوا خوداينيبى دکر،

و بهری سهرهاتییا ئیبراهیمی د گهل څی مهلکی څه گټرین یا د جهن خو دایه پسیاره کی بکهین: نهری نهف مهلکه کی بوو؟ و مهلکاتی ل کیژ وهلاتی دکر؟ و نهفه نهو بوو یی فهران ب هافیتنا ئیبراهیمی بو ناڅ ناگری دای یان ئیکتی دی بوو؟ بهرسقا څی پسیاری ب راستی په یوهندی ب مهسهلکا دی څه هیه: نهری نهو جهن ئیبراهیم لی دژیا کیژ جه بوو؟^(۱)

نهمر ئیبراهیم ل باژپړی (نور) بت، هزر پتر دی بو هندتی چت کو نهف مهلکه مهلکی بابل بت؛ چونکی باژپړی نور ل وی سهردهمی پترین جاران تابعی بابل بوو، و دبت نهف مهلکه حاکمی باژپړی (نور) بت، خه لکی گوتبتی: مهلک؛ چونکی تابعی مهلکی بابل بت، یان ژی سهربخوییا وی ههبت.

هندهک زانایین دیروکی دبیرن: ناڅی څی مهلکی نه مرودی کوړی کهنعانی کوړی کوشی بوو، کو ئیک ژ مهلکین بابلی بوو، پستی ملله تی ئیبراهیمی نهو هافیتییه د ناگری دا نهف دان و ستانده وان د گهل ئیک کریو^(۲)، بهلی دیروکا بابلی نهوا هتا نهفرو هاتییه زانین چو مهلک ب څی ناڅی نه داینه ناسین، تشتی هندی دگهینت کو نهف ناقلیکر نه دبت یا دورست نهبت، و بو زانین د (سفر التکوین) دا ژ (تهوراتی) بهحسی مهلکه کی زوردار ب ناڅی نه مرودی کوړی کوشی هیه، و دویر نینه دیروکفانان نهف ناڅه ژ ویری وهرگرت بت^(۳).

(۱) بهری نوکه نم ل دور څی مهسلی ناخفتینه.

(۲) څی گوتتی زانایي نافدار (ئین کهئیر) ژ هندهک تفسیرزانان څه دگوهرت.

(۳) هندهک تفسیرزان دبیرن: دهمی ئیبراهیمی همفرکی د گهل مهلکی کافر کری وگوتیی خودایي من ژینی و مرنی ددهت، وی مهلکی گوتی: ته ب چاڅ دیتییه دهمی نهو څی

قورئان ب ڦی رهنګی سهرهاتییا ئیبراهیمی دګل وی مهلکې کافر
 څه دګیتر و دبیترت: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ﴾
 (البقرة: ۲۵۸) یهعنی: نهی پیغه مېهر، ما ته ژ حالې وی عه جیتر دیتییه
 یې د خوداینی و توحیدا خودې دا هه څرکی د ګل ئیبراهیمی -سلاف لی بن-
 کری؛ چونکی خودې ملک دابووی، ځیجا وی کوته ککاري کری و ب دفن
 بلندی څه پسار ژ ئیبراهیمی کری: کیه خودایې ته؟

ئیبراهیمی چ بهر سټ دایې؟ خودې دبیترت: ﴿إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُعِيءُ
 وَيُيَسِّرُ قَالَ أَنَا أُخِيءُ وَأُيَسِّرُ﴾ ئیبراهیمی -سلاف لی بن- ګوتې: خودایې من
 نهوه یې چټکرییان زتندی دکهت ځیجا نهو دژین، و ژینی ژ وان دستینت
 ځیجا نهو دمرن، نهو ب تنییه یې ژینی و مرنې ددهت، وی ګوت: نهز
 خه لکی زتندی دکم و دمرنم، یهعنی: یې من بځیت بکوژم نهز دکوژم، و
 یې من بځیت بهیلم نهز دهیلم.. و دبیزن: وی داخواز کر دو مروځان بو بینن،
 ئیک کوشت و ئیک هتلا، پاشی ل ئیبراهیمی زڅری و ګوت: نهغه من ژی
 ئیک مراند و ئیک زتندی کر!

ګاڅا ئیبراهیمی نهټ چنده ژ وی دیتی زانی نهو چاوا هزر دکهت، لهو
 بهرې دان و ستاندنې ب لایه کنی دی څه وه ګیتر: ﴿قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي
 بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ﴾ ئیبراهیمی ګوتې: هندی نهو خودایه
 یې نهز وی دپهرستیم نهو رږږې ژ رږږه لاتې دئینتدهر؟ نهرې تو دشنی ڦی
 سوننه تا خودایې بګوهوړې و وې ژ رږږاڅایې بینیه دهه؟ ئینا نهټ کافره
 حیبه تی ما و چو هتجهت د دهستان دا نه مان.

چهندي دکهت؟ وچونکی ئیبراهیمی نهو ب چاډ نهدیتوو نشیا بیترتې: بلې.. ځیجا پستی
 هنگی ئیبراهیمی نهټ داخوازه ژ خودایې خو کر.

ئیبراهیمی ده‌مێ ده‌لیلێ ئێکی بۆ مه‌لکی ئینای، یی مراندن و
 زیندیگرنی، مه‌خسه‌دا وی پی راستییا مراندن و زیندیگرنی بوو، به‌لێ
 مه‌لکی بۆ هه‌ڤرکی و ژ قه‌ستا به‌رێ موناقه‌شی ژ (هه‌قیقه‌تی) وه‌رگیرا
 (مه‌جازی)، ئیبراهیم دشیای بیژته مه‌لکی: نه‌گه‌ر مراندن و زیندیگرن نه‌فه
 بت، نه‌م هه‌می دشیین قی کاری بکه‌ین، قیجا بۆچی تو خودی بی و نه‌م
 نه‌؟! و هنگی ژی مه‌لک دا ره‌ق راوه‌ستت، به‌لێ دویر نینه هنگی
 (هه‌قیقه‌ت و مه‌جاز) ل به‌ر هنده‌ک که‌سین حازر تیکه‌لی ئیک بیا، له‌و وی
 نمونه‌ گوه‌ارت، و مروۆتی (داعیه) دقیت قی ده‌رسی بۆ خو ژ ئیبراهیمی
 وه‌رگرت: گاڤا نه‌و ترسیا ژ به‌ر نمونه‌یه‌کی مه‌سه‌له‌ ل به‌ر (جهمووری) به‌رزه
 بت دقیت نه‌و نمونه‌یه‌کا دی بینت، ئیبراهیمی نمونه‌یا هه‌لاتن و ئاقابوونا
 پوۆژی ئینا چونکی چو (مه‌جاز) د قی مه‌سه‌لێ دا نین، نه‌فه ژ لایه‌کی شه،
 و ژ لایه‌کی دی شه دئیه زانین کو ملله‌تی ئیبراهیمی (و مه‌لک ئیک ژ وان
 بوو) د گه‌ل صه‌نه‌مه‌رتسیی عیباده‌تی هه‌ر حه‌فت که‌وکه‌بان ژی ذکر (کو
 پوۆژ یان ئیلاه سن وه‌کی وان دگوۆتی ئیک ژ وانه، به‌لکی یا ژ هه‌مییان
 مه‌زنه‌ره) نه‌گه‌ر مه‌لکی گوۆتیا: نه‌ز پوۆژی ده‌هلینم و ئاقا دکه‌م و دشیای وه
 بیژت! هنگی نه‌و د گه‌ل خه‌لکی دیوانا خو دا که‌فته هه‌ڤرکیی، و
 گرفتارییه‌کا سیاسی دا بۆ وی چی بت، نه‌رێ چاوا پوۆژ خوداوه‌ندا ژ هه‌مییان
 مه‌زنه‌ر بت و مه‌لک وی بینت و بیه‌ت؟ ملله‌ت قی قه‌بویل ناکه‌ت، قیجا
 مه‌لک چ بیژت؟ یا باشتی بۆ وی نه‌و بوو کو نه‌و نه‌ئاخفت؛ چونکی
 نه‌به‌رسق‌دانا وی بۆ ئیبراهیمی چیتیه ژ هندی کو ملله‌ت دژی وی راب‌ت!!
 ب قی ره‌نگی نه‌و بی ده‌نگ بوو: ﴿قَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
 الظَّالِمِينَ﴾ (البقرة: ۲۵۸).

ئىبراهيم و سهرهاتييا ساخكرنا تەيران:

ئەقە ئىك ژ وان سهرهاتييين تىرى (ئىعجازە) يىن قورئاننى بو مە
 قەگىراين، خودايى مەزن دىيىرت: ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ
 لَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَىٰ وَلَئِنْ لَيْتُمْ لَيْتُمْ قُلُوبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ أَجْعَلْ
 عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ أَدْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾﴾
 (البقرة: ٢٦٠) تو -ئەى پىغەمبەر- بەحسنى داخوازا ئىبراهيمى بکە دەمى
 وى ژ خودايى خو خواستى کو نىشا وى بدەت کانى چاوا ئەو مرييان ساخ
 دکەت، ئىنا خودى گوتى: ئەرى ما تە باوەرى نەئىنايە؟ وى گوت: بەلى،
 بەس ئەز وى چەندى داخواز دکەم دا باوەرىيا من پتر لى بىت، وى گوت: پا
 دى چار تەيران بىنە نک خو، و وان قەکوژە و پارچە پارچە بکە، پاشى تو
 ل سەر هەر چىايەكى پارچەيەکتى ژ وان بدانە، پاشى گازی وان بکە ئەو
 ب لەز دى ئىنە نک تە. ئىبراهيمى -سلاڤ لى بن- وە کر، و گازی وان کر،
 هنگى هەر پارچەيەک زڤرى جەت خو، و ب لەز هاتن. و تو بزانه هندى
 خوديە يى زاله کەس نەشتى، د گوتن و کربار و شریعت و قەدەرا خو دا
 يى کارىنەجە.

د قى ئايەتتى دا خودايى مەزن بىرا مە ل وى چەندى دئىنت دەمى
 ئىبراهيم پىغەمبەرى داخواز ژ خودايى خو کرى کو ئەو ل بەرچاڤ نىشا
 وى بدەت کانى ئەو چاوا مرييان ساخ دکەت، و خودى داخوازا وى
 ب جەئىناى.. و دەمى مروڤ قى سهرهاتييين دخوبنت ئىکەمىن پسىارا ئەو
 ژ خو دکەت دى ئەقە بت:

ئەرى ئەقە چ داخواز بوو ئىبراهيمى کرى؟ ما گومانەک د دلئ وى دا
 هەبوو کو خودى دشت مرييان ساخ بکەتەقە؟

بهرسف -وهکی ئیبراهیمی ب خو دای-: نهخیر! بهلئ ئیبراهیمی شهوق و نارەزۆیهک د دلی دا هه‌بوو کو قئ نه‌نییی د چیکریین خودئ دا بینت، ئەف شه‌وقه نه‌خواستنا ده‌لیله‌کییه بو موکمرنا باوه‌ریی، نه.. ئەفه نارەزۆیه‌که هه‌دهک جارن د دلی مه‌زترین خودان باوه‌ری دا په‌یدا دبت کو ئەو نه‌نییا چیکرن و زیندیکرن ب چاف بینت ده‌می چئ دبت.

د ته‌علیقه‌کی دا ل سه‌ر قئ سه‌رهاتی یئ پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیژت: ((نحن اُحَقُّ بالشک من اِبْرَاهِیمَ اِذْ قَالَ: ﴿وَإِذْ قَالَ اِبْرٰهٖمُ رَبِّ اَرِنِیْ کَیْفَ تُحِیُّ الْمَوْتٰی قَالَ اَوْ لَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلٰی وَلٰکِنْ لَّیَظُنُّنَّ قُلُوبِیْ﴾))^(۱)، مه‌نا قئ هه‌دیسئ ئەوه: پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیژت: ئەم ژ ئیبراهیمی هه‌ژترین کو شک بو مه‌ چئ بیت، قئجا نه‌گه‌ر شک بو مه‌ چئ نه‌بت، مه‌نا ئیکجار ئەو بو ئیبراهیمی چئ نه‌بووه.. و ئەف هه‌دیسه ژئ هه‌ندئ دگه‌هینت کو ئەف پسیارا ئیبراهیمی کری نه ژ به‌ر چو گومانان بووه کو ل نک وی په‌یدا بوینه.

ئیبراهیم و شکاندنا سه‌نه‌مان:

پشتی ئیبراهیمی هه‌می ریک ب کارئینان دا به‌رئ ملله‌تی خو به‌ده‌ته دینی خودئ یئ دورست و بیخیریا سه‌نه‌مه‌په‌رتسیی بو وان به‌رچاف بکه‌ت، و ملله‌تی وی به‌رده‌وامی ل سه‌ر کافریا خو کری، ئیبراهیمی قیا ئسلووبئ خو بگوهورت، و ب په‌نگه‌کی (نوی) بو ملله‌تی خو ئاشکه‌را بکه‌ت کو ئەو دینی ئەو ل سه‌ر دچن یئ بی مفایه، په‌نگه‌کی وه‌سا کو کریار ژئ د گه‌ل دا بت..

(۱) ئەف هه‌دیسه بوخاری و موسلم ژ ئەبوو هوره‌یره‌ی قه‌دغه‌هیزن.

ئەو مللەت ئىبراھىم د نائ دا دژيا ل سالى پوژەك وان هەبوو كەيف
تيدا دكر، جەژنەكا وان يا سالانە بوو، ل وئ پوژئى هەمى پىكقە هوپر و گر،
ژن و مپر، ژ باژپرى دەرەكەفتن و بو كەيف و سيرانى دچوونە چۆلى، هەر
ژ سپيدى دەرەكەفتن و حەتا پوژ ئاقادبوو دمانە ل وپرى، و تشەكى دى ژى
هەبوو وان دكر: ل پوژا جەژنى هەر مالەكى ھندەك خوارن چى دكر و سپيدى
دبر ددانا بەر سەنەمان، و دەرەكەفتن، دەمى ئىقارى دزقپنەشە دا چن وئ
خوارنى زقپنە مال و هەمى ھزرا وان ئەو بوو ئەف خوارنە يا پپروژبووى!

ل شەفا جەژنى دەمى خەلكى كارى خۆ دكر، مروژين ئىبراھىمى گوتى:
تو ژى سوباهى د گەل مە وەرە جەژنى، ئىبراھىمى چ بەرسف دا وان؟ قورئان
دببىرت: ﴿فَنظَرَ نَظْرَةً فِي الْكُتُومِ﴾ ﴿قَالَ إِنِّي سَقِيمٌ﴾ (الصافات: ۸۸-۸۹)
ئىبراھىمى ب لايى سستيران قە بەرى خۆ دا و گوت: ئەزى نەخۆشم^(۱)، و
بۆچى وى بەرى خۆ دا سستيران و ئەف گوتنە گوت؟

دبىت ژ بەر ھندى بت چونكى مللەت وى ھزر دكر سستىر نەخۆشيبى
دگەھينە مروژى، قىجا دەمى ئىبراھىمى بەرى خۆ داىە سستيران و ئەف گوتنە
كرى، وان ھزركر ئىبراھىم يى دببىرت: سستيران ئەزى نەخۆش كرىم، لەو وان
باوەرى ب گوتنا وى ئينا و ل دويف درتەر نەكر.

سپيدى خەلك ژ باژپرى دەرەكەفتن، و دەمى ئەو دوبرەكەفتين ئىبراھىمى
ب دەنگەكى نزم قە سويندخوار كو چى گاڤا ئەو دەرەكەفتن ئەو دى چت
سەنەمىن وان شكىنت، و ب نیشانان قە ھندەك مروژان ژ وان وئ گاڤى

(۱) دبىت مەخسەدا ئىبراھىمى ب نەخۆشيبى نەخۆشيبا (نەفسى) بت نە يا (لەشى)، بەلى
چونكى ئەف گوتنا وى رەنگەكى دەرەوى د گەل دا بوو د حدىسەكى دا يا (موسلم) ژ نەبوو
ھورەيرەى قەدگۆھىزت ھاتيبە: ((لم يكذب إبراهيم عليه السلام قط إلا ثلاث كذبات...))
وەكى پاشى دى ل جەھەكى دى بەمەس ژى كەين.

گوه ل دهنګې وی بووېو بهلې ژ لمزان دا وان چو پوښته نه دابوو ګوټنا وی،
 پشتی باژېر ژ مروځان څالابووی، ئیبراهیمی ئیکسهر و ب لهز قهستا
 بوټخانه یا باژېری کر.. و وی ب ترانه څه ګوټه وان: ئهرې ما هوین څی
 خوارنې ناخون یا خزمه تکارتن هموه بۆ هموه ئینای؟ هموه چییه بۆچی هوین
 نااخځن و بهرسقا پسیارکه ران نادهن؟ پاشی وی دهست دایې و ب دهستی خو
 صه نه م همی شکاندن؛ دا بۆ ملله تې خو څاشکه را بکه ت کو ئمو دخه له تن
 ده مې ئمو عیباده تی بۆ وان دکهن، و دا ئمو وان تی بیتخت وی صه نه مې
 مه زن هیلا نه شکاند، و بقرې خو دانا سر ملې وی.

ئیڅاری ده مې ئمو زقرینه باژېری، وه کی هر جار ئمو چوونه نک
 صه نه مېن خو دا خوارنا خو یا پیروژ د گمل خو بېنه مالیتن خو، بهلې چهند
 حېبه تی یا وان یا مه زن بوو ده مې وان دیتی صه نه مېن وان همی دهویر هویر
 کرینه، و گاڅا وان صه نه مېن خو د څی کراسی ره زیل دا دیتین، هنده ک
 ژ وان پسیار ژ هنده کان کر: ئهرې کی ئه څه د گمل خوداوه ندین مه کری یه؟
 ب راستی ئمو دې مروځه کی زوردار بت، چاوا وی بسته یی ل سر
 خوداوه ندین مه یین مه زن کریه!

ئمو ین گوه ل ئیبراهیمی بووی ده مې وی سویند خواری کو دې صه نه مان
 شکینت ګوټن: مه گوه لی بوو وی خوړتی دبېژنی: ئیبراهیم، به حسې
 صه نه مېن مه ب خرابی دکر. مه زنین وان ګوټ: پا دې هوین ئیبراهیمی
 ل بهر چاځین مروځان بینن؛ دا ئمو ل سر ئعترافا وی بیننه شاهد، و دا
 هیجه تا مه خوشتر لی بیت. ب راستی پسیاره کا غریب بوو وان کری! ئمو
 ب خو یین دبېژن: خودایین مه، و یین دبېژن: کی وه لی کریه؟ ئهرې ئمو
 چ خودانه یین کهسه کی دی هبت بشیت وان بپه لځینت!

وان ئیبراهیم ئینا.. و ب نیشانان قه ئیبراهیم هنگی هیتشتا یی جحیل بوو، لهو وان گۆت: ئەو خۆرتی دبیژنی ئیبراهیم^(۱)، پشتی ئیبراهیم ل دیوانا وان حازربووی وان پسیار ژئ کر: ئەری تویی یی ته خداوه ندین مه شکاندين؟

تشتی ئیبراهیمی دقیا ژ دیارکړنا بی عهقلییا وان ب جه هات، لهو ئیبراهیمی -دا کو بی عهقلییا وان ئاشکەرا بکەت- گۆت: نهخیر، یی ئەو شکاندين ئەف صەنەمە مەزنە، ئەوی بقر ل سەر ملی، پسیارا وی بکەن، کانئ دئ شیت ئاخفت یان بەرسقا هەموه دەت! ئینا مەسەله کەفتە لەپین وان، و سەرداچوونا وان بو وان ئاشکەرا بوو؛ چاوا ئەو پەرستنا وان دکەن و ئەو دبیژارن، نەدشین خرابییی ژ خو بدەنە پاش، و نەدشین بەرسقا پسیارکەری خو بدەن؟ و وان ئعتراف ب زۆرداریی و شرکئ ل سەر خو دا. پاشی پشتی ئەو هاتینە راوەستاندن هەر زوی هەفرکییا وان زفری قە، و ئەو ل نەحەقییی قەگەریان، و وان بەرانبەر ئیبراهیمی ئەو هیتجەت بو خو گرت یا کو دپتە هیتجەت ل سەر وان، وان گۆت: چاوا پسیارا وان بکەین، و تو دزانی ئەو ئااخفن؟ ئیبراهیمی بۆکیمکړنا بهایی صەنەمەن وان گۆت: چاوا هوین پەرستنا وان صەنەمان دکەن ییتن ئەگەر پەرستنا وان هاتەکرن ئەو چو مفایی ناگەهینن، و ئەگەر پەرستنا وان هاتە هیلان ژئ ئەو چو زیانی ناگەهینن، نەهوین بن و نه ئەو صەنەمەن هوین ژ بلی خودئ دپەرسن! ئەری ما هوین ب عەقل ناکەشن و نزانن چ کارەکی کریتە هوین ل سەر؟ هوین

(۱) قورنان ژ زار دەفی وان دبیژت: ﴿قَالُوا سَمِعْنَا فَتًی يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ۝﴾ (الأنبياء: ۶۰)

و ئاشکەرایه کو پهیقا (فتی) د زمانئ عەره بان دا بو وی جحیلی دئیتە گۆتن یی بیست هەتا سیپ سالی بت.

صه‌نهمین ره‌ق و ه‌شک دپهرتسن، و پهرستنا خودایځ خو یی ه‌وین و کربارتین هموه ژي نافراندین دهیلن؟ ده‌می هیجه‌تا وان پویچبوی و حه‌قی ناشکه‌رابووی، وان نه‌قیا خو ب ده‌ست ئیبراهیمی څه به‌رده‌ن؛ چونکی نه‌عه‌ده‌تی جاهلیه‌تیییه ده‌قی ژ نه‌حه‌قییا خو به‌رده‌ت نه‌گهر خو نه‌حه‌قییا وی بو ه‌ویر و گران یا ناشکه‌را ژي بت.. گاڅا که‌فتییه له‌پین وان، وان ده‌ست هاڅیته حوکم و ده‌سته‌لاتا خو، و وان گوت: ه‌وین ئیبراهیمی ب ناگری بسوژن؛ وه‌ک تولفه‌کرن بو خوداوه‌ندین خو یین هموه پشته‌قانی بو کری. و جاهلیه‌تی ده‌ست دا (نیرهاځ) چه‌کی خو یی ه‌ر و ه‌ر..

ئیبراهیم د ناڅ ناگری دا:

پشتی کافرتین ملله‌تی ئیبراهیمی چو ده‌لیل د ده‌ست دا نه‌ماین، هه‌څرکیا وی پی بکه‌ن، رابوون ده‌ست ب گه‌څ و گوران کر، و هندي هند که‌ریا وان یا دژوار بوو، وان هزارا په‌نگه‌کی وه‌سا یی کوشتنی کر کو که‌سی به‌ری وان هزر بو نه‌کر بت، و نه‌قییه (ئیداعا جاهلیه‌تی) ده‌می شه‌نبوژ دبت!

وان نه‌گوت: سه‌رځ ئیبراهیمی ب شیري لی دهن، یا وی به‌لاویسن، یان به‌اڅینه د بنی زیندانی دا.. نه! نه‌څ په‌نگین کوشتنی یین کلاسیکی دلین وان هین ناکمن، وان فرمان دا ناگره‌کی مه‌زن بیته هلکرن، و ل پیش چاڅین خه‌لکی هه‌مییی ئیبراهیم ب ساخی بیته هاڅیتن د ناڅ وی ناگری دا؛ دا باش بیته سوژن، به‌لکی هنگی پیچه‌کی دلین وان هین بښ! مه‌لکی بریار دا چاله‌کا کویر و مه‌زن بیته کوژان، پاشی ملله‌ت هه‌می پشکدارییی د کو‌مکرنا داران دا بکه‌ن، هه‌تا نه‌و چال ژ داران بیته تریکرن..

بوچی ملله‌ت هه‌می؟

چونکي مهسوله نه مهسوله کا شخصييه د ناقبهرا ئيبراهيمي و مهلکي دا، مهسوله پاراستنا (تهناهييا نهتموهيي) يه، بهرېقانييا ژ رتبازا پيروزا باب و باپيرانه دژي بزاڅا گهنجهکي (سهرگهرم و خاپاندي)، لهو دقيت مللت همي پشکداريبي د قتي (مشرووعی) دا بکمت!

و هتا چال بيته کولان و کارئ سوتنا ئيبراهيمي بيتهکرن، وان ئيبراهيم گرت و هاثيته د زينداني دا.. و چال هاته کولان، و ژ لايي ملله تي څه ب داران هاته تړي کرن، نهقي کاري چمند څه کيتشا؟

هندهک دبېژن: پتر ژ چار هديشان خه لکي هميبي د قتي (مشرووعی) دا کار دکر، هتا دبېژن: ل وي دهمي نهگهر ژنهک نساخ ببا يان عه ياله کي وي ئيشهک هاتبايي، دا نهزکمت کو چي گاڅا نهو يان نساخي وي رابسته څه، نهو بارهکي داران بو سوتنا ئيبراهيمي دي کوم کمت!

و پسار ل څيري دئيته کرن نهڅه يه: نهري نهو چالا کافران بو ئيبراهيمي کولای ل کيڅه بوو؟

چو بهرسقن بنبر بو قتي پساري د دهست مه دا نينن؛ چونکي نه قورناني و نه هديسي نهڅ چهنده بو مه ناشکهره نهکريه، و تهوراتي همما ئيکجار نهڅ سهرهاتييه نهڅه گتريه، بهلي نوکه ل دهڅهرا حهرراني چالهکا مهزن هديه دبېژن: نهڅ چاله نهوه يا کافران ئيبراهيم هاثيتيه تيدا.. و خودي چيتر دزانت.

پشتي چال هاتييه کولان وان نهو تړي دار کر، و ناگرهکي مهزن تيدا هلکر، ناگرهکي وهسا بوو دبېژن: طهير ل عسماني ژ بهر گهرماتييا وي دکهفتن! بهلي ناگرهکي وهسا شاريي چاوا دي شين خو نيزيک کم و ئيبراهيمي هاثيته تيدا؟

مروښهک ژ وان^(۱) ب چټکړنا نامیره ته کي وه سا رابوو کو ئیبراهیمي بکهنه تیدا، و ژ دویر څه وی بهائیتنه د نیشا ناگری دا، نهو نامیره تی دبیتړنی: (مهنجنیق). و روژا ژفانی هافیتنا ئیبراهیمي بو ناث ناگری هاتی بریار هاتمدان خه لک همی کوم ببین؛ دا څی ناههنگا مهزن ببینن، نهو ناههنگا نه څه چار هدیقه دهولت و مللت پټکڅه خو بو کار دکمن.. و وان ئیبراهیم کره د مهنجنیقي دا و هافیتنه د چالی دا.

چو نیشانین ترسی ل سهر دیمی ئیبراهیمي پهیدا نه بوون؛ چونکی خه ما وی دنیا نه بوو، و بهری وی ل کناری خودی ب تنی بوو، نه زمانی وی ب زکری خودی څه یی موژیل بوو، (بوخاری) ژ (عبدوللاهی کوړی عه عباسی) څه دگوهریزت، دبیتړت: گوتنا ئیبراهیمي یا دووماهییی بهری بهائیتنه د ناگری دا- نهو بوو وی گوت: ((حسبي الله ونعم الوکیل)).

دهمی تمنگافی گمهشتییه دووماهییی، فرمان ژ لای خودی څه هات: ﴿قُلْنَا يٰنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلٰٓى اِبْرٰهِيْمَ ۝۷۰ وَاَرَادُوْا بِهٖۤ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمْ الْاٰخِرِيْنَ ۝۷۱﴾ (الانبیاء: ۶۹-۷۰) خودی دبیتړت: مه گوته ناگری: بو ئیبراهیمي سار بیه و بیه تمناهی، څیجا چو نه خوښی تیدا نه گمهشتی. و وی ملله تی تیچوون بو ئیبراهیمي څیا، ئینا خودی فهد و فیتلا وان خراب کر، و نهو کرنه یین نرم و شکستی.

و نهو ناگری خودی هیزا سوژاندنی دای، ههر وی خودایی فرمان لی کر کو سوژندی نه کت، و وی فرمان ب جهینا.. سپه روژان هتا چلان

(۱) د هندک ریوایه تین زه عیف دا هاتییه کو نهو مروژ زه لاهه کی کورد بوو، نافی وی (هزن) بوو، و ژ بهر فی کاری وی خودی خسف لی کر و نهو عمری دا به خوار.. و نه گهر نم بیتړن: نهف ریوایه ته یا دورسته، دقت بیتړن: ئیبراهیم کورد بوو؛ چونکی نهو تین ئیبراهیم هافیتییه د ناگری دا ملله تی وی بوون.

-وهکی هندهک دیرۆکشان دبیتژن- ئاگر ما هل، خهلکی هزر کر ئیبراهیم یی بوویه کشلاخ، بهلئی سههمی سهری وان گرت دهمی وان دیتی ئیبراهیم ب ساخی ژ ناڤ ئاگری ده رکهفت، و نیزیکی بوو نهو باوه ر ژ چاڤین خو نهکن.. یا بهرعهقل نهو بوو پستی وان نهڤ (موعجزه) ب چاڤ دیتی، وان ههمییان باوه ری ب ئیبراهیمی ئینابا، بهلئی وان نهو نهکر، و ل شوینا باوه ری ئینانی وان گۆت: نهغه سیره بهندییه که ئیبراهیمی کری!

ئیبراهیم و سارا و لووط:

بابی ئیبراهیمی نازه ری برایهک هه بوو دگۆتنی: (هاران) و کورهک ژ هه بوو دگۆتنی هاران، و دیاره وی ناڤی برایی خو پاکربوو، برایی وی هارانی کچهک هه بوو دگۆتنی: (سارا)^(۱) شوی ب پسمامی خو ئیبراهیمی کربوو، و برایی ئیبراهیمی (هارانی) کورهک هه بوو دگۆتنی: (لووط)^(۲)، سارا و لووط ژ وان کهسان بوون یین باوه ری ب پیغه مبه رینیا ئیبراهیمی ئینای، و هندهک دبیتژن: هه ما وان هه ر دو یان ب تنی باوه ری ب وی ئینابوو. پستی ئیبراهیم ژ ئاگری هاتییه ده ر و ژ ملله تی خو بی هیفی بووی کو باوه ری بی پی بینن، و

(۱) زانایی ناقدار (ئبن کهثیر) قی بۆجونی دورستتر دبیت، و هندهک دبیتژن: سارا کچا مه لکی حهرانی بوو، و د حه دیسا معراجی دا نهوا (موسلم) ئه دگوهیت، پیغه مبه ر -سلاڤ لی بن- به حسی یوسفی دکه ت دبیتژن: خودی نیڤا جوانییی دابوو وی و دهیکا وی.. و مه خسه د ب دهیکا وی ساریه -وهکی زانا دبیتژن- کو دبه دهیکا باپیری وی، و د ریویه ته کی دا یا بوخاری قه دگه هیت هاتییه: کسێ ل وی زه مانی جوانی یا ساریی نه بوو، و په یڤا سارا وهکی زمانزان دبیتژن ب رامانا (میر) و (مهه) دتیت.

(۲) لووط پستی هنگی بوو بوو پیغه مبه ر و بۆ خه لکی (سه دوومی) هاتبوو هنارتن، وهکی دی بۆ مه دیار بت.

ل دویف فەرمانا خودی، وی وهلاتی بابلن هیتلا و قهستا دهقهر شامی کر، و
ل سهری چوو قهستا باژتیری ههرانی کر.

ئیهراهم ل ههرانی:

ئیهراهم و ژنکا خو و برازایی خو چوونه دهقهر شامی و ل باژتیری
ههرانی ئاکنجی بوون، و ئاشکهرایه کو خه لکی ههرانی پهرستنا ستیران
دکر، و چونکی ئیهراهم پیغه مبهر بوو کاری وی به لاکرنا ئیسلامی بوو
د ناڤ خه لکی دا، گاڤا وی خه لک ل سهر قی دینی بیخیتر دیتی وی
دهست ب به لاکرنا ئیسلامی کر و بهری خه لکی دا تهوچیدی و پهرستنا
خودی..

د قورانی دا ئیشارهت بو ئیک ژ دان و ستاندین ئیهراهمی د گهل
ستیره پهرستان ههیه، و هزر پتر بو هندی دچت کو ئهڤ دان و ستاندنا
ئیهراهمی د گهل کافران ل ههرانی چی بت؛ چونکی خه لکی وی -وهکی مه
گوتی- پهرستنا ستیران دکر. و ئهو ئسلووبی قی جاری ئیهراهمی د گهل
کافران ب کارئینای یی جودا بوو ژ وی ئسلووبی وی ل دهقهر بابلن د گهل
وان ب کارئینای، قی جاری وی (مه نه جی ته جریبی) د گهل وان ب کارئینا
دا وان ل بیخیتریا پهرستنا ستیران ئاگه هدار بکهت، قورئان دبیتژت: ﴿وَكَذٰلِكَ
نُرِیْ اِبْرٰهٖمَ مَلَكُوْٓتِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَیَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ ۝﴾ ههتا: ﴿وَلٰٓئِكَ حُجَّتُنَا
ءَاتٰیْنٰهَا اِبْرٰهٖمَ عَلٰی قَوْمِهٖۤ ۙ نَرْفَعُ دَرَجٰتٍ مِّنْ نَّشَآءُۚ اِنَّ رَبَّكَ حَكِیْمٌ عَلِیْمٌ ۝﴾ (الانعام:
۷۵-۸۳).

ئهو مرققین ب کاری پهره ده کرنی رادین دزانن کو گه لهک جارن ریکا
ژ هه مییان راستر بو پیشچاڤکرنا کاره کی کانی یی دورسته یان نه، ئه وه
مرققی پهره ده کار ب په نگه کی (عه مه لی) وی کاری بیخته بهرچاڤ، بو

نمونه: بچوپکه کی ساڤا ده می خو نیزیکی قوریی ئاڤا کهل دکهت، نه گهر تو وی پاشدا ببهی پتر دی ره غبهت بو وی چی بت کو نهو خو نیزیکی وی قوری بکهت، بهلی نه گهر ته هیتلا هتا نهو خو نیزیکی بکهت و دهستی خو بگه هینتی و نهو ب خو ب تاما سوتنی بحسییت، سوتنه کا سڤک و بی زیان، ئیدی جهی قوری لی بت نهو خو نیزیکی ناکهت، نه گهر خو یی سار ژ ی بت، بوچی؟ چونکی وی یی جهریاندی.. نهقهیه نهو مهنه جی دبیرتی: مهنه جی تهجریبی.

ئیهراهی می نهف مهنهجه قی جارئ جهریاند، گوت: بهلکی عهقلهک بیته سه ری ئان ستیره رتسان، بهلی قی ژ ی د گهل وان فایده نه کر.. قورئان دبیرت: کانئ چاوا مه د مهسلا عیبادهتی دا بهری ئیهراهی می دا هیدایه تی وهسا نم وی یا کول عسمانان و عهردی هدی ژ ملکی و شیانا مهزن نیشا وی ددهین، و دا نهو بیته ژ وان یی د باوه ریا خو دا دموم. ده می شهف ب سهر ئیهراهی می دا تاریبوی وی دان و ستاندن د گهل ملله تی خو کر؛ دا بو وان دیار بکهت کو دینی وان یی پوپچه، ئیهراهی می -سلاف لی بن- ستیره ک دیت، و دا نهو ملله تی خو بهر ب توحیدئ شه بیت وی گوت: نهقه خودایی منه، قیجا ده می نهو ستیر ئاڤابوی، وی گوت: نهز هز ژ وان خودایان ناکه م یی ئاڤا دبن. ئیهراهی می ب قی چندی دڤیا بیژته وان: چهند دینه کی عهجیبه هوه هدی، چاو هوین په رستا تشته کی دکهن ئاڤا دبت.

و شهفا د دویف دا ده می ئیهراهی می دیتی هه یف ده رکهف -بو کیشانا ههفرکان ب لایی خو قه- وی گوته ملله تی خو: نهقه خودایی منه، ده می نهو ژ ی ئاڤابوی، وی -وهک خو ههوجه کرن بو هیدایه تا خودایی خو- گوت: نه گهر خودایی من د مهسلا توحیدا خو دا بهری من نهده ته راستیی نهز دی بمه ژ وی ملله تی یی ژ ریکا راست بهرزه بووی، و په رستا تشته کی دی ژ بلی

خودئ کړی. و ده مئ وی دیتی رږژ یا هه لاتی وی گۆته ملله تی خو: نهغه
خودایئ منه، نهغه ژ ستیر و هه یقی مه زنتره، څیجا ده مئ نمو ژئ ئاقابووی،
وی گۆته ملله تی خو: نهزئ بهریمه ژ وی شرکا هوین دکمن، کو هوین ژ بلی
خودئ په رستنا ستیر و صه نه مان دکمن. هندي نه زم من بهرئ پرویی خو
د په رستنی دا یئ دایه خودئ ب تنی، و نهوه یئ عسمان و عهرد ئافراندين،
و من بهرئ خو ژ شرکئ یئ وهرگتیرایه ته وحیدئ، و نهز نه ژ وانم یئ
شریکان بو خودئ ددان.

یه عنی: ئیبراهیمی ب ته جروبه بو ملله تی خو دیار کر کو نهغ
خوداوه ندین ژ قهستا یئ نمو په رستنی بو دکمن دبئ مفانه، به لئ وان
گوهداریا ئیبراهیمی نه کر، لهو ئیبراهیمی -وه کی مه گوتی- ب په نگه کئ
ناشکرا به رائه تا خو ژ دینی وان دا، و گاځا ئیبراهیمی ب ځی په نگی
(ته حه ددیا) وان کری ملله تی وی د ته وحیدا خودئ دا هه څرکی د گهل وی کر،
وی گۆته وان: نه رئ هوین د ته وحیدا خودئ دا هه څرکی د گهل من دکمن، و
وی بهرئ من یئ دایه زانینا ته وحیدا خو، څیجا نه گهر هوین من
ب خوداوه ندین خو دترسین کو نمو زیانی بگه هینه من نه ز ژ وان ناترسم و
نمو چو زیانی ناگه هینه من، ب وی تشتی نه بت یئ خودایئ من حه ز کری
کو بگه هته من. خودایئ من هه می تشت ب زانینا خو څه گرتینه، نه رئ څیجا
ما هوین بیرا خو لئ نائینه څه دا بزائن نمو ب تنیته یئ هیژای په رستنی؟ و
چاوا نه ز ژ صه نه مین هه وه بترسم و هوین ژ خودایئ من ناترسن یئ هوین
ئافراندين، و نمو صه نه م ژئ ئافراندين یئ هوین بو وی -د عیباده تی دا-
دکمنه هه څپشک، بیئ کو هه وه هیجه ته ک ل سهر وی چهندي هه بت؟ څیجا
کی ژ ههردو دهسته کان: دهسته کا بوتپه رتسان و دهسته کا خودانین ته وحیدئ

پتر ھېژايي تەناھيبي و سەلامەتيا ژ عەزابا خودتياھ؟ ئەگەر ھوين راستيا گوتنا من دزانن بېژنە من.

ئىبراهيم و بنەمالا وی ل شامی:

پشتی ئىبراهيم و بنەمالا خو چەندەکتی ماینە ل حەررانی، ل دويف فرمانا خودی وی وەلاتی خو ھیلا و بەر ب شامی قە چوو، قورئان دبیژت: ﴿وَتَجَنَّبْهُ وَنُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ۝﴾ (الانبیاء: ۷۱) یەعنی: مە ئىبراهيم و لووط پرگارکرن، و مە بەری وان دا عەردی شامی یی مە بەرەکت بو خەلکی ھاقتییی.

ل دويف فرمانا خودی ئىبراهيم ژ وەلاتی خو مشەختبوو و چوو قەستا دەرە (فلسطینی) کر. و ئەو و ژنکا خو سارا و برازایی خو لووط ل لایئ پوژھەلاتا (بەیتولمەقدسی) ئاکنجی بوون، و ئەف دەرە ل وی دەمی وەلاتی کەنعانیان بوو.. و ل ویری ئىبراهيم ئاکنجیبوو، و ژینا خو برە سەری.

سال بووین و پوژ بو پوژئى ئىبراهيم و ژنکا وی سارا ب ناڤ سال قەدچوون و تشتی تاما خوشا ژینا وان تیک ددا ب تنی ئەو بوو ھیتشتا خودی ل وان نەھاتبوو کەرەمی و چو زارۆک نەدابوونە وان، و وەسا یا دیارە کو ئەگەر ژ سارایی بوو و وی بچویک نەدبوون.

پشتی چەند سالەکان ژ مانا ئىبراهيمی ل شامی دبیژن: جارەکتی ژ بەر نەھاتنا بارانی خەلا ل شامی پەیدا بوو ئینا وی قەستا (مصری) کر..

ئىبراهيم ل مصری:

بوخاری ژ ئەبوو ھورەیرە قەدگوھیزت، دبیژت: پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گوت: ((ئىبراهيم -سلاڤ لی بن- و سارا پیکفە مشەختبوون، و چوونە جەھەکی مەلکەک لی ھەبوو، ئینا ل وی جەھی بوو دەنگ کو ئىبراهيم یی

هاتی و جوانترین ژنک یا د گمل، وی -یہعنی: مہلکی- ہنارتہ ب دویف وی را و گوتی: نہی ئیبراہیم، نمو کییہ د گمل تہ؟ وی گوت: نمو خویشکا منہ^(۱)، پاشی ئیبراہیم زقری نک سارایی و گوتی: من یی گوتییہ وان تو خویشکا منی، قیجا من درہوین دہرنہئیکہ^(۲)، و ئەز ب خودی کہمہ ژ بلی من و تہ خودان باوہرہک ل عہردی نینہ^(۳)، ئینا وی سارا ہنارت، و دہمئ نمو مہلک ہاتییی، وی دہسنقیژا خو گرت و نقیژکر، و گوت: یا رہبیی ئەگەر من باوہری ب تہ و پیغہمبہری تہ ئینابت، و نامویسا خو پاراست بت، تو فی کافری ل من زال نہکە، ئینا وەسا بیتا وی تہنگ بوو حەتا وی پییین خو راہاقتین).

ہەر چەندە د قی حدیسی دا نہہاتییہ کو نمو عہردی ئیبراہیم چووین مصر بوو، بەلێ د ہندەک حدیستین دی دا ہاتییہ پیغہمبەر -سلاف لی بن- دبیت: ((ہوین دی مصری فەکەن، قیجا ئەگەر ھموە نمو فەکر ھوین

(۱) ئیبراہیمی ئەف گوتنہ گوت: چونکی عہدەتی وی مللەتی بوو ئەگەر ژنکەکا ب میتر ہاتبا وتری وان میتری وی دکوشت و ژنک بو خو دەر، ژ خو ئەگەر نمو ژن یا ب میتر نہبا وان چو نمخوشی نەدگمہاندنہ مروقتین وی.

(۲) و ئەفہ گوتنا ئیبراہیمی یا سییی بو نمو ب سەرڤہ وەکی درہوی، یا ئیککی: دہمئ وی گوتییہ مللەتی خو: ئەز یی نمخوشم، و یا دوی: دہمئ وی گوتییہ مللەتی خو: صەنەمئ مەزن صەنەمئین ھموە شکاندینہ، و یا سییی ئەفہ گوتنہ بو... و ژ بەر ئان ھەر سئ گوتنان پۆژا قیامەتی دہمئ خەلک دچنہ نک وی دا نمو مەہدەری بو خەلکی مەحشەری بکەت نمو دبیتوہ وان: ھەرینہ نک ئیککی دی من سئ درہو کرینہ لەو ئەز نمویرم ئەڤرۆ داخوازا مەہدەری بو ھموە ژ خودی بکەم.

(۳) دبت مەخسەدا ئیبراہیمی ب عہردی عہردی وی وەلاتی بت: چونکی لووطی ژی باوہری ب خودی ھبوو، و ھنگی یی ساخ بوو، و دبت ژ قی حدیسی بیتە زانین کو لووط د گمل مامی خو نەچووہوو وی وەلاتی.

ب شیرەتا من د دەر حەقا قبطییان دا بکەن؛ چونکی وان مروڤایینی د گەل
مە هەیه))^(١) و مەخسەدا پتەغمبەری -سلاڤ لى بن- ب مروڤایینیى ئەو
بوو کو هاجەرا دەیکا ئیسماعیلی قبطی بوو.

ژ حەدیسە بۆری دیار دبت کو دەمى ئیبراھیم چوویە مصرى ئەو و ژنکا
خۆ سارا، مەلکى مصرى یى وی سەردەمى یى کافر^(٢) قیا خرابییى
بگەهینتە ژنکا ئیبراھیمی، بەلێ چونکی ئەو ژنکەکا دەھمەن پاڤژ و خودان
باوەر بوو وى هەوارین خۆ گەھاندنە خودی کو ئەو وى ژ خرابییا قى کافری
بپارێزت، و خودی داخوازا وى بۆ ب جەئینا، دەمى مەلکی خۆ نێزیک دکر
خودى بیتا وی وەسا تەنگ دکر ئەو نەدشیا ژ جەـ بلقت، لەو وی پێیین خۆ
رادھاڤیتن، و دگۆتە سارایى: بەس تو دوعا یەکتى بۆ من بکە کو ئەز وەکی
بەرى لى بێم ئەز چول تە ناکەم، سارایى دوعا بۆ وی کرن ئەو چێبوو،
پشتی چێبووی جارەکا دی ئەو ل گۆتەنا خۆ لێڤەبوو و چوو سارایى، ئینا
جارەکا دی وە ل وی هات.. سى جارەن ئەڤە ب سەری هات، جارا چاری
گازی ئیلچییىن خۆ کر و گۆتێ: ئەڤە نە مروڤەکە هەوە بۆ من ئینای، ئەڤە
شەیطانە! پاشی گاڤا وی ئەڤ چەندە ژ سارایى دیتی و زانی ئەو ژنەکا پاڤژە
رابوو جارییەک ژ جاری یێن خۆ دا سارایى، کو هاجەر بوو، و وی ئەو بۆ
زەلامى وى زڤراند، و پشتی چەندەکتى ئەو ماینە ل مصرى جارەکا دی ئەو
زڤرینە جەئى خۆ یى ژى هاتین کو وەلاتى شامى بوو.

(١) وەکی موسلم ڤەدگوهێزت.

(٢) پتەغمبەر -سلاڤ لى بن- د حەدیسە خۆ دا دبێژت: مەلکەک هەبوو، و نابێژتە قى
مەلکی: فیرعمون، و تەورات دەمى قى سەرھاتیى ڤەدگێرت دبێژتە قى مەلکی: فیرعمون.

جاره‌کا دی ل شامی:

پشتی ئیبراهیم و ژنکا خو سارا -و د گهل وان دا جارییا سارایی هاجه‌را قبطی- ژ مصری قه‌گه‌ریاین، جاره‌کا دی ئمو ل شامی ئاکنجیبوون، و چند ساله‌کان مانه ل ویری..

ل قی ده‌می خودی وه‌جی بو برازایی ئیبراهیمی لووطی هنارت، و ئمو بو خه‌لکی ده‌قهر (سه‌دوومی) ل ئوردنی هنارت، و وی پشتی ده‌ستوری ژ مامی خو خواستی چوو قه‌ستا وی ده‌قهری کر..^(۱)

پشتی زقرینا ئیبراهیمی ژ مصری ب چند ساله‌کان ده‌می ژنکا وی سارایی دیتی ئمو یا به‌ر ب پیراتییی قه‌دچت و چو هیقی نینن کو وی چو عه‌یال بین، ئمو رابوو جارییا خو هاجه‌ر کره دیاری بو زه‌لامی خو؛ دا به‌لکی خودی زاروکه‌کی ژئی بده‌تی و دوونده‌ها وی پی بمینت.. و ئمو بوو خودی هاته‌که‌ره‌می و کوره‌ک ژ هاجه‌ری دا ئیبراهیمی ناقي وی کره: ئیسماعیل، و پشتی هنگی خودی که‌ره‌م د گهل سارایی ژئی کر و کوره‌ک دایی ناقي وی کره: ئیسحاق، و ب قان هه‌ردو کوران -ئوتن پشتی هنگی بوینه پیغه‌مبه‌ر- خودی دوونده‌ه‌کا بوش ئیخسته دویف پیغه‌مبه‌ری خو ئیبراهیمی -سلا لئ بن-^(۲). و هه‌ردو ژنکین ئیبراهیمی سارا و هاجه‌ر به‌ری وی مریوون، سارا ل شامی و هاجه‌ر ل مه‌که‌هی، و دبیرن: ژ بلی قان هه‌ردو ژنان ئیبراهیمی دو ژنین دی ژئی ئینابوون، پینج کوپ ژ ئیکتی هه‌بوون، و شمش

(۱) سه‌ره‌اتییا وی د گهل وی خه‌لکی ئمو بو هاتییه هنارتن پشتی سه‌ره‌اتییا ئیبراهیمی -ه‌گه‌ر خودی حمز بکه‌ت- دی قه‌گه‌ه‌یزین.

(۲) سه‌ره‌اتییا ئیسماعیلی و ده‌یکا وی، و ئیسحاقی و ده‌یکا وی ژئی پاشی ب دریری دی قه‌گه‌ه‌یزین.

ژ یا دی، و نهگهر نهف گوتنه یا دورست بت مهعنا ئیبراهیمی سیزده کور دی ههبن، بهلی هزر پتر بۆ هندی دچت کو نهف گوتنه یا دورست نهبت.

صوحوفین ئیبراهیمی:

ژ قورئانی و همدیسان بۆ مه ناشکرا دبت کو خودایی مهزن هندهک نفیسین بۆ خوشتقیی خۆ ئیبراهیمی هنارتبون، و قورئان ناقتی قان نفیسینان دکهته: (صوحوف) وهکی د نایهتهکی دا هاتی: ﴿إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ ۝ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ ۝﴾ (الأعلى: ۱۸-۱۹) هندی ئهوه یا د قی سوورهتی دا بۆ ههوه هاتییه گوتن ئهوه یا پامانا وی د وان کیتابان دا هاتی یین بهری قورئانی هاتینه خواری، و ئهوه صوحوفین ئیبراهیم و موساینه -سلاف لی بن- و د وی همدیسی دا یا ژ (ئهبوو زهرری) دئیتته قهگهاستن هاتییه، پیغهمهبر -سلاف لی بن- دبیرت: خودی دهه صهحیفه بۆ ئیبراهیمی هنارتبون ههمی مهتدل بوون.

مرنا ئیبراهیمی:

ئیبراهیم -سلاف لی بن- ل شامی یی ئاکنجی بوو، ل وی باژیری ب ناقتی (همبروونی) دهاته نیاسین، و نوکه دبیرتی: باژیری (ئهلهخلیل)؛ و دکهفته ژیریا ئورشهلمی (قودسی)، و ههر ل قی باژیری ژ وی وهغهر ژ دنیایی کربوو.. د هندهک ریوایهتان دا هاتییه کو بهری ئیبراهیم بمرت نساخییهک ب سهر دا هاتبوو، و دهمی ژ یی وی بوویه دوسهه سال خودی ئیمانهتی خۆ ژێ ستاند، ژ ئهبوو هورهیره دیته قهگهاستن^(۱)، دبیرت: ((ئیبراهیمی خۆ سوننهت کر و ژیی وی سهه و بیست سال بوو، و پشتی

(۱) نهف خهبره ب پیکتن دورست یی هاتییه قهگهاستن، بوخاری د (الأدب المفرد) دا و (ئبن ابی شیبه) و (ئبن حبان) و (حاکم) قهگهوین.

هنگی ئەو حەشتی سالان ژیا بوو))، ژ څی ریوایه تی دئیتە زانین کو دەمی
 ئیبراهیم -سلاف لی بن- مری ژییی وی دوسەد سال بوون.
 پشستی مرنا وی هەردو کوپتن وی: ئیسماعیل و ئیسحاقی پشکداری
 د څەشارتنا وی دا کر، و هەر چەندە جەیی قەبری وی ب دورستی نههاتییه
 زانین کانی ل کیڤهیه، بهلی گومان تیدا نینه کو ئەو ل باژیری ئەلخەلیل یی
 هاتییه څەشارتن، ل نک ژنکا وی سارایی.

سهراتییا لوطی

-سلاف لی بن-

سهراتییا لوط پیغمبه‌ری ژی -سلاف لی بن- یا تژییه ژ دهرس و عیبره‌تین مه‌زن، لهو قورئانا پیروژ د چارده سووره‌تان دا سهراتییا وی بو مه‌غه‌گیت^(۱)، و سهراتییا لوطی د گهل ملله‌تی وی به‌حسی ئیک ژ مه‌زترین وان کهفتنا دکه‌ت یین کو د دیروکا مروژینییی دا په‌یدا‌بوین، ئهو کهفتنا بوویه ئه‌گه‌را تیرنا ملله‌تکی تمام، و مه‌خسه‌دا مه‌ ب وی کهفتنا ئه‌خلاقیه... و پی‌تییه ل سهر مروژان خو ب فان ره‌نگه‌ سهراتییان ناگه‌دار بکمن و مفایی بو خو ژئ وه‌ریگرن.

لوط کی بو؟

هر چهنده بارا پتر ژ به‌رسفا ئی پسیاری یا د گهل مه‌ بوری ژی ده‌می مه‌ سهراتییا ئیبراهیمی ه‌گترای، به‌لی دا کو مه‌سه‌له ل به‌ر مه‌ پتر یا ئاشکه‌را بت دوباره دی بیژین: لوط کوری هارانی کوری نازه‌رییه، و ئهو دبه‌ برازایی ئیبراهیمی -سلاف لی بن- لوط وه‌کی مامی خو ئیبراهیمی خه‌لکی عیراقیه، و هنده‌ک دبیشن: هیتیانی وان ژ باژیری ههرانییه.

لوط به‌ری پیغمبه‌رینییی:

ژیانا لوطی به‌ری پیغمبه‌رینییی ههر ژ ده‌می هاتییه سهر دنیایی، و هه‌تا بوو پیغمبه‌رینییی هاتییه هلبژارتن مه‌ ب فره‌هی نه‌زانییه؛ چونکی

(۱) ئهو سوورته‌ نه‌ئمه‌: (النجم، ق، القمر، الأعراف، الفرقان، الشعراء، النمل، هود، الحجر، الصافات، الذاریات، الأنبياء، الحاقة، العنکبوت).

قورئانی ئیشارەت نەدایە قئی چەندئ، ب تنئ د ئایەتەکی دا ژ سۈورەتا (العنکبوت) دەمئ خودایئ مەزن بەحسئ ئیبراهیمی دکەت بەری ئەو مشەخت بێتە شامئ دبێژت: ﴿فَقَامَنَّ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝﴾ (العنکبوت: ۲۶) یەعنی: لووطی باوەری ب ئیبراهیمی ئینا و دویکەفتنا دینئ وی کر. و ئیبراهیمی گۆت: هندی ئەزم ئەز جە و واری مللەتئ خۆ دئ هێلم و دئ قەستا عەردئ پیروژ کەم کو شامە، هندی خودیتە ئەو زالت کەس نەشیتئ یئ کارنەجە د رێقەبرنا خۆ دا.

ژ قئی ئایەتئ -و ژ سیاقئ چیرۆکا ئیبراهیمی- ئاشکەرا دبت کو لووط ژ وی دەکی مامئ خۆ ئیبراهیمی ل عیراقئ دژیا، و ئەم دویر نابینن کو لووط ل وی جەیی هاتبە سەر دنیا یئ؛ چونکی باپیرئ وی ئازەر هیشتا بەری بوونا لووطی ژ وەلاتئ خۆ مشەختبوو بوو، و قەستا دەقەرا بابل کر بوو، و ل وێرئ دژیا، و هەر ل وێرئ بنەمالا وی زێدە بوو بوو، و ل دویش گۆتتا تەوراتئ ئازەری سئ کوپ هەبوون: ئیبراهیم، و هارائئ بابئ لووطی، و ناحوور.

بشتی کوپتن ئازەری مەزن بووین و بووینە زەلام و ب ژن کەفتین، ئەو بوونە خودان مال و حال، ئیبراهیمی دۆتاما خۆ سارا بوو خۆ ئینا، و برائین وی یێن دی ژ ب ژن کەفتن، و برائین وی هارانی کوپەک بوو ناقتی وی کرە لووط.

لووط هەر ژ زارۆکینیا خۆ مەژۆهکی پاقت و بژوین بوو، و خودئ ئەو ژ وی دینئ بێخێر پاراستبوو یئ مللەتئ وی ل سەر؛ چونکی ئەو بو پیغەمبەرینییی دەهاتە ئامادەکرن، و ژ لایەکی دی قە چونکی ئەو ل سەر دەستئ پیغەمبەرەکی مەزن و خودان قەدر کو ئیبراهیم بوو -سلاڤ لئ بن- دەهاتە پەرۆردەکرن.

ژ بهر قشې چەندئى لىووطى ھەر ژ زارۆکينيا خو عەبدينيا خودايى
ب ھەق دکر و باوهرى ب دينى ئىبراهيمى ئينابوو.

دەمى ئىبراهيم ژ دەقەرا عىراقى مشەختبووى لىووط ژى د گەل خو بر، و
پشتى ئەو چەندەکى ل ھەرراني ماین وان پیککە قەستا ولاتى شامى کر، و
ل جەھەکى نيزىکى دەقەرا قودسى ئاکنجیبون^(۱)، و ل ویرى و پشتى لىووط
بووێ زەلامەکى تمام، خودى وەسا ھەز کر لىووطى ژى بو پیتغەمبەرىنى
ھلبژرت، و بەنیرتە دەقەرا سەدوومى ل ژیریا ولاتى شامى؛ دا بهرى وان
بەتە دینى دورست، و وان ژ شرکى و بى ئەخلاقیى بەتە پاش، لەو خودى
فەرمان ل پیتغەمبەرى خو ئىبراهيمى کر کو ئەو دەستوریا برازایى خو
لىووطى بەت کو بچتە سەدوومى.

و ئەگەر پسار بیتەکر: نەرى ھنارتنا لىووطى بو خەلکى سەدوومى
پشتى چوونا ئىبراهيمى و سارایى بو مصرى بوو، یان بهرى ھنگى بوو؟
دئ بیتین: ھندەک دیرۆکفان ل وى باوهرتە کو ھنارتنا لىووطى بهرى
چوونا ئىبراهيمى بوو بو شامى، لەو دەمى ئەو چوویە مصرى ئەو و ژنکا خو
ب تنى بوون، و لىووط د گەل وان نەبوو.

لىووط و پیتغەمبەرىنى:

پشتى لىووط -سلاڤ لى بن- بو پیتغەمبەرىنىى ھاتییە ھلبژارتن، خودى
فەرمان لى کر ئەو بچت قەستا دەقەرا سەدوومى بکەت^(۲)، و سەدووم وەکى
پایتەختى بوو بو شەش ھەفت باژیرەکین مەزن، و ھژمارەکا نە یا کیم

(۱) وەکى بۆرى د گەل مە دەمى مە سەرھاتیا ئىبراهيمى -سلاڤ لى بن- قەگواستى.

(۲) ئەو جەھ نوکە دکەفتە دەقەرا (نوردن) ل ژۆریا گزیرتا عەرەبان.

ژ گوندان، و خهלקی څی جهی ههمی ژ ټیک مللهتی بوون، و ههمی ل سهر
ټیک دین بوون، کو صندهمپه رتسی بوو.

پشتی لووط هاتییه سه دوومی، و ل ویری ټاکنجی بووی، و وهسا دیاره
کو وی ل ویری ژن ټینابوو، و ژنا وی ژ خهלקی وی دهقمری بوو، و نهو ژ
ل سهر دینی وان بوو، وهکی دی بۆ مه ټاشکرا بت.. پشتی لووط بوویه
ټیک ژ وان و خرماینی د ټاڅهرا وی و وان دا پیدابووی، و وان زانی کو
لووط مروڅهکی پاڅو و بژوینه، لووطی دهست ب بهلاڅکرنا دینی خودی یی
راست و دورست کر، و نیزیکی سیپ و پینج سالان نهو د ناڅ وان دا ما و
بی وهستیان وی بهری وان دا ټیکا خودی.

مللهتی لووطی:

نهو مللهتی لووط بوو هاتییه هنارتن د سهر د اچوون و (ننحرافا) خو دا
مللهتهکی عهجیب بوو، مللهتهک بوو ههمی ټیکڅه: ژن و میتر، هویر و گر،
بچویک و مهن ل سهر کرنا فاحیسی و خرابیی و تاوانی کوم بوو بوون، و
نهغه تشتهکه دبت د دیروکی ههمیی دا ل نک مللهتهکی دی بهری څی
مللهتی پیدا نهبت.

مللهتهک نهگر چهند یی خراب بت و هز ژ خرابیی ژی بکعت، ههر
دی هندهک مروڅهک د ناڅ وان دا ههبن ب څی کاری وان نهدرازی، بهلی
کو مللهتهک ههبت ههمی ټیکڅه ل سهر کرنا خرابیی کوم ببن، و خرابی
ل بهر وان بېته تشتهکی عدهتی، نهغه تشتهکی غهریبه! و یا ژ څی ژ
غهریتر نهوه نهڅ خرابیه د خرابیی ب خو دا کارهکی (شاڅ) بت، وهکی کو
ل نک مللهتی لووطی پیدا بووی!

(شدووڅا) مللهتی وی چ بوو؟

قورنان ب ږهنگه کي ناشکرا ل سمر ځي ملله تي تومار دکهت کو نه ف
 ږهنگي نهمه ده تي د خرابي سي دا ب خو کارهک بوو ژ داهيتانا ځي ملله تي
 بوو، قورنان دبیرت: ﴿وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَلَحِشَّةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ
 مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ ۳۰ إِنَّكُمْ لَأَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ الْنِسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِخُونَ ﴿۳۱﴾
 (الأعراف: ۸۰-۸۱) يه معنی: تو به حسې لوطي بکه ده سي وی گوتيه
 ملله تي خو: نهری هوین وی کرتيا زیده کرت دکمن؟ کسي ژ چتکريان
 بهری هموه نهو نهکرييه. هندي هوین هوین -ژ گرداريا خو- دچنه نک
 زه لامان، و هوین بهری خو ناده نه کرتيا ځي کاري، و هوین وان ژنين خودی
 بز هموه حالاکرين دهیلن، هوین ملله ته کن هموه زیده گاځي ل سمر توخوبين
 خودی کرييه.

نهغه بوو نهو کاري کرتی ملله تي لوطي کړي: کو زه لام و جا خو
 ب زه لامي بقتينت و پشت بده ته ژني!

و سهره کانييا ځي دهردي و ههمي دهردين دی ژي يين کو د ناڅ ځي
 ملله تي دا هدين نهو بوو ځي ملله تي خودی نهدنياسي، تهوحيدي پکا خو
 ل نک وان نهديتبوو، و هر ملله ته کي خودی ب دورستي نه نياست (نيکجار
 باوهريي پي نه نيت، يان شريکان بووی د پهرستنې دا بدانت، يان
 باوهريي ب هندهک ناڅ و سالوخته تي وی نه نيت) ژي عه جيگرتي نه به
 نه گهر ههمي ږهنگين نحرافي د ناڅ دا پهدابوون.. دين دوژمني و
 دويراتيا ژ خودی ژيده ری ههمي نيشين جفاکي و نه خلاقي و نابورييه.

گاځا لوط هاتيه د ناڅ ځي ملله تي دا و بوويه نيک ژ وان، بهری هر
 تشته کي وی نهو ل سهره کانييا دهردي هشارکرن، و داخواز ژ وان کر کو نهو
 تهقوا خودی بکن و گوهداريا پيغه مبهري وی بکن:

﴿ كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرِي ﴿١٦٣﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾ ﴾ (الشعراء: ١٦٠-١٦٤) یه معنی: ملله تئی لووطی پیغه مبهمر دره وین دهرتخستن، ده می برایی وان لووطی گوتییی وان: ما هوین ژ عهزبا خودی ناترسن؟ هندی نهزم نهز پیغه مبهمر کم ژ نک خودایی هموه څه بو هموه هاتیم، نهز ل سهر گه هاندنا په یاما وی بو هموه یی ده سپاکم، څتیجا هوین خو ژ عهزبا خودی بپاریزن و گوهدارییا من د وی تشتی دا بکمن یی نهز بهری هموه دده می، و سهر ا گازریا خو بو رتنیشادانا هموه نهز چو کرتیه کی ژ هموه ناخوازم، هندی کرتیا منه هه ما ب تنی ل سهر خودایی هه می چتکریانه.

مه عنا مسه لا ئیکتی یا لووطی بهری ملله تئی خو دایی تموحیدا خودی بوو، کو نهو باوه رییی ب خوداینییا خودی بینن، و په رستنی بو وی ب تنی بکمن، و گوهدارییا پیغه مبهری وی ژی بکمن.

مسه لا دویی نهو بوو یا بهری نوکه مه بهس ژئی کری، کو نهو وی خرابییا کرت و (شاذ) یا وان ژ نوی دهرتخستی نه کمن، و خو ژئی دویر بکمن.. ههر چنده نهف ههر د مسه له ژتک نائینه جودا کرن؛ چونکی نهو کسئی خودایی خو ب دورستی بنیاست دی بهری خو ده ته وان ری و رتبازان یین خودی بو ژینی داناین، و ژ وان رتبازان لا نادهت.

پوژا خودی مروث نافراندی، وی وهسا حمزکریه کو نفشی څی مروثی ل سهر دو پشکان لیکه بکهت: نیر و می، و ژ وان رتبازان یین کو خودی بو زیده می و بهر ده و امبوونا نفشی مروثی داناین نهو: نیر و می بگه نه ئیک، و د نه نجام دا دوونده ب دویف وان بکهت، و دا کو نهف گه هشته یا دورست بت خودی -ژ لایئ لهشی و دهروونی څه- همدو لا ب په نگه کی

وهسا دان کو ب کتر هندى بټن بگهڼه ټيک، و نهټ گهښتنه ل بهر همدرو
لايان شرينکر؛ دا نهو بڼه ناميره تى ب جهښنا قى قهده را خودى.

نهغه رټبازه که ژ وان رټبازان يټن خودى مروټ ل سهر دايڼ، و توفه که
وى د خوړستيا مروټى دا چاندى؛ دا ژين ب پهنگه کى سورشتى ب پټه
بچت، و همر جاره کا مروټى خو ژ بيرکر و خودايى خو ب دورستى نه نياسى
دئ ژ قى خوړستيا لادته و پى ل قى رټبازى دانت.

ملله تى لىووطى ټيک ژ وان ملله تان بوو يټن خودى ب دورستى
نه نياسى، لهو بهرى همر تشته کى وان پى ل وى خوړستيا دانا يا خودى
مروټ ل سهر نافراندی، و نهو گهښتنه دهره جهيه کى وان خوشيا خو د هندى
پا دديت نهو د پهيوه ندي يټن خو يټن (جنسى) دا (شاذ) بن، و زه لام و جا
خو ب زه لامى بقتينت، و پشت بده ته ژنى! ^(۱)

و چونکى نهټ کرټيا وان دکر ل بهر وان بوو بوو تشته کى عده تى
مهسه له گهښتېو وى دهره جى وان نهټ کاره ب دزى څه نه دکر، بهلکى
ل پيش چاټ و ب شانازى څه وان نهو دکر، و کسه ک د ناټ وان دا نه بو
بيژته وان نهغه کاره کى خرابه:

﴿وَلَوْ لَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنِّي لَأَتُونَنَّ الْفَجِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ
۝ أَيْنَكُمْ لَأَتُونَنَّ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرُ فَمَا كَانَ جَوَابَ
قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْنَبْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝﴾ (العنكبوت: ۲۸-
۲۹) تو به حسى لىووطى بکه ده مى وى گوټيه ملله تى خو: هندى هوين

(۱) د جاهلييه تا غمري يا نوى ژى دا نهټ پهنگى (شذوونى) يى بهلاڅه، و هيدى هيدى يى
دېته تشته کى عده تى، نه بس هنده بهلکى ل هندک (وهلاتين پيشکهفتى) که نيسه ژى يا
نعترافى پى دکمت و پهنگه کى شرعييه تى دده تى!

هوین وی کریتییی دکهن یا کمسی بهری ههوه نهکری، ئه‌ری هوین بو خرابییی دچنه نک زه‌لامان، و هوین ب کاری خو یی پیس ریتکی ل ریتنگان دگرن، و هوین د دیوانین خو دا کریارین کریت دکهن وهکی ترانه‌پیکرنا ب خه‌لکی، و تیه‌رکرنه بمرتفکان د وان یین ب ریتقه دچن، و گه‌هاندنا نه‌خوشییی بو وان ب گوتن و کریارین سه‌قه‌ت؟ به‌رسقا ملله‌تی لووطی ل سهر گوتنا وی ب تنی نهو بوو وان گوت: کانی عه‌زابه‌ خودی بو مه‌ بینه نه‌گهر تو راست دبیتی، و یی ل دویف سوزا خویی.

ژ فنی ئایه‌تا بۆری ئاشکه‌را دبت کو ریتگری و ترانه‌پیکرنا ب ریتنگان ری ئیک ژ وان کرته کاران بوو یین ملله‌تی لووطی دگرن.. و د ناڤ فنی گیله‌شوکا بی نه‌خلاقییی دا لووط ب تنی رابووڤه و ده‌نگی خو ب حه‌قییی بلندکر، وی خواست به‌ری پتلی وه‌رگیت، خودایی حه‌ق ب خه‌لکی بده‌ته ناسین، و ملله‌تی خو ژ خه‌وا بی ناگه‌هییی پراکه‌ته‌قه، و به‌ری وان بده‌ته نه‌خلاق و پاقرییی، به‌لی نهو ملله‌تی د خرابییی را ستوربووی، و ب شیرئ جاهلییه‌تی هاتییه ب خودانکرن زوی ب زوی ل راستییی نازڤرت.

سپه و پینج سالان لووطی پوژ و شه‌قین خو کرنه ئیک، مرۆڤه‌کی ب تنی ری باوه‌ری پی نه‌ینا.. وان چ گوت؟

جار گوتن: ئه‌ی لووط! به‌لا خو ژ مه‌ و پیتازا مه‌ ڤه‌که.. ئه‌م وه‌کی خو و تو وه‌کی خو.. و جار گوتن: دا بو ته‌ بیژین: ئه‌گهر تو ده‌ڤ ژ گازیا خو به‌رنه‌ده‌ی ئه‌م دی ته‌ ژ وه‌لاتی خو ده‌ریخین.. و جار ری وان ترانه‌ بو خو ب لووطی کرن و گوتن: تو چه‌ند مرۆڤه‌کی پاقر و بژوینی! ئه‌م و تو ب کیر ئیک ناییین، یا باش ئه‌وه ئه‌م ته‌ ژ وه‌لاتی خو ده‌ریخین؛ دا ئه‌م ری رحه‌ت ببین و تو ری رحه‌ت ببی.

د نافيبرا ليووټي و ملله تي وي دا:

پشتي ملله تي ليووټي پشتراست بووین کو ليووټ دهف ژ گازیيا خو
بهرنادهت، رابوون دهست دانه گهفان، ل سهری وان گهف ل ليووټي کرن کو
نهگهر ئو خو بی دهنگ نهگهت، ئو دئ نهچار بن وی ژ وهلاتی خو دهرتخن،
مانی ئو مروقه کی بیانیه ژ دهرقهی وهلاتی بی هاتی!

ليووټ ليټه نهبوو.. رابوون پهنگه کی حصاری دانا سهر وی، گوټنی:
ئهی ليووټ! وه نهبت کو کسه کی میټان بکهی، یان تو ببییه میټان ل نک
کسه کی، ل مالا خو پوینه ته شوله ژ مه نهبت، ئم دئ وی کهین یا مه
بقيټ، ل نک ته خرابی بت یان نه.. ئم وی نزانين یا تو دبیري، بی
ئخلاقی چیه؟ ئهه ناغه که تول سهر کاری مه ددانی، ئو تشتی ل نک ته
بی ئخلاقی، ل نک مه بی ئخلاقی نینه، ئم دبیرینی: نازادیا کسی!

ليووټي گوټ: ئهی ملله تي من! دلې من یی ب هموه ټه، ئهز دترسم
ئف کاری هوین دکن بته نهگهرا هندئ هوین بچنه هیلاکی، و خودی غهزه با
خو ب سهر هموه دا بینت. جاره کا دی وان یاری بو خو ب ليووټي کرن و
گوټن: غهزه با خودی و هیلاک؟! کانی کهرم بکه وی غهزه با خودی ب سهر
مه دا بینه یا تو گهفی پی ل مه دکهی.

قاصدين غهزایی:

گاڅا ههڅرکی گهشتییه ټی همددی.. ئهمری خودی ل سهر هندئ
پنکهات کو دووماهی بو ټی ملله تي بیتهدانان، ئینا خودایی مهزن ئهمر
ل جبریلی -سلاټ لی بن- کر کو ئو د گهل ئسرافیلی و میکائیلی ژوردا
بینه خواری: دا دو مرگینیا بو دو پیغه مبهرتن وی بیننه خواری:

- بۆ ئیبراهیمی کو خودی د گمل وی هاته کهره می و کوره کی ژ ژنکا وی ساریی دی ده تی.

- و بۆ لووطی کو خودی ملله تی وی یی کافر دی به ته هیلاکی.

قورنان دبیرت: ﴿وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلًا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَمًا لَيْتَ أَنْ جَاءَ بِعَجَلٍ حَنِيزٍ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تُصِلُ إِلَيْهِ تَكْرَهُمْ وَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٠﴾ وَأَمْرًا لَهُ قَائِمَةٌ فَضَجَّكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧١﴾ قَالَتْ يَوَئِلَيَّ ءَالِدُيَ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مُجِيدٌ ﴿٧٣﴾ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّزْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى يُجْدِلُكَ فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَخَلِيمٌ أَوْهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾ بَلَّإِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَأَنْتُمْ ءَاتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾﴾ (هود: ٦٩-٧٦) یه عنی: ب راستی ملیاکه ت هاتبوونه نک ئیبراهیمی؛ دا مزگینییی ب بوونا ئیسحاقی و یه عقوبی د دویف وی دا بدنه وی و ژنکا وی، ئینا وان گۆت: سلا ل ته بن، وی د بهرسقا وان دا گۆت: سلا ل هموه بن، و ئەو ب لهز چوو و گۆلکه کا قهلهو و سورکری بۆ وان ئینا دا ئەو ژئی بخۆن. قتیجا ده می ئیبراهیمی دیتی ئەو دهستین خو درت ژ ناکه نی و ژئی ناخۆن، ئەو چهنده ل دلی وی نه هات، و ئەو د دل دا ب ترسی حسیا و د وان دا کهفته گومانئ، ملیاکه تان ده می دیتی ئیبراهیم یی دترست گۆتن: نه ترسه ئەم ملیاکه تین خودایی تهینه ئەم بۆ ملله تی لووطی یین هاتینه هنارتن دا وان تی بهین. و ژنکا ئیبراهیمی ئەوا ل پشت په رده ی ژ پییان قه راوه ستای گوھ ل ناخفتنی دبوو، ژ مهنده هوشییا وی تشتی دا یی وی گوھ لی بووی وی کره که نی، ئینا مه ل سه ر ئەزمانی ملیاکه تان مزگینی دا وی کو دی وی ژ ئیبراهیمی کوره ک بت ناخی وی دی ئیسحاق بت، و دی وی نه قیه ک ژ وی کوری هه بت کو یه عقوبه. ده می مزگینی

ب بوونا ئيسحاقى بۆ سارايى ھاتىيەدان وئى ژ مەندەھۆشى گۆت: ۋەى بۆ
 من! چاۋا دىن من كۆرەك بت و ئەز يا پىرۋوۋىم، و ئەقە زەلامىن من ژى يىن
 پىرۋوۋى و ب ناڭ سال قە چوۋى؟ ھندى بوونا بچۈكەككەيە ژ ئىكا ۋەكى
 من و زەلامىن من ل پىراتىيىن تىشتەكى عەجىبە. ملياكەتان گۆتە وئى: ئەرى
 تو ژ حوكم و فەرمانا خودى يا حىبەتتىيى؟ دلۆفانى و پىرۋىيا خودى ل سەر
 ھەۋە بنەمالا پىغەمبەرىنىيى ھەيە. ھندى ئەۋە سالۆخت و كىرارتىن ۋى جەپ
 مەدح و سوپاسىيىنە، و ئەۋە د وان سالۆخت و كىراران دا خودانى بلندى و
 مەزنىيىتە. قىتجا دەمى ترس ژ ئىبراھىمى چوۋى ژ بەر نەخوارنا مېھقانن
 ۋى بۆ خوارنى، و مزگىنى ب ئىسحاق و يەعقوبى بۆ ۋى ھاتىيەدان، ئەۋ
 ما دان و ستاندن د دەر ھەقا تىبىرنا مللەت لىۋوطى دا د گەل ھنارتىن مە
 كر. ھندى ئىبراھىمە گەلەك يىن ئارامە ھەز ژ ھندى ناكەت لەز د عەزابدانى
 دا بىتەكرن، گەلەك خۆ بۆ خودى دىشكىنت و ھەۋار دكەت، و ئەۋە ھەمى
 كارتىن خۆ دا ل خودى دزقېرت. ھنارتىن خودى گۆت: ئەى ئىبراھىم تو دەڭ
 ژ قى ھەڭرىكىيى بەردە و داخۋازا دلۆفانىيى بۆ مللەت لىۋوطى نەكە؛ چونكى
 وان يا خۆ ھىژاى عەزابتى كرى، و فەرمانا خودايى تە ھاتىيە كو وان تى
 بىتە، و ھندى ئەۋە عەزابدەكا نەئىتە زقېراندن ژ خودايى وان دىن گەھتە وان.

ب قى پەنگى ئەۋە ھەر سى ملياكەتتىن خودى يىن خۆ ئىخسىتىنە سەر
 قالبتى سى جىھىلتىن جوان و تازە ھاتن دا خەلكى سەدوۋمى يىن كافر بىنە
 ھىلاكى ۋەكى وان خواستى، و چونكى وان مزگىنىيەك بۆ ئىبراھىمى ژى
 ھەبۋو، ئەۋە بەراھىيى ھاتنە نك ۋى، و پىشتى وان مزگىنى دايى، ئىبراھىمى
 پىسيار كر: ئەرى مەسەلا ھەۋە چىيە، و خودى ھوۋىن بۆ چ ھنارتىنە؟ وان
 گۆت: ئەم يىن ھاتىنە ھنارتىن دا مللەت لىۋوطى بىيەنە ھىلاكى، ئىنا
 ئىبراھىم د گەل وان كەفتە دان و ستاندنى، دا پىشتراست بىت كو برازايى ۋى

نه ژ وانه يټن خودئ فەرمان ب ټيبرنا وان دای، و پشټی وان ملياکه تان
 ئيبراهيم پشټراست کړی کو ب تنئ ټمو بو ټيبرنا کافران يټن هاتينه هنارتن،
 وان ده ستوري ژئ خواست و ب لايئ سهدوومی څه چوون..

قاصدين خودئ ل مالا لوطی:

دبيژن: ل ټيځهره کا درهنگ ټمو قاصدين خودئ ټموين خو ټيخستينه سهر
 پهنگی سئ جحيلين خوشکوک گههشتنه بهر پهري باژپري، کچه کا لوطی بو
 ناڅکيشانئ ده رکه فتبوو، وان سلاڅ کړئ و گوټئ: ټمري ټم دئ لوطی
 ل کيځه بينين؟ ده مئ وئ همر سئ جحيل ديتين وئ ب پهنگی وان زانی ټمو
 ديبانينه، ترسا وئ ټمو بوو ټه گهر ټمو بيټنه ناڅ باژپري و بي ټه خلاقين
 سهدوومی پئ بحه سيټين يټن نه خوشيټي بگههيننه وان، و چونکی وئ دزانی
 سهر و گرگړين کوفري يا مهنه کړی کو لوط ميتقانان بحه وينت، وئ گوته
 وان: نوکه لوط ل ماله، و ټمز کچا ويمه، ل څيري بمينن و نه ټينه ناڅ
 باژپري هتا ټمز دچم بيژمه بابئ خو، و وesa چيټوو. و گاڅا لوط ب هاتنا
 وان حه سيای ټمو گهلهک تهنگاڅ بوو، بهلئ ټمو نه چار بوو بچت وان ب دزی
 څه بينته مالا خو؛ دا کس پئ نه حه سيټ.

قورټان د بيژت: ﴿وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيقَهُمْ وَصَاقَ بِهِمْ ذُرِّيَّتًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ
 عَصِيبٌ ۝﴾ (هود: ۷۷) يه عني: ده مئ هنارتيټن مه هاتينه نک لوطی
 هاتنا وان بو وی يا خوش نه بوو و ټمو ژئ تهنگاڅ بوو؛ چونکی وی نه دزانی
 کو ټمو هنارتيټن خودينه، څيټجا ټمو ژ بهر ملله تي خو ژ وان ترسيا، و گوټ:
 ټه څه روژه کا دژوار و نه خوشه. يا نه خوش بوو چونکی ترسا وی ټمو بوو د گهل
 وان شهر مزار بت.

﴿وَجَاءَهُمْ قَوْمُهُمْ يَهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَتَقَوْمِ هَتُّؤَلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَظْهَرُ لَكُمْ فَأَتَقَوْمُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ فِي صَنِيعِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٧٨﴾﴾ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكِ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ﴿٧٩﴾﴾ قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾﴾ (هود: ٧٨-٨٠) دهمن هئارتیتین مه هاتینه نک لووطی هاتنا وان بۆ وی یا خوش نهبوو و نهو ژئی تهنگاڅ بوو؛ چونکی وی نمدزانی کو نهو هئارتیتین خودینه، څیجا نهو ژ بهر مللهتیی خو ژ وان ترسا، و گوت: نهغه روره کا دژوار و نهخوشه. و مللهتیی لووطی ب غار هاتنه نک وی بۆ داخواریا کرنا خرابییی، و بهری هنگی وان خرابی د گمل زهلامان دکر، ئینا لووطی گوته مللهتیی خو: نهغه کچین منن وان ماره بکمن نهو بۆ هموه پاقرتره ژ وی یا هوین دخوازن -وی گوت: کچین من؛ چونکی همر پیغه مبهرهک بۆ نوممه تا خو وهکی بابیییه بۆ عیالی- څیجا هوین ژ خودی بترسن و خو ژ عهزبا وی بپاریزن، و هوین شهرما من نهمن و تهعدایییی ل میهفانین من نهکمن، نهرو ما زهلامهکی سهرپاست د ناڅ هموه دا نینه، بهرو هموه ژ کرنا خرابییی بدهته پاش؛ مللهتیی لووطی گوتنه وی: بهری نوکه ژی ته یی زانی کو مه چو پیتهقی ب ژنان نینه، و هندی تویی تو دزانی کانی مه چ دڅیت!

نهگهر پسپار بیتنه کرن: نهرو چاوا وان زانی هندهک میشان بۆ لووطی یین هاتین، مادهم نهو ب دزی څه هاتبوون؟ دی بیژین: د هندهک گوتنان دا هاتییه کو ژنا لووطی یا کافر، دهمن زانی هندهک میشان بۆ زهلامی وی یین هاتین، و زهلامی وی نهو یین همواندین و گوهدراییا مللهتیی وی نهکرییه، نهو وی مهغره بییی چوو جاب گه هانده مللهتیی خو کو سی جحیلین خوشکوک یین هاتینه مالا لووطی وهرنی!!

ل څیری دو راوهستیانین کورت د گمل څی سهرهاتییی مه ههنه:

یا ئیکتی: هزر بکمن بئی ئەخلاقیا فی ملله تی گهشتبوو چ دههجه،
ژنکهک (تبهروعی) بکهت؛ دا خه بهر هکتی ب فی پهنگی بگههینته بئی
ئەخلاقین ملله تی خو!

یا دویتی: هنگی دورست بوو بۆ زهلامی موسلمان ژنا کافر ل نک بت، و
پشتی ئیسلام هاتی بۆ ده مهکی ئەف شریعه ته مابوو، پاشی ئیسلامی ئەف
شریعه ته راکر و ئەف کاره حهرام کر.

دهمی ژنا ل ووطی سوجه تا میثانان گهاندیه بئی ئەخلاقین ملله تی
خو، د گاڤی دا په دهیهکا وان ب نک مالا ل ووطی څه هات، و نمو دان و
ستاندن د ناڅهرا ل ووطی و وان دا چیبوو یا نایه تا بۆری بۆ مه څه گتیری، و
دیاره نمو دان و ستاندنا وان ل بهر ده ری مالی بوو، و دهنگی وان گههسته
میثانان، لهو میثانان -دا کو ل ووطی ژ فی حالی نهخوښ بیننه ده ری-
گوتن: ﴿قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوَا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ
مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرًاكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ
﴿٥٨﴾ (هود: ٨١) فریسته یان گوت: ئەمی ل ووط هندی ئەمین ئەم هنارتین
خودایی تهینه وی ئەم یین هنارتین دا ئەم وان تی بهین، و نمو ناگههنه ته،
څیجا تو و مروځین خو ل دووماهییا شهځی ژ فی گوندی ده رکهځن، و کهس
ژ ههوه ل خو نه زځرت؛ دا عه زابی نه بینت و نه گههتی، بهلی ژنا ته نهوا
ب کوفرئ و نفاقی خیانهت ل ته کری نمو دئ گههته وی یا گههشتیه
ملله تی وی، هندی سپیده یه ژقانی تیرنا وانه، و سپیده ده مهکی نیزیکه.

ئهو ل بهر ده ری بوون، و ل ووط د یتکا وان دابوو؛ دا نمو ب ژور
نه کهځن، گاڤا ل ووطی راستیا وان زانی ژ نوی پشتراست بوو، و وی ری دا
ملیاکه تان کو ب نک وان کافرین ملله تی وی څه بچن، دبیزن: هنگی جبریلی
چهنکی خو ل ناڤ چاځین وان دا هه می کوره کرن، نمو ب له په قوتی زځرینه څه،

و ئىكى دگۆتە يى دى: ئەقە چىيە؟ ئەو چ سىرەبەندى بوو لووطى ل مە كرى؟ پاشى وان ملياكەتان گۆتە لووطى: ئەق شەقە، دەمى شەق بەر ب دووماھىيى قە دچت تو و مروقتىن مالا خو ژ باژپرى دەرکەقن، ژنا تە تى نەبت، ئەو بلا بمىنت، دا د گەل خەلکى باژپرى بچتە هىلاکى و ژقانى تىبرنا وان سپىدەيە، قىجا کەس ژ ھەو خو گىرو نەکەت و نەزقېت، نەگەر ئەو ژى دى مىنتە د گەل وان.. و لووطى گۆتە وان ب جەئىنا، و ئەو و خەلکى مالا خو دەرکەفتن.

تىبرنا مەزن:

دەمى لووط ژ مللەتتى خو بى ھىقى بووى وى دوعا ژ خودايى خو کر و گۆت: خودايى من، تو من و مروقتىن من ژ وى گونەھا کرتت بپارىزە يا مللەتتى من دکەت، و مە ژ وى عەزابى ژى بپارىزە يا کو تو دى ب سەر وان دا ئىنى. ھنگى خودى دوعا يا وى بۆ ب جەئىنا، و ئەو و مروقتىن وى و ھەر کەسەکى باوهرى ب گازىيا وى ئىناى رزگارکرن. گاڤا بوويە سپىدە ژقانى تىبرنا مللەتتى کافر ھات، خودى وەسا ھەز کر بەر ژ عەسمانى -وہکى بارانى- ل وان ببارن و ئەو پى تى بچن: ﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَىٰهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا جِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَّنصُودٍ ﴿٨٢﴾ مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ﴿٨٣﴾﴾ (ھود: ٨٢-٨٣) فرىستەيان گۆت: ئەى لووط ھندى ئەمىن ئەم ھنارتىن خودايى تەينە وى ئەم يىن ھنارتىن دا ئەم وان تى بىيەن، و ئەو ناگەھنە تە، قىجا تو و مروقتىن خو ل دووماھىيا شەقى ژ قى گوندى دەرکەقن، و کەس ژ ھەو ل خو نەزقېت؛ دا عەزابى نەبىنت و نەگەھتى، بەلى ژنا تە ئەوا ب کوفر و نفاقى خىانەت ل تە كرى ئەو دى گەھتە وى يا گەھشتىيە مللەتتى وى، ھندى سپىدەيە ژقانى تىبرنا وانە، و سپىدە دەمەکى نىزىکە. قىجا دەمى فەرمانا مە ب ھاتنە خوارا عەزابى ل سەر وان ھەمىيان

هاتی مه ژۆریا وی گوندی ئه‌و لی دژیان کره ژیری و ده‌رنشیفکر، و مه ئه‌و به‌رین ژ ته‌قنا ره‌ق و ه‌شک هاتینه‌ دورست‌کر ل وان باراندن. ئه‌و به‌ر ب پێزکری بوون، و ل نک خودایێ ته‌ ده‌سنیشانکری بوون نه‌ وه‌کی به‌رین عه‌ردی بوون، و ئه‌ف به‌رین خودی ل ملله‌تی لووطی باراندین ژ کافرین قوره‌شییان د دوبر نین کول وان ژێ بینه‌ باراندن.

خودی فه‌رمان ل جبریلی کر هه‌ر حه‌فت باژێرین وان ب گوند شه‌ راکه‌ته‌قه، هه‌تا دگه‌هینه‌ به‌ر عه‌سمانی، پاشی دورنشیف بکه‌ت، و به‌ران لی بیارینت، و کتی ژ وان نه‌هیت، و جبریلی فه‌رمان ب دورستی ب جه‌ئینا. و دبێژن: شوینوارین باژێر و گوندین ملله‌تی لووطی دکه‌شه‌ د بن وی ده‌ریایێ شه‌ یا دبێژن: (ده‌ریایا لووطی) یان: (ده‌ریایا مری)، و هنگی ئه‌ف جه‌ه یێ ه‌شک بوو، و زانایین شوینواران دبێژن: ژ نیشانان وه‌سا دئیه‌ زانین کو د بن ئاڤا ده‌ریایا مری شه‌ شوینوارین هنده‌ک گوند و باژێران هه‌نه، تشتی هندی دگه‌هینت کول ده‌مه‌کی ئه‌ف عه‌رده‌ یێ ه‌شک بوو. و هنده‌ک دبێژن: ژ به‌ر وی ه‌ژیانا ب عه‌ردی که‌فتی ده‌می ملله‌تی لووطی چوویه‌ هیلاکی ئاڤ ژ عه‌ردی زا، و وه‌کی گۆله‌کا مه‌زن چیبوو، و دووماهییی بوو ئه‌ف ده‌ریایه‌ یا نوکه‌ ئه‌م دبین.

دوماهییا لووطی:

پشتی پێغه‌مبه‌ری خودی لووط و بنه‌مالا خو ژ ده‌شه‌را سه‌دوومی ده‌رکه‌فتین، کی‌شه‌ چوون؟ وچ ب سه‌ری هات؟

ئه‌ف چهندا هه‌ قورئانی بو مه‌ نه‌گۆتییه‌، د هه‌دیه‌کا دورست دا یا (حاکم) ژ (عه‌بدلله‌هی کورێ عه‌بیاسی) قه‌دگوه‌یزت هاتییه‌ کو لووط ده‌می ژ باژێری خو ده‌رکه‌فتی ئه‌و و سی کچین خو ب تنی ده‌رکه‌فتبوون (هه‌می

بنه مالا وی ئەفه بوون) و کو وی قەستا دەقەرا شامی کر، و ب پێقه کچا
 وی یا مەزن مر، پاشی پشتی چەند قویناغەکان کچا وی یا بچویک ژێ مر،
 و ئەو د گەل کچا خو یا ناڤی ب تنی ما. و دویر نینه وی قەستا شامی کر
 بت؛ دا بچتە نک مامی خو ئیبراهیمی -سلاڤ لی بن-.

ل دۆر مرنا لووطی، کانی ل کێقه بوو؟ و کانی ژییی وی چەند بوو
 دەمی مری؟ ئەفه مە نەزانییه؟^(۱)

(۱) د (سفر التکوین) دا هژمارا (۱۹) بێهەختییەکا مەزن ب پێغه مەهری خودی لووطی و
 کچین وی ئەهاتییه رادان، کو هەردو کچین وی ئەو سەر خوش کر، و ئیکا هەند کر کو ئەو
 خرابییی د گەل وان بکەت!! تەشتی هەندی د گەهینت کو ئەف کتیبە ب دەستین هەندەک
 مەزۆتین نەزان یا هاتییه نفیسین، ئەو کتیبە خودانین وی دبیرتی: کیتابا پەرۆز!

سهرهاتییا شوعهیبی

-سلاڤ لی بن-

دهه جارن ب ناشکهرایي ناڅي څي پیغه مبهري د قورناني دا هاتییه،
و سهرهاتییا وی د گهل ملله تي وی د چار سووره تین قورناني دا هاتییه^(۱)،
و نهو پیغه مبهره که ده می مروڅ نهو سهرهاتییا وی دخوبنت هزر دکت همر
وه کی نهو بو مروڅ تین جیهانا مه یا نهو څي هاتییه هنارتن؛ چونکی نهو
خواری و وریادانین شوعهیبی دخواست چاره سهر بکته همر نهو گرفتارینه
یین جیهانا مه یا نهو څي دنالت.

څیجا یا فمره نهو ب هزره کا څه کری سهرهاتییا څي پیغه مبهري څي
بخوبنن؛ دا بو خو دهرس و عیبه تان څي وهریگرین.

شوعهیب کی بوو؟ و کهنگی ژیا بوو؟

د دهر حقا نه سها شوعهیبی دا -سلاڤ لی بن- گلهک گوښتن ژیکجودا
هه نه، و نه د قورناني و نه د هدیستین دورست دا چو گوښتن ل دور نه سها
وی نه هاتینه، و نهو تهوراتا نوکه ل بهر دهست څي چو به حسي شوعهیبی تیدا
نینه.

هندهک دیروکشان دیښتن: شوعهیب نه څي چرکي کورتي ئیبراهیمیه نهو
دیښتنی: (مه دیمن). زانایي ناڅدار (ئین عه ساکر) دیښتن: ((دیښتن: دهیکا
شوعهیبی -یان پیرا وی- کچا لوو طی بوو...))، و ل جهه کي دی ژ تاریخا

(۱) نهو سوورته نهغه نه: (الأعراف، الشعراء، هود، العنکبوت).

خَو (ئبن عساکر) ژ (عبداللاهی کورئ عه‌بباسی) قه‌دگوه‌تیزت کو شوعه‌یب پشتی یووسفی بوو.

هنده‌کتن دی دبیرتن: شوعه‌یب زاقایی لووطی ب خَو بوو، و ل سهرده‌مئ ئیبراهیمی ژیا‌بوو، و ژ وان بوو یئین باوه‌ری پئ ئینای، و د گهل وی مشه‌ختبوینه شامئ.

و چونکی چو ده‌لیلتن بنبر د ده‌ست مه‌ دا نینن ئهم نه‌شتین چو ژ قان گوتنان دورست ده‌رییخین، یان (ته‌رجیح) بکه‌مین.. به‌لی ههر چاوا بت تشتی مسۆگهر ئه‌وه شوعه‌یب پشتی لووطی ب ده‌مه‌کئ نه‌ یئ درئژ هاتبوو هنارتن؛ چونکی قورئان ژ زار ده‌قئ شوعه‌یبی قه‌دگوه‌تیزت کو وی ملله‌تی خَو ژ وئ دووماه‌یی ترساندبون یا ب سهرئ ملله‌تی لووطی هاتی ئه‌وئ نه‌یئ دوبر ژ وان، وه‌کی دبیرت: ﴿وَيَقَوْمَ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمَ لُوطٍ مِّنْكُمْ بِبَعِيدٍ﴾ (هود: ۸۹).

و ژ به‌ر په‌وانبیرتیا شوعه‌یبی یا به‌رچاڤ و زیره‌کیا وی د ئاخفتنی دا ژ هنده‌ک زانایتن سه‌حابیان دئیته قه‌گوه‌استن کو شوعه‌یب ب ناسناقی: خوتبه‌خوینی پیغه‌مبه‌ران (خطیب الأنبياء) دئیته ناسین.

چو زانینتن وه‌سا د ده‌ر حه‌قا شوعه‌یبی دا به‌ری بیته پیغه‌مبه‌ر د ده‌ست مه‌ دا نینن، کانئ که‌نگی و ل کیشه هاتییه سهر دنیا‌یئ، و ژییئ وی چهند بوو ده‌مئ ئه‌و بوویه پیغه‌مبه‌ر.. ئه‌قه مه‌ نه‌زانیه.

ملله‌تی شوعه‌یبی:

د پتر ژ جهه‌کی دا ده‌مئ خودایی مه‌زن به‌حسئ وی ملله‌تی دکه‌ت یئ شوعه‌یب بۆ هاتییه هنارتن ب ئاشکه‌رایئ به‌رچاڤ دکه‌ت کو ئه‌و ملله‌ت خه‌لکئ مه‌دیه‌نئ بوون.. وه‌کی گوتی: ﴿وَالَّذِي مَدَّيْنَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا

اللَّهُ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا أَلْمِيزَانَ إِنِّي أَرَانَكُمْ يُخْفِرُونَ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُخِيطٍ ﴿٨٤﴾ (هود: ٨٤). و د جهه‌کي دی دا خودایي مه‌زن ملله‌تی شوعه‌یي ب سالوخته‌تی: (أصحاب الأيكة) یه‌عنی: خودانین دارا مه‌زن، یان خودانین وی جهی ب دار و بار، دده‌ته نیاسین وه‌کی دبیترت: ﴿كَذَّبَ أَصْحَابُ آلِ يُثُومَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٦﴾﴾ (الشعراء: ١٧٦-١٧٧).

و هنده‌ک دیرۆکران دبیترن: خودی نه‌ف ناسناقه بو ملله‌تی شوعه‌یي دانایه چونکی ل وه‌لاتی وان داره‌کا مه‌زن و ب خه‌مل هه‌بوو وان پهرستن بو دکر و ب چاځه‌کي پیروز به‌ری خو ددایي.

و (مه‌دیه‌ن) وه‌کی زانایین جوغرافیي دبیترن: باژیره‌ک بوو دکه‌فته نیزیکی که‌نداقی (العقبه) د ناځه‌را (حجاز) و (فلسطیني) دا^(١)، و خه‌لکی څی جهی یین عمره‌ب^(٢) ناځی خو ژ ناځی باژیره‌ی خو وه‌رگرتبوو، له‌و دگوته‌نی: ئوبجاخا مه‌دیه‌ن.

بناخه‌یین گازییا شوعه‌یي:

خودایي مه‌زن به‌نییی خو یی چاک شوعه‌یب بو خه‌لکی مه‌دیني یی کافر هلبیژارت؛ دا له‌و به‌ری وان بده‌ته ږیکا خودی یا راست و دورست، ږیکا

(١) نه‌ف باژیره‌ له‌و بوو یی پستی هنگی ب چهند سعد ساله‌کان مووسا پیغه‌مبه‌ر -سلاځ لی بن- هاتیي ده‌می ژ ترستین فیرعه‌ونی دا ره‌ځی پستی کو زه‌لامه‌کی وی بی ده‌ستی کوشتی.. وه‌کی دئ د سهره‌اتییا مووسای دا څه‌گتیرین نه‌گهر خودی حمز بکه‌ت.

(٢) ده‌می مه‌ سهره‌اتییا هرودی -سلاځ لی بن- څه‌گتیرای، مه‌ له‌و حم‌دیس ئینابو یا (ئبن حبان) ژ (ئهبوو ذهری) څه‌دگوته‌زت له‌وا تیدا هاتی کو پیغه‌مبه‌ر -سلاځ لی بن- به‌حسی وان پیغه‌مبه‌ران دکمت یین ژ عمره‌بان هاتینه هلبیژارتن و دبیترت: له‌و چارن هوود و شوعه‌یب و صالح و پیغه‌مبه‌ری ته‌ له‌ی له‌بوو ذهر.

تەوحیدى، و وان ژ شرکى و صەنەمپەرتسىيى بده ته پاش.. و گازىيا
شوعەيى ژى خەلەکهکا بەرچاقە د زنجیرا گازىيا حەق دا، گازىيا (لا إله إلا
الله).

و مەروڤ دەمى سەرھاتىيا شوعەيى د قورئانى دا دڤونت د شىت چار
بناخەيتن سەرەکی بۆ گازىيا وى بدانت، ئەو ژى ئەقەنە:

بناخەيتى ئىکى:

تەوحيدا خودى د (خوداينى) و (پەرستنى) دا، کو بناخەيتى سەرەکی يى
گازىيا ئىسلامىيە، گازىيا ھەمى پىغەمبەران.. خودايتى مەزن دەمى
سەرھاتىيا شوعەيى د گەل مللەتە وى قەدگۆھىزەت، دىيەرت: ﴿وَالَّذِينَ
أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَقَوْمُ أَاعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ﴾ (الأعراف: ۸۵) يەعنى:
مە بۆ ئوبجاخا مەدەين برايتى وان شوعەيب -سلاڤ لى بن- ھنارتەبو، ئىنا
وى گۆتە وان: ئەى مللەتە من عەبدىنيا خودى ب تنى بکەن؛ چونكى
ژ وى پىقەتر ھەوە چو خودايتى دى يىن ھىژاى پەرستنى نىن.

و دىيەرت: ﴿كَذَّبَ أَصْحَابُ لُقَيْمَةَ الْمُرْسَلِينَ﴾ (الشعراء: ۱۷۶-۱۷۹) خودايتى
لەكەم رەسول ئەمىن ﴿فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾ (الشعراء: ۱۷۶-۱۷۹) خودايتى
وى عەردى ب دار و بار پىغەمبەرى خۆ شوعەيب درەوين دەريخست، دەمى
شوعەيى گۆتەيه وان: ئەمى ما ھوين ژ عەزەبا خودى ناترسن کو ئەو ھەوە
سەرا گۆنەھىن ھەوە عەزەب بدهت؟ ھندى ئەزم ئەز ژ نک خودى بۆ ھەوە يى
ھاتىمە ھنارتەن دا بەمى ھەوە بدهمە ھىدايتەت، و ئەز پارزەرە وى وەھىيە
يا خودى بۆ من ھنارتى، قىيجا ھوين ژ عەزەبا خودى بترسن، و دويکەفتنا
وى ھىدايتەت بکەن يا ئەز ژ نک خودى بۆ ھەوە پى ھاتىم.

و هەر چه‌نده ئه‌و خراب‌کاری‌یه‌ی کۆ د ناڤ ملله‌تێ شو‌عه‌یه‌ی دا هه‌ین گه‌له‌ک بوون، و فسادێ پتریا لایین ژینا وان شه‌گرتبوو ژێ، به‌لێ وی ژێ وه‌کی هه‌می پیغه‌مبه‌رین دی ژ فسادا عه‌قاندی ده‌ست پێ کر، ل ده‌ستپێکی وی خودی ب په‌نگه‌کی دورست ب ملله‌تێ خو دا ناسینی؛ چونکی وی دزانی ئه‌و ملله‌تێ بیر و باوه‌ره‌کا خراب د ده‌ر حه‌قا خودی دا هه‌بت هه‌می لایین ژینا وی یین دی دێ خراب بن. شو‌عه‌یه‌ی نه‌گۆته ملله‌تێ خو؛ باوه‌ریی بینن کو خودی یی هه‌ی، و ئه‌و قی دنیا یی ب پێشه‌ ده‌بت؛ چونکی وان ئه‌ف باوه‌ریه هه‌بوو.. شو‌عه‌یه‌ی گۆت: په‌رستا خودی بکه‌ن؛ چونکی هه‌وه ژ وی پێشه‌تر چو خودایین دی نین. گرفتاریا وان د قییرێ را بوو: وان باوه‌ری ب (ربوبیه‌ت) و خودایینیا خودی هه‌بوو، به‌لێ وان هنده‌ک په‌نگین عیباده‌تی وه‌کی: دوعا و هه‌وارکرن، و هیقی خواستن، و مافی شریعت دانانی.. بۆ هنده‌ک (خودایین دی) ژێ پیشکیش دکر، قیجا قی چه‌ندا هه ئه‌و ژ خانه‌یا (ئیسلامی) ده‌رخستن و هیژای ناڤی (شرکی) کرن، و شو‌عه‌یه‌ی دیت یا فه‌ر ئه‌وه ئه‌و به‌ری هه‌ر تشته‌کی قی (ئحرافا) وان سه‌راست بکه‌ت؛ دا پستی هنگی ئه‌و ئاماده بین کو گۆتنا حه‌ق وه‌رگرن.

بناخه‌یی دووی:

گرتدانا ده‌وله‌تی و په‌یوه‌ندیین سیاسی و جفاکی و مالی ب دینی خودی شه، و بنه‌جه‌کرنا پامانا عیباده‌تی یا به‌رفره‌ه د هزر و بیرین خه‌لکی دا. شو‌عه‌یه‌ی چ گۆته ملله‌تێ خو؟

قورئان دبیرت: ﴿وَالْإِلَٰهَ مَدَّيْنِ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَبْقَوْمُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَٰهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ﴾ (الأعراف: ۸۵) شو‌عه‌یه‌ی گۆته وان: ئه‌ی ملله‌تێ من، عه‌بدینیا خودی ب تنی بکه‌ن؛ چونکی ژ وی پێشه‌تر هه‌وه چو

خودایتن دی یتن هیژای پهرستنن نینن، ب راستی نیشانهکا ناشکهره
 ژ خودایتن هموه ل سهر راستییا وی یا نهز بو هموه پت هاتیم هاتییه، نهغه
 بناخه یی ئیکتی بوو: تهوحیدا خودی د پهرستنن دا.. پاشی گوت: ﴿قَدْ
 جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخُسُوا الْبِئْسَ مَا كُنْتُمْ تَفْسِدُونَ
 فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (الأعراف: ۸۵)
 قیجا هوین مافی مرۆقان ب رهنگه کی پتکهاتی بدهنی و پیشان و کیشانی
 ب تمامی پتک بینن، و هوین چوین ژ مافی وان ب زۆرداری کیم نهکن، و
 هوین ب کوفر و زۆرداری خرابکاری د عهردی دا نهکن پشتی کوئو
 ب شریعتین پیغه مبهرتن بهری -سلاف لی بن- چاک بووی. نهغه یا من
 بهری هموه دای د دنیایی و ئاخره تی دا بو هموه چیتره، نهگهر هوین
 باوهریی ب وی بینن یا نهز بهری هموه ددهمی، و کاری ب شریعتی خودی
 بکن.. نهغه بناخه یی دووی.

و یا ناشکهرایه کو ئیک ژ پیتقییتن تهوحیدا خودی د پهرستنن دا نهوه
 مرۆف د ههمی کار و بارتین ژینا خو دا خو ب دهست نهمری خودی قه
 بهردهت، و عیبادت -وه کی زانایی ناقدار (ئبن تهیمیه) دبیرت - ناغه کی
 کۆمکه ره بو ههر تشته کی خودی حمز ژئ بکهت و یی پی رازی بت ژ گوتن و
 کربارتین ناشکهره و نهپه نی.

شوعه یی، پشتی ملله تی خۆل تهوحیدی هشیارگری، ناگه هدریا وان
 کر کو ژ پیتقییتن ب جهینانا قی تهوحیدییه ئو سهر و بهری ژینا خو
 ب ههمی قه ب مهنه جی خودی قه گری بدهن؛ چونکی دینی خودی یی
 دورست کانی چاوا بو هندی هاتییه دا په یوه ندییین مرۆقی د گهل خودایتن وی
 دورست بکهت، وه سا یی هاتی دا په یوه ندییین مرۆقی د گهل مرۆقان ژ
 رتک بیتخت و دورست بکهت، و عهبدینییا مرۆقی بو خودی هندی دخوازت

مرۆڤ جڭاكا خو (ژ لایڼ سیاسي و جڭاکي و نابوړي څه) ل سهر بناخه یی
نیسلامی ړتک بیتخت و دورست بکهت.

ژ بهر څي چهندي شوعه یی باوهری و نه باوهرییا ملله تی خو ب هندي څه
گرندا کانی نهو چهند دي پیگیریی ب فرمانا خودی کمن د څي مسهلا
(مالي) دا یا ملله تی وی ههوجهی پی هه، شوعه یی گوت: نهی ملله تی
من! هوین مافی مروځان ب پهنگه کی پیکهاتی بده نی و پیشان و کیشانی
ب تمامی پیک بینن، و چوی ژ مافی وان کیم نهکمن، و ب کوفر و
زورداریی خرابکاریی د عهردي دا نهکمن، نهگر هوین د خودان باوهر بن دي
څي کمن یا نهز دبیرمه هموه.

ملله تی شوعه یی چ بهرشف کره د دهستان دا؟

قورنان دبیرت: ﴿قَالُوا يَنْشُعِبُ أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتَّزِكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ
نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴾ (هود: ۸۷) وان گوت: نهی
شوعه یب نهري نهو نفیژا تو دکهی فرمانی ل ته دکهت کو نم په رستنا وان
صه نه مان بهیلین یین بابین مه په رستن بو ذکر، یان نم وان فهند و فیلین
مه دڅین د مالی خو دا بکهین؟ و وان بو ترانه پیکرن گوته وی: ب راستی
هندي تویی تو مروځه کی نارام و سهر راستی.

هر نهو گوتنه یا حه تا نه څرو ژي داخوازکمرین (علمانییه تی) دبیرنه
خودان باوهران: نهري دیندارییا هموه شوله ژ سیاست و نابورا مدیه؟ دین
ل کیشه و سیاست و نابور ل کیشه!

بناخه یی سییی:

بهرگرییا هه می پهنگین زورداریی، و ب تاییه تی زوردارییا خودانین
مالي ل هه ژار و بهرده ست تنگان.. نهو ملله تی شوعه یب بو هاتی تشتی

ژ هممیان طبعیت د ناڅ دا زولم و ژوردارۍ بوو، چ نمو ژوردارۍ بت یا مهن و کاربدهستان ل ملهتی دکر، چ نمو بت یا زهنگین و دهوله‌مندان ل هژاران دکر.. بازارا وان ل سهر حیلې و پیبایې و کهیسې یا راوه‌ستای بوو، تهرازیټین وان همردهم د خوار و څیچ بوون، نه‌گهر ټیک ژ وان تشتهک کرپا ب عله‌کې دپشا، و نه‌گهر فروتبا ب عله‌کا دی دپشا، بهرې وان بهس ل هندې بوو بهرکیکن خو تری بکمن ژ وتری وټفه ملهت بمینت یان بمرت نمو گرفتاریا وان نه‌بوو!

شوعه‌یی بیافه‌کې بهرفره ژ گازییا خو دا څی مه‌سلا گرنګ نمو اقهت یا دور نه ژ مه‌سلا باوه‌ریا ب خودې، وی گوته ملهتی خو: ((هون مافی همی مروژان ب ره‌نگه‌کې پیکه‌اتی و دورست بده‌نې، و پیشان و کیشانې ب تمامی پیک بینن، و حیلې ل ټیک و دو نه‌کمن، و هون ب کوفری و ژورداریی خرابکاری د عمر دی دا نه‌کمن، نه‌فه یا من بهرې هموه دایې د دنیایې و ناخه‌تې دا بو هموه چټره، نه‌گهر هون باوه‌ریی ب وی دینی بینن یی نه‌ز بهرې هموه دده‌مې، و هون ل سهرین ریکان نه‌روینن گه‌فا ب کوشتنې ل خه‌لکی بکمن دا نمو مالی خو بده‌نه هموه، نه‌فه ژورداریه، و هون بهرې خه‌لکی ژ ریکا خودې نه‌ده‌نه پاش. و هون بیرا خو ل قه‌نجییا خودې بیننه فه ده‌مې هرمارا هموه یا کیم ټینا وی هون زنده‌کرن، و مال و عه‌يال دا هموه، څیجا ب څی چهندي هون سهره‌راز بوون و ب هیزکه‌فتن، و بهرې خو بده‌نې کانی دووماهییا خرابکاران د عمر دی دا یا چاوا بوو، و چ تیچوون و نه‌مان هاته سهرې وان؟ نه‌ی ملهتی من! هون مافی مروژان د پیشان و کیشانې دا کیم نه‌کمن، هندي نه‌زم نه‌ز دیبم هون د ژینه‌کا بهرفره و دهوله‌مندان دا دژین، و هموه چو منعت ب هندې نینه هون حیلې ل ټیک و دو بکمن، نې ژ بهر کیمکرنا هموه بو کیشان و پیشانان نه‌ز دترسم

عهزابا رۆژهکا وەسا ب سەر ھەموە دا بیت کو دۆری ل ھەموە بگرت و ھوین
ژی قورتال نەبن..

ئەي مللەتە من! ئەو مفايە حەلال يە بۆ ھەموە دمینت پشستی ھوین
کێشان و پێشانە ب دورستی پێک بینن بۆ ھەموە چیتەر ژ وی مالی حەرام
یە ھوین ب حیلە ب دەست خۆ دئێخن، قێجا ئەگەر ب دورستی ھەموە
باوەری ب خودی ھەبت، ھوین دئ پێگیزیی ب فەرمانا وی کەن و خۆ
ژ زۆرداریی دەنە پاش).

بناخەیی چاری:

پەرەردەکرنا خەلکی ب رێکا پەیداکرنا نموونەیین چاک بۆ چاقلێکرنی،
و ئاشکەرایە کو نموونەیین ژ ھەمییان تامتر د ناڤ مرۆڤان دا ئەو
پێغەمبەرن یێن خودی بۆ بەنییێن خۆ دەنێرت.

شوعەیب ئێک ژ خەلکی مەدیەنە بوو، و وی ژ وی وەکی پتریا خەلکی
باژیری مالهکی بۆش ھەبوو، و خودی ھند دابووی کو ئەو ژ وی وەکی وان
بازرگانیی ب مالی خۆ بکەت، ئایەتا (۸۸)ی ژ سوورەتا (ھوود) ژ زار
دەفتی شوعەیبی قەدگوھیزت کو وی گۆتە مللەتە خۆ: ((ئەي مللەتە من،
ھوین چ دبێژن ئەگەر ئەز ل سەر رێکەکا ئاشکەرا بۆم ژ خودایی خۆ د وی
گازیی دا یا ئەز دگەھینمە ھەموە، کو ھوین پەرستنا خودی ب تنی بکەن، و
حیلێ د مالی دا نەکەن؟ و ھوین دزانن کو خودی ژ کەرەما خۆ رزقەکی
بەرفەرھ و حەلال و باش یی دایە من؟ و من نەقیت ئەز ھەموە ژ تەشتەکی
بەدەمە پاش، پاشی ئەز ب خۆ د پشت ھەموە را بچم وی تەشتی بکەم، و من
ب قی کاری خۆ ھەما ب تنی باشی و چاککرن دقیت و چو ددی نە..)).

یه‌عنی: همر وه‌کی شوعه‌یی دڤیا بیژته وان: هوین هزر نه‌کمن نه‌زی دبیژمه هموه خو ژ حیلې بده‌نه پاش؛ دا فایدې سویکی ههمی بو من بمینت، راسته نه‌زی وه‌کی هموه یی خودان مالم، به‌لی نه‌و فرمانا خودې یا نه‌زی ل هموه دکم نه‌زی ب خو به‌ری هموه د مالی خو دا ب جه دینم.. شوعه‌یی نه‌فه گوت، و نه‌فه کر، له‌و چو هه‌څرکین وی نه‌شیا مه‌جالی طانی بینت و بیژت: شوعه‌یی دڤیت مه بخاپینت دا بازار بو وی بمینت!

بهرسفا ملله‌تی شوعه‌یی:

نه‌فه گازییا شوعه‌یی بو، و وه‌کی یا ناشکرا گازییا وی د خیرا وان ههمیان دابو، به‌لی د گهل هندې ژې به‌رسفا وان بو شوعه‌یی به‌رسفه‌کا کریت و نه ژ هه‌ژې بو، ل ده‌سپینکې وان گوین خو ژ گازییا وی گرتن، و ب دورستی گوهداری بو نه‌کر، بزجې؟ هیجه‌تا وان نه‌فه بو: نه‌و دینې شوعه‌یب پې هاتی تشته‌کې نوییه، و ل سمر ده‌می باب و باپیرین وان نه‌بو، قورنان ژ زار ده‌قی وان قه‌دگوهرت:

﴿قَالُوا يَشْعَبُ مَا نَفَقَهُ كَيْبَرًا مِمَّا تَقُولُ﴾ (هود: ۹۱) وان گوت: نه‌ی شوعه‌یب نه‌م د گه‌له‌کې ژ وئ ناگه‌هین یا تو دبیژې؛ چونکی تشته‌کې نوییه ل به‌ر مه.

پاشی گاڤا وان دیتی شوعه‌یب ل گازییا خو یی مجده، وان ژ بیبه‌ختی گوتې: تو مروقه‌کی سی‌ره‌به‌ندییا ل ته هاتییه‌کرن، ﴿قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَذِبِينَ ﴿١٨٥﴾ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٨٦﴾ (الشعراء: ۱۸۵-۱۸۷) وان گوت: هندی تویی نه‌ی شوعه‌یب، ههما تو ژ وانی یتن سی‌ره‌به‌ندیی کاره‌کې دژوار تیکری، و عه‌قل بو نه‌هیلاي، و ههما تو ژې وه‌کی مه مروقی، قیجا چاوا پیغه‌مبه‌رینی بو ته

ب تنی دئی نیت؟ و هه ما هه می هزارا مه نهوه کو تو د قی گوتنا خو دا
ژ دره وینانی. قیجا نه گهر تو راست دبیژی کو تو پیغه مبه ری، پا کانی
دوعایه کی ژ خودی بکه دا نهو پرتین عمزایی ژ عسمانی ب سهر مه دا
بینت و مه بیرنت.

و تشتی ژ هه مییان غه ریتل بهر وان نهو بوو شوعه بیی دخوازت
سیاسه تا وان یا نابوری ژی ل دویف مه نهجه کی خودایی بت:

﴿قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلَوْكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ تَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا
نَكْهُوْا إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّهِيْدُ﴾ (هود: ۸۷) وان گوت: نهی شوعه بی نه ری
نهو نفیژا تو دکهی فهرمانی ل ته دکهت کو نهو پهرستنا وان سه نه مان
بهیلین یتن بابین مه پهرستن بو ذکر، یان نهو وان فهند و فیلین مه دقین
د مالی خو دا بکهین؟ و وان بو ترانه گوته وی: ب راستی هندی تویی تو
مروقه کی نارام و سهر راستی. و گهفا وان بو شوعه بیی و دویکه فیتین وی یا
نافاکری بوو ل سهر دو (ایجراتین دژوار):

یا ئیکی: ده ریخستنا ژ وهلاتی و نه فیکرن: ﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ
قَوْمِهِ لَخْرِجَنَّكَ يَشْعَبُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعْمُدَنَّ فِي مَلِئْنَا قَالَ أُولُو
كُنَّا كَرِهِينَ﴾ (الأعراف: ۸۸) وان پتبهر و مه زین خو ژ باوه ری ئینانا
ب خودی و دویکه فتنای پیغه مبه ری وی شوعه بیی -سلاف لی بن- مه زنتر
دیتی ژ ملله تی شوعه بیی گوتن: نهی شوعه بی سوند بت نهو ته و هه چیی
د گهل ته باوه ری ئینای ژ گوندی خو ده ریخین، یان ژی هوین دئی ل دینی
مه زقرن، شوعه بیی ب مهنده هوشی فه گوت: نه ری نهو دویکه فتنای هه وه
د دینی هه وه یی پویج دا بکهین، نه گهر خو مه نه قیت ژی ژ بهر کو نهو
دزانین نهو دینه کی پویچه؟

یا دووی: بهر لی باراندن: ﴿قَالُوا يَشْعَبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَنَّكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ﴾ (هود: ۹۱) وان گوت: نهی شوعهیب، نه د گله کی ژ وی ناگههین یا تو دبیر، و هندی نه مین نه م ته د ناف خو دا لاواز دبیین و تونه ژ مهزن و سهرۆکین مهیی، و نه گهر ژ بهر ئوبجاخا ته نه با -کو نهو ژ ی ل سهر دین و وان بوون- نه م دا بهران ل ته بارینین، و ته چو پیز و بهایی خو ل نک مه نینه.

نهجامی ههفرکیبی:

دهمی شوعهیبی ملله تی خو ژ دووماهییا بی نه مریبا خودی دترساند، وان دگوتی: ﴿فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ (الشعراء: ۱۸۷) شوعهیب! کانی دوعایه کی ژ خودی بکه دا نهو پرتین عهزابی ژ عهسمانی ب سهر مه دا بینت و مه بیرنت، نه گهر تو ژ راستگویانی کو خودی دی عهزابی ب سهر مه دا بینت.

و گاڤا بی منهتیا وان گههشتیه فی ههدهدی شوعهیبی گوتنه وان: ﴿وَيَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَیْلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ وَأَرْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ﴾ (هود: ۹۳) نهی ملله تی من ههر کاره کی ژ ههوه بیت هوین د جهی خو دا بکهن، هندی نهزم نهز دی ل سهر پیکا خو کاری کهم و بهری ههوه ده مه تهوید، پاشی هوین دی زانن کانی کی ژ مه عهزابه کا و هسا دی ب سهری ئیت کو وی شهرمزار بکهت، و کانی کی ژ مه د گوتنا خو دا بی دره وینه، نهز یان هوین؟ و هوین چاهه ریی وی بن یا کو دی ب سهری ههوه ئیت نهز د گهل ههوه ژ زیره قانامه.

پاشی خودی دهستیری دا نهو عهزاب ب سهر وان دا بیت یا وان داخوازا هاتنا وی کری و شوعهیبی گهف پی ل وان کری.. خودی دبیرت: ﴿فَأَخَذَتْهُمُ

الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جُثَيَيْنَ ﴿٩١﴾ (الأعراف: ٩١). و ل جهه کئی دی دبیترت:
﴿وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ
فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جُثَيَيْنَ ﴿٩٥﴾ كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ أَلَا بُعْدًا لِّمَذِينٍ كَمَا بَعِثْتُ نُمُودَ ﴿٩٦﴾﴾
(هود: ٩٤-٩٥). و ل جهه کئی دی دبیترت: ﴿فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ
إِنَّهُمْ كَانُوا يُورِثُونَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾﴾ (الشعراء: ١٨٩).

و بو کومکرنی د ناقبره مهعنايتن شان نايه تان دا تهفسيرزان دبیترن:
دهمى خودی قیای خه لکی مهديه نی بيه ته هیلای گهرمه کا مهن ب سهر وان
دا ئینا، هفت روژان خودی با ژ وان بری، ژ گهرم و بینته نگییی دا ئهو
دره قینه بهر ههر سیبه ره کا هه ی، دووماهییی وه لی هات ئهو ژ گهرمان دا
ره قینه چولی و خانییین خو بهردان.. د قی دهلیقه یی دا وان هند دیت
هندهک پرتین عه وری ل عهسمانی کوم بوون، وان هزرکر دی باران ژ شان
عهروان بارت، که یفا وان گه لک هات، هه می پیکه چوون خو دانه بهر
سیبه را وان عهوران، به لی خودی دهستوری دا وان عهوران ئهو بینه پرتین
عهزابی و ب سهر وان دا بتن، وه کی وان داخوازکری! ئهو عه وری بوونه گوپی
و ب سهر وان دا هاتنه خوار، و ههر د وی دهلیقه یی دا دهنگه کی زیده بلند
پهرده بیتن گویتن وان دراندن، و عهرد ژی ل بن پییتن وان هژیا.. و ب قی
رهنگی هه می چوونه هیلای، و ب تنی شوعه یب و دویکه فیتین وی مانه
ساخ.

شوعه یب پشتی نه مانا ملله تی خو:

زانای ناکدار (بن که شیر) ژ (وهه بی کورپی مهنبه یی) شه دگویترت،
دبیترت: پشتی نه مانا ملله تی شوعه یی ئهو و خودان باوه رتن د گهل دا چوونه
مه که هی و ل ویری ناکنجی بوون، هتا شوعه یب ل ویری مری، و گورا وی
دکهفته روژنا قایا که عی.. و خودی چیتر دزانت!

سەرھاتىيا ئىسماعىلى

-سلاڧ لى بن-

ئىسماعىل پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- كورپى خوشتقىيى خودى ئىبراھىمى
-سلاڧ لى بن- و ھاجەر قىبطىيە، و بەرى نوکە دەمى مە سەرھاتىيا
ئىبراھىمى قەگىراي، مە بەھسى چوونا ئىبراھىمى و ژنکا وى سارايى بۆ
مىصرى كىرەو، و كانى چاوا مەلکى ئىك ژ جارىيىن خۆ يىن قىبطى -كو
ھاجەر بوو- دابو سارايى پىشتى وى پاقرى و بژىنىيا سارايى دىتى..

دەمى ئىبراھىم و سارا زقرىنە شامى وان ھاجەر ژى د گەل خۆ ئىنا، و
ھاجەر بوو ئىك ژ ئەندامىن مالا وان، و پىشتى چەند سالەك ب سەر
سارايى دا چووين، و ئەو ژ خۆ بى ھىقى بووى كو ئىدى عەيالەك بىت، و
وى دىت زەلامى وى ئىبراھىم ھىدى ھىدى يى بەر ب پىراتىيى قە دچت،
پابو جارىيا خۆ ھاجەر دا زەلامى خۆ، گۆت: بەلکى خودى زارۆکەكى ژى
بەدەتى.. و ب قى پەنگى جارىيا سارايى ھاجەر بۆ ھەويا وى.

دەيكا ئىسماعىلى:

دەمى مەلکى مىصرى ھاجەر دايە سارايى ھاجەر كچەكا جحیل بوو،
ژىيى وى د بن بىست سالىيى دا بوو، پىشتى ئەو د گەل خاتونىا خۆ و
زەلامى وى ھاتىيە شامى چەند سالەکان ما ھەتا ژىيى وى گەھشتىيە دورىن
سىم سالىيى، ئەو بوو خاتونىا وى سارايى ئەو دا زەلامى خۆ، و پىشتى

هاجهری شوی ب ئیبراهیمی کری هەر زوی خودی هاته کهره می و هاجهر پی
حهسیا هەر وهکی بچویکهک د هناقان دا یی دئیتته دورستکرن، کهیفا
هاجهری ب قی چهندی هات و وی ئەف مزگینییه دا زهلامی خو، و وی ژى
زنده کهیف ب قی مزگینییه هات.

بهلی تشتی غهرب ئەفه بوو سارا ئەوا هاجهر دایه ئیبراهیمی دا خودی
عهیالهکی ژى بدهتی، گاڤا زانی هاجهر یا ب (هملهیه) غیرهت بو چیبوو،
و کهریتن خو هاڤیتنه هاجهری.. د هه دیسهکا خو دا پیغه مبهر -سلاڤ لی
بن- دبیرت: بو جارا ئیکى ژنکان شیتک ل پشتا خو گرتداین دهیکا
ئیسماعیلی بوو، وی شیتکهک ل پشتا خو دشداند؛ دا سارا نیشانین
حهملی وی نهینت.

تهورات^(۱) و هسا ناشکرا دکهت کو ده می هاجهر ب حمله کهفتی وی
خو ل سهر سهری سارایی مهزن کر، و ئەف چهندا هه بو سارایی نهخوش بوو،
لهو وی بهرگهریان کر کو نهخوشییه بگههینته هاجهری. و چ ژ بهر قی
ئهگهری بت یان ژ بهر ئهگهرهکا دی بت، پهیوهندیین هاجهری و سارایی
گهههشتنه وی دهره جی سارایی ژ زهلامی خو خواست ئەو هاجهری ژ بهر
چاڤین وی بهت و نههیتله ل وی جهی یی ئەو لی، و هاجهری زانی نهڤیانا
ههویا وی بو وی یا گههشتیه چ هه ددی لهو ترسیا سارا نهخوشیهکی
بگههینته وی یان زاروکی وی، لهو مسهله گههسته هندی هاجهر ژ مالی
رهقی، و پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- دبیرت: ده می هاجهر رهقی دهههینن
کراسی خو ب عهردی را خشاندن؛ دا شوین پیین وی ل عهردی نهمین،
حهتا سارا نهزانت کانی ئەو کیفه چوویه.

(۱) د (سفر التکوین) دا هژمارا (۱۶) ی.

بوونا ئيسماعيلی:

ل شامی خودی ئيسماعيل ژ هاجهری دا ئیبراهیمی، و ل دویف گوتنا تهوراتی ژییی ئیبراهیمی هنگی هشتی و شش سال بوون، و پستی بوونا ئيسماعيلی -وهکی مه گوتی- د ناچهرا هاجهری و ساریی دا نهخوشی چیبوو، و بو حیکمه تهکا خودی پی دزانی چاره سهریا قی نهخوشی پی ب ئیبراهیمی قه نه هات، و ئیبراهیم د ناچهرا هاردو ژنکین خو دا حبه تی ما، ئیک دو تما ما وی یا خوشتی بوو، نهوا ل سهر خاترا وی و دینی وی جه و وار و مروقتین خو ههمی هتلاين و مشه ختوبویه غه ربیبیان، و یا دی دهیکا کورپی ویه، نهو کورپی پستی چاچه رتیه کا دیر و دریز ژ نوی هاتی..

پاشی خودی وهی بو پیغه مبه ری خو ئیبراهیمی هنارت کو ئيسماعيلی و دهیکا وی ژ وی جهی سارا لی بیهت، ئینا ئیبراهیمی گوهدار فهرمان ب جهینا و کورپی خو یی ساقا د گهل دهیکا وی ژ شامی برن..

بو کیفه؟ خودی گوتی: بیه دههرا (فارانی)، وهکی تهورات ناخی لی ددانت، و فاران نهو جهه یی بازتری (مهکههی) نوکه دکهفتی.

ئيسماعيل و دهیکا خو ل مهکههی:

قورنان، و پیغه مبه ری -سلا ل لی بن- د حه دیسه کا خو دا^(۱) ناشکهرا دکهت کو ئیبراهیمی ژنکا خو هاجهر، د گهل کورپی وی ئيسماعيلی، برنه مهکههی و ل وتری دانان و ناکنجیکرن.

قورنان ل سهر نه زمانی ئیبراهیمی دبیرت: ﴿رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ﴾ (إبراهيم: ۳۷) خودایی مه، هندی نهزم

(۱) یا (بوخاری) ژ (عبدللهی کورپی عبیاسی) فهدگوهرت.

من هندهک ژ دووندهها خو ل نهالهکا بی شینکاتی و ئا ل نک مالا ته یا
 حهرام ئاکنجیکرینه. خودایی مه، من ئو چهنده ب فرمانا ته کریه؛ دا ئو
 ب دورستی ب کرنا نثیژی رابین، قیجا تو دلی هندهک بهنییتن خو ب لایی
 وان څه بکیشه، و تول څی جهی ژ ههمی ږهنگین بهرهمان رزقی وان بده؛
 دا ئو شوکرا قهنجیا ته یا مهزن بکمن.

سهراتییا څهگوهاستنا ئیبراهیمی بو ئیسماعیلی و دهیکا وی ژ شامی
 بو مکههی پیغمبر -سلا لى بن- ب بهررههی بو مه څهگوهیژت،
 پیغمبر -سلا لى بن- دبیرت: ((ئیبراهیمی هاجر و کورئ وی
 ئیسماعیل ئینان دهمی ئو یی ب شیر^(۱)، ئینان دانانه بن دارهکا مهزن
 ل ژورییا مزگهفتی^(۲) ل هنداقی زه مزهمی، و هنگی کس ل مکههی نهبوو،
 وی ئو هیلان و چوو، دهیکا ئیسماعیلی د دویڅ دا چوو و گوتی: نهی
 ئیبراهیم، دئ کیڅه چی و مه ب تنی هیلیه ل څی نهالا بی مروڅ؟
 ئیبراهیم لى نه زڅری، دو سی جارن وی ئهڅ ټاخنه گوته ئیبراهیمی،
 ئیبراهیم لى نه زڅری، ئینا وی گوتی: خودی ئهڅ فرمانه ل ته کریه؟
 ئیبراهیمی گوتی: بهلی، ئینا وی گوت: پا ئو مه ژ بیر ناکهت، و زڅری
 نک کورئ خو. پستی ئیبراهیم ژ وان دویر کهفتی، و چویه جههکی وهسا
 ئو وی نهبن، ئیبراهیمی بهری خو دا جهی بهیتی و دهستین خو بلندکرن،
 و ئو دوعا کر یا د نایهتا بوری دا هاتی، و خودی دوعایا وی قهبولکرا)).

(۱) ژ څی حمدیسی ناشکرا دبت کو دهمی ئیسماعیل هاتییه مکههی هیشتا یی ب شیر بوو،
 و نهغه وی خله تییبی بو مه دورست دکهت یا کو د (سفر التکرین) دا هاتی کو پستی
 بوونا ئیسماعیلی ژ نوی ئیسماعیل و دهیکا خو بو مکههی هاتیونه ده رختستن، و
 ناشکرایه کو ئیسماعیل ل دویڅ گوتنا تموراتی- چارده سالن ژ ئیسماعیلی مهزتر بوو.

(۲) هنگی ناڅاهیی مزگهفتی نهماوو، و بهیت یی سر شوین بوو.

سهر پوره کا ب سانه می نه بوو د سهر ئیبراهیمی را بوری.. ژنکا خو یا جحیل، د گمل کوړی خو یی ساقا بهیلته ل نهاله کا هسک و زوها، و یا بی خودان، کاره کی مه زن بوو، بهلی نه ل بهر ئیبراهیمی نهوئ خو ب هه می شه تسلیمی خودی کری.

پتغمه مبر -سلاڅ لی بن- دبیرت: ((دهیکا ئیسماعیلی شیر دایی، و ژ وئ ئاڅی څه د خوار، هتا ئاڅا وان نه مای، نهو تینی بوو و کوړی وئ ژی تینی بوو، گاڅا وئ دیتی چو د کوړی وئ نه ما ژ تینا دا، دلی وئ نه گرت نهو کوړی خو ب څی رهنگی بینت، ئینا نهو رابوو قهستا سهر گری (صفایي) کر، چوو سهر گری دا بهرئ خو بده تی کانی دئ کسه کی بینت یان نه، وئ کس نه دیت، ئینا هاته خوارئ و قهستا گری (مهروایی) کر، و ل سهر گری راوهستیا دا بهرئ خو بده تی کانی دئ ئیکی بینت یان نه، هفت جاران وئ نهف هاتن و چوونه کر)).

عبدللاه دبیرت: پتغمه مبری -سلاڅ لی بن- گوت: ((ژ بهر څی چهندي خه لک (سه عیبي) د ناڅه را صفا و مهروایی دا دکمن)).

گوت: ((گاڅا نهو هاتییه سهر گری مهروایی دهنگه گ هاتی، وئ گوهر خو دایی دیت دهنگ ژ لایی کوړکی څه یی دئیت، ب نک څه چوو دیت ملیاکه تی خودی جبریل یی جهنگی خو ل عهردی ددهت^(۱) وئ هند دیت ئاڅ ژ عهردی زا، ئینا وئ دهستین خو ژ ئاڅی تری کرن و کونی ئاڅی ژی داگرت.. وئ ئاڅ څه خوار و دا کوړی خو ژی، ئینا ملیاکه تی گوتی: نه ترسن،

(۱) هاجر ژنکا پتغمه مبری خودی ئیبراهیمی بوو، و دوبر نینه وئ گلهک جاران جبریل دیت بت ده می نهو دهاته نک زهلامی وئ، لهو وئ نهو نیاسی بت.

خودئى هموه بهرزه ناکەت، ل ڤتيرئ مالا خودئى دئ ئيتە ئاڤاکرن، ئەف
بچويکە و بابئى وى دئ وئ ئاڤا کەن، و خودئى مروڤين خو بهرزە ناکەت)).

د گەل ئويجاخا جورھومييان:

وەکى ئاشکەرا مەکەھ دکەفتە جەرگئ گزيرتا عەرەبان، و ل وى دەمئ
ئيبراهيمى ھاجەر و کوڤئ وئ ئيسماعيل ئينان دانايە مەکەھئ، مەکەھ
نەالەکا ھشک و بئ مروڤت بوو، و چوو ئاڤاھى لئ نەبوون، و دویر نینە
بەرى ھنگى ئاڤاھى ل مەکەھئ ھەبوونە؛ چونکى بەینا خودئى -ئەوا ھيژ
ل سەر دەمئ نووچى و ئادەمى ھەى- بەرى ئيبراهيمى ب ھزاران سالان یا
ئاڤابوو، بەلئ دیارە ژ بەر بۆرینا سال و دەمان ئەف جەھ کاڤل بووبوو، و
خەلکى جەھئ بەیتئ بەرزە کربوو..

گاڤا ھاجەر و ئيسماعيل ل ڤى جەھى ئاکنجیبووين، و خودئى -وەک
قەدرگرتن بۆ وان- کانیا زەمزەمئ ل وى جەھئ ھشک پەقاندی، و ژ بەر وئ
دوعایا ئيبراهيمى بۆ دووندەھا خو کرى؛ و دا خودئى جارەکا دی مالا خو ئاڤا
بکەت و بۆ خەلکى بکەتە پرووگەھ و جەھئ عیبادەتئ، خودئى وەسا حەزەر
کۆمەکا مروڤان ژ ئويجاخا (جورھومييتن عەرەب) د بەر مەکەھئ پا بۆرین،
وان دیت تەیرەک یئ ل دۆر جەھکى دزڤرت، وان گۆتە ئیک و دو: ئەف تەیرە
یئ ل دۆر ئاڤئ دزڤرت، و یا ئەم دزانین ئەف نەالە یا ھشکە ئاڤ لئ نینە،
ڤیجا ئەفە چ قومىیە؟ و دا ئەو مەسەلئ بزائن رابوون ھندەک ژ خو ھنارتە
وى جەھئ، پستى ئەو زڤرین وان گۆتە ھەڤالین خو: حال و مەسەلین ژنکەکئ
و بچوکئ وئ ئەقەنە.. ئینا ئەو ھاتە نک ھاجەرئ و پستى ھاجەرئ
سوحبەتا خو و کانییئ بۆ وان ڤەگێرایى وان دەستویری ژئ خواست ئەو بیتن

مالټن خو بيننه څي جهي، هاجهرئ دهستوري دا وان ب شهرتهكي كاني يا وئ و كورئ وئ بت.

ب څي رهنكي (جورهومي) هاتنه مكههئ و مكهه ئاڅاكر، و دوعايا ئيبراهيمي ب جههات^(۱).

ئيسماعيل د ناڅ جورهوميان:

ئيسماعيل ل مكههئ، و د ناڅ توبجاخا جورهوميان عمره ب دا مهزن بو، و ژ وان فيري زمانئ عمره بان بو، وهكي د حمديسا بوخاري دا هاتي، و نهڅ حمديسه - وهكي زانايئ ناڅدار (ئبن حهجر) دپيژت- دهليله كو دهيك و بابيئ ئيسماييلي همدو عمره ب نمبون، و نمو ب عمره بي نه دئاخفتن، و ژ سهرهاتيا وان ديار دبت كو هاجر و ئيبراهيم ژي ژ جورهوميان فيري عمره بيئ بووبون.

و همر چنده بنهجا ئيبراهيمي ل شامي ژي بو، بهلي همر جارچار نمو دهات سهر هاجرئ و ئيبراهيمي ددا، و پيتقييئ وان بو ب جه دئنان، و ئيسماعيل ژ بابي خو يئ پتغممير و دهيك خوي خودان باوهر فيري ديني دورست و راستيي بو، و دهمي نمو بوويه نيڅ زهلام وي خو فيري تيرهافيتني كر، نمو هيشتا نمو باش فاما نمبوي نمو ب سهگفانيي هاته ناسين، و نهڅ چنده هه بو وي يا فربو، چونكي وي ل بمر بوو كاري خو بكهته نيچير.

(۱) ئيبراهيمي دوعايهكا دي ژي بو خلكي څي جهي كر بوو كو خودي پتغمميركي بو وان بهنيرت ريكا خودي نيشا وان بدهت، دهمي گوتئ: ﴿رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝﴾ (البقرة: ۱۲۹) و خودي نهڅ دوعايا وي ژي ب جهينا، و موحمد سلاف لي بن- بو وان هنارت.

ئىبراهيم و سەرژىكرنا ئىسماعىلى:

د ھندەك ئايەتتەن سوورەتا (الصافات) دا خودايى مەزن بەھسنى دىلپاكى و ئىخلاصا ئىبراهيمى دىكت، و كانى چاوا وى صەبر ل سەر ئەمرى خودى دىكر، و دىيىت: ئىبراهيمى گۆت: ھندى ئەزم ئەز دى ژ وەلاتى خۆ مشەخت بىم و چمە نىك خودايى خۆ ل وەلاتەكى ئەز بشىم وى لى پەرتىسم؛ چونكى ئەو دى بەرى مەن دەتە خىرا دىيائى و ئاخەتتى. خودايى مەن تو زارۆبەكى چاك بدە مەن. ئىنا مە دوغايا وى ب جەئىنا، و مە مەزگىنى ب كۆرەكى ئارام دايى، يەنى دەمى ئەو كۆر مەزن دىت دى يى ئارام بىت، و ئەو ئىسماعىل بوو. قىچا دەمى ئىسماعىل مەزىبووى و د گەل بابى خۆ گەرباى بابى وى گۆتى: ئەزى د خەونى دا دىنم كۆ ئەزى تە سەرژى دىكم، قىچا تو چ دىيى؟ (و خەونا پىغەمبەران ھەقىيە) ئىسماعىلى ژ پارىبونى ب ئەمرى خودايى خۆ، و ژ باشىيا د گەل بابى خۆ، گۆت: وى بىكە يا خودى فەرمان پى ل تە كرى ژ سەرژىكرنا مەن، ئەگەر خودى ھەز بىكەت تو دى مەن ژ وان بىنى يىن صەبرى دىكتىشەن و ب ئەمرى خودى دىرازى.

دەمى وان خۆ ب دەست فەرمانا خودى ئە بەرداى، و ئىبراهيمى كۆرى خۆ ئىخستىيە سەر ئەنىيى؛ دا سەرژى بىكەت. ل وى دەمى بەرتەنگ مە گازى ئىبراهيمى كرى كۆ: ئەى ئىبراهيم، ب راستى تە ئەو كرى يا فەرمان پى ل تە ھاتىيەكرن و تە خەونا خۆ راست دەرتىخت، ھندى ئەمىن كانى چاوا مە جىزائى تە سەرا باوھرىيا تە دا تە وەسا ئەم جىزائى وان ژى ددەين يىن وەكى تە قەنجى كرى، قىچا ئەم وان ژ تەنگاڧىيىن دىيائى و ئاخەتتى پزگار دىكەين. ھندى فەرمانا ب سەرژىكرنا كۆرى تەيە ئەو جەرباندنا ب زەھمەت بوو يا كۆ راستىيا باوھرىيا تە ئاشكەراكرى.

خودى دبیژت: مه ئیسماعیل دا رزگارکرن، و مه بهرانهکى مهزن پيش
وى قه دا. و مه بهحسنى ئیبراهیمی ب باشى د ناڤ مللهتین پشتی وى دا
هاتین هیتلا.

و خودى دبیژت: ژ بهر صهرکیشان و رازیبونا ئیبراهیمی ب نهمرى
خودایى وى و گوهداریا وى مه مزگینی ب کورپى وى ئیسحاقى دایى کو
ئهو دى پیغه مبهرهکى ژ چاکان بت. و مه بهرهکەت ب سهر وان دا ئینا
خوارى. و ژ دووندهها وان ههر دویان ههیه یى گوهداریا خودایى خو دکەت،
و قهنجییى ل خو دکەت، و ههیه یى ب کوفرى و گونههکاریى ئاشکەرا
زۆرداریى ل خو دکەت.

ئەقە ب کورتییا سهرهاتییا ئیسماعیلی بوو وهکى قورئانئى بو مه
قهگیرای، و ههر چهنده د ئایهتان دا ب ئاشکەرایى نههاتییه گۆتن کو ئهو
کورپى دا ئیبراهیم وى قهکوژت کى بوو، بهلئى ئایهتان ئیشارهتهکا نیڤ
ئاشکەرا بو قى چهندي دایه، ئایهتین بۆرین وهکى مه دیتی پشتی سهرهاتییا
قهکوشتنى بو مه قهگیرای گۆت: (و مه مزگینی ب کورپى وى ئیسحاقى
دایى کو ئهو دى پیغه مبهرهکى ژ چاکان بت).

مهعنا: مزگینیدانا ب ئیسحاقى پشتی قى سهرهاتییا مهزن بوو، و
ژ لایهکى دى قه قورئان ل پتر ژ جههکى ئاشکەرا دکەت کو ملیاکهتان دهمن
مزگینییا بوونا ئیسحاقى دایه ئیبراهیمی و سارایى، مزگینی دایى کو -قى
ئیسحاقى ژى دى کورهک ههبت- کو یهعقوبه، قیجا یا بهرعهقل نینه خودى
مزگینیى بدهته ئیبراهیمی کو کورپى وى ئیسحاقى دى یهعقوب بت، پاشى
بیژتئى: رابه ئیسحاقى قهکوژه، و هیشتا وى ژن نهئینای!

هەر وهسا د همدیستین دورست دا هاتییه کو پیغه مبهری -سلاف لی بن-
ناشکهرا کرییه کو سهراتییا قه کوشتنی ل مه کههئ چیبویه، و ناشکهرا یه
کو ئیسحاق ل مه کههئ نه بوویه.

نه بهس هنده بهلکی خو نهو تهوراتا ههتا ئه قرو ل بهر دهستی خه لکی
نهو ژی ئیشاره تی دده ته هندئ کو ئهف سهراتییه د گهل ئیسماعیلی بوویه!
تهورات دبیرت: ((وبعد هذا امتحن الله ابراهيم، فناده: یا ابراهيم، فأجابه:
لبیک، فقال له: خذ ابنک وحیدک، اسحق الذی تحبه...))^(۱) و نهو پیتدا
دچت و سهراتییا قه کوشتنی قه دگیت، و ده می دبیرت: کوړئ خو یی
ئیکانه، پاشی ناغی ئیسحاقی دئینت، مروث دزانت کو ئهف ناغه ژ لاین
هنده ک کهسان قه ل دهقی یی هاتییه زنده کرن، چونکی کوړئ ئیبراهیمی یی
ئیکانه -وهکی تهورات ب خو ژی قه دگیت- ئیسماعیل بوو، و چو پوژان
ئیسحاق کوړئ ئیبراهیمی یی ئیکانه نه بوویه، چونکی ئیسماعیل -ل دویف
گوتنا تهوراتی- چارده سالان ژ ئیسحاقی مهزتر بوو، قیجا چاوا ئیسحاق
ئیکانه یی بابی خو بت؟ و ئهف سهراتییه کانی چاوا قه در و بهایی
خوشتقیی خودئ ئیبراهیمی بهرچا دکهت، وهسا بهایی ئیسماعیلی ژ
ناشکهرا دکهت، چونکی ئیسماعیلی ژ وهکی بابی خو خو ب دهست نه مرئ
خودئ قه بهردا و یی رازی بوو.

ئیمام ئه محمد ژ عبداللهی کوړئ عه بیاسی قه دگویتز، دبیرت: ده می
ئیبراهیمی کوړئ خو بری دا وی قه کوژت، ل سی جهان شهیطانی خو
نیشادا، مه خسه دا وی نهو بوو ئیبراهیمی لیقه کهت، ل همر جاره کئ

(۱) سفر التکوین ۲۲/۲.

ئىبراهيمى سى بەرك تى وەرکرن.. و ئەقەيە رەجما شەيطانى ئەوا حەجى پى
رادبن.

و دەمى ئىبراهيمى كوپى خۆ ئىسماعىل رازاندی؛ دا وی سەرژى بکەت،
بۆ وی هاتە گۆتن: ئەى ئىبراهيم! راوەستە، كوپى خۆ قەنەکوژە، ئەقە
جەپاندنەکا مەزن بوو مە تو پى جەپاندی و تو ب سەرکەفتى.

ئىبراهيم ل خۆ زقري دیت جبریلی بەرانەكى مەزن بۆ وی یى نامادەکری،
دا ئەو وی پىش كوپى خۆ قە بۆ خودى سەرژى بکەت، و ژ هنگى وەرە دانا
قوربانان بۆ حەجیان ل (مینایى) یا بوویە شریعت.

ئىسماعىل و خزمانىيا عەرەبان:

وەكى مە گۆتى: ئىسماعىل ل مەكەهت و د ناڤ ئوبجاخا جورھومىيان
دا هاتە ب خودانكرن، و چونكى ئىسماعىل وەكى بابى خۆ زەلامەكى ژنەتاتى
و عەقلىدار بوو دەمى ئەو مەزن بووی و بوویە زەلام، بوو جەپى ریزگرتن و
ئحتراما خەلكى وی جەپى، و جورھومىيان گەلەك حەز دكر خزمانىيى د گەل
وی بکەن، و وەسا چىببوو.. ئىسماعىل بوو زاقایى جورھومىيان، و
ژ حەدىسا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئەوا (بوخارى) ژ (عەبدللاهی كوپى
عەبباسى) قەدگوهیزت ئاشكەرا دبت كو ئىسماعىلى پتر ژ ژنەكى ئىنابوون،
و دووندهەکا بۆش ب دویڤ وی كەفتبوو.

ل دویڤ گۆتنا تەوراتى ئىسماعىلى دووازده كوپ هەبوون، هەر ئىك
ژ وان بوویو مەزنى ئوبجاخەكى، و ئىك ژ وان (قىدار) بوو ئەوى كو
ئوبجاخا قورەيشیان دگەهتتى، وەكى دى پاشى ئاشكەراکەین، ئەگەر خودى
حەز بکەت.

(ئېن عەباس) د ھەدىسا خۆ دا دېيئرت: دەمى ئىسماعىل بالغبوى، جورھومىيان كچەكا خۆ دايتى، و دەيكا ئىسماعىلى مر، و پشتى ئىسماعىلى ژنكا خۆ ڤەگوھاستى رۆژەكى ئىبراھىم ھات سەرا وى بدەت، ئىسماعىل ل مال نەبوو، ئىبراھىمى پسارار ژنكا وى كر، ژنكى گۆت: يى چووى نىچىرئ بۆ مە دكەت، ئىنا ئىبراھىمى پسارار ھالى وان كر، ژنكى گۆت: پا ئەم ژى مرۆڤين، ئەم يىن د ھالەكى نەخۆش و بەرتەنگ دا، و گازندە بۆ كر، بىي بزانن ئەو كىيە، ئىبراھىمى گۆتى: باشە، ئەگەر زەلامى تە ھات سلاڤان لى بکە و بىژئ: بلا دەرازينكا خانىيى خۆ بگوھۆرت..

گاڤا ئىسماعىل زڤرىيە ڤە ژنكى مەسەلا وى پىرەمىرى بۆ گۆت ئەو ھاتىيە مالا وان، ئىسماعىلى گۆتى: ئەو بابى من بۆ و دەرازينك تويى، ھەرە مالا بابى خۆ من تو بەرداى^(۱).

پاشى ئىسماعىلى ژنەكا دى ھەر ژ جورھومىيان بۆ خۆ ئىنا، و ھەسا چىبوو جارەكا دى ئىبراھىم ھات سەرا كوپئ خۆ بدەت، دىسا ئەو ل مال نەبوو، چوو بوو نىچىرئ، ژنكا وى يا نوى ل مال بوو، ئىبراھىمى گۆتى: كانى زەلامى تە؟ وئ گۆت: يى چووى بۆ مە ل رزقەكى دگەرييت، گۆتى: ھالى ھەو ڤىيە؟ ژنكى گۆت: ھەم بۆ خودئ بت، ھالى مە گەلەك يى باشە، ئىبراھىمى گۆتى: ئەگەر زەلامى تە زڤرى سلاڤان لى بکە، و بىژئ بلا دەرازينكا مالا خۆ موکوم بکەت. گاڤا ئىسماعىل زڤرى، ژنكى سوجەتا پىرەمىرى بۆ وى ڤەگىرا ئىسماعىلى گۆتى: ئەو بابى من بوو، و تو دەرازينكى، بىيە ل نك من.

(۱) ژ ڤى ھەدىسى ئاشكەرا دېت كو ھىژ زوى ھاجر مر بوو، دەمى ئىسماعىل يى جەئيل، و د ساخييا ئىبراھىمى دا.

معنا: ژن ب دیتنا ئیبراهیمی- بۆ خانی وهکی دهرازیکییه، ئهوه مالی ئاڤا دکهت، و ئهوه مالی خراب دکهت و زهلامی خودان باوهر و ژ خو شهرم دڤیت ژنهکا دهڤزوها و ب کیر نههاتی نهدانته د مالا خو دا، و ژ لایهکی دی ڤه ئهڤ همدیسه هندی دگههینت کو ئهگهر بابی فرمان ل کورپی خو کر ئهو ژنا خو بهردهت دڤیت ئهو گوهدارییا بابی خو بکهت و ئهمری وی ل عدری نهدهت.

ئاڤاکرنا کهعبی:

پشتی ئیبراهیم ب ناڤ سال ڤه چووی، خودی فرمان لی کر کو ئهو بچته مه کهعبی ل نک کورپی خو ئیسماعیلی، دا ئهو ههردو پیکڤه مالا خودی ئاڤا کهنهڤه پشتی کو ئهو بی سهر و شوین بووی، و جهی وی ل بهر خه لکی بهرزهبووی.. (۱)

قورئان ئاشکهره دکهت کو ئیبراهیمی و ئیسماعیلی پیکڤه کهعبه ئاڤا دکر: ﴿وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْقَوَّابُ الرَّحِيمُ ٢٨ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٢٩﴾ (البقرة: ۱۲۷-۱۲۹) یهعنی: تو -ئهی پیغه مبه- ل بیرا خو بینهڤه دهمی ئیبراهیم و ئیسماعیلی بناخه یین کهعبی را کرین، و ههر دو یان ب ترس ڤه دوعا دکر: خودایی مه تو کریارین مه یین چاک و دوعایین مه ژ مه قه بویل بکه، هندی تویی تو

(۱) ل پتر ژ جهکی د گهل مه بۆرییه کو کهعبه هیتشتا ل سهر دهمی نادهمی هه بوو، و دهمی مه سهرهاتییا هوودی و صالحی ژی ڤه گوهاستی بۆ مه ئاشکهره بووبوو کو کهعبه هه بوو، و ئهو جههکی پیروژ بوو.

دا مهزن بوو، خو ده مې ئه و ژ دینې ئیسماعیلی ده رکه فتنی ژ و وان
پهرستنا صه نه مان کری که عبه همر د چاقي وان دا یا پیروز بوو، و ئه و همر
سال دجوونه ویری حه جی.

پشتی ئا فاکرنا که عبی ئیبراهیم زقری شامی، و ده مې ئه و ل شامی گا فا
وی نفیژ دکر وی به ری خو ددا که عبی، ئیسرائیلیان نه فه باش دزانی، و وان
باوه ری ژ ی پی هه بوو له و ده مې قیبله ژ قودسی بو که عبی هاتییه گوه ارتن
وان هه سویدی ب موسلمانان بر؛ چونکی وان باش دزانی کو قیبله ئیبراهیمی
که عبه بوو.

پیغه مبه رینیا ئیسماعیلی:

قورئان ب ره نگه کی ئاشکه را رادگه هینت کو ئیسماعیلی کو ری ئیبراهیمی
-سلاف لی بن- (ره سول) ژ ی بوو و (نه بی) ژ ی بوو، ده مې دبیرت:
﴿وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ۝ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ
بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ۝﴾ (مریم: ۵۴-۵۵) یه عنی: تو نه ی
پیغه مبه ر- د قی قورئانی دا به حسی ئیسماعیلی -سلاف لی بن- بکه، هندی
ئه و بوو ئه و د ژقانیین خو دا یی راستگو بوو وی سوزه ک نه ددا نه گه ر ب جه
نه ئینا، و ئه و پیغه مبه ره ک بوو. و وی فه رمان ب کرنا نفیژی و دانا
زه کاتی ل مروقیین خو دکر، و خودایی وی یی ژ وی رازی بوو. مه عنا: خودی
وهی بو وی دهنارت، و وی فه رمان لی کریو کو ئه و گازییا خو بگه هینته
وی ملله تی یی ئه و د نا ف دا دژیا، و ژ نا ف هرا هه می سالوخته تی
ئیسماعیلی نایه ت سالوخته تی: (صادق الوعد) راستگو ییا د سوز و
په یمانان دا بو وی به رچا ف دکه ت، تشی هندی دگه هینیت کو نه ف سالوخته
ل نک وی زیده یی دیار و ئاشکه را بوو، نه گه ر نه .. راستگو ییا د سوز و

پهيمانان دا سالوڅه تي هه مې پتغه مېرانه. و ژ لايه مې دې څه نه ف نايه ته
هندې دگه هينت كو (نقيث) و (زه كات) ژ ستوينين گرنگين ديني نسماعيل
بوون.

و قورئان چو هه څركيين ملله تي نيسماعيلي د گهل وي بو مه
څه ناگيرت، تشتي وي هزري ل نك مرؤقي پهيدا دكمت كو ئوبجاخا
(جورهوميان) يا عه رب ب ساناهي باوهري ب ديني وي ئينايه.. و نهو
شوين خه رتوكين تهو حيدئ يين كو د نا ف عه ربان دا ماين پاشمايئن گازيا
نيسماعيلي بوون، و قه درگرتا عه ريئ كافر -حه تا ده مې هاتنا نيسلامې
ژي- بو مه كه مې و كه عې نيشانا هندئ بوو كول ده مې كي نهو ل سهر ديني
نيسماعيلي بوون.

مرنا نيسماعيلي:

نيسماعيلي -سلاف لي بن- ژيبي خو هه مې ل مه كه مې بوړاندېوو، و
مرنا وي ژي هه ر ل مه كه مې بوو، و بهري نوكه مه گوټيوو كو ده يكا
نيسماعيلي هاجه ر بهري وي ل مه كه مې مړيوو، و دبئژن: نهو ل جهه كي
نيزيك ژ كه عې (نهو جهي نوكه دبئژني: حجرا نيسماعيلي) هاتېوو
څشارتن، و ده مې نيسماعيل مري نهو ژي ل نك ده يكا وي هاته څشارتن،
و ل دوي ف گوټنا ته وراتي ده مې نيسماعيل مرنې ژيبي وي (۱۳۷) سال
بوون. و نيسماعيلي -ديسا ل دوي ف گوټنا ته وراتي- دوازه كور و كچه ك
هه برون^(۱)، و عه يالي وي هه مې خوارزايين جورهوميين عه رب بوون، و
پشتي نيسماعيلي كورې وي يي مهن (نابتي) جهي وي گرتېوو. و پشتي

(۱) تهورات دبئژ: نا فې كچا وي (بسمه) بوو، و وي شوي ب پسمامي خو عيسويي كورې
نيسحاقي كړېوو.

بۆرینا چەند سال و زەمانان دووندها ئىسماعىلى تىكەلى خالتىن خۆ يىتىن جورھومى بوون ھەتا بووینە پشکەک ژ وان، و پۆژ بۆ پۆژى ئەو ژ دىنى خو یى دورست دویرکەفتن و دەست ب کرنا گونەهان کر، ھەتا دووماھییى وان صەنەم ژى پەرتسین.

و عەرەبىن حىجازى ب ھەمى ئوبجاخ و عەشیرەتین خۆ ڤە دگەنە ئىسماعىلى، و عەرەب ب خۆ ل سەر دو پشکان دئینە لیکڤەکر: عەرەبىن بەرى ئىسماعىلى یىتىن کو دبىژنى: (العرب العاربة)، یان عەرەبىن ژتري، و عەرەبىن پشتى ئىسماعىلى ئەوتىن دبىژنى: (العرب المستعربة) یان عەرەبىن ژۆرى، و ئەڤە ئەون یىتىن کو بووینە عەرەب ژ دووندها ئىسماعىلى.. و ئوبجاخا (قورەیشیان) کو ئوبجاخا پتغەمبەرى مەیه -سلاڤ لى بن- د نەسەبا خۆ دا دگەتە (عەدنانى) و گومان تیدا نینە کو عەدنان ژ دووندها ئىسماعیلییه، بەلى ب دورستی نەھاتییه زانین کانى د ناڤەرا عەدنانى و ئىسماعىلى دا چەند باب ھەنە.

دویرۆکران دبىژن: (قورەیش) ناسناڤى (نەضرى کوپى کناھى کوپى خوزەیمەى کوپى مودرکەى کوپى ئلیاسى کوپى موضەرى کوپى نزارى کوپى مەعدى کوپى عەدنانییه)، و ھەچییى ژ عەيالى (نەضرى) بت دبىژنى: قورەیشى. و پتغەمبەرى مە -سلاڤ لى بن- وەکى ناشکەرا کوپى عەبدللاھى کوپى عەبدلموططەلى کوپى ھاشمى کوپى عەبدلمەنافى کوپى قوصەى کوپى کلابى کوپى موررەى کوپى کەعبى کوپى لئەبى کوپى غالبى کوپى فہرى کوپى مالکى کوپى نەضرییه. یەعنى: د ناڤەرا پتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و عەدنانى دا بیست باب ھەنە، و ب دورستی نەھاتییه زانین کانى د ناڤەرا عەدنانى و ئىسماعىلى دا چەند باب ھەنە، و ھندەک دبىژن: ھەتا چل بابان ژى تى ھەنە.

سهرهاتییا نیسحاقی

سلاف لی بن

پتغه مبهري خودی نیسحاق کورپی خوشتقیی خودی نیبراهیمی و سارایی، و برابایی نیسماعیلی یی بجویکتر بوو، و بابی پتغه مبهري خودی یه عقوبی بوو، دوونده ههکا پاقر و هیقینه کی بژوین..

بوونا نیسحاقی:

مه گوتبوو کو دهیکا نیسحاقی سارایی عه یال نه دبوون، و قی چهندا هه کاره کی بهرچا ل و و زهلامی وی ژی کربوو، و دهمی ئه ب ناڤ سال قه چووی و بی هیقی بووی کو ئیدی عه یال بین، رابوو جاریا خو هاجهر دا زهلامی خو، دا بهلکی دوونده ها وی پی بمینیت، و سهرهاتییا بوونا نیسماعیلی ژ هاجهری و هه قریا سارایی د گهل هویا وی د سهرهاتییا نیسماعیلی دا مه قه گپرا، لهوا ئه ل قیری وی دوباره ناکهینه قه..

پشتی بوونا نیسماعیلی ب چارده سالان ل دویف بوچوونا تهوراتی- و ل وی دهمی خودی قاصدین خو بو تیرنا ملله تی لووطی هنارتین، ئه ل پتغه مبهري خو نیبراهیمی و بهنییا خو یا چاک سارایی هاته کهره می و مزگینییا بوونا کوره کی کو نیسحاقه، و نه قییه کی کو یه عقوبه دایی، وه کی د چهند نایه ته کین قورنانا پیروز دا هاتی: ﴿وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ خَنِيذٍ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ

وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ ❷ وَأَمْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ
فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ❸ قَالَتْ يَوَاسِقَ آلِكَ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي
شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ❹ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ الْبَشَرَةَ وَلَئِنْ رَأَيْتَهُمْ
أَهْلَ الْاَلْيَبِيتِ إِذْهُمْ يَخِصِّدُ عُجَيْدٌ ❺ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى يُجْدِلُونَا فِي
قَوْمٍ لُوطٍ ❻ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَخَلِيمٌ آوَاهُ مُنِيبٌ ❼ يَكِلْ إِبْرَاهِيمُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ
رَبِّكَ وَالْأَنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْذُودٍ ❽ (هود: ٦٩-٧٦) يه‌عن‌ی: ب پ‌است‌ی
م‌لیاک‌ه‌ت هات‌بوون‌ه نک ئ‌یبراهیم‌ی دا مزگین‌یی ب بوونا ئ‌یسحاق‌ی و
یه‌عقوب‌ی د دویف وی دا بدنه وی و ژنکا وی، ئ‌ینا وان گوت: س‌لاف ل ته
بن، وی د به‌رس‌فا وان دا گوت: س‌لاف ل هموه بن، و ئ‌هو ب له‌ز چوو و
گول‌که‌کا قه‌له‌و و سوژک‌ری بو وان ئ‌ینا دا ئ‌هو ژئ بخون. ق‌یجا ده‌می
ئ‌یبراهیم‌ی دیتی ئ‌هو ده‌ست‌ین خو در‌یژ ناکه‌نی و ژئ ناخون، ئ‌هو چه‌نده ل دلی
وی نه‌هات، و ئ‌هو د دل دا ب ترس‌ئ حس‌یا و د وان دا که‌فته گومان‌ئ،
ده‌می فر‌یشته‌یان دیتی ئ‌یبراهیم‌ یئ دترس‌ت گوت‌ئ: نه‌ترسه ئ‌هم م‌لیاک‌ه‌ت‌ین
خودای‌ئ ته‌ینه، ئ‌هم بو ملله‌تی لووط‌ی ی‌ت‌ین هات‌ینه هنارت‌ن؛ دا وان تی ب‌ه‌ین.
ژنکا ئ‌یبراهیم‌ی ئ‌هو ل پشت په‌رده‌ی ژ پ‌ی‌یان قه‌ راوه‌ست‌ای گوه‌ ل ناخفت‌ن
د‌بو، ئ‌ینا ژ مه‌نده‌هوش‌یا وی تش‌تی دا ی‌ئ وی گوه‌ لی بووی وی کره
که‌نی، مه‌ ل س‌ر نه‌زمان‌ئ م‌لیاک‌ه‌تان مزگین‌ی دا وی کو دی وی ژ ئ‌یبراهیم‌ی
کوړه‌ک بت نا‌ث‌ئ وی دی ئ‌یسحاق بت، و دی وی نه‌ث‌یه‌ک ژ وی کوړی
ه‌ه‌بت، کو یه‌عقوب‌ه. ده‌می مزگین‌ی ب بوونا ئ‌یسحاق‌ی بو س‌ارای‌ئ هات‌یه‌دان
وی ژ مه‌نده‌هوش‌ی گوت: وه‌ی بو من چاوا دی من کوړه‌ک بت و نه‌ز یا پ‌یر
بوویم، و نه‌قه زه‌لام‌ئ من ژئ ی‌ئ پ‌یربووی و ب نا‌ث سال قه‌ چووی؟ هن‌دی
بوونا ب‌جوړکه‌کیه ژ ئ‌یکا وه‌کی من و زه‌لام‌ئ من ل پ‌یراتی‌یی تش‌ته‌ک‌ئ
عه‌ج‌یه. م‌لیاک‌ه‌تان گوت‌ه وی: ئ‌هرئ تو ژ حوکم و فه‌رمانا خود‌ئ یا

حېبه تېیی؟ دلوثانی و پیروزییا خودی ل سهر هموه بنه مالا پتغه مبه رینییی هیه. هندی نموه سالوخته و کریارتن وی جهی مده و سوپاسییینه، و نموه د وان سالوخته و کریاران دا خودانی بلندی و مهزنییینه. قیجا ده می ترس ژ نیبراهیمی چووی ژ بهر نه خوارنا میتهقانتین وی بو خوارنی، و مزگینسی ب نیسحاق و یه عقووبی بو وی هاتییه دان، نموه ما دان و ستاندن د ده رحه قا تیبرنا ملله تی لووطی دا د گهل هنارتیتین مه کر. هندی نیبراهیمه گله ک یی نارامه حز ژ هندی ناکت لهز د عزابدانی دا بیته کرن، گله ک خو بو خودی دشکیتت و هموار دکه تی، و نموه ده می کارتین خو دا ل خودی دزقرت. هنارتیتین خودی گوت: نی نیبراهیم تو ده ژ قی هه قریکیی بهرده و داخوازا دلوثانییی بو ملله تی لووطی نه که؛ چونکی وان یا خو هیژای عزابن کری، و فرمانا خودایی ته هاتییه کو وان تی بهت، و هندی نموه عزابدهکا نه میته زقراندن ژ خودایی وان دی گه هته وان.

ژ فان نایه تان و یین وه کی وان بو مه ناشکرا دبت کو ده می نیسحاق هاتییه سهر دنیایی ده یک و بابین وی ههردو گه هشتبونه عه مره کی وه سا تشته کی عه ده تی نه بوو یین وه کی وان عه یال بن، د سهر هندی را کو سارایی عه یال نه دبوون^(۱)، به لی نه گهر خودی تشته ک قیا نه گهران بو پهیدا دکت، نه گهر خو نموه نه گهر ل بهر مه دعه ده تی نه بن ژی.

ژینا نیسحاقی:

نیسحاق ل بهر ده ستین هنده ک ده یابین پاقر و خودان باوهر هاته ب خودانکرن و قی چه ندی کاره کی بهرچا د که سینیا نیسحاقی دا هه بوو، نیسحاق وه کی وان مروقه کی خودیناس و تیگه هشتی بوو، و ده می نموه

(۱) دبیزن: عه مرچ نیبراهیمی هنگی سد سال بوون، و عه مرچ سارایی نوت سال بوون.

مه‌زن‌بووی خودی ئه‌و ژێ بۆ پیغه‌مبه‌رنییه‌ی هلبه‌ژارت و په‌ڕۆزگر، وه‌کی
د ئایه‌ته‌کی دا هاتی: ﴿وَنَشَرُّنَهُ لِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ (الصافات: ۱۱۲).

قورئان چو سه‌ره‌اتییه‌ی به‌رچاڤ د ژینا ئیسه‌حاقی دا بۆ مه‌ ناغه‌گوه‌یت،
ب تنی ئه‌و را‌دگه‌هینت کوه‌یتشتا د ژینا ئیبراهیم و ساریی دا خودی
یه‌عقوب دا بوو ئیسه‌حاقی، و ئیبراهیم و سارا کانێ چاوا ب بوونا
ئیسه‌حاقی چا‌قروهن بوون وه‌سا ئه‌و ب بوونا کورێ وی یه‌عقوبی ژێ
چا‌قروهن بوون.

ته‌وراتا نوکه‌ ل به‌ر ده‌ست دبێژت: ده‌می ئیبراهیمی قیای ژنه‌کی بۆ
کورێ خو ئیسه‌حاقی بینت، داخواز ژ به‌نییه‌کی خو کر کو ئه‌و بچته‌ ده‌ق‌ه‌را
حه‌ررانی جه‌ی باب و با‌پیرین وی و ل وێری ژنه‌کی بۆ کورێ وی
قه‌گوه‌یت؛ چونکی وی نه‌دقیا خزمایینی د گه‌ل که‌نعانیان بکه‌ت، به‌نییه‌ی
وی داخوازا وی ب جه‌ئینا و چوو ده‌ق‌ه‌را هه‌ررانی، و ل وێری ئه‌و ب سه‌ر
مالا برا‌زایی ئیبراهیمی (به‌توئیلی کورێ ناحووری) هلبوو، و کچا وی
(رفقا) بۆ ئیسه‌حاقی خواست، و ده‌می به‌توئیلی و کورێ وی لابانی زانی
ئیسه‌حاق کورێ ئیبراهیمی و سارییه‌ی، ئه‌و ل به‌ر هاتن رفقایێ بده‌نی.

رفقا د گه‌ل عه‌بدی ئیبراهیمی هاته‌ شامی و ل وێری بۆ زه‌لامی وی
ئیسه‌حاقی هاته‌ قه‌گوه‌استن.. و پستی بیست سالان ژ قه‌گوه‌استنا رفقایێ،
ده‌می ژیی ئیسه‌حاقی شتست سال، خودی جیمکه‌ک دای: یی مه‌زنتر
(عیسو) بوو، و یی دی (یه‌عقوب) بوو، و ته‌ورات سه‌ره‌اتییه‌کا درێژ
ل دۆر هه‌فرکییا قان هه‌ردو برا‌یان قه‌دگوه‌یت، ئه‌ز نابینم یا ژ هه‌ژیه‌ کو ئه‌و

بیته ڦه گوهاستن^(۱). و قورئان و حمدیس بۆ مه نابیژن کانی ئیسحاقی کوره کئی دی ژ بلی یه عقوویی هه بوو یان نه، و کو خودی فرمان ل ملیاکه تان کری مزگینیا بوونا یه عقوویی ژ ئیسحاقی د گهل بوونا ئیسحاقی ب خو بدنه ئیبراهیمی -وه کی بۆری د گهل مه- دبت هندی بگه هینت کو یه عقوویی کورئ ئیسحاقی یی نه خری بوو، و نه گهر ئه ف بۆچوونه یا دورست بت هنگی ریوايه تا تهوراتی ل دۆر عیسوی و یه عقوویی دی هلوه شییت!

تهورات دبیرت: ده می ئیسحاق مری ژیی وی سهد و هشتی سال بوون، و هه ردو کورتن وی: عیسوی و یه عقوویی، ئه و ل هه پروونی، ل نک ده یک و بابین وی ڦه شارت^(۲).

پتغه مبه رینیا ئیسحاقی و بهاین وی:

قورئان ل پتر ژ جهه کی ناشکرا دکهت کو ئیسحاق -سلاف لی بن- پتغه مبه ره ک ژ پتغه مبه رتن خودی بوو، وهی بۆ دهات، به لی تشتی به رچا ف ئه ڦه یه قورئان ل ڦان هه می جهان دیار دکهت کو ئیسحاق (نه بی) بوو، و ل چو جهان نه هاتییه کو ئه و (ره سول) بوو. ژ وان ئایه تین به حسنی پتغه مبه رینیا ئیسحاقی دکهن:

- ﴿قُولُوا عَمَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تُفَرِّقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَتَحْزَنُوا لَهُمْ مُّسْلِمُونَ﴾ (البقرة: ۱۳۶).

(۱) یی بقییت ڦی سه رها تییی بخوینت دشیته سه حکه ته (سفر التکوین) ئیصحا حا (۲۵) -

(۲۷)، و ب هه رزا من ئه و تشتی تهورات ژ یه عقوویی ڦه دکو هیزت د ڦی ده ریا ره یی دا یا به ره ڦل نینه پتغه مبه ره کئی معصوم وی بکته.

(۲) سفر التکوین ۳۵ / ۲۸-۲۹.

- ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالذِّكْرِ مَنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ (النساء: ۱۶۳).

- ﴿وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا﴾ (مریم: ۴۹).

- ﴿وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ (الصافات: ۱۱۲).

و هکى ناشکرا ئەف ئایەتە ھەمى ھندى دگەھینن کونیسحاق (نەبى) بوو و وەحى بۆ دەھات، بەلى چونكى ئەو بۆ چو مللەتان نەھاتبوو ھنارتن ئەو وەكى بابى خۆ ئیبراھیمی و براىى خۆ ئیسماعیلی (رەسول) نەبوو. و د ھەدىسەکا خۆ دا پتەغەمبەر -سلاڤ لى بن- ناشکرا دگەت کو چىترىن مەرۆڤان یوسفە کوپى چىترىن مەرۆڤان یەعقوبى، کوپى چىترىن مەرۆڤان ئیسحاقى، کوپى چىترىن مەرۆڤان ئیبراھیمی^(۱).

(۱) فێ ھەدىسى ئىمامى بوخارى ژ نەبوو ھورەيرەى و عبدللاھى کوپى عومەرى ئەدگۆھىزەت.

سهرهاتیا یه عقووبی

-سلاف لی بن-

ژ دارا پیغه مبه رینییی ئهوا ره هین وئ یتن پیروز دگه هنه خوشتییی خودی ئیبراهیمی -سلاف لی بن- چهقه کی تری خیر و بهر کهت هه بوو، سنسله کا پیروز و خودان بها پیته هاتبوو، بهرهمی دهستیکی ئیسحاق و یه عقووب بوون، و د دویف دا پیدا وهره خواری هتا تو دگه هییه عیسیای مسیح -سلاف لی بن-.

طایی ژ هه مییان بیندارتر ئهو بوو یی یوسف پیته هاتی، لهو قی جاری ژقانی مه د گهل بابی یوسفیه..

یه عقووب.. و مزگینی:

د سهرهاتیا ئیبراهیم و ئیسحاقی دا مه ب بهر فراهی بهحسی وئ مزگینییی کر یا ملیاکه تین خودی دایه ئیبراهیمی و ژنکا وی سارایی ده می ئه هاتین لی بووینه میقان بهری بچن قهستا مالا لئووطی بکهن، و هه چهنده سارا ژنکهک بوو عه یال نه دبوون و ب ناڤ سال ژی څه چووبوو، به لی خودی کهرم د گهل کر و کوپه کی پیروز ژ زهلامی وئ دای، ئهڤ کوپه ئیسحاق بوو، و د گهل مزگینیا بوونا ئیسحاقی ملیاکه تان مزگینی دا ئیبراهیم و سارایی کو هیشتا ئهو دساخ قی کوپری وان دی کوپهک ههبت ناڤی وی دی یه عقووب بت، و ئهو ژی وهکی بابی خو و باپیری خو دی مرۆڤه کی پیروز بت: ﴿قُلْنَا اَعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَهَبْنَا لَهُٓۤ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ۝ وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُم لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ۝﴾

(مریم: ۴۹-۵۰) یه‌عنی: ده‌می ئیبراهیمی خو ژ وان و خوداوه‌ندین وان
 قه‌ده‌رکری، مه ژ کوران: ئسحاق، و یه‌عقوبی کورئ ئسحاقی دانئ، و مه
 ئهو هه‌ردو کرنه پیغه‌مبه‌ر. و مه ژ دلۆڤانییا خو هند قه‌نجی دا وان کو
 نه‌ئینه هژمارتن، و مه به‌حسه‌کی باش د ناڤ خه‌لکی دا دا وان، کو ناڤ و
 ده‌نگین وان ب باشی هه‌ر بمینن.

مه‌عنا: یه‌عقوب ژ پشکدارئ بابئ خو بوو د وان هه‌می خیر و
 قه‌نجیان دا یتن خودئ داینی: مزگینیدانا ب بوونئ، پیغه‌مبه‌رینی، دانا
 ره‌حمئ، مانا ناڤ و ده‌نگان د ناڤ خه‌لکی دا.. و هتد.

یه‌عقوب ژ -وه‌کی بابئ خو ئسحاقی- ئهو گرئزین بوو یا ل پیراتییی
 ل سه‌ر لیقین ئیبراهیمی هاتییه نه‌خشاندن، و ئهو هیقی بوو یا ل دووماهییا
 ژیی وی د گهل وی ژیا، و ئهو جهئ باوه‌ری بوو یئ ئیبراهیمی ل به‌ر
 مرنئ ئیمانته‌تی خو یئ مه‌زن دایه قئ: ﴿وَوَهَّیْ بِهَا اِبْرٰهٖمُ بَیْنَهُ وَیَعْقُوْبُ یَبَسَّیْ اِنَّ
 اِلٰهَ اَصْطَفٰی لَکُمُ الدِّیْنَ فَلَا تَمُوْنَنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُوْنَ ۝۱۳۲﴾ (البقرة: ۱۳۲) ئیبراهیم
 و یه‌عقوبی کورین خو پالدان کو ل سه‌ر ئیسلامی موکم ببین گوتن: ئهی
 کورین مه هندی خودییه ئه‌ڤ دینه بو هه‌وه هلبژارتیییه، کو دینئ ئیسلامییه،
 قیجا هوبن هه‌می ژینا خو ئه‌وی نه‌هیلن، و بلا مرن نه‌گه‌سته هه‌وه نه‌گه‌ر
 هوبن د موسلمان نه‌بن.

ژ نایه‌تین قورئانی دئیه زانین کو یه‌عقوبی ده‌مه‌ک ژ ده‌ستپیکا ژیی
 خو د گهل باپیری خو ئیبراهیمی بۆراند بوو، به‌لئ ب دورستی نه‌هاتییه زانین
 کانی یه‌عقوب گه‌هشتبوو چهند سالان ژ ژیی ئیبراهیمی.

ئیسحاق و یه‌عقوب:

ده‌می مه سهرهاتییا ئیسحاقی څه‌گټپرای مه به‌رجاڅ کر کو ئسرائیلی د پهرتوکا خو یا پیروژ دا گه‌له‌ک سهرهاتییان د دهر حه‌قا ئیسحاقی و ههر دو کورپن وی یین جیمک: عیسوی و یه‌عقوبی دا څه‌دگوه‌تزن، به‌لی پترییا څان سهرهاتییان نه‌مون یین عقل قه‌بول بکته کو ژ موسلمان‌ه‌کئ عه‌ده‌تی دهرکه‌څن حه‌تا کو ژ پیغه‌مبه‌ره‌کی دهرکه‌څن^(۱)، ژ وان سهرهاتییان:

(سفر التکوین) ژ ته‌وراتا نوکه دبټرت: ئیسحاقی پتر حه‌ز ژ عیسوی دکر؛ چونکی نه‌و کورپ وی یی نه‌خری بوو، و ژنکا ئیسحاقی رفقای پتر حه‌ز ژ یه‌عقوبی دکر؛ چونکی نه‌و یی بچویکتر بوو، و چونکی کورپ مه‌زن جه‌ی بابی دگرت عیسو یی به‌ریژار بوو کو (به‌ره‌که‌تین) ئیسحاقی بگه‌هنی، و دا نه‌ث چنده چی نه‌بت یه‌عقوب و ده‌یکا وی رفقای به‌رگه‌ریان کر کو حيله‌کئ ل ئیسحاقی و عیسوی بکمن؛ دا نه‌ث خیره بو یه‌عقوبی بمینت.. و پشتی چهند بزاقه‌کان نه‌و شیان ئیسحاقی بخاپینن و ئیکا هند بکمن کو نه‌و دوعایتین به‌ره‌که‌تی بو یه‌عقوبی بکته، پشتی کو یه‌عقوب شیای هه‌می (نمیتازاتین) عیسوی ژئ بکرت، و ب څی چنده‌ی به‌ره‌که‌تا ئیسحاقی گه‌شته یه‌عقوبی، و ژ لایه‌کئ دی څه نه‌ث کارئ یه‌عقوبی کری بو جه‌ی هندئ کو نه‌یاره‌تی د ناڅبه‌را وی و برای وی دا په‌یدا بت، و دا نه‌ث نه‌یاره‌تییه مه‌زنتر لی نه‌ئیت رفقای ژ کورپ خو یه‌عقوبی خواست بچته ده‌څه‌را ههر رانئ ل نک برای وی لابانی حه‌تا که‌ربا عیسوی دادئیت،

(۱) هر کسی کیتا با وان یا (پیروژ) بخوینت دئ بینت کو نه‌و ل گه‌له‌ک جهان ب یی تزده‌ی د دهر حه‌قا گه‌له‌ک پیغه‌مبه‌رتین خو دا دناخن، څینجا نه‌گر پهرتوکا وان یا پیروژ نه‌ه‌بت، پا هوین بیژن پهرتوکین وان یین نه‌پیروژ دئ دچاوا بن؟

و وی ب شیره تا دهیکا خو کر و چو قهستا مالا خالی خو کر و چنده ساله کان ل نک وی ما. و ل دهقرا حمرانن یه عقوبی دو کچ خالین خو بو خو نینان نیک ل دویف نیکی: لهئیا، و راحیل، و پشتی یه عقوبی چارده سالان خزمه تا خالی خو کری، زقری شامی و نهو و برایی خو عیسو پیک هاتن، و هات ل (حبروونی) ل نک بابی خو یی نهختیار ناکنجی بو، و پشتی بابی وی نیسحاق ل سدد و هشتی سالییی مری، وی مهزنییا بنه مالا نیسحاقی وهرگرت..^(۱)

یه عقوب یان ئسرائیل:

تورات دبیت: پشتی یه عقوب ژ نک خالی خو زقریه قه خودی وهی بو هنارت و گوتی: ((ژ نهقرۆ ویتقه نابیتنه ته: یه عقوب، تو ئسرائیلی...))^(۲)، و شروقه کهرتن توراتی ده می په یفا (ئسرائیل) شروقه دکمن دبیتن: ئسرائیل نهو یی هیزهک ژ لایی خودی قه د گمل دا همی^(۳). و د قورنانا پیروز ژی دا ناسناقئ ئسرائیل بو پیغهمبه ری خودی یه عقوبی هاتیهدانان وهکی د نایه ته کی دا هاتی: ﴿كُلُّ الْطَّعَامِ كَانَ جَلًا لِّیَّیْ اِسْرَءِیْلَ اِلَّا مَا حَرَّمَ اِسْرَءِیْلَ عَلَیْ نَفْسِهٖ مِنْ قَبْلِ اَنْ تُنَزَّلَ الْتَّوْرَةُ﴾ (آل عمران: ۹۳) همی خوارنن پاقر بو عه یالین ئسرائیلی (یه عقوبی) -سلاف لی بن- دحلال بوون نهو تی نهبت یا یه عقوبی ژ بهر نساخییه کی ل سهر خو حهرام کریت، نهقه بهری تورات بیته خوارن. و نیزیکی سیه و نهه جارن په یفا (بهنی

(۱) (سفر التکوین) نیصحاتین (۲۵-۳۶) فان سهراتییان قمدگوهین، و وهکی ناشکرا گلهک ژ فان سالوخه تین نهو ددهنه بال فان پیغهمبه ران قه نه ژ همی خودان باوه ره کی عده تینه حهتا کول نک پیغهمبه ره کی معصوم هبن!

(۲) سفر التکوین: ۳۵ / ۹.

(۳) برتنه: (التفسیر التطبیقی للکتاب المقدس)، چاپ مصری، بپ ۹۲.

ئسرائیل) بۆ دووندها يه عقوبى د قورئانى دا هاتيه، تشتى هندى دگهينت كو راسته خودى ناسناڻى (ئسرائيل) بۆ پتغه مبهري خو يه عقوبى -سلاڻ لى بن- دانايه.

ئاڧاكرنا مزگهفتا (ئهقصابى):

د قورئانا پيروژ دا خودايى مهزن به حسى مزگهفتا (ئهقصابى) دكهت، وناشكهرا دكهت كو خودى بهر كهت يا هافيتيه قى مزگهفتى و دهوړ و بهر تى وى، وهكى كههم كرى و گوتى: ﴿سُبْحَنَ الَّذِى اَسْرٰى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِى بَزَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ اٰيٰتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ١﴾ (الاسراء: ١) خودايى مهزن خو پاك و مهزن دكهت؛ چونكى نهو دشيت وى تشتى بكهت يى كسى دى ژ بلى وى نمشيت بكهت، ژ وى پتغه تر چو خودايى دى نين، نهو يى ب شهف به نيى خو موحه ممد -سلاڻ لى بن- ب لمشى و رحى قه ژ مزگهفتا حرام ل مهكهى بريه مزگهفتا ئهقصابى ل بهيتولمه قدسى نهو خودى ل دوړ تى وى بهر كهت هافيتيه شينكاتى و بهرهمى چاندى و تشتين دى ژى، و نهو كريبه جهى گهلهك پتغه مبهران؛ دا نهو عجبى شينا خودى و دهليلين ئيكنيا وى بينن. هندى خوديه گوهديرى گوتنن به نيى خو، و ب كار تى وان يى بينه ره.

ل دوړ ده مى ئاڧاكرنا قى مزگهفتى د همدسه كا دوست دا هاتيه (نهبوو زهر) دپيژت: من پسار ژ پتغه مبهري -سلاڻ لى بن- كر كانى كيژ مزگهفت ئيكه مين مزگهفت بوو ل عردى هاتيه دانان؟ گوت وى گوته من:

مزگهفتا حرام. من گوتی: پاشی؟ وی گوت: پاشی مزگهفتا نهقصای. من گوتی: د ناقبهرا هر دویان دا چند بوو؟ وی گوته من: چل سال^(۱).

و ل دور ده می ئاڅا کرنا مزگهفتا حرام مه گوتبوو کو ئمو هیژ ل سهر ده می ئاده می -سلاڅ لی بن- هه بوو، به لی پستی بۆرینا سال و ده مان جهی وئ ل بهر خه لکی بهرزه بوو بوو، هه تا پیغه مبه ری خودی ئیبراهیم هاتی، و ب ئمری خودی مزگهفتا جاره کا دی ئاڅا کریمه څه، و ب څی چندی ئیبراهیم بوو ئاڅا که ری دوی یی څی مزگهفتی.. څیجا نه گهر مه خسه دا پیغه مبه ری -سلاڅ لی بن- د څی هه دیسا بۆری دا ب ئاڅا کرنا مزگهفتی ئاڅا کرنا ئیکتی بت، دڅیت بیژن: مزگهفتا نهقصای ژی هیژ ل سهر ده می ئاده می هاتبوو ئاڅا کرن، پاشی ئمو ژی ل بهر خه لکی بهرزه بوو بوو هه تا یه عقوب -سلاڅ لی بن- هاتی، و ب ئمری خودی جاره کا دی نهف مزگهفته ئاڅا کری، و نه گهر مه خسه د پی ئاڅا کرنا دوی بت، یا کول سهر ده می ئیبراهیمی چی بوو، مهعنا وئ دئ ئمو بت مزگهفتا نهقصای (ژ لایئ یه عقوبی څه) چل سالان پستی ئاڅا کرنا مزگهفتا حرام ژ لایئ ئیبراهیمی و ئیسماعیلی څه، هاتبوو چیکرن.

سهرهاتییا ئاڅا کرنا مزگهفتا نهقصای وهکی د تهوراتی دا هاتی ب څی رهنگیه: ده می یه عقوب چووی دا قهستا ده څهرا حهرانی بکهت ل نک خالی خو، ب ریشه ل وی جهی نوکه مزگهفتا نهقصای دکهفتی ل باژتړی قودسی، خمو وی هات، ده می ئمو نقستی وی د خمو خو دا دیت خودی دگوتی: ((ئمو جهی تو نوکه لی نقستی ئمز دئ ده مه ته و دوونده ها

(۱) نیمامی بوخاری څی حدیسی فهدگو هیزت.

ته...^(۱)، گاڤا یه عقوب ژ څمو رابووی که یفا وی گه لهک ب څی څه ونی هات، و وی ئمو چه نیشان کر؛ دا ل بهر وی بهرزه نبت، و پستی چارده سالان مایه ل نک خالی څو زڅری شامی، و هاته وی جهی یی وی نیشان کری، و ل ویری مزگه فتهک بو پرستنا خودی ئاڅاکر و ناڅی وی کره: (بیت ایل) یه عنی: مالا خودی^(۲) و ئمو مزگه فت ئموه یا نوکه دبیرنی: مزگه فتا نه قصای.

دووندها یه عقوبی یان (بهنی ئیسرائیل):

خودی بهر که ت هاقیته دووندها پیغه مبرئ څو یه عقوبی و دووازه کوپ دانی، و هر ئیک ژ څان هر دووازه کوپان بوو خودان دووندههکا بوش، و ژ څان دووازه بابکان ملله تی ئسرائیلی پیک دتیت یی کول ده مه کی ژ ژیی وی خودی هلبژارتی و کریه باشرینی ملله تین وی سهرده می، وه کی د نایه ته کی دا هاتی: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِیْلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الظَّلَیْمَتِ وَقَضَّيْنَاهُمْ عَلَىٰ الْعَلَمِیْنَ ۝۱۶﴾ (الجاثیه: ۱۶) یه عنی: ب راستی مه تهورات و ننجیل و حوکه داریا ب وان دابو ئسرائیلیان، و بارا پتر ژ وان پیغه مبرتن ژ دووندها ئیبراهیمی -سلاف لی بن- مه د ناڅ وان دا هنارتن، و مه ژ تشتین پاقر رزق دا وان، و مه ئمو ب سهر ه می خه لکی زه مانئ وان ئیخستبون.

ئهڅ هلبژارتن و ب سهر ئیخستنه ژ بهر هندئ بوو چونکی وان ب گوټنا خودی دکر، و وه حییا وی ب چه دینا، به لی ده می وان ژ ریکا پیغه مبران لادای خودی ئمو شهر مزارکرن و ئهڅ سهراتییه ژ وان ستاند.

(۱) سفر التکوین: ۹ / ۳۵.

(۲) سفر التکوین: ۹ / ۳۵.

و د ناڅ دوونده‌ها يه‌عقووبي دا -سلاڅ لى بن- هژماره‌کا پټغه‌مبه‌رتن
 خودان قه‌در و قيمه‌ت هه‌بوون، ئه‌م دى سهره‌اتييتن وان ژى څه‌گوه‌يزين، و
 ئيکه‌مينى وان يووسف بوو -سلاڅ لى بن- کو ئيک ژ دوواژه‌ کوپتن
 يه‌عقووبييه، و سهره‌اتييا وى و يا بابى وى ل پترين جهان يا تيکه‌لى
 ئيکه، له‌و به‌رى ئه‌م ده‌فته‌را يه‌عقووبي پټيک داده‌ين دى ده‌ست ب څه‌گيرنا
 سهره‌اتييا يووسفى که‌ين..

سهرهاتيا يوسف کورئ يه عقوبئ -سلاف لي بن-

ب قمدترینئ مروڤان وهکی پیغهمبر-سلاف لی بن- د گوتنه کا خو دا دبیرت^(۱) پیغهمبرئ خودئ یوسف کورئ پیغهمبرئ خودئ یه عقوبئ کورئ پیغهمبرئ خودئ یسحاقئ کورئ خوشقییئ خودئ ئیبراهیمیئ.

سهرهاتيا یوسفی -وهکی قورئان بو مه قه دگيرت- زنجیره کا بهرده وام بوو ژ نه خوشی و تنگانیان.. هیشتا وی خو نمدیتی و نه بینای ئه و کفته بهر پیلین خمریی و بی خودانیی، هیشتا بی نازک وهکی وی شتلا ژ نوی سهرهلدای ره شبایئ کینا بران ئه و له قاند و ئیخسته داڤین عهبدینیئ، ژ دهسته کی بو دهسته کی هاته قه گوهاستن، و ئیکی فروته ئیکی حهتا دووماهیئ ژ داڤین شیطانی قهرهستی و کفتییه داڤین گرتیخانه یا تنگ و تاری.. بهلئ چونکی خودئ ئه و بو کاره کی مهزن ناماده دکر، خودئ ئیکا هند کر ئه و زورداری بریارا گرنا وی دای ئه و ب خو ههوجهی شاره زاییا وی بیت، و دووماهیئ وی ل پرتین بلندین دهوله تا خو بدانت..

ههژی گوتنییه بیژین: یوسف پیغهمبرئ ئیکانه یه بی خودایئ مهزن سهرهاتيا وی ههمی پیکفه و د ئیک سووره تی دا بو مه قه گوهاستی بی کو سهرهاتيا وی پارچه پارچه بکهت و ل سهر گهلهک سووره تان لیکفه کت، تشتئ بوویه نه گهرا هندئ کو سهرهاتيا وی تامه کا تاییهت ههبت.

(۱) د وی حدیسی دا یا بوخاری ومسلم ژ نه بوو هوره یه قه دگویتزن.

مالباتا یووسفی:

بۆری د گمل مه ده می مه سهرهاتییا یه عقووبی قه گوهاستی کو یه عقووب پیغه مبهری -سلاف لی بن- دوواژه کوپ ژ دو ژن و دو جاریان همبون، و ههردو ژنن وی -وهکی تهورات دبیتژت- خویشکین ئیک بوون، کچین خالی وی لابانی بوون^(۱). ژ ههردوواژه کوپتن یه عقووبی -بابکالکین ئسرائیلیان- ب تنن ناقتی ئیکی د قورئانی دا هاتییه ئهو ژ یووسفه^(۲).

ژینا مالباتا یه عقووبی ژینهکا عمده تی بوو، پوژ و شهتین وان ب رحه تی و تهناهی دبۆرین، ژ بلی وان نهخویشییتن کو هندهک جاران د ناچهرا همویان دا پهیدا دبن و دبت خویشکینیا ههردو ژنن یه عقووبی کار ل سهر هندی ههبت کو نهخوشتی د ناچهرا وان دا دکیمتر بن.

خهونا یووسفی و دهستپیکا سهرهاتییت:

د قورئانا پیروژ دا سهرهاتییا یووسفی ب خهونهکا مهزن دهست پی دکهت، ئهو خهونا بو وی بوویه ئهو مزگینیا هه می عهورتن نهخوشت ژ عسمانی ژینا وی قهدهرفاندن، لهو ئهم ژی سهرهاتییا وی ب قی خهونی دی دهست پی کهین: ل سپیدهیا وی پوژئی -وهکی هه می پوژان- چاقتی پوژئی گهش بووبوو و تاقا خو ب سهر لهشتی عهردی دا بهردا بوو، یووسف ئهو زاروکی هیشتا نهگههشتی چاقتن خو ژ خهوا گران قهکرن، و سهری خو ژ عهردی پاکر، هزرا وی یا بهلاقبوو، هشتین خو ئینانه سهری خو، چهند

(۱) دیاره کو هنگی دورست بوو زهلامهک دو خویشکان پیکفه بینت، و ناشکرایه کو ئیسلامن نهت شریمته نهیلايه.

(۲) تهورات ناقتن وان ب قی رهنگی قهدهگوهیت: رهئویهین، شعموون، لاوی، یههؤدا، دان، نهفتالی، جاد، ئشیر، یسساکر، زهبولوون، یووسف، بنیامین، و نهف ههردوین دووماهییت براماک بوون، دهیکا وان راحیل بوو.

دهلیښه‌یه‌کان حېبه‌تی ما: ئمو چ خه‌ونا عننیکه بوو وی شقیددی دیتی؟!
جاره‌کا دی خه‌ون ب هشیاری ئینا بهر چاځین خو: ددیت یازده ستیران، و
رؤژ و هدیځی ژی خو بۆ وی دچه‌ماند.

ئه‌څه چ خه‌ونا غه‌ریبه؟ نه وه‌کی وان خه‌ونانه یټن زارۆکټن ل ژییی وی
دیینن له‌و ئمو نه‌شیا چو سه‌ران ژئ بیه‌ته‌ده‌ر، گه‌له‌ک هزرټن خو کرن
دووماهییی نه‌چاروو خه‌ونا خو بۆ بابی خو څه‌گټرت و داخوازا شروڅه‌کرنا څی
خه‌ونی ژئ بکه‌ت..

ژ څټرتی قورئان ده‌ست ب سه‌ره‌اتییا یووسفی دکه‌ت، ب وی خه‌ونی ئه‌وا
دئ ب سالان د گه‌ل وی مینت هه‌تا ئمو ته‌عبیرا وی ب چاڅ دبینت،
ژ خه‌ونی ده‌ست پټی کر، و ب خه‌ونی ب دووماهی دئیت، و د ناڅه‌را
ده‌ستپټکی و دووماهییی دا سه‌ره‌اتییه‌کا دویر و درټر هه‌یه..

یه‌عقوب و خه‌ونا یووسفی:

گاڅا یووسفی زارۆک هاتییه نک بابی خو یه‌عقوبی و خه‌ونا خو یا
غه‌ریب بۆ وی څه‌گټرای، یه‌عقوبی زانی ئه‌څ خه‌ونه یا ژ قه‌ستا نینه، و
مه‌عنایه‌کا مه‌زن دئ د پشت را هه‌بت، ئه‌څه نیشانا هندیییه کو ئمو هزرا
یه‌عقوب ژ کوړی خو یووسفی دکه‌ت یا د جهټ خو دایه، و رۆژه‌ک دئ ئیت
یوسف دئ مه‌زن بت، و ئمو د ناڅه‌را هه‌می برایتن خو دا دئ مه‌زنییا
بنه‌مالا ئیبراهیمی وه‌رگرت، یوسف ئه‌گه‌ر ئه‌څرۆ -ب عدقلی خو یی به‌چویک-
نه‌زانت چ د پشت څی خه‌ونا مه‌زن را هه‌یه، بابی وی یه‌عقوب ته‌عبیرا څی
خه‌ونی باش دزانت، دزانت ئه‌څ خه‌ونه مزگینییه‌کا مه‌زنه بۆ وی کو ئمو دئ
مه‌زنییا بنه‌مالا ئیبراهیمی وه‌رگرت، له‌و یه‌عقوبی -به‌ری گرنگییا څی
خه‌ونی بۆ کوړی خو ئاشکه‌را بکه‌ت- گوته وی: ئه‌ی کوړی من! څی خه‌ونا خو

تو بۆ برایتین خۆ نه‌بیژه؛ دا ئهو حسویدییه ب ته نه‌بهن، و دوژمناتییا ته نه‌که‌ن، و پیلانگیزییه نه‌که‌ن کو ته تی به‌ن، هندی شیطانه ئهو بۆ مروژی دوژمنه‌کی ئاشکه‌رایه.

ل سه‌ری وی گوتی: قی خه‌ونی بۆ برایتین خۆ نه‌بیژه؛ چونکی وی دزانی برایتین وی دئ ته‌عبیرا قی خه‌ونی زانن، له‌و ئهو ب پالدا نا شه‌یطانی- دئ لی گه‌ریته‌ن کو خرابیه‌ی بگه‌هینه‌ی وی.. و پستی قی هشیارکرتی ژ نوی بابن وی رۆناهییه‌ک بۆ وی دا سه‌ر ته‌عبیرا خه‌ونا وی و گوتی: کانئ چاوا خودی ئه‌ف خه‌ونه نیشا ته‌ دا وه‌سا ئهو دئ ته‌ هلبژترت و زانی نا ته‌عبیرا خه‌ونین مروژان نیشا ته‌ ده‌ت، و ئهو دئ قه‌نجییا خۆ ل سه‌ر ته‌ و ل سه‌ر به‌نه‌مالا یه‌عقوبی ب پیغه‌مه‌رینییه‌ی پیک نیت، کانئ چاوا وی قه‌نجییا خۆ ل سه‌ر هه‌ردو بابین ته‌ ئیبراهیم و ئیسه‌حاقی ب پیغه‌مه‌رینییه‌ی به‌ری نوکه‌ پیک ئینای، هندی خودای ته‌یه یی پرزانییه ب وی یی ئهو هلبژترت ژ به‌نییه‌ن خۆ، یی کارنه‌جه‌ه د رتقه‌برنا کارئ به‌نییه‌ن خۆ دا.

مه‌عنا: مه‌سه‌له‌ هلبژارتنا خودیه‌یه، و نه‌ چو تشتین دی.

یه‌عقوب و ئینا یوسفی یا زنده:

ژ به‌ر کو یه‌عقوبی نیشانین تیگه‌هشتنی و زه‌ره‌کییه‌ی ل نک کوپئ خۆ یی زارۆک یوسفی ددیتن، و پستی وی ژ کوپئ خۆ گو‌ه‌ ل قی خه‌ونا وی به‌وی، بۆ وی ئاشکه‌را بوو کو یوسفی دئ هنده‌ک (موئه‌هیلات) هه‌بن ل نک برایتین وی ییتن دی نابن، و کو خودی ژ نا‌قه‌ه‌را هه‌می کوپتن وی یوسفی بۆ مه‌زنییا به‌نه‌مالی دئ هلبژترت، ژ به‌ر قی چه‌ندی (حرصا) یه‌عقوبی ل سه‌ر یوسفی پتر لی هات، و گه‌ه‌شته‌ هه‌ده‌ده‌کی برایتین یوسفی تی ئیناده‌ر کو بابی وان پویه‌یه‌کی زنده‌تر یی ده‌ته‌ یوسفی، له‌و ئه‌ف کاره‌

بۆ جهتی گازنده کرن و نمرحه تیا وان، و ئەف گازنده یین وان ل دهستپیکتی
ب دزی قه بوون، پاشی هیدی هیدی ژ بن پهردهیی ده رکهفتن و بهرچاڤ
بوون.

ب راستی ئەم نزانین کانتی برایتین یووسفی ب قتی خهونا وی دزانا بوون،
یان ژێ ئەف نه قیانا وان بۆ یووسفی ب تنی ژ بهر وی قیانا و پوته پیکرنا
زنده بوو یا یه عقووبی ب وی دکر^(۱)، هەر چاوا بت کوپتن یه عقووبی پۆژه کتی
لیک کۆمبوون و گۆته ئیک و دو: هندی یوسف و برایتی وی یی ده بیابییه
ل نک بابی مه ژ مه خوشتقیترن، ئەو وان هەردویان ب پیش مه دئیخت، و
ئەم کۆمهکا خودان هیز و هژمارین، هندی بابی مه یه یی د خهله تییهکا
ناشکەرا دا کو یی ئەگەرەکا دورست ئەو وان هەردویان ب سەر مه دئیخت.

(بنیامین) برایتی یووسفی یی ده بیابی هیشتا یی بجویک بوو، و دیاره
نیشانین زیره کییی ل نک وی وهکی کول نک یووسفی ددیار نه بوون، لەو
برایتین وی ئەو حسیب نه دکر ئاستهنگهکا مهزن د ریکا خو دا، لەو هه می
خه ما وان یوسف بوو..

پیلانا مهزن:

پشتی برایتین یووسفی دان و ستاندنهکا درێژ د گهل ئیک و دو کری
پسیارا وان ئەفه بوو: ئەری چاره چیه؟
بهرسقا وان ئەو بوو وان گۆتن: دقیت یوسف نه مینت، هورین وی
بکوژن، یان ژێ بهاقتینه عمرده کتی دویر ژ ئاهاهییان.. بۆچی؟

(۱) هەر چنده تهورات د (سفر التکوین) دا ۳۷ / ۵-۱۱ ناشکەرا دکت کو یووسفی خهونا

خو بۆ برایتین خو ژێ د گهل بابی خو- قه گتیا بوو.

گوتن: دا قيانا بابتي هموه بۆ هموه ب تنی بمینت و دا بهری وی بکفته هموه ب تنی، و پشتی نهمانا یووسفی بزقین و تویه بکهن، و داخوای ژ خودی بکهن کو نهو گونهها هموه ژئی بهت.

تیکی ژ برایتین یووسفی^(۱) گوت: نه، هوین یووسفی نهکوژن، بهلی وی بهاقینه د بنی بیرهکی دا هندک کاروانی یان ریتنگ دی وی بۆ خو ههلینن و بهن و هوین دی ژ وی رحهت بن، و ههوجه ناکهت هوین وی بکوژن، نهقی بکهن یا من گوتیه هموه نهگهر راسته هموه نهو کرته دلی خو یا هوین دبیزن.

ب جهینانا پیلانی:

پشتی نهو ب گوتنا برایتی خو رازی بووین، نهو ل ریکهکی گهریان دا بشین پی برایتی خو یووسفی ژ دهستی بابتی خو بیننه دهی؛ چونکی وان دزانی هندی بابتی وان ههز ژ یووسفی دکهت نهو دل نادهت جارهکی وی د گهل وان فریکهته چو عهردان؛ دا چو گرفتاری ب سهری وی نهئین، د گهل هندی ژئی گوتن: نهو ژئی دی خو جهربینین کانی دی خودی چاوا چی کهت..

برایتین یووسفی -پشتی ل سهر هندی کۆم بووین کو وی ژ بابتی خو دوبر بکهن- رابوون چونه نک بابتی خو و گوتنی: نهی بابتی مه، بۆچی باوهرییا ته ب مه نائیت کو تو یووسفی د گهل مه فریکهیه چۆلی و وی بهیلویه ب هیقییا مه قه؟ ما نهو نه برایتین وینه، و مه خیرا وی دقیت؟ نهی نهو دی چاقی خو دهینی و دی شیرهتین باش ژئی لی کهین؟ سوهای تو وی د گهل

(۱) تهورات د (سفر التکوین ۳۷ / ۲۲) دا دبیزت: نافتی وی (رهنویهین) بوو، و (یوهوذا) یی گوته برایتین خو: نهو یووسفی ناکوژین، دی وی فرۆشینه کاروانییان (سفر التکوین ۳۷ / ۲۶).

مه فريکه چمروانی تشتی وی دځیت بلا ئمو ژئ بخوت، و بلا ئمو یاریان
بو خو بکمت، و هندی ئەمین ئم دئ وی ژ همر تشتەکنی تو ژئ دترسی
پاریزین.

بابی وان یه عقووی گوت: بو من نهخوشه هوین وی بیهنه گه پانی، و
صهرا من نائیت ئمو ل نک من نهبت، و ئەز دترسم هوین ژئ غافل بین
ځیجا گورگ وی بخوت.

و دبت ځی گوتنا بابی وان پتر کهریتن وان ژ برایی وان شهکرت، ئمری
بۆچی صهرا وی بیی مه دځیت، و بیی یوسفی نائیت؟ ما ئمو چ یی ژ مه
زیدهیه؟ بهلی پا گوتنا وی یا دووماهییی ل دلی وان هات: ئەز دترسم هوین
ژئ غافل بین و گورگ وی بخوت.. ئەفه خوش یتکه بابی وان ب خو بو وان
دیتی، بهلی دا ئمو بابی خو پشتراست بکمن کو ئمو دئ چاځی خو دهنه
یوسفی دا چو لی نهئیت وان سویند خوار کو ئەگەر گورگی برایی وان خوار،
و ئمو کومهکا ب هیز و خودان شیان، مهعنا ئمو هنگی دزیانکارن، و چو
خیر د سهری وان نینه!

ب ځی پهنگی وان چو ری بو بابی خو نههیلان کو ئمو خو پی ژ ځی
ئیحراجی خلاس بکمت، و وی دزانی کو ئەگەر ئمو داخوازا کورتن خو ب جه
نهئینت کهریتن وان پتر دئ ژ برایی وان قهبن، لهو وی چو پی نهما و گوته
وان: وی بکمن یا هموه دځیت.

دهمچ بوویه سپیدهیا رۆژا دی.. یوسفی زارو ب کهیف رابووځه، ئەفه بو
جارا ئیکتییه ئمو د گمل برایتن خو دئ ده رکهفته چولی پستی کو بابی وی
قانع بووی وی د گمل وان بهنیرت، دځیا زوی ده رکهفته چولی؛ دا ئمو ژئ
وهکی ههمی بچوبکان یاریان بو خو بکمت و کهیفی بکمت، وهکی برایتن

وی گۆتی! بوو سپیده.. برایتین وی هاتن، بابی وی ئمو دا د گمل برایتین وی،
و ئمو پتکقه چوون.

دهمهکی درێژ پتقه نهچوو کهیفا یووسفی لی بوو خهم و نهخۆشی، ئمو
هیشییتین وی د سهری خۆ یی بچویک دا قههاندین ب دهستی کینا برایان
هاتنه سۆتن، گاڤا ئمو و برایتین خۆ ب تنی ماینه ل چۆلی پی حسیا همر
وهکی برایتین وی ل بمر چاقتین وی ییتن دئینه گوهاریتن.. گهلهک جارن
راستییا مرۆڤان ل پشت دیوار و دهرگههیتن دائیخستی دئیته قهشارتن، و
گاڤا ئمو ل چۆلی مانه ب تنی پهردهیتن درهو دئینه لادان و راستییا کرت
بهرچاڤ دبت!

دهمهکی یووسفی هند دیت همر دهه برایتین وی پی وهرهاتن، کراسی وی
ژ بهرکر، یوسف حیهتی ما: ئههه دی چ کمن و شان چ ل بهره؟ و گاڤا
یووسفی زانی ئنیهتا برایتین وی یا خرابه، و وان ل بهره نهخۆشیی بگههیننه
وی، بوو هموار هموارتن وی، بهلی ل ئی چۆلی بی مرۆڤ کی دی دههوارا
وی ئیت و کهسی همر های ژ ئی نینه؟!

(تتفاق) ئمو بوو ئمو یووسفی نهکوژن؛ دا گونهها کوشتنا وی نهکهفته
ستوی وان، لئو رابوون ئمو گریدا و ژۆردا بهردا سمر وی کهفری د بنی بیر
دا یی کو زهلام ل سمر رادوهستان و سهتلتین خۆ دادهیلانه د بنی بیر دا،
جههکی وهسا بوو ل بمر بچویکهکی وهکی یووسفی یی کویر بوو و ئمو نهدهشیا
ژ ئی دهکهفت.. یوسف ما د وی بیرا تاری دا ب تنی، خودایی مهزن
دبیژت: هنگی مه وهحی بو یووسفی هنارت و مه ئمو تیگههاند کو: تو
ل پاشهروژی دی ئی کاری وان دهیه ناڤ چاقتین وان، و ئمو ب وی چندی
ناحسن و نزانن. مهعنا ئمو دی ژیت و ئهڤ بیرا تاری نابته قهبری وی، و

دویر نینه هنگی بیرا یووسفی ل خهونا وی ژى هاتبته شه ئهوا بابی وی
گوتییی: تهعبیرا قی خهونتی نهوه خودی دئ ته کهته مرۆقهکی پیشکیش و
ماقویل..

باشه پا کانتي نهو تهعبیرا بابی من گوتی؟

مهعنا دفتیت نهو بژیت.

فرۆتنا یووسفی:

پشتی برایتین یووسفی نهو داهیتلایه د چالی دا وان خو ل نیزیکی چالی
فشارت؛ دا بزنان کانتي دووماهییا وی دئ بته چ؟

وان هند دیت کۆمهکا ریشنگان د وی جهی را بۆری، و چونکی نهو
دپیتقی ئاقتی بوون وان مرۆقهک ژ خو هنارت دا هندهک ئاقتی بو وان ژ وی
بیرئ بینت یا کو دکهفته وی جهی، گاڤا وی زهلامی سهتلا خو داهیتلایه
د بیرئ دا یووسفی خو ب سهتلا وی شه گرت، خودانتي سهتلی باش بهرئ خو
دایی.. خافلهتییهکا مدزن قتی کهفت، نهفه کیژ بچویهک د بنی قتی بیرئ دا،
و نهو ب تنی ل قتی جهی چ دکمت؟ و ژ لایهکی دی شه کهیفا وی هات
گوت: نهز دئ وی بهم بو خو فرۆشم! لهو وی ب نک ههڤالین خو شه کره
گازی: مزگینی نهفه کوپکهکی هیتایه. و گاڤا وی گازی کری برایتین یووسفی
و نهو ل نیزیکی وی جهی بوون وان خو فشارتبوو، ب نک وی زهلامی شه
هاتن و گۆتن: نهفه عهبدی مهیه یی ژ مه رهڤی ته ژ کیشه ئینایه؟

یووسف ژ قتی گۆتنا وان حیتیهتی ما، نهفه چ دبیتژن؟ بهلی د گهل هندئ
ژی وی نهوتیریا بیتژته وی زهلامی: نهفه درهوان دکمن، نهفه برایتین منن..
ترسیا برایتین وی وی بهمن بکوژن.

پشتی زهلامی گۆتیییه وان: من ئەو ژ بیرری یی ئینایهدهر، برایتین یووسفی گۆتیی: ئەگەر ته بقیئت ئەم دئ وی فرۆشینه ته؛ چونکی ئەو عهبدەکی نهگوهداره، و چونکی وان بهایهکی نهزران گۆت، ئەو زهلام ل بهر هات و ب چهند دهرههمهکین کیم وی یوسف ژ وان کری.

و پشتی ئەو پشتراست بووین کو کاروانییان یوسف د گهل خو بر، وان ژ قهستا خو موژیل کر هتا پۆژ ئاقابووی و تارییا شهقی ب سهر دنیایی دا گرتی، ژ نوی هاتن قهستا مال کر.

بیتیهختییا ل گورگی:

ل دهمن عهیشا برایتین یووسفی هاتنه نک بابی خو، و ژ درهو کرنه گری و مخابنی راهیلان، و گۆتن: ئەی بابی مه! هندی ئەم بووین ئەم چووین دا غاردانی و ئارمانجانی بکهین، و مه یوسف هیتلا ل نک جلک و خوارنا خو، و مه تهخسیری د پاراستنا وی دا نهکربوو، بهلکی مه ئەو هیتلابوو ل جههکی ئەمین، و دهلیقهیهکا کیم ئەم ژ وی غافل بووین، ئینا مه ناگهه ژئ ههبوو گورگهک هات و برایت مه یوسف خوار، و ئەگەر خو ئەم دراستگۆ ژئ بین تو باوهر ژ مه ناکهی؛ چونکی تو گهلهک ههز ژ یووسفی دکهی، بهلی پا ئەفه کراسی وی ژئ دا تو باوهر ژ مه بکهی.

و وان کراسی یووسفی -ئهوئ ژ بهر کری- ئینا، و خوینهکا ژ درهو -نه یا یووسفی- تیدا؛ دا ئەو وی بو خو ل نک بابی خو بکهنه شاهد ل سهر راستییا گۆتنا خو، بهلی ئەو کراس بوو دهلیلی درهوا وان؛ چونکی ئەو کراس یی ساخلم بوو و نههاتبوو دراندن.

یهعقووبی ژ سهر و سیمایی وان زانی کو ئەو ددرهوینن، ژ لایهکی دی قه یهعقووبی گۆته خو: باشه ئەو چ گورگه یی هۆسا لهشی یووسفی ئەوئ

نهه دهه سالی ههمی خواری و کراسی وی ساخلم هیتلا، یان تو بیژی
گورگی کراسی وی ژ بهر کریت پاشی ئه خواری بت؟!

نیشانین درهوی زنده دناشکهره بوون، لهو بابی وان گوت: مهسه له یا
وهسا نینه وهکی هوبن دبیزن، بهلکی نهفسین هموه یین خراب کارهکی کریت
د دهر حهقا یوسفی دا ب هموه یی دایه کرن، و ئهو کار ل بهر هموه یی
شرینکری و یا ژ هموه قه ئهو کارهکی باشه، قیجا صهرکیشانان من دی
صهرهکا جوان بت، و ئهز گازندا خو بو چو مرۆقان ناکهم، و دی داخوازا
هاریکارییی ژ خودی کم ل سهر وی تشتی هوبن ژ درهو سالوخ ددهن. دلی
یهعقوبی باوهر نهذکر گورگی یوسف خواری بت، و وی دزانی ئهقه
بیبهختیهکه کوپین وی ل گورگی دکهن، ئهو گورگی ژ گهلهک مرۆقان
ب وژدانتر! پا تو بیژی وان یوسف کوشت بت؟ نه نه.. ئهگهر یوسف مر
بت پا مهعنا خهونا وی دی چ بت؟ نه، دقیت یوسف نهمریت؛ چونکی دلی
یهعقوبی نهقیت باوهر بکهت.

بهر ب مصری قه:

ئهو کاروانییین یوسف کری، وان ئهو د گهل خو بر و ب لایی پوژئاقایی
قه بهر ب وهلاتی مصری قه چوون.. یوسف ئهوی بابی وی دل نهدهدا
فریکهته بهر حهتاقی دا پوژ لی نهدهت، نوکه عهبدهکی رهزیل و بی خودانه
ب دویث کاروانی قه یی دئینه هاژوتن..

ههی دنیا.. ههر پوژ چهند بی گونههین وهکی یوسفی ژ بهر دلین
خوشتقییان دئینه راکرن، و ب دهستی زۆردارییی دئینه هنگافتن!!

چهند پوژهک بوون و کاروانی گههشتنه مصری، ئهو زهلامی یوسف بو
خو ب بهایهکی ئهزران کری، چنگلی یوسفی گرت و ئهو بره بازارا فروتتا

به‌نييان؛ دا مفايه‌کي بۆ خو ژي بکەت، و چەند کەيفه‌کا مەزن بۆ وي چيڤوو دەمى مرادا وي زوى حاسل بووى پشتمى مرۆڤه‌کى ده‌وله‌مەند ب يووسفى هاتيه‌ده‌ر و قىاي وي بۆ خو بکرت.. و ئەو مرۆڤى ده‌وله‌مەند عەزىزى مصرى بوو يى کو ب زمانى ئەڤرۆ دبێژنى: سەرۆک وه‌زير.

عەزىزى مصرى ئەو ژ وان کړى، و ئينا مالا خو و گۆته ژنکا خو: سەر‌ده‌ريه‌کا باش د گەل ڤى بکه، و جەهەکى ب قەدر بدى، بەلکى ئەم مفای ژ خزمەتکارىيا وي بکهين، يان ژى ئەم وي بۆ خو وه‌کى کوڤه‌کى لى بکهين.

يووسف ل مالا عەزىزى مصرى:

پشتمى قويناغه‌کا تڙى رەنج و زەحمەت يووسف د ماله‌کى ئاکنجى بوو، قەده‌رى به‌رى وي دا دويه‌مين مالا مەزن د مصرى دا مالا وه‌زيرى مەلکى مصرى، و ئەڤه قەنجيه‌ک بوو خودى د گەل وي کړى.

مالا عەزىزى مصرى ل به‌ر يووسفى نوى گەهه‌شتى جيهانه‌کا نوى بوو، ژ نوى وي زانى کو دنيا نەبەس ئەوه يا وي ل مالا بابى خو يه‌عقوبى ديتى.. ئەوى -ل ڤى جەه- رەنگه‌کى دى يى مرۆڤان ديت، ئەو رەنگى وي هزر نەدکر ژ ناخا مرۆڤانه!

ئەو مرۆڤ د قەسر و قوسویرتن مەزن دا دژيان، و ناشکه‌رايه کو د ناڤ دیوار و شویره‌يه‌تين قەسرتن مەزن دا ژين ب رەنگه‌کى ديه، خوشى و دلچوون هەر نائينه هژمارتن، چو تشت يى کيتم نينه ب تنى تشتهک تى نەبت، ئەو تشتى يووسفى ل نک بابى خو ديتى: باوه‌رييا ب خودى ئەوا ئەخلاقى باش ل نک خودانى په‌يدا دکەت!

نەخلاق و ترسا ژ خودی زوی ب زوی ریکا خۆ ل ناف کۆچکین مەزن نابینت و مروّقه‌کێ وه‌کی یووسفی ل سەر دەستی پتیه‌مبه‌ره‌کێ وه‌کی یه‌عقوبی هاتییه‌ په‌روه‌رده‌کرن، و ل به‌ر چاخی خودی هاتییه‌ ناماده‌کرن، ده‌می هاتییه‌ جه‌ه‌کێ ب قی په‌نگی تویشی گرفتاریه‌کا مەزن بوو؛ چونکی گیانی وی که‌فته‌ هه‌فرکیه‌کا دژوار، دثیا ئەو ئیک ژ دویمان هلیژرت: یان ئەو ژ ی -وه‌کی پتریا خه‌لکی قسری- خۆ ب ده‌ست پتلی قه‌ به‌رده‌ت و هندی دلێ وی دخوازت بارا خۆ د خوشییتن ئەرزان بیت، یان ژ دثیت ئەو بیر و باوه‌رتن خۆ موکم بگرت و ژ ده‌ست نه‌ده‌ت.. و ئەقه‌ کاره‌کێ ب ساناھی نینه.

یوسف -ب باوه‌ریا خۆ پستی پاراستنا خودی- شییا خۆ ل به‌ر پتلی بگرت، ناف و ده‌نگین وی ب باشی ل قسری به‌لاقبوون، ده‌همهن پاقری و ئیخلاصا وی بوو سوجه‌تا هه‌ر که‌سه‌کی، و مه‌زنی قسری ب خۆ ژ ئیک ژ وان که‌سان بوو یین ئەف مه‌سه‌له‌ ژ یوسفی گوه‌ لی بووی و ب سه‌ریۆر زانی کو ئەوا ژ وی دثیته‌ گۆتن یا راسته‌، له‌و وی قه‌دره‌کێ زیده‌ دایی و ته‌عامولا خولامان د گهل نه‌کر، وه‌کی کوپی هژمارت و سه‌ره‌ست کر کو چی جه‌ی وی بقیث ژ قسری بیت و بچت..

ب قی په‌نگی یوسفی رۆژین خۆ بۆراندن، و رۆژ بۆ رۆژی ئەو دگه‌هشت و نیشانین لاوینییی و عه‌قلدارییی ل نک ناشکه‌را دبوون، خودایی مەزن دبێژت: ﴿وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾﴾ (یوسف: ٢٢) ده‌می یوسف گه‌هشتیه‌ تمامیا هیز و گه‌نجینیا خۆ مه‌ زانین و تیگه‌هشتن دایی، و وه‌کی قی جزایی یی مه‌ دایه‌ یوسفی ژ به‌ر قه‌نجیکاریا وی ئەم ده‌ینه‌ قه‌نجیکاران ژ ی به‌ر قه‌نجیکاریا وان.

و ژ بلی (زانینې) و (تیگه‌هشتنې) خودې نعمه‌تا (جوانیښې) ژې دابوو یووسفی همتا د حدیسه‌کې دا پیغه‌مبه‌رې خودې -سلاڅ لې بن- ناشکرا دکه‌ت کو خودې نیښه‌کا جوانیښې دابوو یووسفی، و نیښه‌کا دی دابوو دهیکا وی (سارایې)^(۱). و نه‌ف جوانیښه بوو یووسف ئیخستییبه بهر جه‌ربانده‌کا مه‌زن..

یووسف د گمل ژنا عزیزې مصرې:

ژنا عزیزې مصرې (زوله‌یخا) -وه‌کی هنده‌ک ناڅی لې ددانن- ژ بلی کو ژنا وه‌زیری بوو دبېژن: برازایا مه‌لکی ژې بوو، و همر چه‌نده ژییې وئ نیزیکه دو جاران هندي ژییې یووسفی بت^(۲)، به‌لې ژ بهر وئ نعمه‌ت و خوښیا ئمو تیدا یې ئمو دیتبا دا هزر که‌ت ئمو گه‌له‌ک ژ عه‌مرې خو بجوړیکتره..

(۱) وه‌کی موسلم د حدیسا معراجې دا ښودگوهرت، و د شعرحا ئې حدیسی دا زانایې نافدار (نېن که‌تیر) ژ هنده‌ک زانایان ښودگوهرت کو مه‌خسه‌د ب نیښا جوانیښې ئمو جوانیښه یا خودې دایه ناده‌می و همووايې، و ناشکرایه کو خودې ناده‌م ب دهستی خو نافراند بوو له‌و جوانیا وی ژ یا هه‌می مروّقان پتره، و روژا قیامه‌تن ده‌می مروّف دچنه به‌حشتمې هه‌می ل سمر په‌نگې ناده‌مینه، و ئمو جوانیا خودې دایه یووسفی نیښا وئ جوانیښې بوو یا وی دایه ناده‌می، کا چاوا جوانیا سارایې هندي نیښا جوانیا همووايې بوو.

(۲) ژ سیاقې چیرۆکې بو مه‌ ناشکرا دبت کو ژنا عزیزې چونه دثیت پازده بیست ساله‌کان ژ یووسفی مه‌زتر بت؛ چونکی ده‌می یووسف هاتیبه د مالا وئ دا یووسف یې ده‌ه پازده سالی بوو، و هنگې ئمو یا شویکری بوو، و نیزیک بوو کو زه‌لامې وئ ژې بې هیڅی ببت کو نئدی وئ چو کوږ بېن، له‌و ده‌می وئ پسیار ژ زه‌لامې خو کړی: ته بوچی نه‌ف عېده بو مه‌ ئینا وی گوتې: (عسنا أن ینفعنا أو نتخذہ ولدا)، و ده‌می یووسف گه‌هشتیبه بیست سالیې دثیت ئمو نیزیکی چل سالیې بت، و نه‌ف ژیه یې (موناسبه) د گمل وان (تصمرروفاتین) کو دې ژ وئ دیار بن..

قورئان ده مې به حسې سهرهاتيا يوسفي د گمل ژنا عهزیزې مصرې دکهت ب په ننگه کې واقعی و بې ده سکاری شه دگيرت، و چونکی قورئانې دقیت ب سهرهاتيا يوسفي ژې -وه کی هه می سهرهاتييتن خو یتین دی- جيله کی ژ مروقان ل سهر هندهک نه خلایقین بلند ته ریهت بکهت، بهر په ری هه فرکیا وی یا دژوار د گمل خوشی و دلچوونیتن نمرزان ژې بهرچاڅ دکهت، قورئان قې سهرهاتييتن ب قې په ننگی ده ست پې دکهت:

﴿وَرَوَدَتْهُ الْمَلٰٓئِكُ وَفِي بَيْتِهَا عَنْ نَّفْسِهَا﴾ قورئانې گوټ: ئهوا يوسف د مالا وې دا -کو ژنا عهزیزې بوو- ب نه رمی و نازکی شه يوسف شه خواند و بو خرابييتن ئهو بو نک خو داخوازکر.. قورئانې ناقي وې نه ئينا، و چو (له قه ب) ژې بو وې نه دانان، نه گوټ: خاتونې يان خانمې يان مهزنا مالي ئهو شه خواند؛ گوټ: ﴿الَّتِي﴾ (ئهوا) و ناشکه رایه کو جهناقې (ئهوا) بو ههر ژنه کا هبت دتیه ب کارئینان، خاتون بت يان خدام بت، ههر وه کی نایه تنې ب قې چهندي دقیت بیژته مه: د مه سلا (عاطفې) و ثيانا دلی دا ژن نه گهر مه نصب و بهايې وې يې جفاکی چهندي ژې بت ههر ژنه، خودانا تبعه ته کې تايه ته، چيکریه کا عاطفیه، عه قلی خو ل دويش دلی خو دبهت، لهو گاڅا ئهو بهرانه ر گازیا دلی راهه ستيا ئهو هزري بو چو (نعتباراتین) دی ناکهت! ^(۱) پستی قې پشه کيې نایهت بو مه ناشکه را دکمن کو ژنا عهزیزې سې رېک بو تیتيختنا يوسفي ب کارئینان ئهو ههر سې رېک ژې نه قنه:

(۱) خودې ژن ب قې په ننگی دایه دا ئهو بشیت ب دورستی ب ده ورې خو رابیت: ده ورې ده یکنیي.

تیدا هیه د گهل حالئ قئ ژئئ دگونجت، مروځهک نه گهر ب ږهنگه کئ
 طه بیعی ده رگه هی بگرت دئ بیژن: (أغلق الباب)، بهلئ نه گهر ب لهز و بهز
 چوو، ده ست لئ ځه له رزین، و دلئ وی ب دژواری خو هلاقیئت، و وئ ځیا
 ده رگه هی نه ب تنئ بگرت به لکی حشکئ قفل کت، دئ بیژن: (عَلَّقَتِ
 الباب) و ئەف ږهنگئ دویئ ب دورستی حالئ ژنا عهزیزی بوو، وئ دځیا
 زوی ده رگه هی بگرت و مرادا خو حاصل بکته هیشتا کس نه هاتییه قهسری!
 ده مئ خاتوین بئ هیڅیووی کو یوسف ده ست پئ بکته، نه چاریو ئه
 (ته نازلئ) بکته و یوسفی بخواسته لایئ خو ژ قهسری، و چونکی
 یوسف مروځه کئ وه فادار بوو وی هزرکر ژنکئ کاره کئ پئ هه لئ لهو د گازییا
 وئ چوو.. بهلئ وی هند خو دیت کفته بهرانبهر ئمتیخانه کا مه زن.

گاڅا یوسف ب ژور کفتی ژنکئ -ب وی ږهنگئ مه بهری نوکه گوئئ-
 ده رگه ل خو و یوسفی گرت.. هر چنده یوسفی بیئا پیلانه کئ سه حکر،
 وه کی وئ ږوژا برایتین وی ئهو برییه چولی، بهلئ ئهو ب ږهنگه کئ ب ئه ده ب
 ل هیڅیا فه رمانا خاتوینئ ما.. خاتوینئ دیسا خو گرت دا یوسف ده ست
 پئ بکته، بهلئ دیسا یا وئ دځیا ب جه نه هات، لهو وئ ږتکا سییئ
 ب کارینا.

ږتکا سییئ: ﴿وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ﴾ خاتوین ترسییا ږاوه ستیانا یوسفی قئ
 ده لیڅه یئ ژ ده ست وئ بیته، لهو ئهو نه شییا پتر خو بگرت، عاطفا وئ یا
 زیده و ځیانا وئ یا بئ توخویب بو یوسفی، عه قلئ وئ ل پشت عمورتین
 (غه ریزا) وئ ځه شارت، ژ بیرا وئ چوو کو ئهو خاتوینه، ژنا وه زیرییه و
 برازایا مه لکییه، و یوسف خولامه که د ناڅ مالا وئ دا، و ژ بیرا وئ چوو
 ژئ کو ب عه مری ځه نئزیکه ئهو هندي ده یکا یوسفی بت.. ئەڅه هه می

ل بیرئ نهمان، لهو وئ گۆته یووسفی: ﴿هَيْتَ لَكَ﴾ نهف خهمله ههمی من
بو ته ل خو کرییه، قتیجا لهزی بکه..!

بهراښهر شان ههر سئ رتکان یووسفی بیرا وئ ل سئ مهسلان ئیناڤه..

مهسلا ئیکئ: یووسفی گۆت: ﴿قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ﴾ نهز خو ب خودئ دپاریزم
ژ فی تشئ تو بهرئ من ددهیی، مهعنا: بهری ههر تشتهکی یووسفی بیرا
وئ ل خودئ ئیناڤه.. یووسفی دزانی تبیعهتئ ژنکئ تبیعهتهکی نازکه، نهگهر
خو هندهک جاران نهف تبیعهته زوی بهرئ خودانا خو بدهته خرابیی ژئ، ههر
ئمو تبیعهت زویر وئ ل راستیی ژئ دزپرنت نهگهر هات و ئیکئ بیرا وئ
لی ئیناڤه.. یووسفی بهری ههر تشتهکی بیرا ژنکئ ل خودئ ئیناڤه..^(۱)

مهسلا دووی: یووسفی گۆت: ﴿إِنَّهُ رَجَّ أَحْسَنَ مَثْوًى﴾ نهز د مالا مهزنی
خو دا خیانهتئ ل وی ناکم نهوی قهدرئ من یئ گرتی، و جههکی خوش یئ
دایه من، مهعنا: یووسفی بیرا ژنکئ ل هندئ ئیناڤه کو خیانهت کارهکی
زنده کرته، و ئیکجار نهگهر نهف خیانهته د گهل وی مروقی بت یئ قهنجی
د گهل مروقی کری، و ئیکجار نهگهر نهف خیانهته خیانهتا ناموسی بت، و
د مالا وی ب خو دا بت، و مروقهکی وهکی یووسفی وهفادار شان ههمی
خیانهتان ل نک خو کۆم ناکهت..

مهسلا سییی: یووسفی گۆت: ﴿إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾ نهوی
زۆرداریئ بکهت نهو ب مراد ناکهفت، مهعنا: کرتییا زۆرداریئ مهسلا
سییی بوو یووسفی بیرا خاتوینا خو لی ئیناڤه، و یا ناشکراه کو ژن

(۱) دقیت ژ بیر نهکین کو فی ژنکئ باوهری ب خودئ ههبوو.. وهکی دئ ل هندهک جهین دی
ژئ یئ سهراتیئ بو مه ناشکرا بت.

نهگەر ل سمر فیطره تا خو یا دورست بت ب تبعه تی خو (تهحه ممولا)
زوردارییی ناکهت.

بهلی ئهقی همهیی کار د خاتوینی نهکر؛ چونکی قیانا وی یا دژوار چو
عهقل بو وی نههیلابوو ئهو هزرا خو پی بکهت یان خو پی د گوتنان
بگههینت.. و گاڤا وی دیتی یووسف ل سمر ره دکرنا داخوذا وی پی مجده،
رأبوو نیشانا شیطانی هاقیته مهیدانی..

جهرپاندنا مهزن.. و سهرکهفتنا مهزنتر:

پینگاڤا دووماهییی یا ژنا عزیزیی مصری بو تی ئیخستنا یووسفی
هاقیتی قورئانی د دو سی پدیهکین کورت دا ئهگتیرا: ﴿وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ﴾ چو
ری نه مان، بی هیخی بوو، دیت چاره ئهو خو قتیرا بگههینت بهلکی پهل
ئاگری گهش کهت! خاتوینی خو قتیرا گههاند، همر وهکی زمانحالی وی
دگوت: تو نهئیی نهز دی ئیم.. و پشتی خو قتیرا گههاندی چ کر؟ ئهده بی
قورئانی دخوازت ئهف بابهته بیته پیچان، و ب تنی نه نجام بیته دیار کرن:

﴿وَهَمَّ بِهَا﴾ وی -دهمی خو قتیرا گههاندی- ئیکا هند کر کو بیته سمر
دلئ یووسفی کو گوهدارییا وی بکهت، و داخوذا وی ب جه- بینت، ﴿لَوْلَا اَنْ
رَأٰ بُرْهٰنَ رَبِّهٖ﴾ نیزیک بوو دلئ یووسفی بکهفته داڤا شیطانی ئهوا ژنا
عیزیی ل دووماهییی بو وی ئهدای، دلئ وی خو هلاقیته، و نهگەر دلئ وی
خو نههلاقیته با سهرکهفتنا وی د قی ئمیحانی تشتهکی حنیر نهدهوو، هنگی
هندهک دا همن بیژن: مانئ دلئ رهق بت جوانی چو کاری تی ناکهت!

دلئ یووسفی ئهوئ دهمهکی کیم خو هلاقیته همر زوی راههستیاقه
پشتی وی (بورھانا خودی) دیتی، ﴿كَذٰلِكَ لِتَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَآءَ اِنَّهٗ مِنْ
عِبَادِنَا الْمُخْلَصِيْنَ ۝﴾، خودی دبیرت: و ههما مه ئهو (بورھان - نایهت) نیشا

وی دا؛ دا ئم خرابیی و کرتییتی ژ وی پاشدا بیهین، هندی ئهوه ئمو
ژ بهنییتن مه یتن پاقر و هلبژارتی بوو بو پیغه مبه رینییتی یتن کو ئیخلاص
د پهرستن و تموحیدا خودی دا کری.

پسیار ل قییری ئهقیهه: ئهری ئمو نایهتا خودی -ل وی ده می- نیشا
یووسفی دای چ بوو؟

قورئان و حمیس بو مه ناشکهر ناکمن کانی ئمو (بورهان - نایهت)
چ بوو خودی نیشا یووسفی دای ئمو پی شیا به (بورهان) شیطانی یی ژنا
عهزیزی هاقتییه مهیدانی، هر وهکی قورئان ب قی چندی دقتی ده رگههی
هزری ل بهر خوانده قانی خو بهیلته قه کری دا ئمو -وهکی وی دقتی- وی
بورهان بینته هزا خو.. ب شهرتهکی ئمو بورهان وهکی وی کلیلی بت یا
همی قفلان قهدکمت!

دبت یووسفی ل وی ده می بیرا خو ل قهبری و قیامهتی ئینابته قه،
ده می مرۆف بهران بهر خودایی خو رادوهستت، و لهشی وی شاهدهییی ل سهر
همی کار و کریارتی وی ددهت.. و دبت خهونا وی هاتبته بهر چاغان، و ئمو
ستیرین بو چوینه سوجدی..

و دبت بابی وی هاتبته بهر چاغان و ئمو تهرییهتا وی ئمو ل سهر
ب خودان کری.. و دبت، و دبت.. و هر چاوا بت هلم (ئهنفاسین) وی
یتن تیهنی یتن ل یووسفی چک کر، ئمو خودایی یووسفی خو پی پاراستی
د ههوارا وی هات، ئینا سهر دلی وی کو ئمو برهقت، خو ژ قی ژنکی دویر
بیخت.. بهلی کیقه برهقت؟ ده رگهه دگرتینه، و کلیل یتن د دهستین خاتونین
دا! بهلی د گمل هندی ژ یووسف رهقی.. ژنکی بهلا خو ژنقه نه کر، وی
دقی قی دهلیقیی ژ دهست خو نهکمت، دا ب دویف قه، و هر چهنده وی

ژى دزانی دهرگهه یی گرتییه و یوسف نهشیت خلاص بت بهلئى وى خو
ب یوسفى را گههاند و کراسئ وى ژ پشت څه گرت و کیشا هتا کراس
د بهر وى دریای، و د وى دهلیفه یی دا (موفاجه نهیه کا مهزن) بو یوسفى و
ژنکئ همر دویان چیبوو..

فیلباریا ژنئ:

تبیعه تهک خودئ یی دایه ژنئ گهلهک یی عنتیکه یه، ژن د گاڅئ دا
دشیت (تهک ییوفئ) د گهل وى چارچوڅه یی بکهت یی نمو تیدا دریت، و
د گاڅئ دا دره وهکا ولسا بو خو چئ بکهت زوى ب زوى خودان ب سهر هل
نهت، لىو د کهڅن دا یا هاتییه گوتن: زوى باوهر ژ روڼدکین ژنکئ نهکه..
چونکئ نمو دشیت ب ساناهى روڼدکان بیارینت!

گاڅا یوسف ب نک دهرگهه یی دائیخستى څه رهڅى و ژنکئ دایه
ب دویڅ څه، و همر دو نیزیکی دهرگهه یی بووین وهکى مه گوئى
(موفاجه نهیه کا مهزن) بو وان همر دویان چیبوو: ﴿وَأَسْتَبْقَا الْبَابَ وَفَدَّتْ قَمِيصَهُ
مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ﴾ یوسفى ب لىمز قىستا دهرگهه یی کر دا
دهرکهڅت، و وى لىمزر دا وى بگرت، و وى کراسئ وى ژ پشتئ څه گرت و
کیشا، هتا کراسئ وى د بهر دا دریای، و همر دویان عىزیز ل بهر دهرى
دیت.. ژنک دئ چ کهت دا خو ژ څئ تهنگاڅیئى رزگار بکهت؟

وهکى وى مروڅى یی دوژمنهکئ دورنده هتیرهکئ بینه سهر و نمو
بکهفته دهرافهکئ بهرتهنگ، څیجا هنگى ئیک د هىوارئ بیت و وى
ژ دهستئ وى دوژمنى بینه دهر.. ژنکئ ولسا خو نیشا زهلامئ خو دا،
بهرى نمو بکهفته (موقفئ) بهره څانیئى وى هتیرش کر، وى خو د زهلامئ خو

وهرکر و گوتی: نمری جزایی وی یی خرابیا مالا ته بقیّت چیه ژ بلی هندئ
کو ئو بیته گرتن یان ب عزابهکا ب ئیش بیته عزابدان؟

ژنکهکا شارهزابو د چیکرنا ناخفتنی دا!

ئەز بەنی! همواره.. ئەقە چاوا چی دبت؟ خولامهکی بئ عەسل و بئ
خیر، یی ته هنده قەنجی د گەل کرین، ئەقرو دلی خو بیهته خرابیا مالا ته،
ئەقئ هوسا بت جزایی وی چیه؟

و بەری زەلامی وی جزایی بیژت، کو دویر نینه جزایهکی (میرانه) بت،
هەر وی ب خو جزا دەسنیشانکر و گوت: یان دقیت ئو بیته گرتن یان ژ
ب عزابهکا ب ئیش ئو بیته عزابدان!

و بو مروقی هیهه پسارئ بکەت: نمری بوچی وی (گرتن) ب پیش
(عزابهکا ب ئیش) ئیخست، و بوچی وی ئیکجار بهحسی جزایی کوشتنی
نەکر؟ یان خۆنه ئەف تاوانه -د قانونا مالین مەزن دا- ب بەر کوشتنی
ناکەفت؟

د بەرسق دا دئ بیژین: ل قییری ژ فیلباریا ژنا عەزیزی دیار دبت،
حهژیکرنا وی یا دژوار بو یووسفی هندئ دخوازت ئو عوقوبهیهکا دژوار بو
وی دەسنیشان نەکەت، ئەگەر بیته کوشتن ئەقە ب ئیکجاری هیقییا وی بن
ناخ بو، و ئەگەر عزابهکا ب ئیش بدەنه بەر نه کو د بن عزابی قە جوانییا
وی یا زیدە کرت بیت، و ئەقە ژ بو وی خوسارهتییه! گوت: یا باش ئووه
ئو بو دەمهکی بیته گرتن، بەلکی پستی ئو نهخوشییا گرتنی دبیت لیقە
بیت و داخوازا خاتوینی ب جهه بیت!!

کراسی دریاى.. و بهرۀ ٲانییا ناشکمرآ:

گاٲا یووسفی ٲهٲ بیٲهختییٲ ژ خاتوینی دیتی ٲمو کٲفٲه بهرانبر ٲیک ژ دو ٲیکان: یان دٲیٲ ٲمو خو بی دهنک بکٲٲ، و هنگی ٲمو دٲی بهرسویچ بت و ٲاخفتنا خاتوینی دٲی یا دورست بت.. یان ژی دٲیٲ ٲمو بهرۀ ٲانییی ژ خو بکٲٲ، و هنگی دٲیٲ ٲمو شهرما خاتوینی ل نک مالخویٲ وی بیٲٲ، و یووسفی ٲیکا دویٲ هلبژارت، وی بهرۀ ٲانی ژ خو کر بیٲی کو چو تٲعدایییان ل سمر حٲقی خاتوینی یان زهلامی وی بکٲٲ، یان بی بهختییان ب دویٲ وان ٲهٲٲ، یووسفی گوت: ﴿هٰی زَوْدَتْنِیْ عَنْ نَفْسِیْ﴾ ٲموٲ داخوازا وی چٲندٲی ژ من کریه. و بهس! ل ٲیٲری عهزیزی مصری حیٲه تی ما، ژ کی باور بکٲٲ و ژ کی نه؟ ٲمو دزانت یوسف مروٲه کی ٲاستگو و دهسٲاکه، چو جاران خیانهٲ نه کریه، بهلی ژن نامویسا ویه، وی عهمره کی د گمل بژاندی.. چ بکٲٲ؟

مروٲه کی ژنکی^(١) ٲمو ژ ٲی حیٲهتییٲ ٲینادهر و ٲیکهک نیشا وی دا ٲمو ٲاستییٲ ٲی بزانت، گوتی: ٲهگمر کراسی وی ژ سنگی ٲه هاتبٲه ٲراندن ژنک د ٲاخفتنا خو دا یا ٲاستگوٲه، و یوسف درهوان دکٲٲ، و ٲهگمر کراسی وی ژ ٲشتی ٲه هاتبٲه ٲراندن وی د ٲاخفتنا خو دا درهو کریه، و یوسف ژ ٲاستگوٲانه.

عهزیزی مصری ب یا وی کر و گاٲا وی دیتی کراسی یووسفی ژ ٲشتی ٲه بی هاتیٲه ٲراندن وی زانی یوسف یی بی گونهه، و ٲهٲا ژنا وی دبٲژت

(١) هندهک دبٲژن: ٲمو بهویکه کی ساٲا بوو، د لاندکی دا بوو خودی ٲمو ب ٲزمان ٲیختست دا ٲمو بی گونههیا یووسفی بهرچاٲ بکٲٲ، و هندهک دبٲژن: ٲمو زهلامه کی مروٲی ژنکی بوو د گمل زهلامی وی بوو دهمی ٲمو هاتیٲه مال.

بېټهختیه.. تشتهکی غمربیه: کراسی یووسفی نهوئ جارا ئیکئی نههاتییه
دراندن نهو د چاقین بابی وی دا ژ مرنئی پژگارکر، و بو جارا دویئ دهمن
هاتییه دراندن نهو د چاقین (سهیدئ) وی دا ژ خیانهتکاریئی پژگارکر!

پشتی راستی بو مهزنی قسری دیار بووی چ کر؟

وی گوته ژنکا خو: هندی نهف درهوهیه یا ته ب دویف قی جحیلی
قهنایی ژ فیلین هموه ژنکانه، هندی فیلین همونه گهلهک دمهزنن، قیجا تو
بو خو داخوازا ژتبرنا قی گوندهئی بکه؛ چونکی نهفه بېټهختیهکه ته
ل یووسفی کری، و تو ب قی چندی یا خهلهتی و تو ژ گوندهکارانی، و تو
نه یووسف گوته نهده قی یا ژ وی چی بووی، و بهحسی قی مسهلی بو
کسی نهکه.

پشتی قی (میرانیی) عزیزئ مصرئ مسهله ب پشت گوته لیدا..
یوسف هیلا د مالی دا، و ژ هلمی تملتر د گهل خاتوینی نهئاخت، مانئ
نهفنه ری و پهسمین قسرین مهزن!

خاتوینن باژیری ل مالا عزیزئ:

سوجهتا حدژکرنا ژنا عزیزئ بو خولامی ب ریکا ژنکان ژ ناف
دیوارتن قسرا عزیزئ دهركهفت و گهشته ژنکین باژیری و وان د ناف خو
دا ئینا و بر، و وان ب نهرازیبون قه ل سهر کاری ژنا عزیزئ گوته: ژنا
عزیزئ بهلا خو ژ خولامی خو قهناکهت، و قیانا وی بو وی یا گههشتیه
پهرکی دلئ وی، ب راستی نهو د قی چندی دا یا خهلهته، نهگهر دی همر
حهز ژ ئیکئی کهت بلا بو خو حهز ژ مروقهکی مهزن بکهت، وهکی مه
هممیان، نه رابت حهز ژ خولامهکی بکهت، و کیژ خولامی؟ نهوئ کس
نزانت عملئ وی چیه و ژ کیفه هاتییه!

دهمى ژنا عەزىزى ب گۆتتېن وان زانى رابوو ھنارتە ب دويڧ وان را و
 ئەو قەخواندە قەسرا خۆ، جەھەكئ خوش و تەنا يان (جەموو كئ شاعرى) وەكى
 دبېژن، بۆ وان ئامادەكر، و بالگەھ و باليفك بۆ وان ل دۆرېن ديوانئ دانان،
 و گەلەك رەنگېن فيقى و خوارنئ ل بەر وان پېزكرن و ھەر ئىكئ كىركەك دا
 قئ دا خوارنئ پئ بخۆن، پانئ ھەمى خاتوينن نە وەكى خەلكئ دى خوارنئ
 دخۆن! و وئ خۆ ب سەر چو سوحبەتان قە لئ نەدا، گاڤا وئ دېتى ئەو ھەمى
 ب خوارنئ قە دموژلن ھىدى خۆ قەكىشا لايئ خدام و خولامان و ب ھەر
 ھىجەتەكا ھەب گۆتە يووسفى: ھەرە ژۆر ل ئودا مېڤانان..

يووسف ب ژۆر كەفت، تو دا بېژى ھەيڤا چارە شەڤيە ژ پشت
 ەموو كئ تارى دەر كەفت، گاڤا خاتوينن باژېرى يووسف ب قئ جوانيئ
 دېتى حېبەتى مان و ب چاڤەكئ بلند سەحكرنئ، و جوانييا وى ئەو
 ژ بېر قەكرن، و ئەو ھند ب خۆ حەسيان كو دەستېن خۆ ب كىركېن خوارنئ
 يېن برىنداركرن، و وان ژ مەندەھۆشى قە گۆت: پاكي بۆ خودئ بت، ئەقە نە
 ژ مەروڤانە: چونكى جوانييا وى نە وەكى يا مەروڤانە، ژ ملياكەتان ژى ئەقە
 ملياكەتەكئ ب قەدرە!

ژنا عەزىزى -ئەوا خۆ ل بەر وان قەنويساى- دەليقە ژ دەست خۆ نەكر،
 ب ژۆر كەفت و گۆتە ھەڤالېن خۆ يېن دەستېرى: ئەڤ جەيلى ھە يئ ژ بەر
 دېتنا وى ھەو دەستېن خۆ بېرىن، ئەو يئ ھەو سەرا ڤيانا مەن بۆ وى
 لۆمەى مەن كرى.. ئەزا حەقم بۆ وى دىن بېم يان نە؟

بەرئ خۆ بدەنە قئ بستەيىيئ يان قئ بئ شەرميىئ.. ژنەكا شوېكرى
 د ناڤ كۆمەكا ژنكان دا دئ چ (ئەترافئ) ل سەر خۆ دەت، گۆت: ب راستى
 ئەو تىشتى ھەو گۆھ لئ بووى يئ راستە، مەن ئەو داخواز كرىو، و مەن

بەرگه‌ریان کړیو کو وی ب لایڼ خو څه بکیشم؛ دا ښو وی بکهت یا ښو ژڼ
 دخوازم بهلڼ هیشتا ښو ل بهر نه‌هاتییه، و سوند بت ښو ښو وی نه‌کهت
 یا ښو فرمانڼ پڼ لڼ دکم، ښو دڼ ښو‌گرتن، و دڼ به څو مروځین پ‌زړل.
 بیژنه من: ښو خاتون‌کا وه‌کی ژنا عزیزڼ مصرڼ نه‌بت، ژنکه‌کا دی
 دڼ شیت ه‌تا څی دهره‌جی (ته‌ب‌ج‌ج‌و‌ج‌ی) که‌ت؟!

ه‌ل‌پ‌ارتنا گرتن:

پشتی ژنا عزیزڼ ل دیوانا وان ه‌می ژنکان گه‌ف ب گرتنڼ ل یوسفی
 کرین یوسفی ه‌وارنڼ خو گه‌اندنه خودایڼ خو و گوت: ﴿رَبِّ اَلَسَّجُنْ اَحَبُّ اِلَیَّ
 مِمَّا یَدْعُوْنَکَ اِلَیْهِ﴾ خودایڼ من ل نک من گرتن چتره څو وی یا ښو ژ من
 دخوازم، و ښو تو فیل‌بازیا وان ژ من دویر نه‌کی ښو دڼ مه‌ل‌داریڼ بو
 وان کم، و ښو دڼ به څو وان نه‌زانان یڼ ژ نه‌زانن گون‌هان دکم..

و وه‌کی ناشکرا یوسفی د گوتنا خو دا گوت: (څو وی یا ښو ژ من
 دخوازم..) و (دڼ مه‌ل‌داریا وان کم..) تشتنڼ هندڼ دگه‌ینت کو وان
 ه‌می ژنکان پشتا خاتونڼ گرت‌بو، و ژ یوسفی خواست‌بو کو ښو دلڼ
 خاتونڼ نه‌هیل‌ت و ب یا وی بکه‌ت؛ چونکی -ښو وی بقت- ښو د‌شیت
 یوسفی بده‌ته گرتن!

و کی دزانت به‌ل‌کی ه‌ر ښو ژ وان د دلڼ خو دا دگوت: بلا
 (زوله‌یخا) ناسته‌نگا م‌زن پاکه‌ت دا به‌ل‌کی ښو پشتی وی بارا خو تی
 بیخڼ!

وان ه‌می‌یان (ته‌ش‌ج‌ی‌عا) یوسفی کر کو ښو شهرمڼ بدانته لایه‌کی و
 داخوازا خاتونڼ ب جه‌ بینت.. ما چییه؟ ښو تشته‌کڼ طه‌بیعییه، و ه‌ر
 ښو ژ وان ب ده‌هان نمونه‌یڼ ژ څی ره‌نگی ه‌نه، ښو یوسف څی ده‌لیڅی

ژ دهست خو نهکه، و خو ژ غهزهبا خاتوینې بپارټزه.. بهرانبر څی ههمییو
یووسفی خو راگرت و خو ب خودی پاراست ژ خرابییا څی دهستهکا کراسی
شهرمی ژ سهر ملین خو هاقیتی، ئینا خودی دوعایا یوسفی بو ب جهننا،
و نهو ژ فیلین وان پاراست.

پشتی څی (مهعزووماتا) خاتوینې ل مالا خو دانای، و پشتی وان
(نعتراښناسکهرا) یین وئ ل سهر خو داین، و وئ گهفا وئ ل یوسفی
کری، سوجهت ل باژپری بهلاښوو، و دهمی مسهله گههشتیه څی هددی و
سوجهتا ژنکی کهفتیه دهڅی یی ژ همڅی و یی نه ژ همڅی، ژ نوی کهلا
میړینیسی خو ل سهری عهزیزی دا، و گوټ: دڅیت نهز تشتهکی بکه
(سومعهتا) خو پی بپارټزم.. وی چ کر؟

گوټ: دڅیت یوسف بیته گرتن.. بوچی؟

دا ژ مالی دوبر کهڅت بو دهمهکی، هتا خهک سوجهتی ژ بیر بکهمن،
و ژ لایهکی دی څه دا خهکې باژپری وesa تی بگهمن کو خهلهتی یا
یوسفی بو، نهگهر نه پا بوچی هاته گرتن؟

ئینا عهزیزی مصری: دا (سومعهتا) مالا خو د بهر پییان څه نهدهت،
رابوو برپارهک دهړخست کو یوسف بو دهمهکی نهدهسنیشانکری بیته گرتن،
و هم نزانین کانی ژنکی دهست د دهړخستنا څی برپاری دا ههبوو یان نه؟
هر چهنده دلی مه پتر بو هندې دچت کو نهف نهخشیه ههمی ژ دانانا وئ
بت، و وئ ب زهلامی خو دابتهکرن.

یوسف د گرتیخانهیی دا:

ب څی پهنگی یوسفی بی گونده کهفته سجنی.. کهفته سجنی بهلی پا
نهو یی ب تنی نهبوو، نهو کسی دلی خو ژ څیانا خودی تری کریت ل چو

دهمان و ل چو جهان ب خەربییی ناهەسییت.. یوسف هاته گرتن، و هەر چەندە بپارێ گرتنا وی یا قالا بوو ژ دادییی و عەدالەتی، بەلێ د گەل هندی ژێ ئەو یی ژێ بێن تەنگ نەبوو؛ چونکی ب قی گرتنی ئەو ژ وی چارچووقەیی ئێشەوی هاته دویرکرن یی تەخەیا (ئەستقراتی) تیدا دژیت.

د گرتیخانەیی دا یوسفی خەما خۆ ژ بیرکر، دیت ئەف گرتنە باشترین دەلیقەیه بۆ وی کو ئەو د گەل خودی بژیت، دلێ وی کانێ چەند یی نازک بوو نازکتر لێ هات، گەلەک جاران وی ب ئەزمانی خۆ یی رەهوان، و ب دیمی خۆ یی گەش، و ب دەستی خۆ یی خێرخواز برینین گرتییان دەرمان دکر، پێکا راست بۆ وان ناشکەرا دکر و بەری وان ددا سەرفەرازیی.. یوسفی (سجن) بۆ گازیا خۆ کرە باشترین (مەدرەسە)، و نەبویە جارەکی گرتن بێتە ئاستەنگ د ناڤهرا خودانی دەعوێ و دەعوا وی دا..

هەردو هەڤالین گرتیخانەیی:

د گەل یوسفی دو جەیلین دی ژێ هاتبونە گرتن، دبێژن: ئێک ژ وان مەیگێڕی مەلکی بوو، و یی دی نانپێژی وی بوو، دبێژن: مەلکی ئەو ب هەندەک تەشتان گونەهبار کربوون، و حوکم ب گرتنی ل سەر وان دا.بوو.

و وەسا چیبوو یوسف و ئەو هەردو جەیل د ژۆرەکی قە هاتنە گرتن، و عەدەتی گرتییانە هەر ئێک بۆ هەڤالی خۆ دبێژت کانێ بۆچی هاتییه گرتن و کانێ گونەها وی چیه، سپێدەیهکی دەمی ئەو ژ خەو رابووین هەردو هەڤالین یوسفی ب نک قە چوون و گۆتن: هەر ئێک ژ مە خەونەک دیتییه، و چونکی ئەم دبیین تو ژ مەزۆقین قەنجی ئەم حەز دکهین تو تەعبیرا خەونین مە بۆ مە بێژی.. پاشی ئێک ژ وان -کو مەیگێڕی مەلکی بوو- گۆت: من د خەونی دا ددیت ئەزێ تری دگۆشتم دا بکەمە مە، و یی دی -یی نانپێژ-

گوت: من ددیت ئەزى ھندەك نانى ل سەر سەرى خۆ ھل دگرم تەیر دەھاتن
ژى دخوار.

یووسفى پىغەمبەر بەرى تەعبیرا خەونىن وان بۆ بىتت ب دەلیقه زانى کو
پەياما خۆ یا حق بگەهینتە وان ما دەم وان ھندە باوەرى پى ھەیه، یووسفى
گوت: ((خوارنەك بۆ ھەو ھەردویان نائیت ببتە رزقى ھەو د چ حالەكى
ھەبت دا ئەگەر ئەز بەرى ھنگى تەعبیرا وى بۆ ھەو نەبىت، ئەو تەعبیرا ئەز
دئ بۆ ھەو بىتت ژ وىیە یا خودایى من نیشا من دای، ھندى ئەزم من
باوەرى ب وى ئىنايە، و من پەرستىن بۆ وى ب تنى کرىيە، و من خۆ ژ دینى
وى مللەتى دایە پاش پى باوەرى ب خودى نەئىناى، و ئەو ب رابوونا پشتى
مرنى و حسىبى دکافر، و من دوکەفتنا دینى بابىن خۆ ئىبراھیمی و
ئىسحاقى و یەعقوبى کرىيە و پەرستنا خودى کرىيە، نەبویە بۆ مە کو ئەم
تشتەكى بۆ خودى د پەرستنى دا بکەینە ھەقشەك، ئەف تەوحیددا ھە ژ وى
قەنجیا خودیە یا وى د گەل مە و د گەل مروژان کرى، بەلى پتریا مروژان
شوکر خودى ل سەر قەنجیا تەوحیدى و باوەریی ناکەن.

ئەى ھەردو ھەقالتىن من، ئەرى پەرستنا وان خوداوەندىن چىکرى و جودا
جودا چىترە یان پەرستنا یەك خودایى ب سەرڤەھاتى؟ ھوبن ژ بلى خودى
پەرستنا ھندەك ناڤان دکەن چو پامان د پشت را نین، ھەو و بابىن ھەو
ژ نەزانین و سەرداچوون ئەو بۆ خۆ یىن کرىنە خودا، خودى چو ھىجەت و
دەلیل ل سەر راستیا وان نەئىنايە خوارى، حوکمى راست و حق پى خودى
ب تنیيە، چو ھەقشەك وى نین، وى فەرمان دایە کو ژ وى پىشەتر ھوبن
خۆ نەئىخنە بن فەرمانا کەسى دى، و پەرستنا وى ب تنى بکەن، و ئەڤە
دینى راست پى چو خوارى تیدا نە، بەلى پتریا مروژان قى چەندى نزان، و
ب سەر راستیا وى ھل نابن.

نهی همدرد هه‌قالین گرتیخانه‌یی، ئەڤه تەعبیرا خەونین هەوێه: هندی
 ئەوێ یێ د خەونێ دا تری دگفاشت ئەو دێ ژ گرتیخانه‌یی دەرکەشت و بته
 مەییگێڕێ مەلکی، و یێ دی ئەوێ دیتی نان ل سەر سەری خۆ هل دگرت ئەو
 دێ ئێته هلاوێستن و هیلان، و تەیر دێ ژ سەری وی خۆن، ئەو مەسەلا
 هۆین پسارایا وێ دکن پێکەت و ب دووماهی هات).

و پستی یوسفی تەعبیرا خەونین وان دای یوسفی مەییگێڕێ مەلکی
 خولوه کر و گۆتێ: ئەگەر تو ژ سجنێ هاتییه بەردان و تو جاره‌کا دی بوویه
 مەییگێڕ ل کۆچکا مەلکی بەحسێ من ل نک وی بکه، و بێژێ کو ئەز بێ
 گونەه یێ هاتییه گرتن.

هه‌قالی یوسفی سۆز دایێ کو داخوازا وی بۆ ب جه بینت.. و پستی
 دەمەکی ئەو چێبوو یا یوسفی گۆتییه هەردو هه‌قالین خۆ: نانپێژ هاته
 گونەه‌بارکرن و حوکم ب کوشتنێ و هلاوێستن ل سەر هاته‌دان، و حوکم
 ب بێ گونەه‌ییا مەییگێڕی هاته‌دان، لەو ئەو ژ گرتیخانه‌یی هاته‌بەردان، و
 جاره‌کا دی ئەو زڤری بوو مەییگێڕێ مەلکی، وەکی یوسفی خەونا وی بۆ
 تەعبیرکری، بەلێ خودێ وەسا هەزکر شەیتانی ئەو سۆز ژ بیرا وی بر یا وی
 د سجنێ ڤه دایه یوسفی کو بەحسێ بێ گونەه‌ییا وی بۆ مەلکی بکەت،
 لەو مەسەلا گرتنا یوسفی هاته ژ بیرکرن و یوسف چەند سالەکان ما
 د گرتیخانه‌یی دا.

قورئان دەمێ بەحسێ گرتنا یوسفی دکەت دبیژت: ﴿فَلَيْتَ فِي السَّجْنِ بِضَعٍ
 سِنِينَ﴾ و پەشفا: (بِضَعٍ) د زمانێ عمرەبان دا بۆ وان هژمارا دئێته گۆتن یێن
 دکەڤنه د ناڤه‌را (٣ - ٩) دا.

مەلکى مىصرى يان فىرعەمون؟

بەرى ئەم سەرھاتىيا خەونا مەلکى مىصرى قەدىرىن ئەوا بووئە ئەگەر
دەرتخستنا يوسىفى ژ گرتىخانەيى، دى بىترىن: تشستى بالکىش د قى
مەسەلى دا ئەو دەمى قورئان سەرھاتىيا يوسىفى بۆ مە قەدىگىرت و دىتە
سەر بەحسى مەزنى مىصرى ناسناقى (مەلک) بۆ ددانت، و دەمى سەرھاتىيا
موسايى قەدىگىرت ناسناقى (فىرعەمون) بۆ مەزنى مىصرى ددانت^(۱)، و
پسار ل قىرى ئەقەيە: ئەرى ئەگەر د پشت قى ئىکى را چىيە؟ و تو بىترى
ئەف جوداهىيە يا ژ قەستايە؟

دېرۆکا مىصرى يا کەقن ئەوا ل سەدسالايستى زايىنى ژ نوى بۆ مە
ئاشکەرابووى، پشتى گەلەک ھەلکۆلین ل سەر شوینواران ھاتىنەکر، دىترت:
ل ھزارا دوى بەرى زايىنى دو پەنگىن مەزنان فەرماندارى ل مىصرى کرىيە:
مەزنىن ھىقنىنى وان ژ مىصرى ب خۆ، و ئەقە ب ناسناقى (فىرعەمون)^(۲)
دەھاتنە ناسىن، و ئەم مەزنىن ھىقنىنى وان ژ دەرقەيى مىصرى، و ئەقە
ب ناسنى (ھەسۆس)^(۳) دەھاتنە ناسىن، و ئەقە ئەم بوون يىن کو ژ لايى
رۆژھەلاتى قە ھاتىن و ھىرش دايە مىصرى و مىصر ئىختىستىيە بن دەستى خۆ
ل وى دەمى دەسەلاتا (فىرعەمونىيان) لاواز بووى، و خەلکى مىصرى وەسا

(۱) تەورات ناسناقى (فىرعەمون) بۆ ھەردويان ددانت، بېرتنە: (سفر التكوين) ئىصھاخا (۳۷)
و (سفر الخروج) ئىصھاخا (۲).

(۲) پەيھا (فىرعەمون) د زمانى مىصرىيان دا ب رامانا ماقول، يان کەسى (شەرىف) و
مالمەزن دىت، بېرتنە (الموسوعة السياسية ۴ / ۴۸۲)، يا د. عبد الوهاب الكيالى،
چاپا سالا ۱۹۹۴.

(۳) پەيھا (ھەسۆس) ب رامانا (مەلکىن وەلاتىن بىانى) دىت، و ھەدەک دىترن: ب رامانا
(مەلکىن شقان) دىت. بېرتنە (الموسوعة السياسية ۷ / ۱۲۲) ژدەرى بەرى.

بهری خو ددا شان کو داگیرکهرن.. شاره زایین دیرۆکا کهفن -ل دویف وان
نیشانین بو وان ژ ژێدهران ئاشکەرا بووین- دبێژن:

ل دۆرتن سالا (١٧٣٠)ی بهری زایین (هکسوسان) دهست ب هێرشین
خو کرن ل سەر مصری، و پستی چل و تشتهک سالان و ب دورستی ل سالا
(١٧٧٤)ی بهری زایین ئهو شیان پایتهختا فیرعهونی بستین و حوکمی
مصری بێخه دهستی خو، و حوکمی وان ل مصری هتا دۆرتن سالا
(١٥٦٠)ی بهری زایین قهکیشا دهمی مصریین ژیرییا وهلاتی
ب شۆره شهکی رابووین دژی هکسوسان و شیان وان ب پشت توخوبین
پۆژههلاتی بێخن. و زانایین دیرۆکی و شونواران هتا نوکه یین ب سەر
نافی (٢٣) مهلکین هکسوسی هلبووین یین کو حوکم ل مصری کری.

ل دویف وان (تهقدیراتین) زانایین دیرۆکی بو دهمی یوسف لی ژای
ددانن چونا یوسفی بو مصری دکهفته د وی دهمی دا یی هسکوسان حوکم
ل مصری دکر؛ چونکی یوسف ل دۆرتن سالا (١٦٠٠) بهری زایین
ژیاوو، پستی ئیبراهیمی ب نیزیکی دوسه سالان^(١).

یهعنی: دهمی یوسف چویه مصری مهزنی مصری (فیرعهون) نهوو،
بهلکی (مهلک) بوو، لهو قورئانی -گوتنا خودی یا راست و دورست-
نهگوت: فیرعهونی خهونهک دیت^(٢)، بهلکی گوت: مهلکی خهونهک دیت.

تشتهکی دی: دهمی قورئان بهحسی وهزیری مهلکی دکهت دبێژتی:
(العزیز)، ئهههه ل سەر دهمی یوسفی، و دهمی بهحسی وهزیری فیرعهونی

(١) بۆری د گهل مه کو ئیبراهیم -سلاف لی بن- ل دۆرتن سالا (١٨٠٠) بهری زایین ژیاوو.

(٢) وهکی تموراتا (هاتییه تحریفکرن) دبێژت.

دکت -ل سمر ده مې موسای- دبیرتی: (هامان)، دبت نهقی ژي په یوهندی
ب وې مهسلا دیروکی څه هبت یا مه بهس ژي کړی^(۱).

خهونا مهلکی:

مهلکی پوږه کی د ناڅ زهلامین خو دا ل کوچکی گوت: شقیدی من
خهونه کا عنتیکه یا دیتی.. من د خهونا خو دا حفت چیلین قهلهو ددیتن،
حفت چیلین لاغهر و لاواز نهو دڅوارن، و من حفت گولیپین گهنمی یین
کسک ژي ددیتن، و حفت گولیپین گهنمی یین هسک، نهی گهلی مهزن و
ماقویلان، تععبیرا خهونا من بو من بیژن، نهگهر هوبن ب تععبیرا خهونان
دشارهزا بن.

بهلی چونکی کس ژ وان ب تععبیرا خهونان یی شارهزا نهبوو وان گوته
مهلکی: نهڅ خهونا ته دیتی هندهک خهونین تیکه لن چو تععبیر بو نینن، و
ب راستی نه چو ژ تععبیرا خهونان ژي نزانین.

هنگی مهیگیږی مهلکی ل کوچکی یی نامادهبوو، گاڅا بهحسی خهونان
و تععبیرا وان هاتیبه کرن ټیکسهر بیرا وی ل یوسفی هات، یوسف ههقالی
وی نهوی خهونا وی د سجنی څه تععبیرکری و تععبیرا وی دورست
دهرکهفتی، ژ نوی هاته بیرئ کو یوسفی گوتبوی: بهحسی مهسلا من بو
مهلکی بکه، گوت: خوش دهلیقه بو من هلکهفت..

(۱) ژ سیاقی سمرهاتییا یوسفی بو مه ناشکرا دبت کو دهسپهلاتدارییی (نهوا د دهستی
هکسوسان دا) باوهری ب خوداینیا (مهلکی) نهبوو، و هر چنده شرک د ناڅ وان دا یا
بهلاڅبوو ژي، بهلی وان باوهری ب خودی هبوو، نه وهکی فیرعونی موسای نهوی دگوته
خهلی نزم خودایی هوه.

مه‌یگتیری گۆته مه‌لکی: حال و مه‌سه‌لین من و هه‌قالی من یی نانپێژ
 ئه‌قه‌نه. ده‌می ئه‌م ل سجنی مه‌ مروّقه‌کی چاک دیت وی خه‌مونین مه‌ بو مه
 ته‌عبیرکرن و گۆتنا وی دورست ده‌رکه‌فت، قیجا ئه‌گهر تو ده‌ستویرییی بده‌یه
 من ئه‌ز بچه‌مه‌ گرتیخانه‌یی ئه‌ز دێ ته‌عبیرا قی خه‌مونا ته‌ بو ته‌ ژ وی وه‌رگرم.
 مه‌لکی ئه‌وی بو وی بوویه مه‌ره‌ق ته‌عبیرا قی خه‌مونا عنتیکه‌ بزانت
 ده‌ستویری دا مه‌یگتیری خو بچت پسارایا خه‌مونا وی ژ وی مروّقی گرتی بکه‌ت
 و ته‌عبیری بو بینت، مه‌یگتیر چوو، و ده‌می گه‌هشتیه‌ نک یووسفی گۆتی:
 یووسف، ئه‌ی مروّقی گه‌له‌ک راستگۆ، تو ته‌عبیرا خه‌مونا وی بو مه‌ بیژه‌ یی
 هه‌فت چیلین قه‌له‌و دیتین هه‌فت چیلین لاغهر و لاواز ئه‌و دخوارن، و هه‌فت
 گولییین کسک و هه‌فتین هه‌شک دیتین؛ دا ئه‌ز بزقومه‌ نک مه‌لکی و
 هه‌قالین وی و ته‌عبیری بو بیژم؛ دا ئه‌و ته‌عبیرا وی خه‌مونی بزائن یا من
 گۆتیه‌ ته‌، و دا ئه‌و به‌یانی ته‌ ژ ی بزائن.

یووسفی گۆته‌ پسارکه‌ری ته‌عبیرا خه‌مونا مه‌لکی: ته‌عبیرا قی خه‌مونی
 ئه‌وه‌ هه‌فت سالیین ل دویف ئیک هه‌وین چاندنه‌کا باش دێ که‌ن دا به‌ره‌مه‌م
 زیده‌ ببت، قیجا ئه‌وا هه‌وین ژ وی به‌ره‌مه‌می دهورین هه‌وین وی ب گولییی قه‌
 به‌یلن، و هه‌لگرن؛ دا خراب نه‌بت، و دا پتر خو بگرت، کیمه‌ک تی نه‌بت
 ژ وی یا هه‌وین دخۆن. پاشی پشتی ئان سالیین به‌ره‌ره‌هییی هه‌فت سالیین
 هه‌شک و دژوار دێ ئین، د وان سالان دا خه‌لک دێ وی خۆت یا هه‌موه‌ به‌ری
 هنگی هه‌لگرتی، کیمه‌ک تی نه‌بت ژ وی یا هه‌وین بو توّقی هل دگرن. پاشی
 پشتی ئان سالیین هه‌شک ساله‌ک دێ ئیت باران تیدا دێ ب سه‌ر مروّشان دا
 بارت، قیجا خودی ته‌نگا‌قییی دێ ژ سه‌ر وان راکه‌ت، و ئه‌و ژ به‌ره‌ره‌هییی
 فیتی تیدا دێ گۆشین.

ل څټړی چهند راوهستیانهک د گهل تمعبیرا یووسفی مه ههنه:

ټپک: یووسفی خیرخواز نهگوته قاصدی مملکی: ئمز تمعبیری بۆ هموه نابیزم؛ چونکی ئهغه هنده ساله مملکی ئمز بڼ سویچ یی گرتیم، ئهگهر هوین من بهردن ئمز دئ تمعبیری بۆ هموه بیتزم.. یووسفی ئهغه نهگوت و ئهگهر گوتبا دا یی حق بت! چونکی ئهو مرۆقهکی دلپاک و خیرخواز بوو، و پشستی وی خهون تمعبیرکری ژ یی چو شهرت نههاڅیتنه بهر وان.

دو: یووسفی نهگوتی: تمعبیرا څی خهونی ئهو هفت سالتین بهرفره هییی دئ ب سهر هموه دا ئین، پاشی هفتین بهرتهنگییی.. ههر چهنده ئهغه تمعبیر بوو، بهلکی پټکا خو دهريازکرنا ژ سالتین تهنگاڅییی ژ یی بۆ وان ناشکرا کر، و گوتی: ب څی پهنگی هوین دئ شین مفای بۆ خو ژ دورینا گهنمی کهن، و ئهغه ژ یی خیرخوازییا وی بهرچاڅ دکهت.

سی: د خهونا مملکی دا نههاتییه کو پشستی ههر هفت سالتین گرانییی سالهکا زیده خوش دئ ئیت، تشتی هندئ دگههینت کو ئهغه ژ وهحیا خودی بوو بۆ یووسفی.

مملک د څی چهندي گههشت، و ژ شارهزایییا خو وی زانی ئهف مرۆقه کهسهکی (عهدهتی) نینه، لهو وی ئیکسهر گوته بهردهسکین خو: ئهو زهلامی تمعبیرا خهونا من دای ژ گرتیخانهیی دهريیخن و بۆ من بینن..

ناشکهرابوونا بی گونههییا یووسفی:

گاڅا قاصدی مملکی گههشتیه نک یووسفی ل سجنی، گوتی: هلو د گهل من وهره دا بچین مملکی دڅیت ته بینت.

یووسفی گوتی: بزڅره نک خودانی خو مملکی، و داخوازی ژ یی بکه بلا ئهو پسپاری ژ وان ژنکان بکهت یین دهستین خو ل مالا عهزیزی بریندارکړین

کانتی مهسه لا من و وان چبوو؛ دا راستی بو ههمییان ناشکرا بیت، و دا
ئو بزانت کو ئه ز یی بئ گونهم، هندی خودایئ منه ب کار و کربارتن وان
یی پزنانیه تشتهک ژئ ل بهر وی بهرزه نابت.

د همدیسه کئی دا یا (بوخاری و موسلم) ژ (ئبوو هورهیره) شه دگوهیزن،
پیغه مبهه -سلا لئ بن- دبئرت: ((لو لبثت في السجن ما لبث يوسف
لأجبت الداعي)) یه عنی: ئه گه ئه ز هند ما بامه د سجنئ شه هندی یوسف
مای ئه ز دا د داخوازا قاصدی چم. معنا: یوسف مروقه کئی زنده خودان
صهر بوو. یوسف نه چوو نک مهلکی؛ دا سوباهی مهلک بهردانا وی
نه که ته منهت، یوسفی دقیا بو مهلکی و خه لکی ههمییی ژئ ناشکرا
بکهت کو ئه شه هنده ساله ئه و ژ قهستا یی هاتییه گرتن، و کو ئه و مروقه کئی
دههمن پاقره.. یوسفی داخواز ژ مهلکی کر کو ئه و جاره کا دی (مهسه لا)
وی تیکقه دهت؛ دا بزانت کانتی سهرا چ ئه شه هنده ساله یوسف یی گرتییه؟
و چونکی ئه و ژ نکیتن خاتوینئ خواندینه قهسرا خو باشتین شاهدن ل سهر
(ئعترافا) ژنا عهزیزی و بئ گونه هییا یوسفی، وی داخواز کر ئه و ژ نک
ههمی ل کوچکا مهلکی ناماده بین، و پسپارا یوسفی ژ وان بیتنه کرن، و
ژ بهر کو مهلکی ههوجهیی ب یوسفی هه بوو مهلکی داخوازا یوسفی
ب جهینا، و ئه و خاتوین ههمی د گمل ژنا عهزیزی داخواز کر نه دیوانا خو..

مهلکی گۆته وان: مهسه لا هه وه چ بوو ده می ل پوژا میتقاندارییا ژنا
عهزیزی هه وه بهلا خو ژ یوسفی شه نه کری؟ هه وه تشته کئی خراب ژئ دیتبوو؟
وان زانی مهسه له کهفته له پان و ئیدی (ئینکار) چو فایده ی ناگه هینته وان
له و وان گۆت: حاشا مه چو خرابی ژ وی نه دیتبوو، و ئه و مروقه کئی دههمن
پاقره..

هنگی ژنا عەزیزی گۆت: قی گافنی راستی ناشکەرابوو، ئەز بووم یا من داخوازا خرابییی ژنی کری و من قیا وی ب لایینی خۆ ڤه بکیشم، بەلێ وی گوهدارییا من نەکر، و هندی یوسف د هەمی گۆتین خۆ دا ژ راستگۆیانە.. ئەف گۆتتا من گۆتی کو ئەو یی پاقره و ئەزم یا گونەهکار ژ بەر هندییه دا زەلامی من بزانت کو من د گەل خیانهتی درهه ل وی نەکریه، و خرابی ژ من چی نەبویه، و ئەز بووم یا داخواز ژنی کری، و ئەز ئعترافی ب قی چەندی دکەم؛ دا هون بزانت ئەز و ئەو هەردو دپاقرین، و هندی خودییه بەری وی نادەته هیدایهتی یی خیانهتی د ئیمانەتان دا بکەت، و کارێ وی راست نائینت. و ئەز خۆ پاقر و بەری ناکەم، هندی نەفسه پیخەمەت خوشیا خۆ گەلەک فەرمانی ب کرنا خرابیی و گونەهان ل خودانی خۆ دکەت، ئەو تی نەبت یی خودی ئەو پاراستی. هندی خودییه باش گونەه ژبیری گونەهین ویه یی تۆیه بکەت ژ بەنییت وی، یی دلۆقانکاره ب وان^(۱).

یوسف ل دیوانا مەلکی:

گافا مەلکی دیتی یوسف ژ بلی زانینی و تیگەهشتنی ئیمانەت و دەهەمن پاقری ژ هیه گۆته زەلامین خۆ: هەرن زوی یوسفی بیننه نک من، ئەز دێ وی کەمه ژ هەقالتین خۆ یین نیزیک یین ئەز مشیورهتا خۆ پی دکەم. پستی یوسف هاتییه دیوانا مەلکی، و مەلک د گەل ئاخفتی، و دیتی ئەو چەند مرقهکی پاقر و دەسپاک و خودان ئەخلاقه، مەلکی گۆتی: هندی تویی تو ئەقرۆ ل نک مه یی قەدرگرانی، و بۆ هەمی تستان باوهرییا مه ب ته دتیت، قیجا بیژه کانێ ته چ دقتیت؟

(۱) ئەف گۆتتا وی ژ هندی دکەهینت کو وان باوهری ب خودی هەبوو.

یووسفی دڅیا مفای بگههینته خه لکی، و دادییی د ناڅهرا وان دا ب کار بینت، ب تایه تی ده می هر هفت سالتین خه لای دئین، و چونکی وی دزانی نه خوشی و تنگاییه کا گران دئ ب سهر وهلاتی دا ئیت، و چونکی وی د خو را ددیت کو ئهو ب تهوفیقا خودئ- دئ شیت وهلاتی ژ څی نه خوشییه ده رباز که ت وی گوته مه لکی: تو من بکه والی ل سهر گه نجینه یین مصری، هندی ئه زم ئه ز پاریزقانه کی ده سپاکم، یی خودان دیتن و زانامه ب وی تشتی کو د دهستی من دا بت. مه لکی داخوازا وی ب جهینا و ئهو کره خزینهداری دهوله تا خو.

یوسف.. عزیز مصری:

د نایه تا (۷۸) یتدا ژ سووره تا (یوسف) ی خودایی مه زن ژ زار ده څی برایتین یوسفی دبیترت: ﴿قَالُوا يَتَأْتِيهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ آبَاً شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ﴾ إِنَّا نُرْزِقُكَ مِنَ الْمَخْسِينَ ﴿۷۸﴾ وان گوته یوسفی: ئهی عزیز هندی ئهو وی بابه کی پیر و ب ناڅ سال څه چوویی یی هی گه لکه حمز ژئ دکه ت و نه شیت ژئ دویر که قت، څیجا تو ئیک ژ مه پیش وی څه بگره، هندی ئه مین ئه م دبیین تو د معاملا خو دا د گه ل مه و د گه ل خه لکی ژئ ژ قه نجیکارانی.

ژ څی نایه تی دئیته زانین کو ده می برایتین یوسفی ل سالتین خه لای هاتینه مصری یوسف بووبو عزیز مصری، و قورئانی بو مه ناشکرا نه کریه کانی دووماهییا عزیز دی ئهو ی یوسفی ل مالا وی شول دکر چ بوو؟ مریو څیجا یوسف چووبو شوینا وی، یان ژئ مه لکی ئهو ئیخستبو و یوسف دانابو جهی وی؟

ئو همدو گوته یین هاتینه کرن.. و خودی چتر دزانت.

برایتن یوسفی ل مصری:

یوسف بوو عهزیزى مصرى.. و نهو هر ههت سالتین بهر فرههیی ب سهر خه لکی دا بۆرین، یوسفی (سیاسه تهکا مالی) یا تژی عه دالهت ب کارئینا، لهو خه لکی مصری هممیان ههز ژئ کر، و وی ژنکهک بۆ خو ژ مصریان ئینا و خودی دوونده ژئ دای.

پشتی وان سالتین خو شیی سالتین خه لای دهست پتکر، یوسفی نهو رتک ب کارئینا یا وی ب خو گۆتی ده می خهونا مه لکی ته عبیرکری، ل ههر ههت سالتین بهر فرههیی وی بریار دابوو گهنم ده می دئیه دورین ب گولییه قه بیه هیلان و بیه خهزنکر ههت تیرا خوارنا خه لکی بکهت، پشتی سالتین خه لای هاتین وی گهنمی خهزنکری ئینادهر و ل دویف ههوجیهییا خه لکی به لاکر، ب رهنگهکی وهسا کو خه لک ب خه لای نهحسیین..

ل قی ده می کولپ و خه ل ل مصری و وان وهلاتین دهو و بهران ژى به لاقبوی، د ناڤ خه لکی دا به لاقبوو دهنگ کو ل مصری، و ژ بهر وی سیاسه تا نابۆری یا بهجه نهوا حاکمی مصری یی عادل و شارهزا (یوسفی) ب کارئینای، قویهکی خهزنکری یی باش ژ گهنمی و دان و داکان ههیه، لهو خه لک ژ دهرقهی توخوبیتن مصری ژى هاتن قهستا مصری کر؛ دا تیرا خو گهنمی بۆ خو بکر.

و عهردی کهنعانیان ژى - نهو جهی یه عقوب و بهمهالا وی لى دناکنجی- وهکی گهلهک جهین دی ل بن بارى کولپ و خه لای نالی، و کاروان ل دویف کاروانی ب لای مصری قه چوون؛ پیخه مهت کرینا قویهتی.. و ژ وان کهسان یین قهستا مصری کری برایتن یوسفی بوون.

هر دهه برايین یوسفی دهستوری ژ بابی خو خواست و بهر ب وهلاتی مصری شه چوون، وان ژی وهکی خه لکی گوھ لی بووبوو کو (عهزیزی مصری) مروقه کی ب پهحم و دلنهرمه، و دهستی هاریکارییی بو مروقیین پیتقی درتژ دکهت، لهو دهمی نهو گهشتینه مصری ئیکسر وان قهستا کوچکا عهزیزی کر؛ دا دهستورییی ژی بخوازن کو نهو پئ بدهته وان نهو هندهک گهنمی بو خو بکرن..

روژه کی دهمی یوسف ل کوچکا خو یی روینستی، بو ب رتقهبرنا کار و باری خه لکی ده رگه هقانی وی ب ژور کفت و گوته: دهه زه لامین بیانی یین ل بهر ده ری دقین ته بیینن، یوسفی پئ دای، گاڤا نهو هاتینه ژور خافله تیه کا مهن ژی کفت.. هر دهه زه لامین کولپ و خه لای و درتژیا رتکی وهستاندین، نهو دهه جحیل بوون یین بهری نیزیکی سیه سالان ل چولی نهو داهیتلایه د بنی بیره کا تاری دا.. هر دهه زه لام برایین وی بوون، یوسفی نهو نیاسین، و ما چاوا وان نه نیاست و نهو نهو بوون یین دلی خو پی نسوتی و نهو ب چهند ده رهمه کین کیم فروتیه بیانیان و بهری وی دایه رتکه کا دووماهییا وئ نمدیار.

یوسفی نهو نیاسین، بهلی وان نهو نه نیاسی، و ما دئ چاوا نهو وی نیاسن و ههما هر ندهاته سمر هزرا وان کو نهو هیشتا دئ یی ساخ بت، و خو نه گهر یی ساخ بت ژی نوکه عبده کی بی بهایه ل بهر دهستی دهوله مهنده کی.. و خودئ دزانت کانی نهو ل کیژ وهلاتی ژ قی دنیا یا بهر فرهه! کانی نهو یوسفی دهه دووازه سالی یی وان هاقیتیه د بیر دا بیی نهو بشیت بهر هقانییی ژ خو بکهت و کانی یوسفی نهو عهزیزی مصری خودانی کوچک و هه بیته و سهلته نه تی؟ نهقه تشته که خو د خهونی

ژی دا ندهاته سهر هزرا وان.. بهلی تشتی خودی بقیته دی کهت نهگهر خو
ل بهر مروشان نمو تشته کی (موسته حیل) ژی بت.

یووسفی نمو نیاسین، بهلی قهت خو ب وان نهئینادهر، پشتی یووسفی
گوه ل داخوازا وان بووی، گوته زهلامتین خو: قهدری شان زهلامان باش
بگرن..

کاره کی ب ساناهی نینه ل بهر مروقه کی نه پیغه مبهر بت، نیکی ثیا بت
ته بکوژت، یان ته رهزیل بکهت، پاشی تو بشیپی و خو پی نهئینییهدر، و
د سهر هندئ ژی را قهدره کی مهزن بو بگری.. نهف ژ نهخلاق پیغه مبهرانه.

د نایبهرای یووسفی و برایتن وی دا:

ژ سیاقی وان نایهتین قی سهرهاتی پی بو مه قه دگوهریزن دئیتنه زانین کو
یووسفی ب خو ژی قهدره کی مهزن بو برایتن خو گرت، و نمو نیزیکی خو
کرن، و پسپارا حال و وان کر، و دا یوسف وان ب خو نهحسینت یووسفی
گوتی: هوین چوپین ئیکن؟ وان گوت: نم ههمی برایتن ئیکن، و بابی مه
فلان کسه، و مه برایه کی دی ژی هدی بهلی نمو پی مایه ل نک بابی مه..
و حهتا دووماهی پی.. و گاڤا ده می زقرینا وان هاتی یووسفی داخوازیتن وان
بو ب جهننان، و هر ئیکی باره کی قویتی دای، و دا یوسف پشتراست
بیت کو نمو جاره کا دی دی ئینهغه گوته وان: جارا بیت نهگهر هوین هاتن
برای خوی دی ژی د گهل خو بینن دی باره کی زندهتر دینه هموه، ژ خو
نهگهر هموه نمو د گهل خو نهئینا مهعنا هوین دره وان دکهن، نم چو قویتی
نادهینه هموه. وان گوت: نم دی خو وهستینین دا بابی وی قانع بکهین کو
نمو وی د گهل مه بهنیرت، و نم چو تهخسیری پی د وی چندی دا ناکهین.

و بهری ئهو بچن یووسفی ئهو موژیلکرن و گۆته خزمه تکارتن خو: هوین وی پاری و ان پیش قوبتی قه دایه مه ب دزی قه بکهنه د ناڤ باری و ان دا: دا بدلکی گاڤا ئهو دزقرنه نک مرۆڤتین خو ئهو پاری خو بنیاسن، و بزنان کانی مه چهند قعدری و ان یی گرتی؛ و دا ئهو دلێ خو ببهنه هندهک قوبتی دی و قه گهرینه قه. و وان ب گوتنا یووسفی کر و پارین وان کرنه د ناڤ باری و ان را بیی ئهو پی بحه سیین.. پاشی و ان خاترا خو ژ یووسفی خواست و بهر ب وهلاتی کهنانیان قه زقرین.

یہعقوب و کوپتن وی:

دهمێ برایتین یووسفی قه گهرپاینه نک بابی خو و ان چیرۆکا خو د گهل عهزیزێ مصری و قه درگرتنا وی بو و ان بو بابی خو قه گهیرا، و گوتنی: ئیدی ئهو تشتهکی نادهته مه ئه گهر ئهم برایی خو بنیامینی ژێ د گهل خو نه بهین، قهتجا تو جارا بیت وی ژێ د گهل مه بهنیره دا عهزیز باوهر ژ مه بکته و پتر قوبتی بدهته مه، ئه گهر نه ئهم دهستقالا دی زقرین، و ئهم سۆزێ ددهینه ته کو ئهم وی بپاریزن. یہعقوبی پی نهخوش بوو کوپتی خو بنیامینی د گهل و ان بهنیرت؛ چونکی بیتنا یووسفی ژێ دهات و صهبرا وی پی دهات، ژ لایهکی دی قه یہعقوبی باوهری پی نهات کو ئهو دی چاڤی خو دهنه برایی خو، ما کی نابیتژت ئه قه ژێ پیلانهکه ئهو دگهیرن دا بنیامینی ژێ وهکی یووسفی لی بکهن؟!

یہعقوبی گۆته کوپتن خو: ئه ری چاوا باوهریا من ب هموه بیت ل سهر بنیامینی و من بهری هنگی باوهریا خو ب هموه ئینا بوو ل سهر برایی وی یووسفی ژێ، و هنگی ژێ هموه سۆز دابوو کو هوین وی بپاریزن، و هموه سۆزا خو ب جه نه ئینابوو؟ قهتجا باوهریا من ب هموه ناییت هوین وی

بپارێزن، بەلێ ئەز دێ باوەریا خۆ ب خودی ئینم کو وی بپارێزت، ئەو چێترینی پارێزقاناو و دلۆقانتیرینی دلۆقاناو، هیقییا من ئەو ئەو پەحمی ب من بیەت و وی بپارێزت و بو من بزقیرنتە قە.

و وەسا دیارە کو ئەف دان و ستاندنا د ناڤهرا یەعقووبی و کوپین وی دا چێبووی هنگی بوو دەمی ژ نوی کوپین وی زقپین و بەری بارتین خۆ قەکمەن، لەو ئایەت پستی قەگێرنا قی دان و ستاندنا وان دبێژت: دەمی وان بارتین خۆ قەکرین وان دیت ئەو پارێ وان پێش گەنمی قە دایە عەزیزی یی د ناڤ بارێ وان دا، وان زانی کو عەزیزی ب خۆ ئەف چەندە یا کری وەک قەدرگرتەک بو وان، وان ئەف چەندا هە بو خۆ وەک دەلیل ل سەر گۆتین خۆ زانی، لەو وان گۆتە بابێ خۆ: ئەی بابێ مە ما مە زیدەتر چ دڤیت؟ ئەقە بەایی پەرتالی مە عەزیزی یی ل مە زقراودی، قیجا تو ژ برایی مە یی پشتراست بە، و وی د گەل مە فریکە؛ دا ئەم قوتەکی مشە بو مروقتین خۆ بینین، و ئەم دێ برایی خۆ پارێزین، و بارێ حیشتەرەکا زیدە بو خۆ ئینین؛ چونکی عەزیز بو هەر مروقتەکی بارێ حیشتەرەکی ددەت، و ئەقە پێشانەکا ب ساناھییە ل سەر مە. یەعقووبی گۆتە وان: ئەز ناھێلم ئەو د گەل هەوە بیت حەتا هون پەیمانی نەدەنە من و ب خودی سویند نەخۆن کو هون دێ وی بو من ئیننەقە، وەسا تی نەبت کو دۆر ل هەوە بیتە گرتن قیجا هون نەشین وی خلاص بکەن. وان پەیمان ب قی چەندی دا بابێ خۆ، و (تتفاقا) وان ئەو بوو جارا بیت هەر یازدە برا بچنە مصری..

جارەکا دی برایین یوسفی ل مصری:

گاڤا دەمی چوونا وان بو مصری هاتی و وان ئەو پەیمانا خودی دایە بابێ خۆ وەکی وی خواستی، یەعقووبی گۆتە وان: خودی ل سەر گۆتە مە

وهكيله. پاشى يه عقوبى گوته وان: نهى كورتن من! نهگمر هوين چوونه مصرى هوين ههمى د نيك ده رگهه را نهچنه د بارثري دا، بهلى د گهلهك ده رگههان را هرن؛ دا هوين چاقين نهين، و ده مى نهز قى شيره تى ل هموه دكم نهز نهشيم تشتهكى ژ قهده را خودى ژ هموه دوير بيتخم، حوكم ب تنى يى خودتیه، من يى خو هيتلا ب هيقييا وى قه و من باوهرى ب وى هديه، و خودان باوهر خو دهيتلنه ب هيقييا وى ب تنى قه.

پشتى برايتن يوسفى بو جارا دوى هاتينه مصرى، وهكى وان گوتنا خو دايه عهزى چوونه ديوانا وى و برايتن خو بنيامين ژى بر دا نيشا وى بدهن؛ دا نهو بزانت كو گوتنا وان يا دورست بوو، و ده مى برايتن يوسفى ب ژور كهفتينه مهزلا ميتقانان و برايتن وى يى دهيبابى بنيامين د گهل دا، يوسفى برايتن خو يى دهيبابى بره نك خو، و ب نهيتنى قه گوتن: نهز يوسفم برايتن ته، ته خهم پى نهبت، و ژ بهر وى كارى وان بهرى ئينايه سهرى من عيجز نهبه. و تو قى سررا هه جارى بو وان نهبيتزه^(۱).

پشتى يوسف ب رهنگهگى جوان ب ميتقانداريا وان رابووى، يازده بارتين گهنمى دانه وان، وهكى وى سوز دايت، و ده مى وان كارى زقرينى كرى ديسا يوسفى نهو موژيلكرن و د پشت را وى فرمان ل خزمه تكارتن خو كر كو نهو وى ترارى يى وى قويت بو خهلكى پى ديشا بكهنه د ناڅ بارى بنيامينى دا، بيتى كسهك پى بحسيت، و پشتى نهو سوياربووين دا بدهنه رى بانگهلديرهكى گازى كر: نهى خودانين شان حيشترتن باركرى، هوين دزيكهرن.

(۱) تمورات ناشكرا دكمت كو يوسف ب ريك (ترجمانهكى) د گهل وان دناخت، همر چهنده وى نهزمانى وان دزانى ژى، و ده مى نهو ب نهزمانى خو د گهل نيك دناختن يوسف د ناختنا وان دگهشت.

کۆرتین یه عقووبی ب نک وی گازیکه ری قه چوون و گۆتنی: هموه
چ تشتی خو بهرزه کریه؟

وان گۆت: نهم یی ل وی تراری دگهریتن یی مهلک پیقانی پی دکهت، و
ههچی پی وی تراری بینت باری حیشتیره کی ژ قویتی بو وی ههیه، و
گازیکه ری گۆت: و نهم که فیلم ب دانا وی باری.

برایتن یووسفی گۆت: ب خودی هوبن دزانن و هموه دیت کو نهم نههاتینه
عهردی مصری دا خرابکاری پی تیدا بکهین، و نه ژ سالوخته تین مهیه نهم
دزی پی بکهین.

و نهوین ل تراری دگهریان گۆته برایتن یووسفی: باشه پا جزایی دزیکه ری
ل نک هموه چیه نهگهر هوبن ددرهوبن بن کو هوبن ددزیکهر نین؟

وان گۆت: د شریعه تی مه دا همر کسه کی دزیه کی بکهت و دزی ل سهر
ناشکه را ببت نهو دی بو وی کهسی پی وی دزی ژنی کری بته عهبد، ب قی
جزایی -کو عهبدینییه- نهم دزیکهران جزا ددهین، نهقه دینی مهیه و شریعه تی
مه د دهرحقا دزیکهران دا ب قی رهنگیه.

و وان برایتن یووسفی قه گهراندنه نک وی، ئینا یووسفی ب خو بارتین
وان تیکفهدان، و وی ژ بارتین وان بهری پی برایتن خو پی دهیبابی دهست پی
کر؛ دا کاری وی کری پی موکم بت کو نهو برایتن خو بنیامینی بهیلته ل نک
خو.. پاشی نهو گههشته باری برایتن خو، و وی ترار ژ ناف باری وی
ئیناده ری، خودی دبیرت: ﴿كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا
أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَأٍ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾﴾ مه ب قی رهنگی
بو یووسفی ریک خوشکر دا نهو بشیت برایتن خو بهیلته ل نک خو، و نهو
ل دویف شریعه تی مهلکی مصری نه دشی برایتن خو بگرت، بهلی حهزکونا

خودئ هاته سمر هندئ كو ئمو د قئ مسمهئ دا كارى ب شريعهئ برايتن
 يووسفى بكن كو دزيكر بته عهبد. يئ مه بقئت ئم د دنيايئ دا دهرهجين
 وى ل سمر يئين خهلكى بلند دكهين وهكى مه قهدرئ يووسفى بلندكرى. و د
 سمر همر خودانئ زانينهكئ را ئيكي ژ وى زانتر ههيه.

گاڤا برايتن يووسفى ديتى وان ترار ژ ناف بارئ بنيامينى ئينادهر وان
 ژى وهسا هزركر كو بنيامينى يئ دزى، لهو وان گوت: ئهگمر ئهقى برايت مه
 دزى كريت تشتهكئ غهريپ نينه ژ وى؛ چونكى برايهكئ وى يئ دى ژى
 بهرى وى دزى كرىو.. (و مهخسدا وان پئ يووسف بو).

ئينا يووسفى ئمو گوتن د دلئ خو دا قشارت، و د گهل خو گوت: هوين
 ژ وئ كيتر و خرابترن يا هموه گوتئ، دهمن هموه ئمو ب سهرئ من ئيناي
 يا هموه كرى، و خودئ زانتره ب وئ درهو و بيهختيا هوين دكن.

و دا كو ئمو وئ سوزئ ب جه بينن يا وان دايه بابئ خو وان گوته
 يووسفى: ئمى عهزىز! هندى ئهف برايت مهيه بابهكئ پير و ب ناف سال قه
 چووبى يئ هه، و بابئ وى گهلەك حمز ژئ دكەت و نمشيت ژئ
 دويركهفت، ئيجا تو ئيك ژ مه پيش وى قه بگره، هندى ئهمين ئم دبیین
 تو د معاملا خو دا د گهل مه و د گهل خهلكى ژى ژ قهنجيكارانئ.

يووسفى گوت: ئم خو ب خودئ دپارزين كو ئيكي دى بگرن ژ بلى وى
 يئ مه ترارئ خو ل نك ديتى، و ئهگمر ئم وئ بكهين يا هوين ژ مه دخوازن
 ئمو هنگى ئم دئ بينه ژ زورداران.

پشتى ئمو ژئ بئ هيقى بووين كو عهزىزئ مصرئ گوھئ خو بدهته وان،
 وان خو ژ خهلكى قهدهركر، و د گهل ئيك و دو ناخفتن، برايت مهزن -و
 ناقت وى وهكى دئته گوتن: رهئوبينه- گوته وان: ئهرئ ما هموه نهزانيه كو

بابی هموه پهیمانہکا موکم یا ژ هموه وەرگرتی کو هوین برایی خو بزقرین ولسا نبت مسهله د سفر دهستی هموه را بت، و بهری ژي هموه تهخسیری و غه دره د دهرحهقی یووسفی ژي دا کریو؛ لهو نهز ژ عهردی مصری دهرناکهقم هتا بابی من دهستوریی نهده ته من، یان خودایی من حوکهکی بو من بکهت کو ژي دهرکهقم، و نهز بشیم برایی خو بیم، و خودی چیتړینی حوکهدارانه، و دادکهترین حاکمه د ناچهرا مروژان دا. هوین بزقرنه نک بابی خو، و وی بو وی بیژن یا چیبوی، و بیژنه وی: هندی کوری ته بنیامینه دزیهکا کری، و مه شاهدهیی ب وی چندی نه دایه هتا نم پشتراست نهوین و مه تراری پیقانی د ناٹ باری وی دا نه دیتی، و علمی غهیی ل نک مه نهبو کو نو دی دزیی کت ده می مه پهیمان دایه ته کو وی بزقرین. و بیژنی: نهگمر نو باوهر ژ مه نهکات بلا نو پسیرا خه لکی مصری بکهت، یان بلا پسیرا وان مروژان بکهت یین د گمل مه هاتینه کاروانی، و هندی نه مین نم دراستگزینه د قی تشتی دا یی نم بو وی دبیزین. و ب قی پهنگی برایی وان یی مه زن ژي ما ل مصری دا بزانت کانی دووماهییا برایی وی دی بته چ، و هر نهه کورین یه عقووی یین دی زقرینه وهلاتی کهنانیان، ل نک بابی خو.

یه عقووب و کولا که نه نوی:

ژ یازده کوران نهه ب تنی بو یه عقووی زقرین، و ده می نو هر نهه زقرین وان مسهله بو بابی خو شه گتیرا، و گاڅا وان گوئی کو بنیامینی دزیهکا کری و یی هاتییه گرتن، یه عقووی گوتنا وان باوهر نه کر لهو گوته وان: نه وه سایه وه کی هوین دبیزن، بهلکی نه فستین هموه یین خراب پیلانک ل بهر هموه یا شرینکری، و هموه نو یا کری وه کی هموه بهری د گمل یووسفی کری، قیجا صبرکیشانا من دی یا جوان بت نهز گازندی د گمل

ناکەم، بەلکی خودی ھەر سێ کۆرپێن مەن -یووسفی و ھەردو برائیتێ وی- بۆ مەن بۆرپینتەقە، ھەندى ئەو ئەو بە حالێ مەن یێ پەزانیە، و ئەو د کارێ خۆ دا یێ کارنەجە.

یەعقوبی پشەتا خۆ دا وان، پشەتی ژ گۆتەنا وان یینتەنگ بووی، و گۆت: مەخابن بۆ یووسفی!! و ژ خەمان دا ئاڤا سەپى ھاتە بن چاڤیتێ وی ھەتا کۆرە کرى، و دلێ وی تژی کۆڤان بوو، بەلێ وی خەما خۆ قەدشارت و ئاشکەرا نەدکر.

((مەخابن بۆ یووسفی...)) ئەو نیزیکی سەمە سالان بوون د سەر بەرزەبوونا یووسفی را چوین، خەلکی ھەمییان یووسف ژ بیر کەسوو، دلێ یەعقوبی تێ نەبت، ھەر جارەکا خەمەک بۆ قی دلێ چێ بیا، بیرا وی ل خەما مەزن دئیناڤە.. خەما یووسفی، ئەقە دو کۆرپێن وی یێن دى چوون، بەلێ دەمێ ئەو ناخینگان رادھیتل کولا یووسفی ب سەر ھەمی کولان دکەڤت، لەو بیتی وی ئەزمانێ وی دبیژت: مەخابن بۆ یووسفی!

ب راسەتی دلێ ژ ھەمییان کۆڤاندارتر دلێن وان دەیبابانە یێن بەر ب مەرنێ قە دچن و نەزانن کانی ئەو دى خوشتقیی خۆ یێ بەرزە ل بەرا خۆ د ناڤ مەریان دا بێنن، یان ژى دى وی ل پشەتا خۆ د ناڤ زیندییان دا ھیلن.. گاڤا کۆرپێن یەعقوبی ئەو ب قی رەنگی دیتى وان گۆتێ: ب خودی ھەر تو دى مینی بیریا یووسفی کەى، و کۆڤاندارێ وی بی ھەتا تو نیزیکی مەرنێ دبی یان دمری، دى ھەما پیچەکی خەما خۆ سڤک بکە. یەعقوبی بەرسڤا وان دا و گۆت: ژ بلی خودی ئەز گازندە و خەما خۆ بۆ کەسێ دى ئاشکەرا ناکەم، ئەو یێ نەخۆشیی و تەنگاڤیی ژ سەر مەرقی رادکەت، و ئەز وی تەشتی ژ دلوڤانییا خودی دزانم یێ ھوین نەزانن.

داخوازا یه عقووبی:

پشتی هنگی یه عقووبی گۆته کورتن خو: نهی کورتن من! هوین جاره کا دی قه گهر پینه مصری و پسار یوسفی و برای وی بکه، و هیثیا خو ژ ره حما خودی نه برن؛ چونکی ژ وان یتن کافر یی ب قه ده را خودی دکمن پیته تر کس ژ دلوقانیا خودی بی هیثی نابت.. ل یوسفی؟

بهلی.. دلی یه عقووبی یی دبیرتی: یوسف نه مریه، یوسف یی ساخه و نه دیره نمو ژی وهکی برای خو ل مصری بت! و دلی مروقی خودان باوهر دره وی لی ناکهت. کورتن یه عقووبی گوتنا وی ب سستی قه گرت، یوسفی چ حالی چ؟ ما نه قروکه بوو یوسف چوی، و نه گهر یوسف یی ساخ با ما نه قه هنده ساله به حسهک خه بهرک ژی دیار نه دبوو؟ بهلی د گمل هندی ژی وان ب یا بابی خو کر و جاره کا دی چوون قهستا مصری کر گوتن: هه ما بهلکی نهم بشیین عزیزی قانع بکهین کو بنیامینی عهفی بکهت و وی بو بابی وی بزقرینه قه..

موفاجمئا مهزن:

ل دویف داخوازا بابی خو همر نهه کورتن یه عقووبی جاره کا دی زقرینه مصری، و ده می نمو گه هشتینه مصری و برای وان یی مهزن ژی گه هشتی یی نیکسر وان قهستا کوچکا یوسفی کر، وان گوتی: نهی عزیزی! چه رخا سال و زه مانان گلهک نه خوشییان ب سهر مروقی دا دئینت، و زقرینا پوژ و شهقان مروقی ههوجه یی گلهک کهسان دکهت، گرانیسه کا مهزن و هسکاتییه کا دژوار یا ب سهر مه و مروقتین مه دا هاتی، و مه پاره یه کی کیم و بیتخیر یی د گمل خو ئینای، قتیجا تو وهکی بهری ب قی بهایی کیم تشته کی باش بده مه، و خیری د گمل مه بکه برای مه بهرده، و قان

دوره‌میتن کیم و بیتها ژ مه وەرگره، هندی خودتیه جزایه‌کتی باش دده‌ته وان خیرکه‌ران ییتن قه‌نجییی د گهل مروقتین پیتتی دکن.

ده‌می یووسفی گوه ل قان ناخفتنیتن وان بووی دلی وی ما ب وان قه، و خو ب وان دا ناسین و گوت: ئه‌ری ل بیرا هه‌ویه ئه‌و نه‌خوشیا هه‌وه ب سه‌ری یووسفی و برایی وی ئینای ل وی ده‌می هوس دنه‌زان ب دووماهیا وی کاری هوس دکن؟

وان به‌ری خو دا ئیک و دو.. یوسف؟ ئه‌وا مه د گهل یووسفی کری؟ ئه‌قه سرره‌که ژ مه و یووسفی پتیه‌تر کس نزانت، ئه‌ری قی چاوا زانی مه تشته‌کتی د گهل یووسفی کری؟ مان باش به‌ری خو دانه وی.. همر وه‌کی شکلی وی یی غه‌ریب نینه، وه‌ی! تو بی‌تری ئه‌قه یوسف بت؟ دی چهند موفاجه‌ئه‌کا مه‌زن بت نه‌گه‌ر ئه‌ف هزرا وان یا دورست بت، وان گوت: ئه‌ری نه کو تو بی یوسف؟

یووسفی گوت: به‌لی ئه‌ز یوسفم، و ئه‌قه برایی منه، ب راستی خودی قه‌نجی و منه ل مه کر، کو پشتی ژتکه‌سه‌بون و دیرکه‌فتنی جاره‌کا دی ئه‌م گه‌هاندینه ئیک، هه‌چییی ته‌قوایا خودی بکه‌ت، و بیتنا خو ل سه‌ر ته‌نگا‌قییان فره‌ه بکه‌ت، خودی قه‌نجییی دی د گهل کت، و خیرا قه‌نجیا وی به‌رزه‌ناکه‌ت، به‌لکی ب باشتین په‌نگ جزای دده‌ته وی.

موفاجه‌ئه‌کا زنده مه‌زن بوو بو وان، که‌یف و ترس و هیقی د دلین وان دا کۆمبون، وان قیا داخوازا لی‌بۆرینی ژ وی بکه‌ن به‌ری ئه‌و حوکه‌می د دهر حه‌قا وان دا بده‌ت، وان گوت: ب راستی خودی تو ب سه‌ر مه ئیخستی و ب زانینی و تیگه‌هشتنی تو سه‌ربلند کری، و هندی ئه‌م بووین ئه‌م دخه‌له‌ت بووین کو مه ئه‌و ژ قه‌ستا د گهل ته و برایی ته کری. یووسفی گوته وان:

ئەفرۆ چو لۆمە ل سەر ھەموە نینە، خودی گونەھان بۆ ھەموە دئی ژئی بەت، و ئەو دلۆقانتیرینی دلۆقاناھە بۆ وی یی تۆبە بکەت و ل گوھدارییا وی بزقرت.

پاشی یووسفی پسارایا بابی خو ژ وان کر، و کانئ حالئ وی چییە، وان گۆتی: حال و مەسەلین وی ئەقەنە.. ئەو ژ بەر گریا ل سەر تە یی کۆرە بووی، یووسفی گۆتە وان: بزقرنە نک بابی خو و قی کراسی من د گەل خو بیهن و بەھاڤیژنە سەر دیمئ وی دئی چاڤتین وی چیتین، پاشی ھوین ھەمی مروڤتین خو بینن ووەرنە نک من.

بیتنا یووسفی:

برایین یووسفی گۆتتا وی ب جەئینا، و کراسی وی د گەل خو بر و زقرنە وەلاتی کەنعانیان، و دەمی کاروان ژ عەردئ مصری دەرکەفتی، یەعقوبی گۆتە وان مروڤتین ل نک وی: ھندی ئەزم ئەز یی بیتنا یووسفی سەح دکەم، ئەگەر ھوین من کیم عەقل نەھژمیرن و یارییان بۆ خو ب من نەکەن، و نەبیژن: تو یی ژ بەر دئاخفی!

وان گۆت: ب خودی ھیشتا تو یی ل سەر خەلەتیا خو یا بەرئ، و تو ڤیانا یووسفی قەت ژ بیر ناکەی.

بەلئ ئەو چیبوو یا یەعقوبی گۆتی، و دەرکەفت ئەو یی دورست و ئەو خەلکئ دی یی خەلەت، و دەمی ئەو مروڤ ھاتی یی کو مزگینیا یووسفی بۆ یەعقوبی ئینای، و کراسی یووسفی ھاڤیتییە سەر دیمئ وی و ئەو ب چاڤ کەفتی، و دلئ وی تژی کەیف بووی وی گۆتە وان مروڤتین ل نک خو: ئەرئ ما من نەگۆتبوو ھەموە ھندی ئەزم ئەز وئ ژ قەنجی و کەرەم و دلۆقانییا خودی دزانم یا ھوین نەزانن؟

کوریتین وی گۆت: ئەمە بابی مە تو داخوازا ژتیرنا گونەهان بۆ مە ژ خودایی خۆ بکە دا ئەو مە عەفی بکەت و گونەهتین مە قەشیرت، هندی ئەم بووین ئەم د وی کاری دا یی مە د گەل یووسفی و برایی وی کری دخەلت بووین. یەعقوبی گۆتە وان: پاشی ئەز دئ داخوازا ژتیرنا گونەهان بۆ هەوە ژ خودایی خۆ کەم، هندی ئەو ئەو باش گونەهژتیرئ عەبدین خۆ ییتن تۆهکەرە، و یی دلۆقانکارە ب وان.

یەعقوب و دووندها خۆ ل مصری:

پشتی وان داخوازا یووسفی گەهانیدیە بابی خۆ کو ئەو بچنە نک وی ل مصری، یەعقوبی داخوازا کورئ خۆ ب جەینا و ئەو و مروۆتین خۆ پینکفە دەرکەفتنە مصری، و دەمئ ئەو گەشتینە نک یووسفی، و ل کۆچکا وی ئامادەبووین وی دەیبایتن خۆ برنە نک خۆ و گۆتە وان: ب ئانەهییا خودئ هوین وەرە مصری، و هوین ژ گرانییی و خەلای دپشتراست بن^(۱).

و وی بۆ قەدرگرتنا دەیک و بابین خۆ ئەو دانانە سەر تەختی حوکمدارییا خۆ ل نک خۆ، و داهیباب و برایتین وی بۆ سلافا و پێزگرتن -نەکو بۆ پەرستن- خۆ بۆ وی چەماند و چوونە سوژدئ^(۲). یووسفی گۆتە بابی خۆ: ئەف خۆ چەماندنا هەوە بۆ من تەعبیرا وی خەونا منە یا من بەرئ دیتی و

(۱) ل فی جہی ژ سەرہاتییی قورئان دبیژت: یووسفی دەیبایتن خۆ برنە نک خۆ.. و ژ فی چەندئ ناشکرا دبت کو دەیکا یووسفی هنگی یا ساخ بوو، بەلئ چونکی تەوراتا نوکە دبیژت: دەیکا یووسفی مریوو، ھندەک زانایتن موسلمان دەقا ئایەتی تەئویلکەر و گۆت: ئەو خالەتا یووسفی و ژنابا وی بوو هنگی یا ساخ، و چونکی خالەت وەکی دەیکتیە ئایەتی گۆت: دەیکا وی.. و ئەفە تەئویلەکا نە د جہی خۆ دایە: ھەر وەکی ئان کسان دقیت تەوراتا تەحریفکری بکەنە بناخە و قورئانی ل دویف بیمن!

(۲) ئەف چەندە د شریعەتی وان دا یی دورست بوو، بەلئ ئەو د شریعەتی مە دا یی حەرامە.

بو ته گوتی دهمنی نهزی زاروک، خودایین من نهو کره راستی، و وی قهنجی د گهل من کر دهمنی وی نهز ژ گرتیخانهیی ئینایمه دهر، و هوین ژ دهشتی ئینانه نک من، پشتی کو شهیطانی په یوهندییا براینییی د ناڅهرا من و براینین من دا خراب کری. هندی خودایین منه تشتی وی بقییت نهو ب هویریینی ب سهر و بهر دکهت، هندی نهو نهو ب کار و بارین بهنییین خو یی پرزانایه، و د گوتن و کریارین خو دا یی کارینهجه.

پاشی پشتی تهعبیرا خهونا یوسفی ب جههاتی و نهو و مروقتین خو گهشتینه ئیک وی دوعایهک ژ خودایین خو کر و گوت: ﴿رَبِّ قَدْ ءَاتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيَّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تُؤَفِّقُنِي مَسْلِمًا وَآلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾ خودایین من ب راستی ته ژ پاشاتییا مصری بارهک دا من، و ته ژ زانینا تهعبیرا خهونان و زانینین دی ژی گلهک یا دایه من، نهی داهینهری عسمانان و عهردی، تود دنیایی و ناخهتنی دا سهرکاری ههمی کارین منی، تو من بمرینه موسلمان، و من ب بهنییین خو یین چاک را بگههینه ژ پیغه مبهر و مروقتین هلبزارتی.

مرنا یهعقوبی:

د سهرهاتییا یهعقوبی دا مه گوتبوو کو یهعقوب ل نک باپیړی خو ئیبراهیمی و بابی خو ئیسحاقی ل شامی، ل وهلاتی کهنعانیان دژییا، و نهو ل دووماهییا ژییی خو د گهل بنه مالا خو چوو قهستا مصری کر و ل ویری ناکنجی بوو، و مال ویری حهتا مری، و دبیرن: یهعقوبی شیرهت ل عیالی خو کربوو کو نه گهر نهو مر وی بیهن ل نک باب و باپیړین وی قهشیرن، لهو دهمنی نهو مری یوسفی وهصیده تا وی ب جهئینا و نهو بره

ده‌قهره‌ا حەبروونئى (ئەلخەلئلا نوکە) و ئەو ل نک ئیبراھیمی و ئیسحاقى
قەشارت^(۱)، و پشتى هنگى یووسف و بنەمالا خو جاره‌کا دى زقړینه مصرى.

پتغەمبەرىنیا یوسفى:

ژ قورئانئى ئاشکەرا دبت کو یوسف پتغەمبەرەکى خودان دین و
ریسالت بوو، و وی دینى خو د ناڤ خەلکى ژى دا بەلاڤ دکر، و چونکى
ل وی دەمى یوسف ل مصرى حوکمى مصرى د دەستى هکسۆسان دا بوو و
قبطییان حوکم نەدکر، و چونکى یوسف د دەوله‌تا هکسۆسان دا وه‌زیر بوو،
خەلکى مصرى یئین قبطى مەوقفەکى سلبى ژ یوسفى و گازىیا وی
وه‌رگرتبوو، هەر چەندە وی قەنجییه‌کا مەزن ل مصریان کربوو دەمى وی ئەو
ژ خەلایى رزگارکرین، ئەڤ چەندا هە ژ گۆتسا خودان باوه‌رى بنەمالا
فیرعه‌ونى ئاشکەرا دبت وه‌کى قورئان ژ زار دەڤى وی قەدگوه‌یزت:

﴿وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّىٰ إِذَا
هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ ﴿٣٤﴾﴾
(غافر: ٣٤) یەعنى: بەرى مووسای خودى پتغەمبەرى خو یتى قەدرگران
یوسف بن ب نیشانئین ئاشکەرا قە بو هەوه هەنارتبوو، وی فەرمان ل هەوه
کر کو هوبن پەرستنا خودى ب تنى بکەن، قتیجا هیتشتا هوبن د ژینا وی دا
د وئ دا ب گومان کەفتن یا ئەو بو هەوه پى هاتى، حەتا دەمى ئەو مری
گومان و شرکا هەوه زیدەتر لى هات، و هەوه گۆت: پشتى وی خودى چو
پتغەمبەران ناهنئیرت، هەر کەسەکى پى ل توخوبان بدانت و د تەوحیدا خودى

(۱) تەورات دبئیرت: یەعقوب هەڤدە سالان بەرى بمرت ل مصرى ما، و دەمى مری ژیبى وی سەد و چل و
حەفت سال بوو، برتەنە: (سفر التکوین ٤٧ / ٢٨).

دا بکهفته گومانی خودی ب څی پهنګی وی د سمر دا دېت، و بهری وی
ناده ته هیدایه تی.

معنا: یووسفی گازییا ته وحیدی د ناڅ خه لکې مصری دا به لاف
کریو، و د ناڅ وان دا هېوون یین باوهری پی نه نینای و د وی دا که فتنه
گومانی یا نهو پی هاتییه هنارتن، هر چنده قورئان څی مسه لی
ب بهر فره یی بو مه ناڅه گیت.

مرنا یووسفی:

مرنا یووسفی ل مصری بوو، نهغه راستیه که بو مه ژ وی حدیسی
ناشکه را دېت یا (حاکم) ژ (نه بوو موسایي ئمشعری) څه دگویت، و
پستی ده لیڅه یه کا دی دې څه دگویت، به لی کانی یوسف چند سالان
ژیا بوو؟ نهغه نه د قورئانی و نه د حدیسی دورست دا نه هاتییه، تهورات
دبیت: ده می یوسف مری عمری وی سمد و دهه سال بوون، و وی دو کوپ
هېوون، ناڅی یی مه زن (مه نسسا) بوو، و یی دی (نه فراییم) بوو.

موسا پیغه مېر.. و جهنازی یووسفی:

(حاکم) ژ (نه بوو موسایي) څه دگویت، دبیت: پیغه مېر -سلاف لی
بن- بوو میثانی ئعرا بیه کی، ئینا وی ئعرا بی گله ک قدری پیغه مېری
-سلاف لی بن- گرت، لهو پیغه مېری -سلاف لی بن- گوتی: ئی ئعرا بی!
داخوازا ته چیه بیت. ئعرا بی گوت: ئی پیغه مېری خودی، داخوازا من
حیثره که ب بار څه، و بزنه کا ب شیر دا بو خو بدوشین! و وی دو جاران
نهڅ داخوازا خو دوباره کر، ئینا پیغه مېری -سلاف لی بن- گوتی: ما تو
نه دشا وه کی پیره ژنا ئسرائیلیان بیثی؟ صه حابیان گوت: مه سلا پیره ژنا
ئسرائیلیان چ بوو؟ پیغه مېری -سلاف لی بن- گوت: ده می موسایي قیای

ئسرائیلییان بیهت ری لئی بهرزه بوو، ئینا زاناییتن ئسرائیلییان گۆتئی: نهم دی بیژینه ته بۆچی.. یووسفی پهیمان ژ مه ستاندبوو کو ئهم ژ مصری دهرنه کهشین ههتا هستیکین وی د گهل خو نه بهین، موسایی گۆت: کی ژ هموه دزانت قهبرئ یووسفی ل کیشهیه؟ وان گۆت: ژ پیره ژنا ئسرائیلییان پیقهتر کس نزانت قهبرئ یووسفی ل کیشهیه، موسای ههنا ته ب دویف وئ را و گۆتئی: قهبرئ یووسفی نیشا من بده، وئ گۆت: ب خودی ئهز وه ناکهم ههتا ئهز ژی د گهل ته ل بهحشتی نهیم، پیغه مبهری خودی موسایی ب قئی داخوازا وئ نهخۆش بوو، ئینا بو وی هاته گۆتن: شهرتی وئ ب جه- بینه، موسایی گۆتئی: بلا، ئینا ئهو چوو نک گۆلهکی و گۆت: قئی ئاقتی پراکهن، وان ئهو پراکر.. ئینا پیره ژنئ گۆت: ل قییری بکۆلن، ده می وان ویری کۆلای جهنازی یووسفی ده رکهفت، گاڤا وان ئهو ژ عهردی پراکری و د گهل خو بری ریک ل بهر وان روهن بوو.

سەرھاتىيا ئەيىۋوبى

-سلاڧ لى بن-

(ئەيىۋوب) و (صەبر) د گوهى دىرۆكى دا دو ناقتىن ھەڧالجىمكىن، ھەر جارەكا مەرۋقى گوه ل ئىك ژ ڧان ھەر دو ناڧان بوو بىرا وى دى ل ناڧى دى ئىتەڧە، ئەيىۋوب پىغەمبەرەك ژ پىغەمبەرتىن خودى يىن خودان قەدر بوو، ئەو صەبرا وى ل سەر خۆشى و نەخۆشىيى كىشاي ھندا مەزن بوو كو بىتە جەپى مەتەل پى ئىنانى.. و ھەر كەسى ئايەتتىن قورئاننى بخوبىنت و دەلىڧەيەكى ل نك سەرھاتىيىن پىغەمبەران راۋەستت دى تى ئىنتەدەرى كو جوداھىيەكا بەرچاڧ د ناڧەرا چىرۆكا ئەيىۋوبى و چىرۆكىن پىغەمبەرتىن دى دا ھەيە، سەرھاتىيا ژىنا پىغەمبەرتىن دى -وەكى قورئان بو مە ڧەدگىرت- دتڑى رويدان و قەومىنىن دىرۆكىنە، و سەرىۋرا ھەر ئىك ژ وان سەرىۋرا مللەتەكىيە، ب تنى ئەيىۋوب تى نەبت، چىرۆكا وى ژ لايى قەومىن و سەرھاتىيىن دىرۆكى ڧە نە يا ب وى رەنگى بەرچاڧە، لەو سەرىۋرا وى نىزىكە پتر ب وى ب خۆ ڧە يا گرىداى بت، و پتر سەرىۋرەكا (شەخسى) بت.

و ھەر چەندە سەرىۋرا ئەيىۋوبى (سەرىۋرەكا شەخسىيە) ژى -وەكى مە گۆتى- بەلى قورئانا پىرۆز ڧىايە ڧى سەرىۋرى بکەتە باشتىن نمونە و گەشتىن دەرس، ل سەر چ؟

ل سەر راستىيا ژيانى، راستىيا مەرۋقى، راستىيا بەلايى و جەرباندنى، مەعنا سەرھاتىيا ئەيىۋوب پىغەمبەرى -وەكى قورئاننى دڧىت مە تى بگەھىنت- دەرسەكا سى گۆشەيە، راستىيا وى پەيوەندىيى بو مە بەرچاڧ

دکته نډوا کو پیتیشیه د ناقبره څان همر سڼ لایان دا هېت: ژيان، مړوڅ،
و بهلا و موصیبهت.. و ل دووماهیښ دېته (چیرۆکه کا پهروهرده کرنی) نه کو
(چیرۆکه کا سهراتییا)، ب قی سهراتییا کیم قهومین و پرویدان خودایی
مه زن دقیت مه پهروهرده بکته؛ دا نهم بزانی کو ژيان کانې چاوا دانه و هسا
ستاندنه ژي، لهو نه ل دانې دقیت نهم خو ژ بیر بکهین، و نه ل ستاندنې
دقیت نهم د سهردا بچین، و دهلیل بو یی بقیته نهییویه: ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ
صَابِرًا﴾ (ص: ۴۴) شاهدهیییه کا مه زنه خودی بو وی ددهت، خودی ب ههمی
مه زنییا خو قه بهحس عېده کی خو بکته و بیژت: مه دیت نهم مړوڅه کی
خودان صبره.. مه نهم جهړپاند، و نهم د جهړپاندنې دا سهرکهفت، قیجا
مادهم هویه نهم یی هیژایه تاجا (خولوودی) ل سهر سهری بیتهدانان و هندي
دیروک هېت نهم بېته نمونه و جهی مه تل پی نینانی: ﴿يَعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ
﴾ (ص: ۴۴).

سهراتییا نهییوی ده رسه کا پر مفایه بو همر کسه کی بقیته خو بناست
و بهایی دنیایی بزانت، ژ قی لایی قه سهراتییا نهییوی تاییه تییا خو
هیه، و نه گهر مه بقیته قی تاییه تییی د پتزه کا بچویک دا کورت بکهین دی
بیژن: سهراتییا نهییوی شروڅه کرنه که بو نه فسییه تا مړوڅی، و ته دریبه که
بو ههمی (نفعالاتین) وی.

پشتی قی پتیشه کییا کورت کهرم کمڼ دا چنده کی بهر ب جیهانا
نهییوی قه بچین، نهم نهییوی دو جاران خودی د قورئانی دا سهراتییا
وی بو مه قه گپرای: جاره کی د سووره تا (ص) دا و جارا دی د سووره تا
(الانبیاء) دا، و جارا نیکې پشتی قه گپرا سهراتییی گوتی: ﴿وَذَكَّرَى
لِأُولَى الْأَلْبَابِ﴾ (ص: ۴۳) و جارا دوی گوتی: ﴿وَذَكَّرَى لِلْعَبِيدِ﴾ (ص: ۴۳)

(الأنبياء: ٨٤) يهعنى: ئه‌ييوب و سه‌رهاتيا وى بيرئيناكه بو خودان
عهقل و عياده‌تكه‌ران.

ئه‌ييوب كى بو؟ و كهنگى ژيا بو؟

چو به‌رسقين به‌جه- بو قى پسيارى د ده‌ستى مه‌ دا نينن؛ چونكى نه
قورئانى و نه حه‌ديستين دورست بو مه‌ ئاشكه‌را نه‌كريبه‌ كانى ئه‌ييوب يى
ژ كيبه‌ يان كهنگى ژيايه؟ ب تنى ئيشاره‌ته‌ك بو هيقينى وى د ئايه‌تا
(٨٤) تدا ژ سووره‌تا (الأنعام) هاتيه‌دان ده‌مى خودايى مه‌زن به‌حسى
ئىبراهيم پيغه‌مبه‌رى -سلاڤ لى بن- دكه‌ت، و دبئرت: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ
وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾﴾ يه‌عنى: خودى منه‌ت ل ئىبراهيمى
كر كو ئيسحاق كره‌ كورئى وى و يه‌عقوب كره‌ نه‌قيى وى، و خودى به‌رى
هه‌ر دويان دا پىكا راست، و هه‌ر وه‌سا وى -به‌رى ئىبراهيم و ئيسحاق و
يه‌عقوبى- به‌رى نووحى ژى دابو پىكا راست، و ژ دوونده‌ها وى ^(١) به‌رى
داوود و سوله‌يمان و ئه‌ييوب و يوسف و مووسا و هاروونى ژى -سلاڤ
لى بن- دابو حه‌قيى، و كانى چاوا مه‌ جزايى قان پيغه‌مبه‌ران ژ به‌ر
قه‌نجيا وان دايى وه‌سا ئه‌م جزايى هه‌ر قه‌نجيكاره‌كى دده‌ينى.

ژ قى ئايه‌تى ئاشكه‌را دبت كو ئه‌ييوب ژ دوونده‌ها ئىبراهيميه‌، ژ قى
زيده‌تر قورئان و سونه‌تى د ده‌ر حه‌قا نه‌سه‌با ئه‌ييوبى دا چو تشت بو مه‌
نه‌گوئينه‌.

ديروكزان د ده‌ر حه‌قا نه‌سه‌با ئه‌ييوبى دا چهند گوته‌كا قه‌دگوه‌يزن، و
بوچوونا ژ هه‌ميه‌ى نيزيكتر بو راستيه‌ى -وه‌كى زانايى ناقدار (ئبن كه‌ثير)

(١) هنده‌ك دبئرن: مه‌خسد ب (وى) ل قيرئ نووحه‌، و هنده‌ك دبئرن: ئىبراهيمه‌.

دبیرت- ئهوه یا کو دبیرت: ئهییووب نهقیچرکی عیسوی کورپ ئسحاقی کورپ ئیبراهیمییه، یهعنی: د ناقههرا وی و ئیبراهیمی دا چار باب هه نه. و هندهک دبیرت: دهیکا ئهییووبی کچا لووطیییه یان نهقییا وییه.. هه چاوا بت نهجهی گومانیه کو ئهییووب ژ دووندهها ئیبراهیمییه و پشتی وی یی هاتی، وهکی ئایهتا بۆری بۆ مه ئاشکهرا کری.

د دهر حهقا کابانییا ئهییووبی دا -ئهوا دهورهکی مهزن د سقکنا بارپ وی یی گران دا هه- هندهک دیرۆکزان دبیرت: ئهوه نهقییا (یووسف) پیغه مبهری بوو، کچا کورپ وی ئهفراتی می یان مه نه سسای بوو، و (ئبن که شیر) قی گوتهی راستر دبیرت ژ وی یا کو دبیرت: ژنکا ئهییووبی خویشکا یووسفی بوو، و نهگهرا راست بت ئهییووب زاقای کورپ یووسفی بت دقیت چونه چونه نیزیکی نه هسه د سالان بهری بوونا عیسای ئهوه هاتبت.

(ئبن ئیسحاق) دبیرت: ئهییووب زهلامهکی رۆمی بوو، و گهلهک زانا ل وی باوه رته کو ئهییووب خه لکی دهههرا حوورانیه ئهوا دکه فته شامی، ل جههکی دبیرتی: (البشیه).

ئهییووب ژ وان پیغه مبهرا نه یتن خودی وهی بۆ هنارتی، وهکی خودای مهزن دبیرت: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَاللُّهُ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زُبُورًا﴾ (النساء: ۱۶۳) ئهی پیغه مبهرا، مه وهی ب گه هاندنا په یامی بۆ ته هنارتیه ههرا وهکی مه بۆ نووخی و پیغه مبهرتن پشتی وی هنارتی، و مه وهی بۆ ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و نهقییتن وی ئهوه پیغه مبهرتن کو د ناف ههرا دوواژه ئویجاختن ئسرائیلیان دا ژ زاروقیتن یه عقوقوبی هاتین، و عیسا و ئهییووب و یونس و هاروون و سوله یمانی هنارتیه. و مه زه بوور دابوو داوودی، کو کیتاب و په رتن نفیسی بوو.

مه‌عنا: ئه‌ییبوب ئیک ژ وان (ئه‌نبیانان) بوو یټن خودی وه‌حی بو هنارتی، به‌لی ناشکه‌رایه‌ کو ئه‌و (ره‌سول) نه‌بوو، یه‌عنی: وه‌حی بو وی هاتبوو، به‌لی داخواز ژئ نه‌هاتبوو کړن کو ئه‌و گازییا خو بگه‌هینته‌ چو ملله‌تان، له‌و ده‌می ئه‌م به‌حسی وی د قورئانی دا دخوینن چو سوجه‌تین وی د گهل ملله‌تی وی ئه‌م نابینن.

سهراتییا ئه‌ییبوبی چ بوو؟

پشتی مه‌ زانی ئه‌ییبوب کی بوو، دا به‌ری خو بده‌ینی کانی سهراتییا وی چ بوو ئه‌وا بوویه‌ ئه‌گه‌را هندئ خودی به‌حسی وی د کیتابا خو دا بکه‌ت، و فهرمانی ل پیغه‌مبه‌ری خو یی دووماهییی بکه‌ت کو ئه‌و سهراتییا وی بو ملله‌تی خو څه‌گټرت؟

بو به‌رسف دی بټرین: ئه‌ییبوب -وه‌کی مه‌ گوتی- ئیک ژ وان مروښان بوو یټن خودی ب پیغه‌مبه‌رینییی که‌ره‌م د گهل کری، و ژ سنسله‌کا پاک و پیروژ دای، ژ هه‌ر لایه‌کی څه به‌ری خو بدئ دی بینی ئه‌و یی پیروژه: ژ لایئ بابئ څه ره‌هټن دارا وی دگه‌هنه‌ ئیبراهیم و ئیسحاقی، ژ لایئ ده‌یکئ څه ئه‌و ژ بنه‌مالا لووطییه، و کابانییا وی ژئ هه‌ر ژ دارا پیروژا پیغه‌مبه‌رینییی و دگه‌هته‌ یوسفی پاڅو و پیروژ، ئه‌ری ما نعمت ژ څی مه‌زتر هه‌یه؟

(وه‌ه‌باب) ناڅه‌که ژ باشناقټین خودی، و ئه‌ف ناڅه هندئ دگه‌هنت کو خودی ئه‌وه یی گه‌له‌ک قه‌نجییان ب هه‌روه و بی به‌رانبه‌ر دده‌ته وی یی وی بڅټت، و دانا خودی د دنیا یی دا یا ب دو ره‌نگانه: ره‌نگه‌کئ به‌رچاڅ و سه‌ره‌قیه، و ره‌نگه‌کئ نه‌به‌رچاڅ و نه‌په‌نییه، ﴿أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَهْرَهُ وَبَاطِنَهُ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ﴿٣٤﴾﴾ (غافر: ٣٤) یه‌عنی: نعمه‌تین خودی

هندهک ژئ د (ظاهر) و بهرچاڅن و هندهک ژئ د (باطن) و نهمهرچاڅن،
يټن بهرچاڅ و هکی: لاوينيی، ساخله میی، زهنگینی، و همر تشته کی
ماددی یی بهرچاڅ، و یټن نهمهرچاڅ و هکی: عهقلداریی، زانینی،
باوه ریی، و تهقوایی.. و هتد.

هندي رهنگی ئیکیه ژ دانئ کو دانا (مادییه) قهت و قهت نیشانا
هندئ نینه کو خودئ نمو کس دقیت یی وی ئەف قهنجیه د گهل کری؛
چونکی خودئ دنیا یی ددهته وی یی وی بقیت و یی وی نهقیت ژئ، و هکی
د همدیسان دا هاتی، بهلئ (نعمه تا باطنی) کو رهنگی دوی ژ دانیه خودئ
نادهته ههمی کهسان، و هکی د همدیسی دا هاتی: ((من یرد الله به خیرا
یفقه فی الدین)) همدیسی خودئ خیرا وی بقیت دئ وی د دینی دا شارهزا
کهت^(۱)، بهلئ گرفتاریا مهزن نمو ههک -گاکا ژ راستیا نیسلامی دوبر
کهفتن- دئ هزر کهن نمو مروژ یی ب ئیغباله یی خودئ دنیا دایی و
دهستین وی ژ قریژا دنیا یی تری کری، و هکی ملله تی موسایی ده می د دهر
حه قا قاروونی دا کوتی: ﴿يَلَيْتُ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُتْرُونَ إِنَّهُ لَدُوْ حَظٍ عَظِيمٍ﴾^(۳)
(غافر: ۳۴) بهلئ ب راستی تالع و ئیغبال نه نهقهیه یا نهزان هزر دکهن،
گوهی خو بدئ ئیغبالا باشر چییه: ﴿رَيْنَ لِلنَّاسِ هُبُ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ
وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَرْبِ﴾ (آل عمران:
۱۴) ئەفه نمو یټن ههک همز ژئ دکهن: ژن و عهیا، مال و مالداري،
زیر و زینهت، و ملک و زراعت، ئەفه ههمی چنه؟

خودئ دبیزت: ﴿ذَلِكَ مَتْنُ الْخَيْرِ الدُّنْيَا﴾ ئەفه خوشیا دنیا یییه، نمو دنیا یا
نزم یا کو دئ پویچ بت، ﴿وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَقَابِ﴾^(۵) پاشی چ؟

(۱) و هکی بوخاری و موسلم ژ موعاوی می فمدگوهیزن.

خودى دبىژت: ﴿قُلْ أُؤْتِيْكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذٰلِكُمْ لِّلَّذِيْنَ اٰتَقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتْ تَجْرِيْ
مِنْ تَحْتِهَا اَلْاَنْهَارُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَاَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بِصِيْرٍ بِالْعِبَادِ ﴿٥٠﴾ هەر
وهكى ب قى ههڤهركرنى خودى دڤيت بىرا مه ل قهنجيىن (حهقيقى)
بينتهڤه، دا ئهم دلىن خو ب خوشيىن ژينا نزم خوش نهكەين، و وه نهبت
بىته هزرکرن كو ئهمى دبىژن: دڤيت خودان باوهرى د دنيايى دا چو تشت
نهبن، و يى دهستڤالا بت ژ هەر تشتهكى دنيادارى پى ب رڤه بچت، نه..
بهلى فەرقا خودان باوهرى و يى بى باوهر ئهوه: دنيا ب ههمى شرىنى و
خوشيىن خو ڤه نهشيت دلى خودان باوهرى دهستهمر بکهت، و هيلينا خو
تيدا بدانت.

نوکه بوچى ئهم هنده ل دويڤ قى مسهلى چووين، و مه هنده درژر کر؟
چونكى مه دڤيت بىژن: هندی عهبدى خودى يى چاک ئهيووب بو،
خودى كهره ما (ظاهرى) و (باطنى) پيڤكه د گهل وى كرىو.. يا (باطنى)
مه بهحس ژى كر: پيغه مبهرىنى، نهسه بهكا پاقر، عهقلدارى، تيگههشتن و
زانين، نهخلاقهكى باش.. ئهڤه ههمى هندهك ژ وى دانا (باطنى) بو يا
خودى دايتى، و يىن دى.. ئهوتن خهلك هزر دكمن نيشانا پيشكىشيا
خودانىنه، ئهيووب ژ وان ژى يى بىبار نهبو، (سفر اىوب) ژ پهرتوكا
سرائيلىيان يا پىروژ د (نصاحا) ئيكى دا ب قى رهنگى مالى ئهيووبى
دهژمىرت، دبىژت: ئهيووبى ههفت كوپ و سى كچ ههبوون، و ههفت هزار
سهرتن پهزى ژى د گهل سى هزار حيشتران، و پيىنجسه د جوتين چيلان، و
پيىنجسه دهوار ههبوون، و خولام و خلمه تكارىن وى گهلهك بوون. قىجا
چ ئهڤ هژماره يا دورست چ (موبالغه) تيدا ههبت، ئه و هندی دكهينت كو
ئهيووب مروڤهكى دهوله مهنده و زهنگين بو، نه بهس هنده.. هندهك
ديروكران دبىژن: ئه و بازىرى ئهيووب لى دژيا ههمى يى وى بو.

بهري نم سهكهيني كاني پرفتاري نهيووي بهرانهر قتي قهنجيا خودي
د گهل وي كړي يې چاوا بوو، و كاني وي چاوا (تصهررف) د قتي مالي دا
دكر يې خودي دا يې، مه دقيت راوهستانه كا كورت د گهل مسهله كا گرنه
مه هبت يا كو گهلهك كهس ژ بيرا خو دېمن، نهو ژي نهغهيه: هندي
زهنگينييه نهو ژي وهكي فهقيري يې بهلايهكه خودي مروقي پي دجهرينت، و
نهگر مروث بهري خو بدهته واقعي دي زانت كو جهراندنا ب زهنگيني يې
گهلهك و گهلهك ژ جهراندنا ب فهقيري يې ب زهمهتتره، و نهوين خو ل بهر
زهنگيني يې دكرن گهلهك كيترن ژ وان يېن خو ل بهر فهقيري يې دكرن.. ژ بهر
قتي چهندي مسهله كا هدي گهلهك جاران دنپته هليخستن: نهري زهنگيني
شوكرا خودي بكهت چيتره، يان فهقيري صبري دكيت؟

من نهقيت بهرسقا قتي پساري بدهم؛ چونكي بهرسف يا ب ساناهي
نينه، ب تني دي بيترم: سهركهفتنا د ئمتحانا زهنگيني يې دا گهلهك يا
ب زهمهتتره ژ سهركهفتنا د ئمتيحانا فهقيري يې، و چهند مالي خوداني
زيدهتر لي بيت باري وي گرانتر لي دنيت و حسيا وي ب زهمهتتر لي
دنيت، لهو هنده چاكين قتي نوممه تي دگوت: نهوي دوعايي ژ خودي بكهت
كو مالي وي زيدهتر لي بيت نهو يي دوعايي ژي دكهت كو راوستاندنا وي
ل مهشهر يې بو حسيي دريتر لي بيت، چونكي چهند مالي وي پتر بت
حسيا وي ژي دي دريتر لي نيت ل ناخه تي.

مه گوت: صبرا ل سهر زهنگيني يې نهخوستر و ب زهمهتتره چونكي
نهوي بژيت زهنگين خوشي دي بته پشهك ژ ثيانا وي، و گاغا وي خو
ژ وي خوشيي دا پاش ولسا دي پي حسيت هره وهكي وي خو
ژ پارچهيه كا لهشي خو دايه پاش.. نهگر ته نهغه زاني دي زاني بوچي
مروقين خوديناس هردهم دوعا دكرن كو خودي وان ژ فهقيران بهر ميري.

زقړين بڼه ټولنيز او سهرهاتييا وي دى بېژن: خودى بهنيزى خو
 ټولنيز بڼه دنيائى و دنيا داريزى جهر باند، ټول ب سهره کفت.. دنيا يى
 ب همى خوشييزى خو څه، و زهنگينيزى ب همى (اغراءات) ين خو څه
 نه شيا باوهرييا ټولنيز بله قينت، موکم ما.. ټول خودى مه دختن وي کرن و
 گوټ: ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ۝﴾ مه ديت ټول مروڅه کى خودان
 صهر و بېنفرهه بو، ټول د همى گاډ و ده مان دا ل خودايى خو دزقړى، و
 خودى ل بيرا خو دنيافه.

بڼه وان ټولنيز عه جېگرتى دمينن ده مى گوډ ل به حسى صهر ټولنيز
 ل سهر نه خوشييزى دبت دى بېژن: عه جېگرتى نه بن، ټول ټولنيز شياى
 صهر ل سهر خوشييزى بکته، ب ساناهير دى شيت صهر ل سهر
 نه خوشييزى کته! ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا﴾ نه ل سهر جهر باندنا ب فه قيريزى و
 نساخييزى و ټول و ټول مان ب تنى، نه! ټله يا ب ساناهييه، ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ
 صَابِرًا﴾ ل سهر زهنگينيزى و ساخلمييزى و خوشييزى ژى.

هندي دل دخوازت خودى ده رگه مى کهره ما خو ل بهر عه بدى خو ټولنيز
 څه کر بو، ژ لايى لمشى و گيانى څه چو قوسويزى لى نه بوون، ژ لايى مال و
 عه يالى څه يى بى منته بو، ژ لايى عقل و مه عريفه تى څه مروڅه کى پى
 گوټى بو، و هه ما به مى ويه بېژن: ټول نيك ژ پيغه مېرتن خودان قهر
 بو.

به رانېر ټول همى قهنجيان هلوستى ټولنيز چ بو؟

ژ تبعة تى مروڅييه گاډا زهنگين بوو بېمنه دبت، وهکى د نايه ته کى دا
 هاتى: ﴿إِنَّ الْأِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَآكْفَرٌ ۝١٠٠٠ أَن رَّأَاهُ اسْتَفْتَى ۝١٠٠١﴾ (العلق: ٦-٧) و گه لهک
 جاران ټله بېمنه تيه نیکا هند ژ مروڅى چى دکته کو د سهر پى خو دا

بچت و خو ژ خودايي خو ژي بيمنهت كمت، بهلي مروشي خودان باوهر نه يي ب قى رهنگييه؛ چونكي نهو دزانت ده مي نهو هاتييه سهر دنيايي چو دهستان دا نه بوو، ژ هر تشته كي يي رويس و رسوا بوو، و نهو دزانت كو ده مي ژ دنيايي بار دكمت ژي چويي د گهل خو نابهت و دهستالا دي چت.. دهستالا نهو يي هاتي، و دهستالا نهو دي چت، قيجا بوچي نهو خو دنفبلند بكهت، يان بوچي دلي خو ژ حهژيكرنا دنيايي تڅي بكهت؟

نهيوبوي نهغه باش دزاني، لهو هه مي مال و ملكه تي وي نه دشيا دلي وي ژ ترسا خودي رويس بكهت، دبېژن: عديالي نهيووبي هر پرژ هه مي ل مالا ئيكي ژ وان كوم دبوون و زاده كي بهر فراه چي دكر هندهك ژي دخوار و يي دي ل سهر مروقين فقير و پيتشي بهلاڅ دكر.. دهركهين مالا نهيووبي و عديالي وي هه ردهم ل بهر خهلكي دقهكري بوون، كهس بي مراد ژ بهر نه دچوو، و هر جار پستي عديالي وي كوم دبوو و خوارن چي دكر و ل سهر فقيران بهلاڅ دكر، نهيووب دا رابت دهه سهران ل دويش هژمارا عديالي خو قهكوژت و پيش عديالي خو قه كهته قوربان، دكوژت: نهكو عدياله كي من بي دهستي خهله تيهك كرت... نهغه حالي نهيووبي و بنه مالا وي بوو، بنه ماله كا خوش و تهنا بوو، يا رحهت و بي گرفتاري بوو، چو جاران (تهوازن) و هه قسه نكييا خو ژ دهست نه ددا؛ چونكي نهو بنه مالهك بوو حهقي خودي دزاني و ژ سهر خو رادكر.

ل قيري پسيارهك خو دهليخت: نهري قى دهست و داري (قويناغا بهر فراهيبي) د ژينا نهيووبي و بنه مالا وي دا چهند قهكيشا؟

ب تني خودي دزانت.. هندهك دبېژن: حهفتي سالان قهكيشا، يه عني: حهتا ژيبي نهيووبي گه هشتيه حهفتي ساليبي حالي وي يي خوش بوو و

بهر دهستی وی یی فرهد بوو پاشی حال هاته گوهارتن، و بهس خودتیه وهکی
خو دمینت.

قویناغا دووی د ژيانا نهییووی دا:

پشتی قی ههمی خوشییی رۆژهکا دی ب سهر نهییووی دا هات نهو
تویشی جهرپاندنهکا ژ پهنهگهکی دی بوو، نهو دانا (ظاهری) یا خودی قهنجی
بی ل نهییووی کری حهزکرنه خودی وهسا هاته سهر کو ژئ بیتنه ستاندن، و
کانی چاوا دانا خودی یا ظاهری نهنیشانا قیانییه وهسا ستاندنا وی ژئ نه
نیشیانا نهقیانییه، نه وی مال ما و نه عیال، زهنگینی چوو، دهستین وی
ژ مالدارییی خالی بوو، بهلی دلی وی ب نیمانی ههر و ههر یی ئاقابوو..
پاشی نهخوشی پتر لی هاته دژوارکرن، ژ گیانی قه کت، نیش و نهخوشی
پی داجریان، کانی چاوا ناگر زوی ب پویشی را دچت وهسا نیشان بهردا
لهشی، و رۆژهک ب سهر وی دا هات نهو نهشیا خو ل سهر دارئ پییان
بگرت.

ل قیترئ.. و بهری ئهم بهردهوامییی ب سهر هاتییا نهییووی بدهین، و
بهری خو بدهینه حالی وی ل بهرتنهنگییی پسپارهکا ههیی ههر و ههر
دئیتهکرن: ئهرئ بوچی (ابتلاء) د دنیا یی دا ههیه؟ ژ بهر چ خودی
موصیبهتان دئینته سهرئ مروقی؟ بوچی ژیان ژ خوشییی و نهخوشییی پیک
دئیت؟

خیر.. شهر، بلندی.. نرمی، بهختهوهری.. بی تالعی، زهنگینی..
فهقیری، ساخی.. نساخی، ژین.. مرن، نهقه چ تیکهلییهکا غهریب و
ژیکجودایه ژین ژئ پیک دئیت؟

﴿لَتُبْلَوْنَ فِيْ أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ﴾ (آل عمران: ۱۸۶) سوننه ته كا . بقیت

نه قیته خودی ل سهر نه نیا مه نفیسی .. بوجی؟

هر چنده تشتی خودی قیای مه حق نینه نم بیترن بوجی، بهلی
د نایه ته کی دا خودایی مه زن ب خو به رسقا فی بسیاری ددهت، ده می کهره
دکته و دبیرت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالنَّارِ وَالْحَقِيرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾
(الانبیاء: ۳۵) هر نه فسه کا هدی نه گهر چهند د دنیا یی دا بمینت
ژی دی تام کته مرنی. و ههما هه بونا وی د ژینی دا بو هندیه دا نهو
ب فهرمانا گوهورینا حالی بیتته جهر باندن، پاشی زقرینا دووماهییی بو
حسییی و جزادانی بو نک خودی ب تنییه.

خوشییی و نه خوشییی نم دئینینه ریکا ههوه بو (فتنه) یه عنی: بو
جهر باندن، دا ل بهر چاڅ بیتته زانین کانی کییه خودان باوه ری راست و
دورست و کییه خوادنی باوه رییه کا له قله قوک و سهردهڤ! ب ده فی هر نیک
به حشتی بو خو دئینته بهر ده ری، مه گوت: ب ده فی؛ چونکی ده می دبه
دورا کریاری، و گاڤا چریسکهک ژ گوریا ناگری (ابتلاء) و جهر باندنی
دگه هته خوادنی فی گوتنی دی بینی نه نهو زهلامی به رییه، زیری عسلی و
بی حیل هنگی ب دورستی تو دی نیاسی گاڤا ته ب گوریا ناگری جهر باند،
نه گهر جهر باندنا ب ناگری نه بت هر ته نه که کا زهرا هه بت ژی دشی بت بیترت:
نمز زیری زهرم!

پشتی ل روژا (تو خودی) نهو ب سهری موسلمانان هاتی یا ب سهری
هاتی، وهی هاته خواری و گوت: ﴿مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ
حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ﴾ (آل عمران: ۱۷۹) یه عنی: نهوا ب سهری ههوه
هاتی یا ژ قستا نه بو، بو هندی بوو دا هوین پی بیتنه قاقارتن.

الَّذِينَ مَنَ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٥﴾ يه‌عنی: د ناڅ مرؤقان دا هندهک ک‌س ه‌نه د عه‌دینیا خو دا بڼ‌ خودی د‌لن، دی بیږی باوه‌ریا وان ل س‌ر ح‌رفه‌کی یا ټا‌کریه! گا‌ا خو‌شی گ‌ه‌شتی دی پ‌ش‌راست و که‌یف‌خو‌ش بن، و گا‌ا ف‌تنه‌ک ب س‌ر دا ه‌ات و که‌فته نه‌خو‌شیه‌کی دی تی‌ک‌چت و پ‌وی‌ی خو وه‌رگ‌یرت و د س‌ر دا چ‌ت، نه‌ق‌نه‌ ټ‌مو ک‌س‌ین دنیا و ټ‌خره‌ت ژ ده‌ست‌ای، و ټ‌موه خو‌ساره‌تیا مه‌زن و ټ‌اش‌که‌را.

مرؤف -هر مرؤقه‌کی ه‌بت- دو تش‌ته: ټ‌مو ب خو‌یه، و ده‌ور و به‌رتن وینه.. ه‌ندی ټ‌مو ب خو‌یه ژ دو تش‌تان یی پی‌که‌تیه: له‌شی و رحی، له‌شی ټ‌م د‌بین ه‌وجه نا‌که‌ت ل س‌ر با‌خ‌قین، و رح نه‌مه زانیه و نه ټ‌م د‌ش‌ین بزاین ک‌انی چیه، له‌و دی‌سا دی بیږین: ه‌وجه نا‌که‌ت ټ‌م ل س‌ر با‌خ‌قین، به‌لی ب ټ‌یک‌که‌فت‌نا ټ‌ی رحی و ټ‌ی له‌شی نه‌فسا مرؤقی ژی په‌یدا د‌بت، و نه‌ف نه‌فسه‌یه د‌به جهی بار لی‌ کرن و (ته‌کلیفی).

و ده‌ور و به‌رتن مرؤقی ژی ټ‌مو ه‌می نه‌مه‌تن ی‌تن خودی د‌ینه مرؤقی دا ژینا وی پی ب پ‌ټه ب‌چت، وه‌کی: مال و مل‌کی، هی‌ز و شیان، ع‌یال و دو‌نده‌هی.. و ه‌تا دو‌وما‌هیی ژ ټ‌ان تش‌تان ی‌تن کو د‌بت گ‌له‌ک جا‌ران مرؤقی ژ بیر‌هه ب‌هن ه‌تا ح‌ده‌ده‌کی کو پی ل ح‌قه‌ی خودی بدانت و شو‌ک‌را وی نه‌که‌ت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَآخْذُوا لَهُمْ إِنْ تَعَفَّوْا وَنَصَحُوا وَتَغَفَّرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾﴾ (الت‌غابن: ١٤-١٥) ټ‌می ټ‌مو‌تن باوه‌ری ب خودی و پی‌غه‌مه‌ری وی ټ‌ین‌ای، ژ ژن و زارو‌ک‌ین ه‌موه دو‌ژمن بو ه‌موه ه‌نه به‌ری ه‌موه ژ پ‌کا خودی وه‌رگ‌یرن، و ه‌موه ژ گو‌هداریا وی د‌ده‌نه پ‌اش، ټ‌ی‌جا هوین ژ وان ده‌شیار بن، و گو‌هداریا وان نه‌ک‌ن، و نه‌گ‌ر هوین ل خ‌له‌ت‌یین

وان ببورن و پشت بدهنې، و ل وان قشترن، هندی خودتیه باش گونهمهژتیری دلوڅانکاره، نمو دئ گونهمهژن هموه ژئ بهت؛ چونکی لیټورینا وی یا مهزنه، و دلوڅانیا وی یا بهرفرهه، همما مال و زاروکتین هموه بهلا و جهراندنن بو هموه. و خیرهکا مهزن ل نک خودئ بو وی هیه یی گوهداریا وی بکهت، و حهقی وی ژ مالی خو ده‌ریخت.

قیجا دا کو بهندک ل دویڅ مروڅی نه‌ئیته بهردان، و دا (نفس و مال و عه‌یال) نه‌بنه نمو په‌رده یی دکه‌څنه د ناڅبه‌را مروڅی و خودئ دا، خودئ قانونا خو یا (حه‌تمی) دانا: ﴿وَلَتَبْلُوَنَّكُمْ بِشِئٍ مِّنَ الْخُوفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالسَّامَاتِ وَبَقَرٍ- الصَّيْرِينَ ٥٥﴾ (البقرة: ١٥٥) گه‌لی مروڅان هنده‌کئ ژ ترسی و برسی د نفسئ دا و کیمکرنئ د مال و عه‌یالی دا هم دئ دهینه هموه، و مزگینییی بده وان یین صه‌بری ل سهر څی چهندي دکیشن. مه‌عنا: دانا به‌لای و موصیبه‌تئ نمو لیدانا دژوار و هژاندنا ب هیزه یا کو مروڅی ژ غه‌فله‌تئ هشیار دکه‌ت و ل کناری خودئ دزق‌رنت، چهند کس ههنه د دویژ ژ خودئ گاڅا دکه‌څنه تمنگایییی ئیکسهر ل خودئ دزق‌رن؟ ژ څی ناشکه‌را دبت کو دانا موصیبه‌تئ ب خو ژی ب راستی نعمه‌ته‌که خودئ دده‌ته وی یی وی بقیت.

نهمر مه نه‌څه زانی دئ ب دورستی مه‌عنا وی حم‌دیسئ زانین نه‌وا ئیمامی (داره‌می) ژ (سه‌دئ کوړی مالکی) څه‌دگوه‌یزت، دبیرت: پسپار ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- هاته کرن: ((أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟)) کیژ مروڅان پتر به‌لا ب سهری دئین؟ وی کوټ: ((الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ يَمْتَلِى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ، فَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ صَلَابَةٌ زِيدَ صَلَابَةً، وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ خَفَفَ عَنْهُ، وَلَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَمْشِيَ عَلَى الْأَرْضِ مَا لَهُ خَطِيئَةٌ)) پیغه‌مبه‌ران پاشی یی دبن دا پاشی یی د بن دا، مروڅی

ل دویف دینئ وی بهلا دئینه سهری، قیجا نهگهر دینئ وی یئ موکم بت دئ
هیشتا موکمیا وی زنده تر لی ئیت، و نهگهر دینئ وی یئ سست بت بهلا
دئ ل سهر ئینه سفککرن، و بهلا هند دئ ئینه سهرئ عهبدی هتا نهو بئ
گونه ل سهر عهردی ب رتفه دجت.

نهیووب ئیک ژ وان پتغه مبهراڼ بوو یئین دو جاران موصیبهت ل سهر
هاتیبه شداندن: جارا ئیکئ دهمن خودئ نهو دهوله مهند کری و بهر دهستی
وی فرهگری، و مالهکئ بوش و عهیا لهکئ مشه دایئ، و وی خو ل بهر
گرتی.. و جارا دویئ دهمن نهف مال و عهیا له ژئ ستاندی، و لهشئ وی
ب بن ئیشان ئیخستی و نهخوشی ل سهر زندهگری، و قئ جاری ژئ وی خو
ل بهر گرتی.

کتیبین دیرؤکئ دبیرن: رۆژهکئ دهمن ههر دهه عهیا لئین نهییووبی ل مالا
ئیک ژ وان کۆمبووین دا وهکی ههر جار زادی چئ کمن و ل سهر فهقیران
بهلافکمن، مروهکئ بیتن لی چک بووی، وهکی وی یئ ژ بن په نییئ
قه پهستی، ب نک نهییووبی شه هات و گوئی: لهشکه رهکئ بوش ژ دز و
رنگران ب سهر حیوانه تین ته دا گرت و ههمی تالانکرن و شقان و گاغان
ههمی کوشتن، نهز ب تنئ یئ ژ دهستان خلاسبویم.. نهفه ئیک!

هیشتا نهییووب ژ قئ (موفاجهئ) دهرنه کهفتی خولامهکئ وی یئ دی
ب عهینی دهست و داری هات و گوته نهییووبی: برویسیهکئ ل زه قییا ته دا
و ناگر بهربووی، و ژ من پیقه تر چو خلمه تکار خلاس نهبوینه.. نهفه دو!
هیشتا ژ قئ ژئ خلاس نهبووی قاصدهک ب نک شه هات و گوئ:
حیشتر ژئ تهرا و بهرا بوون و هاتنه تالانکرن.. نهفه سی!

و یا ژ ههمییی مەزنتەر ئەو بوو هاوار گەهشتی کو خانى ب سەر عەيالنى
تە دا هات و هەر دەھ د بن قە مان.. ئەقە چار!

چار مزگینی، ئیک ژ یا دی نەخۆشتر د رۆژەکتى دا گەهشتە ئەییووبى:
حەفت کور و سى کچ، حەفت هزار پەز، سى هزار حیشتەر، پینج سەد دەوار،
د گەل هژمارەکا نە یا کیم ژ خولام و خلمەتکاران، و د گەل زەقنى و پەز و
چەمان.. هەمى د ناڤهرا چاڤ و بروییان دا چوون.
ئەییووبى چ کر؟

بەرى بێژین کانی ئەییووبى چ کر، گوهدارییا قنى سەرھاتییا کورت بکەن:
ژنکەکتى ژ صەحابییتن پتەمبەرى -سلاڤ لى بن- کورەکتى وى یى فاما
نساخ بووبوو، زەلامى وى ب وەغەرەکتى چوو و ژ مال دەرکەفت، هیتشتا
نەزقري خودى وەسا حەزەر کورى وى مر، گاڤا زەلام زقريبە مال ژنکى کارى
خۆ کر و ب کەیف و گرێژین قە پیشوازی لى کر، گۆت: ئەو یى وەستیایە دا
بێهنا خۆ قەدەت، زەلامى گۆتى: حالى کورکى چیه؟ ژنکى گۆت: ژ بەرى
تەناترە.. پاشى پشستى زەلامى بێهنا خۆ قەدای ژنکى گۆتى: ئەز دى
پسیارەکتى ژ تە کەم، ئەرى ئەگەر ئیکى ئیمانەتەکتى خۆ دانا نک تە، پاشى
گۆت: ئیمانەتە من بینە دى چ کەى؟

زەلامى گۆت: دى بو زقربنم..

ژنکى گۆتى: پا ئەگەر تە خۆ عیجز کر و تە پى نەخۆش بوو.. ئەو
چاوايه؟

زەلامى گۆت: ب خودى مروقتى وەسا بت یى بى مروەتە.

ژنکى ژ دەقنى وەرگرت و گۆتى: باشە.. کورپى تە ئیمانەتەى خودى بوو
ل نک تە، و وی ئیمانەتەى خۆ یى زقراىندى، قیجا صەبرى بکیشە دا خودى

خیرئ بده ته ته.. گوتنا زهلامی نهغه بوو، گوت: (إنا لله وإنا إليه راجعون).

نهیووبی ژى نهغ دهرسه باش دزانی، مال.. عه یال.. ملک، نیمانه تی خوډییه ل نک وی، چی گاغا خودئ قیا دی دت و چی گاغا قیا دی بهت، قیجا عیجزی بوجیه؟ گاغا نهو هاتییه دنیایی چو د دهستان دا نه بوو، نه مال نه عه یال، خودئ دشیا چویی نه ده تی، بهلئ خودئ کهرم د گمل کر و مال و عه یال دایی، نوکه خودئ قیا نیمانه تی خو څه گهرنت، قیجا ما نه بی مروه تییه نهو خو نه رازی کت؟

دبیرن: گاغا نهغ هر چار خبه رتن نه خوش گهشتینه نهیووبی، نهیووب ئیکسهر چوو سوجوودئ، سه ری خو بو مهزنییا خودئ چه ماند و گوت: (الحمد لله).

﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعَمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٥٠﴾﴾ و صه برا دورست نهو یا مروث ل نک (صدهما) ئیکی دکیتشت.

نهیووب و نساخی:

نهیووب و ژنکا خو مانه ب تنئ، بی مال و بی عه یال، بهلئ سه رماله کی دی یی مهزن وان هه بوو، دو دلتن تژی باوه ری، نهو باوه رییا نووح ژ ئافئ ده ریا زکی، و ئیبراهیم ژ ئاگری خلاسگری، و یوونس د زکی نه هنگی دا هیلایه ساخ.. چونکی نهیووبی و ژنکا وی باوه رییه کا موکم هه بوو نهو شیان خو ل بهر ئاتافئ و فه ته راتا مهزن بگرن، هتا ئاتافا دی ب سه ر دا هاتی: ئیش و نساخییا مهزن..

مه نه قیت ل قیرئ ب دریرئ به حسئ وی ئیشا گران بکهین نهوا گهشتیه نهیووبی، هر چنده کتیبین دیرؤکی ب دریرئ به حس ژئ دکمن

ژی، ب تنی دئی بیژن: ئیشا ئهییووبی هند یا دژوار بوو گاڤ بوو نهیتلان،
 ئهییووب کهفته سهر تهنشتی، و پوژ بو پوژئی وی ل کیمییی دا، هتا تیکدا
 حهلیای.. ئهییووب ئهوی دهری مالا وی ههردهم ل بهر خهلکی یی شهکری،
 نوکه ژ مروغان خالی بوو، خهلک ژئی قهرهقین ژ ترستین هندئ دا کو ئیشا
 وی وان ژئی قهگرت.. ئهییووب ما ب تنی د گهل ژنکا خو یا وهفادار و
 خودان باوهر و صهرکیش.

موصیبهت ل بهر ژنکی ژئی مهزنتر لی هات.. ئهگهر هتا ئهقرو
 نهخوشیا وی یا مال و عهیالی بت، ئهقه دهردهکی دی ژئی لی زندهبوو،
 زهلام ژئی لی کهت، کهت نیف مری و نیف ساخ، چ بکهت؟

وهکی بهری نوکه مه قهگترای گهلهک دیروکران دبیزن: ژنکا ئهییووبی
 نهقییا یووسف پیغهمهبری بوو، لهو عهجبیگرتی نهبن دهمی هوبن دبینن ئهف
 ژنکه د باوهرییا خو دا، د صهر و تهحه مملا خو دا وهکی چیا بهکی
 سه ریلنده.. د سهر قان ههمی گرفتارییان را ییتن گههشتینی، باوهرییا وی
 قهت نههژیا، وهکی وان ژنکین باوهرییا وان یا سهردهف سهری خو نهقهچری،
 و جلک د بهر خو دا نهدراندن، و حسیب د گهل خودی نهکر و نهگوتی: بوچی
 ته ئهقه ئینا سهری من ما من چ کرییه؟ نه.. وی ژئی -وهکی زهلامی خو-
 باش دزانی دنیا ب ههمی خوشییین خو قه ب بهر هندئ ناکهفت مروف خو
 سهرا عیجز بکهت، وی باش دزانی بو جهرباندن خودی موصیبهتی و
 نهخوشییی ددهته عهبدی خو، لهو یا شوکری بوو.

ئهو ژنکا بهری ئهقرو یا خودان خدام و خولام، دهیکا هفت کوپ و سنی
 کچان، خاتوینا مالهکا خانهدان، ئهقرو ما ب تنی د گهل کهلهخی زهلامی خو
 یی نه ساخ و نه مری! ئهقرو ههیی و نهیییا مالی بوو ئهو، چ بکهت؟

گوت: ل دهمی خوشیی من ته حمل کر نه قرۆ نهز نه مهجیورم د قی
مالی دا روینم؟ دیسا نه.. ئمو ژنکا ب شیر پتغه مبه رینییی هاتبته
ب خودان کرن و ب نانئ ئیمانئ هاتبته مهزکرن یا ژ همژی هندئ نابت خو
بی وهفا و بی ژدان بکته، ژنکا نهییووبی گاڤا زهلامئ خو د قی کراسی دا
دیتی دلهی وی دا، خه ما وی ل سهر سڅککر، ملین خو دانه بهر بارئ
وی یی گران.. و نهگهر ژن و میتر بوونه ئیک، دیواره کئ پیلایی دئ ژئ
دورست بت چو ره شها و گرفتاری نهشتن کاری تی بکمن.

قی ژنکا خودان باهر گاڤا دیتی خه لک -یتن نیاس و نه نیاس-
ژ زهلامئ وی قهره قین، رابوو سهر پیان، ب دهسته کی بریتن زهلامئ خو
دهرمانکرن، و ب دهستی دی شولئ خه لکی کر؛ دا پاریه کئ حه لال بو خو و
زهلامئ خو پی پهیدا بکته.. لهشتی نهییووبی حه لیا، بهلئ دلی وی هر یی
ئاڤابوو، ژ گاڤ و حه ره کان کهفتبوو، بهلئ نهزمانئ وی هر ب زکری خودئ
دگه ریا، خه لک ژئ دویر کهفتبوون بهلئ پرۆه کا ب تنئ ژئ ئمو پی
نهدحه سیا کو خودایی وی یی ژئ دویر کهفتی.. هر وهکی زمانحالی وی د
گه ل شاعری قه دگتیرا:

فلیتک تحلو و الحیاة مريرة

و لیتک ترضی و الأنام غضاب

و یا لیت ما بینی و بینک عامر

و ما بینی و بین العالین خراب

ئهی لهشتی نهییووبی هر بیتشه، بهلئیی، تو ج لی دئیی وه لی بی،
بهلئ باش بزانه کو تو قهت نهشتی دلی وی دهر حه قا خودایی وی دا
بگوهری.. (الله) ئمو ناڤی خوشتقی بوو یی نهییووبی ل درتیریا دهمی

نەخۆشیا خۆ قەدگىترا.. ئەى پىغەمبەرىنى، ئەى ئيمان، توچ خودانى خۆ
ب ھىز دىئىخى، توچ چىايەكى موكم ژى چى دكەى ھەتا ئەو بشىت خۆ
ل بەر ھەمى نەخۆشيان بگرت!

نساخيا ئەبىووبى چەند قەكىشا؟

ھەدەك دىيژن: ھەفت سالان، و ھەدەكىن دى دىيژن: ھەژدە سالان.

د ئان سالان دا -چ ھەفت بن چ پتر- ژنكا وى ب ھەمى ھىزا خۆ ملئ
خۆ دا بەر بارى، ژ قى مالى دچوو يا دى، شۆلى خەلكى دكر، و پارىيەكى
ھەلال بۆ خۆ و زەلامى خۆ پەيدا دكر، دووماھىيى نىزىك بوو بارى وئ
ژ تاقەتا وئ گرانتر لى بىت.. دەمەكى وئ خۆ دىت خەلك يى خۆ ژى ددەنە
پاش، ئەو مالىن ئەو دچوويى شۆل بوو دكر، داخواز ژى كر ئىدى ئەو نەچتە
مالىن وان، گۆتنى: نەكو ئىشا زەلامى تە تو ژى قەگرت بى و ب رىكا تە
بىتە مە ژى، ئەف رىكە ژى ل بەر ھاتەگرتن.. وئ نەقيا قى سوحبەتى بۆ
زەلامى خۆ قەگىرت؛ دا خەما وى گرانتر لى نەكەت، دىيژن: وئ دو كەزىيىن
درىژ و جوان ھەبوون، ھاتە گوھان كو ژنكەك ژ مالمەزىنن باژىرى ھەز دكەت
كەزىيىن وئ بگىرت و بىختە سەرى خۆ ھەكى بارۆكىن ئەقرو، ئىنا وئ
كەزىيەكا خۆ برى و بر فروتى، چەند رۆژەكان ب وى پارەى ژى قەتانە، ھەتا
خلاس بووى، كەزىيا خۆ يا دى ژى برى و بر فروت، ل قىرى چەندەكى ئەو
ب بىنتەنگىيى ھەسبا، لەو گۆتە زەلامى خۆ: بۆچى تو دوعايەكى بۆ مە
ژ خودى ناكەى، ئاخىرى تو پىغەمبەرى و دوعايىن تە دى ئىتە قەبولىكرن؟

ئەبىووب ژ قى گۆتنا وئ عىجز بوو، ھەسا تى ئىنادەر كو تامەكا
نەرازىبونى ل سەر ئەمرى خودى تىدا ھەيە، لەو ژ كەربان دا گۆتى: سويند
بت گاڤا خودى ئەز ساخكرم ئەز سەد داران بدانمە تە. بۆچى؟

دا چو جارتین دی ئهو خۆ ل سهر قهده را خودی عیجز نه کهت!

د هندهک ریوایه تان دا هاتییه، دبیرن: ئهییوویی گۆته ژنکا خۆ: چهند سالان ئهز یی ساخلم بووم؟ وی گۆت: ههفتی سالان. گۆتی: و ئهقه چهند ساله ئهز یی نساخ؟ وی گۆت: ئهقه ههفت ساله، ئهییوویی گۆت: ئهز شهرم ژ خودی دکم ههفتی سالان وی ساخلمی دابته من، ئهز سهبرئ ل سهر ههفت سالان نه کیشم.

پاشی گاڤا ئهییوویی ژنکا خۆ وهستیای ژ ڤی حالی دیتی، وی ئهو دوعا کر یا خودی د قورئانی دا بۆ مه ڤه گپرای: ﴿وَأُثِيبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ (الأنبياء: ۸۳) دوعایا وی ههمی ئهقه بوو، وی گۆت: یا رهیی نهخۆشی یا گههشتیه من، و پهیڤا (مَسَّنِيَ) د زمانی عه ره بان دا بۆ مهعنایه کا نازک دئیت، وهکی تو دهست کهیه ئیکی، یان دهستی خۆ ب سهری دا بینیه خواری، (مَسَّنِيَ الضُّرُّ) یهعنی: نهخۆشیهک هیدی یا ب سهر لهشی من دا هاتی، و ئهگهر وی گۆتبا: ئیشی لهشی من یی خواری، همستییی من یی هه لاندی، ئهزی هیرایم، گۆتتا وی دا یا راست بت، بهلی نه ژ ئهدهبی پیغه مبه رانه ئهو وهسا د گهل خودی باخفن، و پشتی ئهییوویی حالی خۆ بهرچاڤ کری وی داخوازا خۆ ژ پیتشکیش کر، بهلی چاوا؟ وی گۆت: ﴿وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ بهس!! ئهی خودا.. نهخۆشی یا گههشتیه من و تو (أرحم الراحمین)ی، کس ژ ته ب په حمتر نینه، تو ئیشی بدهی تو یی ب پهحمی، و تو ساخلمییی ژی بدهی ههر تو یی ب پهحمی، و ههچیا تو بۆ من هلبژیتری نهزی رازیمه.. دوعایه کا ژ دل بوو، ژ دلهکئی ئاڤا ب باوهرییی ده رکهفت لهو د گاڤی دا هاته قه بولکر..

دووماهیا صبری:

﴿ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا عَيْنًا
وَذِكْرَى لِّلْعَالَمِينَ ﴾ (الأنبياء: ٨٤) د گاشی دا نهم د بهرسفا وی هاتین و
مه نمو نهخوشی ژ سهر وی پاکر، و د نایه ته کا دی دا هاتییه: ﴿ اَرْكُضْ
بِرَجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَى
لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿ وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْطًا فَاصْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُتْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ
أَوَّابٌ ﴾ (ص: ٤٢-٤٤) خودی فرمان ل نهییووی کر: نهی نهییووب، تو
پیپی خو ل عمر دی بده کانیهک دی زیت، خو ب ناقا وی بشو، دی چی بی
و وهکی بری لی نئییه قه.

ب شی رهنکی نهییووب ژ نیشا خو یا گران رابوو، و چونکی وی صهر
ل سهر موصیبه تی کر خودی کهره د گمل کره قه و نمو کره خودان مال و
عهیال، و چونکی نه بابه تی پیغه مبهرا نه سویندین خو ب جه نهینن، و
چونکی ژنکا وی نمو بوو یا ل تنگا قییا مایه د گمل، خودی گوتی: دا
سویندا ته نه شکیت ده می ته سویند خواری سهد داران بدانییه ژنکا خو تو
پابه سهد دا قین داری یین زراف بده د گمل نیک و جاره کی بدانی نه قه بوونه
سهد، و نه قه روخصه تهک بوو خودی دای دا ژنکا وی یا خودان باوهری و
صهرکیش نه نئیته نیشاندن.

نبن حبان ب سهدمه کا دورست ژ نه نسکی کوری مالکی قه دگوهرت،
دیترت: پیغه مبهری - سلاف لی بن- گوت: ((پیغه مبهری خودی نهییووب
سلاف لی بن همرده سالان ما د نهخوشیا خو دا، قیجا خو یانی و بیانیان
خو ژ دانه پاش، دو زه لامین ژ دوستین وی نمبن، نمو ژ هه قالین وی یین
نیزیک بوون سپیده و نیتاران دچوونه نک وی.. جاره کی نیک ژ وان گوته
هه قالی خو: تو دزانی نهییووی گونه هه کا و هسا کریه چو مروشان نمو

نەكرییه؟ هەقالی وی گۆتی: ئەو چاوا؟ وی گۆت: پا ئەقە هەژدە سالە خودی
 رەحم پێ نەبریه، و ئیشا وی ب دووماهی نەئینایە! دەمی ئەو چوینە نک
 ئەییووبی ئەو زەلام نەشیا خو، و ئاخفتنا وی بۆ ئەییووبی قەگواست،
 ئەییووبی سلا لێ بن گۆت: ئەز وی نزانم یا تو دبێژی! بەلێ خودی دزانت
 کو ئەز مەرقەک بووم دەمی ئەز د بەر دو زەلامان را دچووم و من ددیت ئەو
 ب هەقێکی دچوون و وان ب خودی سویند دخوار، ئەز دزقیمە مالا خو و من
 کفارهتا سویندی پێش وان هەردویان قە ددا، چونکی من پێ خوش نەبوو
 ئێک بێی حق ناخی خودی بینت.

گۆت: و دەمی ئەو دچوو هەوجەیا خو بقیەتیت، ژنکا وی دەستی وی
 دگرت و ئەو دبر، و خو لێ دگرت هەتا خلاص بیا وی ئەو دزقرا ندە جەئ
 وی، وی پۆژی ئەییووب گیرۆبوو، و هنگی خودی وەحی بۆ وی ھنارت:
 ﴿أَرْكَضْ بِرَجْلِكَ هَذَا مَغْسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ﴾ دەمی ژنکا وی دیتی ئەو گیرۆبوو،
 ئەو چوو دا سەحکەتی کانی چ ل وی ھاتییه، وی دیت زەلامەکی ساخلەم
 ب نک وی قە ھات، گاڤا وی ئەو دیتی، وی گۆتی: بەرەکتە خودی ل تە
 بت، تە پێغەمبەرێ خودی ئەوی موبتەلا نەدیتییه، ئەز ب خودایێ خودان
 شیان دکەم تو گەلەک خولکی وی ددە دەمی ئەو یی ساخلەم! ئەییووبی
 گۆتی: ھەما ئەز ئەو ب خۆمە! و وی دو بێدەر ھەبوون ئێک یا گەنمی بوو و
 ئێک یا جەھی، خودی دو ەمور ھنارتە سەر بێدەرین وی، ئێکی زێر پێدا
 کرن و یا دی زیف پێدا کرن ھەتا ئەو ھەردو بێدەر تژیوین ژ مالی.

پشتی هنگی چ ب سەرئ ئەییووبی و ژنکا وی ھاتییه؟

ئەقە قورئانی بۆ مە نەقەگێرایە؛ چونکی ئەو دەرسا د چیرۆکا وی دا ھە
 کو دەرسا صبرا ل سەر خوشیی و نەخوشییێ ھاتە وەرگرتن..

مرنا تهییوویی:

هندهک زانایتن دیروکی وهکی -ئیمامی طه بهری- قه دگو هیتزن کو ژییی
تهییووب پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده می مری نوت و سی سال بوو،
و هندهک دبیتزن: نهو پتر ژیا بوو.. و دبیتزن: ده می نهو مری وی شیرهت
ل کوپئی خو (خومهل) یان (بشر) ی کر و نهو ل جهی خو دانا، و هندهک
دبیتزن: نهف کوپئی وی یی جهی وی گرتی نهو پیغه مبهره یی خودی ناسناق
(ذو الکفل) ل سهر دانایی ده می دبیتزن: ﴿وَاسْتَعِیْلَ وَاذْرِیْسَ وَذَا الْکِفْلِ كُلُّ مِّنْ
الصّٰیِرِیْنَ ۝﴾ (الأنبیاء: ۸۵).

سهرهاتییا ذوولکفلی

-سلاط لی بن-

(ذو الکفل) ناټ یان ناسناځی پیغهمبه‌ره‌ک ژ پیغهمبه‌رتن خودتییه ییتن چو زانین ل دۆر جه و ژيانا وی نه د قورئانی و نه د سوننه‌تی دا نه‌هاتین، له‌مو دان و ستاندن ل دۆر وی د ناقبه‌را زاناییتن ته‌فسیرئ و دیرۆکی دا ژیکجودا بووینه، هه‌تا هنده‌کان گۆتییه له‌مو پیغهمبه‌ر نه‌بوو به‌لی زه‌لامه‌کی چاک بوو، به‌لی هاتنا ناځی وی دو جارن د قورئانی دا، و هه‌ردو جارن د ناټ ناځین پیغهمبه‌ران به‌لکی هندئ بگه‌هینت کو له‌مو ئیک ژ پیغهمبه‌ران بوو، و به‌لکی له‌مو (نه‌بی) بت نه (ره‌سول) و بو چو ملله‌تان نه‌هاتنه هه‌رتن، له‌مو وی چو سهرهاتییتن وه‌سا د گه‌ل ملله‌تی خو نه‌بن.

مه‌گۆت: دو جارن به‌حسی (ذو الکفل) ی د قورئانی دا هاتییه، جارا ئیکئ د سووره‌تا (الانبیاء) دا ده‌می خودئ دبیرت: ﴿وَأَسْمِعِلْ وَأَذْرِسْ وَذَا الْكِفْلِ كُلِّ مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ (الانبیاء: ۸۵)، و جارا دویم د سووره‌تا (ص) دا ده‌می دبیرت: ﴿وَأَذْكُرْ إسماعیلَ وَآلِیْسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلِّ مِّنَ الْأَخْيَارِ﴾ (ص: ۴۸) و نه‌ف هه‌ردو ئایه‌ته چو زانینان د ده‌ر هه‌قا وی دا ناده‌ن.

د کتیبین هه‌دیسان ژ ییتن به‌رده‌ست چو هه‌دیسین سه‌نه‌دا وان دورست نه‌هاتینه به‌حسی څی پیغهمبه‌ری بکه‌ن، و د کیتابین ئسرائیلیان ییتن به‌رده‌ست ژ ی دا چو به‌حسی وی نه‌هاتییه، له‌مو هه‌ر گۆتیه‌کا دیرۆکران د ده‌ر هه‌قا وی دا بیژن، وان چو ده‌لیلین بنبر ل سهر نینن.

ده‌می مه‌ سهرهاتییا ئه‌ییوب پیغهمبه‌ری -سلاط لی بن- څه‌گپای مه‌ گۆتبوو: هنده‌ک زاناییتن دیرۆکی دبیرت: ده‌می ئه‌ییوب که‌فتیه به‌ر مرنئ

وی شیرهت ل کوره‌کی خو کر، و نهو ل جهی خو دانا، و نهو ژي پیغه‌مبه‌ر
 بوو، و ناڅی وی (خومل) بوو، و هنده‌ک دبیرتی: ناڅی وی (بشر) بوو،
 بهلی ناسناڅی وی (ذو الکفل) بوو، بهلی -وه‌کی مه‌گوټی- څان گوټنان چو
 ده‌لیل ل سهر نینن.

هه‌ژي گوټنییه کو (ذو الکفل) گوټنه‌کا عمره‌بییه مه‌عنایا وی نهو یی
 کفاله‌تا خه‌لکی بکه‌ت.. کفاله‌تا وان ب چ؟ نم نزانین، بهلی ماده‌م خودی
 ب څی ناسناڅی به‌حسی وی کرییه مسوگر نهو دی نیشانا قه‌نجی و
 جامیرییا وی بت، یه‌نی: نهوی کفاله‌تا خه‌لکی دکر کو قه‌نجیی نیشا
 وان بده‌ت و ب وان بده‌ته‌کرن و پیش وان ژي قه‌ بکه‌ت.. کانی چاوا
 نه‌ییووی پیش هه‌څرکان قه‌ کفاره‌تا سویندی ددا، وه‌کی مه‌ د سهره‌تیا وی
 دا قه‌گیرای.

و ده‌می خودی دبیرت: ﴿وَأَسْمِعِلْ وَادْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلِّ مِنَ الصَّابِرِينَ ۝﴾
 (الأنبياء: ۸۵) یه‌نی: ئیسماعیل و ئدریس و ذولکفل هه‌می ژ وان بوون
 یین صه‌برکیشانین، به‌لکی نه‌قه‌ نیشانا هندی بت کو وی د ژانا خو دا صه‌بر
 و ته‌حه‌مموله‌کا زنده کرییه، له‌و خودی مه‌دحین وی ب څی سالوخته‌تی
 کرییه.

و هنده‌ک زانایین دیروکی دبیرتن: نهو کوړی نه‌ییووی بوو و ل وه‌لاتی
 شامی ژیا‌بوو، و ده‌می نه‌و مری عه‌مری وی حه‌فتی و پینج سال بوو.
 و هنده‌ک دبیرتن: (ذو الکفل) هه‌ر (ئه‌لیه‌سه‌عه) نه‌وی ناڅی وی
 د قورئانی دا هاتی، به‌لی ئایه‌تا سووره‌تا (ص) وان وه‌ک دو مروټین
 ژیکجودا ده‌ژمیرت ده‌می دبیرت: ﴿وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ
 الْأَخْيَارِ ۝﴾ و خودی چیر دزانت.

سهرهاتییا
یوونسی کوری مه‌تتای
-سلاف لی بن-

ده‌رگمه‌دک بو بابه‌تی:

ل مه‌که‌هی ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- د حاله‌کی به‌رت‌نگ دا دژیا ژ به‌ر وی نه‌خوشییا ملله‌تی وی یی کافر دگه‌هاندی، خودایی مه‌زن فه‌رمان ل وی کر کو ئه‌و صه‌بری بکیشیت و وی نه‌که‌ت یا (خودانی نه‌هنگی) کری، نایه‌ت دیبیرت: ﴿فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْأُخُوتِ إِذْ نَادَتْهُنَّ وَهُوَ مَكْظُومٌ ۝ لَوْلَا أَنْ تَدَارَكُهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَكُنَّ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ۝ فَأَجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنْ الصَّالِحِينَ ۝﴾ (القلم: ۴۸-۵۰) تو -ئی پیغه‌مه‌ر- بی‌هنا خۆل سه‌ر وی حوکمی فره‌ه بکه‌ یی خودایی ته‌ دکه‌ت کول دویشت وان به‌رده‌ده‌ت و سه‌رکه‌فتنا ته‌ پاش تیخت، و تو د له‌زی و که‌ری دا وه‌کی خودانی نه‌هنگی نه‌به‌، ده‌می ئه‌و یی تژی که‌رب وی گازی خودایی خو کری کو له‌زی د عه‌زابدانا ملله‌تی وی دا بکه‌ت، نه‌گه‌ر قه‌نجیه‌ک ژ خودایی وی ب وی پا نه‌گه‌هشتبا کو به‌ری وی دایه‌ تویه‌کرنی، ئه‌و دا ژ زکی نه‌هنگی ئیته‌ هاقیتن بو عه‌رده‌کی قالا یی ئه‌و لی به‌رت، و وی ئه‌و کارکر یی لومه‌ سه‌را لی بیته‌ کرن، ئینا خودایی وی ئه‌و بو پیغه‌مبه‌رینییی هلبژارت، و ئه‌و که‌ره ژ وان چاکان یین ئیه‌ت و گو‌تن و کریارتین وان دچاک.

ئه‌قه‌ ئیکه‌مین ئیشه‌ره‌ت بوو قورئانی دایه‌ (خودانی نه‌هنگی) بیی نا‌قی وی ب ئاشکه‌راییی بینت، بو هندی دا صه‌ه‌را پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-

بیت، و ژ وی حالئ نهخوښ یی ئهول مهکههئ تیدا بینتهنگ نهبت، و لهزئ ل عهزابدانا مللهتئ خو نهکهت، و ژ قئ ئیشارهتا کورت ئهول حکمهتا مهزن یا د پشت ئینانا قئ سهرهاتییئ را ههئ بۆ مه ناشکهرا دبت.

پشتی قئ ئیشارهتئ جارهکا دی قورئان، و د وی سوورهتئ دا ئهوا ب نائفئ سوورهتا (یوونس) هاتییه ناڅکرن، ب کورتی بهحسئ یوونسی و مللهتئ وی بۆ مه دکهت دهمنی دبیرت: ﴿قُلْ لَا كَافَّةَ قَرْيَةٍ ؕ ءَامَنْتُ فَتَقَعَهَا ؕ اِيْمَنُهَا اِلَّا قَوْمٌ يُّؤْمِنُ لَمَّا ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ ءِزَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنٰهُمْ اِلٰى حِيْنٍ ۝ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآَمَنَ مَنْ فِي الْاَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا اَفَاَنْتَ تُكْذِرُ النَّاسَ حَتّٰى يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ ۝﴾ (یونس: ۹۸-۹۹) یهعنی: نینه خهلکئ جههکی باوهری ئینابت دهمنی وان عهزاب دیتی، و هنگی باوهرییا وان مفا گههاندبتئ، مللهتئ یوونسی تئ نهبت، دهمنی وان زانی عهزاب دئ ب سهر وان دا ئیت وان ژ دل تۆهکر، قئجها دهمنی راستییا تۆیا وان ناشکهرا بروی خودئ عهزبا شهرمزارییئ ژ سهر وان راکر پشتی کو نئزیک بووی ب سهر وان دا بیت، و وی ئهول د دنیا یئ دا هیلان دا ئهول خوشییئ هتا دهمنی مرنا خو ببهن. و ئهگر خودایئ ته -ئهئ پیغهمبهر- قیابا کو خهلک ههمنی باوهرییئ بینن ههمنی پیکقه دا باوهرییئ ب وی ئینن یا تو پئ هاتی، بهلئ وی حکمهتهک د وی چهندئ دا ههیه، لهو یئ وی بقیئت ئهول بهرئ وی ددهته هیدایهتئ و یئ وی بقیئت ئهول وی ژ ریکا راست بهرزه دکهت ل دوپف حکمهتا خو، و د شیان ته دا نینه کو تو کوتهکییئ ل مروڅان بکهئ هتا ئهول باوهرییئ بینن.

د فان همدو ئایهتان دا قورئانئ خاسیهتهکا مللهتئ یوونسی بهرچاڅ کر چو مللهتئ دی د دیروکا پیغهمبهران دا پشکداریا وان تیدا نهکریه.

جارا سییی بهحسی یوونسی د قورناتی دا هاتی د سوورەتا (الصافات)

دایه دەمی قورناتی کەرەم کری و گوتی: ﴿وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ ١٣٩ ﴿إِذْ أُنْبِئَ إِلَىٰ أَلْفِكَ الْمَشْهُونَ﴾ ١٤٠ ﴿فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ﴾ ١٤١ ﴿فَالْتَقَمَهُ الْحَوْثُ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾ ١٤٢ ﴿فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ﴾ ١٤٣ ﴿لَلَيْتَ فِي بَطْنِهِ إِلَىٰ يَوْمٍ يُبْعَثُونَ﴾ ١٤٤ ﴿فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ﴾ ١٤٥ ﴿وَأَتَيْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَقْطِينٍ﴾ ١٤٦ ﴿وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ﴾ ١٤٧ ﴿فَعَامَنُوا فَمَعَّانِهِمْ إِلَىٰ حِينٍ﴾ ١٤٨ ﴿(الصافات: ١٣٩-١٤٨) یه‌عنی: هندی به‌نییی مه یوونسه مه هلبژارتبوو و کربوو ژ پتیه‌مبه‌ران، ده‌می بیتی فهرمانا خودایی خو ئهو ژ باژتپیی خو ره‌قی، و ل‌گه‌مییه‌کا ژ باری داگرتی و تشری مرؤف سویاربووی. و پتیلین مه‌زن دۆر ل‌وان گرتن، قتیجا سویارتین گه‌مییی پشک هافیت دا باری گه‌مییی سشک بکه‌ن ژ ترستین نقزبوونا وئ دا، ئینا یوونس ژ وان بوو یین پشک که‌فتیه‌ سهر، و ئهو د‌ده‌ریایی دا هاته هافیتن، و نه‌هنگی ئهو داعویرا، و یوونسی ئهو تشت کربوو یی لۆمه‌ سهر ل‌ی بیته کرن. قتیجا ئه‌گهر ژ به‌ر وی عیباده‌تی و کاری چاک نه‌با یی وی به‌ری بکه‌فته د‌زکی نه‌هنگی دا کری، و کو وی ده‌می د‌زکی نه‌هنگی دا ته‌سبیحا خودی ذکر و دگۆت: (لا إله إلا أنت سبحانک إني كنت من الظالمین)، ئهو ههر دا د‌زکی نه‌هنگی دا مینت، و ئهو دا بته‌ گۆپا وی هه‌تا پۆژا قیامه‌تی. و مه‌ ئهو ژ زکی نه‌هنگی ئیناده‌ر، و هافیته‌ عه‌رده‌کی ئالا ژ ئافاهی و دار و باری، و ئهو یی له‌ش نساخ بوو. و مه‌ داره‌کا کولندی ل‌هنداث وی شینکر دا سیبه‌ری ل‌وی بکه‌ت، و دا ئهو مفایی بو‌ خو ژ بیینت. و مه‌ ئهو بو‌ سه‌د هزاران ژ ملله‌تی وی یان پتران هنارت، ئینا وان باوه‌ری پی ئینا، قتیجا مه‌ هه‌تا پۆژا مرنا وان هاتی ئهو هیلانه‌ د‌خۆشییان.

د‌سوورەتا (الأنبياء) ژی دا ههر ئیشاره‌ت بو‌ قتی سهره‌تاییی دئیته‌دان:

﴿وَذَا النُّونِ إِذْ ذَّهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ﴾

سُبْحَنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٨﴾ فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجِّنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُضِيحُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٩﴾ (الأنبياء: ٨٧-٨٨) يه‌عنی: تو به‌حسبی سهرهاتییا خودانی نه‌هنگی بکه، خودی نهو بۆ ملله‌تی وی هنارتیوو قتیجا وی گازییا خو گه‌هاندده وان به‌لی وان باوه‌ری پی نه‌ئینا، ئینا وی ژقان ب عه‌زایی دا وان به‌لی نهو ل خو نه‌زقرین، و وی صه‌بر ل سهر وان نه‌کیشا وه‌کی خودی فهرمان لی‌کری، و نهو ب عیجزی قه ژ ناف وان ده‌رکه‌فت، و سنگی وی ژ نه‌گوهردارییا وان یی تنگ بوو، و وی هزرکر کو خودی ل وی ناگرت و ل سهر ناکه‌ته به‌رته‌نگی ژ به‌ر قی کاری وی کری، ئینا خودی ب گرتنی و به‌رته‌نگییا دژوار به‌لا ئینا سهری، و د ده‌ریایی دا نه‌هنگی نهو داعویرا، قتیجا وی د تارییا شه‌قی و ده‌ریایی و زکی نه‌هنگی دا ب توبه‌کرن قه گازی خودایی خو کر و ئعتراف ب زۆردارییا خو کر کو وی صه‌بر ل سهر ملله‌تی خو نه‌کیشای، و گو‌ت: ژ ته پی‌قته‌تر چو خودایی‌ن حه‌ق نین، پاکی بۆ ته بت، هندی ئه‌ز بووم نه‌ز ژ زۆرداران بووم. ئینا ئه‌م د به‌رسقا دوعایا وی هاتین، و مه نهو ژ قی نه‌خوشییا دژوار پژگارکر، و ب قی په‌نگی ئه‌م خودان باوه‌رین پاستگو پژگار ده‌کین.

د سووره‌تا (النساء) ژی دا نافیی یوونسی د ناف وان پی‌غه‌مبه‌ران دا هاتییه یین کو خودی وه‌حی بۆ هنارتی، نایه‌ت دبیرت: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ (النساء: ١٦٣).

و جارا دووماهییی به‌حسبی قی پی‌غه‌مبه‌ری خودان قه‌در د قورئانی دا هاتییه‌کرن نهو ه یا د سووره‌تا (الأنعام) دا هاتی: ﴿وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُوسُفَ

وَلَوْ طَأَّ وَكَلَّا فَضَلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾ وَمِنْ عَابَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَأَخَوَانِهِمْ ۖ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾ (الأنعام: ٨٦-٨٧).

یونوس کی بوو؟

ناشکمرایه کو یونوس نیک ژ وان پیغه مبهرتن خودان قمبر بوو یتن خودی بو ملله تین وان هنارتین دا بهری وان بدهنه دینی خودی یی دورست.. و هر چنده قورئانی هندهک لایتن کورت ب تنی ژ سهرهاتییا فی پیغه مبهری بو مه قه گوهاستینه، بهلی ده می مروث فان نایه تان، د گمل وان همدیستین دورست یتن بهحسی فی پیغه مبهری تیدا هاتی، دده ته بهر نیک مروث دشیت دیمه نه کی پتکهاتی ل بهرچاډ بدانت.

نیکه مین بسیار دئیتنه هلیخستن ده می مروث بهحسی سهرهاتییا یونوسی دکمت نه قهیه: نهری یونوس کی بوو؟ و ل چ دهم ژبایه؟

ب راستی نه قورئانی و نه همدیستین دورست چو بهرستین ناشکمرایه ل سهر فی پسیری نه داینه، ب تنی د همدیسه کا دورست دا یا (بوخاری و موسلم) قه دگوهیزن، هاتییه کو ناڤی فی پیغه مبهری یونوسه و ناڤی بابی وی مه تتایه، هر وه سا (ابن نيسحاق) د سهرهاتییا چوونا پیغه مبهری دا -سلاڤ لی بن- بو طائیفی ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- قه دگوهیزت کو یونوس خه لکی باژپری (نینه وایی) بوو نه وی نوکه دبیزنی: موسلم.

ل دۆر ده می یونوس تیدا هاتییه هنارتن چو (ده قین شهرعی) د ده ست مه دا نینن، و ههژییه بیژین: د تهوراتا نوکه دا په رتوکه کا تایهت ب ناڤی (یونوانی کورپی نه متای) هیه، و ژ سهرهاتییا فی په رتوکی ناشکمرایه دبت کو نهڤ یونوانه هر یونوسه، و تهورات ناشکمرایه دکمت کو یونوان نیک ژ پیغه مبهرتن ئسرائیلییان بوو خودی بو خه لکی نینه وایی هنارتبوو..

ملله‌تی یوونسی:

وه‌کی مه‌گوتی: یوونس ئیک ژ وان پیغه‌مبه‌ران بوو ییتن خودی وه‌حی
بو هنارتی و فرمان لیکری کو به‌ری ملله‌تی خو‌یی کافر بده‌ته باوه‌رییا
ب خودی، و د گهل کو قورئان ئیشاره‌تی دده‌ته هژمارا ملله‌تی یوونسی یا
بوش ده‌می دبیت: ﴿وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ۝﴾ (الصافات: ۱۴۷)
یعنی: مه‌ئو بو سده هزاران یان پتر هنارتبوو.

ئه‌ف نایه‌ته ناشکرا ناکه‌ت کانئ ئمو ملله‌ت ل کیشه بوو؟ و که‌نگی
ژیا‌یه؟ به‌لی وه‌کی د گهل مه‌بۆری د حه‌دیس‌ی دا هاتییه کو ملله‌تی یوونسی
ل باژیری (نینه‌وایی) یی ئاکنجی بوو، و ته‌ورات ژی قی بۆ‌چوونی راست
دیینت، ب تنی تشته‌کی جودا هه‌یه: قورئان و حه‌دیس ناشکرا دکمن کو
یوونس ئیک ژ کورپن وی ملله‌تی بوو یی ئمو بو هاتییه هنارتن، و (سفر
یونان) ژ (العهد القديم) ناشکرا دکمه‌ت کو یونان مرۆقه‌کی ئسرائیلی بوو
خودی بو خه‌لکی نینه‌وایی ییتن نه ئسرائیلی هنارتبوو.

پشتی قی سیناهیی ل سهر که‌سینییا یوونسی و ملله‌تی وی که‌ره‌م که‌ن
دا به‌ری خو‌ بده‌ینی کانئ سه‌رهاتییا وی چ بوو؟

یوونس د نا‌ف ملله‌تی خو‌ دا:

سه‌رهاتییا یوونسی و ملله‌تی وی ژی به‌ریه‌که ژ به‌ریه‌پن گازیکرنا بو
دینی خودی د دیروکا مرۆقینییی دا، به‌ریه‌په‌کی خودان تامه‌ک و ده‌رسه‌کا
تایه‌ته، به‌ری ههر تشته‌کی هندی دگه‌هینت کو (ده‌عوه) کاره‌کی مه‌زنه و ههر
کاره‌کی مه‌زن بت قوربانییین مه‌زن بو دقین، مرۆقی کاری وی یتیشادانا
خه‌لکی بت دقیت صه‌بره‌کا مه‌زن ل سهر خرابییا وان بکیتشت، و هه‌را هندی
بکه‌ت کو (نه‌فسا مرۆقی) یا تژی باده‌کین ئالوزه و گه‌له‌ک حمز ژ هه‌ق‌کی و

ړكداريې دكټ.. مللټي يونسي ټيكن ژ وان مللټان بوو يټن ژ روناھيا
 توحيدې دويركهفتين و تووشي رهشه داقتن شركي و خودې نهاسيې بوو،
 ټينا قهدهرا خودې ولسا قيا خوديناسه كي ژ وان ب خو هلبژتړت و ب پهياما
 خو بو وان بهنيرت، و نهف خوديناسه يونسي كورې مهتاي بوو..

يوني ب وهيا خودې بهرې مللټي خو دا توحيدې، و وهكي همر
 پيغه مبهركي بهري خو -و پشتي خو ژي- وي مللټي خو ژ بي نه مريا
 خودې ترساند و گهف ب عزابه كا دژوار ل وان كر، بهلې وهكي همر جار
 مللټي وي نهو دره وين دهرخست و گوټي: خودې تو بو مه نه نارتې
 چونكي تو ژي وهكي مه مروقي، و نم گوهداريا ته ناكهين.

قورټان بو مه ناشكرا ناكټ كاني يونس چند سالان ما د ناڅ
 مللټي خو دا، بهلې ژ (سياقي) سهرهاتيا وي د گهل وان ناشكرا دبت كو
 نهو دهمه كي دريژ د ناڅ وان دا مایه، دهمه كي هندي دريژ كو صبرا وي تيدا
 خلاص بووي و قهناعت بو وي چي ببت كو هنده ټيدي كس ژ مللټي وي
 باوهريې نائيت، قيجا هزر بكمن نهو دهم چند يي دريژ بوو؟

ژ بهر سهره قيا وان صبرا يونسي نهما و نهو گهشته وي باوهري كو
 هنده ټيدي چو خير د سهرې مللټي وي نينه، لهو يونسي بندق د ناڅ بهرا
 خو و وان دا بري و گوته وان: نهی مللټي من يا ل سهر من خلاص! من
 گازيا خودې گهاند هوه و ړيكا راست نيشا هوه دا، بهلې هوه حقي
 نه قيت، قيجا ل هيقيي بن هتا سي رورتن دي عزابا خودې دي ب سهر
 هوه دا ټيت.. مللټي يونسي گوته ټيكن و دو: بهرې خو بدنه يونسي
 نهگر نهو د قان همر سي رورټان دا ژ باژتري دهركهفت نهو مهنه وي راسته
 عزاب دي ب سهر مه دا ټيت دقيت نم گوهداريا وي بكهين، ژ خو نهگر

نمو ما د باژتړی دا معنا نمو ژ خو وه دبیتړت. بهری نم بهرده وامییی د گهل یوونسی و سهراتییا وی بدهین ل قیتری راوستانهک دی مه ههبت:

د نایهتا (۴۸) یدا ژ سوورهتا (القلم) -نمو سوورهتا ل مهکههی هاتییه خورای- خودایی مهزن دبیتړته پیغه مبهری خو: ﴿فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْأُخُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ﴾ (القلم: ۴۸-۵۰) یهعنی: نهی پیغه مبهر، تو صهبری ل سهر نه مری خودایی خو بکیتشه و تو وهکی خودانی نه هنگی کو یوونسه نه که..

وی چ کړوو؟

تهفسیرزان دبیتړن: ده می بیتنه یوونسی تهنگبوی، وی هند صهر نه کیتشا هتا خودی نه مبهکی لی بکهت و وی هزرکر ژ بهر مانا ملله تی وی ل سهر کوفری و ههفرکییا وان یا دژوار د گهل پیغه مبهری خودی نمو هیژای عهزایی بوون وهکی وان ملله تین بهری وان نموتن ژ بهر کوفرا وان خودی عهزادیان و تیرین، و قی (تجتهادا) وی بهری وی دا هندی نمو ژفانی ب عهزایی بده ته ملله تی خو بیی کو خودی قی نه مری لی بکهت، لهز کر ئینا خودی ئیا دهرسه کی نیشا وی بدهت، و د ریکا وی را نیشا پیغه مبهرتن پشستی وی ژی بدهت؛ دا نمو صهبری ل سهر حوکی خودی بکیتشن، و بهرده وامییی د بهلاکړنا گازییا وی دا بکمن و لهزی ل چینا بهرهمی نه کمن.

ریکا ده عوی و نیشادانا ههقیی ریکهکا ب ساناهی نینه، و کو خه لک پشت بده نه وان بیر و باوه ران یین وان ژ باب و باپیران وهگر تین و دوپچوونا شریعه تی خودی بکمن، نهغه ژی نارمانجهکا نیریک نینه، نهفسا مرؤقی نهگمر ده مکی دیرتر ههقالینییا هزر و بیره کی کر نمو هزر و بیر نهگمر

چهند يا خهلمت ژى بت دى جهى خو د دلى دا كهت و ههر زوى دى نىكا
هند ژ څى دلى چى كهت كو جهين (حسساس) يين وهرگرتنا پيلان بمرينت
و نيدى دل څهمرت، تو څيجا هتا بيتى څان جهان بڅهژينى و گيانهكې نوى
بكهيه تيدا زهحهتهكا مهزن دى بينى، بهلى نهف كار نه كارهكې
(موستهحيله).

بهري خو بده جيهازى وهرگرتنا پيلين دهنكى نهوى هم دپيژينى:
(راډيو)، دى ته څيت نيزگهيهكى وهركرى، هندى ميلى -ل وى جهى يى نهو
نيزگه لى دهردهكهت- دى نينى و بهى تو ب سهر هل نابى، هتا وه لى
دڅيت تو بى هيڅى دې و هزر دكهى نيدى خلاس تو ب سهر وى نيزگهى هل
نابى، پاشى ته هند ديت ب خافلهتى څه دهستى ته ب ميلى كهفت و نهو
نيزگهينى تو هنده لى دگهرياي ب ساناهى دهركهفت.. عهين مهتهلا نهفسا
مرؤڅى ژى ب څى پهنكيه، دل -د لىشى دا- جيهازى وهرگرتنييه مرؤڅى
(داعيه) دى لى گهرييت وى جهى (حسساس) ژ دلى يى پيلا حهقيين
وهردگرت دهسنيشان بكمڼ دا پيلى بو بهنيرن، بهلى زهحهتهكا مهزن دى
پيڅه بينت و ب سهر هل نابت، بهلى دڅيت نهو بى هيڅى نهبت؛ چونكى وى
هند ديت ميل چوو سهر جهى حسساس و دلى پيل وهركرت، ب تنى صهر
و هويرينى ب لقاندنا ميلى څه دڅيت.

نهوى بڅيت رىكا راست نيشا خهلكى بدهت دڅيت صهرى ل سهر
خواريا وان بكيشت، يا ب ساناهيه مرؤڅ خو ژ خهلهتيني عيجز بكهت و
تهحهمولو خرابيى نهكهت و بچت پشت بدهته مرؤڅان و خو ژ وان څهدهر
بكهت و گهفان لى بكهت.. نهفه كارهكې ب ساناهيه و خوداننى خو رحمت
و تهنا دكهت، بهلى پشتى كهريا وى دادڅيت و عيجزيا وى سار دبت،
چ دى نيته شوينى؟ چونه!

ل مهكههئى و ب تايههتئى ل ههر سئى سالتئى بهرى مشههختبئونئى، كافرتئى
 قورهيشييان زئده زئده نهخوشى گههاند هپغهمبهري -سلاڤ لئى بن- ههتا
 دووماهيئى پيغهمبهري -سلاڤ لئى بن- قهستا طائيئى كر ب هيقييا هئدى
 كو خهلهكئى وئى باشتري خهلهكئى مهكههئى پيشوازيئى ل گازيا وى بكهن،
 بهلئى پا پيشوازييا وان گهلهك خرابتر بوو، بيئنا پيغهمبهري -سلاڤ لئى بن-
 گهلهك تهنگ بوو، ريكا شهف و پوژهكئى چوو بيتى هاى ژ خو ههبت! جبريل
 هاته نك و گوئى: خودئى گوو لئى بوو كانئى مللهتئى ته چ بهرسف دا ته، و
 وى ملياكهتئى چيايان هنارته نك ته كانئى ته چ دقيئت دا بو ته بكهت، و
 وى ملياكهتئى گوئى: نهگه ته بقيئت نهز دئى ههر دوو چيايئى ل دور مهكههئى
 ب سهر خهلهكئى وئى دا ئينمه خوارئى، پيغهمبهري -سلاڤ لئى بن- گوئى:
 ((بل أرجو أن يخرج الله من أصلابهم من يعبد الله وحده لا شريك له))
 وى گوئى: نه، هيقييا من نموه خودئى هئدهك مروقان ژ پشتيئى وان بينتهدهر
 عهبدينييا خودئى ب تنئى بكهن^(۱)، خودان (دهعهوه) دقيئت ب ڤى رهنگى
 دخيرخواز و خودان صهر بن.

پشتى يونوسى گهف ب عهزابئى ل مللهتئى خو كرى، و بيتى خودئى
 دهستويريئى بدهتئى، وى خو ژ وان قهدهركر، و چوو خو ژ باژئى دويركر و
 ل هيقييا هئدى ما كو عهزاب ب سهر وان دا بيت.. ههر سئى پوژ بوزين و
 نمو چئى نهبوو يا يونوسى گهف پئى ل مللهتئى خو كرى، يونوس گهلهك
 بينتهنگ بوو؛ چونكى ب ڤى رهنگى گوئنا وى ل بهر خهلهكى دئى دهركهفت
 درهوو.. و ههر چهنده مللهتئى يونوسى دكافر ژى بوون، بهلئى ههر كسهكئى
 د ناه وان دا درهوهك كريا و درهوا وى ناشكهرا بيا دهاته كوشتن -وهكى

(۱) بوخارى و موسلم ڤئى حمديسى ژ عانيشايئى قهدهگوهيزن.

د وی حمدیسا دورست دا هاتی نهوا (ابن اُبی شیبه) ژ (عبداللاهی کورې مسعودی) قه دگو هیئت- ژ بهر قتی چندی یوونس عیجزو و بریار دا نه زږته باژتړی خو.

حالی ملله تی یوونسی پستی چونا وی:

مه گوت: پستی یوونسی گه ل ملله تی خو کری بهری ملله تی وی ما لی کانی نهو دی ژ باژتړی ده رکعت یان نه، و پستی وان زانی کو یوونس یی ده رکعتی ترسه کا مه زن بو وان چیبو کو عذاب ب سمر وان دا بیت؛ چونکی وان چو جارن دره و ژ یوونسی نه دیتبون، و ترسا وان پتر لی هات ده می وان دیتی عموران خو لیکدا و ل هنداقی باژتړی وان کومبون، لهو وان بریار دا بهری عذاب ب سمر وان دا بیت نهو باوه ریی ب دینی یوونسی بین، و بو خو دوعایان ژ خودایی وی بکمن دا نهو عذابی ژ سمر وان پاکهت.

د حمدیسا عبداللاهی کورې مسعودی دا هاتییه: گاڅا یوونس ژ ناف ملله تی خو ده رکعتی، و وان هرکری عذاب دی ب سمر وان دا یت، نهو پابون ژنک و بچویک و تهرش و حیوانه تی خو همی ل مهیدانه کی کومکرن و ماک برنه لایه کی و تیشک ل لایه کی دی، و همییان پیکشه هموارین خو گه هاندنه خودی کو نهو وان عذاب نه دهت، و همییان پیکشه ژ دل باوه ری ب دینی یوونسی ینا، و حمز کر کو ب جهی وی کهفتبان و چوبانه نک دا نهو ژ دوعایان بو وان ژ خودی بکمت کو نهو وان عذاب نه دهت.. به لی وان نه دزانی کانی یوونس کیقه چویه. گاڅا وان ب قی پهنگی خو بو خودی شکاندی و ژ دل توبه کری خودی په حم ب وان بر و عذاب ژ وان پاشدا بر.

نه‌شه‌یه ده‌می قورئان دبیرت: ﴿ فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ ءَامَنَتْ فَنَفَعَهَا اِيْمُنُهَا اِلَّا قَوْمٌ يُّؤُسُّ لَمَّا ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنٰهُمْ اِلٰى حِينٍ ۝٩٨ ﴾
(یونس: ۹۸).

یونس د گهمییی دا:

پشتی یونس ب عیجزی څه ژ باژپړی خو ده‌رکه‌فتی و ل هیقییی مای
کو عذاب ب سهر وان دا بیت، ده‌نگ و باسین ملله‌تی وی ژئ قه‌تعه‌بوون،
و وی هزرکر نمو هر ل سهر کوفرا خو یین ماین، سی رۆژان وی خو گرت و
گوهری وی مال سهر دنیا یی کانی چ عذاب دی ب سهر ملله‌تی وی دا
ئیت.. هر سی رۆژ خلاص بوون و چو چی نه‌بوو، وی هزرکر خودی داخوازا
وی ب تیرنا ملله‌تی وی ب جه نه‌ئینا، ئینا ژ عیجزییتن خو دا وی بریار
دا نه‌زځرته باژپړی خو و ل دویف سهری خو بچت..

یونس چو ه‌تا گه‌هشتییه بهر لیثا ده‌ریاه‌کی..

- کیژ ده‌ریایی؟

به‌رسقه‌کا بنیر د ده‌ستی مه‌ دا نینه، ته‌ورات دبیرت: نمو ده‌ریایا سپی
بوو. و هر چاوا بت یونسی ل بهر لیثا ده‌ریایی دیت هنده‌ک مروث یی خو
ناماده دکمن دا ل گهمیه‌گتی سویار بین و بده‌نه ده‌ریایی، یونسی ده‌ستوری
ژ وان خواست کو نمو ژ د گهل وان سویار بت، ده‌می وان سهر و بهری وی
دیتی و نیشانتین چاکییی لی د دیار بوون وان ده‌ستوری دایی، و نمو ژ
د گهل خو سویارکر، ه‌یامه‌کی د ده‌ریایی دا چوون، و ب نیشانان څه ل څی
ده‌می نمو د گهل ئیک ماین خه‌لکی پاپوړی سهره‌تیا یونسی یا زانی و
ب سهر خو شمروځی و جامیرییا وی یین هلبوون و باوهری ب پیغه‌مبه‌رنییا
وی یا ئینای، وه‌کی دی نوکه بو مه‌ ناشکرا بت..

پشتی گهمی گهشتیه نیفا دریا یی وان هند دیت گهمیا وان راوهستیا و ژ جه نهلقی، وان بهری خو دایی ل دور و رهختن وان گهمی یی دئین و دچن، ب تنی گهمیا وان ژ جه ناچت، یوونسی پسارکر: نهقه چ ل گهمیا ههوه قهومییه؟ وان گوت: ئم ژی نزانین، یوونسی گوت: نهز دزانم.. عهبدهکی د گهل ههوه یی ژ خودانی خو رهقی، هتا هوین وی نههاقینه د دریا یی دا گهمیا ههوه ژ جه ناچت. وان زانی یوونسی بهحسی خزیه، ئینا گوتن: ئمی پیغه بهری خودی، ب خودی ئم ته ناهاقینه د دریا یی دا.. یوونسی گوته وان: پشکی بهاقین و ههچی پی پشک کهفته سهر وی بهاقین، وان گوت: بلا! وان پشک هاقت، پشک کهفته سهر یوونسی، وان گوتی: نابت ئم ته بهاقین، جارا دوی وان پشک هاقت دیسا پشک کهفته سهر یوونسی، وان بسته یی نهکر وی بهاقینه د دریا یی دا؛ چونکی ژ گوتنا وان یا بوری ناشکرا دبت کو وان باوهری ب پیغه بهرینیا وی ئینابوو، جارا سیی ژی پشک کهفته سهر یوونسی، ﴿فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ﴾ (الصافات: ۱۴۱)، یوونسی زانی خودی حکمه تهک د قی چندی دا ههیه، و دا ههقالین خو نهتیخته کراسی شهرمی ئو رابوو وی ب خو خو هاقتیه دریا یی..

د هندهک ربوایه تان دا هاتییه کو پیلین دژوار ب گهمیی کهفتن و وهسا هژبا خه لکی گوت: نهگهر ئم باری گهمیی شک نهکهین ئو دئ نقو بت، ئینا بریارا وان بوو ئو ئو پشکی بهاقین و ههچی پی پشک کهفته سهر، ئو دئ وی هاقتیه د دریا یی، و پشتی سی جاران وان پشک هاقتی و ههر سی جاران پشک کهفتیه سهر یوونسی، ئو رابوون یوونس هاقتیه د ئاقتی دا.

و بهلکي ريوایه‌تا ټيکي يا دورستتر بت؛ چونکي ټمو ب رټکه‌کا دورست
ژ (عبدللاهي کورې مه‌سعودي) يا هاتييه څه‌گوهاستن.

یوونسي د زکي نه‌نگي دا:

مسوگر خه‌لکي پاپورې پي نه‌خوش بوويه کو پټغه‌مبه‌ري خودي يونس
ب څي رهنګي ژ ناڅ وان ده‌رکه‌فت، به‌لي که‌فتنا پشکي ل سهر وي سي
جاران، و پشتراستکرنا وي بو وان کو خودي حکمه‌تک د پشت څي چهندي
پا هه‌يه چهنده‌کي مه‌سله ل بهر وان سڅک کر، هه‌مي هزارا وان ټمو بوو
يونس چوو و بهرپري وي هاتي پټچان.. به‌لي قه‌ده‌را خودي ب رهنګه‌کي
دي بوو: ﴿فَالْتَقَمَهُ الْحَوْتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ۝ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ۝ لَلِيبَ فِي بَطْنِهِ
إِلَى يَوْمٍ يُنْعَثُونَ ۝﴾ (الصافات: ۱۴۲-۱۴۴).

یوونسي زاني کاري وي کري کو بيي ده‌ستورپيا خودي ملله‌تي خو
هتلاي، کاره‌کي دورست نه‌بوو، و مه‌ته‌لا وي وه‌کي مه‌ته‌لا وي عه‌بدييه يي
ژ خوداني خو دره‌فت، له‌و وي گوته هه‌قالين خو: ټه‌ز دزانم بزجي د ناڅبه‌را
هه‌مي گه‌ميان دا گه‌مييا هه‌وه ب رټقه ناچت، عه‌به‌کي د گمل هه‌وه هه‌ي،
ټمو يي ژ خوداني خو ره‌څي، ټمو عه‌بد دڅيت جزايي خو وه‌رگرت.. و يوونسي
خو به‌ردا د ناڅ پټلټين ده‌ريايي يټين هار دا، يوونسي هزار دکر نه‌گر ټه‌وي
پشت دا ملله‌تي خو و قه‌ستا عه‌ردې خودي يي به‌رفره‌ه کر دنيا ل وي ته‌نگ
نابت: ﴿وَذَا الثَّوْنِ إِذْ ذَهَبَ مُغْنِصًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا أَنْتَ سُبْحَنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۝ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ
الْمُؤْمِنِينَ ۝﴾ (الأنبياء: ۸۷-۸۸)، خودي وه‌سا حمزکر (ټيله‌امي) به‌ته
نه‌نگه‌کي (حووته‌کي) کو ټمو بچت يوونسي ب ټيمانه‌ت ژ پټلټين ده‌ريايي
وه‌رگرت..

د ځي دنيايي دا يا هم تيدا دژين گلهک (سهبې) و (موسهبې) هه،
 يهعني: گلهک تش هه هه خودي يين کرينه نهگهر بو پديدابونا تشتهکي
 دي، بهري خو بدی: ناگر دېته نهگهر سوتني، ناف دېته نهگهر خهندقاندني..
 و هتا دووماهيبي، بهلي دځيت ژ بير نهکين کو هم خودايي شيای تشتهکي
 بو نيکي دي بکته نهگهر، ل بهر وي ناسي نابت ځي نهگهری -بو حکمهتهکا
 وي دځيت- راوهستين، ځيجا چ نهجام بي نهگهر پيدا ببت، يان نهگهر بيت
 و نهجام د دويش دا نهيت، هه بونا بچويکي نهگهر نهجامي گهشتنا ژن و
 ميران بت، يتي هه بونا ځي نهگهری خودي عيسا -سلا لى بن- دا، و ناگر
 نهگهر سهبې سوتني بت، د ناف ناگري دا خودي ئيبراهيم نسوت..
 مهعنا: ژيک څه تاندنا نهگهر و نهجامي ل بهر خودي کارهکي ب زحمهت نينه.

زکي حوتی، جهی کو دځيا يونس لى مريا، خودي بو وي کره جهی
 پاراستني، لهشي يونسي ل سهر ځي نهنگي حرام کر وها (ئيلهام) دايي
 کو نه خوشيبي نهگهينتي: ﴿وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾ (المدر: ۳۱) د ناف
 تاريا زکي حوتی دا، و تاريا دهريايي، و تاريا شهقي، يونسي هموارين
 خو گهاندنه خودي: ﴿فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ
 الظَّالِمِينَ﴾ ۵۵ ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَخَيَّرْنَاهُ مِنَ الْقَمِّ وَكَذَلِكَ نُخَيِّرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ۵۶ (الانبيا: ۸۷-۸۸)،
 بو جارا نيکي بوو د ديروکي دا مروځهک ل جههکي هوسا
 تهسبيحا خودي بکته: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ هم دوعا
 بوو يا ديروکي ژ دهقي يونسي وهگرتي و څهگيراي، و هم هم دوعايه يا
 خوداني خو ژ تنگافييان پرگار دکته.

ئيمام (هممد و ترمذي و نسائي) ژ (سعدی کورې همبو وهقفاصی)
 څه دگوهيزن، دبیزت: پيغه مبهري -سلا لى بن- گوت: ((دعوة ذي النون إذ
 هو في بطن الحوت: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ فإنه لم

يدع بها مسلم ربه في شيء قط إلا استجاب له)) يهعنى: ئەف دوعايا
يوونسى كرى ھر موسلمانەكى بۆ خۆ بكەت خودى دى د بەرسقا وى ئىت.
و ئەف دوعايە ژ دوعايىن تەنگافى و نەخوشيانە..

دەمى تارىيى تۇكا خۆ ل دۆر ستويى يوونسى شداندى پى ھەمى ل بەر
وى ھاتنەگرتن و ب تنى پىكەك وى ما، پىكا خودى، و دەمى وى ژ دلەكى
صافى گازى خودايى خۆ كرى، خودى د بەرسقا وى ھات، و كانى چاوا خودى
يوونس ژ قى تەنگافىيى خلاس كر وەسا ئەو ھر خودان باوەرەكى ھەبەت ژى
خلاس دكەت ئەگەر ژ دلەكى صافى ھوارىن خۆ گەھاندنى.

يوونس ژ دەرھى زكى نەھنگى:

خەلكى ەردى ھەمى ئەگەر پىشتەقانىن يوونسى بانە و د خزمەتا وى دا
بانە نەدشيان چو مفای بگەھىننى؛ چونكى ئەو ژ دەستى وان يى دوير بوو،
ب تنى خودى بوو دشيا د ھوارا وى بچت، ئەو خودايى شەف دای و تارى
كرى، و دەريا دای و كوير كرى، و نەھنگ دای و ھاقتىيە د ناھ پىلپىن
دەريايى دا، خودى فەرمان ل شەقى و دەريايى و نەھنگى كر كو ئىمانەتى
شەگەرىنن: ﴿فَالْتَقَمَهُ الْحَوْثُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٣٠﴾ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿٣١﴾ لَلَّيْتُ فِي
بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٢﴾ فَنبذناه بالعرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿٣٣﴾ وَأُثْبِتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَقْطِينٍ ﴿٣٤﴾﴾
(الصافات: ۱۴۲-۱۴۶).

ئەفە فايدى تەسبيحا خودىيە: ئەگەر ژ بەر ھندى نەبا كو يوونس ژ وان
كەسان بوو يىن تەسبيحا خودى دكر، بەرى كو ئەو بكەفتە د قى تەنگافىيى
دا، و پىشتى ئەو كەفتىيە تىدا ژى، زكى نەھنگى دا بتە مالا وى يا
دووماھىيى، ئەو دا بتە قەبرى وى، پىغەمبەر -سلاف لى بن- دپىرت:
(ال برفرەھىيى خودى بناسە ل تەنگافىيى ئەو دى تە ناست).

دهمى خودى دهستوى دايه نههنگى نيمانه تى بزقرينت وى قهستا بهر
ليتفا دهريايى كر، و وهكى دهيكهكا دلوثان دهمى بچويكى خو يى ساقا ددهته
بهر سنگى خو پاشى ب نازكى قه وى ددانته سهر جهى وى، نههنگى يوونس
دانا سهر عهردى و زقرى جهى خو..

يوونس وهكى وى سوزيلانكى لى هاتبوو يا بهر پيښه نه، لهشهكى
نهخوش و گيانهكى وهستياى. و دا خودى قهنجيا خو ل سهر عهبدى خو و
پيغه مبهري خو يوونسى تمام بكهت وهسا قهدهرا وى هاته سهر كو بنهكا
كولندى ل هنداقى وى شين بيت؛ دا سيبهرا خو لى بكهت، و دا نهو مفايى
بو خو ژى ببيت ههتا لهشى وى بزقرته سهر هيزا خو.

پيغه مبهري -سلاف لى بن- دبترت: پشتى دهمهكى نهو بنا كولندى هشك
بوو، ئينا يوونسى ل سهر كره گرى، خودى وهجى بو هنارت: نهري تول سهر
دارهكى دكهيه گرى كو هشكبووى، و تول سهر سهد هزار مروثان يان پتر
ناكهيه گرى ته دقيا وان ههميان بيهيه هيلاكى؟

پشتى يوونس زقرية سهر هيزا خو، و پشتى بو وى ناشكهرابووى كو
خودى نهقه ئينا سهرى دا نهو خهلهتيا خو بزانت، و ئيدى لهزى ل فهرمانا
خودى نهكهت بهري وهجى بو وى بيت، نهو رابوو سهر خو و ب نك وهلاتى
خو قه زقرى.

بهري نهو بگههته باژيرى خو، وى ب ريښه شفانهك ديت گوتى: تو يى
ژ كييى؟ شقانى گوتى: نهز ژ ملله تى يوونسيمه.. ئينا يوونسى پسار
ملله تى خو ژى كر، و كانى چ ب سهرى وان هاتيه؟ شقانى گوتى: پشتى
يوونس ژ ناڅ مه دهركهفتى حال و مهسلين مه نهقه نه.. نم ههمى يين
هاتينه سهر دينى وى، و مه صهنه مپهريسى يا هيلاي، كهيفا يوونسى

گهلک ب ځی خهبري هات، لهو خو ب شقاني دا ناسين و گوتی: نهگه تو زځريه باژتري بيژه خهلکي من يونس ديتييه، و دویر نينه ههقالين يونسي نهوتن د گهل وي د گهميبي دا پستي هاځيتنا يونسي زځري بن و سوجهتا وي بو خهلکي باژتري وي ځهگيړا بت، لهو شقاني مانا يونسي ب غهريبي ځه گرت و گوته يونسي: نهگه تو يونس نهبي و نهز بچم بيژمه وان من يونسي ديتي، نهو دي من کوژن؛ چونکي تو دزاني ل نک مه مروځي درهوين دئته کوشتن، ځيجا کي دي شاهديي بو من دهت؟ يونسي گوتی: نهث داره و نهث جهه شاهديي دي بو ته دهن.. شقاني گوتی: پا کاني فرماني لي بکه، نينا يونسي گوتی: نهگه نهث جحيله هاته نک هموه هوين شاهديي بو بدهن، وان گوت: بلا! دهمي جحيلي نهث چهنده ديتي زاني نهځه يونس پيغه مېهره و نهځا وي کري موعجزيه.

چارهکا دی مللهتي يونسي:

يونس دهمي ژ ناڅ مللهتي خو دهركهفتي نهو ههمي دکافر بوون، و نوکه ههمي يتن هاتينه سهر ديني وي و وان صهنه مېهرتسي يا هيلاي و باوهري ب تموحيداً خودي نينايه.. هوسا شقاني سوجهت بو يونسي ځهگيړا، و ژ سياقي سهرهاتيبي ديار دبت کو يونس نيکسهر نهزځري باژتري و خو گرت کاني جحيل دي چ کهت، دهمي جحيل نيځاري زځريه مال، گوته مروځين خو: حال و مسهلين من و يونسي نهځهنه، وان گوتی: مادهم هوسايه رابه دابچينه نک مهلکي و سوجهتا خو بو بيژه، گاځا نهو جحيل ل ديوانا مهلکي ناماده بووي، گوتی: من يونسي ديتي و وي سلاځين ل هموه کرين، مهلکي نيکسهر گوت: ځي جحيلي بېمن بکوژن! نهځه ژي هندې دگهينت کول نک وان تشتهکي مسوگه بوو کو يونس نهمايه و کو نهث ناخفتنه درهوه.

جحیلی گوتی: من ده لیلی خۆ ل سهر ئی چەندی ههیه، پاشی مهلکی
هندهک مروث د گهل هنارتن و چوونه وی جهی یی جحیلی گوتی من یونس
یی لی دیتی، ل ویری وی جهی و وی داری شاهدهیی بو جحیلی دا، گاڤا
نهو زقرینه نک مهلکی و سوجهت بو مهلکی قه گپرای، مهلک ژ سهر
کورسیکا خۆ هاته خواری دهستی جحیلی گرت و بر دانا سهر جهی خۆ و
گوتی: تو ژ من چیتری ل ئی جهی روینییه خواری، و وی جحیل ل شوینا
خۆ کره مهلک.. پیغه مبهه -سلاڤ لی بن- دبیرت: وی جحیلی چل سالان
ب تازهیی حوکم ل وان کر.

و وهسا ژ نایهتان ئاشکهرا دبت کو یونس پشتی هنگی یی زقریه
بارتیری خۆ و د ناڤ وان دا یی مای هتا مری.

یونس باشته:

دووماهییه مه دقیت بترین: دوبر نینه هندهک ده می سهرهاتییا یونسی
د گهل مللهتی وی دخوینن و ئی لهزا وی دبینن یا بوویه نهگهرا ئی
(عقوبو) خودی دای، دوبر نینه کسهک ههبت خۆ ژ یونسی باشته ببینت،
یان هزر بکهت ئهڤ خهلهتییه بهایی وی کیم دکهت، قیجا دا ئهڤ هزرا
خهلهت ل نک کسهی پهیدا نهبت پیغه مبهه -سلاڤ لی بن- د هه دیسهکی دا،
ئهوا (بوخاری) قه دگوهیزت، دبیرت: ((ما ینبغی لعبد أن یقول: أنا خیر من
یونس بن متی)) یهعنی: نابت بو عهدهکی بترین: ئهز ژ یونسی کوپری
مهتتای چیترم.

سهرهاتییا مووسا و هاروونی -سلاف لی بن-

مسئله کا فەر ل دهستپیکتی:

هەر کسه کئی سووره تین قورناتی بخوینت، و هزرا خو د وان سهرهاتییا
دا بکمت یین خودی بو مه شه گتیراین دئی تی ئینته دهر کو سهرهاتییا مووسا
پیغه مبهری -سلاف لی بن- پتر ژ ههر سهرهاتییه کا دی د قورناتی دا یا
هاتییه دوباره کرن، و هژمارا وان جهان یین کو سهرهاتییا موسایی د گهل
ملله تی وی تیدا هاتییه شه گتیران نیزیکی سیپ- جهانه، ژ بلی وان نایه تین
ب تنی ناخی موسایی تیدا هاتی، لهو پسپاره ک ل ئیری دئیتیه هلیخستن:
ئه ری بۆچی قورناتی هنده پویته ب سهرهاتییا موسایی کرییه؟

ب هزرا من باشتین بهرسف ل سهر قی پسپاری هاتییه دان نه فهیه:
خودی زانایی تشتی بهرچاڤ و نه بهرچاڤ دزانی کو هندی جوهینه -ئهوین خو
ب دویکه فتیین موسایی دزانن- ل درژییا دیروکتی دئی دوژمنترین هه ڤرک
بن بو قی ئوممه تی یا نهف قورنانه بو هاتییه خواری، بهلکی قورناتی
ب ناشکه رای ئیشارهت یا دایه قی دوژمنکاریا وان ده می گوتی: ﴿لَتَجِدَنَّ
أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ ءَامَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا﴾ (المائدة: ۸۲) تو -ئه ی
پیغه مبهر- دئی بینی دژوارترین مروژ د نه یاره تییا وان دا یین باوهری ب ته
ئینای و دویکه فتنا ته کری، جوهینه؛ ژ بهر سهره قی و کافری و نه یاره تییا
وان بو حه قییی، و ئهوین پوتپهرتس.

و دیرۆک ژى -هەر ژ رۆژا ئىکى يا دەستپیکرنا گازىيا ئىسلامى و ههتا
 نهئرو- باشتري شاهده ل سهر نهيارهتيا قى توخمى مروقان بو ئىسلامى و
 موسلمانان، و بهرگهريانا وان بو کوشتنا پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- پتر
 ژ جاره کى، و ههقالينيا وان بو کافري مکهه دژى موسلمانان نيشانا
 ئىکى بو، و يا دووماهيى نهبوو، ل سهر دوژمناتيا وان بو ههبوونا
 ئىسلامى..

خودى دزاني کو شهرى ئىسلامى ژ لايى جوهيان قه پتر ژ ههر کسه کى
 دى دى نيته کرن، لهو يا پيتقى بوو قورئان ههر ژ دهستپىکى دويکهفتيىن خو
 ب تبيعهتى دوژمنى وان يى سهره کى ئاگهدار بکهت، دیرۆکا وان يا سپى و
 رهش قه گيرت، و نهتييىن وان بهليقرت، و يا دلئ وان بهرچاڤ بکهت، ههر
 وهسا ئاشکهره بکهت کاني ئهو د گهل پيغه مبهري خو دچاوا بوون؟ ئهو
 ب چ رهنگ خه لکى دخاينىن، و جهى لاوازيى ل نک وان چيه؟ ئوممهتا
 قورئانى پيتقى ب زانينا قى چهندي ههبرو؛ دا دوژمنى خو يى ههر و ههر
 باش بناست.. بهلکى ژ بهر قى چهندي بوويه قورئانى بو مه موسلمانان هنده
 بهحسئ ئسرائيليىن جوهى کرييه، و ئهو ب مه دايه ناسينئ ئه گهر ئهم تن
 بگههين.

مللهتى موسايى ل مصرى:

موسا پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- ئىک ژ کورين مللهتى ئسرائيلى بوو،
 ئهو مللهتى د هيتيىن خو دا دگههته پيغه مبهري خودى ئسرائيلى کو
 يه عقوبى کورئ ئيسحاقيه، و وهکى ژ سهرهاتيا ييوسفى بو مه ئاشکهره
 بووى ئسرائيل و کورين وى ل وهلاتئ کهنعانيان (ل فلسطينا نوکه) دژيان،
 پاشى ل دويث داخوازا ييوسفى وان فلسطين هتلا و چوون قهستا مصرى

کر. ده مټی بنه مالا یه عقووبی هاتینه مصری حوکی مصری ژ دهستی
 فیرعهونیان ده رکه فتبوو و که فتبوو د دهستی هکسوسان دا نهوین ژ ده رقهیی
 مصری هاتین و ده سه لاتا فیرعهونیان هلوه شاندي، لهو خه لکی مصری
 وه سا بهری خو ددا وان هکسوسان کو نهو هتزه کا داگیرکرن، و د دهوله تا وان
 دا یووسف بووبوو وه زیر و خودان حوکم، و هر ل ژیر سیبهره وان ئسرائیل و
 دوونده ها خو هاتنه مصری و لی تاکنجی بوون، و هر ژ بهر قی چهندي
 ئسرائیلی ژی ل بهر خه لکی مصری دگران بوون، ژ بلی کو دینی ئسرائیلیان
 و یی مصریان وه کی ئیک نه بوو، ئسرائیلی خودتناس بوون و وان باوهری
 ب پیغه مهران هه بوو، به لی مصریین قبطی کافر بوون، و عیباده تی
 صه نه مان دکر، و هنده ک جاران ژی -وه کی ل سهر ده مټی موسایی- وان
 باوهری ب خوداینیا فیرعهونی دینا.. ژ بهر قی جوداهییی ژی مصریان
 ب هاتنا ئسرائیلیان نه خوش بوو، و وان هزر دکر نهو دی دینی وان
 گوهرن.

د گمل قی نه ثیانا مصریان بو ئسرائیلیان، هندي هسکوس ل سهر
 حوکی، کس نه دشی نه خوشییی بگه هیته ئسرائیلیان، به لی پستی مصری
 شیان هکسوسان ده ریخن و جاره کا دی حوکی بیخنه دهستی فیرعهونیان
 ل دۆرتن سالا (۱۵۶۰) بهری زایینی، نهو ب بسته یی ویرانه ئسرائیلیان،
 و نه خوشییین مه زن ئینانه سهری وان، وه کی دی بو مه دیار بت.

مصر بهری بوونا موسایی:

جفاکا مصری -بهری موسایی و ل سهر ده مټی وی ژی- یا پیکهاتی بوو
 ژ دو ته خیان: قبطی: و نهغه خوچیتن مصری بوون، و حوکم د دهستی وان
 دا بوو؛ چونکی فیرعهون ژ وان بوو. و ئسرائیلی: و نهغه دیبانی بوون،

ل سەر دەمی هكسوستان هاتبوونه مصری و لی ئاكنجی بووبوون، وهکی بهری نوکه مه فهگوهاستی.

زانایتن ئسرائیلی و شارهزایتن وان دگوتن: باپیری مه یی مهزن ئیبراهیم دهمی هاتییه مصری و مهزنی مصری یی وی سەر دهمی قیای ژنکا وی سارایی ژنی بستینت^(۱)، مزگینییهک بو وی هاتبوو دان کو پیغه مبه رهکی مهزن ژ دوونده ها وی دئی رابت، ملکێ مهزنی مصری دئی ل سەر دهستی وی پویج بت، و ئهو دهه نیزیکه بیت.

و دبێژن: ل وان هه یامان مهزنی مصری ب خوژی د خهوێ دا ددیت ناگرهک ژ لایێ شامی فه دهات و دگههشته مصری و ب خانییتن قبطییان دکهفت، و خانییتن ئسرائیلیان ژنی پاراستی دمان.. وی داخوازا تهعبیرا خهونا خو کر، هندهک زانا و خیفزانکان گوتی: نهفه نهوه یا ئسرائیلی ژنی دبێژن، زهلامهک د ناڤ وان دا دئی رابت ملکێ ته دئی ل سەر دهستی وی خراب بت.

نهف گوتنه ل دلێ فیرعمونی نههات، وی گوت: ههر چاوا بت دقیت نهز نههیلیم نهف چهندا هه چی بیت.. لهو وی بریار دا: ههچی بچوکیکی د ناڤ ئسرائیلیان دا بیت سهحکهنی، نهگهر ئهو کوپ بت دقیت ئهو بیته سهروژتکرن، و نهگهر کچ بت -بو خدامینیا مه- بلا ئهو بیته هیلان، و مهخسهدا وی ئهو بوو ئهو ب قی چهندهی ریکی ل وی زهلامی بگرت یی ئسرائیلی ل هیقیی!

نهفه ئهو نهخشه بوو یی فیرعمونی دانای دا ملکێ خو پپارێژت.. بهلی پا سهرتیرا وی ب بهری کهفت، و ئهوا خودی قیای ههر چیبوو.

(۱) د سهراهاتیا ئیبراهیمی دا بهحسی قی چوونا وی بۆ مصری مه فهگوهاستیه.

فیرعمون و سیاسه‌تا وی:

ژ سیاقی چیرۆکا مووسایی نه‌وا د قورئانی دا هاتی دئیتیه زانین کو ده‌می مووسا -سلاڤ لی بن- بووی، و هه‌تا نه‌و د گهل ملله‌تی خو ژ مصری ده‌رکه‌فتی ئیک فیرعمونی حوکم ل مصری دکر^(۱)، ناڤی وی چ بوو؟ نه قورئانی و نه سوننه‌تی به‌رسقا قی پسیری نه‌دایه.

ل دویف وان ڤه‌کۆلینین زانایین شینواران ل دووماهییا سه‌دسالا نۆزدی و ده‌سته‌پیکا سه‌دسالا بیستی زایینی، ل سه‌ر وان فیرعمونان کرین یین له‌شین وان یین ده‌رمانگری هاتینه دیتن، نوکه هزر پتر بو هندی دچت کو فیرعمونی مووسایی (مبتاحی کوپی رمسیسی دوی) بوو نه‌وی ل دۆرتن سالا (۱۲۳۵) به‌ری زایینی حوکم ل مصری دکر.

ل سالا (۱۸۹۸) زایینی له‌شی مبتاحی ل گۆرستانه‌کا باژیری (طیبه) ل مصری هاته دیتن، و پستی هنگی ب نه‌ه ده‌ه ساله‌کان ڤه‌کۆلین ل سه‌ر هاتنه‌کرن و له‌شی وی ژ لای زانایان ڤه هاته فه‌حصکرن، و ژ به‌ر وان شکستن و هه‌رشینین کول سه‌ر هه‌ستیکیڤن قی فیرعمونی هه‌ین زانا گه‌هه‌شته وی باوه‌ری کو ئه‌ف فیرعمونه ب مرنه‌کا طه‌بیعی نه‌مریه، به‌لکی درین مه‌زن یین ب له‌شی وی که‌فتین هه‌تا نه‌و مری، و ل سالا (۱۹۷۵) زایینی وینه‌یین وی یین فۆتۆغرافی هاتنه‌گرتن و به‌لاڤکرن^(۲).

(۱) ژ ریوایه‌تا تموراتی دئیتیه زانین کو نه‌و فیرعمونی مووسا ل مالا خو ب خودانگری یی

جودا بوو ژ وی فیرعمونی مووسا بو هاتییه هنارتن، برته: سفر الخروج ۲ / ۲۳.

(۲) بو پتر به‌رفره‌هی برته پمروکا (القرآن الکریم والتوراة والإنجیل والعلم) یا دکتۆر مۆرس

بوکی، چاپا نیکی سالا ۱۹۹۶، مکتبه مدبولی، القا‌ره، بپ ۲۶۳ - ۲۸۸.

قورئان بۆ مه ئاشکرا دکەت کو فیرعمون ئیک ژ وان مەزنان بوو یێن
 نزم بهری خۆ ددا مللهتی، گاڤا وی خۆ دیتی زهلامی ئیکتییه د وهلاتی دا
 وی ژ بیرکر کو ئەو کورسیکا ئەو نوکه ل سەر پروینستی گهلهکین وهکی وی و
 ژ وی ب هیزتر ژ یێن بن ئاخ کرین.. وی دفنا خۆ ل خه لکی بلندکر و
 ئیکه مین هزرئ خۆ ل سهری دای ئەو بوو وی هزرکر: ئەو نه وهکی خه لکین
 دییه یێ نوکه ئەو حوکمی لی دکەت، بۆچی؟

وی گۆت: چونکی مصر ملکێ منه، و د ناڤ مصریان دا کهسهک
 ل پیتزا من نینه، ﴿وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَبْقَوْمَ الْإِنْسَ إِلَىٰ مُلْكِ مِصْرَ وَهَٰذِهِ الْأَنْهَارُ
 تَجْرَىٰ مِن تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾ (الزخرف: ۵۱) فیرعمونی د ناڤ مەزنین
 مللهتی خۆ دا کره گازی و خۆ ب مەلکاتییا مصرئ مەزن کر و گۆت: ئەری
 ما ملکێ مصرئ نه یێ منه و ئەڤ رویاره د بن من را دبۆرن؟ ئەری ما
 هون هیز و مەزنییا من، و لاوازی و ههژاریا موسای نابینن؟

و چونکی وی هزر دکر مەزناتییا مصرییه ئەڤ مەزنییه دای، ئەو لی
 گه پیا ئیکا هند بکەت ئەڤ مەزناتییه ژ دەست وی دەر نه کهڤت، ب چ ریک
 دی شیت قی چەندی کەت؟

نایه تهکا قورئانی دبیرت: ﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا
 يَسْتَضِيعُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ (القصص: ۴)
 هندی فیرعمونه خۆ د عەردی دا مەزن کر و د سەردا چوو، و
 وی خه لکێ عەردی کر نه کۆم و دهستهکین جودا جودا، و وی کۆمهک ژ وان
 لاواز دکر کو ئسرائیلی بوون، کورپن وان قه دکوشتن، و ژنکین وان دئێخسته
 بن دهستی خۆ، هندی ئەو بوو ئەو د عەردی دا ژ خرابکاران بوو.

و وهکی ناشکرا قتی ئایهتی دو خرابکارییتن فیرعمونی یتن مهزن
دهسنيشانکرن:

يا ئيکي: ليکفه کرنا مللهتی ل سهر هژماره کا کۆم و پارت و دهسته کيتن
ژيکجودا و ليککهفتی، بو هندئ دا ئهو بشيت وان ههمی ليککهفتيان
بيخته بن دهستی خو، ل دويش وئ سياسه تا کريت ئهوا ديترت: (وان
ژيکفه که دا تو بيه مهزنی وان).

يا دووئ: وی فتنا (طائفی) د ناڤ جفاکي دا خورت کر، و خوشيا
دهسته که کي ل سهر حسييا دهسته که کا دی دابين کر، ئسرائيلي کر نه خولام و
خزمه تکار بو قبطيان، سوخره و زياره ب زهلامين وان دکرن، و ژنکين وان
بو بيخيري و خدامينيی دبرن، و ئهو بو وی دووماهيی بريار دا ههر
بچويکه کي ببت نه گهر کور بت دقيت بيته فهکوشتن: دا پتر دلي وی ل وان
هين ببت!

و پشتی مللهتی خو سهرشوپ کري و هيلای فیرعمون د ڤان ههر دو
سياسه تين خو یتن خرابکار دا ب سهرکهفت، وی دلي خو بره کاره کي
مهزتر، فیرعمون د ناڤ مللهتی دا رابوو و گۆت: ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيهَا الْمَلَائِكَةُ
مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرِ﴾ (القصص: ۳۸) و ل جهه کي دی گۆت: ﴿فَقَالَ اَنَا
رَبُّكُمْ الْاَعْلٰی﴾ (النازعات: ۲۴) فیرعمونی گۆته مللهتی خو: نهزم ئهو
خودايی ههوه یی چو خودا د سهر وی را نههين. یهعنی: فیرعمون ب هندئ
پازی نهبوو کو ئهو ئيک ژ خودايین وان بت، بهلکی گۆت: خودايی ههوه یی
ژ ههميان مهزتر نهزم! لهو دقيت تشتهک يتي من ل وهلاتی ههميی چي
نهبت..

بهرسقا مللهتی چ بوو؟

وان گوت: بهلې ئمز بهنې وهیږه وهکې تو دبېژن. همر چهنده بیرا هندهک ژ وان دهات دهمن هیشتا فیرعمون د زکې دهیکا وی دا، بهلې د گمل هندې ژې وان گوت: بهلې، خودایې مه یې مهزنتر تویی.. و چو زړتهک دورست نابن نهگهر بهری هنگې ملله تهکې سهرشور نهبت!

بنه مالا موسایې:

موسا پیغه مبهړ -سلاف لی بن- کوړې عمرانیه، نهغه نه تشتهکې بهرگومانه: چونکې د حمدیسهکا معراجې دا یا (عبداللاهی کوړې عه بیاسی) ژ پیغه مبهړی -سلاف لی بن- قه گوهاستی، هاتییه: ((شهقا ئیسرائی نهز د بهر موسایې کوړې عمرانی را بۆریم...))^(۱) و د تفسیرا نایه تا (۳۳) دا ژ سووره تا (آل عمران) ئموا تیدا هاتی: ﴿إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (النازعات: ۲۴) هندهک تفسیرزان دبېژن: مهخسه د عمرانې ل قیڑې بابې موسایه، و (آل عمران) موسا و هاروون بوون و ئمو پیغه مبهړین ژ دوونده ها وان هاتینه هنارتن^(۲).

عمران ئیک ژ میړچاکتن ئسرائیلیان بوو، بابې باپیړی وی -ل دویف گوتنا دیرؤکنقیسان- (لاوی) یې کوړې (یهعقوبی) بوو، و ژنکا وی ژې وهکې تهورات دبېژت همر ژ بنه مالا (لاوی) بوو.

دهمن فیرعمونی بریار دای بچویکتن ئسرائیلیان یین کوړ بینه کوشتن و نهف بریاره ب جههاتی، دبېژن: دهستهکا فیرعمونی گازنده کرن و گوتن: ب قی دهست و داری چو زه لام د ناٹ ئسرائیلیان دا نامینن بو مه بچنه

(۱) نیمام موسلم قی حمدیست قه دگوهریزت.

(۲) هندهکتن دی دبېژن: مهخسه پې عمرانی بابې مهریه مییه، باپیړی عیسیای -سلاف لی بن-، و هژییه بیژن: شؤقه کمترین تهوراتی دبېژن: ناٹې بابې موسایې (عمران) بوو، و ناٹې دهیکا وی (یوکابد) بوو.

زباران و خولامینیا مه بکمن، مهعنا: ئهو کارتن ئهو نوکه بو مه دکمن
دقیقیت ئهم ب خو بکهین، و ئهفه تشتهکتی ب زهحهته..

دووماهییتی پابوون داخواز ژ فیرعهونی کر کو ئهو سالهکتی بچویکان
بکوژن ئیکتی نه؛ دا زهلام د ناڤ وان دا نهبریتن، فیرعهون ل بهر یا وان
هات، و ل وی سالا بچویک نهدهاتنه کوشتن خودی کوپهک دا عمراننی ناڤی
وی کره (هاروون)، و ژ بلی هاروونی عمراننی کچهکا فاما ژی ههبوو ناڤی
وی (مهريهم) بوو.

بوونا مووسایی:

ئهو سالا خودی مووسا تیدا دایه عمراننی و ژنکا وی ئهو سال بوو یا
فیرعهونی بچویک تیدا دکوشتن، لهو مالا عمراننی کهفته دهراڤهکتی زنده
تهنگ، دهمی نیشانین ههملی ل سهر ژنکا عمراننی ئاشکهرا بووین، وی خو
ژ خهلهکی قهدهرکر؛ دا سوچهتا ههملی وی نهگهسته فیرعهونی و ئیلچیییتن
وی، و دهمی ژفانی وی هاتی، وی هنارته ب دویڤ هندهک ژنکیتن باوهری
پا دا هاریکاریا وی بکمن و بو بچویکی وی بینه داپیرک..

و پشتی بچویکی وی دهركهفتی کوپ ئیکجار سهرتن پریان ل بهر وی
بهرزه بوون، و ترسا وی ئهو بوو زهلامیتن فیرعهونی ب سهر سوچهتا وی
هلبین ویتن بچویکی وی بیهن قهکوژن.

خودی دبیرت: هنگی مه ئیخسته سهر دلێ دهیکا مووسای کو تو
ب پشتراستی شیري بدهیتی، و نهگهر تو ترسیای مهسهلا وی ئاشکهرا بیت
تو وی بکه د سندوقهکتی دا و بهافیتزه د رویاری دا، بیی تو بترسی کو
فیرعهون و مللهتی وی وی بکوژن، و ل سهر دویرکهفتنا وی تو ب خهم

نه‌که‌غه، هندي ئه‌مين ئهم دئ کورئ ته زڅړنینه نک ته و دئ وی کهینه
پتغه‌مبه‌ر)).

مووسا د نیلی دا:

ده‌مئ ده‌یکا مووسایی ترسیای مه‌سه‌لا وئ ناشک‌ه‌را بیت، و پستی وئ
زانی ئیلچییین فیرعه‌ونی یین نیزیکی مالا وئ دبن، و ئهو دئ ئین مالا
وئ (تفتیش) کمن، وئ ب وئ (ئلهامئ) کر یا خودئ ئینایه سهر دلی، و
کورکئ خو یی بچویک کره د سندو‌قه‌کئ دا و هاقیت‌ه د نیلی دا، و پیلین
ناقئ بچویک ب سندو‌ق قه د گمل خو بر..

دلی ده‌یکئ سهد ناواز گوتئ، ثایه‌ت دبیرت: ﴿وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أَمِّ مُوسَىٰ قَلْبًا
إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّيَّطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لَئِكَوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۵۰﴾﴾ (القصص:
۱۰) یه‌عنئ: دلئ ده‌یکا مووسایی وه لی هات ئهو ژ بلی خه‌ما مووسایی
و به‌حسئ وی ژ همر تشته‌کئ دی یی هه‌بت قالا بوو، و نیزیک بوو ئهو
ناشک‌ه‌را بکه‌ت کو ئهو کورئ و تیه نه‌گهر مه‌ دلئ وئ موکم نه‌ک‌ریا، قیجا وئ
صه‌برکی‌شا و ئهو ناشک‌ه‌را نه‌کر؛ دا ئهو بیه ژ وان خودان باوه‌ران یین باوه‌ر
ژ سؤزا خودئ دکمن.

وئ نه‌زانی کانئ ئاف دئ ره‌حمئ ب بچویکئ وئ به‌ت و وی گه‌هینه
جه‌ه‌کئ ته‌نا و رحه‌ت، یان ژئ پیلین هار دئ وی د ئاف خو دا نقو کمن،
له‌و پستی وئ زارو‌کئ خو ب ناقئ دا به‌ردای، وئ گوته کچا خو یا فاما:
ل دویف وی هه‌ره‌ه کانئ دئ چ ب سه‌رئ وی ئیت؟

کچکئ فه‌رمانا ده‌یکا خو ب جه‌ئینا و ل دویف وئ سندو‌قئ چوو یا
برایئ وئ یی سا‌قا تیدا، و ژ دویر‌قه وئ زیره‌قانی لی دکر، و د گمل چوو
حه‌تا وئ دیتی سندو‌ق به‌ر ب قه‌سرا فیرعه‌ونی قه چوو، ئه‌غه چ بوو ده‌یکا

وئ کړی؟ وئ دڅیا بچویکې خو ژ چاڅین فیرعهونی و زهلامین وی دوبر
بکته، نهغه وئ ب دهستین خو نمو هنارته قسرا فیرعهونی؟

بهلی قهدهرا خودی تشتهکی دی دڅیا.. پیلین ناڅی سندوق گههاند نک
قسرا فیرعهونی نمو دکهفته بهر لیقا ناڅی، ب چ پهنگ؟

دبیرن: ل وئ روژا دهیکا موسای نمو بهردایه د ناڅی دا، کچا
فیرعهونی د گهل خدام و بهردهسکین خو ل سهر لیقا نیلی بوون، وان هند
دیت سندوقهکا بچویک د گهل پیلین ناڅی یا روژا دئیت، پاشی نمو سندوق
هیدی هیدی ب نک وان شه هات، تو دا بیرئ ئیک ب دهست یی وئ
دئینت.. وان هندهک کس هنارتنه سندوقی دا ژ ناڅی ههلینن و سهکهنی
کانی چ تیدایه.

ل مالا فیرعهونی:

قهدهرا خودی د کهفن دا وها یا هزکری چی گاڅا فساد و خرابکاری
ژ همدی ده رکفت و زیده بوو، نمو ب خو (قایروسی) نه مانا خو د ناڅ خو
دا هل دگرت، و ب خودان دکته، پاشی پی تی دچت! چهند جاران مه
دیتییه یان گوه لی بوویه گاڅا روژا زالمهکی دئیت کورسیکا وی ههر
ب وان دهستان دئیته دهرنشیفکرن یین سپیده و ئیقاران بو وی دهاتنه
لیدان؟!

خودی بهرئ موسایی دا قسرا فیرعهونی؛ دا نمو ب خو وی ب خودان
بکته، نمو موسایی سوباهی دووماهییا فیرعهونی دی ل سهر دهستی وی
بت.. زهلامین فیرعهونی سندوق ژ ناڅی ههلاند.. دبیرن: کسئ بستهیی
نهکر سندوقی شهکته، گوئن: هتا نم دبهینه نک خاتوینی.

پشتی ئمو زڅړينه قسمري وان سندوق بر و چوونه نك ژنا فيرعموني،
 خاتوينا قسمري يا مهن^(۱)، و سوجهتا خو بو څهگيړا، وي سندوق څهكر ديت
 بچويكهكي ساڅا و ديمگهش و جوان يي تيدا، كهيفا وي گهلهك ب څي
 بچويكي هات و رهحما وي چوويي، لهو دهمي فيرعمون زڅړيه مال و
 سوجهتا بچويكي زاني، و پريار داي ئف بچويكه بيته كوشتن، ژنكا وي
 بهرېځاني ژ بچويكي كر و گوت: وي نهكوژن، بهلكي فايدې مه تيدا بت،
 يان ئم وي بو خو بكهينه كور. فيرعموني داخوازا وي بو ب جهينا و ئمو
 زاروك هيتلا ساخ، و دهستوري دايت كو ئمو وي د قسمري څه ب خودان
 بكهت.

پامانا نافي موساي:

پشتي څي چندي وان څيا ناهكي بداننه سمر څي بچويكي، و ل دويځ
 ريوايهتا تهروراتي كچا فيرعموني نافي څي بچويكي كره: موسا، يان
 (مووشي)، و بهلكي ئمو د بنيات دا پيشهكا قبضي يان عبري بت، و
 مهنيا وي -وهكي تهورات دبترت- ئموه يي ژ نافي دئيت ههلاندن^(۲)، و
 هندهك دبترن: ئمو ژ دو پارچهيان پيك دئيت: موو يهني: ئاف، و شي
 يهني: دار، ژ بهر كو ئمو د نافي دا ل نيزيكي بنا دارهكي هاتمديتن.

زځړاندا موسايي بو نك دهيكاي:

گاڅا بوويه دهمي شيردانا بچويكي، بچويكي كره گري، هندی خهلكي
 مالا فيرعموني هاتني كو ئمو شيري ژنكهكي ل قسمري بخوت، وي نهخوار!

(۱) د حمديسين درست دا هاتييه كو نافي وي (ناسيا) بو، و د هندهك ريوايهتان دا هاتييه

كو نافي بابي وي (مواحم) بو.

(۲) برتنه: سفر الخروج ۱۰/۲.

خودى د قورئانى دا ديتړت: مه ل سهر مووسايى حهرامكر نمو شيرى
ژنكه كى بخوت هتا نم وى بزقړيننه نك دهيك وى..

خاتوين پتقه مهحتل بوو، نهزاني دى چ چارهى بو قى زاروكى بينت،
دووماهيى وى ژ هندهك خدامان خواست نمو وى بيهن و بچنه ناڅ بازتړى
سهحكه نه ژنكه كى شيرى بدهتى بهرانهر كړتبهكا باش، بهلى تشتى غهريب
نمو بوو وى زاروكى شيرى چو ژنكا نهخوار، ل وى دهى خوشكا مووسايى
ب سهر وان خدامان هلبوو، وى دزاني سوجهتا قى زاروكى چييه، نمو وى
گوته خدامان: نهز ماله كى نيشا هموه بدهم كړ نمو وى باش ب خودان بكن
و شيرى بدهنى، و د گهل وى ب پهحم بن؟ وان گوت: نهوى..

خوشكا مووسايى نمو دانه دويڅ خو و برنه مال، گاڅا نمو گههشتينه
مالا دهيك مووساى و وان مووسا دايه قى، نيكسهر وى دهقى خو هافيتته
پاخلى و شيرى وى خوار، خدام زقړينه قهرى و مزگينى دا خاتوينى كو وان
ژنكهك ديت شيرى بدهته مووسايى، خاتوينى گوت: ههړن بېژنى بلا بيتته
قهرى ل نك مه؛ دا ههر جار شيرى بدهته زاروكى مه..

دهيك مووسايى ل بهر نههات، وى نهذقيا د (جهووى نيشهوى) يى
مالين مهزن دا بڅيت، وى گوته خدامان: نهز ژنهكا خودان مال و عهياالم، و
نهز نهشيم مالا خو بهيلم، نهگهر هموه بقيت نهز ل مالا خو دى زاروكى هموه
بو هموه ب خودان كم.

دهمى وان گوتنا ژنكا عبرانى گههاندييه ژنا فيرعهونى، ژنا فيرعهونى
ل بهر هات.. و ب قى پهنگى خودى مووسا زقړانده نك دهيك وى؛ دا نمو
بزانت كو خودى سوزا خو ههر ب جه دئيت.

مووسا ب شیرئ دهیکا خو یا خودان باوهر هاته ب خودانکرن، و ههر هه یام هه یام ژنا فیرعهونی ئەو دئینا نک خو، ههتا مووسا فامابووی، پشتی ئەو هاتییه شیرقه کرن، خدامان ئەو زقرانده قهسری ل نک (ئاسیایی) ئەوا ب رهنگهکی نازک و جوان ئەو ب خودانکری، ههتا بوویه نیف زهلام!

گونهها موسایی:

مووسا ل مالا فیرعهونی هاته ب خودانکرن ههتا مهزنبووی و بوویه زهلام، و تهگهر پسیار بیته کرن: ئهرئ ل وی دهمی خه لکی دزانی کو مووسا مرۆقهکی ئسرائیلییه یان نه؟ دئ بیژین: چو بهرسف ل سهر قئ پسیاری نه د قورئانی و نه د همدیسان دا نههاتینه.. و ههر چاوا بت مووسا ل مالا فیرعهونی مهزنبوو ههتا بوویه زهلامهکی تمام، و مووسا ل قئ دهمی د ناث خه لکی هه مییی دا ب زانین و تیگههشتن و جامیریئ هاته ناسین..

رۆژهکی ل دانئ نیقرۆ دهمی ههتا دشاریئت و کۆلان ژ مرۆفان قالا دبن، مووسا ب دزی قه هاته ناث باژیری، ژ کیقه دهات؟ نزا.. به لکی ژ قهسرا فیرعهونی ئەوا دکهفته بهر په ری باژیری، ئەو هات و وی دیت ههفرکییا دو زهلامانه: ئیک ژ وان ژ مللهتی مووسای بوو، ژ ئسرائیلییان، و یی دی قبطی بوو، ژ مللهتی فیرعهونی، ئەوی قبطی دقیا تهعداییی ل یی ئسرائیلی بکهت، لهو زهلامی ئسرائیلی داخوازا هاریکاریی ژ مووسایی کر دژی نه یاری خو..

ل قئیری د ناچهرا دو کفانان دا دئ بیژین: ئهرئ بوچی زهلامی ئسرائیلی ههوارتن خو گههاندنه مووسایی؟

تهگهر هنگی مووسا هیشتا ل مالا فیرعهونی بت چاوا زهلامی ئسرائیلی دئ داخوازا هاریکاریی ژئ کهت؟ یان تو بیژی: بهره قانییا مووسایی

ژ ئسرائیلییان -خالین وی یین شیر، ئەگەر هنگی وی نەزانیبت ژێ کو ئەو
ب خو ئسرائیلییه- تشتهکی هندێ بەلاڤ بت هەتا زەلامەکی ئسرائیلی
ل سەر جادهیهکی هەوارین خو بگههینتی؟ بەلکی!

بشتی زەلامی ئسرائیلی هەوارین خو گەهانیدنه مووسایی، بینا مووسایی
ژ قی دیاردا هەر پۆژ گەلەک جارێ دەت تەنگ بوو، بۆچی مصری
ب قی پەنگی تەعداییی ل ئسرائیلییان دکن؟ مووسایی کولمەک ل زەلامی
قبطی دا، و ژ بەر هیزا وی یا دژوار ئەو زەلام د جە دا مر، و هەر چەندە
ئەو زەلامی مصری مۆڤهکی کافر ژێ بوو، و مەخسەدا مووسایی ب قی
کولمی ئەو نەبوو وی بکوژت، بەلێ د گەل هندێ ژێ دەمی مووسایی ئەو
کوشتی گۆت: ئەڤ کاره ژ پالدا نا شەیطانی بوو، ئەوی کەربێن مەن ڤهکرێ
هەتا مەن کولم دانایی و ئەو مری، هندی شەیطانه بۆ عەیاڵی ئادهمی
دوژمنه، وان ژ پیکا راست لاددهت، و نەیارهتیا وی بۆ وان یا ئاشکەرایه.

مووسای گۆت: خودایی مەن، مەن زۆرداری ل نەفسا خو کر ب کوشتنا
وی نەفسا تە فەرمان ب کوشتنا وی ل مەن نەکری ڤیجا تو وی گۆنههی بۆ
مەن ژێ ببه. خودایی مەن، ژ بەر وی قەنجییا تە د گەل مەن کری ب وهەرگرتنا
تەوبی و گۆنهژێرنی و قەنجییتن مەزن، ئیدی ئەز بۆ کەسی نابمه
پشتەفانی گۆنهه و تاوانا وی.

سوحبەتا کوشتنا زەلامی قبطی ل مصری بەلاڤبوو، کەسی نەزانی کێ
ئەو کوشتیه؛ چونکی ل وی دەمی ژ مووسایی و وان هەردو زەلامان پێڤهتر
کەس ل وێری نەبوو، ئیک هاته کوشتن و ئیک ما، یەعنی: شاهدهک ل سەر
گۆنهها وی هەبوو، لەو دلێ مووسایی ب ترس کەفت.

زانایې نااقدار (ښځه کثیر) دېپرېت: ((فیرعهونی هنگی نه د زانی مووسا
ژ بهنی ئسرائیلیانې بهلې مووسایی ب خو ئهف راستیه د زانی، لهو ترسا
مووسایی نهو بوو فیرعهون و زه لامین وی ب ځی کارې وی بحمسیین و
ته حقیقی پې بکمن و بزنان کو مووسا ژ ئسرائیلیانې، ځینجا نهو نه خوشیې
بگه هینه وی...)).

لهو مووسا ل باژپرې ب ترس کفت و گوځې وی ما ل خه لکی کانې دې
چ به حسې وی زه لامې کوشتی کمن، پرژا د دویت دا دیسا مووسا هاته
باژپرې و وی دیت هه قالې وی یې دوهی یې شېرې قبطیه کې دی دکته، و
جاره کا دی یې هاریکاریې ژ وی دخوازت، مووسا ب نک څه چوو و لې
خوړې و گوځې: هندې توی تو مرؤځه کې زیده سهر د اچووی، و بهرزه بییا ته
یا ناشکرایه.

پاشی ده مې مووسایی ځیای درېه کی ل زه لامې قبطی بدهت، نهوې
ئسرائیلی هرزکر مووسای دځیت درېه کی ل وی بدهت، لهو وی گوځې: نهی
مووسا! ما ته دځیت من ژې بکوژې وه کی دوهی ته زه لامه ک کوشتی؟
ب راستی ته دځیت د عهردی دا بییه زړه که کې کوته ککار، و ته نه ځیت تو
ژ وان بی یېن چاکییې د ناڅېرا خه لکی دا دکمن!

گاڅا زه لامې قبطی نهف گوځنه ژ یې ئسرائیلی گوځ لې بووی، بازدا دا
ځی زانینا نوی ب دهست کفتی زوی بگه هینه فیرعهونی: نهی فیرعهونې
مه زن! من زانی کې دوهی نهو زه لامې مه کوشتیه.. مووسا، نهوې ته
د مالا خو دا ب خودانکری دوهی سهر ئسرائیلیه کی زه لامه کې مه یې
کوشتی، و نیزیکبوو نه فرؤ نهو من ژې سهر ئسرائیلیه کی بکوژت.

ئەف خەبەرە ل دلی فیرعمونی نەخۆش هات، لەو د گافتی دا وی کۆنگری
خۆ گرتدا و بریار دا مووسا بێتە کوشتن؛ دا چو کەستین دی ب قی پەنگی
بستە نەبن، بەلێ خودی مرۆڤەک هەر ژ جقاتا فیرعمونی بۆ مووسای
(موسەخخەر) کر، وی ب لەز خۆ ب مووسایی را گەھاند و گوتی: ئەی
مووسا، هندی مەزنین مللەتی فیرعمونینە دان و ستاندنی یێن دکن دا تە
بکوژن، ئیجا تو ژ قی باژیری دەرکەڤە، هندی ئەزم ئەز بۆ تە ژ شیرەتکارانم
و دلی من یی ب تەڤە. موسایی شیرەتا وی ب جەئینا، بەلێ ئەو کیڤە
بچت؟

مووسا ب ترس ڤە ژ باژیری فیرعمونی دەرکەفت.. گوھتی وی لی بوو
هەندەک وی بگرن، و وی دوعا ژ خودی کر کو ئەو وی ژ مللەتی زۆردار
پزگار بکەت.

مووسا ل باژیری مەدیەن:

مووسا ژ مصری دەرکەفت و ب لایی پۆژەلاتی ڤە چوو، ژ دەشتا
(سینائی) دەرپاس بوو، و گەهەشتە ژیرییا وەلاتی شامی، ل نیزیکی باژیری
مەدیەنی، ئەو باژیری بەری هنگی ب نیزیکی سیسەد چارسەد سالان خودی
پێڤەمبەری خۆ شوەیب بۆ ھنارتی..

دەمی موسایی قەستا مەدیەنی کری، و ژ بن دەسەلاتا فیرعمونی
دەرکەفتی وی گوت: بەلکی خودایی من بەری من بەدەتە چیتەری پتکی، و
گاڤا ئەو گەهەشتییە سەر ئاڤا مەدیەنی وی کۆمەکا مرۆڤان ل وێری دیت وان
پەزی خۆ ئاڤ ددا، و ژ وان وێڤەتر وی دو ژنک دیتن وان خۆ ژ خەلکی
ڤەدەر کرپوو، و پەزی خۆ ئاڤ نەددا؛ چونکی ئەو دبی ھیز بوون و وان نەڤیا
ملمانی د گەل زەلامان بکەن، و بەری وان لی بوو ھەتا پەزی خەلکی

خلاس ببت، دا پاشی ئمو ژى پەزى خۆ ئاڧ بدهن، قىچا دەمى مووسايى ئمو ب وى پەنگى ديتىن دلئى وى ما ب وان قە، و گۆتى: ھموە خىرە؟ وان گۆت: ئمە مەملانى د گەل زەلامان ناکەين، و ھەتا خەلک ژ ئاڧدانى خلاس نەبت ئمە نەشتىن پەزى خۆ ئاڧ دەين، و بابى مە پىرەمىرەكى ب ئاڧ سال قەچوويىيە، ئمو نەشتىت پەزى ئاڧ بدەت؛ چونكى ئمو يى مەزن و بىچارەيە. مووسايى ژ قى كارى وان زانى ئمو ژ بنەمالەكا پاڧژ و بژوينن، لەو وى پەزى وان بۆ ئاڧدا، دىيژن: ھەلانەكى مەزن ھەبوو كۆمەكا زەلامان ئمو رادكر ددانا سەر دەرئ بىرى، گاڧا شقانان پەزى خۆ ئاڧ ددا وان ئمو ھەلان ددانا سەر دەرئ بىرى، ئمو ھەردو كچك دا چن ئمو ئاڧا ژ بەر وان ماى دەنە پەزى خۆ؛ چونكى ئمو نەدشيان ھەلانى ژ سەر دەرئ بىرى راکەن، گاڧا مووسايى پسىارا وان كرى: ھوين بۆجى ل قىرتنە؟ وان ژ پاڧژىيا خۆ قىيا مەسەلى بۆ وى روھن بكەن: ئى زەلام! ئمە نە ئموين يىتن شۆلى زەلامان بكەين، بەلئ مەجبوورىيە، مە كەسى خۆ نىنە و بابى مە پىرەمىرەكى ب ئاڧ سال قە چوويىيە.

گاڧا مووسايى چىرۆكا وان زانى، دىت يا فەرە ل سەر وى ئمو ھارىكارىيا ئان ھەردو كچكان بكەت، لەو ئمو ب نك بىرى قە چوو، و وى ب تنئ ئمو ھەلانى مەزن راکر و پەزى وان كچكان ئاڧدا، پاشى چوو بەر سىبەرا دارەكى و گۆت: خودايى من، ھندى ئمەزم ھەر باشىيەكا تو بگەھىنيە من ھەر چ بت ئەز يى پىتقىمە.

ل مالا پىرەمىرى:

دىيژن: كچكەكى ژ ھەر دويمان گوھ ل دەنگى مووسايى بوو دەمى وى دوعا بۆ خۆ ژ خودايى خۆ كرى و گۆتى: ئەزى پىتقىمە، لەو وى زانى ئەڧ

مروځه کسه کې غمربيه و نه خه لکې څي جهيبه، گاځا زڅړينه مال، بابي وان
ژ هاتنا وان يا زوي عه جېنگرتي بوو، وان چيروکا خو د گهل وي زه لامي
بياني بو بابي خو څه گتړا، گاځا پيره ميړي ب سوجه تا وان زاني، گوته کچه کا
خو: هره بيژن بلا بيته مالا مه؛ دا هم ژي هاريکارييا وي بکمين ژ بهر
وي هاريکارييا وي بو هموه کړي.

نيک ژ هردو کچين وي چوو، و ب شرم څه ب نک موسايي څه چوو،
و گوته: بابي من يي داخوازا ته دکهت دا کړيا ناڅدانا ته بو په زئ مه
بده ته ته. موسا د گهل وي چوو مالا وان، و ديژن: موساي؛ دا کو
سومعه تا وي بپاريزت، گوته: نه ز دئ بهري ته چم، گاځا ته ديت من پتکا
خو خه لهت کر بهرکه کی ب وي لايي دا بهاڅيڅه يي مالا هموه لي، دا نه ز
پتکا خو درست بکم، هم چاوا بت موسا گهشته مالا پيره ميړي، و
دهمې نهو هاتييه نک بابي پيره ميړ، و وي چيروکا خو د گهل فيرعه وني و
ملله تي وي بو څه گتړاي، بابي کچکي گوته وي: نه ترسه تو ژ فيرعه وني و
ملله تي وي يي زوردار رزگار بووي، وان چو دهسه لات ل سمر عردئ مه
نينه، و دهستي وان ناگه ته ته.

ل څيري مه دڅيت بيژن: هندهک کس هه نه هزر دکمن کو نه پيره ميړه
شوعيب پتغه مبر بوو، به لي - وه کی مه د سهرهاتييا شوعيبی ژي دا
ناشکرا کړي - شوعيب ل ده مه کی نيزيکی ده مي لووطی هاتبوو هنارتن، و
د ناڅهرا لووط و موسايي دا نيزيکی چارسد سالان هه نه، لهو تشته کی
به رعه قل نينه نه پيره ميړه شوعيب بت^(۱).

(۱) تورات ديژت: نه پيره ميړه کاهني مديمني (مدياني) بوو، و ناڅي وي ره ونييل بوو.
(سفر الخروج ۲ / ۱۸)، و ل جهه کی دی ديژت: ناڅي وي (يهشروون) بوو (سفر الخروج

مووسا و خزماينيا پيره ميٽري:

مووسا هه يامه کي ب ميٽقانداري ل مالا پيره ميٽري ما، بهلي مووسايي ژي دزاني و خه لکي مالي ژي، کو مانا وي ب څي پرهنگي د مالي دا تشته کي بهر وخته، و چونکي هه ردويان پيتڅي ب ټيک و دو هه بوو: مووسايي ب مالي؛ چونکي ټهو يي بي ماله، و مالي ب مووسايي؛ چونکي ټهو يا بي سهميانه، ټيک ژ خه لکي مالي کو کچه کا پيره ميٽري بوو گوته بابي خو: بابو، تو څي زه لامي بو خو ب کري بگره؛ دا شقاني پهزي ته بکته؛ چونکي شقاني ژ هه مييان چيتر تو بگري ټهو يي ل سهر پاراستا پهزي ته يي ب هيز بت، و يي ټه مين و دهسپاک بت؛ دا تو ژ خيانه تا وي يي پشتراست بي.

ژ (عبدللاهي کوربي عمباسي) دنيته څه گوهاستن، دبیرت: هنگي بابي وي گوتي: تو چ دزاني کو مووسا يي ب هيز و دهسپاکه؟ وي گوت: يي ب هيزه چونکي روژا وي پهزي مه ټاځدای، ټهو شيا ب تني وي حهلاني پاکه يي نه ده زه لام دنيته حه تا دشتين راکهن، و ټهو يي ټه مينه چونکي روژا نهز چوويم من ټهو داخوازکريه مالا مه، وي گوته من: نهز دي بهرا ته چم، و هر گاځا من ريکا خو خه له ت کر بهرکه کي بهافيژه لايي دورست دا نهز لي بچم. گاځا پيره ميٽري نهف گوتنا کچا خو گوھ لي بووي، مووسا پتر د چاځين وي دا مهزن بوو، بهلي چونکي وي دزاني مانا جحيله کي زوگورد د مالا وي دا، و ټهو خوداني دو کچين ل شوييا، تشته کي نه يي دورسته وي څيا (شهرعييه تي) بده ته مانا مووسايي ل مالا خو، لهو وي گوتي: من

٣ / ١) و ژ هندهک صحابي و تابعيان دنيته څه گوهاستن کو نهف پيره ميټره ژ بنه مالا شوعه يي بوو، وهکي (نبن که ټير) څه دگو هيزت.

دهمى مووسا گههشتييه دهقرا (سينائي) و نيزيكي چيائي طوورى
 بووى، شەقى ب سەر عەردى دا گرتبوو، دنيا سڤ و سەقەم بوو، مووسا و
 عەيالئى خۆ ژ چيائي دەرئاس بوونە لايئى رۆئاڤايئى، و چونكى مووسا
 ب ڤتكي يئى شارهزا نەبوو ڤئ ل وى بەرزە بوو، و وى نەزاني دئ ب كيژ
 لايى دا چت، ل سەر ملتى خۆ يئى راستى زڤرى بەرئ وى ب چيائي كەفت،
 ناگرەك هاتە بەر چاڤان، مووسايى گۆتە بچويكتن خۆ: كانئى ڤاوەستن ئەزئ
 ناگرەكى ژ لايئ طوورى قە دبينم؛ بەلكى ئەز خەبەرەكى بۆ هەوە بينم، يان
 بەلكى ئەز ھەندەك ناگرى بۆ هەوە بينم دا ھوين خۆ پئى گەرم بکەن.

دهمى مووسا ب نك ناگرى قە هاتى وى ديت ناگر يئى ژ دارەكتى بلند
 دبت، ل وى گفاندئ دكەفتە رۆژئاڤايا چيائي ل ھنداڤى نھالا (طووايئى)،
 ل دەستپيكتى وى ھزرەر ناگر يئى بەرئويە دارەكتى، ب نك قە چوو، چەند
 گاڤەكان نيزيك بوو، سەھمى سەرئ وى گرت..

ئەقە چيە؟

ھەر وەكى رۆناھيە نە ناگرە؟! ئەگەر نە پا بۆچى دار ناسوژت؟ چەند
 ناگر ژئ بلند دبت كەسكاتييا دارئى يا زیدەتر لئى دئيت؟ ئەقە چيە؟

گاڤا مووسا گههشتيئي، خودئ ب خۆ -ب ھەمى مەزنييا خۆ قە- گازی
 وى كر: ((ئەى مووسا، ھەندى ئەزم ئەز خودئ مە، خودايئى ھەمى
 چيكرىيان..)) قەدرگرتنەكا مەزن بوو، نە ب تنئ بۆ مووسايى، بەلكى بۆ
 نفسئى مرۆڤى ھەمىيئى، خودئ ژ بانين بلند بيئە كەرەمى و عەبدەكتى خۆ
 باخيئت، نە كارەكتى بچويكە.

((ئەى مووسا ئەز خودايئى تەمە، قئيجا بۆ خۆ ئامادەكرن بۆ ئاخافتنا
 د گەل خودايئى خۆ، تو خۆ پئىخواس بكە و پئيشقە وەرە، تو يئى ل جەھەكتى

پیرۆز.. ئه‌ی مووسا، من تو بۆ په‌یاما خو یی هلبژارتی، قتیجا تو گوه‌ بده وی تشتی بۆ ته‌ ب وه‌جی ژ نک من دئیت: هندی ئەزم ئەز ئەو خودامه‌ یی ژ من پتیه‌تر ب دورستی په‌رستن بۆ کسێ دی نائیته‌کرن، چو هه‌قه‌شک من نین، قتیجا تو په‌رستنا من ب تنی بکه‌، و تو نقیژی بکه‌ و به‌حسێ من ب تنی تیدا بکه‌. هندی ئەو ده‌مه‌ یی مرۆف پشتی مرنی تیدا رادبن هه‌ر دئ ئیت، نیزیکه‌ ئەز وی ده‌می ژ خو ژێ قه‌شێرم، قتیجا چاوا خه‌لک دئ زان؛ دا هه‌ر نه‌فسه‌ک ب وی کارێ د دنیا یی دا کری ژ باشی و خرابییان بیه‌ته‌ جزادان. قتیجا -ئه‌ی مووسا- بلا ئەو کس ته‌ ژ باوه‌ری ئینانا ب قی ده‌می پاشدا نه‌به‌ت یی باوه‌ری پی نه‌ئینای، و دوکه‌فتنا دلچوونین خو کری، و دره‌و ب قیامه‌تی کری، ئەگه‌ر تو دئ تیچی..).

پاشی به‌ری خودی (ته‌کلایفا مه‌زن) ل وی بکه‌ت، و بیژتی: هه‌ره‌ قه‌ستا فیرعه‌ونی بکه‌، و دا ئەو بۆ وی به‌رچاڤ بکه‌ت کو چو تشت ل به‌ر وی ناسی نابن و هه‌ر تشته‌کێ وی قیا ئەو وی دکه‌ت بلا چه‌ند یی غه‌ریب ژێ بت، خودی گۆتی: ((ئمو چیه‌ د ده‌ستی ته‌ یی راستی دا ئه‌ی مووسا؟)).

مووسایی گۆت: ئمو گۆپالی منه‌، ده‌می ئەز ب ریشه‌ دچم ئەز وی دده‌مه‌ به‌ر خو، و ئەز به‌لگان بۆ په‌زی خو پی دوه‌رینم؛ دا به‌هرن، و هه‌ده‌ک مفایین دی ژێ بۆ من تیدا هه‌نه‌.

خودی گۆته‌ مووسای: ((تو گۆپالی خو به‌هائیه‌)).

ئینا مووسایی ئەو هاقیته‌ عه‌ردی، و د گاشی دا ئەو بوو مار و ب ریشه‌ چوو.. مووسا ژ قی چه‌ندێ عه‌جیبگرتی بوو، و ترسه‌کا مه‌زن د دلێ وی دا په‌یدا بوو، له‌و پاشپاشکی ئەو زقیری و خو ژ وی ماری دویرکر و قیا به‌هه‌ت.. خودی گۆتی: ((وی ماری بگه‌، و ژێ نه‌ترسه‌، ئهم دئ جاره‌کا دی

وی کهینه گۆپال، و تو دهستی خۆ بکه د بن چهنگی خۆ څه ڼهو دئ ده رکهفت سپی وهکی بهفری بیتی چو نه خوشی لی بن؛ دا ڼهو بو ته بېته نیشانه کا دی. مه ڼهو چنده کر؛ دا ڼم ژ وان ڼایه تین خۆ یین مه زن نیشا ته بده یین یین دېنه نیشان ل سهر شیان و ده سه لاتا مه یا مه زن، و راستیا پیغه مبه رینیا ته)).

پشتی خودی ڼف هردو موعجزه نیشا پیغه مبه ری خۆ موسایی داین گوتی: ((ڼهی موسا، هره نک فیرعه ونی؛ چونکی ڼهو یی ژ پی خۆ ده رکهفتی و بی ڼمربیا خودایی خۆ یا کری، هره به ری وی بده تمو حید و په رستا خودی)).

موسایی گوت: خودایی من، من مرؤقه ک ژ ملله تی فیرعه ونی یی کوشتی، و ڼمز دترسم ڼهو ژی من پیش وی څه بکوژن، و برایی من هاروون ژ من ڼزمان په هوانتره، څیجا تو وی ژی د گهل من به نیره دا ڼهو من راست ده ریخت، و دا ڼهو پیش من څه وی تشتی بیثرت یی من دڅیت بو وان ڼاشکه را بکه م، هندی ڼمز ڼمز دترسم ڼهو من دره وین ده ریختن ده می ڼمز دیثرمی: ڼمز پیغه مبه ره کم بو هموه هاتیمه هنارتن. خودایی من، تو سنگی من بو من فره بکه، و کارئ من ل بهر من ب ساناهی بیخه، و تو ڼزمانی من ب گوتنا ره هوان به رده؛ دا ڼهو د گوتنا من بگهن.

خودی گوتی: ((ڼم دئ داخوازا ته ب جه ڼنین، و دئ ته ب برایی ته ب هیز ڼیخین، و دئ هیجه ته کی ل سهر فیرعه ونی و ملله تی وی دېنه هموه څیجا ڼهو نه شین چو خرابییی بگه هینه هموه. هوین هردو ڼهی موسا و هاروون- و همچییی باوه ری ب هموه ڼینای دئ یین سهرکهفتی بن ل سهر فیرعه ونی و ملله تی وی؛ ژ بهر ڼایه تین مه و ڼهو حقیقا د گهل هموه دا)).

ژ څي دان و ستاندني دو مسهله يو مه ناشکرا دېن:

يا ټيکي: مووسا پيچهکي د ناخفتنا خو دا څهدما، و نهمزمانی وی یی رههوان نهبوو، و د نهگهرا څي چندی دا دبیرن: ده می مووسا هیتستا یی ساڅا ل قسرا فیرعمونی، ژنا فیرعمونی یاری یو دکرن و نمو دهلاڅیت، فیرعمون ب رهخ وی څه بوو، ئینا وی مووسا کره د کوشی دا، مووسای ریپین وی کیشان، فیرعمون عهصه بی بوو، و گوته هندهک زتره څانین خو: وهرن څي بچویکی بکوژن، ژنا فیرعمونی مهدهر یو موسایی کر و گوته: نمو یی بچویکه قهسپی و پهلې ژتیک جودا ناکت. فیرعمونی گوته: باشه نم دئ وی جهربینین، و گاڅا وان پهلهک و قهسپهک داناینه بهر موسایی، وی دهست دا پهلې و کره د دهڅي خو دا. ژ بهر څي چندی نهمزمانی وی گران بوو.

يا دووی: بهری مووسا ژ مصری برهڅت دزانی وی برایهک همبوو، و ناڅي وی هاروون بوو، نمو وی داخواز ژ خودی کر کو برایی وی ژي د گهل وی بکهته پیغه مېر، و خودی داخوازا وی ب جهینا و وهی یو برایی وی ژي هنارت.

مووسا ل کتچکا فیرعمونی:

پشتی مووسا ژ چایی طووری زقریه څه، نمو د گهل عیالی خو زڅری مصری، ب چ رهنگ؟ و گاڅا گهشتییه مصری کیڅه چوو؟
قورناني پهرده ژ سهر څي ټيکي رانه کړییه.. دبت نمو زقریسته مالا خو، ل نک برایی خو هاروونی؛ دا سوجه تا قاصدییا خو و وی یو نک فیرعمونی یو وی څه گیت.

قورئان ئېكسەر بۆ مە بەحسنى مووسا و هاروونى دكەت دەمى ئەو
ل كۆچكا فيرعهونى نامادە بووين.. كۆچك يا تژیسوو ژ مەزن و كەنكەنیتن
مصرى، هەقالیتن فيرعهونى ییتن نیزیك، و ل سەرى دیوانى فيرعهون ل سەر
عەرشی خو یتى مەزن.. یتى بچویك یتى پروینشتیبوو، یتى مەزن د چاقتین
خەلكى دا، و یتى بچویك د چاقتین مووسا و هاروونى دا، فيرعهون یتى
پروینشتیبوو و (بریکین لاستیکى) ب سەرۆکاتییا (هامانى سەرۆک وهزیر)
هەمى د بن وی دا دروینشتیبوون، پشتى مووسا و هاروون ب ژۆر كەفتین
ئېكسەر دان و ستاندنى د ناڤهرا هەردو لایان دا دەست پى کر، و سوورەتا
(الشعراء) وى دان و ستاندنى ب قى پەنگى بۆ مە قەدگوهیت:

مووسا و هاروونى گۆتە فيرعهونى: هندی ئەمین ئەم ژ نك خودایى
هەمى چىكریان قە بۆ تە و مللەتێ تە ییتن هاتینه هەنارتن: كو تو
ئیسرائیلییان بەردە؛ دا ئەو د گەل مە بچن.

ئەف كارە ل بەر فيرعهونى یتى ب ساناهى نەبوو، ئەو ئسرائیلییان
بەردەت دا ئەو د گەل مووسا و هاروونى بچن، ئەفە كارەكێ ب ساناهى نینە،
ئەگەر ئەو چوون پا كى دى خولامینییا قبطییان كەت؟ پشتى هنگى
فيرعهون ئەو یتى دبیژتە خەلكى: ئەزم خودایى هەو یتى مەزتر، قیجا چاوا
ئەفرۆ مووسا بیت و گومانى بۆ خەلكى د قى مەسەلا مەزن دا چى بكەت؟
و مووسا كییە؟ ئەو یتى فيرعهونى ب خو د مالا خو دا ب خودانكرى!

فيرعهونى قیا بىرا مووساى ل قى چەندى بینتەفە؛ دا وی كیم بكەت،
لەو وی ب مەنت قە گۆتە مووساى: ئەرى ما مە تو د مالا خو دا
ب زارۆكىنى ب خودان نەكرى، و تو چەند سالەكان ژ ژییى خو د بن
چاقدیرییا مە دا نەبووى، و تە ب كوشتنا زەلامەكى ژ مللەتێ من تاوانەك

کر ده مئی ته دربهک لی دای، و تو ژ وان بووی یتن قهنجییا من ژ بیرکری و کوفر ب خوداینییا من کری؟^(۱)

موسایی بهرسفا فیرعمونی دا و گوت: من ئمو کر یا ته گوتی بهری خودی وه حییی بو من بهنیرت، و من بکه ته پیغه مبهر، قیجا ئه ز ب ره قین ژ مالا هموه ده رکه فتم و چوومه ممدیه نی، ده مئی ئه ز ژ هموه ترسیایم کو هون پتیش وی کاری قه یی من بی دهستی کری من بکوژن، ئینا خوداین من ژ قهنجییا خو پیغه مبهرینی و زانین دا من، و ئه ز کر مه ژ پیغه مبهران. و ما تو وی خودانکرنی یا ل مالا ته ل سمر من دکیه منهت و ته ئسرائیلی بو خو یتن کرینه بهنی تو کورتن وان دکوژی و ژنن وان زتندی دهیلی؟ فیرعمونی گوته موسایی: و خودایی چیکرییان یی تو دبیرتی تو پیغه مبهری ویی کییه؟

موسایی گوت: ئمو خودان و ریقه بهری عسمانان و عهردی و همر تشته کی د ناڅبهری دایه، ئه گمر هون ب وی چهندي دخودان باوهرن، باوهریی بینن.

فیرعمونی -دا حماسا خه لکی دیوانی بئازرینت- گوته وان مه زنین ملله تی خو یتن ل دور وی: ئه ری هموه گوھ ل گوتنا موسایی یا عه جیب نینه؟ ئمو یی دبیرت: کو خودایه کی دی هیه ژ بلی من!

موسایی گوت: ئمو خودایی ئه ز بهری هموه دده مئی ئموه یی هون و بابین هموه یتن ئیکتی ئافراندين، قیجا چاوا هون په رستنا چیکریه کی وه کی خو دکمن، و بابین وی ژی وه کی یتن هموه یتن مرین؟

(۱) مهعنا ئهف فیرعمونه همر ئمو بوو یی موسا د مالا وی دا هاتییه ب خودانکرن.

فیرعمونی دا کمریتن خه لکي دیوانا خو قه کمت و موسایی دره وین
دهریخت گوت: هندی پیغمبري همو هیه نهوی بو همو هاتییه هنارتن یی
دینه، گوتنه کا کس باوهر نه کمت دبیرت!

موسایی گوت: نهو خودایی روزه لاتي و روزه تاقایی و همر تشته کي
د نایبه ري دا هه ی ژ رونه ی و تاریي، و نه قه هندی فمر دکمت هوین
باوهریي ب وی ب تنی بینن نه گهر هوین دخودان عقل و تیگه هشتن بن!
هنگی فیرعمونی ب گه فکرن قه گوته موسایی: نه گهر تو خودایه کي دی
ژ بلی من بو خو بدانی سویند بت نهز دئ ته که مه د گمل وان یین من
گرتین.

موسایی گوت: نه ري تو دئ من گری، خو نه گهر نهز ده لیله کي ناشکهر
ژی بو ته بینم راستیا گوتنا من ناشکهر بکمت؟
فیرعمونی گوت: پا کا دئ وی ده لیلی بینه، نه گهر تو د گوتنا خو دا
ژ راستگویی.

ئینا موسایی گویالی خو هاقیت و د گاقی دا نهو بوو شه هماره کي
دورست، و وی دهستی خو ژ بهریکا خو ئینا ده ري د گاقی دا نهو بیی
نه خوشیه ک لی بت سپی بوو وه کی به ري، کو بینهران مهنده هوش بکمت.

فیرعمونی ژ ترستین هندی دا کو مهنزین ملله تی وی باوهریي
ب موسایی بینن گوته وان: هندی موسایه سیره بهنده کي زیره که، وی دقیت
ب سیره بندییا خو نهو همو ژ عمر دئ همو ده ریخت، قیجا هوین بو وی
چ دبیرن دا نهز ب یا همو بکه م؟

یه عنی: فیرعمونی وه سا جقاتا خو تی گه هاند کو موسا و برایی وی
ب قی کاری دقیت (ننقیلا به کي) بکه م، وه لاتی بیخنه بن دهستی خو.. همر

ئەو ھېچەتە يا حەتا ئەقرو ژى فيرعمون بۆ خۆ دگرن دەمى دقتين دربەكى
 بوەشىننە خودانين حەقييى، و مللەتئ فيرعمونى يى بى ھەلوست زوى ئەف
 گوتنا مەزنى خۆ باوەرەر، و وان ژى ژ لايى خۆ قە پشتگيرىيا فيرعمونى كر،
 و گوتن: ئەى فيرعمونئ مەزن! تو مەسەلا موسا و ھاروونى پاشدا بىە،
 و تو ھندەك لەشكەرى بەنپىرە بارژىران؛ دا ئەو ھەر كەسەكى شارەزا
 د سىرەبەندييى دا بۆ تە كۆم بكن، بەلكى ئەو بشين بەرسقا قى
 سىرەبەندييى بەدن يا موسا پى ھاتى.. و فيرعمونى داخووا (رەئيا)
 مللەتى كر كانى ئەو چ ل موساىى بكت، ھەر وەكى وى ب قى چەندئ
 دقيا وان تى بگەھىنت كو حوكمى وى -ئەوئ موساىى دقتيت نەھىلت-
 حوكمەكى ديموقراتى و تئى عەدالەتە، ئەھا بەرى خۆ بەدەنى ئەز بىتى ھەوە چو
 پىگاغان ناھاىتىم، ئەز ب گوتنا ھەوە دكم، بەلى موساىى دقتيت قى
 ديموقراتىيا مە نەھىلت و حوكمەكى دكتاتورى پىشقە بىنت!

بشتى خەلكى جقاتى ئەو گوتى يا مە بەرى بىنەكى قەگىراى، كەيفا
 فيرعمونى گەلەك ھات، كەيفا وى ھات كو مللەت ب گوتنا وى قانع بوو
 دەمى وى گوتى: موسا سىرەبەندە، لەو فيرعمونى -دا ھىشتا جامىرىيا خۆ
 بۆ جقاتى ئاشكەرا بكت- گوتە موساىى: تو ب خۆ ژئانەكى بۆ مە و خۆ
 بدانە؛ دا ئەم ھەردو لا لى حازر بىين و بەلكى خەلك ب چاقتين خۆ بىين
 كانى سىرەبەندييا كى ژ مە يا موكمترە.

موساىى گوتى: ژئانى مە بلا دەمى تىشتەگەھى بت ل پوژا جەژنا
 خەملاندنى، يا كو خەلك تىدا بەطال دبن، و پىكقە كۆم دبن..

د ناقبەرا موسا و سىرەبەندىن فىرعهونى دا:

ئەو رۆژ ھات يا ژشان پى ھاتىيەدان، فىرعهونى بربار دا سىرەبەندىن ژ ھەمىيان شارەزاتر ل مصرى بىنە كۆمكرن؛ دا ئەو ل پىش چاقتىن خەلكى ھەڧرىكيا موساىى بكن، و (ئەو دى پى خودان ئىفلەح بت پى ئەڧرۆ بشىتە پى دى) ھوسا فىرعهونى (تەصرىح) دان بەرى ھەڧرىكى دەست پى بكت.. بەلى پىشتى ھەڧرىكى دەست پى كرى، و ل پىش چاقتىن خەلكى ھەمىيى موسا شىايە وى، ئەو ل (تەصرىحا) خۆ لىڧەبوو، و گۆت: ئەڧ ئەنجامە پى دورست نىنە، و پىلانەك د پىشت مەسلەى را ھەيە، ئەڧ ھەلرستى فىرعهونى بىرا مروڧى ل وى يارىيا دىمۆقراتى دىننە ڧە يا ئەڧرۆ گەلەك پڧىم مللەتپن خۆ پى دخاپىنن، ئەوا دبىژنى: ھلبىژارتن (ئىنتخابات)، دەمى دبىژن: ھەجىيى بڧىت بلا بىت خۆ پىشكىشى مللەتى بكت، و ب رەنگەكى دىمۆقراتى ئەم دى خۆ بەرېژر كەين و بلا مللەت ب دلەى خۆ وى بۆ خۆ ھلبىژرت پى وى دڧىت.. و گاڧا مللەتى ئەو ھلبىژارت پى ب دلەى پڧىمى نەبت، پڧىم دى ھەوار كەت: دىمۆقراتىيەت يا د خەطەرەى دا، ئەنجام دڧىت بىنە گوھارتن!

(پڧىم ھلبىژارتنان) ھات! فىرعهونى سىرەبەندىن خۆ كۆمكرن، سىرەبەندان گۆت: ئەرى ئەگەر ئەم شىايەنە موساىى تو دى خەلاتەكى دەيە مە؟ فىرعهونى گۆت: بەلى ئەگەر ھوین شىانە وى كرىيەكا باش دى بۆ ھەو ھەبت، و ھوین دى ژ وان بن پىن نىزىكى من.

پاشى ل جە و دەمى كۆمبوونى ئامادەبوون، سىرەبەندان د ناقبەرا خۆ دا دان و ستاندن كر و ھىدى د گەلىك ئاخفتن، و وان گۆت: ھىدى موسا و ھاروونە دو سىرەبەندن وان دڧىت ب سىرەبەندىيا خۆ ھەو ژ وەلاتى ھەو

دهریخن، و وئ رېبازا بلند ژ ستره‌بندیی یا هوین ل سهر نه‌هیلن، قیجا
هوین فهند و فیلا خو موکم بکمن، و هوین ههمی پیکشه و ب ئیک ریزی
وهرنی، و نمو تشتین د ده‌ستین هموه دا ب ئیک جازی هوین به‌افیتن؛ دا
هوین خه‌لکی حیبه‌تی بکمن، و دا هوین بشینه ستره‌بندییا مووسای و برایی
وی، و نه‌قرؤ نمو دئ گه‌هته مرادئ یئ بشینه یئ دی و سهرکه‌فت..

عهینی وان گوئن و (ته‌صریحاتان) بوون یئن فیرعه‌ونی گوئن..

مووسایی ده‌می نه‌ف چه‌نده ژ وان دیتی بو شیره‌تکران گوته وان: هشیار
بن، هوین چو دره‌وان ژ نک خو ل سهر ناغی خودئ نه‌کمن، نه‌گهر نمو
ب عه‌زابه‌کا ژ نک خو دئ هموه تی به‌ت، و ب راستی نمو کس پریره‌ش و
شهرمزار بوو یئ ب ناغی خودئ دره‌وئ بکمت.

ستره‌بندان گوهر نه‌دا گوئنا مووسای و ب دفن‌لندی قه‌ گوئ: نه‌ی
مووسا، یان تو گوپالئ خو به‌راهیئی به‌افیتزه یان نمو دئ ده‌ست یئ که‌ین و
وی تشی ه‌افیتزین یئ مه‌ه‌ی.

مووسای گوته وان: هوین به‌راهیئی وی تشتی هموه ه‌ی به‌افیتن.

ئینا وان وهریس و گوپالین خو ه‌افیتن، و بو خو شرینکران و منافقی
ستره‌بندان گوئ: سویند ب مه‌زنییا فیرعه‌ونی نمو دئ سهرکه‌فین!

وان وهریس و گوپالین خو ه‌افیتن، و ژ به‌ر ستره‌بندییا وان یا موکم
مووسای -و خه‌لکی ناماده‌بووی ژ- ه‌زرکر ه‌ما راسته نمو وهریس و
گوپالین وان ه‌افیتین مارن یئن ب رتفه‌ دچن، ئینا مووسا د دل دا ب ترستی
حه‌سیا.

وئ گاغی خودئ گوته مووسایی: تو ژ چو نه‌ترسه، هندی تویی تو ژ فان
ستره‌بندان و ژ فیرعه‌ونی و له‌شکرئ وی بلندتری، و تو دئ شیه‌ وان. و

تو وی گۆپالئی خوئی کو د دهستی ته یی راستی دا بهاڅیژه ئمو دئ وه ریس و گۆپالین وان داعویرت؛ چونکی یا وان بهرانبهری ته چیکری فهند و فیتلا سیره بهندییه، و یی سیره بهند ل کیفه بت ب سیره بهندییا خو ناگهسته مرادی. موسایی فرمانا خودایی خو ب جهننا و گۆپالئی خو هاڅیت، و وی ئهوی بوویه مارهکی ژ راستی ئمو کاری وان چیکری داعویرا، و حهقی ناشکرا بوو و وان چو هیجهت نه مان.

باوهریا سیره بهندان:

گاڤا موسایی گۆپالئی خو هاڅیتی و ئمو بوویه شههماره کی مهزن و ئمو سیره بهندی داعویرای یا سیره بهندین فیرعهونی ئینای، بو سیره بهندان و بو خه لکی ناماده بووی ههمییان ناشکرا بوو کو موسا یی حهقه و کو ئمو پیغه مبهری خودییه و بهری خه لکی دده ته حهقیی، و ئهوا وی کری موعجیزه یهک بوو ژ نک خودی و نه سیره بهندی بوو وهکی فیرعهونی دڅیا خه لکی تی بگه هینت، لهو سیره بهند هه می ل جهی لی کۆمبووین هاتنه شکاندن، و فیرعهون و ملله تی خو شکستی و ره زیل څه گه پریان. و سیره بهندان ده می شیانا خودی یا مهزن دیتی هیشتا ل مهیدانا هه څرکیی، و ل پش چاڅین فیرعهونی و خه لکی دی ژی بو خودی چوونه سوجدی، و گۆتن: مه باوهری ب خودایی هه می چیکرییان ئینا، خودایی موسا و هاروونی، و ئهوه یی پرستن دڅیت بو وی ب تنی بیته کرن.

نه نجامی څی (هلبژارتنا دیموقراتی) ل دلی فیرعهونی نه هات، چاوا هوسا ب ساناهی نهز خو ب دهست موسا و هاروونی څه بهردهم؟ ئه څه چ بوو من ئینایه سهری خو؟

فیرعمونی گۆته سیره‌بەندان: ئەرێ هه‌وه باوه‌ری ب موسایی ئینا، و هه‌وه دویکه‌فتنا وی کر به‌ری ئەز ده‌ستویری ب وی چەندێ بده‌مه هه‌وه؟ هندی موسایه مه‌زنی هه‌وه‌یه وی سیره‌بەندی یا نیشا هه‌وه دای؛ له‌و هه‌وه دویکه‌فتنا وی کر، قیجا سویند بت ئەز ده‌ست و پیین هه‌وه راست و چه‌پ بېرم، ده‌سته‌کی ژ لایه‌کی قه و پییه‌کی ژ لایه‌کی دی قه، و هه‌وه ب قورمێن دارقه‌سپان قه به‌لاوێسم، و هوین -گه‌لی سیره‌بەندان- دی زانن کی ژ مه: ئەز یان خودایی موسایی یی عه‌زاب دژوارتر، و به‌رده‌وامتره؟

((چاوا هه‌وه باوه‌ری ئینا به‌ری ئەز ده‌ستویری بده‌مه هه‌وه؟!)) ناخری د ده‌وله‌تا فیرعمونی دا چی نابت که‌سه‌ک خه‌ونه‌کی ژ بیست نه‌گه‌ر فیرعمونی مه‌زن ده‌ستویری نه‌ده‌تی، قیجا چاوا هنده‌ک رابن باوه‌ری ب دینه‌کی بین هیشتا فیرعمونی ده‌ستویری نه‌دای؟ نه‌قه چی نابت!

به‌لێ چاوا فیرعه‌ون خه‌لکی قانع بکه‌ت؟ فیرعمونی -و ده‌زگه‌هین وی یین راگه‌هاندن- وه‌سا د ناڤ خه‌لکی دا به‌لاڤکر کو ئه‌فا ل رۆژا جه‌زنی چیبوی پیلانه‌ک بوو موسایی دژی فیرعمونی گتیرا، (تتفاکه‌ک) بوو وان کری دا ئه‌و ب قی ره‌نگی خه‌لکی دژی ده‌سه‌لاتا فیرعمونی راکهن، مه‌عنا پاستبوو ده‌می مه‌ گۆتی: موسا و هاروونی دڤیت (ئنفیلابه‌کی) دژی حوکه‌می فیرعمونی بکه‌ن!

و ملله‌تی فیرعمونی باوه‌ری ب قی دره‌وا مه‌زن ئینا..

ده‌می فیرعمونی گه‌فین کوشتنی ل سیره‌بەندان کرین سیره‌بەندان گۆتی: هه‌چیا ژ ته‌ دڤیت بکه، ئهم ته‌ ناھلیژترین، و گوهدارییا ته‌ ناکه‌ین، و دووچونا دینی ته‌ ناکه‌ین، و ته‌ ب سه‌ر وی نائیخین یا موسا بو مه‌ پی هاتی ژ نیشانی ناکه‌را، و ئهم خودایینییا ته‌ یا ژ دره‌و ب سه‌ر خودایینییا

وی خودایئ ئەم ئافران دین نائێخین، قتیجا تو وی تشتی د گەل مە بکە یئ تو دکە، هەما دەسپەلاتا تە د قئ ژینا دنیایئ دایە، و ئەوا تو دئینیە سەرئ مە عەزابەکە گاڤا خلاس خلاس، هندی ئەمین مە باوەری ب خودایئ خۆ و پتەغەمبەرئ وی ئینا؛ دا ئەو گونەهێن مە و وئ سێرەبەندییا تە زۆری ل مە کری کو ئەم فێربینی بو مە ژئ ببەت. و جزایئ خودئ بو مە ژ جزایئ تە -ئەو فیرعەمون- چێترە، و عەزابا وی ژئ بو وی یئ گوهدارییا فەرمانا وی نەکەت بەردوامترە. هندی ئەو یئ ب کوفرئ بێتە نک خودایئ خۆ عەزابا جەهنەمی بو وی هەیه ئەو دئ پئ ئیتە عەزابدان، نە ئەو تێدا دمرت و رحەت دبت، و نەدژیت ژینەکا خوشییئ پئ ببەت، و هەچیئ بێتە نک خودایئ خۆ و ئەو یئ خودان باوەر بت و چاکێ کرین، دەرەجێن بلند د بەحەشتین بەردەوام دا بو وی هەنە، پووبار د بن داروبارتین وئ دا دچن هەر و هەر ئەو دئ تێدا مینن، و ئەڤ نەمەتا هەر و هەر جزایەکە ژ خودئ بو وی یئ نەفسا خۆ ژ پیساتی و قیژ و شرکی پاڤژکری، و پەرستنا خودئ ب تنئ کری و گوهدارییا وی کری، و چووبتە نک خودایئ خۆ بیتی شریکەک بو وی چێکر بت.

چەند خۆبەندکرەکا مەزنە (ئیمان) د دلئ خودانی دا پەیدا دکەت، ئەڤ سێرەبەندێن بەری بیست خەبەران بەرئ وان ل (خەلاتی) و (نێزیکییای فیرعەونی) نوکە کوشتن و هلاویستن ل بەر وان تەشتەکی سڤکە، مادەم د رێکا خودئ دایە.. پستی هنگی چ ب سەرئ وان هات؟ و فیرعەونی چ د گەل وان کر؟

قورئانی ئەڤ چەندە بو مە دیار نەکریه، بەلئ وەسا یا دیارە کو فیرعەونی گەڤا خۆ ب جەننا و ئەو د گەل وان کر یا وی گوئی، بەلئ هەر یا وی قیای چئ نەبوو.

پشتی ههڅرکییی:

پشتی ب ځی په ننگی ژینگوتی ههڅرکی ب دووماهی هاتی، و سیره بهندان
باوهری ئینای و ناماده بوونا خو بو خوگوریکرنا د ږیکا دینی موسایی دا
دیارکری، خه لکی کومبووی حییه تی مان، و گه له ک ژ وان گوت: نه گهر دینی
موسایی یی حق نه با سیره بهندان هوسا زوی باوهری یی نه دئینا..

خه لک ژ مهیدانی څه په ځین، دویکه فیتین موسایی ژ ئسرائیلیان
هست ب سرفه رازیی کر، و بزاځا وان د باژپری دا خورت تر لی هات هتا
دهره جه کی ئو بو فیرعه ونی و دویکه فیتین وی بوونه جهی ترسی، لهو
فیرعه ونی داخوازا بهستنا کومبوونه کا بهرفره هکر، و هه می مهزن و
پیشکیشین دهوله تی څه خواندنی.

پشتی دان و ستانده کا درېژ خه لکی جقاتی هاتنه سهر به حسنی
موسایی و گازیا وی، فیرعه ونی گوته مهزین ملله تی خو: من بهیلن دا
ئمز موسایی بکوژم، و بلا ئو گازی وی خودایی خو بکه ت یی ئو دبیرت
وی ئموئ هنارتی؛ دا وی ژ دهست مه بینته دهر، هندی ئمز دترسم ئو
دینی هموه بگوهورت یان ئو خرابکاریی د عهردی مصری دا ئاشکهره
بکه ت.

((من بهیلن دا ئمز موسای بکوژم))!

نهری ما کی ئو گرتبوو هتا ئو ځی ناخفتنی بیرت؟ یان تو بیرتی وی
نه څ ناخفته بو هندی گوت؛ دا ئو خه لکی جقاتی وهسا تی بگه هینت کو
ئو بیی وان تشته کی ناکه ت؟! پشتی هنگی مهعنا وی چییه فیرعه ون
نهیاره تییا خو بو موسایی ب مهصلحه تا خه لکی څه گری دده ت؟ گوت: ئمز

دئ مووسایی کوژم؛ چونکی ئەز دترسم ئەو دینئ ههوه بگوهوژرت و خرابییئ
د عهردی دا بکهت!

چهند فیرعهونهکی جامیره!! ئەو ب خوژ کلۆفانکا سهری ههتا بنئ
پیشان فساد و خرابیه، و دترست مووسا فسادئ د عهردی دا بکهت.. ما
نه وهربادان و خاپاندنهکا ل (مستهوایی) فیرعهونییه؟! پشتی هنگی ئەو یئ
دبیژت: (ئەز دترسم..) باشه ئەگەر ئەو دترست پا ئەو چ خوداینی بوو ئەو پئ
دخوړی؟!

پشتی فیرعهونی گوتنا خوژ دووماهی ئینای رتیه و مهزنین مللهتی
وی گوت: ئەری ما تو دئ مووسایی و مللهتی وی یئ ئسرائیلی هتلی دا
ئەو خه لکی ل عهردی مصرئ د سهر دا بیهن و دینئ خه لکی بگوهوژن و
عهبدینیا ته و یا خوداوه ندین ته بهیلن؟ ههر ئەو گوت بوون یئ فیرعهونی
گوتین وان فهگیران.

گاڤا فیرعهونی ئەف گوتنه ژ وان بهیستی (تهئکید) ل سهر بریارا خو یا
کهڤنه نوی کر و گوت: گوتنا ب ترسی فایدهی ناکهت، دقیت ئەم جارهکا دی
دهست ب کوشتنا کوپین ئسرائیلیان بکهین؛ دا هژمارا وان زنده نهبت، و
کچین وان بو خدامینییی دئ هتیلن، و ب قی رهنگی ئەم دئ د سهر وان را
بین.

و سوچهت د ناڤ خه لکی دا به لاقبوو کو فیرعهونی دقیت مووسایی
بکوژت، ئینا مووسایی د رویی فیرعهونی و دهستهکا وی دا گوت: هندی
ئەزم من خوژ خودایی خو و خودایی ههوه پاراستیه ژ ههر کسهکی خو
ژ تهو حید و گوهداریا خودئ مهزنتر ببینت، و باوهرییی ب وی پوژئ
نهینت یا خودئ حسیتی تیدا د گهل بهنیان دکهت.

ئسرائیلی و تەنگاڤییه کا دی:

جاره کا دی زەبانییەت فیرعمونی ب ناڤ باژتیری کەفتن، و زۆردارییا خۆ ل سەر مللەتێ مووسایی نوی کرەڤە، ئسرائیلییان ھەوارتێ خۆ گەھاندنە مووسایی، مووسایی گۆتە مللەتێ خۆ: ھوین داخوازا ھاریکارییێ ژ خودێ دژی فیرعمونی و مللەتێ وی بکەن، و بێھنا خۆ ل سەر وی نەخۆشییا ژ فیرعمونی گەشتییە ھەو و عەیاڵی ھەو فرەھ بکەن. ھندی عەرە ھەمی بۆ خودییە یێ وی بقیئت ژ بەنییەتێ خۆ ب میراتگری ئەو لێ ددان، و دووماھییا باش بۆ وییە یێ تەقوایا خودێ بکەت و پێگیریی ب فەرمانتێ وی بکەت.

مللەتێ مووسایی گۆتە پێغەمبەرێ خۆ: بەری تۆ بۆ مە بێی و پستی تو بۆ مە ھاتی ژێ ئەم ب کوشتنا کورپان و ھیلانا کچان دەھاتینە ئێشاندن.. مووسایی گۆتە وان: بەلکی خودایی ھەو نەیارێ ھەو فیرعمونی و مللەتێ وی تێ ببەت، و پستی تێبڕنا وان ھەو ب جێگری ل عەردێ وان بدانت، ڤیجا بەری خۆ بدەتە ھەو کانێ ھوین دێ چاوا کاری کەن، کانێ دێ شوکرا وی کەن یان دێ کافر بن؟

خەلکی مصری و غەزەبا خودی:

دەمی فیرعمونی ھێزا خۆ ب کارئینای دا خودان باوەرێن ئسرائیلی ئازار بدەت، خودی ژێ ھێزا خۆ ب کارئینا و غەزەبا خۆ ب سەر خەلکی مصری دا ئینا، و غەزەبا خودی ئەگەر ھات کەسی چو رێکێتێ رەڤی نابن..

ل سەری خودی فیرعمون و مللەتێ وی ب کولپ و خەلا و کیمکرنا بەرھەمی فیتی و دەرامەتی جەرباندن؛ دا بەلکی ئەو بیرا خۆ بینن، و خۆ ژ سەرداچوونی بدەنە پاش، و ل خودایی خۆ بزقنەڤە.. و دەمی رزق و

بەرفەرەهییەک گەشتبا وان ئەو دا بێژن: ئەقە بۆ مەیه ژ بەر کو ئەم دەهژینه،
و ئەگەر کولپ و هسکاتی ب سەر وان دا هاتبا ئەو دا وێ کەنە ژ بێ
ئێفلەحیا موسایی و ئەوتین د گەل وی دا، و دا بێژن: ئەقە ژ بەر وان
گەهشته مه.

و ل شوینا خەلکی مصری باوەریی ب موسایی بینن گۆتن: ئەه
موسا، هەچی نیشان و ئایەتا تو بۆ مە بین، دا بەرێ مە پێ ژ دینێ
فیرعەونی وەرگێری، ئەم گوهدارییا تە ناکهین و باوەریی ب تە نائینین!
ژ بەر قێ پکدارییا وان خودی دبیژت: مە لەهییەکا مەزن ل وان پاکر
فێقی و دەرامەتی وان پویج کر، و مە کولی ب سەر وان دا هنارت، قێجا
وی چاندیی وان و تشتی وان هەمی خوار، و مە ئەو سپیپێن کو شینکاتی
و حەیانەتی وان دکۆژن ب سەر وان دا بەردان، و مە بەق ب سەر وان دا
هنارتن قێجا تری ئامان و سەر جەپێن وان بوون، و خوین ژێ مە ب سەر
وان دا هنارت قێجا بیر و پویبارتن وان بوونە خوین، و وان ئاقا ب کێر
قەخوارنێ بیت نەدیت.. و تشتی بەرچاژ ئەو بوو ئان پەنگێن هە یێن
غەزەبی ژ ئسرائیلیان نەدگرت!

ئەف چەندا هە هەمی خودی دا بەر چاقتن وان دا ئەو باوەریی بینن،
بەلێ د گەل هندی وان بەردەوامی ل سەر کوفرا خۆ کر، و دووماهیی دەمی
وان دیتی عەزاب درژپوو وان هەوارا خۆ گەهاندە موسایی و گۆتن: ئەه
موسا دوغایەکی بۆ مە ژ خودایی خۆ بکە ب وێ پەیمانای وی دایە تە کو
ئەگەر مە تۆبەکر ئەو عەزابی ژ سەر مە پاکەت، ئەگەر تو وێ عەزابی ژ سەر
مە پاکە یی ئەم تیدا، سویند بت ئەم دی باوەریی ب وێ ئینین یا تو پێ
هاتی، و دی دویچوونا وێ کەین یا تو ژ مە دخوازی، و ئەم دی ئسرائیلیان

د گهل ته بهردهين، و ئم ري ل وان ناگړين كو ئمو بچنه وي جهي وان بڅيت. موسايي داخوازا وان ب جهينا و دوعايهك ژ خودايي خو كر كو ئمو وي عهزابي ژ سمر وان پاكهت يا ئمو تيډا، و دهمي خودي ئمو عهزاب ژ سمر وان پاكري ئمو ل پهيما نا خو يا وان دايه خودايي خو و موسايي ليڅه بوون، و هر مانه ل سمر كوفر و سهرداچوونا خو، ئينا خودي عهزابهك ل دويش ئيكي دا بهرچاڅين وان.

خودان باوهري بنه مالا فيرعموني:

گاڅا فيرعموني و دهستهكا وي ديتي ئف پهنگين عهزابي يين ب سمر مصريان دا دئين، و موسا و ملله تي خو ژي دته نانه، بينا وان تهنگ بوو و وان گوت: ئفه سيره بندييه كه موسا ل مه دكهت، و دا جاره كا دي فيرعمون دان و ستاندني د گهل مهنين دهوله تا خو بكهت كانن چ چاره بوو موسايي بينن، ئمو رابوو داخوازا كومبوونه كا دي كر، و دياره څي جاري وان ب مجدييه كا مهنتر سوجهت ل دور كوشتنا موسايي كر و هندهك نه خشه بو نه جامدانا څي چهندي دانان، لهو زه لامه كي خودان باوهر ژ بنه مالا فيرعموني ئموي ب دزي څه باوهري ب موساي و ديني وي ئيناي^(۱) رابو څه و گوته خلكي جقاتي: ((نهرئ چاوا هوين كوشتنا زه لامه كي حلال دكمن و وي چو گوسه نين ئمو تي نه بت ئمو دبترت: خودايي من (ئهللاهه)، و ب راستي ئمو ب وان نيشانين ناشكرا څه ژ نك خودايي هموه بو هموه هاتيه يين راستگويا وي ناشكرا دكمن؟ و ئه گهر موسا يي دره وين بت خرابيا درهوا وي دي بو وي زڅرت، و ئه گهر ئمو يي راستگو بت هندهك ژ وي يا ئمو ژقاني پي دده ته هموه دي ب سهرئ هموه ئيت، هندي خوديه

(۱) نين كه ئير دبترت: ئف زه لامه پسمامي فيرعموني ب خو بوو.

بهري وی ناده ته حهقيي يی پي ل توخوبان دانای، کو حهقی هیلای و دهست دایه نه حهقيي، و گهلهک يی درهوين بت د پالقدانا نه حهقييا خو دا بو خودی.. نهي ملله تي من دهسه لاتداری نه قرۆ د عهردی دا یا هموهيه و هوين د سهر ئسرائيلييان رانه، نهي قيجا نه گهر عهزبا خودی ب سهر مه دا هات کی هيه وي ژ مه پاشدا بيهت؟)).

فيرعهوني د بهرسقي دا گوته ملله تي خو: گهلی مروشان نهز وي شيرت و بوچووني بو هموه دبیرم یا نهز دبینم بو من و بو هموه باشر و دورستر، و همما ژ ریکا راست و دورست پيچه تر نهز بهري هموه ناده مه چو ريکين دی. يه عني ههر وهکی فيرعهوني ب قی گوتنا خو دقيا بيژته خه لکی جقاتي: گوته نه دهنه قی گوطني یا نهف کسه دبیرت، راستی بهس نهوه یا نهز دبیرمه هموه، و دا پتر یاری و ترانه یان بو خو ب گوتنا (خودان باوه ران) بکهت وی گوته وهزيی خو هامانی:

نهي هامان ناگره کی بو من ل سهر ته قني هل بکه، هتا دشدیيت، و تو ناهاهييه کی بلند بو من ناها بکه؛ دا نهز ب سهرکه ثم، بهلکی نهز بهري خو بده مه وی خودایی يی موسا په رستنی بو دکهت، کانی دی بینم یان نه، نهز ب خو دبیرم موسا د گوتنا خو دا ژ دره وينانه و چو خودا ل عسمانی نینن وهکی نهو دبیرت.

خودان باوه ري بنه مالا فيرعهوني ب شيره تکرن شه گوته فيرعهوني و دهسته کا وی: ((نهز دترسم نه گهر هموه موسا کوشت نهو ب سهری هموه بیت یا ب سهری وان پارت و دهسته کان هاتی نهوین ل سهر دوژمنیا پیغه مبهرين خو کوم بووین. وهکی وي یا ب سهری ملله تي نووحي و عادی و شه موودی هاتی و نهوین پشتی وان هاتين ژ وان ملله تين پیغه مبهرين خو درهوين

دهرتخستين، ژ بهر وي چهندي خودي نهو تيبيرن. و خودي زورداري بو
 بهنيان نهقيت، و بي گونه وان عزاب نادهت. يي پاک و بلند بت خودي
 ژ وي کيماسيبي. و نهی مللهتي من هندي نهزم نهز دترسم عزابا وي پژي
 ب سهر هموه دا بيت يا خهلك ژ ترسان دا تيدا گازی نيک و دو دکمن، کو
 پژا قيامهتيه. پژا هوين پشت ددهن و دپهفن، هموه چو پاريزقانهک نابت
 هموه ژ عزابا خودي بپاريزت يان پشتهفانييا هموه بکمت. و ههچيبي خودي
 وي شهرمزار بکمت و بهري وي نهدته ریکا راست، وي چو پرينيشاندهر نابن
 بهري وي بدهنه ههچيبي. و ب راستي بهري موسايي خودي پيغهمبهري خو
 يي قهدرگران يوسف ب نيشانين ناشکرا قه بو هموه هنارتبو، وي فرمان
 ل هموه کر کو هوين پهريستا خودي ب تني بکمن، قيجا هيشتا هوين د ژينا
 وي دا د وي دا ب گومان کهفتن يا نهو بو هموه پي هاتي، هتا دهمي نهو
 مري گومان و شرکا هموه زيدهتر لي هات، و هموه گوت: پشتي وي خودي
 چو پيغهمبهران ناهنيرت، همر کسهکي پي ل توخوبان بدانت و د تموحيدا
 خودي دا بکهفته گوماني خودي ب قی رهنګي وي د سهر دا دبهت، و بهري
 وي نادهته هيدايتي. نهوين بي زانين ههچکيبي د نايهت و دهليين خودي
 دا دکمن؛ دا وان پويچ بکمن، ههچکيا وان ل نک خودي و ل نک خودان
 باوهران تشتهکي زيده کرتته، قيجا کاني چاوا خودي خهتم ل دليين فان
 ههچکان دايه دا هيدايت نهچته تيدا وهسا خودي خهتمي ل دليي همر
 خومهزنکهري کوهکار ددهت يي کو خو ژ باوهري نينانا ب تموحيدا خودي
 مهزتر دبينت، و گهلهک زورداريبي دکمت. نهی مللهتي من هوين
 دويکهفتنا من بکمن نهز دي بهري هموه دهمه ریکا راست و دورست. نهی
 مللهتي من هندي نهف ژينا دنياييه ژينهکا بهروهخته مروث کيمهکي
 خوشيبي تيدا دبهت، پاشي نهو پويچ دبت و نامينت، قيجا هوين خو پي

پشتگهرم نهکمن، و هندی ناخړه ته ب وان خوشییتن تیدا ههین نهوه جهی لی
 ناکنجیوونی، قیجا هوین دلی خو بیهنی، و کاری چاک بکمن یی هموه
 ل ویری که یفخوښ بکمت. ههچی د ژینا خو دا بی نه مریا خودی بکمت و
 بهری خو ژ هیدایه تی وه رگپرت، ل ناخړه تی جزایه کی ل دویف گونه ها وی دی
 بو وی نیته دان، و ههچی گوهاریا خودی بکمت و کاره کی چاک بکمت و
 پیگیری ب فرمانا وی بکمت، میر بت یان ژن بت، و نهوی باوه ری
 ب خودی همت، نهو دی چته د بهمشتی دا، خودی ژ خوشی و فیتی و
 بهرهمی و بی هژمار رزقی دی دته وان).

ب قی پهنکی نهرم و حلیم خودان باوه ری بنه مالا فیرعمونی فیرعمون و
 دهسته کا وی شیرتکر، و داخواز ژ وان کر نهو باوه ری ب دینی حق
 بین، به لی وان گوهاریا وی نه کر، و گوتنی: مووسایی تو ژ یی د سهر
 دا بری، مخابنی ته تو مروقه کی بهرکه فتیی، بزقره سهر دینی خو یی بهری،
 و ده ژ قی گازیی بهرده ..

د بهرسقا خو دا وی گوته وان: ((نهی ملله تی من چاوا نهز بهری هموه
 بده مه باوه ری ب خودی و دویکه فتنا پیغه مبه ری وی مووسایی، کو
 گازییه که بهری هموه دده ته بهمشتی و هموه ژ ناگری دویر دکمت، و هوین
 بهری من دده نه کاره کی سهری دکشته عه زابا خودی و چوونا د ناگری دا؟
 هوین بهری من دده نه کوفرا ب خودی، و دا نهز وی تشتی بو وی بکه مه
 شریک یی من چو زانین پی نه هی کو نهو هیژای پرستنییه - و نه شه
 مه زترین و کریتترین گونه هه - و نهز بهری هموه دده مه و ری ریک یی مروقی
 دکه هینته وی خودای د تولقه کرنا خو دا یی زال، و یی پرگونه هژتیر بو وی
 یی پشتی گونه هی تویه دکمت. ب راستی نهو گازییا هوین بهری من دده نی
 نه یا هژی هندیه گازی بو بیته کرن، و ژ کیماسی و بیزاریا و نه یا

هندییه مروّث نه د دنیایی دا و نه د ناخړه‌تۍ دا قمست که‌تۍ، و هوبن بزنان
کو دووماهییا هه‌می چټکرییان بو نک خودتییه، و ئمو جزایۍ هه‌ر ئټکی
ل دویث کریارا وی دده‌تۍ، و کو ئموین پی ل توخوبان دانای و گونه‌ه و
کوفر و خوینړتتن کری ئمو خودانتین ناگرینه)).

فیرعمونی و هه‌قالتین وی ب قۍ چهندي نه‌خوښ بوو، و پشتی بو وان
دیاربوی کو ئه‌ث زه‌لامه ل دینۍ وان نازږت، لی گه‌ریان نه‌خوښیږ
بگه‌هیننۍ، به‌لی خودۍ ئمو ژ وان پاراست و ژ وان ځمده‌رکړ؛ دا ئمو دۍ
ب سهرۍ وان ئیت ب سهرۍ وی ژۍ نه‌ئیت.

و ده‌مۍ وی خو ژ وان ځمده‌رکړۍ - و دیاره ئموۍ قمستا ناڅ رټزین
ئسرائیلییان کر- وی گوته وان: ((پاشی هوبن دۍ زانن و ل بیرا خو ئینن کو
من هوبن شیره‌تکړبون، و هوبن دۍ په‌شیمان بن به‌لی ل وی ده‌مۍ
په‌شیمانی چو مفایی نه‌گه‌هینته هموه، و ئمز هموارین خو دگه‌هینمه خودۍ، و
خو ب وی دپارژم، و خو ده‌یلمه ب هیثیا خودۍ څه. هندي خودتییه ئمو
ب حالۍ به‌نییان یی بینره، و ئمو دزانت کانی ئمو همژۍ چ جزاینه، تشته‌ک
ل بهر وی به‌رزه نابت)).

ژ سهره‌اتییا قۍ مروّثۍ فیرعمونی بو مه ئاشکه‌را دبت کو ل قۍ ده‌می
گازیا موسایی ب هیز که‌فتبو و زیده به‌لاقبوبوو هتا کو ئمو گه‌هشتییه
د مالا فیرعمونی و مروّثین وی ژۍ دا..

دینۍ موسایی د مالا فیرعمونی څه:

مه گوټ گازیا موسایی ب په‌نگه‌کۍ وه‌سا ل مصرۍ به‌لاقبوو هتا
گه‌هشتییه د مالا فیرعمونی ب خو څه، و قۍ چهندي پتر فیرعمون ترساند و
ناراند!

ل څيړي ب تنی دو نمونه یان ژ ناڅڅويييا مالا فيرعمونی دی
څه گوهيږي: دا ديممن پتر بو مه ناشکرا بېت:

نمونه يی ټيکي: ژنا فيرعمونی ب خو بو، ناسيا کچا موزاحمی:

نموا خودايی مه زن سهرهاتييا وي د قورنانا پيروژ دا بو مه څه گيږای و
مه تل پي بو خودان باوه ران ټينايی، وه کی دبېږت: ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ
ءَامَنُوا امْرَأَتٍ فِرْعَوْنُ اِذْ قَالَتْ رَبِّ اُنِّیْ لِي عِنْدَكَ بَیَّتًا فِی الْجَنَّةِ وَنَجِّیْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ
وَنَجِّیْ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِیْنَ ﴿۱۱﴾﴾ (التحریم: ۱۱) یه عنی: خودی مه تله ک بو
خودان باوه ران ټينا ب حالې ژنا فيرعمونی نموا ل نک دژوارترین کافری، و
نموی باوه ری ب خودی همبو، ده می وی گوتی: خودايی من تو خانیه کی بو
من ل نک خو د به حشستی دا ناڅاکه، و تو من ژ ده سه لاتا فيرعمونی، و
کاری وی یی خراب پرگار بکه، و تو من ژ ملله تی وی یی زوردار و عه زابا
وان پرگار بکه.

ناسيا نمو بو یا موسا ب خودانکری، یه عنی بو وی وه کی ده یکنی بو،
لمو وی ژ هه می که سان باشر موسا دنیاسی، و دزانی کانی نمو چهند یی
خیرخواز و راستگو یه.. گاڅا موسا زڅړیه مصری و دینی خو یی نوی
به لاڅکری، ناسیایي گوه ل ده نگ و باسین وی دبو، و وی گه له ک پی
نه خوش بو کو زه لامی وی بېته مه زنترن دوزمن بو وی گازییا حق نموا
(کورپی وی) موسا پی هاتی، به لی چوب وی څه نه ده ات و نمو نه دشیا
فيرعمونی ل څی ړکداریی لیقه بکه ت.

وی -وه کی هرماره کا دی یا ژن و میترن قبطی- ب دزی څه باوه ری
ب پیغه مبه رینییا موسایي ټينای، به لی پستی ده مه کی مه سه لا وی بو

فیرعهونی ئاشکهرا بوو، هندی فیرعهون هاتی دا وی لیقهکمت و ل دینی وی
یی بهری بزقرینت نهشیا، ئینا دووماهییی دهست دا داری زورییی..

د حمدیسهکی دا (ئه‌بوو هورهیره) دبیرت: ((فیرعهونی چار سنگ
د عهردی قوتان و دهست و پییین ژنا خو تی گریدان، و ده‌می زتره‌شان
ژ نک دچوون ملیاکه‌تان سیبه‌ر لی دکر، ئینا وی گوت: (رَبِّ اٰیْنِ لِيْ عِنْدَكَ يَبْنَآ
فِي الْخُجَّةِ وَنَجِّنِيْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهٖ، وَنَجِّنِيْ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِيْنَ) خودایی من تو
خانیه‌کی بو من ل نک خو د به‌حشتی دا ئا‌ف‌اکه، و تو من ژ ده‌سه‌لاتا
فیرعهونی، و کاری وی یی خراب‌ر‌زگار بکه، و تو من ژ ملله‌تی وی یی
زۆردار و عه‌ز‌ابا وان‌ر‌زگار بکه. ئینا خانیه‌یی وی د به‌حشتی دا بو هاته
ئاشکه‌راکرن))^(۱). ل ژتر عه‌ز‌ابا فیرعهونی یا مه‌زن ئاسیا نه‌وا پشتدایه
خوشیا دنیایی و خودی هله‌ژارتی هاته کوشتن، و قستا به‌حشتا خودی
..کر.

(ئه‌ن‌ه‌سی کوپی مالکی) ژ پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- شه‌د‌گو‌ه‌یزت،
دبیرت: با‌ش‌ترین ژن‌ک‌ین دنیایی چارن: ((مه‌ریه‌ما کچا عمرانی، و ئاسیا یا
ژنا فیرعهونی، و خه‌دیج‌ایا کچا خوه‌یلدی، و فاطم‌ایا کچا پیغه‌مبه‌ری
خودی موحه‌مه‌دی))^(۲).

و حه‌دیس ل دۆر به‌ایی قی ژنا خودان باوه‌ر گه‌له‌کن، و هه‌ما به‌سی و‌تیه
خودی د قورئانی دا نه‌و بو خودان باوه‌ران کره جهی مه‌تل پی ئینانی.
نمونه‌یی دویتی: خداما کچا فیرعهونی:

(۱) ئه‌بوو یه‌ع‌لا قی حه‌دیس‌ی شه‌د‌گو‌ه‌یزت، و سه‌یدا (ناصر الدین الألبانی) دبیرت: نه‌شه
حه‌دیس‌ه‌کا دورسته.

(۲) نبین عساکر قی حه‌دیس‌ی شه‌د‌گو‌ه‌یزت.

د حمدیسا معراجی دا ئەوا (عبداللاهی کورئ عەبباسی) قەگواستی
 ھاتییە: پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- دبێژت: ((وی شەفا ئەز تیدا بو عەسمانی
 ھاتییمەبرن بێنەکا خوش ھاتە من، من گۆت: ئەی جبریل، ئەقە چ بێنا خوشە؟
 وی گۆت: ئەقە بێنا خداما کچا فیرعەونی و زارۆکێن وێیە. من گۆت:
 مەسەلا وی چییە؟ وی گۆت: جارەکی وی سەرئ کچا فیرعەونی شەدکر، شە
 ژ دەستی وی کەفت، ئینا وی گۆت: ب ناڤی خودی، کچا فیرعەونی گۆتی:
 بابی منە خودی؟ خدامی گۆت: نە، خودایی من و خودایی بابی تە ئەللاھە،
 کچکی گۆتی: بێژمە بابی خو؟ وی گۆت: بێژی.. ئینا کچکی مەسەلا وی بو
 بابی خو گۆت، فیرعەونی ھنارتە ب دوێف خدامی را و گۆتی: ژ بلی من تە
 خودایەکی دی ھەیە؟ وی گۆت: بەلی خودایی من و خودایی تە ئەللاھە، ئینا
 فیرعەونی بریار دا مەنجلەکا مەزن بێتە شاراندن و ئەو و زارۆکێن وی تیدا
 بێنە ھاڤیتن، وی گۆتە فیرعەونی: من داخوازەک ژ تە ھەیە، وی گۆت:
 داخوازا تە چییە؟ وی گۆت: ئەز ھەز دکەم تو ھەستیکی من و یێن زارۆکێن
 من بکە د ناڤ پاتەییەکی دا و پیکڤە قەشتیرە، وی گۆتی: باشە! و فیرعەونی
 فەرمان دا زارۆکێن وی ئیک ئیک ل بەر چاڤان بێنە ھاڤیتن د وی مەنجلەلی
 دا، و گاڤا بوویە دۆرا زارۆکی وی یێ ساڤا، وی پیچەکی خو قەڤیشا، ئینا
 خودی ئەو زارۆک ب ئەزمان ئیخست و وی گۆت: دادی پێشڤە ھەرە عەزابا
 دنیایی ژ عەزابا ئاخەرەتی سڤکترە))^(۱).

بەری دەرکەفتنی:

دەمی مەسەلە گەشتییە ئی ھەددی و فیرعەونی دیتی دینی مووسایی
 ھیدی ھیدی یێ دگەھتە مالا وی ژێ، ئەو ھندی دی ل سەر دوژمناتییا

(۱) نیمام نەحمەد ئی حمدیسی قەدگۆھیزت.

مووسای مجد بوو، و رږدی ل سهر کوشتنا مووسایی و دویکهفتیتین وی کر،
 قتی چهندی کارهکتی زنده سلبی ل سهر گازییا مووسای کر.. و د گهل وان
 ههمی دهلیلان یین خودی داینه مووسایی -سلاف لی بن- کستی ژ دووندهها
 مللهتی وی یی ئسرائیلی پیتهتر باوهری پی نهینا^(۱)، نهو ژ فیرعمونی و
 مهزنین مللهتی وی دترسان کو ب عهزابدانی نهو وان د سهر دا بیهن، و
 بهری وان ژ دینی وان وهرگیرن.

ل قی دهمی بهرتهنگ مووسایی گوته مللهتی خو: نهی مللهتی من،
 نهگر ههوه باوهری ب خودی ههیه هوین خو ب وی پشتگهرم بکهن، و خو
 بهیلنه ب هیقییا وی شه، نهگر هوین د نهمری وی دانه و گوهدارییا وی
 دکهن.

خودان باوهرتن مللهتی مووسایی گوهدارییا وی کر و گوتن: مه خو هیتلا
 ب هیقییا خودی ب تنی شه، و مه کاری خو هلهسارته وی، خودایی مه تو
 وان ب سهر مه نهئخه قیجا نهو چهنده بو مه بته فتنه د دینی دا،
 و ب دلوقانییا خو تو مه ژ مللهتی کافر ژ فیرعمونی و مللهتی وی پرگار
 بکه.

دهمی فیرعمونی ئیریاها خو ل سهر خودان باوهران شداندی خودی وهچی
 بو مووسای و برایی وی هاروونی هنارت کو: هوین هندهک خانییان بو
 مللهتی خو ل مصری بدان دا بو ههوه بینه جهی خویاراستنی و قهحهویانی،
 و هوین خانییین خو بکهنه جهی کرنا نقیژان ل دهمی ترسی، و هوین نقیژتن

(۱) کنهکا کیم تی نمت ژ قبطیان ژی، وهکی: ژنا فیرعمونی و پسمامی وی و خداما کچا
 وی، و نهو زهلامی هاتی گوتییه مووسایی: فیرعمون دی ته کوژت بو خو برهقه، ژ بلی
 سیرهبندین فیرعمونی.

فهر ل ده‌میتن وان بکمن. و تو -ئهی مووسا- مزگینییی ب سهرکه‌فتنا مسوگهر و ب خیره‌کا مه‌زن ژ خودی بده وان خودان باوه‌ریتن گوهدارییا خودی دکمن.

مووسایی زانی کو ده‌سه‌لات و زه‌نگینیا فیرعه‌ونی مه‌زنتین ئاسته‌نگه د ریکا خه‌لکی دا کو بیتنه د دینی دورست دا؛ چونکی نه‌و ب مالی و طه‌ماعرنتی هنده‌کان د سهردا دهن، و هنده‌کان ری ب ترساندنا ژ گرتنی و کوشتنی، له‌و مووسایی دو‌عایه‌ک ژ خودی کر و گوت: خودایی مه ته خه‌مل و مال د ژینا دنیایی دا یی دایه فیرعه‌ونی و مه‌زنین ملله‌تی وی، قتیجا وان شوکرا ته نه‌کر، به‌لکی وان نه‌و مال د ریکا د سهردابنا خه‌لکی دا ب کارئینا، خودایی مه تو مالی وان پویج بکه؛ دا نه‌و مفایی ژئ نه‌بینن، و تو خه‌تمی ل دلین وان بده؛ دا بو باوه‌رییی فره‌ه نه‌بن، چونکی نه‌و باوه‌رییی نائینن هتا عه‌زبا دژوار و ب ئیش نه‌بینن.

خودی گوته مووسایی: ب راستی نه‌و نفرینا هه‌وه ههردویان د دهر حه‌قا فیرعه‌ونی و ملله‌تی وی و مالی وان دا هاته ب جهئینان و نه‌و ب خو مووسایی نفرین دکر، و هاروونی دگوت: ئامین، له‌و نفرین بو ههر دویان هاته پالقه‌دان، قتیجا هوین بمیننه ل سهر دینی خو، و به‌رده‌وامییی بده‌نه گازییا خو بو فیرعه‌ونی و ملله‌تی وی، و هوین دویچوونا ریکا وی نه‌کمن یی راستییا سۆز و گه‌فا من نه‌زانت.

ده‌رکه‌رفتنا ئسرائیلییان ژ مصری:

مه گوت: خودی فهرمان ل مووسایی کربو کو نه‌و خودان باوه‌ران ژ خه‌لکی دی یی کافر قه‌ده‌ر بکه‌ت، و نه‌و مالیین خو بو خو بکه‌نه روو‌و‌گه‌ه و جهئ عیباده‌تی، و ده‌می ئانه‌هییا خودی هاتییه سهر فهرمان ل مووسایی

کر کو ئهو بهنييټين خودی یتین خودان باوهر ژ مصری دهریخت و بهر
ب عمردی پیروژ څه ل شامی بیهت..

و دا کو ئسرائیلی مسهلې ل بهر مصریان بهرزه بکمن، وان -وهکی
تهورات دبټټ^(۱) - داخواز ژ مصریان کر کو ئهو دهستوریی بدهنه وان کو
ئهو ژ باژپری دهرکهښه چولی دا جهژنهکا خو بگټپن، و بو پتر بهرزهکرن وان
گوته مصریان زپرن خو ب ئیمانته بدهنه ف مه دا ئهم باش خو بو جهژنی
بخهملینین، مصریان داخوازا وان ب جهینا، و ب ځی پهنگی ئهو ژ باژپری
(ره مسیس) پایتهختا فیرعونی^(۲) دهرکهفتن.

خودی فرمان ل موسایی کر کو ئهو خودان باوهران ب شف دریخت،
ل وی دهمی چاټین زترهفانسان ژ وان د غافل، و ب وی دا زانین ژی کو
ل سپیدی فیرعون و لمشکمری وی دی دهنه ب دویف وان څه، بو هندی دا
ئهو خو گیر نهکمن، موسایی فرمان گهاندۀ ئسرائیلیان، ئهو د فرمانا
وی دهرکهفتن، وان ب شفق و ب دزی څه خو ژ باژپری څهکیشا و ب لای
روژهلاتی څه چوون^(۳)، گاڅا بویه سپیده و مصریان ب دهرکهفتنا
ئسرائیلیان زانی سوجهت گهاندۀ فیرعونی، فیرعونی ناگهذاریهک
ل پانی و درټیا وهلاتی راگهاند کو پیتقییه لمشکمر همی کوم بیت دا
دووماهییهکی بو ځی دهستهکا سهرداچوی ژ ئسرائیلیان بدانت.. د گاڅی دا

(۱) برتنه: سفر الخروج ۱۲ / ۳۵ - ۳۹.

(۲) نهف باژپره دکهفته روژهلاتا دهلایا نیلی، ل دهفرا (قنطیر)، و نهف باژپره یی کو
ئسرائیلیان ب زیاره بو مصریان ناڅاکری -وهکی تهورات دبټټ- پایتهختا باکووری بو یا
فیرعونی.

(۳) مسهلا بهرزهبوونا ری ل بهر ئسرائیلیان هتا وان کلهخی یوسفی د گل خو بری
ل دووماهییا سهراتییا یوسفی مه څهگیرایه.

لەشکەر د فەرمانا سەرۆکی هاتن، و هەمییان پێکە قەستا وئ ڕێکێ کر یا
موسا و دویکەفتیتێن وی چوونێ.

ڕۆژ دەهی هەیفە موحەررەمێ بوو، موسا ب مللەتێ خۆ قە نێزیکێ لیثا
دەریایێ بوو.. کیژ دەریایێ؟

نە قورئانی و نەحمەدیان ناڤێ قێ دەریایێ بۆ مە نەگۆتییه، بەلێ هزر
پتر بۆ هندی دچت کو ئەو دەریا دەریایا سۆر بت^(۱). گاڤا موسا و مللەتێ
خۆ نێزیکێ دەریایێ بووین، فیرعمون ب لەشکەرێ خۆ قە نێزیکێ وان بوو،
حەتا وه لێ هاتی هەردو لایان ئێک و دو ب چاڤ دیتین، ترسەکا زێدە بۆ
ئسرائیلییان چێبوو، گۆتن: خلاس ئەم هاتینە گرتن! موسایی گۆت: نەخێر،
وه نینە وهکی هوبن هزر دکەن، خودایێ من یێ د گەل من ئەو دئ ڕێکەکن بۆ
من بیت.. و هەر گاڤەکا فیرعمون و لەشکەرێ خۆ پتر نێزیکێ موسایی و
مللەتێ وی دبوون، ترسا ئسرائیلییان زێدەتر لێ دەهات و وان گازی
موسایی دکر: پا کانێ؟ ئەقە ئەو گەهشتە مە!

د وئ دەلیقەیا بەرتەنگ دا خودێ جبریل ھنارتە نک پێغەمبەرێ خۆ
موسایی؛ دا فەرمانا خودێ بگەهینتێ، و خودێ ب ڕێکا جبریلی وهحی بۆ
موسایی ھنارت کو: گۆپالی خۆ ل ئاڤا دەریایێ بدە.. موسایی فەرمان
ب جەینا، ئەو دەریایا ب فەرمانا خودێ تژی ئاڤا بوی ھەر ب فەرمانا

(۱) تەورات د (سفر المزامیر) دا (۱۳۶ / ۱۳) ئاشکەرا دکەت کو ئەو دەریا دەریایا سۆر
بوو، ھندەک دبیژن: ئەو دەریایا موسا و دویکەفتیتێن خۆ ژێ دەریازبووین نە دەریایا سۆر
بوو، بەلکی ھندەک گۆل بوون یێن کو دکەفتە باکوورێ وئ.. و ھندەک دبیژن: دەریایا سۆر
ل وی دەمی درێژتر بوو ژ قێ گاڤێ، و ئەو گۆلێن نوکە ل نێزیکێ کەنداقێ سویس ھەین
ھنگی ژ دەریایێ ب خۆ بوون، ھەر چاوا بت قورئان دبیژت: ئسرائیلی ب موعجزە
ژ دەریایێ دەریاس بوون، و ئەڤ چەندا ھە ل بەر خودێ یا ب زەحمەت نینە.

خودئ د دوازده جهان را هاته کهلاشتن، و دووازه رتیک -ل دویف هژمارا
 ئوبجاخین ئسرائیلیان- لئ چیبوون، و ههر پارچهیهک وهکی چیایهکی مهزن
 لئ هات، بایهکی بۆش هات ئهو عمر د زوها کر.

موعجزهیهکا مهزن بوو خودئ ل سهر دهستی پیغه مبهري خو موسایی
 پهیداگری.. موسایی فرمان ل مللهتی خو کر کو ههر بابکهکی ئسرائیلیان
 د رتیکهکی را دهریاس بیت، ئهوان دا ری، ههر د وان دهلیشهیان دا فیرعهون
 ب لهشکهري خو څه کهشتنه بهر لیقا دهریای، گاڤا وان دیتی بهحر هاته
 کهلاشتن و ئسرائیلی تیرا بۆرین، ئهو حیبهتی مان، بهلئ حالی هندئ نهبوو
 ئهو پسیار بکهمن ئهڅه چییه؟ وان ژئ د نیقا بهحري دا دا ری.. گاڤا
 ئسرائیلیان دیتی فیرعهونی و لهشکهري وی ژئ دا بهحري گهلهک ترسیان و
 هزرکر ئهو ژ فیرعهونی خلاص نابن.

موسا و مللهتی خو بهراهیی ژ دهریای دهریاس بوون، و خو ب لایئ
 رۆژههلاتا دهریای را گههاند، ل وی دهمی فیرعهون و لهشکهري وی
 ل شوین پییئن وان دچوون، ههڤالین موسایی گۆتی: لهزئ بکه بهحري
 وهکی بهري لئ بکه؛ دا ئهو نهگههنه مه! خودئ وهحی بو وی هنارت: ئهی
 موسا بهحري وهکی وئ بهیله؛ دا فیرعهون و لهشکهري وی ههمی بیته
 نیقی، و نهترسن خودئ دئ وان خندقینت.. و وهسا چیبوو.

دوماهییا فیرعهونی:

گاڤا فیرعهون و دویکهفتیئن وی کهشتینه نیقا بهحري، خودئ
 دهستویری دا ئاڤی جارهکا دی بکههته ئیک، و کافران د ناڤ خو دا
 بفهتسینت، هنگی فیرعهون و دویقهلانکین وی حیبهتی بوون، روی ب روی
 کهفتنه بهرانبهرو وئ راستیا بو وان نهخوش کو: خودایینیا فیرعهونی

مهزنترين دره و بو وان خو پي خاپاندي.. نهغه چيه؟ تو بيژي فيرعون هوسا
ب ساناھي بچت؟

د وي دهليشه يي دا بيژن ل فيرعوني تنگ بو و بهر ب مرنې څه چو،
لهو نهو بو خو ل دره و کا دی گهړيا: ما بزجي نهو ب دهغي باوهريي
ب ديني موساي نائينت هتا نهو ژي وهکي موسايي ژ دريايي خلاص
دبت و پستي هنگي نهو ب کهيغا خوږه؟! فيرعوني ب دهنگه کي بلند
گوټ: من باوهري ئينا کو ژ وي خودايي پتفه تري ئسرائيلييان باوهري
پي ئيناي چو خودايين دي يين حق نين، و نهز ژ وانم يين باوهري
ب تموحيدئ ئيناي و خو ب دهست خودئ څه بهرداي.

ژ نوي نهی فيرعون؟ ژ نوي ته باوهري ئينا پستي مرن ب سهر ته دا
هاتي، و بهري عزابا خودئ بگهسته ته ته گوهداريا وي نه دکر، و تو ژ وان
خرابکاران بووي يين بهري خه لکي ژ پتکا وي ددا پاش!! قتيجا پستي تو
کهفتي بهر مرنې توبه کرن مفايي ناگهينته ته.

(عبداللاهي کوپي عهباسي) ديژت: پتغهمبهري -سلاڅ لي بن- گوټ:
(دهمي فيرعوني گوټي: من باوهري ب وي خودايي ئينا يي ئسرائيلييان
پي ئيناي، جبريلي گوته من: نهگه ته نهز ديتام چاو من ناڅا دهريايي دکره
دهغي ژ ترستين هندئ دا رهم ژي بگرت))^(۱).

گاڅا ئسرائيلييان ديتي فيرعون ل بهر چاڅين وان خندقي کهيغا وان
گه لک هات، بهلي چونکي هيتا هندهک د ناڅ وان دا مابون باوهر نه دکر
فيرعون هوسا ب ساناھي دي مرت، و چونکي دبت هندهک د ناڅ مصريان
ژي دا هه بان هزر کړبا فيرعون نه مرييه خودئ گوټ: نهڅرو نم دي لهشي ته

(۱) نيمام محمد ځي حديسي قدگوهيزت.

نهی فیرعمون دانینه سمر جهه‌کی بلند ژ عهردی؛ دا هه‌چیئی باوهر نه‌کەت تو یی مری ته ببینت و دا تو بو وان مروقتین پشتی ته ژی دئین بییه عیبرەت و نیشان^(۱). خودی وه‌سا هه‌زکر کهله‌خی فیرعمونی یی مرار ب هه‌می تر و نه‌جمه‌ه د گەل پیلەکا به‌حرئ هاقیته سمر عهردی، و پشتی هنگی مصری هاتن کهله‌خی وی بر.. و ب قی چەندئ ناقبرەکا گرنگ ژ ژینا پیغه‌مبه‌ری خودی موسای کوری عمرانی ب دووماهی دئیت.

صه‌برا موسای ل سمر ملله‌تی وی یی نه‌زان:

خودی ملله‌تی ئسرائیلی ژ ده‌ستین فیرعمونی و ده‌سته‌کا وی پرزگارکرن و ب په‌نگه‌کی په‌رده‌پر ژ ده‌ریایی ده‌ریاس کرن، و ئسرائیلی د کتیبین خو دا دبیژن: ئسرائیلی چارسەد و سیه‌ سالان مانه ل مصری^(۲)، ژ ده‌می یه‌عقوب ب عیال هه‌هاتییه نک یوسفی و هه‌تا موسایی نه‌و برین. و دبیژن: هژمارا وان شەشەد هزار کەس بوون^(۳).

پشتی خلاسبونا وان ژ ده‌ریایی قورئان سهره‌اتییه‌کا غه‌ریب ژ قی ملله‌تی قەدگوه‌یزت هندئ دگه‌هینت کو پیغه‌مبه‌ری وان موسایی -سلاف لی-

(۱) بیری نوکه مه‌ گۆت: ل سالا (۱۸۹۸) زایینی لەشی فیرعمونه‌کی ل گۆرستانه‌کا باژیری (طیبه) ل مصری هاته دین، و پشتی هنگی ب نه‌ه ده‌ه ساله‌کان قەکۆلین ل سمر هاتنه کرن و لەشی وی ژ لای زانایان هه‌هاته فەحصکرن، و ژ به‌ر وان شکستن و هه‌رشینن کو ل سمر هه‌ستیکین قی فیرعمونی هه‌ین زانا گه‌هه‌شتنه وی باوهری کو نه‌ف فیرعمونه ب مرنه‌کا طبیعی نه‌مرییه، به‌لکی دریتن مەزن یی ب لەشی وی کەفتین هه‌تا نه‌و مری، و ل سالا (۱۹۷۵) زایینی و تەبیئەتی وی یی فۆتۆغرافی هاتنه گرتن و به‌لاکرن، ل سمر وی بناخه‌یی کو نه‌ف فیرعمونه نه‌و بوو یی د ده‌ریایی دا هاتییه خنداقاندن.

(۲) برتیه: سفر الخروج ۱۲ / ۴۰.

(۳) برتیه سفر الخروج ۱۲ / ۳۷، و یا دیاره کو قی هژمارای (موپاله‌غه‌کا) مەزن تیدا هه‌یه: به‌لکی هه‌ر نه‌ تشه‌که‌کی به‌رعه‌قه، وه‌کی دکتۆر مۆریس بوکای دبیژت.

بن- صهبرهکا مهزن ل سمر مهژی هشکييا وان کيتشا. قورنان د نايهتا (۱۳۸) یتدا و نايهتین د دویف ژی دا ژ سوورهتا (الأعراف) بو مه ناشکهر دکت کو پستی ئسرائیلی ژ دهريایی دهرباس هوین د بهر مللهتهکی را بۆرین وان صهنم دپهرتسین و خودایی ب حق نهدنیاسی، و ئمول سهر قی شرکا خو دبهردهوام بوون، گاڤا ئسرائیلییان ئمو دیتین ب دینی وان (موعجب) بوون، لهو وان گوته پیغهمبری خو: ئهی موسا بو مه ژی صهنمهکی چیکه دا بو خو بکهینه خوداوهند، وهکی کا چاوا قی مللهتی هندهک صهنم ههنه عیبادهتی بو دکمن!

موسایی گوته وان: ئهی مللهتی من هندی هوین هون مهزنییا خودی نزانن، و هوین نزانن کو پهرستن ب تنی بو خودییه، هندی ئهغه یین ل دور څان صهنمان شرکا ئمو دکمن دی پویچ بت، و هندی ئمو کاره یی ئمو دکمن کو پهرستنا وان صهنمانه یین کو عزابا خودی ژ وان پاشدا نابهن ئهگمر ب سمر وان دا هات، کارهکی پویچ و خرابوویه.

موسایی گوته مللهتی خو: ئهری ژ بلی خودی ما ئمز دی داخوازا خودایهکی دی بو ههوه کم کو هوین وی پهرتسن، و خودییه یی هوین ئافراندين، و وی هوین ب سمر ههمی خه لکی دهمی ههوه ئیخستینه ب هلبژارتنا گهلهک پیغهمبران ژ ناڤ ههوه، و تیبرنا دوژمنی ههوه، و ب دانا نايهتین تایهت بو ههوه؟

ئیمام ئهمهد ژ (ئهبوو واقدی) څه دگوهیزت، دبیرت: دهمی ئهم د گمل پیغهمبری -سلاف لی بن- بو لایی (حونهینی) دهرکهفتین، ئهم د بهر دارهکی را بۆرین کافران چهکی خو پیغه دکر، و ل دورا کوم دبوون، دگوتنی: (ذات أنواط) مه گوته پیغهمبری -سلاف لی بن-: دارهکا وهکی قی بو مه

ژی ده‌سنیشان بکه؛ دا ئم چه‌کې خۆ پټه بکه‌ین، ئینا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لئ- بن- گوت: ((الله اکبر! نه‌غه وه‌کی وئ گوتنییه یا ئسرائیلیان گوتنییه موسایی ده‌مئ وان گوتی: نه‌ی موسا بۆ مه‌ ژى صه‌نه‌مه‌کی چټکه دا بۆ خۆ بکه‌ینه خوداوه‌ند، وه‌کی کا چاوا قى ملله‌تى هنده‌ک صه‌نم هه‌نه عیباده‌تى بۆ دکهن، هندي هوینن هوین دئ ل وئ ړئ چن یا خه‌لکې به‌ری هه‌وه لئ چووی))^(۱).

ل به‌ر ده‌رازینکا جه‌تی پیروژ:

پاشی کاروانی خودان باوه‌ران دا ړئ، هه‌تا نیزیکی باژړئ پیروژ (به‌یتولمه‌قدسی) بووی، و نه‌و باژړ هنگی د ده‌ستی ملله‌ته‌کې کافر و زورده‌ست دا بوو، قورنان د سووره‌تا (المائدة) دا سه‌ره‌اتییا چوونا موسایی د گهل ملله‌تی وی بۆ باژړئ پیروژ و زقرینا ئسرائیلیان ل سه‌ر پاشپانییتن وان بۆ مه‌ شه‌دگوه‌یزت و ناشکه‌را دکه‌ت کو موسایی گوته ملله‌تی خۆ: ((نه‌ی ملله‌تی من هوین هه‌ر نه‌ عمردي پیروژ -کو به‌یتولمه‌قدس و ده‌ور و به‌رتن وینه- یئ خودی سۆز دای کو هوین دئ چنی و دئ شه‌ړی وان کافرین ل وئری کهن، و هوین ژ کرنا شه‌ړی د گهل جه‌بابران نه‌زقرن، نه‌گه‌ر دئ خیرا دنیا یئ و ناخه‌تی ژ ده‌ست هه‌وه چت)).

وان گوت: نه‌ی موسا ملله‌ته‌کې ب هیز و دژوار ل وئری هه‌یه، و مه‌ شیانا شه‌ړی د گهل وان نینه، و ئم نه‌شتین بچینه وئری هندي نه‌و ل وئری بن، قیجا نه‌گه‌ر نه‌و ژئ ده‌رکه‌فن ئم دئ چینی.

(۱) و ئم دبټژن: الله اکبر، عه‌ینی گوتنییه یا نه‌قرۆ هنده‌ک (ئیسلا‌مخواز) دبټژن، ده‌می دبټژن: دقیت ئم وان یتکان ب کاربینین یتن بی دین و کافر ب کار دئینن دا ئم بشتین ململاتی د گهل وان بکه‌ین، هه‌ر وه‌کی نه‌و نزانن کو موخاله‌فا ړئ و پټبازین کافران ئتیک ژ بناخه‌یتن باوه‌ریا مروفتی موسلمان.

دو زهلامان^(۱) ژ وان يټن ژ خودی دترسان، خودی قهنجی د گمل کړیو
وان گوهداریا خودی و پتغه مبهري وی ذکر، گوته ئسرائیلیان: هوین ب سهر
وان جهاباران دا د ده رگه هی باژیری وان را هرنه ژور، وهک کارئینان بو
نه گهران، و نه گهر هوین د ده رگه هی را ب سهر وان دا چونه ژور هوین دی
ب سهر که فن، و خو بهیلنه ب هیقییا خودی ب تنی قه، نه گهر هموه باوهری
ب پتغه مبهري وی ههیه، و هوین کاری ب شریعتی وی دکهن، بهلی ملله تی
موسایی نموی ل ژیر سیبمرا فیرعمونی فیری ره زلیلیتی بووین گوهداریا فان
خودان باوهران ژی نه کر، و گوته موسایی: هندي جهاباره ل باژیری بن نم
قهت ناچینی، قیجا هره تو و خودایی خو شری وان بکهن، هندي نه مین
نم نه ها ل قیری دی رویننه خواری و نم شری وان ناکهین. موسا ژ قی
گوته وان عه جیگری بوو، و ده می وی پرژدیا ملله تی خو ل سهر بی
نهمریا خودی دیتی دوعا ژ خودایی خو کر و گوته: ((خودایی من! نه ز
دشیمه خو و برای خو ب تنی، قیجا تو حوکی د ناچه مرا مه و ملله تی
سهر داچوی دا بکه)).

خودی د بهر سقی دا گوته پتغه مبهري خو موسایی: من ل سهر فان
جوهیان حرامکر نهو چل سالتین دی بچنه عهردی پیروز، ل فان ههر چل
سالان نهو ل عهردی سرگشت و بهرزه دی مینن، قیجا تو - نهی موسا -
ل سهر وی ملله تی ژ گوهداریا من دهر دکه فت ب خم نه که قه. و ژ بهر قی

(۱) نین که شیر ژ هندهک زانایتن صحابی و تابعیان شه دگو هیزت کو نهف همدو زهلامین
خودان باوهر یوشه عی کوپی نوونی بوو، و کالبی کوپی یوفه ننای - زهلامی مریه ما
خویشکا موسای - و هه زیه بیژین تمورات ناقتی بابی وی ب قی رهنگی دینت (یافونه)
ل شوننا یوفه ننای.

حوکمی مووسایی بهری ملله‌تی خو ژ جهی پیروز وهرگیرا و بهری وان دا ده‌شتا سینائی..

چل سالتین بهرزهبوونی:

دبیژن: ده‌می مووسا و ملله‌تی خو ژ مصری ده‌رکه‌فتین سه‌ری بهاری بوو و پشتی سی هه‌یقان -یه‌عنی ل سه‌ری هاقینی- نه‌و بوو خودی فه‌رمان دا چل سالان نه‌و د بهرزهبوونی دا بژین، چل سالان نه‌و -بی نارمانج- ل ده‌شتی هاتن و چوون، جار ب ریتقنگی و جار ژ ب ئاکنجیبوون..

د ئان چل سالان دا نه‌و جیلی ل به‌ر سیبه‌را حوکمی فیرعه‌ونی فیری ده‌ست داهیلانی و سه‌رشوپییی بووی نه‌ما، جیله‌کی دی یی بیتا ئازادییی و سه‌ره‌ستییی هلکیشای هاته ب خودانکرن، و ل سه‌ر ده‌ستی پیغه‌مبه‌ری خودی مووسایی و برایی وی هاروونی فیری خودی ناسییی بوون، و ل سه‌ر ده‌ستی قی جیلی خودی سؤزا خو ب جهینا و جهی پیروز ژ ده‌ستین کافران ئیناده‌ر و ئیخسته ده‌ستی خودان باوه‌ران.

مووسایی ملله‌تی خو ب لایی ده‌شتا سینائی شه‌ر و ل دؤرا چپایی طووری ئاکنجی کر، و چونکی ملله‌تی ئسرائیلی -ل وی ده‌می- چیتیرینی مرؤقان بوون، و هه‌ر چه‌نده خودی نه‌و عوقوبه‌دان ژ، به‌لی ل قی ده‌می خودی زنده‌قه‌نجی د گه‌ل وان کرن، ل وی ده‌می رۆژ ل هنداقی سه‌ری وان دشاریا خودی عه‌ور دهنارتن دا سیبه‌ری ل وان بکه‌ت، و گاڤا نه‌و ل ده‌شتی تیهنی بووین خودی فه‌رمان ل مووسای کر کو نه‌و گۆپالی خو ل که‌ق‌ری بده‌ت و وه‌ک موعجزه‌ بو وی خودی دوازه‌کانی ژ وی که‌ق‌ری په‌قاندن، و گاڤا برس ب سه‌ر وان دا هاتی ب شه‌قی نه‌و دنقستن و سپیدی پادبوون به‌ری خو ددانی ددیت گه‌زو و گوشتی طه‌یران یی که‌فتییه به‌ر ته‌نشتا وان، و خودی

نهټ قهنجييه د گهل وان كړن بڼه خاترا هندي كو نهو گوهداريا موسايي بكم.

پشتي خودي نهو بهرداينه دهشتا سينائي و چونكي نهو ملله ته كي بوش بوون وان پيتقي ب مهنهجه كي هه بوو ژينا خول دويش ب پيڅه بېن، و نهو بوو خودي كيتابا خو يا پيروژ (تهورات) بڼه موسايي هنارت؛ دا بڼه سرائيلييان بيته مهنهجي ژيني..

هاتنه خوارا تهوراتي بڼه موساي:

دهمي خودي ثياي تهوراتي بڼه خوشتقيي خو موسايي بهنيرت وي فهرمان لي كړ كو نهو خو ژ خهلكي قهدهر بكمهت، و سيمه پوژان يي ب پوژي بت، پاشي قهستا ژفاني خودايي خو بكمهت.

موسايي فهرمان ب جهنينا، خو ژ خهلكي قهدهركر و بهري هنگي گوته برايي خو هارووني: تو جيگري من به د ناټ ملله تي من دا حهتا نهز بزقريمه څه، و بهري وان بده گوهداري و پهريستا خودي، و تو دويكهفتنا ريكا وان نهكه يين خرابكاريي د عهدي دا دكم.

پشتي سيمه پوژ د سهر موسايي را بوژين وي پرتهكا داري -وهكي سيواكي- د دهقي خو دا و بهري خودي فهرمان يي لي بكمهت وي لهزكر و قهستا چيايي كر بو ژفاني، و ژ بهر څي لهزا وي خودي دهه پوژين دي ل ژفاني زندهكرن، و چونكي موسايي گوتهبوو ملله تي خو پشتي سيمه پوژين دي نهز دي زقريم، گاڅا سيمه پوژ ب دووماهي هاتين نهو چاهريتي وي مان، و دهمي موسا نهزقري نهو د دهه حهقا وي دا ب خيلاف چوون، هندهكان گوته: موسا يي مري لهو نهزقري، و هندهكان گوته: دياره وي

خودايي خو يي بهرزه کړی! و هنده کان گوټ: صهبري بکيشن خودي چيتر
دزانت کاني مهسلا وي چيه.

پشتي دهه پروژين ل سهر ژقاني هاتينه زېده کړن ژي ب دووماهي هاتين
مووسا ل ژقاني هات، خودايي مهزن ب پهنگه کي نيکسهر و بي دهسکاتي
د گهل پيغه مېهرې خو مووسايي ناخفت، مووسايي دلي خو بري کو نمو خودي
ببينت لهو وي بهرېخودان ژي خواست، خودي گوته وي: تو نه شي من
د دنيايي دا بيبي، بهلي بهري خو بده چيای، قيجا نه گهر من بلند خو نيشا
دا و وي خو ل جهي خو گرت تو دي من بيبي، نينا ده مي خودايي وي خو
بلند نيشا چيای دای وي چيا ب عهدي څه راست کر، و مووسا دلگرتي بوو
و کهفت، و ده مي نمو ژ دلگرتي هشاريوي وي گوټ: پاکی و پيروزي بو
ته بت نهی خودا، هندی نهم من تويهه کو پسارا ديتنا ته د څي دنيايي دا
بکه مه څه، و نهم نيکه مين خودان باوهرم ب ته ژ ملله تي خو.

خودي گوټ: نهی مووسا، من ب په ياميڼ خو بو وان مروژين تو بو
هنارتي تول ناڅ مروژان يي هليژارتي و ب ناخفتنا خو يا نيکسهر د گهل
ته، قيجا تو وي فرمانا من دايه ته بگره، و کاري پي بکه، و بيه ژ وان
يڼ شوکرا خودي دکمن ژ بهر په ياما خو يا وي دايه ته، و کو ب تايه تي
د گهل ته ناخفتي. ل څي جهي خودي کيتابا خو تهورات بو مووسايي
هنارت، و د هديسين دورست دا هاتييه: (خودي تهورات ب دهستي خو
نقيسيبوو). و ناشکه رايه کو هر کتيبه کا بهري قورناني هاتييه خواري هه مي
پيکفه و ب نيکجاري دهاته خوار.

خودي ديژت: مه بو مووسايي د تهوراتي دا ژ هر تشته کي نمو ههوجه
بتي ژ نه حکامين ديني نقيسيبوو، شيرهت بو مفا ژي وهرگرتي و

بهرفره هکرن بۆ مسهلا جهلالی و حهرامی و فهرمان و سه رهاتی و بیر و باوهر و تشتی نه بهرچاښ.

خودی گۆته مووسایی: تو تهوراتی ب هیز بگره، و فهرمانی ل ملله تی خو بکه کو کاری ب وی بکهن یا خودی تیدا گۆتی؛ چونکی هه چیی شریکان بۆ خودی بدانت نه ز ل ئاخره تی جهی سهرداچوویان دی نیشا وی دهم، کو ئه و ئاگره یی خودی ئاماده کری بۆ وان دوژمنین خو یین ژ ریکا وی ده رکه فتین. نه ز دی دلین وان کسان ژ تیگه هشتنا ئایه تین مه زنی و شریعه تی خو وه رگتیرم نه وین خو د سهر گوهداریا من را دبینن، و بی حق خو ل سهر سه ری خه لکی مه زن دکهن، قیجا ژ دفنلندییا خو دویکه فتنا چو پیغه مبه ران ناکهن و گوهداریا وان ناکهن، و نه گهر نه ف دفنلنده ههر ئایه ته کا هه بت ببینن ژ ی باوهریی پی نائینن؛ ژ بهر پشتدان و دوژمناتییا وان بۆ خودی و پیغه مبه ری وی، و نه گهر نه و ریکا چاکییی ببینن بۆ خو ناکه نه ریک، و نه گهر نه و ریکا سهرداچوونی ببینن، یه عنی: کوفری، نه و دی وی بۆ خو کهنه ریک و دین؛ نه فه ژ بهر کو وان دره و ب ئایه تین خودی کرییه، و نه و ژ هزرکرن و بهرته خودانا د فان ئایه تان دا دبی ئاگه هن. و بهری موسا ژ ژفانی بزڅرت و تهوراتی د گهل خو بینت، خودی نه و ئاگه دارکر کو ملله تی وی پشتی وی یی خریای و (سامری) عیباده تی گۆلکی یی ب وان دایه کړن..

نسرائیلی و په رستا گۆلکا زتری:

ده می خودی گۆتییه مووسایی: پشتی ته ملله تی ته یی ب په رستا گۆلکی هاتییه جه ربانندن، و سامری نه و یین د سهر دا برین، موسا ب خهم و قه ره قه زقری نک ملله تی خو، و گۆته وان: نه ی ملله تی من ما خودای

هموه ژفانهكې باش ندابوو هموه كو ئهو تهوراتې بينته خوارې؟ ئهرې څيځا
ژفان ل بهر هموه درېژ بوو و هوين ژئ بې هيڅي بوون، يان هموه څيا كاره كي
بكمڼ غهزهبا خودايې هموه ب سهر هموه دا بينت، څيځا هوين ل ژفانې
من نه هاتن و هموه پهرستنا گولكې كر، و هموه پيښگيري ب فهرمانين من
نه كر؟

وان گوت: ئهڅا مه كړي مه نه ب دلې خو كړيښه، بارين گونه هين مه
ژ بهر وي چه كي مه ژ مصريان وه رگرتي و د گهل خو ئيناي ل مه هاتبونه
كرن، څيځا مه ب فهرمانا (سامري) ئهو چهك هه مي هافيتته د كوزكه كا
ئاگري دا، و ههر وه سا سامري ژئ ئهو مستا ئاخې يا وي ژ بنې پيښي
هه سپي جبريلي هلگرتي رږژا ئهم ژ دهريايې دهرياس بووين و د گهل خو
ئيناي، وي ئهو ژئ هافيتته د وي كوزكي دا، و ژ وي چه كي هه لاندې سامري
پهيكهري گولكه كي بو مه چيكر دهنگي چي لان ژئ دهات، و وي گوته مه:
ئهڅه خودايې هموه و خودايې مووسايه، بهلې مووساي يې ژ بيركړي! و ههر
چهنده هارووني -بهري مووسا بزځرت ژئ- گوتبوو ئسرائيلييان: ئهي ملله تي
من، هوين ب څي گولكي يېن هاتينه جهر باندن؛ دا خودان باوهري هموه پي
ژ كافري ئاشكهرا بيت، و هندي خودايې هموه يه خودايه كي پر دلؤفانه څيځا
هوين د وي تشتي دا يې ئهز بهري هموه دده مي دويكهفتنا من بكمڼ، و
گوهداريا فهرمانا من بكمڼ.

بهلې ئسرائيلييتن گولكه پهرتس گوته هارووني: ئهم دي ههر مينين
گولكي پهرتسين هه تا مووسا دزځرته نك مه.

گاڅا مووسا هاتي و ديتي پشه كا مهزن ژ ملله تي وي يېن بووينه
دويكهفتيېن سامري د پهرستنا گولكي دا و ئهو ده پي تهورات ل سهر

هاتییه نفیسین ل عهردی دان و ب عیجزی قه گۆته برایی خۆ هاروونی: نهو
چ تشت بوو نههیلای تو وان بهیلى و بگههییه من دهمن ته دیتی نهو
ژ دینی خۆ دهركهفتین و وان په‌رستنا گۆلكی كری؟ نه‌ری ته گوهدارییا من
د وی تشتی دا نه‌كر یی من فه‌رمان پی ل ته كری كو تو پشتی من بكه‌ی؟
پاشی مووسای سهر و په‌پین هاروونی گرتن و كیشان.. هاروونی گۆتی:
كوړی ده‌یكا من! تو سهر و په‌پین من نه‌كیشه، هندی نه‌ز بووم نه‌ز دترسیام
نه‌گهر وان بهیلم و بیتمه‌نك ته تو بیژی: ته دوبه‌ره‌کی ئیخسته‌ناث
ئسرائیلییان، و ته ب شیره‌تا من نه‌كر و باش چاقدیری ل وان نه‌كر.
مووسای گۆته سامری: نه‌ی سامری مه‌سه‌لا ته چیه؟ و بوچی ته نه‌ف
كاره‌كر؟

سامری گۆت: تشتی وان نه‌دیتی من ل سهر پشتا همسپی دیتبوو، ده‌من
نهم ژ ده‌ریایی ده‌ركهفتین و فیرعمون و لاشكه‌ری وی خندقین، قیجا من
مسته‌ك ژ وی ئاخا ل جهی پیی همسپی جبریلی هلگرت، و من نهو هاقیته
سهر وی چه‌کی من گۆلك ژیی چتكری، نهو بۆ جهریاندن و فتنه‌ بوو گۆلكه‌كا
ب ده‌نگ، و هۆسا نه‌فسا من یا فه‌رمانی ب خرابییی دكه‌ت نه‌ف كاره‌ ل به‌ر
من شرینكر.

پشتی قی ئعترافا وی، مووسایی گۆتی: دئی هه‌ره‌ هندی تویی د ژینا خۆ
دا تو دئی یی هاقیتی بی، و ههر كه‌سه‌کی تو بیینی دئی بیژیی: نه‌ نه‌ز
ده‌ست دكه‌مه‌ كسی و نه‌ كس ده‌ست دكه‌ته‌ من^(۱)، و هندی تویی ژقانه‌ك
بۆ عه‌زابدانا ته‌ هه‌یه، خودی وی ژقانی ههر دئی پێك ئینت، و تو دئی بیینی،

(۱) یه‌عنی: ئیشه‌كا جلدی دئی ئیته‌ ته، و ده‌رمانی ته‌ نه‌وه‌ نه‌ تو ده‌ست بكه‌یه‌ كسی و نه‌
كس ده‌ست بكه‌ته‌ ته.

و تو بهرئ خو بدە خودایئ خو یئ ته پەرستن بۆ کری ئەم دئ وی سۆژین،
پاشی دئ هویرکئ وی ب دەریایئ وەرکەین.

پاشی مووسایی ب فەرمانا خودئ گۆته مللەتئ خو: ئەوین پەرستنا
گۆلکئ نەکری دقیت وان بکوژن یین پەرستنا گۆلکئ کری.. و وان ئەف
حوکمە ب جەشینا!

و دەمئ کەربا مووسایی داهااتی، وی ئەو دەپ -یین تەورات ل سەر
هاتییه نفیسین- ژ عەردی هلگرتن پشتی کو وی ئەو هاڤیتین، و
ناشکەر اکرنە حەقیی و دلۆفانیی بۆ وان یین ژ خودئ و عەزابا وی دترسن
د وان دەپین تەوراتئ دا هەبویە، و مووسایی گۆته مللەتئ خو: ئەفە ئەو
مەنەجە یئ خودئ بۆ هەوە هەنارتی؛ دا هەین ل دویف بچن.

وان گۆت: دئ سەحکەینئ.. ئەگەر یئ ب ساناھی بت دئ ل دویف
چین، و ئەگەر یئ ب زەحمەت بت بۆ مە بگووێرە!!

د ئەنجامئ ئئ گۆتنا وان دا خودئ چیا راکرە هەداشی سەرئ وان،
مووسایی گۆت: یان هەین دئ پێگیرییئ یئ کەن یان خودئ غەزەبی دئ
ل هەوە کەت، و گاڤا بوویە مجدی وان سەرین خو بۆ خودئ دانانە عەردی و
گۆتن: ئەم ب شریعەتئ خودئ دپازینە.

تۆبەکرێ ژ گۆنەها شرکئ و نەگۆهەدارییئ:

پشتی ئئ چەندئ مووسایی ژ مللەتئ خو خواست کو ئەو تۆبئ ژ ئئ
گۆنەها مەزن بکەن، و دا تۆبا وان قەبۆیل ببەت، مووسایی گۆته وان: حەفتئ
زەلامین زانا و چاک ژ خو هەلپێترن بلا د گەل مەن بێن دا ل ژ ڤانی خودئ
بچین و داخوازا ژبێرنا گۆنەهان بۆ هەوە ژ خودئ بکەین، و پشتی وان
فەرمانا مووسایی ب جەشینای، مووسایی گۆته وان حەفتئ زەلامان: خو پاڤژ

بکمن و رۆژیان بگرن، و خو ئاماده بکمن، چی گاڤا خودی دهستوریا چوونی دا مه ئهم دئ چین. و گاڤا خودی دهستوری دای، مووسایی ههفتی زهلامین باشین مللهتی خو د گهل خو برن و ههمی پیکه ده رکهفتنه طووری سینائی بو وی دهم و ژقانی یی خودی دایه وی، گاڤا ئمو هاتینه وی جهی یی خودی بو دهسینشان کری وان زهلامین ئسرائیلیان گۆت: ئهی مووسا! ئهم باوهریی ب ته نائین ههتا ئهم خودی ب چاڤ نهیین، تو د گهل وی ناخفتی، قیجا وی نیشا مه بده^(۱).

ئینا شهلهرزینا دژوار ئمو ههمی گرتن و مرن، مووسا رابووڤه و دوعا ژ خودی کرن و گۆت: خودایی من، ئەز دئ چ بیژمه ئسرائیلیان ئەگەر ئەز زڤریمه نک وان، و ته باشین وان ههمی مراندن؟ ئەگەر ته قیابا بهری نوکه تو دا وان ههمیان و من ژ د گهل دا مرینی، و ئەڤه ل سهر من یا ب ساناهیترو، ئەز تو دئ مه تی بهی ژ بهر وی کارئ بی فامین مه کری؟ ئەڤ کارئ مللهتی من کری دهمی گۆلک پهرتسی ههما جهرپاندنهک بو ته ئمو پی جهرپاندین، یی ته بقیته ژ بهنییتن خو تو وی پی بهرزه دکهی، و یی ته بقیته تو وی پی دئینییه سهر ری، تو سهرکار و پشتهقانی مهیی، قیجا تو گونههین مه ژئ بهه، و دلۆقانیی ب مه بهه، و تو چیترینی وانی یین لیبۆرینی دکمن، و گونههان قەدشیرن، و تو مه بکه ژ وان یین ته کریارتن چاک د دنیاای و ئاخهتیی دا بو نقیسین، هندی ئەمین ئهم ب پهشیمانی و تۆهکرن قه ل ته دزڤرین.

خودی گۆته مووسایی: عهزبا خو ئەز دئ دهمه بهر وی یی من بقیته ژ چیکرییتن خو، وهکی من دایه بهر ئەوتین هه ژ مللهتی ته، و دلۆقانییا من

(۱) ئەڤه گۆتنا چاکین وان بو، قیجا هزر بکمن نهباشین وان دچاوا بوون.

چټکړی همدی څه گرتینه، څټجا نه ز دئ وئ بو وان نفیسم یټن ژ خودی و
 عه زابا وی دترسن، و فرمانین وی ب جه دئینن و خو ژ بی نه مریا وی
 دده نه پاش، و نهوین باوه ریټ ب تمو حیدئ و ده لیلین وئ دئینن، نه فټی
 دلوثانیی نه ز دئ بو وان نفیسم یټن ژ خودی دترسن و خو ژ بی نه مریا وی
 دده نه پاش، و دویکه فتنا وی پیغه مبه ری نه خوانده فا دکهن، کو موجه ممدده
 -سلاډ لی بن-، یټ به حس و سالوخته تی وی ل نک خو د ته وراتی و
 ننجیلی دا نفیسی دبین، نهو فرمانی ب تمو حیدئ و هر باشییه کا هه بت
 ل وان دکته، و به ری وان ژ شرکی و نه گوهداریټ و هر تشته کی خراب
 دده ته پاش، و تشتین پاقر ژ خوارن و څه خوارن و ماره کرنی بو وان حلال
 دکته، و تشتین پیس بو وان حرام دکته، و وی باری گران یټ کول وان
 هاتییه کرن ژ سهر وان رادکته، څټجا نهوین باوه ری ب پیغه مبه ری
 نه خوانده فا موجه ممدی -سلاډ لی بن- ټینای، و بهایی وی مه زنگری و
 پشته قانییا وی کری، و دویکه فتنا وئ قورئانی کری یا بو وی هاتییه
 خوارئ، و کار ب سوننه تا وی کری، نهو نهون یټن نهو سوژ ب ده ست خو څه
 ټینای یا خودی دایه به نییټن خو یټن خودان باوه ر.

موسا د گمل خدری:

دیسا ژ وان سهراتییان یټن د ژینا موسا پیغه مبه ری دا -سلاډ لی
 بن- ههین و قورئانی بو مه څه گوهاستین، سهراتییا وی بوو د گمل وی
 زه لامي خودی زانین دایټ نهوی دبټژنی: خدر (خضر)^(۱).

(۱) د حمدیستین درست دا هاتییه کو خضر ناسناق وی بوو؛ چونکی دهمی نهو ل جهه کی
 هسک دروینشت نهو جه کسک دبوو، وه کی نه محمد و ترمذی و ټبن حبیان ژ نه بوو
 هورهیره ی قمدگوه ټزن.

ل دهسټپټيکټی دئ بټټښ: زانا ب خيلاف چووينه کاني خدر کی بوو،
و چ بوو و زانايي ناقدار (ئبن کهثير) گهلهک گوټن و بوچوونان د قټي
دهرياره يي دا ښدگوهيزت^(۱)، و دبت گوټنا ژ همميان دورستر ئو بت مروښ
بټټښ: خدر پټغه مبهړهک بوو ژ پټغه مبهړين خودئ؛ چونکي ئو کارئ وي
کري همي هندئ دگه هينت کو وهحي ژ نک خودئ بو وي دهات، و چو
راستي بو وي گوټنئ نينه ئو دټټښ: خدر همر و همر يي زندييه چونکي
وي ژ ئاڅا حياتي څه خوار بوو.

سهرهاتيا موسايي د گهل قی مروځي سووره تا (الکھف) بو مه
ښدگوهيزت، و ئم ل څيرئ دهقا قټي سهرهاتيي وهکي د قورئاني دا هاتي
دئ ښدگوهيزن، نايه تين سووره تا (الکھف) دټټښ: تو -ئمي موچه ممه د-
بهحسئ هندئ بکه ده مي موسايي گوټييه خزمه تکارئ خو -يووشه عي کوړئ
نووني-: ئمز دئ همر چم حه تا بگه همه وي جهي يي همر دو دهريا لي دگه هنه
ټيک، يان ئمز دئ ده مکي درټ چم حه تا بگه همه وي بهنيي چاک؛ دا ئمز
ژ وي فټر بيمه وي زانيني يا کول نک من نه مي.. و د ئه گه را قټي
دهرکه فتنئ دا پټغه مبهړ -سلاڅ لي بن- دټټښ: ((پوږه کي موسا د ناڅ
ئسرائيلييان دا رابوځه، خوبهک خواند، ئينا پسيار ژئ هاته کرن: کيژ
مروښ ژ همميان زاناره؟ وي گوټ: ئمز! ئينا خودئ ل وي گرت؛ چونکي
وي نه گوټ: خودئ دزانت، و خودئ وهحي بو هنارت کو من عبه ده کي هي
يي ل وي جهي يي همر دو دهريا لي دگه هنه ټيک ژ ته زاناره))^(۲).

(۱) د کتبا خو دا (البدایة والنهاية) د بهرگي نيکي دا.

(۲) بوخاري قټي حمديسي ژ عمبدلاهي کوړئ عمباسي ښدگوهيزت.

نايهت دبیژن: مووسای و خزمه‌تکارۍ وی دا ری، و ده‌می‌ئو
 گه‌هشتینه جه‌ئ همدو ده‌ریا لی دگه‌نه ئیک^(۱) همدو ل نک که‌ئری
 روینستن، و وان ئو نه‌هنگی خو ژ بیرکری یی فرمان ل مووسایی هاتیه
 کرن کو وی بو قویتی د گهل خو بیست، و یوشه‌عی ئو دانابوو د عه‌لبه‌کی
 دا، قیجا نه‌هنگ زبندی بووبوو و خو هاقیتبوو د ده‌ریایی دا، و وی ریکه‌کا
 قه‌کری بو خو د ده‌ریایی دا گرتبوو، و ده‌می‌ئو ژ وی جهی چوین یی وان
 نه‌هنگ لی ژ بیرکری و مووسا ب برسی حسیا، وی گوته خزمه‌تکارۍ خو:
 فراښا مه بو مه بینه، ب پاستی مه د قی سه‌فرا خو دا وه‌ستیان دیت.

خزمه‌تکارۍ وی گوته: ئه‌ری ل بیرا ته‌یه ده‌می‌ئو چوینه نک وی
 که‌ئری یی مه بی‌هنا خو ل نک قه‌دای؟ من ژ بیرکریو ئه‌ز مه‌سه‌لا نه‌هنگی
 بو ته بیژم، و هه‌ما شه‌یتانی ژ بیرا من بریو ئه‌ز مه‌سه‌لا وی بو ته بیژم،
 هندي نه‌هنگه ل ویری ب رح که‌فتبوو، و خو هاقیتبوو د ده‌ریایی دا، و وی
 ریکه‌ک بو خو تیدا کریو، و مه‌سه‌لا وی یا عه‌جیب بوو.

مووسایی گوته: ئه‌وا چی بووی ئو بوو یا مه دخواست، و ئو نیشانه‌که
 بو من ئه‌ز پی ب جهی به‌نییی چاک بکه‌ثم، ئینا همدو ل شوین پییتن خو
 زق‌رین هه‌تا گه‌هشتینه جه‌ئ که‌ئر لی.. وان ل ویری به‌نییه‌کی چاک
 ژ به‌نییتن خودی کو خدره -سلاڅ لی بن- دیت. مووسایی سلاڅ کری، و
 گوته: ئه‌ری دئ ده‌ستویرییی دهی کو ئه‌ز ب دویڅ ته بکه‌ثم؛ دا تو هنده‌کی
 ژ وئ زانینا خودی نیشا ته دای نیشا من بدهی کو ئه‌ز پی سه‌رپاست بېم و
 مفای ژئ وه‌ریگرم؟

(۱) د قورنان و حدیسان دا نه‌هاتیه کانی نه‌ف جهه دکه‌فته کیسه، و دیت مه‌مسه‌د پی ئو
 جه‌ بت یی که‌نداقتی (عه‌قبه و سویس) دگه‌نه ئیک د ده‌ریا سؤ دا.

خدري گوتې: هندي تويي -ئهي موسا- تو نهشتي بېهنا خو ل سهر
دويكهفتن و ههقالينييا من فرهه بكهى، و چاوا تو دئ شتي بېهنا خو
ل سهر وان تشتان فرهه كهى يين كو نهز دئ كهه و نهو ل بهر ته دبهزه
ژ وان يين خودئ نيشا من داين؟

موسايي گوتې: نهگهر خودئ همز بكهت تو دئ من بينى يي بېهنه
ل سهر وي تشتي نهز دئ ژ ته بينم، و نهز د تشتهكى دا بي نهرييا ته
ناكهه.

يينا خدر ل بهر هات و گوت: پا نهگهر ته ههقالينييا من كر تو پسپارا
تشتهكي ل بهر ته نالوز بت ژ من نهكه، ههتا نهز ب خو وي تشتي ل بهر ته
نه ناشكهرا بېژم يتي تو پسپار بكهى.

وان دهست ب رتفهچونا ل سهر ليثا دهريايي كر^(۱)، و گهميهك د بهر
وان را بوري، وان داخواز ژ خودانان كر كو وان سويار كهه، قيجا دهمي نهو
سويار بووين خدري دهپهك ژ گهمييي قهكر و نهو كونكر، موسايي گوتې:
نهري ته گهمي كونكر؛ دا خهلكي وي بخندقيني، و وان بي كرى نهه يين
هلهگرتين؟ ب راستي ته كارهكي كرت كر.

خدري گوتې: ل سهرى من گوتبوو ته: هندي تويي تو نهشتي بېهنا خو
ل سهر ههقالينييا من فرهه بكهى!

موسايي بو عوزر قهخواستني گوت: ل من نهگهر كو من شهرتي ته
د گهل خو ژ بيركري، و تو د نيشاداني دا بارهكي گران نهدهانه سهر ملين من،
و ب نهرمي سهردههريي د گهل من بكه. يينا خدري عوزرا وي قهبولكر،
پاشي ههر دو ژ گهمييي دهركهفتن، و ل وي دهمي نهو ل سهر ليثا دهريايي

(۱) ژ نايهتان دنيتنه زانين كو خزمهتكارى موسايي پاشا زفري بوو و نهماوو د گهل وان.

دچوون وان کورکهک دیت د گهل زاروکان یاری دکرن، ئینا خدری ئهو کوشت، مووسایی ب قئی چهندئ نهخوش بوو و گوټ: چاوا ته نهفسهکا پاقر و بئ گونهه کوشت، و وی کهس نهکوشت بوو کو هیژای کوشتنی بیت؟ ب راستی ته کارهکی کریت و مهزن کر.

خدری بو بیرئینان و لومهکرن گوته مووسایی: ئهری ما من نهگوټبوو ته تو نهشتی بیتنا خو ل سهر وان کریارتن من یتن ته چو زانین پی نه فرهه بکهی؟ مووسایی گوته وی: نهگهر پستی قئی جارئ من پسار تشتهکی ژ ته کر تو من بهیله و ههقالینیا من نهکه، تو بوویه خودان عوزر و ته د دهرحقا من دا تهخسیری نهکریه؛ چونکی ته گوټبوو من: تو نهشتی صهری د گهل من بکیشی.

مووسای و خدری دا ری حهتا ئهو گههشتینه نک خهلکی گوندهکی، ئینا وان داخوازا خوارنی ژ وان کر، بهلی خهلکی وی گوندی ل بهر نههاتن کو وان میتان بکهن، وان دیوارهک ل وتری دیت خوار بووبوو و نیتزیک بوو بههرفت، ئینا خدری ئهو راستکر، مووسایی گوټی: نهگهر ته ههزکریا تو دا سهرای قی کاری کریهکی وهرگری دا ئهم خوارنی بو خو پی کرین مادهم وان ئهم میتان نهکرین.

خدری گوته مووسایی: نهقه دهمی ژیکهه بوونیه د ناڅهرا من و ته دا، نهز دی بو ته بهحسئ وان کریارتن خو کهم یتن ته پی نهخوش بووی، و تو نهشیای بیتنا خو ل سهر فرهه بکهی و پسار وان نهکهی.. هندی ئهو گهمی بوو یا من کونکری ئهو یا هندهک ههژاران بوو وان د دهریای د کار بو خو پی دکر و رزقی وان ژئ دهات، قیجا من قیا نهز ب وی کونکرنی گهمیی عیبهلو بکهم؛ چونکی ل بهراهیا وان مهلکهک ههبوو ههر گهمیهکا

دورست یا ههبا ب زوړی ژ خودانان دستانده، و نهو کورکې من کوشتی
 مروښه کي کافر بوو، و دهیک و بابین وی خودان باوهر بوون، څیجا نه
 ترساین نهگهر نهو کورې بمینته زیندی نهو بهرې دهیبابین خو ېدهته کوفري و
 سهرداچوونې؛ چونکې وان گهلهک همز ژ وی ذکر و پیتشي پي ههبوو، څیجا
 مه څیا خودي ټيکي ژ وی چاکتر و ب پرحمتر ېدهته دهیبابین وی، و نهو
 دیواري من خواربوونا وی راستکری نهو یی دو کورکین ټیتیم بوو ل وی
 باژیری یی دیوار لی، و د بن وی دیواری څه خزینیهکا ژ زیر و زیشی یا وان
 هر دیوان ههبوو، و بابی وان زهلامهکي چاک بوو، څیجا خودایي ته څیا نهو
 ههر دو مهزن ببن و ب هیز بکهفن، و نهو خزینیهکا خو ډهريخن، نهغه
 ژ دلوقانییا خودایي ته بوو ب وان، و نهو ههمی کربارتین ته دیتین من کرین
 نهی موسا من ژ نک خو نهکرینه، بهلکي من ب فرمانا خودي نهو کرن،
 نهوا هه یا من نهگهرین وی بو ته دیارکرین نهو دووماهییا وان کارانه یین ته
 نیشیای تو بیتنا خو ل سهر فرهه بکهی و پسیار ژي نهکهي.

د څي سهرهاتیي دا هژمارهکا دهرس و عیبرهتین مهزن ههنه دڅیت نه
 بیرا خو لی بینینه څه، ژ وان دهرسان:

۱- گهریان ل دویف علم و زانینی ژ پتبازا پتغه مبهراڼه، و مروښ
 چهندي زانا ژي بت گاڅا زانی کسهکي ههی د تشتهکی دا ژ وی زاناره
 دڅیت ل دویف بچت، و وی زانینی بو خو ژي وهریگرت، و خو مهزن
 نهکته.

۲- و نهف سهرهاتییه باشتین دهلیله ل سهر ټیک ژ بناخهییین باوهرییا
 نههلی سوننه تي کو خودي ب هر تشتهکي ههی یان دی ههبت یی زانایه، و
 نهو تشتي نهووی نهو دزانت دا یی چاوا بت نهگهر ههبا.

۳- خزمه تکرنا مروڦي زانا ب تاييه تي ژ لايي وي کسي ڦه يي زانيني
بو خو ژي وهر دگرت کاره کي دورسته، وهکي کو يووشه عي خزمه تا موسايي
کري و موسايي خزمه تا خضري کري.

۴- مروڦ چهندي زانا ژي بت چي نابت بيژت: کسهک ژ من زانانتر
نينه، و نه گهر پسيار ژ وي هاته کرن: کي ژ هه مييان زانانتره؟ دڦيت نهو
بيژت: خودي دزانت.

۵- نهف سهرهاتييه باشتري دهليله دژي وان کسان نهوين عهقلي خو
ل سهر وهچيا خودي دکنه هه کم، و ديژن: لازمه (نهص) يا وهسا بت
عهقلي مه تي بچت و حيکه تا وي بزانت، نهصل د مهسلتي دا وهچيه، و
گاڦا وهحي هات دڦيت خودان باوهر خو تسليم بکوت نه گهر خو ب سهر ڦه
نهو تشت د گهل عهقل و تيگه هشتنا وي نه گونجت ژي، وهکي خضري گوځي:
نهفا من کري من نه ژ نک خو کرييه، بهلکي من نهو ب وهچيا خودي يا
کري..

۶- ههر وهسا نهف سهرهاتييه دهليله کي ناشکراهه کو (خبر الواحد)
دڦيته وهرگرتن و کار ژي پي دڦيته کرن، مادهم نهوي نهف خه بهره گه هاندي
کسهکي باوهرتیه^(۱).

سهرهاتييه قارووني:

سهرهاتييه قارووني و سهرداچوونا وي ژ بهر زهنگيني و دهوله مهنديي
نيک ژ وان سهرهاتييه يي کو رهفتاري مروڦين خودان مال و بي ئيمان بو
مه بهرچاڦ دکوت، لهو خودي د سووره تا (القصص) دا ب پهنگه کي تاييه ت
نهف سهرهاتييه بو مه ڦه گيټرا.. (قاروون) مروڦه کي ئسرائيلي بو، و هندهک

(۱) مجدي فتحي السيد: صحيح قصص الانبياء، ط ۱، ۱۴۳۰، ص ۲۵۲-۲۵۳.

دبیژت: پسمامی مووسایی ب خو بوو، نیک ژ وان مروژان بوو یتن کو خودی مالهکی مهزن دای، و شوینا نهو شوکرا خودی سهر قی نعمهتی بکه، نهو رابوو (طوغيان) ب مالی خو کر، کا چاوا فیرعمونی و هامانی (طوغيان) ب هیزا خو کر، لهو خودی د دو جهان دا ژ قورئانی ملی وی دا د گهل ملی فیرعمونی و هامانی، و ناشکرا کر کول ناخهتی دووماهییا وان همدویان دی نیک بت^(۱).

نایهتین سووره تا (القصص) بهحس قاروونی دکمن و دبیژن: نهو ژ مللهتی مووسایی بوو -سلا لئ بن- و ژ بهر مال و زهنگینیا خو نهو د سهر پیی خو دا چوو، و وی خو ل سهر وان مهزن کر، و خودی ژ گهنجینهی مالی تشتهکی مهزن دابوو وی، هتا وی دهرهجی هژمارهکا مروژین ب هیز نهدشیان بهس کلیلین گهنجینهی وی هلگرن..

مللهتی وی گوئی: کهیفا خو ب وی مالی نهینه یی ته هه، هندي خودیه همز ژ وان ناکهت یتن بهتران دبن و شوکرا وی نهکمن سهر قهنجییتن وی، و تو ب وی مالی خودی دایه ته خیرا ناخهتی بو خو بخوازه، کو د دنیا یی دا گوهداریا خودی بکه، و تو بارا خو ژ دنیا یی ژ یی نهکه، کو خوشییت ب تشتی هلال بهی بی زیدهگافی، و تو ب دانا خیران قهنجییت د گهل خه لکی بکه، همر وهکی خودی ب قی ههمی مالی قهنجی د گهل ته کری، و وی تشتی خودی ل سهر ته همرامکری ژ تهعداییا ل سهر خه لکی تو نهکه، هندي خودیه همز ژ خرابکاران ناکهت.

قاروونی گوته وان مروژان یتن شیرت لئ کری ژ مللهتی وی: ههما ژ بهر وی زانین و شیانا من ههی نهف ههمی گهنجینه یتن بو من هاتینه

(۱) د سووره تا (العنکبوت) دا نایهتا ۳۹، و سووره تا (غافر) نایهتا ۲۳.

دان.. همر وهکی وی نهزانیبوو کو خودی ژ مللهتین بهری وی هندهکین ژ وی
ب هیتر و ب مالتر تی بریون؟

و پرژهکئی قاروون ب ههمی خه ملا خو څه ده رکهفته ناف مللهتی خو، و
مه خسه دا وی نمو بوو مهزنییا خو و گهلهکییا مالی خو نیشا وان بدهت، و
دهمی نموین خه ملا ژینا دنیایی دځیت نمو دیتی وان گوت: خوزی نمو مال و
خه مل و مهنصبی بو قاروونی هاتییه دان بو مه ژی هاتبا دان، هندی قاروونه
وی پشک و بارهکا مهزن ژ دنیایی هیه، و نموین زانین ب شریعتی خودی
بو هاتییه دان و راستیا تشتان زانی گوته وان یین گوتین: خوزی نمو بو
قاروونی هاتییه دان بو مه ژی هاتبا دان: تیچوون بو ههوه بت تهقوا خودی
بکمن و گوهداریا وی بکمن، خیرا خودی بو وی یی باوهری ب وی و
پیغه مبهری وی ینای، و چاکی کرین، چیتره ژ وی یا بو قاروونی
هاتییه دان، و ب تنی نمو گوهداریا قی شیرعتی دکهت و کاری پی دکهت یی
جیهادا نهفسا خو کری، و صهر ل سهر گوهداریا خودایی خو کیشای، و خو
ژ بی نهمرییا وی دایه پاش.

خودی دبیزت: گاڤا قاروونی نهف کاره کری مه عهرد ب وی و خانییی
وی څه بره خوار، و وی چو بهرېه څان نه بوون بهرېه څانییی ژ وی بکمن دهمی
عهزبا خودی ب سهر دا هاتی، و نمو ل بهر خودی یی ناسی نه بوو دهمی
غهزهبا خو ب سهر دا ینای. و نموین دوهی هیقی خواستی کو وهکی وی بن
نوکه ب خهم و ترس څه کو عهزاب ب سهر وان ژی دا بیت گوتن: هندی
خودییه یی وی بځیت ژ بهنییی خو نمو رزقی وی بهرېه دکهت، و یی وی
بځیت نمو رزقی وی بهرتهنگ دکهت، و نهگهر خودی منعت ل مه نهکریا دا
نمو عهردی ب مه ژی څه وهکی قاروونی بهته خوار، نهری ما ته نهزانییه
کو کافر نه د دنیایی دا و نه ل ناخرهتی نیفلهجی نابین؟

د نهگهرا خفسفکرنا قاروونی دا ریوایه تهک ژ (ئبن ععباسی) دئته
 څه گوهاستن، تیدا هاتییه کو قاروونی هندهک مال دا ژنهکا خراب و گوتی:
 نهگه ته دیت موسا یی د ناڅ هندهک مروځان دا ههړه بی بهختیه کی پی
 راده و بیژئ: ته هو و هو یی د گهل من کری، ژنی ب یا وی کر، و گاځا
 موسایی گوهل گوتنا وی بووی زیده ههړشی، و پابوو نفیژهک بو خودی کر
 و تیدا دوعاکرن کو خودی راستییی ناشکرا بکهت، و پستی ژ نفیژئ
 خلاص بووی وی نمو ژن دا سویندی ژنی بهختی خو خراب نهکر و گوت: حال
 و مهسلین من و قاروونی نهغه، ئینا موسایی نفرینک ل قاروونی کر کو
 خودی وی ب خانی څه د عهردی دا ببهت، و خودی نفرینا وی بو
 ب جهینا.

چټلا بهنی ئسرائیلیان:

ژ عبداللاهی کوړی ععباسی دئته څه گوهاستن دبیزت: زهلامهک د ناڅ
 ئسرائیلیان دا ههبوو گهلهک یی زهنگین بوو، نهڅ زهلامه ب ناڅ سال څه
 چووبوو، و وی هندهک برازا ههبوون وان حمز دکر مامی وان بمرت دا نمو
 میراتی وی وهرگرن، لهو ئیک ژ وان شهڅه کی چوو مامی خو کوشت و
 کهلهخی وی هاقیته بمر دهړی مروځه کی دی، گاځا بوویه سپیده خه لکی
 ههڅرکی د دهر حهقا وی دا کر، و برازایی وی -یی کوشتن کری- هات کره
 هاوار و داخوازا تولقه کرنی کر، هندهکان گوت: وهرن دا بچینه نک
 پیغه مبهړی خودی موسایی دا نمو جوکمی د ناڅهرا مه دا بکهت، و چونکی
 چو دهلیل و نیشان د دهستی وان دا نهبوون موسایی دوعا ژ خودایی خو کر
 کو نمو حهقییی بو وی ناشکرا بکهت، ئینا خودی وهچی بو وی هنارت کو
 نمو چټله کی بینن څه کوژن، موسایی نهڅ فرمانا خودی گوته ملله تی خو،

وان ب ههڅرکي و خومهنکرن څه گوته موسايي: نمرې تو مه دکهيه جهې پيترانکيبي و ياريان؟!

موسايي گوته وان: نهز خو ب خودې دپاريزم کو نهز ژ يارکهړان بم، و نهڅه نهوه يا هوين داخواز دکمن کو قاتلې دورست يو هوه ناشکهرا بيت. وان گوته: مادهم هويه پا کاني ژ خودايي خو بخوازه سالوختهين څي چيلې يو مه ديار بکهت.

موسايي بهرسفا وان دا و گوته: هندي خودييه يي دبيژته ههوه: سالوختهي وي نهوه دڅيت نهو نه يا پير بت، و نه يا جوان بت، بهلکي د ناڅهري دا يا ناڅنجي بت، څيجا لهزي د فرمانا خودايي خو دا بکهن. نهو ل ههڅرکيا خو زڅرين و گوته: يو مه ژ خودايي خو بخوازه دا پهنگي وي يو مه ديار بکهت.

وي گوته: هندي نهوه يي دبيژت: نهو چيلهکا خوړي زهړه، يي بهري خو بدهتي ب ديتنا وي شاد دبت.

ئسرائيلييان گوته موسايي: يو مه ژ خودايي خو بخوازه دا هيشتا سالوختهان يو مه ديار بکهت: چونکي چيلين ب څي پهنگي گهلهکن و ل بهر مه بهرزه بوو کاني دي کيژکي هلبژرين؟ و نهو نهگهر خودي حهز بکهت دي څ وي چيلې کهڅين يا فرمان ب څهکوشتنا وي هاتييهدان.

موسايي گوته وان: هندي خودييه يي دبيژت: نهو چيلهکه يا سهر بهردايه نه جوته پي دڅيته کرن و نه يو ناڅداني دڅيته ب کارئينان، و يا ساخلمه ژ ههمي نيشان، و ژ پهنگي وي پيڅهتر چو پهنگين دي لي نين.

وان گوته: نوکه ته راستيا سالوختهين چيلې گوته.. نينا نهو نهچاروون نهو سهرژتکر پشتي گهلهک چهپ و چوير ليدان، و ژ سهرهړهقييا وان نيزيک

بوو ټمو وه نهکمن ژي، وهسا وان شدانن ټينا خودي ژي ل وان شدانن، و نهگهر وان ل دهسټيټکي چټلهک ټينابا و ټهکوشټبا خودي دا ژ وان قهټوبل کهټ نهگهر يا چاوا با.

پشتي وان ټمو چټل ټيناي و ټهکوشي خودي فهرمان ل مووسايي کر کو ټمو بيژته وان: پارچهټهکا گوشتي ټي چټلا سهرژيکري ل کهلهخي وي زهلامي کوشي بدهن، خودي دي وي زيتندي کهتهقه، و ټمو دي بو هموه بيژت کاني کي ټمو کوشيټيه. وان وه کر ټينا خودي ټمو زيتندي کر و وي کوژهکي خو ناشکمراکر.

مووسا و ټمو بهري ب ريټهچوي:

د سوورهټا (الأحزاب) دا نايهټهکا پيروژ ههيه دبيژت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ءَادُوا مُوسَىٰ فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ۝﴾ (الأحزاب: ٦٩) يهعني: کهلي خودان باوهټان هوين وهکي وان نهکمن ټموين مووسا ټيشاندي، ټينا خودي ټمو ژ گوټنا وان پاقر و بهري کري، و ټمو ل نک خودايي خو يي خودان جاه و قهر بوو.

و د دهر حهقا ټي مهسلي دا حمديسهک ههيه بوخاري ژ ټمبوو هورهټري ټهډگوهيزت، دبيژت: پيغهټهري -سلاف لي بن- گوټ: هندي مووسا بوو -سلاف لي بن- زهلامهکي شهرمين بوو کهلهک خو ستاره ډکر، نهدهټلا کهس لهشي وي ببينت.. د ريوايهټهکا دي دا هاتييه کوئسرائيلييان ل نک ټيک سهرئ خو دشويشت و وان لهشي ټيک و دو دديت، و مووسايي دهمي سهرئ خو دشويشت خو ژ خهکي ټهدهردکر و ب تني سهرئ خو دشويشت، ټينا هندهکان ب ټزماني خو نهخوشي کههانده مووسايي و گوټن: دياره ټيشهکا جلدي يان عهټبهکا ل نک وي ههلي لهوا ټمو هنده خو ژ مه ټهدهر ډکهټ.

ئينا خودى قيا وى ژ قى گوتنا وان بهرى كهت، لهو جارهكى دهمنى موساى
خو قهدهركرى و جلكتين خو ئىخستين دا سهري خو بشوت، وى جلكتين خو
دانانه سهر بهرهكى، گاڤا نهو ژ سهرشويشتنى خلاصبووى نهو ب نك جلكتين
خو قه چوو، دا وان بكهته بهر خو، هنگى خودى وهسا همزكر نهو بهر ب پښه
چوو موساى دهست دا گويالى خو و ب دويش بهرى دا چوو و گازى كړئ:
جلكتين من، جلكتين من.. و هوسا نهو چوو هتا گههشتيه هندهك مروځان
ژ سرائيليان، وان بهرى خو دايى موسا يى بى جلكه، و چهرمنى وى يى
تازهيه و چو ئيش لى نين، ل وړى بهر پارهستيا وى جلكتين خو كړنه بهر
خو، و گويالى خو ل بهرى دا هتا ژ بهر ليدانا وى سى يان چار يان پينج
شونين وهكى برينى ل بهرى چتېبون.. و نهغهيه گوتنا خودى دهمنى دبېژت:
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ءَادَّوْا مُوسَىٰ فَبَرَّاهُ ٱللَّهُ مِمَّا قَالُوْا وَكَانَ عِندَ ٱللَّهِ
وَجِيهًا ۝﴾.

سهرهاتيپهكا موساى د گمل دو زهلامان:

ئيمام نهحمد ژ ئوبهينى كورې كهعبى قهدهگوهيژت دبېژت: پيغهمهبرى
-سلاف لى بن- گوت: ل سهر دهمنى موساى دو زهلامان نسهبا خو
ناشكرا كړ، ئيكى گوته ههڅالى خو: نهز فلاننى كورې فلانيمه، هتا ناڅى
نهه بابان هژمارتين، و تو كى يى ههژارو! ههڅالى وى گوت: نهز فلاننى
كورې فلاننى كورې ئيسلاميمه.. ئينا خودى وهى بى موساى هنارت كو
بېژه وى يى ناڅين نهه بابين خو هژمارتين: تو كورې نههانى ههمى د ئاگرى
دانه و تو يى دههئى يى، و گوته يى دى: ته ناڅى دو بهمشتيان گوت تو
يى سيني يى.

مرنا هاروونی:

بهري ئهو ههر چل سال ب دووماهی بیتن ییتن خودی تیدا ل سهر
ئسرائیلییان ههرامکری ئهو بچنه جهی پیروز ب دو سالان، یهعنی پشتی
خندقاندنا فیرعهونی ب سیه و ههشت سالان -وهکی دهندهک ریوایهتان دا
ژ چهند صهحابیهکان هاتییه قهگوهاستن- خودی وهسا ههزکر پیغهمبهری خو
هاروونی بمربنت^(۱)، خودی وهچی بو موسای هنارت کو ئهو ههر دو بچنه
سهر چیای، و ل ویری خودی رها هاروونی ستاند.

جارهکا دی بهر ب جهی پیروز قه:

دهمی نیزیك بووی ههر چل سالتن (بهرزهبوونی) ب دووماهی بیتن،
و ل دویف وی ژفانی خودی دایه موسای کو ئهو پشتی چل سالان
ژ بهرزهبوونی ژ نوی ئسرائیلییان بزقرینته جهی پیروز، موسا رابوو کاری
مللهتی خو کر دا بزقرنه جهی پیروز (بهیتولمهقدسی)، و دبیرن: ئهو مروقتین
بهری چل سالان کهم ژئ نهماوو ئهو ههر دو زهلام تی نهبن ییتن شیرهت
ل مللهتی خو کری کو گوهداریا موسایی بکهن، وهکی بهری نوکه مه
قهگیرای.

موسایی دوازه مهزن ژ ئسرائیلییان -ل دویف هژمارا بابکین وان-
هلبژارتن؛ دا ههر ئیک کفالهتا کوما خو بکته، و ههر چهنده کتیبین
ئسرائیلییان ناقتین وان ههمییان قهدگترین بهلی ئهم ل قیری ب تنی دی
نیشارهتی دهینه ئیک ژ وان کو یووشهعی کوپن نوونی بوو، مهزنی بابکی

(۱) تمورات د (سفر العدد) دا ۲۰ / ۲۲ - ۲۹، بهحسێ مرنا هاروونی دکته، و ئهو زی
ناشکرا دکته کو هاروون بهری ب دووماهی هاتنا چل سالان ل سهر چیایی طووری
مربوو.

(یوسفی)، ئه‌وێ پشتی مووسایی بوویه پیغه‌مبه‌ر و سه‌رکیشیا له‌شکه‌ری یا ئسرائیلییان ژێ وه‌رگرتی، و له‌ سه‌ر ده‌ستی وی خودێ باژێرێ پیروژ له‌ به‌ر خودان باوه‌ران قه‌کر.

پشتی هنگی مووسایی بریار دا زه‌لامێن ئسرائیلییان هه‌می یێن ژ بیست سالیی پێهه‌ل بێنه‌ چه‌کدارکرن؛ دا قه‌ستا به‌یتولمه‌قدسی بکه‌ن، و ده‌می له‌شکه‌ری ئسرائیلییان به‌ر ب جه‌ی پیروژ قه‌ دچوو خودێ وه‌سا هه‌ز کر پیغه‌مبه‌ری خۆ مووسای ببه‌ته‌ نک خۆ..

مرنا مووسایی:

بوخاری و موسلم ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی هه‌دیه‌کی قه‌دگوه‌یزن تیدا هاتییه‌:
 ((ملیاکه‌تی مرنی بۆ نک مووسایی هاته‌ هه‌نارتن -و دیاره‌ ئه‌و له‌ سه‌ر په‌نگی مرۆشه‌کی هاتبوو نک وی- و گۆتی: د به‌رسقا خودایی خۆ هه‌ره‌، ئینا مووسایی کولمه‌ک له‌ وی دا هه‌تا چاڤی وی په‌قاندی، ئینا ئه‌و زڤری نک خودی و گۆت: ته‌ ئه‌ز هه‌نارتمه‌ نک عه‌به‌ده‌کی مرن نه‌قیت، ئینا خودی چاڤی وی بۆ وی زڤرانده‌ قه‌ و گۆتی: هه‌ره‌ نک و بیژێ: بلا ئه‌و ده‌ستی خۆ بدانته‌ سه‌ر پشتا گایه‌کی و کانی چه‌ند موی دێ که‌قنه‌ بن ده‌ستی وی هه‌ند سالان عه‌میری ئه‌ز دێ ده‌می.. مووسایی گۆت: ئه‌ی خودا، و پشتی هنگی دێ چ به‌ت؟ گۆتی: پشتی هنگی مرنه‌، وی گۆت: پا بلا نوکه‌ به‌ت، و وی داخواز ژ خودی کر کو ئه‌و وی نیزیکی عه‌ردی پیروژ بکه‌ت دویراتییا هاقیتنا به‌ره‌کی)).

ئه‌بوو هوره‌یره‌ی گۆت: پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گۆت: ((او ئه‌گه‌ر ئه‌ز له‌ وێرێ بامه‌ ئه‌ز دا قه‌برێ وی نیشا هه‌وه‌ ده‌م له‌ لایێ رێکی له‌ نک گری (سۆر)).

و د حمدیسا (نيسرائي) ژي دا هاتييه كو قهبري موسايي يي ل سهر
توخوبين عهدي پيروز ل (قودسي) ل نك گري سور، نه نسي كورپ مالكي
دبيتر: پيغه مبهري - سلاف لي بن- گوت: ((دهمي نهز چويمه نيسرائي نهز
د بهر موساي را چووم، نهو يي ژ پيان شه بوو د قهبري خو دا وي نفتير
دكر))^(۱).

ل دور ژيبي موسايي - سلاف لي بن- تهورات دبيتر: دهمي موسا
مري عهدي وي سهد و بيست سال بوون، و پستي وي چو پيغه مبهري
وهكي وي خودان قدر و بها د ناٹ اسرائيليان دا رانه بوينه^(۲).

د گمل موساي ل شفا معراجي:

نيمامي (بوخاري) د حمدیسا معراجي دا ژ پيغه مبهري - سلاف لي بن-
قهدگوهيزت، دبيتر: ((من موسا ديت زه لامه كي دريژ و زراف بوو، پرچا
سهرئ وي يا حلي بو))، و نهو هند يي دريژ بوو هتا پيغه مبهري - سلاف
لي بن- تشبها وي ب زه لامين توبجاخا (شهنونه) شه كر، نهو توبجاخا
زه لامين وي ب دريژي هاتينه ناسين، هر وهسا د هندهك حمديسان دا
هاتييه كو موسا مروقه كي نسمهر بوو، و زيده يي شهرمين و ب صهر و
تهحه ممول بوو.

و (بوخاري و موسلم) حمدیسه كي قهدگوهيزن تيدا هاتييه: ((پاشي نه
چوينه عسماني شمشي مه مروقهك ديت، جبريلي گوت: نه شه موسايه
سلاف بكي من سلاف كړي، وي گوت: ب خيتر بيتي پيغه مبهري چاك و
برايي چاك، گاغا نهز ژي بوري وي كره گري، هندهكان گوتي: بوجي تو

(۱) موسلم في حمدیسي قهدگوهيزت.

(۲) سفر التثنية ۳۴ / ۷ و ۱۰.

دگری؟ وی گوت: نهز یی دگریم چونکی جحیلک پستی من یی هاتییه
هنارتن هژمارا وان کسین دی چنه بهحشتی ژ نوممه تا وی پتره ژ یا وان
کسین دی چنه بهحشتی ژ نوممه تا من)).

هر د قی حدیسی ژی دا هاتییه کول شهقا معراجی خودی پینجی نفیژ
د شهف و پوژئی دا ل سهر نوممه تا نیسلامی فدرضکرن، و ده می پتغممهر
-سلاف لی بن- زقیری د بهر مووسایی را چوو، مووسایی پسیار ژئی کر:
خودی چ ل سهر نوممه تا ته فدرضکریه؟ وی گوتی: پینجی نفیژ، مووسایی
گوتی: نوممه تا ته نهشیت قی چندی بکهت، بزقیره داخوایی ژ خودایی خو
بکه بلا هژمارا نفیژان کیم بکهت، و پتغممهر -سلاف لی بن- هات و چوو
حه تا پینج نفیژ ماین.

سهرهاتيبيا

يووشه عى كورئ نوونى

-سلاف لى بن-

يووشه عى كورئ نوونى -سلاف لى بن- نيك ژ پيغه مبهري خودان قه دره
 يين خودئ ل ده مهكئ گرنك بو ئسرائيليان هنارتى؛ دا نمو جيهادئ ب وان
 بده ته كرن و باژيرئ پيرؤز (بهيتولمه قدسى) ژ ده ستين كافران بينته دره..
 و هر چهنده ناخئ قئ پيغه مبهري ب ناشكه راى د قورئانئ دا نه هاتيبه رى
 به لئ ئيشاره ت بو سهرهاتيبه كا وى د گهل پيغه مبهري خودئ موساى
 -سلاف لى بن- د سوره تا (الكهف) دا يا هاتيبه دان، ده مى نمو و موسا
 پيگه چوونه نك خدرى -سلاف لى بن-، وهكى ثابته ديئرت: ﴿وَإِذْ قَالَ
 مُوسَى لِفَتْنِهِ لَآ أَبْرُحَ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ۝﴾ (الكهف: ٦٠)، و
 د هديسه كئ دا يا (بوخارى و موسلم) هردو ژ (عبداللاهي كورئ
 عهباسى) قه دگوهين هاتيبه: كو پيغه مبهري -سلاف لى بن- ناشكه راكريه
 كو نمو جحئلئ د گهل موساى چويه نك خدرى يووشه عى كورئ نوونى
 بوو.

يووشه عى كى بوو؟

تهورات د گهلهك جهان دا ناخئ قئ پيغه مبهري دئنت و ناشكه را دكه ت
 كو نمو ژ بابكئ يوسفييه، ژ دونده ها (ئه فرايمئ كورئ يوسفى)، و
 ديروكرانئ ناقدار (ئبن كهثير) ل وئ باوه رتبه كو يووشه ع نه قيبئ ئه فرايمئ
 ب خويه، بابئ وى نوون كورئ ئه فرايمئ كورئ يوسف پيغه مبهريه -سلاف

لئی بن۔ یووشع ئیک ژ وان جحیلین خودان باوهر و زیرهک بوو یین موسا پیغه مبهری -سلاف لئی بن- نیزیکی خو دکر و د گهلهک کارین خو دا پال ددا سهر، ئەف چەندا هه ژ همدیسا (بوخاری و موسلمی) دئیتە زانیین ئەوا مه بهری نوکه قه گپرای، و تهورات ژئی ل پتر ژ جههکی قئی راستییی دبیرت.

د همدیسین پیغه مبهری دا -سلاف لئی بن- ناقتی قئی پیغه مبهری ب قئی پهنگی هاتییه: (یووشه عی کورپی نوونی)، و تهورات دبیرت: ناقتی وی هووشع بوو، پاشی موسایی ناقتی وی کره یهشوع^(۱).

ل سهر ده مئی موسایی:

ژ قه گپرنا قورناتی بۆ سهرهاتییا موسا و خدری ده مئی موسایی یووشع -ئەمۆ هیشتا گەنج- د گهل خو بیری هەتا ئەو ب سهر خدری هلبوون، بۆ مه ناشکهر دبت کو یووشع ئیک ژ وان مروشان بوو یین نیزیک بۆ موسایی، و ئەفه هندی دگهینت کو ئەو ئیک ژ خودان باوهرتین موکم بوو.

ژ تهوراتا نوکه ل بهر دهست ناشکهر دبت کو یووشع ل مصری بوو بوو، و ئەو ئیک ژ وان ئسرائیلییان بوو یین د گهل موسایی ژ بهحرئ ده ریاس بووی، و ده مئی خودی فەرمان ل موسایی کری کو ئەو -ل دویف هژمارا بابکین ئسرائیلییان- دوواژه سهروکان هلبیرت و هکی گوئی: ﴿وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا﴾ (المائدة: ۱۲) یهعنی: خودی پهیمانەکا موکم ژ ئیسراییلییان وەرگرت بوو کو ئەو په رستنا خودی ب تنی بکهمن، و خودی فەرمان ل موسایی کر کو دوواژه سهروک و رپهسپییان

(۱) برتیه: سفر العدد ۱۳ / ۸ و ۱۶، و یهشوع ناههکی عبریه ب رامانا: (یهوه خه لاص) دئیت، و یهوه ل نک وان ناههکه ژ ناقتین خودی.

دهستيشان بکەت، دا پەيمانی ب گوهداريا خودی و پتەغمبەری وی و کیتابا وی وەر یگرن.. و وهکی دیرۆکشان دبیژن: یوشەع ئیک ژ ڤان سەرۆکان بوو، و تەورات ژێ ڤی چەندی ئاشکەرا دکەت، و دبیژت: هلبژارتنا ڤان هەر دووازه کەسان بوو هندی بوو دا ئەو بو سەح و سویان بچنە وهلاتی کەنعانیان و بەری خۆ بدەنە حالی خەلکی ل وێری و بزقێنە نک مووسایی و راستیی بو وی بیژن؛ دا ئەو فەرمانی بدەت کانی بچنە جهی پیرۆز یان نه، و پشتی چل پۆژان ئەو زقێن و دەه ژ وان مەرۆشان مللەتی خۆ ژ چونا بو وهلاتی کەنعانیان ترساندن و گۆتن: مللەتەکی ب هیز و دژوار ل وێری هەیه نه وه بت هون گوهی خۆ بدەنە مووسایی و بچن، و دویان ژ وان (یوشەع و کالبی) گۆته وان: گوهداريا مووسایی بکەن و هەرنه جهی پیرۆز خودی دی ههوه ب سەر ئیخت، ئسرائیلیان گۆت: نه، خوزی ئەم ماباینه ل مصری و ئەم نههاتباینه ڤیری!!^(۱)

هنگی خودی ئەو عوقوبەدان و چل سالان بەرزە هیلانە ل دەشتی، و ئەڤهیه دەمی قورنان دبیژت: ﴿ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اللَّهَ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمْ وَغَى اللَّهُ فَعَزَّوْا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ (المائدة: ۲۳)، و ئەڤه ژێ هندی دگههینت کو یوشەع ژ خودان باوهرتن مەزن بوو د ناڤ ئسرائیلیان دا، و ئەڤه نه تشتهکی غەریبه ئەگەر ئەم ل بیرا خۆ بینین کو ئەو هەر ژ هنگی وەرە بو پتەغمبەرییی دهاته نامادهکرن.

جیگړیا مووسای:

د سەرھاتییا مووسای دا مه ڤهگیرا بوو کو دەمی نیزیبکبوی چل سالتین بەرزەبوونی ب دووماهی بێن مووسایی -سلاڤ لی بن- زهلامیتن ئسرائیلی

(۱) سفر العدد نیصحا ۱۳ و ۱۴.

چه کدارکرن و بۆ چوونا جهتی پیروژ ناماده کړن، به لئی موسا ب رېشه مر و نه گه هشت سهرکیشییا ملله تی خو بکته، و چونکی خودی و هسا حمز کربو و نه و چو ده مان -ژ ده می موسایی حه تا ده می عیسایی سلاف لی بن- نسراییلیان بی پیغه مبه ر نه هیلت، وی پشتی مرنا موسایی یوشه بۆ رېبه ریا نسراییلیان یا دینی و یا دنیایی هلبژارت، و نه و بو مه زنی وان.

یوشه می پیغه مبه ر و رېبه ریا نسراییلیان:

به ری موسا بمرت وی جیگری خو یوشه شیره ت کر کو نه و به رده و امیی د جیهادا د ریکا خودی دا بکته و بچت قهستا باژتری پیروژ (بهیتولمه قدسی) بکته و وی ژ ده ستین صه نه مبه ر تسان بینته ده ر، و خودی ژی وه چی بۆ وی هنارت کو نه و ب قی شیره تی بکته، و همر ژ پوژا ئیکتی یوشه می کار کر دا قی فه رمانی ب جه بینت، و گه له ک ته فسیر زانین قورناتی دبیتن: نهف نایه تین سووره تا (البقرة) به حسی سه ر هاتییا یوشه می و چوونا وی بۆ باژتری پیروژ دکمن، خودایی مه زن دبیت: ﴿وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَاَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَّغْفِرَ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَيَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ٥٨﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رَجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ٥٩﴾ (البقرة: ٥٨-٥٩) یه عنی: ده می مه گوتی: هون -گه لی نسراییلیان- هه رنه باژتری (بهیتولمه قدسی)، و ژ همر جهه کی هه وه بقیته هون تیر ژ تشتی وی یی باش بخون، و ده می هون دچنه د باژتری دا خو بۆ خودی بچه مینن، و بیتن: خودایی مه گونه هیتن مه ژی ببه، نه م دی د به رسقا هه وه ئیین و گونه هیتن هه وه قه شیرین، و نه م دی خیری ل قه نجیکاران ژ به ر کریارین وان زیده کهین. قیجا یین زوردار و به رزه ژ نسراییلیان گوتتا خودی گوهارت، و گوتن و کریار هه می وه ربادان، ده می ل سه ر پاشییتن خو ب ژورکه فتین و گوتین: دندکه ک د مویه کی دا،

و یاری ب دینی خودی کرن، ئینا خودی ژ بهر زندهگافیا وان و ده رکهفتنا وان ژ گوهداریا خودی عهزابهک ژ عهسمانی ب سهر وان دا باراند. و تمورات دبیرت: یووشهع و لسهکهری ئسرائیلیان ژ لایئ پوژدهلاتا پروبیاری ئوردنی شه هاتن قهستا وهلاتی کهنعانیان کر، و پشتی ئهو ژ پروبیاری دهرباسبوین و ب لایئ پوژناقایئ شه چوین وان دهست ب جیهادی کر و هیدی هیدی بارژیر وان ئیخستنه دهستی خو.

ل قیری مه نهقیته سهرهاتییا سهرکهفتنن ئسرائیلیان ب سهرۆکاتییا یووشهعی وهکی د تموراتی دا هاتی شهگوهرین، ب تنی دی هدیسهکا پیغهمبهری -سلاف لی بن- شهگوهرین، تیدا بهحسی جیهادا قی پیغهمبهری دکته، و ئیک ژ وان موعجزهیین خودی داینه وی بو مه ئاشکرا دکته.

بوخاری و موسلم ژ ئهبوو هورهیره ی شهگوهرین، دبیرت: پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: ((پیغهمبهرهکی ژ پیغهمبهران قیا غهزایهکی بکته، ئینا وی گوته مللهتی خو: ههچی زهلامی ژنهک خواست بت و بقیته شهگوهریت و هیشتا نه شهگوهاست بت، یان خانییهک ئافا کریت و هیشتا بان نهکریت، یان هندهک پمز یان حیشر کری بن و ل هیقییی بت ئهو بزین، بلا د گهل من نهئیت، و وی غهزاکر، و گاڤا ئهو نیزیکی بارژیری بووی دهمنی نقیژا ئیقاری بوو، ئینا وی گوته پوژئی: فهрман یا ل ته هاتییهکرن، و فهрман یا ل من ژی هاتییهکرن، یا رهبی تو پوژئی بو مه پراوهستینی، ئینا خودی پوژ پراوهستاند ههتا خودی بارژیر ل بهر وان شهکری، قیججا وی دهسکهفتی کومکرن، و ئاگر هات دا قی بکتهفت، ئاگر قی نهکتهفت، ئینا وی پیغهمبهری گوت: د ناڤ ههوه دا ئیک ههیه دزیهک ژ دهسکهفتیان کریه، بلا ژ ههر ئوبجاخهکی زهلامهک بیته دهستی من، ئینا دهستی ئیک ژ وان ما ب دهستی وی شه، وی گوت: دزی یا د ناڤ ههوه دا، بلا ئوبجاخا ته بیته

دهستې من، گاځا ټو چوونډه دهستې، دهستېن دو سې زه لمان ژ وان مانه
ب دهستې وي ځه، وي ګوټ: هډو دزي کړيڼه، وان سهرې چټله کي يې زېري
ټينا کره د ناڅ دهسکهفتيان دا، هنگي ناګر بهرېو دهسکهفتيان، پاشي
خوډي دهسکهفتي بو مه حالکرن، وي لاوازي و بيزاريا مه ديت، څيځا
ټو بو مه حالکرا).

و همر چنده د ځي ريوايه تي دا يا بوخاري و موسلمې ناځي وي
پتغه مېري ب ناشکرايي نه هاتيڼه و نه ګوټيڼه کاني ټو باژيري هاتيڼه
ځه کرن چ باژير بو، بهلي د ريوايه ته کا دي دا يا (نه حمېد) ب رټکه کا
دورست ژ (ټېبو هوره يري) ځه ګوهاستي هاتيڼه کو ناځي وي پتغه مېري:
يوو شه عي کورې نوونيڼه، و ټو باژير (به يتولمه قدس) بو.

ژ ځي حېديسي چنده مسله ک ناشکرا دېن:

يا ټيکي: ده مي يوو شه نيزيکي باژيري (قودس) بو وي دا بستينت،
رژا نه نيڼي بو - ټيځارييا شه نيڼي- و ټو ترسيا رژا ناځا بيت و بېته
شه نيڼي بهري ټو باژيري بستينت: چونکي بو وي يا دورست نه بو ټو
ل شه نيڼي شېري بکته، لهو خوډي ټو مو عجزه بو ب جهينا و ژ بهر
دوعايا وي رژا راوه ستاند هتا وي باژير ځه کري.

يا دووې: دهسکهفتي (غېنېمه) بو اسرائيليان د حالال نه بوون، و گاځا
د شېره کي دا هنده ک دهسکهفتي که فتبانه دهستې وان، ټو دا رابن وان
دهسکهفتيان ل عېر ده کي کو م کمن و ناګرک ژ عسما ني دهات ټو
دهسکهفتي دسوتن، و نه ګر ناګري ټو دهسکهفتي نه خواريان مه عنا وي ټو
بو وان هنده ک دهسکهفتي يېن دزين.

یا سیمی: نهو باژتړې یووشه‌عی څه‌کړی -ل دویف ریوايه‌تا نه‌حمه‌دی-
باژتړې قودسې بوو، و یووشه‌ع ئیکه‌مین پتغه‌مبه‌رې ئسرائیلی بوو حوکم
ل (نورشلیمی - قودسې) کړی، و چو راستی بۆ وې گوتنې نینه کو مهبست
ب څی باژتړی نهریحا بوو وه‌کی هنده‌ک دبېژن.

یووشه‌ع و څه‌کړنا وه‌لاتی که‌نعانیان:

پشتی خودې ده‌ستویری دایه پتغه‌مبه‌رې خۆ یووشه‌عی کو نهو جیه‌ادی
دژی کافران بکعت وی به‌رې مواهدتېن ئسرائیلی دا پوبارې ئوردنې و ژې
ده‌ریاسبوو وه‌کی مه‌ څه‌گتړای و قستا وه‌لاتی که‌نعانیان (فلسطینا نوکه)
کر و نهو وه‌لات ئیخسته بن ده‌ستی خۆ و حوکمې خودې -نهوې د تهوراتی دا
هاتی- ل سمر خه‌لکی ب جهننا، و هندي نهو یی ساخ وی مه‌زنی و
پتبه‌ریا ئسرائیلیان دکر، و ئسرائیلیان ل سمر ده‌می وی خۆ ب هتیز ددیت
و هه‌ست ب سهر‌فهر‌ازیی دکر.. و دبېژن: یووشه‌عی سهر‌که‌فتن ب سمر سیمه-
و ئیک مه‌لکان ب ده‌ست خۆ څه ئینابوو، نه‌غه ل سهدسالا دووازدي به‌ری
زایینی بوو.

مرنا یووشه‌عی:

کتیبا ئسرائیلیان (یا پیروز) ناشکه‌را دکعت کو ده‌می ژییی یووشه‌عی
بوویه سهد و ده‌ه سال نهو مریوو^(۱)، و دبېژن: یووشه‌ع بیست و هفت
سالان پشتی مووسایی -سلاف لی بن- مابوو ساخ.

ملله‌تی ئسرائیلی پشتی یووشه‌عی:

زانایین دیروکې دبېژن: پشتی یووشه‌ع مری، کالبې کورې یووفه‌ننایی
بووبوو پتغه‌مبه‌ر و مه‌زنې ئسرائیلیان، و کالب -وه‌کی دئیته‌ زانین- ئیک

(۱) سفر یشوع ۲۴ / ۲۹.

ژ وان دواژده نه‌قیبان (سەرۆکتین هلپژارتی) بوو ییتن مووسایی -سلاڤ لی بن- هنارتینه به‌یتولمه‌قدستی، و د سهرهاتییا مووسایی دا مه به‌حسێ وی کربوو، و مه گۆتبوو کو ئهو و یووشه‌ع، ئهو هه‌ردو زه‌لام بوون ییتن به‌حسێ وان د قورئانی دا هاتی کو وان گۆتییه ملله‌تی خۆ: گوهدارییا مووسایی بکه‌ن و هه‌ر نه‌عه‌ردێ پیرۆز. ئه‌قه پستی زڤرنا وان ژ به‌یته‌لمه‌قدستی ده‌می هه‌ر ده‌ه هه‌ڤالین وان ییتن دی ملله‌تی خۆ ژ چوونا باژێرێ پیرۆز ترساندین، و گۆتین: هشیار بن! ملله‌ته‌کی ب هیز و دژوار ل وێرێ هه‌یه هه‌ین نه‌شین شه‌رێ وان بکه‌ن!

هه‌ر وه‌سا دئیه‌ گۆتن کو کالب زاقایی مووسایی بوو، زه‌لامێ خویشکا وی مریه‌می بوو، و زاناییتن ته‌فسیرێ و دیرۆکی بۆ هندی دچن کو ئهو و یووشه‌ع هه‌ردو ژ پتیه‌مبه‌رتن ئسرائیلیان بوو، و ئهو (نه‌بی) بوون نه‌ کو (ره‌سول)، و دیاره‌ ده‌می وی گه‌له‌ک یێ درێژ نه‌بوو.

ئیمامی طه‌به‌ری ژ زاناییتن دیرۆکی شه‌دگوه‌یزت کو حزقیلی کورێ بۆدی پستی کالبی جه‌هێ وی گرتوو، و ئهو ژێ ئیک ژ پتیه‌مبه‌رتن ئسرائیلیان بوو، و دئیه‌ گۆتن کو ئهو ئهو یێ به‌حسێ وی د وێ ئایه‌تا قورئانی دا هاتی ئه‌وا دبێژت: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾﴾ (البقرة: ٢٤٣) یه‌منی: ئه‌ی پتیه‌مبه‌ر، ما ته‌ چیرۆکا وان نه‌زانیه‌ ئه‌وین ژ مال و واری خۆ ره‌ڤین، و ئهو ب هزاران بوون؛ ژ ترسا مرنا ژ به‌ر نساخیی دا یان شه‌ری، ئینا خودێ گۆته‌ وان: به‌مرن، و ئهو پیکشه‌ مرن ژ به‌ر کو ئهو ژ قه‌ده‌را خودێ ره‌ڤیوون، پاشی پستی ده‌مه‌کی خودێ ئهو زیتندی کره‌ڤه‌: دا ئهو هندی ژیی بۆ وان هاتییه‌دان به‌مین، و عه‌قله‌کی بۆ خۆ بگرن و تۆیه‌ بکه‌ن. هندی خودیه‌ خودان قه‌نجیه‌کا مه‌زنه‌

ل سەر مروڤان، بهلن پتریا مروڤان سوپاسیا قهنجیا خودی ل سەر خو
ناکهن.

د هندک ریویه تان دا هاتییه کو ده می نهف مروڤه دمری پیغه مبهری
خودی حزقیل د بهر وان را بوری و ژ حالن وان عه جیگری بوو، ئینا خودی
وهی بو هنارت: ته دقیت نیشا ته بدهم کانن چاوا نهز دی وان زندی کم؟
وی گوئ: بهلن، خودی گوئی: کانن گازی وان بکه.. گاڤا وی گازی وان
کری، لهشین وان وهکی بهری زقرین و رح هاته لهشین وان و نهو زقرینه
واری خو.

پشتی حزقیلی^(۱) ئسرائیلی بهر بهره ژ دینی دورست دوبرکفتن و
هندک ژ وان پهرستنا صه نه مان کر، ئینا خودی پیغه مبهرتن خو (ئلیاس) و
(ئه لیمهع) بو وان هنارتن.

(۱) کتیهک د تموراتن دا ب ناڤی سفر حزقیال هیه، ژنی دئیه زانین کو حزقیال پیغه مبهرهک
بوو ل ده می ئیخسیریا ئسرائیلیان ل بابلن هاتیوو، ل دۆرتن سالا ۵۹۷ بهری زاینن، و
بهلکی نهغه و نهوی دی نه ئیک بن!

سهرهاتییا نلیاس و نه لیهه سه می

سلاف لی بن

زانایتن دیروکئی دبیرتن: پستی هه زقیلی ب ده مه کی ملله تنی ئسرائیلی هیدی هیدی ژ دینی دورست دویرکه فتن، و بهر ب خه له تنی و گونه هان شه چوون، هه تا مه سه له گه هشتیه هندی هندک ژ وان چا ل ملله تنی نه زان و خودی نه ناس کر و ده ست ب په رستنا سه نه مان ژی کر، ئینا خودی پیغه مبه ری خو (نلیاس) بو وان هنارت.

نلیاس پیغه مبه ری کی بوو:

(نلیاس) ئیک ژ وان پیغه مبه رانه یین نا فتن وان د قورنای دا هاتین، و نا فنی وی جاره کا ب تنی هاتییه نهو ژی د سووره تا (الصافات) دا ده می خودای مه زن دبیرت: ﴿وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۝ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ۝ أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَلْقِينَ ۝ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۝ فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ۝ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ۝ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۝ سَلَامٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ۝ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝ إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۝﴾ (الصافات: ۱۲۳-۱۳۲).

یه عنی: هندی نلیاسه ژ وانه یین مه ب پیغه مبه رینییی که ره م د گهل کری، ده می وی گوژییه ملله تنی خو: ته قوایا خودی ب تنی بکه م و ژ وی بترسن، و چو شریکان بو وی چی نه که م، ئه ری چاوا هوین په رستنا

صه‌نه‌مه‌کی دکمن، و هوین په‌رستنا خودی باشت‌رینی ئافراند‌ه‌ران ده‌یلن، و
 ئه‌وه‌ خودایی هه‌وه‌ یی هوین و بابین هه‌وه‌ ییتن به‌ری ئافراندین؟
 ملله‌تی ئلیاسی ئه‌وه‌ دره‌وین ده‌ریخست، و مسوگهر رۆژا قیامه‌تی خودی
 وان بۆ حسیب و جزادانی دئ کۆم که‌ت، ئه‌وه‌ به‌نیییتن خودی تی نه‌بن ییتن
 ئیخلاص د دینی خۆ دا کری، هندی ئه‌وه‌ ئه‌وه‌ دئ ژ عه‌زبا خودی پرگار بن..
 و مه‌ به‌حسه‌کی باش بۆ ئلیاسی د ناڤ وان ملله‌تان دا ییتن پشتی وی
 هاتین هیتلا.

سلاڤه‌ک ژ خودی، و مه‌دح بۆ ئلیاسی بت.. و کانێ چاوا مه‌ ب باشی
 جزایی ئلیاسی دایی سه‌را گوهدارییا وی، وه‌سا ئه‌م جزایی به‌نیییتن خۆ ییتن
 قه‌نجیکار ژ خودان باوه‌ران ده‌دین، هندی ئه‌وه‌ ئه‌وه‌ ژ به‌نیییتن مه‌ ییتن خودان
 باوه‌ره‌ ییتن ئیخلاص د باوه‌رییا خۆ دا کری.

قورئان ب تنی هنده‌ به‌حسێ قی پیغه‌مبه‌ری بۆ مه‌ دکه‌ت بیی تشته‌کی
 دی ژ ژین و سه‌ره‌اتییا وی ناشکه‌را بکه‌ت، یان سینا‌هیه‌کی بده‌ته‌ سه‌ر ده‌م
 و جه‌ئ وی، به‌لێ زانایی دیرۆکی و ته‌فسیرێ ژ ل وی باوه‌رینه‌ کو ئلیاس
 ژ وان پیغه‌مبه‌رتن ئسرائیلیان بوو ییتن پشتی موسایی -سلاڤ لی بن-
 هاتین، ده‌می ئیسرائیلی به‌ر ب سه‌رداچوون و په‌رستنا صه‌نه‌مان ڤه‌ چوین.

ته‌فسیرزانی ناقدار (ئبن که‌ثیر) ژ وه‌هه‌بی کوپێ مونه‌به‌ی ڤه‌دگوه‌یزت
 کو ئلیاس ژ دوونده‌ها هاروونی کوپێ عیمرانییه‌، برایی موسایی، خودی ئه‌وه‌
 بۆ وان هه‌نارتبوو ییتن په‌رستنا وی صه‌نه‌می کری یی دگۆتنی (به‌عل). و
 زه‌یدی کوپێ ئه‌سه‌له‌می دبیرت: ئه‌وه‌ خه‌لکی وی باژیری بوون ییتن دبیرتی:
 به‌علبه‌ک، ل رۆژئاڤایا دیمه‌شقی^(۱).

(۱) ابن که‌ثیر: تفسیر القرآن العظیم، ۵۰/۷.

دبیژن: ده‌مې خودې ئمو بۆ خه‌لکې قې باژېړې هنارتي، وی بهرې وان دا دینې دورست، به‌لې وان گوهداریا وی نه‌کر، و ئمو دره‌وین ده‌ریخست، ئینا ئلیاسی نفرینه‌ک ل وان کر، و ژ بهر نفرینا وی خودې سې سالان باران ژ وان برین، ه‌تا گرانی په‌یدابووی، هنگی وان داخواز ژ ئلیاسی کر کو ئمو دوعایه‌کې بۆ وان ژ خودې بکه‌ت دا ئمو بارانې بده‌ته وان، و نه‌گهر وی نه‌ف چنده کر ئمو دې باوه‌رییې پې ئین.. و وه‌سا چټیوو، ئلیاسی دوعا بۆ وان ژ خودې کرن و خودې باران دانه وان، به‌لې پا وان باوه‌ری نه‌ئینا و هر مانه ل سهر کوفرا خو، ئینا خودې عذاب ب سهر وان دا ئینا.

ئله‌یسه‌ع و جیگریا ئلیاسی:

دبیژن: ده‌مې پیغه‌مبه‌رې خودې ئلیاس که‌فتییه بهر مرنې، و دیاره هنگی ه‌یشتا خودې ملله‌تی وی نه‌بریو هیلاکې، وی ئله‌یسه‌ع ل جهې خو دانا، و عه‌ده‌تی ئسرائیلیان ئمو بوو هر پیغه‌مبه‌ره‌کې چووبا ئیکې دی ده‌اته جهې وی، و ل سهر قې بناخه‌یی ئله‌یسه‌ع شوینا ئلیاسی گرت و ل جهې وی بوو پیغه‌مبه‌ر.

دو جار ان ناڅې ئله‌یسه‌عی د قورئانې دا هاتییه: جارا ئیکې خودې دبیژت: ﴿وَأَسْمِعِلْ وَأَلِيسَع وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (الأنعام: ٨٦) یه‌عنی: مه بهرې ئسماعیل و ئله‌یسه‌ع و یونس و لوط ژې دابوو هیدایه‌تی، و مه نه‌ف ه‌می پیغه‌مبه‌ره ب سهر خه‌لکې ده‌مې وان ئیخستبوون. و ل جهې دی دبیژت: ﴿وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلًّا مِّنَ الْأَخْيَارِ﴾ (الأنعام: ٨٦) یه‌عنی: تو -ئهی پیغه‌مبه‌ر- به‌حسې ئیسماعیل، و ئله‌یسه‌ع، و ذوکفلی ب باشی بکه؛ چونکی ئمو ه‌می ژ وان بوون یتن خودې ژ ناقه‌را خه‌لکی هلبژارتین، و حال و سالو‌خه‌تین باشر داینی.

و هندهک زانا وه هزر دکهن کو ئهلیسهع و ئلیاس همدو ئیک کهسن، بهلئ ژ ئایهتین قورئانئ دئیتته وهرگرتن کو ئهو دو کهستین ژیکجودانه، و هندهک دبیتن: ئهو پسمامئ ئلیاسی و جیگرئ وی بوو.

د هندهک ژندهران دا هاتییه کو پیغه مبهري خودئ ئهلیسهع ل دۆرتن سالا ۸۴۰ بهری زایینئ ل باژیرئ (سامیره) ل فلسطینئ مربوو، و پشتی وی نهیارهتی و دوبهرهکی کهفته ناڅبهرا مللهتئ ئسرائیلی، و ئهو بهرانبهر نهیاران لاوازیوون، و شکهستن، و دهستین دوزمنین خو دا رهزیلبوون، و وهسا مان هتا خودئ ئهو پیغه مبهر هنارتی یئ کو د ناڅبرا بیت دا دئ بهحس ژئ کهین.

ئیمامئ طه بهری دبیت: پشتی هنگی مهسه لا ئسرائیلییان تیکچوو و ئهو ژ ریکا پیغه مبهران ده رکهفتن، لهو خودئ ئهو رهزیلکرن و صه نه مبه ریس ل سهر وان زالکرن، و د شه ره کی دا د گهل خهلکئ غمززه و عهسقه لانی ئهو شکهستن و (تابووتا پیروژ)^(۱) ئهوا وان د گهل خو دهره شهران و ب بهره کهتا وئ ب سهر دکهفتن ژ وان هاته ستاندن، لهو ئیکجار ئهو بی هیقیبوون، و مهزنی وان یئ وی ده می ژ قههران دا مر و ئهو بی سهر مان، هتا خودئ طالووت بو وان هنارتی.

(۱) د سهراتییا طالووتی دا دئ بهحسئ قئ تابووتی کهین.

سهرهاتییا طالووت و جالووتی

د ناڅېرا یووشه‌عی و طالووتی دا:

ل سهر ده‌می یووشه‌عی -وه‌کی مه‌گوټی- ئسرائیلی شیان پترييا وه‌لاتی
که‌نعانیان بی‌خنه ده‌ستی خو، پستی وی ئسرائیلیان پوژ بۆ پوژئ
ل کیمیئی دا و هیتا خو ژ ده‌ست دا هتا ده‌مه‌ک ب سهر وان دا هاتی نه‌و
ب ئیکجاری که‌فته ژتر ده‌ستی نه‌یاران و وان جیهادا د پټکا خودی دا هیتا
و ب بنده‌ستیئی رازی بوون.

پستی یووشه‌عی ب چهند سه‌دساله‌کان^(۱) خودی وه‌سا که‌زکر په‌لا
جیهادی جاره‌کا دی د دلی وان دا گمش بته‌ شه، و قورئان قی سهرهاتییا
هم‌ژی ژ دیروکا وان بو مه‌شه‌دگیت، و دبیرت: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الْفُلِّ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ
مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّهِمْ أَتَبْعُكَ لَنَا فَلَمَّا أَتَيْنَاكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ
عَلَيْكُمْ الْفِتْنَاءُ أَلا تَقْتُلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلا نَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجَنَا مِنْ دِيَارِنَا
وَأَبْنَاءِنَا فَلَمَّا كُنْتُمْ عَلَيْهِمُ الْفِتْنَاءُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٦﴾
(البقرة: ۲۴۶) یه‌عنی: ما ته‌ چیروکا وان مه‌زنین ئسرائیلیان یین پستی
زه‌مانی مووسایی هاتین نه‌زانیه؟ ده‌می وان ژ پیغه‌مبه‌ری خو خواستی کو

(۱) طه‌بری دبیرت: پستی یه‌شووعی ب چارسد سالان.. به‌لی ل دویف دیروکین نوکه‌ دئینه
ده‌سینشانکرن نه‌و دم‌ نیزیکی دوسد سالانه.

ئەو شاھەکی بۆ وان دەستنیشان بکەت، دا ئەو ل بن سەرۆکاتییا وی کۆمبەن، و د پیکا خودی دا شەری دوژمنین خۆ بکەن. پیتەمبەری وان گوتی: نەکو وەسا بت وەکی ئەز هزر دکەم کو ئەگەر شەری د پیکا خودی دا ل سەر هەو هاتە فەرکرن هەین شەری نەکەن؟ ئەز تەخمین دکەم هەین دی ترسن و ژ شەری رەقن، وان تەخمینا پیتەمبەری خۆ ب غەریب قە وەرگرت و گوت: و ما چ ئاستەنگ د پیکا مە و کرنا شەری د پیکا خودی دا هەیه، و دوژمنی مە ئەم ژ جە و واری مە یین کرینە دەر، و ب کوشتن و گرتنی ئەم ژ عەیالی مە یین دوبرکین؟ قیجا دەمی خودی شەری د گەل وی شاھی پیتەمبەری وان بۆ وان دەسنیشانکری ل سەر وان فەرکری، ئەو ترسیان و ژ شەری رەقین، کیمەک ژ وان تی نەبن ژ قەنجییا خودی ئەو مان. و خودی یی زانیە ب وان زۆردارین ل سۆزین خۆ لیتەدین.

پشتی وان د گەل پیتەمبەری خۆ، و مەزنی خۆیی وی پیتەمبەری بۆ وان دەسنیشانکری دەست ب کرنا جیهادی کری.. جیهادا د پیکا خودی دا، و وان راستگویی د قی جیهادا خۆ دا کری، خودی ئەو رەزلی و شەرمزاریا وی ب سەر وان دا ئینای پاکر، و جارەکا دی حوکمداری ل عەردی پیروز ئیخستە دەستی وان و سەرفەرازی ب رزقی وان کر.

دەمی قورئان قی سەرھاتییی بۆ مە -ژ دیروکا ئسرائیلییان- قەدگێرت، دقیت بێژتە مە: گەلی موسلمانان! ئەقە سوننەتا خودیە د گەل دویکەفتیتین پیتەمبەران، هەر جارەکا وان پشت دا جیهادی و دلین خۆ ژ قیانا دنیایی و مانا د دنیایی دا تریکرن خودی نیارین خۆ ل سەر وان دی زال کەت؛ دا ئەو وان رەزلی بکەن، و خودی وان سەرفەراز ناکەتەقە حەتا ئەو جارەکا دی ل دینی خۆ نەزقین و دەست ب جیهادا کافران نەکەنەقە.

هلبژارتنا طالوتی:

عهده‌تی ئسرائیلییان بوو وان بهرمایتن پیروژ یتن پیغه‌مبه‌رتن خو وه‌کی:
گۆپالی موسایی ئه‌وی بوویه مار، و ئه‌و ده‌پتن ته‌ورات ل سهر هاتییه
نقیسین و وی ژ چایی د گهل خو ئینای.. و هندهک تشتین دی، کوم دکرن
و دکرنه د وی سندوقی دا یا وان دگوتی: (تابوت)، و ئه‌و تابوت د گهل
خو دبره شهران، و ب بهره‌که‌تا وی ئه‌و ب سهردکه‌فتن.. و پشتی وان -یان
پترییا وان- خو ژ مهنه‌جی خودی دایه پاش، و ته‌ورات دایه پشت خو،
خودی ئه‌و عوقوبه‌دان و د شهره‌کی دا شکاندن، و نه‌یارتن وان یتن
صه‌نه‌مه‌رتس ئه‌و تابوت ژ وان ستاند و د گهل خو بر، قی ئاتافا مه‌زن
کاره‌کی دژوار د وان کر، و بی هیقییه‌کا مه‌زن د دلین وان دا په‌یدا کر..

نیزیکی دوسه‌د سالان ئسرائیلی بی سهر مان، و ههر چه‌نده د قی ده‌می
دا خودی ئه‌و بی پیغه‌مبه‌ر نه‌هیلان ژی، به‌لی پترین جاران وان بی ئه‌مرییا
وان کر، و ب دویف خوشییتن دنیا‌یی که‌فتن و د گهل وان ملله‌تین کول دژور
و به‌رتن وان دژیان وان په‌رستنا صه‌نه‌مان کر، و ده‌می هندهک پیغه‌مبه‌رتن
وان ئه‌و ژ قی چه‌ندی داینه پاش وان ته‌عدایی ل پیغه‌مبه‌رتن خو کر و
هندهک ژ وان کوشتن ژی!

ده‌می خودی قیای قی به‌ره‌ری پره‌ش ژ دیروکا ئسرائیلییان بی‌پچت، و
به‌ره‌ره‌کی دی بی سپی ل شوننی قه‌که‌ت وه‌سا هه‌زکر کومه‌کا خودان باوهر و
خودان (حه‌ماس) د ناڤ وان دا په‌یدا کرن، وان -ههر چه‌نده هژمارا وان
به‌رانبه‌ر هژمارا یتن دی یا کیم بوو ژی- به‌ری خو دا واقعی خو بی شهرمزار
دیت نه‌گه‌را سهره‌کی د پشت قی ره‌زیلییا وان را هیلانا وانه بو جیهادی، و
چونکی وان دزانی جیهاد بی سهر و بی ئالا نایته‌کرن وان گوته پیغه‌مبه‌ری

خو یی وی ده‌می: تو شاهه‌کی بو مه ده‌سنيشان بکه، دا نم ل بن
سه‌روکاتیا وی کو‌مببن، و د ریکا خودی دا شهر دوزمنین خو بکن.

نه‌ف پیغه‌مبهره کی بوو؟ و نا‌فی وی چ بوو؟ قورئانی نه‌ف چنده بو مه
ناشکه‌را نه‌کریه، و ل دویف زانینا مه نا‌فی وی د چو ه‌دیسین دورست ری
دا نه‌هاتییه، به‌لی پترین ته‌فسیرزان ل وی باوه‌رتنه کو نه‌ف پیغه‌مبهره
شه‌موئیل (ص‌موئیل) بوو، و ناشکه‌رایه کو ژنده‌ری وان د فی چندی دا
ته‌وراته، د ته‌وراتی دا کتیه‌ک ب نا‌فی (سفر ص‌موئیل) ه‌یه، و نه‌ف
سه‌رهاتییا قورئانی شه‌گپرای د فی سفری دا ئیص‌حاحا (۸) دا هاتییه، و
شورقه‌که‌رتن (په‌رتوکا پیروز) دب‌ترن: ص‌موئیل ل سالا ۱۱۰۵ به‌ری زاینی
ه‌اتبو سه‌ر دنیا‌یی^(۱).

ده‌می وان داخو‌زا خو گه‌هاندیه پیغه‌مبهری خو، پیغه‌مبهری وان گوت:
نه‌که‌ر نه‌ز داخو‌زا هموه ب جه بینم، و مه‌لکه‌کی بو هموه ه‌لبرترم، و جیه‌اد
ل سه‌ر هموه بیته‌فه‌رکن، نه‌کو وه‌سا چی بیت وه‌کی نه‌ز ه‌زر دکم، ه‌وین
بترسن و شهر د ریکا خودی دا نه‌کن؟

وان گوت: نه‌ری ما چ ناسته‌نگ د ریکا مه و کرنا شهر د ریکا خودی
دا ه‌یه، و دوزمنی مه نم ژ جه و واری مه یین کرینه‌ده‌ر، و ب کوشتن و
گرتنی نم ژ عیالی مه یین دوبرکین؟

ژ فی گوتنا وان ده‌ره‌جا ه‌ماس و سه‌رکه‌رمییا وان یا بلند دئیته زانین،
وان پیغه‌مبهری خو وه‌سا تی گه‌هاند کو تشتی ژ وان کیم بمس نموه وان چو
مه‌لک نینن نم ل ژیر ئالایی وی قه‌ستا جیه‌ادی بکن، و پیغه‌مبهری وان
نموی ب تبیعه‌تی وان یی زانا نم ژ هندی ترساندن کو نمو جاره‌کا دی بی

(۱) برتنه: (التفسير التطبيقي للكتاب المقدس)، بپ ۵۵۰.

نهمرييا خودی بکمن و گوهدارییا وی مهلکی نهکمن یی کو خودی بۆ وان دهسنيشان دکهت، بهلی وان پیغهمبهري خو پشتراست کر کو ئهو بۆ جيهادا د ریکا خودی دا دنامادهنه، ههما ب تنی ئهو یی ل هیثییی مهلکهک بۆ وان بیته دانان.

پیغهمبهري وان داخوازا وان ب جهینا و دوغایهک ژ خودی کر کو ئهو مهلکهکی بۆ وان دهسنيشان بکهت، و خودی دوغایا وی قهبولکر و طالوت کره مهلکی وان، و ل سهر ئهزمانی پیغهمبهري خو فهزمان ل وان کر کو ئهو جيهادا کافران بکمن.

طالوت (یان شاوول، وهکی تهورات ناقي لی دکهت) جحيلهکی خودان باهر و زانا بوو، و ژ لای پی لهشی ژي قه مروقهکی ب هیز و زهلام باش بوو، ژ بابکی بنیامینی بوو^(۱).

پیغهمبهري وان گوته وان: هندی خودییه ل دویف داخوازا ههوه طالوتی بۆ ههوه هنارتی و کرییه شاه، ئهو دی سهرکیشییا ههوه کهت بۆ کرنا شهري د گهل دورمنی.

مهزنین ئسرائیلییان گوته: چاوا طالوت دی شاهي مه بت، و ئهو نه یی هیژای وی چهنديیه؟ چونکی ئهو نه ژ بابکی شاهانه (نه ژ بابکی یههووذايه)، و نه ژ بنهمالا پیغهمبهرايه (بنهمالا موسا و هاروونی)، و مالهکی مهزن بۆ وی نههاتییهدان کو ئهو ملکی خو پی ب ریشه بیهت، قیجا

(۱) شروقهکهرتن تهوراتی دبیژن: شاوول (طالوت) ل سالا ۱۰۸۰ بهری زاینی هاتیو سهر دنیاپی، و دهمی ژیی وی سیه سال (ل سالا ۱۰۵۰ بهری زاینی) ئهو بۆ مهلکاتییا ئسرائیلییان هاته هلیژارتن، و ل سالا ۱۰۱۰ بهری زاینی هاته کوشتن، و ل شوینا وی داوود بوو مهلک، برینه: (سفر صموئیل الأول، والثانی).

نهم بۆ شاهاتییی ژ وی حهقتیین؛ چونکی نهم ژ بابکی شاهینه و ژ مالا پیغه مبهراینه.

هر ئهو تهرازییه یا مرۆقتین نهزان ل ههمی دهم وههمی جهان خهلکی پی دکیشن: ژ بنه ماله کا ماقویل و مهزنه؟ نه! یی دهوله مهند و زهنگینه؟ نه! پا ب کیر نائیت!!

ب قی رهنگی ئهو د گهل پیغه مبهری خۆ کهفتنه دان و ستاندنی؛ دا وی لیقه کهمن، بهلکی ئهو مرۆقه کی دی بۆ وان بکهته مهلک!

پیغه مبهری وان گۆته وان: هندی خودییه ئهو ژ هموه یی هلبژارتی و ئهو ب کارین بهنییتن خۆ شاره زاتره، و وی بهرفره هییهک ژ لای پی زانیی قه و هیزهک ژ لای پی لهشی قه یا دای پی دا شه ری دوژمنی پی بکهت. و خودی خودانی ملکویه ئهو ملک خۆ ددهته وی یی وی بقیته ژ بهنییتن خۆ، و قهنجی و دانا خودی یا بهرفره هه، و ئهو ب راستیا کاران یی زانییه، چو ل بهر وی بهرزه نابت.

یهعنی: یا گرنک ل نک طالوتی نهقییه وی زانییه کا باش هیه بهشیت هموه پی ب ریقه بهت، و لهشه کی ب هیز ژ هیه بهشیت ریبهریا هموه پی بکهت، و یا گرنک نهقییه.

و دا پیغه مبهری وان وان پشتر است کهت کو خودییه -ژ بهر نهگهره کا ئهو پی دزانت- طالوت هلبژارتی، نیشانه کا ناشکرا و بهرچا ف بۆ وان دانا، و گۆت: نیشانا شاهاتییا وی ئهو ئهو تابوت دی بۆ هموه ئیت یا تهورات تیدا -ئهو نه یارین هموه ژ هموه ستاندی- یا کو دلرچه تی ژ لای پی خودای پی هموه قه بۆ هموه تیدا ههی، و پاشمایین هندهک تشتین بنه مالا مووسای و بنه مالا هاروونی ل پاش خۆ هیلاین تیدا ههنه، و فریشته وی تابوتی هل

دگرن. هندی نهټ چندهيه مهزنترين نشان بۆ هموه تيدا هيه كو طالوت ب فرمانا خودی يی بوويه شاهي هموه، نهگر هوين باوهريي ب خودی و پيغه مبهري وی دښمن. و نهو چيپوو يا پيغه مبهري وان گوټی، قه درگرتن بۆ قی پيغه مبهري خو؛ و دا ملله تي سرائيلي يی رکدار ب شاهاتيا طالوتي پازی ببت خودی و هسا حه زکر ملياکه تان ب پهنه گه کي پهرده در- نهو تابووتا ژنگوټی ژ ده ستين کافران رزگارکر و بۆ سرائيليان نينا وی جهی يی نهو لی، که يفا وان ب قی چهندي هات و وان ژ نوی خو دا د گهل طالوتي و بۆ جهادا د ريکا خودی دا ده رکه فتن.

طالوت و جهادا د ريکا خودی دا:

دهمی طالوت ب لهشکري خو څه ده رکه فتيه شهر يی عه مالقان، وی گوته سرائيليان: هندی خودييه ب روياره کی ل پيشيا هموه دي هموه جهرينت کانئ هوين دببنفره هن يان نه؛ دا خودان باوهر و دوروی ژنگجودا ببن، قيجي چيبي ژ هموه ژ ناڅا رويباری څه خوټ نهو نه ژ منه، و نهو ب کير جهادا د گهل من نائيت، و چيبي ژ ناڅي څه نه خوټ نهو ژ منه، چونکی نهو گوهداري منه و ب کير جهادي دئيت، نهو ژي تي نهبت يی بیدهريه کا ب تنی ژي څه خوټ نهوی لومه ل سهر نينه.

مه خسه دا طالوتي ب قی چهندي نهو بوو لهشکري خو بجهرينت؛ دا بزانت کانئ نهو دي شين خو راگرن يان نه، و دهمی نهو گه هشتينه رويباری وان قه ستا ناڅي کر، و گه له کان ژ لهشکري ناڅ ژي څه خوار، هژماره کا کيم تي نهبت تمحه مولا تيه ني و گهرمي کر، و بیدهريه کا ب تنی -وه کی مهلکي وان گوټی- څه خوار، و هنگی طالوتي نهو ين گوهداري نهکري ژ ناڅ لهشکري څه ده رکرن و نه هيتا نهو د گهل وی ده رکه فتن.

و هژمارا وان یټن کو د گهل طالووتی ماین وهکی د همدیسه کا درست
دا هاتی هندی هژمارا خه لکی بهدری بوو، سیسه د و دهه هتا بیست
کهسان^(۱).

دهمې طالووت و نهو خودان باوهرتن کټم یټن د گهل دا بو شهرې نه یاران
ژ پروباری ده ریاسبوین، و وان دیتی نه یارتن وان دېوشن، وان گوټ: شهرې
جالووتی و لهشکرې وی یټ ب هیز ب مه څه نائیت، ئینا نهوین باوهری
هه ی کو دې چنه رابه ری خودی، بیرا برایتن خو ل هیزا خودی ئیناڅه و گوټن:
چهند جاران دهسته کهکا کټم یا خودان باوهر و بیتنه ربه ب نانه هییا خودی
شیایه دهسته کهکا بوش یا کافر و تعدادکهر، و خودی ب سرکه فتن و
پشته فانی و دانا خټی یټ د گهل بیتنه ربه هان. و دهمې نهو هاتینه بهرانه ر
جالووتی و لهشکرې وی، و وان ترس ب چاڅ دیتی، وان هوارتن خو
گه هاندنه خودی و دو عاکرن و گوټن: خودایټ مه! بیتنه ربه هییه کا مه زن ب سر
دلین مه دا بینه، و پیټن مه بو شهرې نه یاران موکم بکه، دا ژ سهما
شهرې نه رځین، و تو ب هاریکاریا خو مه ب سر ملله تی کافر بیتنه.

شهرې دهست پی کر، و د ناڅ لهشکرې طالووتی دا گه نجه کی
ئسرائیلی ژ بابکی (یهوودایی) هه بوو دگوټن: (داوود)، گاڅا شهر
د ناڅ بهرا فلسطینی و ئسرائیلیان دا گهرمبوی خودی و هسا هه زکر مه زنی
کافران (جالووت)^(۲) ب دهستی داوودی هاته کوشتن، و ب کوشتنا وی
شکهستن که فته رټزا کافران و دهستی کا سرکه فتن ئسرائیلیان دهست پی
کر..

(۱) وهکی بوخاری ژ بهرانی کوړی عازبی څه دگوټن.

(۲) د توراتی دا ناڅی وی جولیاته.

پشتی هنگی خودی شاهاتی و پیغهمبه‌رینییا ئسرائیلییان دا داوودی، و
تشتی همزکری ژ زانینان نیشا وی دا.. و ئسرائیلی د کتیبین خو دا
ناشکه‌را دکمن کو حوکمدارییا طالووتی چل سالان قه‌کیشا بوو.
کیتابا ئسرائیلییان (سفر صموئیل الأول) هندهک سهرهاتیین دوبر و
دریژ ل دور همفرکییا طالووت و داوودی قه‌دگپرت، هه‌وجه ناکه‌ت نم به‌حس
ژی بکه‌ین؛ چونکی مه نه باوه‌ره ئه‌ف گوتنه ددورست بن، و عه‌ده‌تی وانه
گوتنین سه‌قه‌ت و نه ژ همزی د دهر حه‌قا پیغهمبه‌ر و چاکان دا دکمن!

سهراتيا داوود پيغه مبري - سلاف لي بن -

داوود نیک ژ وان پيغه مبرتن خودان قه دره يتن خودی پيغه مبريني و ملک پيگه داي، و مهزنييا اسرائيليان يا ديني و دنيايي ئيخستيه دهستان، و سهراتيا داوودی (و يا کورې وی سوله يمانی ژي) ژ وان سهراتيان نينه يتن کو خودی هير ل دهستپيکا هاتنه خوارا قورئانی بو پيغه مبري خو څه گيرايڼ؛ چونکي نهټ سهراتيه، وهکي سهراتيپين دی يتن پيغه مبران سهراتيا هه څرکيا پيغه مبران د گهل ملله تين وان نينه، و مسهله مسهلا تيرنا چو ملله تان نينه، بهلکي مسهله به حسې پيغه مبرينيپيه ده مې حوکمداريپي دستينت، و يا د جهې خو دا بوو نهټ سهراتيه چنده کي بيته پاشخستن.. و هر چنده ئيشارهت بو نافي داوودی د هشت سووره تان دا هاتيپه دان، بهلې چند لايهک ژ سهراتيا وي د چار سووره تان ب تنی دا هاتيپه، نهو ژي نهغه نه: (ص، النمل، سبأ، الأنبياء).

داوود کی بو؟

تورات^(۱) ديترت: يمسسا زه لامه کي اسرائيلی بوو ژ بابکي يمهوذايي، وی هشت کور هه بوون، يي ژ همميان بچويکتر داوود بوو، ده مې طالوت

(۱) د (سفر صموئيل الأول) دا ۱۲/۱۷-۱۵.

بۆ مهلكاتىيا ئسرائىلىيان هاتىيه هلبژارتن و وى ژ مللهتى خۆ خواستى ئهو د گهل وى دهركهښنه جيهادى همر سى كورپن يهسساي يىن مهزن د گهل طالوتى دهركهښتن، و كورپ وى يى بچويك داوود ئهوئ هنگى هيشتا گهنج-هندهك جاران د گهل لهشكهرى طالوتى دهركهښته جيهادى، و هندهك جاران دزقري باژيرى (بهيتلهحمى) ل نك بابى خۆ شقانىيا پهزى وى دكر^(۱)، و نهغه هندى دگههينت كو داوود ژ بنه مالهكا ديندار و جيهادكهر بوو.. و ئهو بوو جارهكى د شهپهكى دا داوودى مهزنى كافران جالوت كوشت، تشتى بوويه نهگهرا هندى حوكمداريا ئسرائىلىيان ل وهلاتى فلسطينى ب هيز بكهښته څه، و جارهكا دى ئهو ل سهر دوژمنى خۆ زال ببن، و ب څى چهندي ناڅ و دهنگين داوودى د ناڅ ئسرائىلىيان دا بهلاقبون.

ل دويښ بچوونا شرؤڅهكهرين (الكتاب المقدس) داوود ل سالا (۱۰۴۰) بهرى زايينى هاتبوو سهر دنيايى^(۲)، و (سفر صموئيل الاول) ناشكهر دكمت كو هيشتا ل سهر دهمى طالوتى صه موئيلي پيغه مبهري داوود بۆ مهلكاتىيا ئسرائىلىيان هلبژارت، و پشتى شاوول (طالوت) ل سالا ۱۰۱۰ بهرى زايينى هاتىيه كوشتن ژ نوى داوود ب دورستى بۆ مهلك.

داوود پيغه مبهري مهلك:

قورئان ل پتر ژ جههكى ناشكهر دكمت كو داوود ئيك ژ پيغه مبهري خودى يىن خودان قهدير بوو، و وهجى بۆ دهاته خواري، و كيتابهك ژى ئهوا

(۱) ننجيلا مهتاي ۶-۳/۱، و يا لوقاي ۳۳-۳۲/۳، ناشكهر دكمت كو د ناڅهرا داوود و يهوذايي دا نه باب همنه.

(۲) بريته: التفسير التطبيقي للكتاب المقدس، بپ ۵۵۰.

ب نافی (زه‌بوور) هاتییه ناسین خودی بۆ وی هنارتبوو، وه‌کی د قورنانی دا هاتی: ﴿وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زُبُورًا ۝﴾ (النساء: ۱۶۳).

ژ بلی پیغه‌مبه‌راتییی خودی حوکم ژی ئیخسته ده‌ستی داوودی، و نهو دئیتیه هژمارتن ئیکه‌مین کهمی ئسرائیلی ژ بابکی (یه‌هوذايي) خودی پیغه‌مبه‌رینی دایی، و ناشکه‌رابوو کو ههر جار پیغه‌مبه‌ر ژ بابکی (لاوی) دهاته هلبژارتن، و مه‌لک ژ بابکی (یه‌هوذايي) دهاته هلبژارتن^(۱).

خودی داوود بۆ پیغه‌مبه‌رینی هلبژارت، و چونکی ملله‌تی ئسرائیلی ل وی ده‌می د ده‌رافه‌کئی ته‌نگ را دبۆری خودی سه‌رکیشیا ملله‌تی ژی ئیخسته د ده‌ستان دا و پشتی نه‌مانا طالوتی مه‌لکینی دایی.

ل سه‌ر ده‌می حوکمداریا خو داوود نمونه‌یی دادی و عه‌داله‌ت و زیره‌کییی بوو، و ئەفه یا غه‌ریب نینه نه‌گه‌ر نه‌م ل بيرا خو بینین کو نهو پیغه‌مبه‌ر بوو، و وی شریعه‌تی ته‌وراتی ل سه‌ر ملله‌تی خو ب جه‌ دئینا، و جیهادا دژی کافران ب وان ددا کرن، له‌و ده‌وله‌تا وی به‌رفره‌ه‌بوو، و دبێژن: پشتی هه‌فت سالان ژ حوکمی وی نهو شیا باژیری (ئۆرشه‌لیمی) ب دورستی بیخته بن ده‌ستی خو و پایته‌ختا خو ژ باژیری (هه‌بروونی) فه‌گوه‌یزتی^(۲).

خودی د قورنانی دا به‌حسی ملکی داوودی و هیزا وی دکه‌ت و دبێژت: ﴿وَشَدَدْنَا مُلْكُهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَضَّلْنَا الْخِطَابَ ۝﴾ (ص: ۲۰) یه‌عنی: مه‌ ملکی وی ب هیزی و هه‌یه‌تی و سه‌رکه‌فتنی موکم کر، و پیغه‌مبه‌رینی و حوکمداریا د ناچه‌را هه‌ژکان دا مه‌ دابووێ.

(۱) دب‌ت ژ به‌ر قی چمندی ته‌وراتا ئسرائیلیان ئیشه‌ره‌تی ناده‌ته پیغه‌مبه‌رینیا داوودی!

(۲) سفر صموئیل الثاني ۵-۴/۵.

مەلکى ئاسنگەر:

قورئان ئاشكەرا دكەت كو ژ بلى مەلكىنىيى و گىرانا حوكمدارىيى
 د ئاقبەرا خەلكى دا داوودى -سلاڭ لى بن- كارى ئاسنگەرىيى ژى دكر، و
 پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- ئاشكەرا دكەت كو داوودى ژ كارى دەستى خۆ
 دخوار و ۋى چو راتب بۆ خۆ ژ مالى دەولەتى رانەدكرن. قورئان دىيىرت:
 ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يٰجِبَالُ اَوْبِي مَعَهُ وَالطَّيْرُ وَالْاَنْكَا لَهُ الْحَمْدُ ۚ اَنْ اَعْمَلَ
 سَبِيْعًا وَقَدِرَ فِي السَّرْدِ وَاَعْمَلُوا صٰلِحًا اِنِّي بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ۝﴾ (سبا: ۱۰-۱۱)
 يەنى: مە پىغەمبەرىنى و كىتاب و زانىن دابو داوودى، و مە گۆتبوو چىا
 و تەيران: تەسبىحاتان د گەل ۋى قەگىرن، و مە ئاسن بۆ ۋى نەرم كرىوو،
 قىيجا ئەو د دەستى دا ۋەكى ھەقىرى لى ھاتىبو ۋى چاوا دقىا ۋە لى دكر.
 تو - ئەى داوود- كومزىيىت بەرفرەھ و تمام چى بكة، و خەلەكىن وان موكم
 بىخە بەرىك، و ۋەسا بچويك چى نەكە كو ئەو كومزى ب كىر بەرەقانىيى
 نەئىت، و ۋەسا مەزن ژى چى نەكە كو خودان نەئىت بكةتە بەر خۆ، و تو و
 بنەمالا خۆ -ئەى داوود- گوھدارىيا خودى بكمەن، ھندى ئەزم ئەز ب كارى
 ھوین دكەن يى بىنەرم تىشتەك ژى ل بەر من بەرزە نابت.

د ھەدىسەكى دا يا (بوخارى) ژ (مقدامى) قەدگوھىزت ھاتىيە:
 پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- دىيىرت: ((كەسى خوارنەك ژ ۋى ب خىرتەر
 نەخوارىيە كو ژ كەدا دەستى خۆ بخۆت، و ھندى پىغەمبەرى خودى داوود بوو
 -سلاڭ لى بن- ژ كەدا دەستى خۆ دخوار)).

ژ قى ھەدىسى ئاشكەرا دىت كو داوود -سلاڭ لى بن- مەلكەكى
 دەسپاك و دلساخ بوو، خۆ نەدھىلا ب ھىقىيا مالى دەولەتى قە، و ھەر
 چەندە ئەو مەلك بوو و ۋى ماف ھەبوو راتبەكى ژ مالى دەولەتى بۆ خۆ

بدانت ژى بهلى وى وه نهكر بوو، ب دهستى خو كارى ئاسنگهريينى دكر
و ژ كهدا دهستى خو خو و مالا خو ب خودان دكر.

پۆژى و نقيژن داوودى:

ژ بلى ريشهبرنا كار و بارى خهلكى، و كارى ئاسنگهريينى، داوودى
عيبادهتهكى مشه ژى بو خودايى خو دكر، و گهلهك شوكر وى سهرا وان
قهنجيان دكر يين خودى د گهل وى كرين، و نهگهر ئهم بهرى خو بدهينه
همديستين پيغههمبرى -سلاف لى بن- دى بينن د پتر ژ همديسهكى دا
پيغههمبر -سلاف لى بن- بهحسنى نقيژ و پۆژيئين داوودى دكمت و ناشكهر
دكمت كو عيبادهت ژ وى عيبادهتى باشتريينه يى داوودى دكر، ژ وان
همديسان:

(بوخارى) ژ (عبداللاهي كورئ عهمرئ كورئ عاصى) قهدهگوهيت،
دبيژت: پيغههمبرى -سلاف لى بن- گۆته من: ((ئهى عبداللاه من يى زانى
تو ب پۆژى يى ب پۆژيى و ب شهقى نقيژان دكهى؟)) گۆت من گۆتى:
بهلى؟ وى گۆت: ((وه نهكه! پۆژيى بگره و بخوژى، و ب شهقى رابه
نقيژان بكه و بنقه ژى، لهشى ته حهقى ل سهر ته هه، و چاقيين ته حهقى
ل سهر ته هه، و ژنكا ته حهقى ل سهر ته هه، و ميئاننى ته حهقى
ل سهر ته هه، و هه ما تيرا ته ههيه كو تو ههيقى سى پۆژيان بگرى:
چونكى خيرهك ب دههانه ئهقه ههر وهكى ته سال ب سال پۆژى گرتى)) من
شداند وى ژى ل من شداند، من گۆت: ئهى پيغههمبرى خودى من هيتزا هه
ئهز پترى دشتيم، وى گۆت: ((پا وهكى پۆژيا پيغههمبرى خودى داوودى
-سلاف لى بن- بگره و ژ وى چهندي زندهتر نهگره)) من گۆت: پۆژيا
داوودى يا چاوا بوو؟ گۆت: ((پۆژهكى ئهو يى ب پۆژى بوو و پۆژهكى

دخوار)). د ریوايه ته کا دی دا هر يا (بوخاری) پیغه مبر -سلاف لی بن- دبیرت: ((پوژه کی ئو یی ب پوژی بو، و پوژه کی دخوار، و ده می بهرانبهر دوژمنی رادوه ستا نهدره فی)).

و د حمیدسه کا دی دا یا (بوخاری و موسلم) شه دگو هیزن هاتییه: ((خوشتقیرین نقیژ ل نک خودی نقیژا داوودی بو، و خوشتقیرین پوژی ل نک خودی پوژیا داوودی بو، ئو نیقا شه فی دنقست، و سیئیکي رادبوو و شه سیکی دنقست، و پوژه کی یی ب پوژی بو و ئیکی دخوار، و گاڤا بهرانبهر دوژمنی رادوه ستا نهدره فی، و گلهک تویه دکر)) یه عنی: داوود ل سهر کرنا پوژی و نقیژ و جیهادی یی ب صهر و تهحه ممل بو.

تشتی دی یی قورئان و حمیدس بو مه ژرنا داوودی شه دگو هیزن نه شه یه: داوودی گلهک کیتابا خودی (چ تهورات بت، چ زه بور) دخواند، و چونکی دهنگی وی گلهک یی خوښ بوو هر کسه کی گوه ل دهنگی وی دبا پی داخبار دبوو، هتا چیا و تهیران (تهجاوب) د گهل ئاوازی وی دکر، قورئان دبیرت: ﴿أَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾ إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعُشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾ وَالطُّلُوعِ غُشُورَةً كُلٌّ لَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾﴾ (ص: ۱۷-۱۹) یه عنی: تو -ئهی پیغه مبر- بیهنا خو ل سهر گوتنا وان یا بو ته نه خوښ فرهه بکه، و تو بهحسی بهنییی مه داوودی بکه ئوی خودان هیز ل سهر دوژمنتین خودی و یی صهرکیش ل سهر گوهداریا خودی، هندی ئوه وی گلهک تویه دکر و ل وی تشتی دزفیری یی خودی ژي پازی. هندی ئه مین مه چیا د گهل داوودی بندهست کریون، وان سپیده و ئیقاران د گهل وی تهسبیح دکر، و مه تهیر ژي د گهل وی بندهست کریون کو م کو مه وان تهسبیح دکر، و ئو وهکی وی دگوهدار بوون.

و دبیرت: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَجِبَالُ أَوْبَىٰ مَعَهُ وَالطَّيْرُ وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ ۝﴾ (سبأ: ۱۰) ب راستی مه پیغهمبه‌رینی و کیتاب و زانین داوود داوودی، و مه گوتبوو چیا و تهیران: تسبیحاتان د گهل وی فه‌گیترن.

(ئیمام نه‌محمد) ژ (عائیشای) فه‌دگوه‌یزت، دبیرت: جاره‌کی پیغهمبه‌ری -سلاف لی بن- گوھ ل ئمبوو موسای ئشعمری بوو قورئان دخواند، ئینا پیغهمبه‌ری -سلاف لی بن- گوت: ((ژ مه‌زامیرتن داوودی بو ئمبوو موسای یتن هاتینه دان)) و دبیرتن: د ناٹ صه‌حابیان دا ده‌نگی کسی هندی یی ئمبوو موسای یی خوش نه‌بوو.

جهریاندنه‌ک .. وتوبه‌کرده‌ک:

قورئان د سووره‌تا (ص) دا سه‌ره‌اتییه‌کی ژ ئینا داوودی فه‌دگوه‌یزت، و دبیرت: ﴿وَهَلْ أَتَاكَ نَبُّؤُا الْخُضُمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْخِرَابَ ۝ إِذْ دَخَلُوا عَلَىٰ دَاوُدَ فَمَزَّعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصَّانِ بَنَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ فَأَخَظَمُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُفْطِظْ وَاهْدِنَا إِلَىٰ سَوَاءِ الصِّرَاطِ ۝ إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَإِلَىٰ نَعَجَةٍ وَاحِدَةٍ فَقَالَ أَكْفَلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ۝ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجِكَ إِلَىٰ نَعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۝ فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَؤْلُقًا وَحُسْنَ مَّقَابِ ۝ يٰدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ۝﴾ (ص: ۲۱-۲۴).

خودی دبیرته پیغهمبه‌ری خو: ئه‌ری به‌حسی وان هه‌ردو هه‌ق‌رکان بو ته هاتییه‌کرن ده‌می ئو ب سه‌ر شویره‌ی که‌فتین و چوینه نک داوودی ل وی جهی وی عیباده‌تی خودی لی دکر، ئینا ئو ژ چوونه‌ژورا وان ترسیا؟

و ناشکهرایه کو داوودی ده‌می خو دکره سی پشک: پشکهک بو خهلکی
 حوکم د ناچه‌را وان دا دکر، و پشکهک بو مالا خو و عه‌یالی خو، و
 پشکهک بو عیباده‌تی، و ده‌می وی عیبادت دکر نهو دچوو د جهه‌کی قه و
 ده‌رگه‌ل خو دگرت و نه‌ده‌یلا کسه‌ک بچته ژور، پرژه‌کی ده‌می نهو
 ب عیباده‌تی قه یی موزیل وی هند دیت دو مروقان خو د سهر شویرها مالی
 را هاقیت و ب ژور که‌فتن -نهو ب خو دو ملیاکه‌ت بوون خودی بو جه‌ریاندن
 هنارتبونه نک وی- نهو ژ قی کارئی وان ترسیا، گا‌فا وان دیتی نهو ترسیا
 وان گوتی: نه‌ترسه، نهو دو هه‌فرکین ئیک ژ مه زورداری یا ل یی دی کری،
 قیجا تو ب دادییی حوکمی د ناچه‌را مه دا بکه، و تو د حوکمی خو دا
 زوردارییی ل مه نه‌که، و به‌ری مه بده راستییا یتکی.

و به‌ری داوود ژ وان بخوازت نهو مسه‌لا خو بو بیژن، یان وان ده‌ریخت
 و بیژنی: نوکه ده‌می عیباده‌تییه نه یی حوکمدارییییه، ئیک ژ وان گوت:
 هندی نه‌قه‌یه نه‌قه برایی منه وی نوت و نه‌ه بزن هه‌نه، و من بزنه‌کا ب تنی
 هه‌یه، قیجا وی دلی خو یی برییه بزنه‌کا ب تنی و نه‌وی دقیت وی ژ من
 بستینت، و یی دبیزت: وی بزنی ژ بده من و نهو د گوتنی دا یی دژوار
 بوو د گهل من و نهو یی شیایه من.

ب قی په‌نگی کریت، یی کو بی‌نا زوردارییی ژی دفرت وان مسه‌لا خو
 گوت، داوودی چ به‌رسف دا؟ نهو ب خو عه‌داله‌ت دخوازت حاکم گوهدارییا
 هه‌ردو هه‌فرکان بکه‌ت پاشی حوکمی خو بده‌ت، به‌لی داوودی وه نه‌کر،
 حوکمی خو دا به‌ری گوھی خو بده‌ته گوتنا هه‌فرکی دویی، و نه‌قه کاره‌کی
 خه‌له‌ت بوو. داوودی گوت: ب راستی برایی ته ب قی خواستنا بزنه‌کا ته بو
 نا‌ف بزنی خو زورداری ل ته کرییه، و گه‌له‌ک شریک هه‌نه ته‌عدایییی ل
 ئیک و دو دکمن، و ب وه‌رگرتنا حقه‌ی وی ب بی وژدانی زوردارییی لی

دکته خودان باوهرتن چاک تی نهبن، نهو زۆردارییی ل ئیک و دو ناکمن، و نهو دکيمن.

ب قی پهنگی دژوار داوودی حوکمی خو دا بهری بزانته کانی گوتنا کهسی دوی چیه.. و گاڤا وی نهف حوکمه دای دیاره همدرو ملیاکته ل بهر چاقان بهرزهبوون، لهو وی باش زانی کو ب قی ههفرکییی خودی دقیا وی بجهپرینت، و نهو ب سهر خهلهتیا خو هلبوو، قیجا وی د گاڤی دا داخوازا ژتیرنا گونمهان بو خو ژ خودایی خو کر، و نهو بو خودی چوو سوجدی، و توهکر. خودی تويا وی قههویلکر و نهو بو وی ژتیر، و دووماهییهکا باش ل ناخهتی بو وی دانا.

پشتی داوودی نهف دهسه باش وهگرته، و ب سههرکهفتن ژ دهرباس بووی، خودی گوتی: نهی داوود هندی نهمین مه تو د عهردی دا یی کریه جیگر و مهلکاتی یا دایه ته، قیجا تو ب دادییی حوکمی د ناچهرا مروشان دا بکه، و تو د حوکمان دا دویکهفتنا دلچوونان نهکه، نهگهر نهو چهنده دی بهری ته ژ دینی خودی و شریعتی وی وهگرت، هندی نهون یی ژ ریکا خودی بهرزه دبن عهزابهکا ب ئیش د ئاگری دا بو وان ههیه؛ ژ بهر بی ئاگههیا وان ژ پوژا هستی و جزادانی^(۱).

(۱) نفیسترین (پهروکا پیرۆز!!) وهکی عهدهتی وان د گهل ههمی پیغههمهران، ل قیتر هندهک نهزمان درتییان د دهر حهقا داوودی دا شهذگترین، دیترن: پوژهکی داوودی ژنا سههرلشکههکی خو دیت سهری خو دشوشت، هندی یا جوان بوو کهفته دلی وی، ئینا هنارته ب دویف پا و خرابی د گهل کر! و دا نهو قی کاری خو یی کرت قهشیرت رابوو میتر وی هنارته سنگی چهپهری و دا کوشتن! و پشتی هنگی نهو ژنک ماره کر، ئینا خودی گوته (ناشانی پیغههمهر) ههیه نک داوودی و بیترن دو مروژ هههون ئیک یی دهولههمند بوو، و ئیک یی فهقیر بوو، نهوی دهولههمند گهلهک چهوان هههون، و یی فهقیر

حوکمی داوودی و حوکمی سوله‌یمانی:

گه‌لهک قنجی و نعمت خودی د گمل عه‌بدی خو و پیغه‌مبه‌ری خو داوودی کرسون، و ئیک ژ شان قه‌نجیان نهو بوو خودی کوره‌کی زانا و تیگه‌هشتی دابووی، نه‌وی خودی پستی هنگی پیغه‌مبه‌رینی ژی دایی و مه‌خسه‌دا مه پئ سوله‌یمان بوو، و هیژ ل سهر ده‌می داوودی کوپئ وی سوله‌یمانی خو دکیتشا ناڅ شۆلان و نیشانتین زیره‌کیی ل نک په‌یدا دبوون، له‌و داوودی و ئسرائیلییان ژی سوله‌یمان بو جیگریا بابئ وی ددانا.

قورئان د سووره‌تا (الانبیاء) دا ئیشاره‌ته‌ک دایه کو سوله‌یمانی ل سهر ده‌می بابئ خو هنده‌ک جاران حوکم د ناڅه‌را خه‌لکی دا دکر، و بابئ وی ژ حوکمی خو ده‌اته خواری و ب یا کوپئ خو دکر، قورئان دبیرت: ﴿وَدَاوُدَ وَسَلَمٰنَ اِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ اِذْ نَفَسَتْ فِيْهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحَكْمِهِمْ شٰهِدِيْنَ ۝۳۸ فَفَهَّمْنٰهَا سُلَيْمٰنَ ۚ وَكُلًّا ؕ اٰتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِيْنَ ۝۳۹﴾ (ص: ۲۱-۲۴).

یه‌عنی: تو -نهی پیغه‌مبه‌ر- به‌حسی پیغه‌مبه‌ری خودی داوودی و کوپئ وی سوله‌یمانی بکه، ده‌می وان حوکم د وی مسه‌لی دا کری یا دو هه‌څرکان ئینایه نک، په‌زی ئیک ژ وان ب شه‌څ چوو بوو ناڅ بیستانی یی دی، و خراب کربوو، ئینا داوودی حوکم کر کو په‌ز بو خودانی بیستانی بت به‌رانبه‌ر مالی وی یی خرابووی؛ چونکی بهایی هر دوین هندی ئیک بوو، و نه‌م بو

بزنه‌کا ب تنی هه‌بوو، یی ده‌وله‌م‌مند بزنا یی فقه‌ری ژئ ستاند، ئینا داوودی ب عیجری شه‌ گوت: نه‌وی نه‌څ چمند کری دقتت بمرت، وی پیغه‌مبه‌ری گوت: تویی نه‌و سرۆڅ... و هه‌تا دووماه‌یا قی چیقانۆکی! (بیرنه: سفر صموئیل الشانی، ئیصاحا یازدی و دووازدی)، و نزا نه‌څه ج پیروزییه (په‌رتو‌کا پیروژ) ده‌ته پیغه‌مبه‌ر و معزن و چاکین مله‌تی خودی یی هلیژارتی!؟

حوکمى وان شاهد بووین، و چول بهر مه یی بهرزه نه‌بوو. ئینا مه سوله‌یمان تیگه‌هاند کو مه‌صلحه‌تا هه‌ردو لایان د گهل دادیی ب جه بینت، قیجا وی حوکم کر کو خودانی په‌زی بیستانی یی دی دورست بکه‌ت و ل وی ده‌می نه‌و بیستانی چی دکه‌ت په‌زی وی ل نک خودانی بیستانی بت دا مفای بو خو ژ شیر و هریا وی بینت، پاشی په‌ز بو خودانی خو بزقرته‌قه و بیستان بو خودانی خو؛ چونکی بهایی وان هندی ئیکه، و همر دویان داوودی و سوله‌یمانی مه حوکم و زانین دای، و مه منه‌ت ل داوودی کر کو چیا و ته‌یران د گهل وی ته‌سیحا خودی ذکر -ده‌می وی کیتابا خودی دخواند- و نه‌م بووین مه نه‌و چه‌نده کری.

مرنا داوودی و ژیی وی:

د حم‌دیسین دورست دا هاتییه کو ده‌می داوود -سلاف لی بن- مری عه‌مری وی سه‌د سال بوون، و د سه‌ره‌اتییا ئاده‌می دا حم‌دیه‌ک نه‌وا (ترمذی) ژ (ئه‌بوو هوره‌یره)ی شه‌دگوهرت مه شه‌گیرابو تیدا هاتییه: پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیرت: ((ده‌می خودی ئاده‌م ئافراندی پشتا وی شه‌مالی، ئینا رجا همر کهسه‌کی نه‌و دی ئافرینت ژ دوونده‌ها ئاده‌می هه‌تا پوژا قیامه‌تی ژ پشتا وی که‌فت، و ل ناڤ چاقین همر ئیکی ژ وان پوژا هییه‌ک شه‌دپه‌شی، پاشی وی نه‌و بو ئاده‌می به‌رچاڤکر، ئاده‌می گۆت: نه‌ی خودا، نه‌قه کینه؟ وی گۆت: نه‌قه دوونده‌ها ته‌یه. و ئاده‌می د ناڤ وان دا زه‌لامه‌ک دیت که‌یف ب پوژا هییا وی هات، ئینا ئاده‌می گۆت: نه‌ی خودا، نه‌قه کییه؟ خودی گۆتی: نه‌قه زه‌لامه‌که ژ ئومه‌تین دووماهییه‌تی ژ دوونده‌ها ته دبیرتی داوود، ئاده‌می گۆت: نه‌ی خودا، ته چه‌ند عه‌مر دای؟ گۆت: شیتست سال، ئاده‌می گۆت: نه‌ی خودا، چل سالان ژ عه‌مری من ژی بدی.. قیجا ده‌می ئاده‌م که‌فتیه به‌ر مرنی و ملیاکه‌تی مرنی هاتییه نک،

ئادەمى گۆتتى: ما ھىشتا چل سال ژ عەمرى من نەماينە؟ ۋى گۆت: ما تە ئەو نەداينە كوپچ خۆ داوودى؟ گۆت: قىتجا ئادەمى ژ بىركر لەو دووندىھا ۋى ژى ژ بىركر، و ئادەم خەلەت بوو لەو دووندىھا ۋى ژى خەلەت بوو. ژ قىي ھەدىسى دئىتە زانين كو خودى سەد سال دابوونە داوودى^(۱).

د ھەدىسەكا دى دا سەرھاتىيا مرنا داوودى ب پەنگەكى فرەھ ھاتىيە، (ئىمام ئەحمەد) ژ (ئەبوو ھورەيرە) قەدگۆھىزت، دېتت: پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆت: ((داوود مروڤەكى زىندە ب غىرەت بوو^(۲)، دەمى ژ مال دەرکەفتبا دەرگەھىن مالا ۋى دھاتنە گرتن، و كەس نەدچوونك مروڤىن مالا ۋى ھەتا ئەو دزقېرى مال، پوژەكى ئەو دەرکەفت، و دەرگەھ ھاتنە گرتن، ژنكا ۋى ھات دىت زەلامەك يى د مالى وان قە، ۋى گۆتە وان يىن كول مالى: ئەف زەلامە چاوا ھاتىيە ژۆر و دەرگەھ دگرتى، ب خودى داوود دى شەرما ھەو بەت! و داوود ھاتە مال دىت زەلامەك ل مالا ۋى يى ژ پىيان قە پراوەستايە، داوودى گۆتتى: تو كىيى؟ ۋى گۆت: ئەز ئەوم يى ژ مەلکان نەترسم، و تىشەك ل بەر من ئاسى نابت، ئىنا داوودى گۆت: ب خودى تو ملياكەتتى مرنىيى، ب خىر بىت ئەمرى خودى، و داوود ل جەئى خۆ ما ھەتا ۋى رجا داوودى ستاندى^(۳) و ھەتا وان كاري داوودى كرى پوژ لى دەكەرفت، ئىنا سولەيمانى گۆتە تەيران: سىبەرى ل داوودى بکەن، ئىنا

(۱) ئەفە خەلەتياا نقيسەرتن تەوراتى ئاشكەرا دكەت، ئەمۆن دېتت: دەمى داوود مرى ژىيى ۋى ھەفتى سال بوون، ئەو دېتت: داوود ل سالا ۱۰۴۰ بەرى زايىنى بوو، و ل سالا ۹۷۰ بەرى زايىنى مریو.

(۲) نە ۋەكى (پەرتوگا پىروژ) ۋى ددەتە ناسين!!

(۳) پتر ژ جارەكى مە گۆتییە كو رجا پىغەمبەرەكى نەھاتىيە ستاندىن ھەتا ملياكەتتى مرنى دەستورى ژى ۋەرگرت بت.

وان ب رهنگه کئی وهسا سیبهر لی کر هتا عهد تاری کری، سوله یمانی
گوتی: چهنگه کی شه کم نئیکی بگرن.

ئهف هه دیسا دورست وان گوتنن نه ژ ههژی یین تموراتا (موحه ررهف)
نه وهیی ده ردئیخت یین (سفر الملوك الأول) د ده ره هقا مرنا داوودی دا
شه دگرت کو داوود زنده پیر بوو بوو، و سه رما که فتبوو هناقان، هندی وان
ئهو دنخافت ژی وی گهرم نه دبوو، ئینا ئهو چوون که که کا ژ هه مییان جوانتر
بو ئینا دا کاری وی بکهت و خو د بهر دا درتژ کهت و وی گهرم بکهت!^(۱)

پشتی داوودی پیغه مبه رینی و مه لکاتییا ئسرائیلییان هه ردو که فتنه
دهستی کوپی وی سوله یمانی، و ل دویف گوتنا تموراتی داوودی چل سالان
حوکم کرسو، هفت سالان پایته ختا وی ل بارژیری ههروونی (ئه ل خه لیل)
بوو، و سه و سی سالان ل (ئورشه لیمی) بوو^(۲)، و دیسا ل دویف گوتنا
تموراتی داوود ل بارژیری (ئورشه لیمی) یی هاتییه قشارتن..^(۳)

(۱) مرۆف ده می کیتا ب وان یا پیروژ دخونت حیبه تی راده ست، نه ری بوچی ئه وهنده لی
دگه ریتن ناخی پیغه مبه ران به رمین و (سومعه تا) وان پیس بکه ن؟ لوطی مه ی شه خوار و
زنا د گهل هه ردو که چین خو کر (سفر التكوين ۳۰/۱۹-۳۸)، یه هوذایی کوپی یه عقوقی
زنا د گهل بویکا خو کر (سفر التكوين ۱۸/۳۸) داوودی زنا د گهل ژنا سه رله شکری خو
کر (صموئیل الثاني ۴/۱۱) و سوله یمانی سه ره بندی ذکر و سه ر خاترا ژنن خو سه نم
په رتسین (الملوک الأول ۶-۵/۱۱) نه ری ئه شه پیغه مبه ر سوون یان کومه کا زنا که ر و
تاوانباران بوون؟! و تو بیژی ئیکی وه کی داوودی نه شیته هند نامیره تین گه رم کرنی ل مالا
خو بدانت کو خو پی کرم بکهت، قیجا رابیت جوانترین که چکی بو خو هله ژتیرت دا بیت وی
گهرم بکهت؟

(۲) سفر الملوك الأول: ۱۱/۲-۱۲.

(۳) ژنده ری به ری: ۱۰/۲.

سهرهاتییا

سولهیمانی کورئ داوودی

-سلاف لی بن-

سولهیمانی کورئ داوودی ژئ -سلاف لی بن- ئیک ژ پیغه مبه رتن خودان قه در بوو، خودایئ مه زن ب پیغه مبه رینی و حوکمدارییئ که رم د گمل وی کریوو، و نهو نه ب تنئ کریوو مه زنئ ئسرائیلییان به لکی گله ک ژ خه لکئ سهرده می وی ئیخستبوونه بن دهستی وی، و هنده ک قه نجییئن وه سا د گمل وی کرن یئن پشتی وی د گمل کسئ دی نه کرین، و چهند موعجزه یئن مه زن و بی وینه ل سهر دهستی وی پدیداکرن.

چهند لایه ک ژ سهرهاتییا سولهیمانی د سئ سووره تین قورئانی دا هاتییه: سووره تا (النمل)، و سووره تا (ص)، و سووره تا (سبا) ..

سولهیمان ل سهر ده می بابئ خو داوودی:

سولهیمان وه کی یا ناشکهره کورئ داوودی بوو و داوود نهو پیغه مبه رئ خودان قه در بوو یئ خودئ حوکمداریا ئسرائیلییان کریه د دهستان دا، و وه کی مه د سهرهاتییا داوودی دا ناشکهره کری داوود ژ بابکئ یه هوو ذای بوو، نهو بابکئ خودئ حوکمرانییا ئسرائیلییان ئیخستییه د دهستان دا.

سولهیمان هئژل سهر ده می بابئ خو داوودی خو دکتشا ناف شۆلان، و بابئ وی گله ک جاران نهو ل کوچکا خو ئاماده دکر و گوئنا وی د مسه لان دا وه ردگرت و ب گوئنا وی دکر؛ چونکی سولهیمان ههر ژ زارو کینییا خو مرۆقه کئ فاما و تیگه هشتی بوو.. و نهقه یا غه رب نینه نه گهر نهو بیرا خو

ل هندى بينن كو ئمو بۆ پىغەمبەرىنىيى و جىگىرىيا داوودى دها ته ناماده كرن.
و نه گەر سهرهاتىيا هەر پىغەمبەرەكى ب كىتر بىت د مه جاله كى دا بىته
دهرسه كا مه زن، مه زنترىن دهرس ژ سهرهاتىيا داوودى و سوله يمانى دئىته
وه رگرتن دهرسا حوكمىيه، كانى ده مى مه زنى دكه فته د ده ستىن خودان
باوهران دا ئمو چاوا خەلكى ب رىقه دهن؟

خودايى مه زن داوود و سوله يمانى هەر دويان دكه ته نمونه يى پىكهاتى
و كامل يى چاقلىكرنى بۆ هەر مه زنه كى موسلمان يى كو بقتى ب مه زنىيى
و ده وله مه ندىيى د سەر دا نه چت و پى ل توخوبىتن خودى نمدانت، و حىلى و
خيانە تى ل ملله تى خو نه كه ت..

وه كى مه گوتى داوودى -سلاڤ لى بن- گەلەك جارن كوپى خو
سوله يمان ل ديوانا خو ناماده دكر؛ دا ئمو هەر زوى تىكه لى ژيانا عه مه لى
بىت و ل پاشه رۆژى ب كىتر خو بىت.. و ژ سهرهاتىيىتن قورئان بۆ مه ژ ژىنا
سوله يمانى ل سەر ده مى بابى وى شه دگىرت سهرهاتىيا حوكمدارىيا وىيه
د ناڅبەرا وان هەردو هەڅرکان دا يىتن كو پەزى ئىكى ب شه قى كه فتىيه ناڅ
بىستانى يى دى و خرابكرى، ده مى خودى حەقى ل سەر ئەزمانى سوله يمانى
گىتراندى و داوودى ب يا وى كرى^(۱).

ژ وان سهرهاتىيان يىتن پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ژ ژىنا سوله يمانى
بۆ مه شه گىتران ده مى هىشتا بابى وى يى ساخ سهرهاتىيا هەڅركىيا وان
هەردو ژنكانه يىتن سەرا كوپكه كى لىككه فتىن:

بوخارى و موسلم ژ ئەبوو هورەيره شه دگوهتزن، دبىرت: پىغەمبەرى
-سلاڤ لى بن- گوت: ((دو ژن هەبوون هەر ئىكى كوپكه كى وى د گەل بوو،

(۱) ئەڤ سهرهاتىيه بەرى نوكه مه شه گىترابه.

گورگ هات کوپړی ټیک ژ وان په قاند، وی گوتنه هه قالا خو: ټمو کوپړی گورگی په قاندی کوپړی ته یه، یا دی گوتی: نه ټمو کوپړی ته بوو، ټینا ټمو هاتنه نک داوودی -سلاڅ لی بن- دا ټمو حوکمی د ناڅهرا وان دا بکهت، داوودی حوکم بو ژنکا مهزتر کر^(۱) گاځا ټمو ده رکه فتین وان سوجه تا خو بو سوله یمانی کوپړی داوودی څه گپړا، سوله یمانی گوت: کانی کیتره کی بو من بینن ټمز دی وی د ناڅهرا وان دا لیکڅه کم، یا بچو کیتر گوت: نه! خودی په حمی ب ته بیهت، وه نه که ټمو کوپړی وټیه، ټینا سوله یمانی حوکم بو وی ټیخت^(۲).

ژ څان همدو سهراتیان ناشکهرا دبت کو سوله یمان همر ژ جحیلینیا خو مروڅه کی زانا و ټیگه هشتی بوو، و ب کتر حوکمداریا د ناڅهرا خه لکی دا دهات.

جیگریا داوودی:

دهمی پیغه مبهری خودی و مه لکی سرائیلیان داوود -سلاڅ لی بن- چویه بهر دلوقانییا خودی کوپړی وی سوله یمانی جیگریا وی کر، و ل شوینا وی بوو مه لک، و ژ بلی مه لکینییی خودی ب پیغه مبهری نییی ژی که رهم د گمل وی کر، قورنان دبیرت: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمٰنَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلٰی کَثِيْرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝ وَوَرِثَ سُلَيْمٰنُ دَاوُودَ وَقَالَ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنَاطِقَ الظُّلُمِ وَأَوْتِنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ۖ إِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِيْنُ ۝﴾ (النمل: ۱۵-۱۶) یه عنی: مه زانینه ک دابوو داوود و سوله یمانی قتیجا وان کار ب وی

(۱) دپاره ټمو یا ب دهڅ و ټمزمانتر بوویه، لهو وی ټیکا هند کر کو داوود حوکمی بو وی بیخت.

(۲) تمورات د (سفر الملوک الاول) دا، ټیصحا (۳) هژمارا (۱۶-۲۸) سهراتییه کا وه کی ټی قمدگتیرت ب چمد گوهورین څه، تشتی هندی دگهینت کو تمریفی یا ژنگرتی.

زانينی دکر، و وان گوت: همد بۆ وی خودایی بت یی ئم ب قی چندی
 ب سر گهلهک بهنیین خو یین خودان باوهر ئیخستین. و سولهیمانی
 میراتگریا بابی خو داوودی د پیغه مبه رینی و زانینی دا کر، و سولهیمانی
 گوته ملله تی خو: ئهی گهلی مرۆقان زانین و تیگه هشتا نهمانی تهیران یا
 بۆ مه هاتییه دان، و ههر تشته کی مه ههوجه یی پی ههبت بۆ مه یی
 هاتییه دان، هندی نه قیه یا خودی دایه مه نهوه قهنجیا ناشکرا یا کو مه
 ژ خه لکی دی قاتییر دکهت.

ژ سه رهاتییا مرنا داوودی نهوا مه بهری نوکه قهگواستی، ده می
 سولهیمانی فرمان ل طهیران کری کو نهو سیبه ری ل جهنازی داوودی بکهن،
 ناشکرا دبت کو هیژ ل سر ده می داوودی خودی قهنجی ل سولهیمانی کربو
 و نهو فتری زمانی طهیر و طهوالان کربو، و دویر نینه پیغه مبه رینیا وی
 ژ هیژ ل سر ده می داوودی دهست پی کرت.

سولهیمان ل سر تهختی حوکمدارییی:

بۆری د گهل مه کو داوودی -ل دویف گوتنا تهوراتی- چل سالان
 حوکمداری کربو، ههر ژ سالا (۱۰۱۰ و هتا ۹۷۰ بهری زاینی)، و ده می
 داوود بوویه مه لک پایتهختا دهولهتا وی ل باژیری (ئهله خلیل) بوو، پشتی
 هنگی ب هفت سالان وی پایتهخت قهگواسته باژیری (قودسی) پشتی کو
 وی نهو ژ دهستین صهنه مپه رتسان ئینایه دهه، و پشتی نهو مری و کوپی وی
 سولهیمان ل جهی وی بوویه مه لک وی ژ پایتهختا دهولهتی ههر هیلا
 ل قودسی، و چونکی سولهیمان حاکمه کی ب هیز و عادل بوو خودی حوکمی
 وی بهرفره هکر، و چونکی نهو پیغه مبه رهک ژ پیغه مبه ران بوو خودی هند
 موعجزه دانه وی کو حوکمی وی پتر پی موکم بیت.

ل دویف گوتنا شروقه کمرتن تموراتی بوونا سوله یمانی ل سالا ۹۹۱ بهری زایینی بوو و ده مئی ژییی وی گه هشتیه نیزیکی بیست سالییی، ل سالا ۹۷۰، نمو ل جهی بابی خو بوو مهلک، و ل درژییا چل سالان یه عنی هتا سالا ۹۳۰ مهلکاتییا ئسرائیلییان د دهستی وی دا بوو^(۱)، و ل سهر ده مئی وی مهمله تهکا ئسرائیلییان به رفره هبوو، و ژ توخوبیتن شامی ده ریاسبوو.

قورئان ده مئی بو مه بهحسی سوله یمانی و حوکمرانییا وی دکهت ناشکهره دکهت کو خودی گهلهک هیزین پهرده در و نهعهده تی دابوونی یین کو پشتی وی نداینه چو کسین دی، بو هندی دا نهقه بو وی بینه (موعجزه) و دویر نینه ژی نهقا هه ب جهینانا وی دوعایی بت یا وی بو خو کری ده مئی گوتی: ﴿قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۝﴾ (ص: ۳۵) سوله یمانی گوت: یا ره بی تو گونه هین من بو من ژی بهی، و تو ملکه کی مهن و تایهت ب من قه بده من کو پشتی من نمو بو چو مروقان نه نیتهدان، هندی تویی تو گهلهک قهنجیی ددهی...

و خودی نهف چهنده بو وی ب جهینا، و ملکه کی مهن دایی.

قورئان دبیرت: ﴿وَلَسَلِمَنَّ الرَّيْحُ غُدُوَهَا شَهْرٌ وَرَوْاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ ۖ وَمِنَ الْجَبِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۖ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ۝ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّحْرِبٍ وَتَمَثِيلٍ ۖ وَجَفَانَ ۖ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَتٍ ۖ أَعْمَلُوا ءَالَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ ۝﴾ (سبأ: ۱۲-۱۳) یه عنی: مه با بو سوله یمانی موسه خه رکر (بنده ست کر) نمو با ژ سپیدی هتا نیقرو قویناغا هه یشه کی دچوو، و ژ نیقرو هتا ئیقاری قویناغا هه یشه کی ژ ریشه چوونا عهده تی، و مه سفر وه کی ناقتی بو وی روژ کریوو، تشتی وی قیابا وی ژ

(۱) برتنه: (التفسير التطبيقي للكتاب المقدس) بپ (۶۳۳) و (۶۹۶).

چی دکړ، و مه نهجنه ژي بندهستی وی کړیوون ب نانهمییا خودی ل بهر دهستی وی بوون کاری وی قیابا وان بو دکړ، و همچیپ ژ وان خو ژ وی فرمانی لا بدهت یا مه لی کری کو گوهداریا سولهیمانییه نم ژ عهزبا ناگری هه لکری دی ب وی دهینه تامکرن. همر تشته کی سولهیمانی بقیث ژ ناڅاکرنا مزگهفتان بو عیباده تی، و ژ چیکرنا پدیکه ران ژ شویشه و سفری، و جهین مهزن وهکی برکین ناقي، و دیز و قازانین ژ بهر مهزنییا وان نهئینه لقاندن، نهجنان بو وی چی دکرن، و مه گوته بنه مالا داوودی: هوین شوکرا خودی بکمن سمرای وی تشتی وی دایه ههوه، کو گوهداریا وی بکمن، و کیم ژ بهنیپین من ههنه گهلهک شوکرا خودی بکمن، و داوود و بنه مالا وی ژ وان کیمان بوون.

ل جهه کی دی خودی بهحسی وی هیزی دکت یا وی ب تایبه تی دایه پیغه مبهری خو سولهیمانی و دبیرت: ﴿وَلَسْلَيْنَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمِينَ﴾ (٥٨) وَمِنَ الشَّيْطَانِ مَن يَغْوُصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَفِظِينَ ﴿٥٩﴾ (الأنبياء: ٨١-٨٢) یه عنی: مه با بو سولهیمانی بندهست کر خوش دهات و نمو و یین د گمل وی د گمل خو دبرن، نمو با ب فرمانا وی دچوو عهردی (بهیتولمه قدسی) ل (شامی) یی کو مه بهره کت نیخستی، و ب راستی زانینا مه دور ل هه می تشتان گرتییه. و مه ژ شهیتانان هندهک شهیتان بندهستی سولهیمانی کړیوون وان نمو کار بو وی دکرن یین کهسی دی ژ بلی وان نه دشیا بکمت، قیجا نمو دچوونه د بنی دهریایی دا و دور و گهوههر بو وی ژئی دئینانه ده ری، و وان نمو کار بو وی دکړ یی وی ژئی خواستبا، و وان نه دشیا د تشته کی دا بی نه مرییا وی بکمن، خودی ب هیز و شیانانو خو نمو بو وی پاراستن.

یه عنی: خودی هژماره کا موعجزه یین مهزن دابوونه سولهیمانی، ژ وان:

۱- با بۆ وی موسه خهر کریو، گاڤا وی څیابا تشته کی ژ عمرده کی
څه گوهیتزه عمرده کی دی دا وی دانته سهر پاته یه کی، پاشی دا فرمانی
ل بای کهت کو ئمو وی راکهت بیهت، و ئمو پیکا خه لکی ب هه یقه کی دبری
وی سب څی پیکتی- ب دانه کی دبری.

۲- ئه جنه خودی بندهستی وی کریوون، ههر فرمانه کا وی ل وان کربا
وان ئمو بۆ ب جه دئینا، ئمو بۆ وی دچوونه د بنی به حران دا دور و مهرجان
بو دئینانه ده ری، و ئمو کار بۆ وی دکرن یین هیزه کا معزن پی دڅیا.

۳- و خودی کانیهک بۆ وی ژ عمردی په قاندبو، ل شوینا ئاڅی سفری
هه لاندی ژی دزا، وی ئمو د چیکرنا ئاڅا هییان دا ب کار دئینا، و ژ بهر څی
چهندی بزاڅا ئاڅاکرنی ل سهر ده می حوکمی سوله یمانی زنده به رفره هبوو بو.

۴- ژ بلی کو وی ئه زمانی هه یوان و طهیران ژی دزانی، و ئمو بۆ خو
ب کار دئینان، و گه لهک جاران کارتن خو پی ددانه کړن.

ئه څه ئمو قهنجی بوون یین خودی ب تاییه تی د گهل وی کرین.

سوله یمان و ئاڅاکرنا مزگه فتا ئه قصای:

د سهرهاتییا یه عقوبی دا -سلاڅ لی بن- مه به حسنی ئاڅاکرنا مزگه فتا
ئه قصای کریو، و مه ئاشکه را کریو کول دور ئاڅاکرنا څی مزگه فتی د
هه دیسه کا دورست دا هاتییه (ئموو زهر) دبیرت: من پسار ژ پیغه مبه ری -
سلاڅ لی بن- کر کانی کیژ مزگه فت ئیکه مین مزگه فت بو ل عمردی هاتییه
دانان؟ گوت وی گوته من: مزگه فتا هه رام بوو. گوت: من گوتی: پاشی
کیژک؟ گوت: وی گوته من: مزگه فتا ئه قصای، گوت: من گوتی: د
ناڅه را ههر دویان دا چهند بوو؟ گوت وی گوته من: چل سال..^(۱)

(۱) نیمامی بوخاری څی حدیسی څه دگوهیت.

ل دۆر ده می ئاڧاكرنا مزگهفتا حەرام مە گۆتبوو كو ئەو هێژ ل سەر ده می ئاده می -سلاڧ لى بن- هەبوو، بەلى پشتى بۆرنا سال و دەمان جەئ وئ ل بەر خەلكى بەرزە بووبوو، حەتا پىڧەمبەرى خودى ئىبراھىم هاتى، و ب ئەمرى خودى مزگهفت جاره كا دى ئاڧاكرىيە ڧە، و ب ڧى چەندى ئىبراھىم بوو ئاڧاكرى دوى يى ڧى مزگهفتى.. ڧىجا ئەگەر مەخسەدا پىڧەمبەرى -سلاڧ لى بن- د ڧى حەدىسا بۆرى دا ب ئاڧاكرنا مزگهفتى ئاڧاكرنا ئىككى بت، دڧىت بىژىن: مزگهفتا ئەڧصاين ژى هێژ ل سەر ده می ئاده می هاتبوو ئاڧاكرن، پاشى ئەو ژى ل بەر خەلكى بەرزە بووبوو حەتا يەعقوب -سلاڧ لى بن- هاتى، و ب ئەمرى خودى جاره كا دى ئەڧ مزگهفته ئاڧاكرى، و ئەگەر مەخسەد پى ئاڧاكرنا دوى بت، يا كول سەر ده می ئىبراھىمى چىبووى، مەعنا وئ دى ئەو بت مزگهفتا ئەڧصاين (ژ لاين يەعقوبى ڧە) چل سالان پشتى ئاڧاكرنا مزگهفتا حەرام ژ لاين ئىبراھىمى و ئىسماعىلى ڧە؛ چونكى ئاشكەرايە كو يەعقوب (ئسرايىل) -سلاڧ لى بن- ب ئاڧاكرنا مزگهفتا ئەڧصاين رابووبوو.

ژ (عەبدللاھى كورئ عەمرى كورئ عاصى) دئىتە ڧەگواستن، دبىژت: پىڧەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆت: ((دە مى سولەيمانى بەيتولمەقدس ئاڧاكرى وى پساراسى تشتان بۆ خۆ ژ خوداينى خۆ كر وى دو ژ وان دانى، و هىڧىيا مە ئەوە يا سىينى خودى دابته مە، سولەيمانى داخواز ژ خودى كر كو ئەو حوكمەكنى وەسا بەدتى يى رىككەفتى بت د گەل حوكمى خودى ئىنا خودى ئەو داينى، و داخواز ژى كر ئەو ملكەكنى وەسا بەدتە وى كو پشتى وى نەدەتە كەسى دى ئىنا خودى ئەو داينى، و داخواز ژى كر كو ھەر زەلامەكنى ژ مالا

خو دهركهفت و بيته قى مزگهفتى^(۱) نه ژ بهر چو ب تنى بو هندى دا نقيژى بكهت و هسا ژ گونههين خو دهركهفت وهكى وى رۆژى يا نهو تيدا ژ دهيكه خو بووى، و هيقييا مه نهوه كو خودى نهفه دابته مه^(۲). و وهكى ناشكهرا پيغهمبهري -سلاڤ لى بن- د حمديسا خو دا گوت: ((دهمى سولهيمانى بهيتولمهقدس ئاڤاكري...)) و ئهگهر ئهم قى حمديسى د گهل حمديسا نهبوو ذهري يا بۆرى ههڤبهركهين دى بو مه ناشكهرا بت كو كارى سولهيمانى دى دوباره نوكرنا مزگهفتا نهقصايى بت.. و نهڤ ئاڤاهييه نهوه يى تهورات ناڤى (ههيكهلى) ل سهر ددانت، و ب دريژى بهحسى ئاڤاكرا وى دكهت^(۳).

سهرهاتيا سولهيمانى د گهل بهلقيسى:

د سوورهتا (النمل) دا ژ ئايهتا (۱۷) هتا (۴۴) خودايى مهزن ئيك ژ سهرهاتييتن مهزن يين ژينا پيغهمبهري خو سولهيمانى بو مه قهدهگوهيژت، هيزا وى بو مه ناشكهرا دكهت، نهو ژى سهرهاتيا وييه د گهل شاها وهلاتى (سهبهئى) ل دهڤهرا يهههئى..

قورئان دبهرت: رۆژهكى لهشكهري سولهيمانى ژ نهجنه و مروز و تهيران بو وى هاته كۆمكرن، و نهو لهشكهري د گهل بوشتاتيا وى يى سهربرداى نهبوو، بهلكى د ناڤ ههر نقشهكى دا هندهك ههههون وان كۆم بكهنه سهرتك: دا ههمى ريزكري راوهستن.

(۱) يهعنى: نهو مزگهفتا وى ئاڤاكري كو مزگهفتا نهقصايى بوو، و دهمى پيغهمبهري -سلاڤ لى بن- دبهرت: هيقييا مه نهوه يا ستيى خودى دابته مه.. مههنا وى نهوه يى بيته مزگهفتا مەدينى خودى قى خيژى دى دهت.

(۲) ئيمام ئهمهد و نسانى و ئبن ماجه و هندهكتن دى قى حمديسى قهدهگوهيژن.

(۳) د (سفر الملوك الاول) دا د ئيصحاحا شمشى دا، و شروقهكهرتن تهوراتى دبهرتن: ل سالا

۹۵۹ بهري زايينى سولهيمانى ئاڤاكرا ههيكهلى ب دووماهى ئينا.

وان پټکفه دا ریځ هه تا ده می گهشتینه نهالا میږییان، میږییه کی گوت: گهلی میږییان ههړنه د جهتن خو څه دا سوله یمان و لهشکرې وی هموه نه ههړشین بټی نهو ب هموه بحسیټن. ئینا سوله یمان ژ بهر گوتنا وی میږییی گرنژی کو نهو تیگه هشتی و میږی ل قی ترسی هشیارکړن، و وی ههست ب قی قهنجیی کر یا خودی د گهل وی کری، ئینا وی ب دوعا کرن څه قهستا خودی کر و گوت: خودایی من تو هاریکاریا من بکه و تهوفیقا من بده کو نهز شوکرا وی قهنجیی بکم یا ته د گهل من و دهیباین من کری، و کو نهز کاره کی چاک بکم یی تو ژ پازی، و تو ژ دلوقانییا خو من بکه د ناڅ خوشییتن بههشتا خو دا د گهل بهنییتن خو یین چاک یین تو ژ کارې وان پازی.

سوله یمانی پسارا حالی وان تهیران کر یین کو بندهستی وی بووین و کانی کی ژ وان یی ناماده نینه، و وی پهپویکه کی ناسیار ههبوو ب بهر چاځان نهکفت، ئینا وی گوت: کانی نهو پهپویکی نهز هر جار دبینم بزچی نوکه نهز وی نابینم؟ نهړی تشته کی نهو ژ من قهشارتییه، یان ژی نهو یی ناماده نینه، لهو نهز نابینم؟ قیجا ده می وی زانی نهو یی ناماده نینه، وی گوت: سویند نهز دی وی ب عهزابه کا دژوار عهزاب دهم دا جاره کا دی نهو وه نهکمت، یان ژی دی وی قهکوژم چونکی وی خو ژ وی کاری یی دایه پاش یی نهو بو هاتییه دهسته سرکرن، یان دقیت وی هیجه ته کا ناشکرا ههبت سهره نه ناماده بوونا وی نهو بو من بیثرت.

نهڅه هندې دگه هینت کو سوله یمان سهر لهشکره کی هشیاریو؛ چونکی وی د ناڅهرا وی لهشکرې مهزن دا زانی کو پهپویکه نه یی دپاره.

ئینا ئمو په پویک (هودهود) دهمهکتی نه یی دویر و دریر ما، پاشی هات
 ناماده بوو څیجا سوله یمانی گازنده ژئ کرن کو وی خو غهواره کری، هودهودی
 گوته وی: من ئمو تشتی زانی یی تو نزانۍ، و نهزی ژ باژیری (سبهئی)
 ل (یهمهئی) دئیم و خه بهرکتی مه زن یی نهزی ژئ پشتراست من بو ته د گهل
 خو ئینایه. من دیت ژنهک یا حوکی ل خه لکتی (سبهئی) دکهت^(۱)، و هر
 تشتهکتی ههبت ژ نه گهرین دنیا یی د دهستی وی دا هه نه، و تهختی
 حوکمرانییا وی گهلهک یی مه زنه. من دیت وی و ملله تی وی یا پشت دایه
 په رستنا خودی و یی په رستنا پوژئ دکمن، و شهیتانی کرپاریت و ان یی
 خراب بو و ان خه ملاندینه، څیجا وی بهری و ان ژ باوهری ئینا ب خودی و
 تهویدا وی وه رگپرایه، څیجا ئمو ب سهر ریکا خودی و تهوید و په رستنا
 وی هل نابن. شهیتانی ئمو چنده ل بهر و ان شریکر دا ئمو بو وی خودایی
 نه چنه سوجدی یی تشتی څه شارتی ل عسمانان و عهردی ژ باران و
 شینکاتی دئینتهدهر، و وی تشتی دزانت یی هوین څه دشیرن و ناشکرا
 دکمن. (ئه لاله) یی ژ وی پتفه تر چو خودایتی هیژای په رستنی نین، خودایی
 عهرشی مه زن یی کو هر تشتهک د بن وی دایه. سوله یمانی گوته هودهودی:
 ئم دی بهری خو دهینه وی خه بهری ته بو مه ئینای دا بزاین کانی تو راست
 دبیرۍ یان - د څه گپرینا وی خه بهری دا- تو ژ دره وینانی؟ تو هره څی کاغزا
 من بو خه لکتی (سبهئی) ببه و بده و ان، پاشی تو خو ژ و ان څه دهر بکه و
 گوهری خو بده و ان کانی دی چ بیژن، و تو وی گوتنی بزانه یا ئمو د ناڅه را
 خو دا دبیرن.

(۱) دبیرن: ناڅی وی بهلقیس بوو، کچا مه لکتی و ان بوو، دهمی مه لک مری و چو کوپ ل پاش
 خو نه تیلان و ان کچا وی هلیژارت دا بیه مه لکا و ان.

پهپویک چوو و کاغهز هاڅیتته بهر مهلکا وان، وی ئمو کاغهز خواند،
 پاشی مهزنین مللهتی خو کومکرن و پهپویکی گوه ل وی بوو ده می وی
 گوتیه وان: هندی ئهزم کاغهزهکا ب قهدر ژ مروڅه کی مهزن یا گههستییه
 من.. پاشی وی بو وان ناشکمراکر کانی چ د وی کاغیزی دا هاتییه و گوت:
 نهث کاغهزه ژ سولهیمانییه، و ئمو ب قی گوتنی دهست پی دکهت (ب ناڅی
 خودایی پردلوقانی دلوقانکار) و کو هوین خو ژ من مهزن نهکمن و خو د سهر
 وی را نهبینن یا ئمز بهری هوه دده می، و هوین بو خودی ب موسلمانن څه
 وهرنه نک من.

وی گوت: گهلی مهزن و ماقویلان بیژنه من ئم چ بکهین، ناخری بیی
 هوه ئمز چو ئمهر و فرمانان نادهم حهتا هوین ئاماده نهبن و بیر و بوچوونا
 خو بو من دیار نهکمن؟

وان د بهرسقا وی دا گوت: ئم خودان هیز و شیاین و هژمارا مه یا
 بوشه و ئم بو شهران دزیرهکین، و فرمان یا تهیه، قیجا تو بهری خو بدی
 کانی دی چ فرمانی ل مه کهی؟ ئم دی گوهدارییا ته کهین.

وی ئمو ژ کرنا شهر د گهل سولهیمانی ترساندن، و خرابییا شهرکرنی بو
 وان دیارکر و گوت: هندی مهلکن نهگهر ب لمشکهری خو څه ب زوری چوونه
 د باژیره کی دا دی وی خراب کمن و خه لکی ب قهدر پهزیل کمن، و کوشتنی
 دی کمن و مروڅان نیخسیر کمن، نهڅه عده تی وان یی بهرده وامه دا خه لکی
 پی بترسینن و بیخنه بن دهستی خو. و هندی ئهزم ئمز دی دیارییهکا مهزن و
 ب بها بو سولهیمانی و مللهتی وی هنیرم، و دی بهری خو ده می کانی
 هنارتیین مه دی چ د گهل خو زقرینن. یه عنی: وی دقیا بزانت کانی بهری
 سولهیمانی ژي -وه کی یی مهزنین دنیا یی- ل مالی و پارهیه، یان ژي ئمو

ژ توخمه کې د بیه. څیجا دهمې هنارتییتن مهلکې ب دیارییا خو څه هاتینه نک سولهیمانی، سولهیمانی نه رازیوونا خو ژ کارې وان دیارکر و بهحسې وان قهنجییان کر یتن خودې د گهل وی کرین و گوت: نهړې هوین هندهک مالی ددهنه من دا من رازی کم؟ نهوا خودې دایه من ژ پیغه مبه رینی و ملک و مالی چیتړ و پتره ژ وې یا وی دایه هوه، بهلکی هوین یتن که یفا هوه ب وان دیارییان دتیت یتن بو هوه دتین؛ چونکی هوین مروقتین دنیا یی یتن خو ب مالی دنیا یی مهزن دکن. و سولهیمانی گوته هنارتییتی خه لکې (سبه ئی): تو بزقره نک وان، و سوند ب خودې نم ب لمشکه ره کی څه دې ئینه وان کو وان هیز و شیانا بهرگریا وی نه بت، و سوند بت نه گهر نم نه ئینه د دینی خودې دا و پهرستنا وی ب تنی نه کم نم وان ب په زلی و شکستن څه دې ژ جهې وان دهرتخین.

و دیاره څې گه فا سولهیمانی کار د وان کر، و وان زانی سولهیمان نه ژ وان مهزنانه یتن بهر ل دنیا یی، لهو وان جهواب دا سولهیمانی کو نم دې ب یا وی کم، دهمې وی د کاغهزا خو دا گوتی: ب باوهری ئینان څه وهرنه نک من.. و بهری نم بیتنه نک سولهیمانی، سولهیمانی گوته وان مروث و نهجنین ل بندهستی وی: کی ژ هوه تهختی حوکمپرانیا وې یی مهزن دې بو من ئینت بهری نم بیتن خو تسلیمی من بکم؟

و دوبر نینه مهخسه دا سولهیمانی ب څې چهندي نم بت نیشانین مهزنییا وې هیزې یا خودې دایه وی نیشا بهلقیسی بدهت دیوه کې ب هیز و دژوار ژ نهجنان گوت: نمز دې وی بو ته نیم بهری تو ژ جهې خو رابی، و هندي نمز دتیم وی تهختی پاکم، و دې وی پارترم هتا دتیمه نک ته، کانی یی چاوايه نمز دې وesa وی نیمه نک ته بیی تشته کې ژئ کیم بت، یان گوهورپنهک ب سمر دا بیت.

و دبېژن: سولهيمان هر ژ سپېدې دروېنشت هتا ئېڅاري، لهو وی دیت
 ئەف دهمه دهمه کي درېژ، و دياره خەلکي ديواني تي ئينادهر کو سولهيمان
 ب قی دهمی یی پازی نهبوو، لهو نهوئ زانینهک ژ کیتابی ل نک هه
 -وهکی قورنان دبېژت- گۆته وی: ئەز دئ وی تمختی بۆ ته ئینم بهری تو
 چاڅین خو بههلینی. ئەو مروڤ کی بوو، و ئەو چ زانین بوو وی ژ کیتابی
 هه، و ژ کيژ کیتابی؟ ئەفه قورناتی بۆ مه نهگۆتییه.

سولهيمان ب گۆتتا وی پازیبوو، لهو دهستوری دای، وی مروڤی زانینا
 خو ب کارئینا و دوعا ژ خودی کر و د گاڅی دا تمختی مهلکا سهبهئی یی
 ئەو ل دهمی حوکمدارییی ل سهر دروېنشت ژ یههمنی ئینا بهیتولمهقدسی، و
 دهمی سولهيمانی ئەو تمخت ل نک خو ټاکنجی دیتی، گۆت: ئەفه ژ قهنجییا
 خودایی منه یی ئەز و ههمی چیکری ئافراندين؛ دا من بجهرېینت: کانئ ئەز
 ب وئ چهندی شوکرا وی دئ کهم یان دئ کافر بم و پشت دهمه شوکرا وی؟
 و ههچیی شوکرا خودی سهر قهنجییین وی بکت ههما مفایی وئ چهندی
 همر بۆ وی دئ زڅرت، و ههچیی کوفرئ ب قهنجیی بکەت و شوکری
 نهکەت هندی خودایی منه منهت ب شوکرا وی نینه، یی مەرده خیرا وی
 د دنیایی دا شوکرداری و کافری شه دگرت، پاشی ل ناخرهتئ ئەو دئ حسیبا
 وان کهت و وان جزا دهت.

سولهيمانی گۆته خەلکي ديوانا خو: هوین گوهورینهکا وهسا د تمختی وئ
 دا بکهن کو ئەو وی نهناست دهمی دبېننت: دا ئەم بزانیان کانئ ئەو دئ
 ب سهر هل بت یان نه؟

و دهمی مهلکا (سهبهئی) هاتییه دیوانخانهیا سولهيمانی بۆ وئ هاته
 گۆتن: ئەمري تمختی ته یی هۆسایه؟ وئ گۆت: ئەفه وهکی وییه.

گوت: وهکی ویه، و نهگوت: نموه؛ چونکی نهدهاته سهر هزرا وی کو
مروقهک د دنیا یی دا هیه هند هیز هبت بشیت قی چندی بکهت.

بو سولهیمانی ناشکهرابوو کو بهرسقا وی یا درست بوو، و نمو ژنکهکا
شارهزایه، و وی ژی ژ لای خوقه زانی کو شیانا خودی چند ی مهزن و بی
توخوبه و کو راسته سولهیمان -سلاف لی بن- پیغمبهره، سولهیمانی گوت:
بهری وی، زانینا مه ب خودی و شیانا وی ههبوویه، و نمو د بن فهرمانا
خودی قه بووین و مه پیگیری ب دینی نیسلامی دکر. و د گمل تیگههشتن
و شارهزاییا قی ژنی تشتی نمو ژ پرستنا خودایی ب تنی پاشقهبری نمو
بوو نمو د ناٹ مللهتهکی کافر دا مهزن بوو، و وی چاٹ ل دینی وان دکر،
نهگهر نه.. نمو یا تیگههشتی و شارهزا بوو و دشا حقیقی و نهحقیقی
ژیک قاتی بکهت، بهلی بیر و باوهرتن پویچ دلی کوره دکهن.

پشتی هنگی بو وی هاته گوتن: هره د قسری قه، و سولهیمانی
فهрман دابوو جهوشا قسرا وی ژ ناٹ دا ب شیشی بته چیکرن، و جوکهکا
ناٹی د بن وی شیشی را بیتهرن، ب رهنگهکی وهسا ههچی بی بهری خو
بدهتی هزر بکهت نمو ناٹ، دهمی بهلقیسی نمو ب قی رهنگی دیتی وی
هزرکر نهقه ناٹ یا دچت و پیل یی قی دکفن، ئینا وی دههمنا خو هلد؛ دا
بدهته ناٹی بیی کراسی وی تهر بیت، گاٹا سولهیمانی نهٹ چنده ژی دیتی
گوتی: نمو عمردهکه ژ شیشی یی هاتییه چیکرن و ناٹ د بن دا دچت..

گاٹا وی نهقه ژی دیتی پتر بو وی ناشکهرابوو کو هیزهکا تایبهته خودی
دایه سولهیمانی، و هنگی وی زانی ملکی سولهیمانی چند یی مهزنه، ئینا
وی گوت: خودایی من هندی نهزم من زورداری ل خو کریوو ژ بهر وی شرکا

من کری، و ئەز د گەل سولهیمانی هاتمه د دینی خودی دا خودایی هەمی چیکریان^(۱).

ژ قی زێدهتر قورئان چویتی ژ سەرھاتییا سولهیمانی د گەل مەلکا سەبەئی بۆ مە ناھەگێرت، و ھەندەک دیرۆکنفیس دبیژن: قی مەلکی پستی ھنگی شوی ب سولهیمانی کربوو، و ھەندەک دبیژن: ئەو یا شوپکری بوو^(۲).

سولهیمان و دو سەرھاتیین کورت:

د چەند ئایەتەکان دا ژ سوورەتا (ص) خودایی مەزن بەحسی پیغەمبەری خۆ سولهیمانی دکەت و ئیشارەتی ددەتە دو سەرھاتیین ژنا وی بیی کو بەرفەرەھیی بەدەتی، ئەو ھەردو سەرھاتی ژێ ئەقەنە: یا ئیککی: ﴿وَوَهَبْنَا لِذَاوُدَ سُلَيْمٰنٌ نَّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ ۵ اذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِیْنَ الْجِبَادِ ۶ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ۷ رُدُّهَا عَلَيَّ فطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ۸ ﴿ (ص: ۳۰-۳۳).

خودی دبیژت: مە سولهیمان داوو داوودی، و مە ب وی قەنجی لی کر، و چاقین وی پروھنکر، سولهیمان چ بەنییەکی باشە، ھندی ئەوە وی گەلەک تۆبە دکر و ل خودی دزقری. تو بەحس بەکە دەمی ل ئیشاری ھەندەک ھەسپین عەسلی و پەھوان بۆ پێقەچوونی بۆ وی ھاتینە بەرچاڤکر، ئەو ھەسپ ژ بەر زیرەکی و ھێقینی وان یی باش دەمی رادووەستان ل سەر سی دەستان دمان و دەستەکی خۆ بلند دکر، قیجا ھەتا پوژ ئاقابووی ئەو ب وان قە موژیل بوو. ئینا وی گۆت: ھندی ئەزم من قیانا مالی ب سەر زکری خودایی خۆ

(۱) تەورات سەرھاتییا ھاتنا مەلکا سەبەئی بۆ ئۆرشەلیم د (سفر الملوك الأول) دا نیشحاحا دەمی ب گەلەک گوھزین قە قەدگوھیزت.

(۲) تەورات دەمی قی سەرھاتیین قەدگێرت نابیژت کو وی شوی ب سولهیمانی کربوو.

تيخستيه، هتا ده مي ئمو ههسپ ژ بهر چاڅين وي چووين وي گوت: كاني هوين وان ههسپين بهري نوكه ل څيري بينن، و وي دهست ب شه مالينا پي و ستوپين وان كر.

سهرهاتيا دوي: خوداي مهزن دبترت: ﴿وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَداً ثُمَّ أَنَابَ ﴿٥٥﴾ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكاً لَّا يَبْغِيَ لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٥٦﴾ فَسَخَرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٥٧﴾ وَالشَّيَاطِينُ كُلُّ بَنَاءٍ وَعَوَاصٍ ﴿٥٨﴾ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٥٩﴾ هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٦٠﴾ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ ﴿٦١﴾﴾ (ص: ٣٤-٤٠) يه عني: مه سولهيمان جهر ياند و مه پرتهكا بچويكي هافيته سهر تهختي وي، ئمو^(١) پرتا بچويكي مه دايي ده مي وي سويند خواري كو ئمو دي چته نك هه مي ژنكين خو: دا هدر ئيك ژ وان كورهك بيت جيهادي د ريك خوي دا بكهت، و وي نهگوت: نهگهر خوي حمز بكهت، ئينا ژ ژنكهكا وي پيڅهتر چويا چو بچويك نه بوون، و ئمو بچويك بووي ژي بچويكي وي يي درست نه بوو پرتهكا بچويكي بوو، پاشي سولهيمان ل خودايي خو زڅري و تويهكر، گوت: خودايي من تو گونهها من بو من ژي بيه، و تو ملكهكي مهزن و تاييهت ب من شه بده من كو پشتي من ئمو بو چو مروڅان نه ئيتهدان، هندي تويي تو گهلهك قهنجيبي ددهي. ئينا ئهم د بهرسقا وي هاتين، و مه با تيخسته د بن ئه مري وي دا چي جهي وي څيا با وي بهري باي ددائي. و مه شهيتان بندهستي وي كرن وي ئمو د كارتين خو دا ب كار دنيان: ژ وان هه بوون يين ئافاهييان چي

(١) وهكي د وي حمديسي دا هاتي يا بوخاري و موسلي ژ نه بوو هورهيره ي قه دگوهيزن، و د حمديسي دا هاتييه كو سولهيماني گوتبوو كو ئمو دي چته نك حفتي ژنكين خو، و همزي گوتنييه كو (سفر الملوك الاول ١١ / ٣) دبترت: سولهيماني حفتسد ژن هه بوون.. نهفه هندي دگهينت كو درست بوو بو زهلامي هندي بڅيت ژنان بينت.

دکمن، و یټن نقو دبنه بنی دهریای، و هنده کټن دی، کو سهر د اچوویتن
 شهیتانان بوون، ب زنجیران دگرتدای بوون. ئەف ملکي مهزن و بنده سترکنا
 تایهت دانا مهیه بو ته ئەی سوله یمان، قیجا یی ته بقیت تو بدی. و یی ته
 بقیت تو نه دی، چو حسیب ل سهر ته نینه. و هندی سوله یمانه ل ناخه تی
 نیزیکیهک و جهه کټی باش یی لی زقرینی بو وی هیه.

مرنا سوله یمانی:

ژ بهر وان دهرستین مهزن یټن کو د پشت مرنا سوله یمانی را هین،
 قورثانا پیروژ ب خو سه رها تیا مرنا وی بو مه شه دگټرت، قورثان دبیرت:
 ﴿فَلَمَّا قُضِيَ عَلَيْهِ الْمَوْتُ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ
 تَبَيَّنَتِ الْجُنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِئُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾﴾ (سبا: ١٤)
 یه عنی: ده می مه مرن ب سهر سوله یمانی دا ئینای، ژ خویرکی پیقه تر که سی
 مرنا وی نیشا نه جنان نه دا، خویرکی ژ وی گوپالی خواری یی وی پالی خو
 دایه سهر، ئینا سوله یمان که فته عمر دی، هنگی نه جنان زانی کو نه گهر وان
 غه یب زانیبا نه نه دمانه د عه زابا ره زیلکمر و کاری نه خوش دا بو
 سوله یمانی؛ چونکی وان هزر دکر نه وی ساخه.

ژ قی ئایه تی دئیتنه زانین کو ده می سوله یمان -سلاف لی بن- مری پالی
 خو دابو سهر وی گوپالی یی کو د دهستان دا، و نه جنه نه وین خودی بو وی
 موسه خه رکرین د بهر وی را دهاتن و دچوون و نهو کاری ب زه حمهت
 ب جه دئینا یی سوله یمانی فرمان یی ل وان کری، و ده می نهو مری د جه
 دا ما و نه که فت، لهو نه جنان هزر دکر نه وی زتندییه، قیجا وان بهرده وامی
 د کاری خو دا کر، و هنگی نه جنه ب مرنا وی حسیان هتا خویرک که فتییه
 گوپالی وی و ژئی خواری و گوپال یتسی بووی و قریای، و نهو که فتییه

عەردی.. ھنگی ئەجنان زانی ئەو یی مری، بەلێ پشستی وان و خەلکی ژێ زانی کو ئەو غەیبی نزانن، ئەگەر نە ئەو نەدمانە د وێ نەخۆشیا رەزێلکەر دا یا سولەیمانی ئەو ئیخستینی.

و نە د قورئانی و نە د حەدیسان دا نەهاتیە کانی ژیی سولەیمانی دەمی ئەو مری چەند بوو، و ل دوێف گۆتتا شروڤەکەرتن تەوراتی مرنا سولەیمانی ل سالا ۹۳۰ بەری زایینی بوو پشستی شیت و ئیک سالان مایە ساخ، چلان ژێ مەلک بوو، و ئەو ژێ ل نک بابی وی ل ئۆرشەلیمی هاتە قەشارتن^(۱).

(وما کفر سلیمان..):

وەکی پتر ژ جارەکی مە گۆتی: دەمی مروڤ کیتابا ئسرائیلیان یا (پیروژ!) د خوینت ژ وان ئەزمان درژیان حیبەتی دمینت یین وان د دەر حەقا پیغەمبەران دا کرین، و دبت ئەزمان درژیان وان د دەر حەقا چو پیغەمبەران دا نەگەهشە وێ یا وان د دەر حەقا سولەیمانی دا کری^(۲)؛ چونکی ئەو وی ب کوفری و پەرستنا سەنەمان گونەبار دکەن، و دبێژن: دلێ سولەیمانی وەکی یی داوودی د دەر حەقا خودی دا یی راست نەبوو، و وی -ب کارلیکرنا ژنکین خۆ یین سەنەمپەرتس- ئەو سەنەم پەرتسین یین کافران پەرستن بوو دکر، نە بەس ھندە بەلکی وی ھژمارەکا بوتخانەیان ژێ ئاڤاکرن؛ دا سەنەم تیدا بێنە پەرستن..^(۳)، و حاشای پیغەمبەرەکی خودان قەدر وەکی سولەیمانی کو یی ب ڤی رەنگی بت! سولەیمان کافر نەبوو، و

(۱) بێتە: (التفسير التطبيقي للكتاب المقدس) بپ ۶۳۳ و ۶۹۷.

(۲) بەلکی نفیسەرتن (پەرتووکا پیروژ!) ھەر باوەریی ب پیغەمبەرنیا داوود و سولەیمانی نائینن، و وان وەسا ددەنە ناسین کو ئەو دو مەلک بن.

(۳) بێتە: (سفر الملوك الأول) ئیصحاخا یازدێ.

خو فتری ستره‌به‌ندیی نه‌کریو، به‌لکی شه‌یطان بوون یتن کوفر ب خودی کری و مروث فتری ستره‌به‌ندیی کری؛ دا دینی وان خراب بکه‌ن. و جوهی بوون -نقیسه‌رتن کیتابا پیروژا!- یتن کوفر ب خودی کری، و دویکه‌فتنا وی ستره‌به‌ندیی کری..

نقیژ و پوژیی سوله‌یمانی:

سوله‌یمان وه‌کی بابی خو داوودی مه‌لکه‌کی عادل و مروثه‌کی عیباده‌ت‌کمر بوو، دبیرن: ب پوژان وی د مزگه‌فتا نه‌قصای ته‌عتکاف دکر، و نقیژ دکر، و د دهر حقا پوژیی وی دا د ریوایه‌ته‌کی دا ژ (عبدللاه‌ی کوپ‌ی عه‌باسی) دئیته‌فه‌گواستن، دبیرت: سوله‌یمانی سی پوژ ژ سه‌ری هه‌یقی و سی ژ نیقی و سی ژ دووماهییی دگرتن^(۱). یه‌عنی: هه‌ر هه‌یقی ئه‌وی نه‌ه پوژی دگرتن.

(۱) وه‌کی نین عساکر د تاریخا خو دا ژئ قه‌دگوهرت.

نسرانیلی پستی سوله یمانی

-سلاف لی بن-

د قورثانا پیروژ دا هاتییه کو خودی د توراتی دا وهی بو نسرانیلیان
هنارتبوو کو نمو دو جاران دی خرابکاریی د عهردی دا کمن، و پستی
خرابییا وان زیده دبت خودی ناتافین مهن د ب سهر وان دا نینت^(۱)،
قورثان دبیرت: ﴿وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لُتُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ
عُلُوًّا كَبِيرًا ۝ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا
خِلَالَ اللَّيَالِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ۝ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ
وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ۝ إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ
الْآخِرَةِ لِيَسْتَوُوا وَجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ۝
عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُم ۖ وَإِنْ عُدتُمْ عُدتُمْ أَثَرًا ۖ وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ۝﴾
(الإسراء: ۴-۸).

یمنی: مه د توراتی دا نمو بو نسرانیلیان هاتییه خوار ی گوتبوو وان
کو خرابکاری ب زورداری و کوشتنا پیغه مبهران و خومه زنکرن و تعدا ییی
د (بهیتولمه قدسی) و دور و بهرتن وی دا دو جاران دی ژ هموه چی بت.
قیجا ده می خرابکاریا ټیکتی ژ وان پهیدا دبت، ثم دی هندهک به نییتن خو
یتن زیرهک و خودان هیزهکا دژوار ل سهر وان زال کهن، دی ب سهر وان دا

(۱) د (سفر التثنیه) دا نصحا (۲۸) هاتییه کو موسایی مله تی نسرانیلی ژ بی نه مریا
خودی دابونه پاش و نمو هشیار کریون کو هر جارهکا وان پی ل نه مری خودی دانا، خودی
له عنه تی دی ل وان کمت و دوژمنی وان ل سهر وان زال کمت، و همزی گوتنییه کو توراتا
نوکه ل فی جهی بحسی وان همدو جارین خرابکاریی ناکمت یتن قورثان نیشارهت دای.

گرن و وان کوژن و دهریده کمن، و ب خرابکاری څه نمو دئ کهڅنه ناف واری وان، و نهغه سۆزهک بوو همر دا ب جه- ئیت چونکی وان نهگهرا هاتنا وئ پیداکړیو. پاشی مه سرکهفتن و زالبونا ل سمر دوژمنان بو ههوه -گهلی ئسرائیلییان- زځړاندهڅه، و مه مال و زارویتین ههوه زتیدهکرن، و مه هوین ب هیز ئیخستن و هژمارا ههوه ژ یا نهیارین ههوه پتر لی کر؛ ژ بهر باشی و خوشکاندنا ههوه بو خودئ. نهگهر ههوه گوتن و کریارین خو باشکرن نمو ههوه باشی ل خو کر؛ چونکی خیرا وئ چهندي دئ بو ههوه زځړت، و نهگهر ههوه خرابی کر جزای وئ چهندي دئ بو ههوه زځړت، قیجا نهگهر ژڅانئ خرابکاریا دوی هات جارهکا دی نم دئ دوژمنین ههوه ل سمر ههوه زال کهین؛ دا نمو ههوه رهزبل بکمن و ههوه بشکینن، قیجا نیشانین رهزلیلی و شکاندن ل دیمی ههوه دئ ناشکرا بن، و دا نمو ب سمر ههوه دا بگرن و (بهیتولمهقدسی) خراب بکمن، وهکی جارا ئیکي وان نمو خرابکری، و دا همر تشتهکی بکهفته بهر دهستی وان نمو خراب بکمن. بهلکی خودایی ههوه -گهلی ئسرائیلییان- پشتی تولستاندن دلوقانیی ب ههوه بیهت نهگهر ههوه تویهکر و ههوه چاکی کر، و نهگهر هوین ل خرابکاریی و زورداریی زځړین نمو ژی ل جزادان و رهزبلکرنا ههوه دئ زځړین. و مه جهنهم بو ههوه و ههمی کافران کریه جهی گرتن و دهرکهفتن ژئ نینه.

قیجا دا بو مه دیار بیت کانئ نمو ههر دو جارتین ئسرائیلی خرابکاریی د عمردی دا دکهن کیژکن دځیت ب کورتی ناڅړهکی بدهینه سمر دیروکا مللهتی ئسرائیلییان پشتی مرنا پیغه مېهر و مهلکی وان یی ب هیز سوله یمانی کوږی داوودی -سلاف لی بن-.

سولهيمان و مهملهكهتا ئسرائيلىيان يا ئيڭگرتى:

مه گۆت: سولهيمان پيغه مېهر -سلاف لى بن- مهلكى ئسرائيلىيان بوو،
و ل سهر ده مې وى مهملهكهتا ئسرائيلىيان زنده يا ب هيز و ئيڭگرتى بوو،
و پشتى چل سالان وى حوكم كرى -وهكى تهورات دييژت- و مللهت
ب شريعتى خودى ب پيغه مې مر، و پشتى مرنا وى كورپ وى (ره حويعام)
ل جهى وى بوو مهلكى ئسرائيلىيان، و بابكى (يههوذا و بنيامين)
دهنگى خو داى و ب مهلكينيا وى رازييون، بهلى ههر دهه بابكى دى
يىن ئسرائيلىيان ب مهلكينيا وى رازى نهبون و دهنگى خو دانه براى وى
(يهروعامى)، و ب قى چهندي مهملهكهتا ئسرائيلىيان بوو دو پارچه^(۱).

ژيڭفه بونا مهملهكهتا ئسرائيلىيان:

پشتى ئسرائيلى د ناڤهرا خو دا ژيڭفه بون و دو مهلك بو خو
هليژارتين، مهملهكهتا وان بوو دو پارچه:

پارچه يهك ل باكورپ و پايتختا وى هندك جاران شهكيم بوو -نابلسا
نوکه- و ناڤى وى بوو مهملهكهتا ئسرائيلى، و مهزنى وى يهروعام بوو.
و پارچه يهك ل باشورپ و پايتختا وى نورشهليم بوو -قودسا نوکه- و
ناڤى وى مهملهكهتا يههوذايى بوو، و مهزنى وى ره حويعام بوو..

و دوژمنين ئسرائيلىيان -ب تاييهتى فيرعهونى مصرى- ب قى
ژيڭفه بونى خوش بوو؛ چونكى ئو شيان دهستى خو بكهنه د ناڤ پيژين وان
پا.

و ده مېكى دريژ پيغه نهچوو فيرعهونى مصرى هپرشهكا دژوار دا سهر
مهملهكهتا يههوذايى دا نورشهليمى بيخته دهستى خو و تالان كهت، پاشى

(۱) برپته: (سفر الملوك الأول) ئيصحاا (۱۲) ب.

بهر ب مەملەكەتا ئسرائیلی ژى قە بچت و وى ژى تالان بكەت، و ژ بلى
قى چەندى شەپ و لىكدان د ناڭبەرا ھەردو دەولەتەن ئسرائیلی ژى
د بەردەوام بوون و قى چەندى پتر ھىزا وان لاوازر و دوژمن لى بستەكرن.

دووماھىيا مەملەكەتا ئسرائیلی:

مەملەكەتا ئسرائیلی ئەوا ل باكوورى دژيا، ھەر چەندە پتر بابكتين
ئسرائیلیيان دكەفتە د بن حوكمى وى دا، بەلى چونكى ژ لايى ناڭخۆى قە
يا رحەت نەبوو و گەلەك جارەن مەلك لى دەاتنە گوھۆپىن كەفتنا وى يا
زوتەر بوو ژ كەفتنا مەملەكەتا يەھووداى.. ئەف مەملەكەتە ل سالا ٩٣٠
بەرى زاينىن دورست بووبوو، و ل سالا ٧٢٢ بەرى زاينىن كەفتبوو، پشتى
نۆزدە مەلكان حوكم لى كرى، يى ئىكى يەروبعامى كورپ سولەيمانى بوو، و
يى دووماھىيى ھوشەى كورپ ئەيلەيەى بوو^(١).

پشتى ئسرائیلی زىدە د سەر دا چووين، و كوفر و زۆردارىيا وان
گەھشتىيە ھەدەكى كو وان پەرستنا ھەنەمان كرى، و پىغەمبەر كوشتين و
تەورات تەحريفكرى، و ل سەر دەمى ھوشەى ئاشۆرييان ب سەرۆكاتىيا
مەلكى خۆ سەرچوونى دوى ھىرش دا سەر مەملەكەتا ئسرائیلی يا باكوورى
و پايتەختا وان (سامرە) ستاند، و ھەلات خراب كر، و ئسرائیلی ب مەلك
قە- گرتن و ب ئىخسیری قە بەرى وان دا ھەلاتى ئاشۆرييان، و ھەندەك
مروژ ئىنان ل جەپى وان ئاكنجىكرن و مەزنەك بو وان ھلبژارت.. و ب قى
چەندى دووماھى بو مەملەكەتا ئسرائیلیيان يا باكوورى ھاتەدانان، و ژ بەر
لاوازييا مەملەكەتا يەھووداىى ئەو نەشيان بەرەقانىيى ژ برايتن خۆ
ل باكوورى بكەن.

(١) سفر الملوك الثاني ١٧/٦.

دووماهییا مەملەكەتا یەهوودایی:

پایتەختا مەملەكەتا یەهوودایی وەکی مە گۆتی باژێری ئۆرشەلیمی بوو، ئەو جەپ سولەیمانی هەیکەل لی ئاڤاڤری، و تابوێتا پیرۆز کریه تیڤه.. و پشتی مرنا سولەیمانی بنەمالا وی حوکم ل ڤی جەپ دکر، و مەلکی ئیکتی یی پشتی سولەیمانی حوکم کری کورێ وی رهحوبام بوو، و مەلکی نۆزدی و یی دووماهییی صدقییا بوو، بەری صدقیایی برایی وی یەهوویاکین مەلک بوو، بەلێ ل سەر دەمی وی مەلکی بابلی نەبووخنەصری هێرشەکا دا سەر ئۆرشەلیمی و ئەو گرت بره بابل و برایی وی صدقییا دانا جەپ وی، و پشتی یازده سالان ژ حوکمی وی و ب دورستی ل سالا ۵۸۶ بەری زایینی، مەلکی بابلی نەبووخنەصری هێرشەکا دژوار دا سەر مەملەكەتا یەهوودایی مەلک کوشت و پایتەخت تالان کر^(۱)، و هەیکەلی (پیرۆز) سۆت و ئەو تشتی لی هەمی تالان کر، و ئسرائیلی ھندەک رەڤین چوونە مصری و بارا پتر هاتنە کوشتن و گەلەک ژ ب ئیخسیری بۆ بابلی هاتنەبرن.. و ب ڤی چەندی دووماهی بۆ مەملەكەتا ئسرائیلییان یا باشووری ژ هاتە دانان. و ئەڤه خرابکاریا وان یا ئیکتی بوو وان د عەردی دا کری، و عقابا ئیکتی یا خودی دایە وان.. وەکی قورئانی ئیشارەت دای.

ئسرائیلی پشتی نەمانا حوکمدارییا وان:

مە گۆت: پشتی مەلکی بابلی نەبووخنەصری دووماهی بوو مەملەكەتا ئسرائیلییان دانای، هژمارەکا مەزن ژ وان ب ئیخسیری د گەل خۆ برنە بابلی

(۱) سفر أخبار الأيام الثاني (۱۶-۱۱/۳۶) ناشکرا دکت کو صدقیایی مەلک مەلک مەلک بێخیر بوو، گوهدارییا پیڤەمبەری وی وەختی (ئرمیایی) نەدکر، و ل سەر دەمی وی ئسرائیلی زێدە خرابوون و خرابییا وان گەشتە حەدەدەکی وان خرابی د مالا خودی دا دکر، و یاری بۆ خۆ ب خودی و پیڤەمبەرتن وی دکر.

و پایتختا وان خرابکر.. و پشتی مانا وان ل بابلې ب هفتی سالان و ل سالا ۵۳۸ بهری زایینې مهلکې بابلې یې فارسی کوروشی دهستوبی دا سرائیلیان کو بزقرنه فلسطینې، هندهک ژ وان زقرین، زقرین نه خودان دهولت و حوکمداری بهلکی وهک دویکهفتی بو مهلکې فارسی، و پشتی زقرینا وان بو تورشه لیمې وان قیا دوباره هیکه لی ئاڅا بکن، بهلې خه لکې فلسطینې بهرگریا وان کر، لهو دووماهیې نهو نه چاریوون ئاڅا هییه کې بچویک ب ناڅې هیکه لی بو خو ئاڅا بکن و ل دور کوم بین.

حه تا هاتا نسکه نده ری مه زن بو فلسطینې ل سالا ۳۲۰ بهری زایینې هنگی فلسطین ژ مهمله که تا فارسان دهاته هژمارتن، و پشتی هنگی حوکمې فلسطینې ژ دهستی وان دره که فت.. و د څان سیسه د سالان دا سرائیلیان پتر ژ شوره شه کې کر ب ئنیه تا هندې کو حوکمداریا فلسطینې جاره کا دی بیتخنه دهستی خو بهلې بزاقین وان هه می د بهر ئاڅې دا چوون.. و بو نمونه: ل سالا ۱۶۷ بهری زایینې بنه مالا (مهککابییان) یا سرائیلی شیا رهنگه کې حوکمداریې ب دهست خو بیتخت، بهلې ژ بهر وی دوبه ره کییا که فتییه د ناڅبه را وان دا دهوله تا رومانې ل سالا ۶۳ بهری زایینې شیا فلسطینې ب ئیکجاری بیتخته بن دهستی خو.

ل بهر سیبه را دهوله تا رومانییان بنه مالا (هیرودسی) جهې بنه مالا مهککابییان گرت، و ل سالا ۲۰ بهری زایینې هیرودسی قیا جوهییان ژ خو پازی بکه ت لهو بریار دا هیکه ل -وهکی جارا ئیکې- بیتنه ئاڅاکرن، و جوهییان ب قې چهندي خوش بوو و وان هزر کر نهغه پیگاڅا ئیکتییه بو قه گه ریا نا حوکمداریا وان..

قى جارى ھەيكەل نۆت سالان ما، ھەتا سالا ۷۰ زايىنى دەمى
 ئمىراتورى رۆمانى تىتسى ھىرش ئىنايە سەر باژىرى ئۆرشەلىمى و باژىرى
 وىران كرى و ھەيكەل سۆتى، پىشتى كو جوهىيان شۆرەشەك دژى وى كرى^(۱)،
 و پىشتى ھنگى ب شىست و پىنج سالان (ل سالا ۱۳۵ زايىنى) مەزنى
 رۆمانى ئەدىرمانوسى ھىرشەكا دژوار ئىنا سەر ئۆرشەلىمى و باژىر ھەمى
 خرابىكر و كرە جەپى چاندنى، و خۆ شىنوارىن ھەيكەلى ژى نەھىلان، و
 ل جەپى مزگەفتى بوتخانەيەكا رۆمانى ئاكار.. و ژ ھنگى وەرە جوهى
 ب ئىكجارى ژ قى باژىرى ھاتنە دەرىخستى^(۲).

(۱) ئەقەيە خرابىكارىيا وان يا دوى د ەمدى دا ئەوا قورئاننى ئىشارەت دايى.. و دەمى نىم
 سەرھاتىيا عىساىي -سلاڧ لى بن- قەدگىرىن ب رەنگەكى بىرفەرەتر دى بەھسى قى
 سەرھاتىيى كەين ئەگەر خودى ھىز بىكت.

(۲) بۆ بىرفەرەھى بىرتنە پەرتۇكا: (الىھودىيە) يا د. أحمد شلبى، بپ ۸۲-۹۰، ژ چاپا چارى يا
 سالا ۱۹۷۴.

سهراتییا زهکهرییا و یه‌هیایی

-سلاف لی بن-

پشتی سوله‌یمانی -ئهوئ ل سه‌دسالا ده‌هی به‌ری زایینئ ژبای- و هتا زه‌کهریای -ئهوئ ل سه‌دسالا ئیکئ به‌ری زایینئ ژبای- هژماره‌کا بوش ژ پیغه‌مبه‌ران خودئ بوئ ئسرائیلییان هنارتببون، به‌لی قورئانا پیروژ ناغئ کس ژ وان بو مه نه‌غه‌گیترایه، و نه‌ز پی ناحسیتم کو د ه‌دیستین پیغه‌مبه‌ری ژ دا -سلاف لی بن- به‌حسئ کس ژ وان هاتبته‌کرن، له‌و ل قیرئ مه ئیکسهر خو‌غه‌گواسته سهراتییا زه‌کهریای و کوپئ وی یه‌هیایی -سلاف لی بن- ئه‌و سهراتییا په‌یوه‌ندییه‌کا به‌رچا ب سهراتییا پیغه‌مبه‌ریئ ئسرائیلییان یئ دووماهییی قه‌ه‌ی کو عیسیاه -سلاف لی بن-.

زه‌کهرییا کی بوو؟

د قورئان و ه‌دیسان دا نه‌هاتییه‌کانئ زه‌کهرییا کوپئ کئ بوو، به‌لی گومان تیدا نینه کو ئه‌و ژ دوونده‌ها یه‌عقوب پیغه‌مبه‌رییه، وه‌کی ل سهر نه‌زمانئ وی ب خو‌هاتی ده‌مئ وی دوعا ژ خودئ کرین کو ئه‌و کوپه‌کی بده‌تی دا جیگریا وی و یا بنه‌مالا یه‌عقوبی بکه‌ت، وه‌کی گو‌تی: ﴿وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۝ يَرْثُنِي وَيَرِثُ مِنْ أَالِ يَعْقُوبَ ۖ وَأَجْعَلْهُ رَبِّي رَضِيًّا ۝﴾ (مریم: ۵-۶) یه‌عنی: هندی نه‌زم نه‌ز ژ مرو‌قین خو‌یتن نئزیک دترسم کو پشتی مرنا من ئه‌و ب دورستی ب دینی ته‌رانه‌بن، و به‌ری خه‌لکی نه‌دنه‌دینی ته، و ژنکا من یا بی عیاله وی

بچویک نابن، څټجا تو ژ نک خو کوره کی بده من بېته میراتگر و هاریکاری
من. ټهو بېته میراتگری پتغه مبه رینییا من و پتغه مبه رینییا بنه مالا
یه عقووی، و توفی کوری بکه ټیکې تو و مروژ ژی ژی درازی.

هر چنده به حسې زه کهریایی و بنه مالا وی (ژنکا وی، و کورې وی)
د ننجیلی دا هاتییه ژی^(۱) به لې به حسې باب و باپیرتن وی نه هاتییه کرن،
ب تنې ئیشاره ت هاتییه دان کو ژنکا وی (ټه لیصبات) ژ دوونده ها هاروونی
بوو، و ژ بهر څی چندی هندک دیروکزان دبېژن: زه کهرییا ژی ژ دوونده ها
هاروونی بوو، و هنده کتن دی دبېژن: ټهو ژ دوونده ها یه هوو ذای بوو، و هم ژی
گوټنییه کو ننجیل ئیشاره تنې ناده ته پتغه مبه رینییا زه کهریایی، و وه سا دده ته
ناشکه را کرن کو زه کهرییا ب تنې کاهنه ک بوو ژ ده سته کا (ټه بییا).

قورټان د چار سووره تان دا حهفت جاران ناڅی زه رکهریایی ئینایه، ټهو
سووره ت ژی ټه ټه نه: (آل عمران، الأنعام، الأنبياء، مریم)، و جاره ک ژ ټان
جاران ناڅی وی د گمل یی هندک پتغه مبه رتن دی هژمارتییه، وه کی گوټی:
﴿وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ ٥٥﴾ (الأنعام: ٨٥) تشتی
هندي دگه هینت کو ټهو ژی ټیک ژ پتغه مبه ران بوویه.

زه کهرییا و خزمه تکارییا ههیکه لی:

به ری نوکه مه گوټبوو کو ل سالا بیستی به ری زایینی هیرودسی جو هی
ټهو ب ناڅی رومانیا حوکم ل ده ټه را قودسی دکر ههیکل (مزگه فتا
ټه قصایین) ټاڅا کر بوو؛ دا ئسرائیلی خودی تیدا پهرتسن، و ل دورا کو م
ببن.. پشتی ټاڅا کرنا ههیکه لی هژماره کا نه یا کیم ژ زانا و میړچاکتن
ئسرائیلیان کاری خو کره ټهو خزمه تا ههیکه لی بکن، و پهرستا خودی لی

(۱) انجیل لوقا ۸/۵-۸.

بکمن و شیرت و گوتنن خیرن بو خه لکی لی بیژن، و زه کهریا پیغه مبه ر
نیک ژ وان بو.

قورن د نایه تین (۳۷-۴۱) ژ سووره تا (آل عمران) دا ناشکرا دکه ت
کو زه کهریا نیک ژ وان کهسان بو یین خزمه تا مالا خودی دکر، و وی
ژیی خو همی د فی کاری دا بریو سهری، و هتا پیریوی ژی نهو هر
خزمه تکاری هیکه لی بو. و ژ بلی خزمه تکاریا هیکه لی زه کهریایی کاری
(نهجارییی) ژی دکر، و ژ کاری دهستی خو دخوار، د حمیدسه کا دورست
دا یا (نهو هورهیره) ژ پیغه مبه ری -سلاف لی بن- قه دگو هیزت، هاتییه:
(زه کهریا نه جار بو) (۱).

زه کهریا و بوونا یه حیایی:

ژ سهرهاتییین ژینا زه کهریایی قورن ب تنی دو سهرهاتییان بو مه
قه دگیزت، نهو ژی نه فنه:

یا نیک: ده می پشک بو کهفتی کو د ناچه را همی خزمه تکارین
هیکه لی دا نهو مریه ما کچا عمرانی ب خودان بکمت (۲).

یا دوی: ده می وی دوعا بو خو ژ خودی کرین کو نهو وی بی دوونده
نه هیلت و کوره کی بده تی دا جهی وی بگرت، د سی سووره تان دا قورن
بهحسی فی سهرهاتییی دکه ت: د سووره تا (آل عمران، و الانبیاء، و مریم)
دا، و ل هر سی جهان قورن هندی دگه هینت کو زه کهریا ب ناف سال قه
چوبوو و خودی چو زاروک نه دابوونی؛ چونکی ژنکا وی عه یال نه دبوون،

(۱) موسلم فی حمیدسی قه دگو هیزت.

(۲) د سهراتییا مریه می دا نه گمر خودی حمز بکمت- دبی بهحس ژی کهین.

پرۆژەکتی دان و ستاندەک د ناڤهرا زەهەریای و مەریەمی دا چێوو، قورئان
دییژت:

﴿ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقُبُولِ حَسَنٍ وَابْتَهَأَ نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكْرِيَّا وَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكْرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَسْرِيمُ أَنَّى لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنْ أَلَّهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾ هُنَالِكَ دَعَا زَكْرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ فَنَادَاهُ الْمَلَكُ هُوَ قَائِمٌ يَصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَادَّكُرَ رَبُّكَ كَثِيرًا وَسَتَحِبُّ بِالْعَصِيِّ وَالْإِنْبَكْرِ ﴿٤١﴾﴾ (آل عمران: ۳۷-۴۱)

خودى د بهر سفا دوعا يا ده يكا مديهمى هات و نه زرا وى جوان ژى قه بويلكر، و نهوى په روه رده كرنا كچا وى مديهمى ب خوځه گرت و نهو شينكر شينكر نه كا باش، و زه كه ريا -سلاډ لى بن- كره كه فيلى وى، و نهوى نهو بره نك خو ل وى جهى نهوى عيبادت لى دكر، و هر جاره كا نهو ب سهر وى څه هاتبا وى زه كه ى خوش ل نك وى دديت، نينا دگوتى: نهى مديهم نهډ رزقى باش بو ته ژ كيڅه هاتيبه؟ وى دگوت: نهو رزق ژ نك خودتبه، هندي خودتبه -ژ قه نجيا خو- هه چيى بځيت ژ به نييىن خو رزقه كى بى حسيب دده تى.

دهمى زهكەريايى ديتى خودى ژ رزقى خو چەند قەنجى ل مەريەمى كرينە
 قەستا خودايى خو كر و گوټ: ئەى خودايى من تو ژ نك خو كورەكى چاك و
 پيرۆز بده من، هەندى تويى تە گوھ ل وى دبت يى دوعايى ژ تە دكەت. و
 دەمى ئەو بەرانبەر خودى ل جەئى نقيژى يى راوہستاي دوعايان دكەت
 فرىشتەيان گازىكرە وى: هەندى خوديە مرگينيەكا تە كەيف پى بىت ددەتە
 تە، كو تە كورەك ب ناڤى يەحيا دى هەبت، ئەو دى باوہريى ب وى پەيقا

ژ خودی -کو عیسایی کورې مهربمیه- نینت، و یهیا د ناڅ ملله تی خو
دا دی بته سهره رهک، جهه کی بالا و بلند دی وی ههبت، و نمو یی
پاراستیه ژ گونه و دلچونین خراب، و نمو دی پیغمبره کی ژ چاکان بت
ژ وان یین گهشتینه کولوفانکا چاکیی.

زه کمریایی ژ که یف و مهنده هوشییان دا گوت: خودایی من چاوا دی من
کورپهک ههبت و پیراتی یا گهشتیه من و ژنکا من بچوبک نابن؟ گوت:
وه سایه تشتی خودی بقی دکت بلا یی عه جیب و نعهده تی بت. زه کمریایی
گوت: خودایی من نیشانه کی بو من بدانه کو ئمز پی بزائم من کورپهک دی
ههبت؛ دا من که یف پی بیت و مزگینی بگه هته من، گوت: نیشانا ته
خواستی نمو سې رۆژان تو نه شیی خه لکی باخیتی ب تنی ب نیشاره تان
نهبت، هر چهنده تو یی ساخلمی ژی، و ل قی ده می تو خودایی خو گه لکه
ل بیرا خو بینه، و تول ئیثار و سپیده یان نثیژان بو وی بکه.

ب قی رهنگی نعهده تی خودی یهیا دا زه کمریایی، و هیشتا یهیا
نه هاتییه سهر دنیا یی خودی مزگینی دا زه کمریایی کو کورپهک دی وی ههبت
دی بته پیغمبره کی خودان قهدر، و پشته قانییا وی ب پیغمبره کی دی
یی خودان قهدر دی ئیته کرن. و نمو بوو خودی ب یهیا یی که ره د گهل
زه کمریایی کر، و ل دویف گوتنا ئنجیلی بهری بوونا عیسایی -سلاڅ لی
بن- ب شمش هه یقان یهیا هاتبوو سهر دنیا یی^(۱)، و وه سا یا دیاره کو بوونا
یهیا یی ل باژیرې ئورشه لیمې بوویه.

ژینا یه‌حیایی و کوشتنا وی:

قورئانی چو ژ ژین و سهراتییا یه‌حیا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- بو مه نه‌قه‌گتیرایه، لمو سهر و به‌ری ژینا وی ل بهر مه باش یی ناشکمره نینه، و ب تنی قورئان هندهک ئیشاره‌تان دده‌ته وی ره‌نگی یه‌حیا پی مه‌زنبوی، ده‌می د هندهک نایه‌تین سووره‌تا (مریم) دا دبیرت: ﴿يَبْنَخِي خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَءَاتَيْنَاهُ الْحَكَمَ صَبِيًّا ۝ وَحَنَانًا مِّنَ لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ۝ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ۝ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ۝﴾ (مریم: ۱۲-۱۵) یه‌عنی: ئمی یه‌حیا تو ته‌وراتی ب هیز و مجدی بگره، په‌یقین وی ژ بهر بکه و د رامانین وی بگمه و کاری پی بکه، و مه کارنه‌جهی و تیگه‌هشتنا باش دابوویی هیشتا ئهو پی بجویک. و مه ثیان و دلوفانی ژ نک خو و پاقرییا ژ گونه‌هان دابوویی، و ئهو پی گوهدار بوو بو خودی و ژ وی دترسیا، فه‌رمانین وی ب جه‌ دینان، و خو ژ حه‌رامییان ددا پاش. و ئهو بو ده‌یابین خو پی باش بوو و وی گوهداریا وان دکر، و وی خو ژ عیباده‌تی خودی و گوهدانا ده‌یابین خو مه‌زنتر لی نه دکر، و بی ئه‌مرییا خودی و یا ده‌یابین خو نه دکر. و سلاف ژ خودی و ته‌ناهی ل یه‌حیایی بن رۆژا ئهو بووی، و رۆژا ئهو دم‌رت، و رۆژا ئهو ژ گۆرا خو رادبته‌قه.

ژ شان نایه‌تان -وه‌کی ناشکمره- هژماره‌کا سالو‌خه‌تین یه‌حیایی دئینه زانین: ناقلداری و تیگه‌هشتن، ته‌قواداری و خوش‌کاندنا بو خودی، و گوهداریا ده‌یابان و دلوفانییا د گمل وان..

ژ قتیری وئقه یه‌حیا چاوا ژیا‌بوو؟ چ کربوو؟ قورئانی به‌حس ژ قتی چه‌ندی نه‌کریه، به‌لی ژ وی ئیشاره‌تا د هندهک نایه‌تان دا هاتی، وه‌کی گۆتی: ﴿أَنَّ اللَّهَ يَبْشِرُكَ بِخَيْرٍ مُّصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ﴾ ژ قتی دئینه زانین کو یه‌حیا و

عیسایي پشته ټانیا ئیک و دو د به لاکرنا دینی خودی دا دکر، و عیسایي ب گازیا خو راستگويا گوتنن یه حیایي دکر. و تشتی هندی دگهینت کو یه حیا و عیسایي پشته ټانیا ئیک و دو د به لاکرنا دینی دا دکر نه و حدیسه یا ژ پیغه مبهري -سلاف لی بن- هاتییه ټه گوهاستن، تیدا هاتییه: ((خودی فرمان ل یه حیایي کوپي زه کهریایي کر کو نه و کاری ب پینج په یقان بکته و فرمانی ل سرائیلیان بکته کو نه و ژی کاری پی بکمن، و نیزیک بوو نه و خو گیرو بکته، ئینا عیسایي -سلاف لی بن- گوتی: فرمان ب پینج په یقان یا ل ته هاتییه کرن کو تو کاری پی بکمی و بیژییه سرائیلیان نه و ژی کاری پی بکمن، ټیجا یان تو دی وان په یقان گهینی یان نه و دی گهینم، وی گوت: برای من، نه و دترسم کو نه گهر تو بهري من پاکمی نه و بیمه عزابدان یان خسف ل من بیته کرن، ئینا وی سرائیلی ل بهیتولمه قدسی کومکرن هتا مزگهفت ژ وان تری بووی، یه حیا ل سهر سیقاندی راوهستا و همدا خودی کر.. و هتد^(۱).

د هندک ریوایه تان دا هاتییه کو یه حیا و عیسا کوپ خاله تین ئیک بوون، وهکی دی پاشی بهس ژی کین نه گهر خودی حز بکته.

و قورناتی و سونه تی بهس دووماهییا یه حیا و زه کهریایي ژي بو مه نه کریه، به لی ئنجیلین نه و ژو^(۲) بهس دکمن کو یه حیا ب دهستین ئیک ژ مهزنین سهر ده می خو یین جوهی (هیرودس نه تیاس) هاتیو کوشتن، و د نه گهر کوشتنا وی دا دبیرن: قی مهزنی ژنبرا خو ماره کریو، و نه و ته تشتهک بوو د شریعه تی تهوراتی دا یی حرام بوو، ژ بهر قی چهندي

(۱) محمد و ترمذی و ابن ماجه و حاکم قی حدیسی ژ حاشی نه شعری قدگوینن.

(۲) متی (۱۴/۱۲)، و مرقس (۶/۱۴-۲۹)، و لوقا (۹/۷-۹).

یهحیایی ب ناشکهرایی نه‌رازیبونا خۆل سهر فی کاری وی ناشکهر دکر، و د ناڅ خه‌لکی دا به‌حسّی فنی تاوانا وی دکر، لهو ژنا وی -ئەوا به‌ری هنگی ژنبرا وی- داخوازا سهری یه‌حیایی ژ وی کر، مه‌لکی داخوازا وی ب جهننا، و سهری یه‌حیایی پری!

و ل دۆر وی جهی یه‌حیا لی هاتییه کوشتن دو گوژن هه‌نه، هه‌ده‌ک دبیزن: ئەو ل باژپری ئۆرشه‌لیم د به‌یتولمه‌قدسی څه هاتبو سهرژتکر، و هه‌ده‌ک دبیزن: ئەو ل باژپری دیمه‌شقی هاتبو کوشتن، ل وی جهی نوکه مرگه‌فتا ئەمه‌ویان دکه‌فته^(۱).

و هه‌ر چه‌نده ئەڅه د چو نایه‌ت و چو هه‌دیسان دا نه‌هاتییه ژ ی به‌لی یا غه‌رب نینه ژ جوھیان کو ئەو سهره‌گره‌کی خو پتیه‌مه‌ره‌کی ژ پتیه‌مه‌رتن خودی بکوژن، وه‌کی د نایه‌ته‌کی دا هاتی: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَءَاتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴾ (البقرة: ۸۷).

و ژ گوژنا ئنجیلی دئیه زانین کو کوشتا یه‌حیای پستی پتیه‌مه‌رینیا عیسی و به‌ری راکرنا وی بوو، یه‌عنی: د ناڅه‌را سالا (۳۰ - ۳۳) زاینی دا بوو. و یه‌حیایی ژن نه‌ئینابوو، و چو دوونده‌ه ب دویف نه‌که‌فتوو.

دووماهییا زه‌که‌ریایی:

قورئان و هه‌دیس دووماهییا زه‌که‌ریا پتیه‌مه‌ری -سلاف لی بن- بو مه‌ ناڅه‌گیر، لهو ئەم نزاین کانی زه‌که‌ریا که‌نگی و ب چ ره‌نگ و ل کیڅه مریه؟ و ئنجیل ژ ی به‌حسّی دووماهییا زه‌که‌ریای بو مه‌ ناکه‌ت.

(۱) ناشکهرایه کو مرگه‌فتا ئەمه‌ویان به‌ری نیسلامی دیز بوو.

زانایتي ناقدار (ئبن كهثير) ريوایه‌ته‌كی ژ (ئبن نسحاقی) قه‌دگوه‌یزت
كو پشتی مه‌لكی ئسرائیلییان یه‌حیا كوشتی خودی غه‌زه‌ب لی كر، و ئه‌و
د عه‌ردی دا بره‌ خواری، ئینا ئسرائیلییان گوت: دقیت ئه‌م تولا مه‌لكی خو
بستینین، له‌و وان كوشتنا زه‌كه‌ریایی كره‌ دلی خو و ئه‌و هنگی راوه‌ستیان
حه‌تا وان زه‌كه‌ریا كوشتی. و پشتی (ئبن كهثير) قی ريوایه‌تی قه‌دگوه‌یزت،
دبیژت: ئه‌ف هه‌دیسه‌ یا (غه‌ریب و مونكه‌ره)، یه‌عنی: یا دورست نینه. و
هه‌ر چاوا بت یا غه‌ریب نینه‌ ملله‌ته‌كی وه‌کی جوهییان كو ب كوشتنا
پتیه‌مبه‌ران هاتییه‌ ناسین پتیه‌مبه‌ره‌كی وه‌کی زه‌كه‌ریای ژی بكوژت، به‌لی
مسوگه‌ركرنا قی چهندي ده‌لیله‌كی دورست پی دقیت.

سهراتيا عيساي کورې مريهم -سلاف لي بن-

مهزنترين و ب بهاترين پتغمبهرد ناقبره موسای و مدهممدی دا
-سلاف ل وان بن- عيساي کورې مريهميه، نهوی هاتنا وی بو دنيای و
دهرکهفتنا وی ژ دنيای تشتهکی موعجزه و پردهدر بوويه.. قيجا یا فهره
نم ل فترې ب درېژی سهراتيا قی پتغمبهري ژي شهگيرن.
بنه مالا عمران:

عمران ئیک ژ میچاکین اسرائیلیان بوو، ناقي وی د کتیا
اسرائیلیان یا پیروز دا نهاتییه، بهلی قورئانی پتر ژ جارهکی ناقي وی
ئینایه و ناشکراکریه کو بنه مالا وی ئیک ژ وان بنه مالانه یین خودی
هلبژارتین و پیروزکرین، وهکی گوتی: ﴿إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ
وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (آل عمران: ۳۳) هندی خودییه نادهم و نوح و
بنه مالا نیبراهیمی و بنه مالا عمران هلبژارتبون، و نمو کریونه چیتیرنی
خهلکی زهمانی وان.

عمران ژ بنه مالا داوودی بوو^(۱) و د ناقبره وی و داوودی دا شازده باب
ل دویف گوتنا (موحه ممدی کورې ئیسحاقی) یان بیست و چار باب
ل دویف گوتنا (ئبن عساکری) همدون^(۲).

(۱) ننجیل ناشکرا دکت کو مریهما دهیکا عيساي ژ بنه مالا داوودی بوو.

(۲) وهکی ئبن کهثیر ژئ قدگوتهزت (البداية والنهاية ۲ / ۵۶).

د سووره‌تا (آل عمران) دا، ئەوا ب ناڤی بنه‌مالا وی هاتییه ب ناڤکرڼ
خودایی مه‌زن سهره‌اتییه‌کی ژ سهره‌اتییتن مالا عمرانای بو مه شه‌دگوهرت،
ژی دئیته زانین کو ئەو مالەکا خودان باوهر و ب ته‌قوا بوو نایه‌ت دبیتن:
((ئەوی پیغه‌مبەر؛ دا تو به‌رسقا گوتنا وان بده‌ی ئەوین باوهریسی
ب خودایینیا عیسای یان کورینیا وی بو خودی دئینن، تو به‌حسی مه‌ریه‌می
و ده‌یکا وی و کورپی وی عیسایی -سلاڤ لی بن- بکه، ده‌می ژنکا
عیمراڻی پشتی ب حمله‌ که‌فتی گوتی: ئەوی خودا، ئەو تشتی د زکی من دا
من بو ته ب تنی یی نه‌زرکری، دا خزمه‌تا (به‌یتولمه‌قدسی) بکه‌ت، څیجا تو
وی ژ من قه‌بویل بکه، هندی تویی ته ب تنی گوهر ل دو‌عایا من هیه، و
تو ب ئیه‌تا من یی زانایی. و ده‌می ژقانی وی هاتی و وی بچویکی خو
دانای، وی گوت: خودایی من بچویکی من ده‌رکه‌ت کچ و ئەو ب کتر
خزمه‌تا (به‌یتولمه‌قدسی) ناییت و خودی زاناره ب تشتی وی دانای، و ئەو
دزانت کو دی وی ل پاشه‌روژی سەنگا خو هه‌بت، و وی گوت: یی نیر ئەوی
من بو خزمه‌تی دڤیا وه‌کی یا می نینه د څی چه‌ندی دا؛ چونکی یی نیر بو
خزمه‌تی یی ب هیتره و پتر دشیته پی رابیت، و من ناڤی وی کره مه‌ریه‌م،
و من ئەو و دوونده‌ها وی ب ته پاراستییه ژ شه‌یتانی دویرکری ژ په‌حما ته.
ئینا خودی د به‌رسقا دو‌عایا وی هات و نه‌زا وی جوان ژ قه‌بویلکر، و
ئەوی په‌روه‌رده‌کرنا کچا وی مه‌ریه‌می ب خوڤه‌ گرت و ئەو شینکر شینکره‌کا
باش...)). هنده‌ک دیروڅښان دبیتن: ژنا عمرانای بچویک نه‌دبوون له‌و وی
نه‌زرکر نه‌گه‌ر خودی کوره‌کی بده‌ته وی ئەو وی بکه‌ته خزمه‌تکاری مزگه‌فتی
(هه‌یکه‌لی)، و هه‌ر چاوا بت وی نه‌زا خو دا و خودی نه‌زا وی قه‌بویلکر
هه‌ر چه‌نده ئەو کچ ژ بوو، و هنگی عه‌ده‌ت نه‌بوو کچ خزمه‌تا هه‌یکه‌لی
بکه‌ن، له‌و څی کچی پیتیڅی ب که‌سه‌کی هه‌بوو که‌فاله‌تا وی بکه‌ت.

بوونا مەريەمى:

ژنا عمرانى -وہكى مە گۆتى- ب حەملە كەفت، و بەرى ئەو بچويكى خۆ بدانت زەلامى وئ عمران چوو بەر دلۆقانىيا خودى، وەكى كو دى بۆ مە ديار بت، و پشتى بچويك بووى و ئەو دەرکەفتى كچ دەيكى ناڤى وئ كره (مەريەم)، و پشتى هنگى وئ ئەو برە مزگەفتى دا بەلكى ئىك زەلامىن ئايىنى كەفالتا وئ بکەت. و چونكى مەريەم كچا عمرانى بوو، و عمران ئىك ژ مەزنىن دىنى بوو و پىشنقىژكەرى ھەيكەلى بوو، ھەقالىن وى ژ زەلامىن ئايىنى ب ھەڤرىكى چوون، ھەر ئىكى دڤيا ئەو بىتە كەفيلى مەريەمى، و ئەڤە دو مەسلەن بۆ مە بەرچاڤ دكەت:

يا ئىكى: ژ ڤى دئىتە زانين كو بابى مەريەمى هنگى يى ساخ نەبوو؛ چونكى ئەگەر ئەو يى ساخبا، ھەوجە نەدكر كەفيلەك بۆ وئ بىتە دەسنیشانكرن.

يا دوئى: عمران ژ مرۆڤىن ب بەا بوو ل نك خەلكى ھەيكەلى لەو ھەر ئىك ژ وان دڤيا ئەو بىتە كەفيلى كچا وى.

مەريەم ل ھەيكەلى:

گاڤا مەريەم بۆ ھەيكەلى ھاتىيەبرن دان و ستاندىن د ناڤبەرا خەلكى ھەيكەلى دا دژوار بوو، و كەسى نەڤيا ڤى خىرى بۆ ھەڤالى خۆ بەيلىت، دووماھىيى ھەمى پىكڤە ل سەر ھندى كۆمبسون كو پشكى بەڤاڤىن، و ھاڤىتتا وان بۆ پشكى -وہكى قورئان دىژرت- يا ب ڤى رەنگى بوو: ئەگەر خودانىن ھەيكەلى ڤىابا پشكى بەڤاڤىن ھەر ئىك ژ وان دا قەلەمى خۆ ھاڤىتە جەكەى دەسنیشانكرى -ھندەك دىژرن ئەو جە- رويبار بوو- پاشى ھەچىيى قەلەمى وى ب سەرکەفتبا پشك بۆ وى دكەفت.

و چونکی ئمو رزقي وی ل نک مەریەمی ددیت ل باژیری هەمییی نەبوو،
و هەندەک جاران ل زقستانى وی فیتییی هاشینی ل نک وی ددیت، و
ل هاشینی رزقي زقستانى ل نک ددیت، وی زانی ئەفە کەرامەتەکە خودی
د گەل وی کری، و دەمی زەکەریایی دیتی خودی ژ رزقي خو چەند قەنجی
ل مەریەمی کرینە وی قەستا خودایی خو کر و گووت: ((ئەى خودایی من تو
ژ نک خو کۆرەکتی چاک و پیروژ بدە من، هندی تویی تە گوەل وی دبت یی
دوعایی ژ تە دکەت)).

و ئمو بوو، خودی مزگینی ب بوونا یەحیایی دایی..^(۱)

ب قی رەنگی پاک و بژوین مەریەم مەزنبوو.. و ژ بلی قتی سەرھاتییا
وی د گەل زەکەریایی و حەتا دەمی بوونا عیسانی -سلاڤ لی بن- قورئانی
چو سەرھاتییتن ژییی مەریەمی بو مە ئەفەگواستینە^(۲).

بوونا عەبدی خودی عیسانی مسیح:

ژ بەر کو سەرھاتییا بوونا عیسانی -سلاڤ لی بن- یا عەدەتی نەبوو،
قورئانا پیروژ د پتر ژ جەهکی دا ئمو ب بەرفرەهی بوو مە ئەگێرایە، ژ وان
جەهان سەری سۆرەتا (مریم) کو تیدا هاتییە:

((تو ئەى موحەممەد- د قورئانی دا بەحسێ مەریەمی بکە دەمی وی
خو ژ مروۆقین خو ئەدەرکری، و وی جەهک ل لایی پۆرەهلەلاتا وان بو
خو دانای. قیجا وی د ناڤەرا خو و وان دا پەردەبەک دانا کو وی ژ وان و
ژ خەلکی ستارە بکەت، ئینا مە ملیاکەتی خو جبریل ەنارتە نک وی، و ئمو
ل سەر رەنگی مروۆقەکتی دروست ب نک وی ئە هات.

(۱) وەکی د سەرھاتییا زەکەریایی دا مە ئەگێرای.

(۲) ئنجیل دبیژت دەمی عیسا بووی مەریەم خواستییا یوسفی کوپی یەعقوبی نەجار بوو.

مهریه مې ګوته وی: هندي نهمز نهمز خو ب خودايي پردلوثان ژ ته دپاريزم کو تو خرابييه کي بگههينييه من نهگمر تو ژ وان بي يين تهقوايا خودي دکهن. ملياکه تي ګوته وي: ههما نهمز هنارتيبي خودايي ته مه وي نهمز يي هنارتيمه نک ته؛ دا کوره کي پاقر ژ ګونه هان بدهمه ته. مهریه مې ګوته ملياکه تي: چاوا دي من کورهک هبت، و چو مروثان دهست نهکريه من، و نهمز ژنکهکا دههمه نپيس نهبويمه؟

ملياکه تي ګوته وي: مهسه له وهسايه وهکي ته ګوتي کو چو مروث نيزيکي ته نهبوينه، و توژنکهکا خراب نهبووي، بهلي خودايي ته ګوت: مهسه له ل بهر من يا ب ساناهييه؛ و دا نمو کوپ بو مروثان بته نشان ل سهر شيانا خودي، و دا بته دلوثانيهک ژ مه بو وي و دهیکا وي و ههمي مروثان، و بوونا عيسايي ب څي رهنګي قهدهرهکا نفيسي بوو د لهوحي پاراستي دا بهري هنگي، څيجا دڅيت بيا.

څيجا مهریم ب وي کوري گرانوو پستي جبريلي پفکريه بهريکا وي، ئينا وي خو ب وي څه ژ خه لکي قهدهرکه جهه کي دوير ژ مروثان. و بچويکبونن بهري وي دا بهر قورمي دارقمسپه کي، وي ګوت: خوزي بهري څي پوژي نهمز مريام، و نهمز بيا مه تشته کي خه لکي نهنياسي، و ژ بيرکري.

ئينا جبريلي -يان عيسايي- گازی وي کر: کو ب خهم نهکڅه، ب پاستي خودايي ته جزيهکا نافي د بن ته څه دايه. و تو قورمي دارقمسپي بهرینه رتابين تهر دي ب سهر ته دا کهښن. څيجا تو ژ وان رتابان بخو، و ژ نافي څه خو، و دلي خو ب وي زاروکی خوش بکه، و نهگمر ته مروثهک ديت و وي پسيارا څي مهسلي ژ ته کر تو بيژه: هندي نهمز من ل سهر خو واجب کريه کو خو بي دهنګ بکه، څيجا نهقره نهمز د گمل چو مروثان نااختم.

ڦٽيجا مهرهم ژ وی جهی دوبر هات و بچویکی وی ل سهر دهستان بو،
دهمی وان نهو وهسا دیتی وان گوتی: نهی مهرهم ب راستی ته تشته کی
مهزن و کرت یی کری. نهی خویشکا زهلامی چاک هاروونی بابی ته زهلامی
خرابییی نهبو، و دهیکا ته ژی ژنکهکا پویچ و خراب نهبو..

هنگی مهرهمی ئیشارهت دا بچویکی خو عیسایی دا نهو پسیاری
ژ وی بکمن و د گهل باخفن، ئینا وان ب خونه پازیکرن شه گوت: چاوا نم
د گهل وی باخفین یی کو هیشتا بچویکه کی ساقا د ناڤ پیچکی دا؟

عیسایی نهوی هیشتا د ناڤ پیچکی دا گوت: هندی نهزم نهز به نییی
خودیمه، وی نهمر یی دای کیتابی بدهته من، کو ئنجیله، و وی نهز یی
کریمه پیغه مبر. و وی نهز یی کریمه خودان خیر و مفایه کی مهزن ل همر
جهه کی نهز لی بم، و وی شیرت ب کرنا نڅیژی و دانا زهکاتی ل من کریه
هندي نهز یی زندی بم. و وی نهز بو دهیکا من یی باش کریم، و نهز
نه کریمه مروقه کی خومه زنکهر و خراب، یی نه گوهدار بو خودی. و سلاڤ و
تهناهی ژ خودی ل من بن رۆژا نهز بوویم، و رۆژا نهز دمرم، و رۆژا نهز
زندی دیمه ڤه ل قیامه تی).

چهند راوهستیان د گهل فی سهراتییی:

راوهستانا ئیکی:

د گلهک نایه تان دا دهمی خودای مهزن به حسنی ئافراندا عیسایی
دکته، په یفا (روحنا) ب کار دئیت، وهکی گوتی: ﴿فَأَتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا
فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ (مریم: ۱۷).

یان: ﴿وَأَلْقَى أَحَصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ
﴿(الأنبياء: ۹۱).

یان: ﴿ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ لَهَا رِجَالٌ مِّنَ الْكَلْبَتِينَ ۝ ﴾ (التحریم: ۱۲).

مه‌بست ب په‌یقا (رووح) د ثان نایه‌تان دا جبریله -سلاف لی بن-؛ چونکی نه‌و نه‌و ملیاکه‌ت بوو یی خودی هنارتی دا پف که‌ته به‌ریکا مه‌ریه‌می، و نه‌ف رووحه رووحه‌کا (مه‌خلووقه)، نه‌کو صیفه‌ته‌که ژ صیفاتین خودی؛ چونکی نه‌ ژ تشتین به‌رعاقله (صیفه‌ت) ژ (مه‌وصوفی) ټه‌بیت، و خو‌سه‌ری خو بیت و بچت.

راوه‌ستانا دوی:

هنده‌ک جاران ژی (کلمه‌ الله) یان (کلمه‌ من الله) بو وی دئیته دانان، وه‌کی: ﴿ فَتَذَكُّهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ اَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِغُلٰٓمٍ مُّصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنْ اٰلِهٰٓهِ وَسَيِّدًا وَحَصُوْرًا وَنَبِيًّا مِّنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝ ﴾ (آل عمران: ۳۹)، و مه‌عنا ټی نه‌وه هندي عيسايه -سلاف لی بن- ب په‌یقا خودی: (کن) یه‌عنی: ببه، بو‌بوو، نه‌کو ب گمه‌شتنا نیر و مټیه‌کی وه‌کی مرو‌ټین دی هه‌میان، و مه‌ته‌لا وی د ټی چهندي دا وه‌کی مه‌ته‌لا ناده‌می بوو، له‌و نایه‌ته‌کا قورنانی دبیرت: ﴿ اِنَّ مَثَلَ عِيسٰٓی عِنْدَ اللّٰهِ کَمَثَلِ ءَادَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ کُنْ فَاَکُوْنُ ۝ ﴾ (آل عمران: ۵۹) یه‌عنی: هندي ئافراندا عيسايه بی باب ل نک خودی وه‌کی مه‌ته‌لا ئافراندا ناده‌مییه بی باب و دای؛ چونکی وی نه‌و ژ ناخا عمدی ئافراندا، پاشی گو‌تی: (ببه مرو‌ټ) ئینا نه‌و بوو مرو‌ټ.

راوه‌ستانا سیی:

ده‌می عيسا بی باب بووی، خه‌لکی وی جهی د نه‌سه‌با وی دا ب خیلاف چوون، جو‌هییتن له‌عنه‌تی بی‌به‌ختی ب دویف ده‌یکا وی یا پا‌قر

ځمکان و ئمو ب کرنا خرابیې تاوانبارکر، وهکی د نایه ته کا پیروژ دا هاتی:
﴿وَبِكَفَرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَنًا عَظِيمًا﴾ (النساء: ۱۵۶)، و ئمو
سهر داچوویېتین خو ب دویکه فتیتین عیسایی دزانن بهران بهری ځی بیهختیې
زنده ب لایې بهران بهر دا چوون و نهمه به کا خودایې بو عیسایی ده سنی شان
کر، و د نه نجام دا همدو لا سهر داچوون و کافریوون! و نهم دبیرینه جوهییان:
نهم ل بهر همو یا ب زهمه ت بت هون باوه ریې ب بوونا عیسایی بی
باب بینن، پا چاوا هون باوه ریې ب بوونا ناده می بی دای و باب دینن،
نهمی ما کیژ همدو یان ب زهمه تتره؟ و نهم دبیرینه فیلان: نهم ل بهر بوونا
عیسایی بی باب وی بو خودی بکه ت کوړ، پا دقتیت ناده می بی باب و دای
بو خودی بته چ؟

راوه ستانا چاری:

ده می جبریلی مزگینیا بوونا عیسایی دایه مهربه می ئمو ژ ځی چهن دی
حیبه تی بوو، و پسارکر: چاوا دئ من کوړه ک هه بت و نه ز کچم و که سی
ده ست نه کریه من؟ جبریلی د بهر سفی دا گو ت: ﴿قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَىٰ
هَيْئٍ وَلِتَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا﴾ (مریم: ۲۱) مه سه له
وه سایه وه کی ته گو تی کو چو مرؤف نیزیکی ته نه بوینه، و تو ژنه کا خراب
نه بووی، به لی خودایې ته گو ت: مه سه له ل بهر من یا ب سانا هییه؛ و دا ئمو
کوړ بو مرؤقان بته نی شان ل سهر شیا نا خودی، و دا بته دلؤقانییه ک ژ مه
بو وی و دهیکا وی و هه می مرؤقان، و بوونا وی ب ځی په نگی قه ده ره کا
نقیسی بوو د له وحی پراستی دا بهری هنگی، قیجا دقتیت بیا، و ژ ځی
نایه تی پشکه کا حیکمه تی ژ بوونا عیسایی ب ځی په نگی بو مه ناشکه را
دبت، خودی دبیرت: مه ئمو ب ځی په نگی دا؛ دا ئمو بو خه لکی بته
نی شان هک ل سهر مه زنییا مه..

ل وی دهمی عیسا تیدا هاتییه سمر دنیایی نئیزیک بوو دیتنا ملله تی وی یی ئسرائیلی هند بیتنه کا ماددی هتا باوه رییا وان ب روو حی و مهسه لئین روو حی نه مینت، وان هزر دکر مروژ ب تنی له شه، و تموراتا وان یا (موحرره ف) هتا نه قرو ژی هیشتا یا دبیرت: (لا تاكلوا دم جسد ما، لأن نفس کل جسد هی دمه)^(۱)، یه معنی: نه فسا همر له شه کی هه ما خوینا ویه.. همر وه کی وان دثیا باوه رییی ب (نه فسی) ژی نه نین، لهو خودی قیا قی سهرهاتییا پهرده در نیشا وان بدهت دا لهو بزائن ژین نه بهس لهو تشتن یین لهو ب چاغان دبین.

پاوه ستانا پینجی:

قورئان بو مه ناشکرا ناکت کانی مه ریهمی بچوکی خو - وه کی یی همر ژنه کا دی - نه هه یقان هلگرتبوو، یان ژی کیتمتر، بهلی یا بهر عاقل لهو کو هملی وی یی طه بیعی بت، و نه گهر تشته کی نه عمده تی د قی چهندی دا هه بایه بهلکی قورئانی بهس ژی کرا.

پشتی بوونا عیسی:

ژ نایه تین سووره تا (مریم) یین بهری نوکه د گهل مه بۆرین، ناشکرا دبت کو بوونا عیسی - سلاف لی بن - ل جهه کی قهدهر ژ مروژان بوو، ل بن دارقه سه کی.. ل باژیری (بهیتله حمی)^(۲).

(۱) سفر اللاوین (۱۴/۱۷).

(۲) قورئانی دیار نه کریه کانی بوونا عیسی ل کیژ باژیری بوو، بهلی د حمده سه کی دا یا نهسانی ژ نه نسی قهده گوهیزت، و بهیه قی ژ شه ددای کوپی نهوسی، هاتییه کو بوونا عیسی ل بهیتله حمی بوو، و ئنجیل ژی قی چهندی قهده گیت.. و ل وی جهی فه لان هزر دکر عیسی یی لی بووی وان - ل سمر دهمی رۆمانییان - کنیسه کا معزن لی نافاکریه ب نا قی (کنیسه المهد) دنیه ناسین.

پشتی مهربم زقریبه ناف مروشان و پیچکا وی د دهستان دا، خه لکی
 باژیری پی داجریان و دان و ستاند د گهل کرن ل دور مسهلا بونا فی
 بچویکی، و هنگی خودی موعجزیه ک ل سهر دهستی پیغه مبهری خو
 عیسایی پهیدا کر دا بو دهیکا وی یا دههمه نپاقر بته کهرامهت و پاقرییا وی
 پی ناشکهرا بیت، گاغا وان پسار ژ مهربم مری: نهغه چیه وی کری؟ وی
 -ب نه مری خودی- نیشارهت دا کوپکی، یه عنی: پسارا وی بکمن! نهو ژ فی
 چهندی عه جیگر تی مان: چاوا د گهل بچویکه کی دپیچکی دا باخقین؟ بهلنی
 نهو چیوو یان وان هزر بو نهدکر نهو بچویکی هیژ عه مری وی نه بوویه روژه کا
 تمام ب نه زمان کهفت: ﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ۖ وَجَعَلَنِي
 مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ۖ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْ لِي
 جَبَارًا شَقِيًّا ۖ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ۖ﴾ (مریم: ۳۰-۳۳).

و چونکی خودی دزانی گهلهک کس دی همن د مروقینی و عه بدینییا
 فی بچویکی دا کهغه گومانی، و دی وی بو خودی کهنه شریک و کوپ
 نیکه مین ناخفتن خودی ل سهر نه زمانی وی گتیرای نهغه بوو وی گوت: نهز
 عه بدی خودیمه، نهو کیتابه کی بو من دی هنیرت و دی من کهته پیغه مبهری،
 و هر جهه کی نهز لی بم نهو دی من پیروز کهت..

نهف موعجزه یا هه یا خودی دایه عه بدی خو ننجیلا نوکه به حس ژئ
 ناکهت! بهلکی وهسا ددهته ناشکرا کرن کو ده مری نیشانین حه ملی ل سهر
 مهربم مری ناشکهرا بووین، ده زگری وی یوسفی ملیاکه ته ک د خونا خو دا
 دیت گوتی: بویکا خو قه گو هیزه مالا خو و نهو بچویکی د زکی وی دا
 ژ (روح القدس) یه، و نهو دی بته رزگار کهری ملله تی خو ژ گونه هی.. و
 گاغا یوسف ژ خمو رابووی فهرمانا ملیاکه تی ب جهینا و مهربم

ڦهگواست، بهلئى خو نئيزىك نهكر هتا وئ بچويكى خو داناي^(۱)، و ژ بهر
ڦئى چهندي خهلكى هزركر عيسا كورئ يوسفييه، نه بهس هنده بهلكى خو
نقيسه رتن ئنجيلئ ژى ده مئ سنسلا عيساي ده سنيشان دكهن دبئژن: نهو
وهكى ناڤدار كورئ يوسفييه...!^(۲)

يه عني: بوونا عيساي -ل دويڤ هزا نقيسه رتن ئنجيلئ- ل بهر خهلكئ
به يتله حمئ تشته كئ غه رب نه بوو؛ چونكى وان هزر دكر نهو كورئ مه ربه ميته
ژ يوسفي، بهلئى چو راستى بو ڦئى چهندي نينه؛ چونكى نهو دژى وئيه يا
كو د قورنائى دا هاتى.

عيسا بهرى پئغه مبه رنييئ:

د قورنائى و همدى ستن دورست دا نه هاتيه كانئ عيساي -سلاف لئ
بن- چاوا زاروكينى و جحيلينيا خو برىو سهرى، و خو ئنجيل ژى ڦئى
چهندي ب بهر فرهى بو مه ناڤه گيڤرت، لهو مروڤ نه شيت سهرهاتيئن ڦئى
ده مئ ژ ژيئى وى ب بهر فرهى بزانت، ئنجيلا مه تتاي^(۳) دبئژت: ده مئ
عيسا بووى هندهك ستيernas و زانايتن مه جووسييان ب رټكا ستيernas
زانى تشته كئ مه زن يئ چټبووى، لهو ل دويڤ هاتن هتا ب سهر بوونا وى
هلبووين، پشتى وان نهو ديتى هندهك ديارى پټشكيشى وى كرن، و وان
ناشكه راكر كو نهڤ بچويكه دئ بته مهلكئ جوهييان، مهلكئ جوهييان يئ
وى ده مئ، كو هيرودس بوو و ب ناڤئ رومانبيان حوكم دكر، ب ڦئى چهندي
نه خوش بوو و بهر گهريان كر عيساي بكوژت لهو مه ربه م و زهلامئ وئ

(۱) برتنه: انجيل متى ۱۸/۱-۲۵.

(۲) بو نمونه برتنه: انجيل لوقا ۲۳/۳-۳۷.

(۳) د ئيصاحا دويئ دا.

یووسف نه چار یون ژ شامی پرهڅن و قسستا مصری بکهن.. و هتا هیروستی
مهلک مری -ل سالا چاری زایینی- ژ نوی یووسف و مالا خو زقرینه باژپری
ناصره و لی ناکنجیبوون.

ل ناصره مریه می کورپ خو دانا بهر خواندن، و هر ژ بچو کاتی
نیشانین زیره کیسی ل نک وی پهیدا بوون، و ل شوینا نهو ژ سیدایین خو
فیری زانینی بت، سیدایین وی ژ وی فیروون..

و ننجیل ناشکرا دکت کو یوحنایین معمدان -یهیا پیغه مبر- نهو
د رویار ژ نوردنی دا (تعمید) کربو^(۱).

نسرائیلی بهری پیغه مبرینیا عیسی:

بهری هنارتنا عیسی -سلاڅ لی بن- و ل سمر ده می هنارتنا وی ژ،
ملله تی نسرائیلی زنده د سمر دا چوبو، نهو تهوراتا خودی بو موسایی
هنارتی و فرمان ل نسرائیلیان کری کو کاری پی بکهن ب دهستین وان
ب خو هاتبوو تحریف کرن، و وان حوکی وی ب پشت گوډ څه لیدابو، دم
بو ده می خودی پیغه مبر بو وان دهنارتن دا بهری وان بدنه پکا خودی،
به لی پتر جاران وان گوهداریا پیغه مبرین خو نه دکر، و گلهک جاران
مهسه له دگه شته هندئ وان پیغه مبر دکوشتن ژ، و پشتی حوکیداری
نهمایه د دهستی وان دا و نهو کفتینه ژتر حوکمرانیا هندهک ملله تین دی
پین صده مپر ترس نیکجار ده رگه می خرابیی بو وان هاته ل تاق کرن، و بی
نه خلایق ب پهنگه کی بفرهه د ناڅ وان دا به لاڅبو، نه بهس هنده بهلکی

(۱) تعمید یان ژترنا کرن، نیشانهک بوو ل سمر تویه کرنی و هاتا د دینی جوهیان دا، و
نهوی مروقی ژترناڅ دکت دقتت کاهن بت، و نژیکي فی عمده تییه ده می نیسلامی
ل سمر وی مروقی ژ نوی دنتیه د نیسلامی دا واجب کری کو سمری خو بشوت... د گمل
هژماره کا جوداهییتن ناشکرا کو د ناڅبرا څان همدو شریعتان دا همنه.

دهمهک ب سهر وان دا هات وان ژي وهکي ملله تين حوکم ل وان دکر دهست دا عياده تي صهنامه، و وهريادان ئيخسته ديني خودي دا وهکي دلين وان لي بيت، و ديني خودي يي نتيک، پارچه پارچه کر و هر دهسته که کي خو دا لايهکي و دهستهکا دي سهر داجووي هژمارت، و ل وي دهسي عيسا -سلاڤ لي بن- هاتييه هنارتن هندي ئسرائيلي ب ناڤ (ماددييه تي) څه چووبوون نيزيک بوو نهو باوهريي ب روحي نهينن، و څي چهندي بهري وان دا نهباوهري ئينانا ب رږڙا قيامه تي، و مروږ ب کورتي دښت بيژت: فسادا ئسرائيلييان يا عهقاندی بهري وان دابوو فسادا ئهخلاقي، لهو وان پيتشي ب کسهکي ههبوو دهستي وان بگرت و وان ژ څي کهفتنا مهن پراکه ته څه..

ل دويښ گوتنا ئنجيلي ل سهر دهسي هنارتنا عيسايي -سلاڤ لي بن- ئسرائيلييان چاهه رتي سي کهسان دکر، ئنجيل ئاشکهره دکهت^(۱) کو دهسي يووحنه نا هاتي -يهحيا سلاڤ لي بن- جوھيان هندهک زانايين خو هنارتنه نک وي دا بزائن کاني نهو کيه، وان پسيار ژي کر و گوتي: تو کيبي؟ وي گوت: نهز نه مسميحم، وان گوتي: پا تو کيبي؟ تو ئيلييايي؟ وي گوت: نهز نه نوم، وان گوتي: پا تو نهو پيغه مبهري؟ وي گوت: نه..

ژ څي دئيه زانين کو جوھي -يپن خودان باوه- هنگي ل هيڅيا سي کهسان بوون: مسميحهکي، و ئيليياي، و پيغه مبهريکي، و نه څه نهو بوون يپن کتيپين وان يپن بهري مزگيني ب هاتنا وان داي.. ژ لايهکي دي څه ئنجيلهکا دي ئاشکهره دکهت کو يووحنه نا -يهحيا- ئيلييا بوو نهوي جوھي ل هيڅي، يتي نهو پي بحسپين!^(۲) مهعنا: ئيلييا -يهحيا- بهري هات،

(۱) برتنه: ئنجيلا يووحنه نا ۱۹/۱-۲۷.

(۲) ئنجيلا مهتا ۱۱-۱۴ و ۱۷-۱۰/۱۳، و نه څه ههډرښه د ناڅهره ئنجيلا مهتايي و

يا يووحنه نايي دا، نتيک ديژت: يووحنه نا نه ئيلييايه، و نتيک ديژت: بهلي نهوه.

پاشی د دویف وی دا یان د گهل وی مسیح ژی هات، و پیغه مبهري ما..
 پشتی وان ب شمشسد سالان ژ نوی ئهو هات، و هاتا هنگی جوھی
 ل هیثیا هاتنا وی بوون، و گاڅا ئهو هاتی و جوھیان زانی سهدا سهد ئهڅه
 ئهوه وان باوهري پی نهئینا، ئیلیا وان کوشت، و بهرگه پانا کوشتنا
 مسیحی ژی کر، و پشتی هنگی پتر ژ چاره کن وان بهرگه پانا کوشتنا
 پیغه مبهري ژی -کو موحه ممد بوو- کر^(۱)، بهلئ مرادا وان حاصل نه بوو.

پیغه مبهري نیا عیسای:

عیسای مسیح -سلاف لی بن- وه کی مه گۆتی ئیک ژ وان
 پیغه مبهريان بوو یتن ئسرائیلیان چاڅه پرتی هاتنا وی ذکر، و د کتیبین خو دا
 مزگینی ب هاتنا وی ددا، بهلئ ده می ئهو ب حقیقی بو وان هاتی و وان
 زانی سهدا سهد ئهو مسیحه یی ئهو ل هیثیی، وان کوفر پی کر و بیته ختی
 ب دویف وی و دهیکا وی یا پاقر ئه نان.

عیسا -سلاف لی بن- دئته هژمارتن ئیک ژ مه زنه پیغه مبهري
 ئسرائیلیان، و ئهو ئیک ژ وان پینج پیغه مبهريان یتن کو ب ناسناڅی (أولوا
 العزم) دئنه ناسین، خودی ئهو بو ملله تی ئسرائیلیان هنارت دا ئهو بهری
 وان بده ته دینی موسایی یی دورست و شریعتی تهوراتی..

ل دویف گۆتتا ئنجیلی ده می عیسایی ده ست ب به لاڅکرنا گازیا خو
 کری ژیی وی نیزیکی سیه سالیی بوو، و کانی چاوا خودی موعجزه یتن
 پهرده در دابونه پیغه مبهريان خو یتن بهری عیسایی و یتن پشتی عیسایی

(۱) پشتی دهلیقه یه کا دی نه گهر خودی حمز بکت دی ب دهلیل ناشکرا کهین کو پیغه مبهري
 نیسلامی -سلاف لی بن- ئهو بوو یی جوھی و فه لان بهحسی وی د کیتابا خو دا کری و
 مزگینی ب هاتنا وی دای.

ژی؛ دا کافرین ملله تی وان باوهریی پی بینن، وهسا خودی هنده ک موعجزه یین مه زن و نه عده تی دانه پیغه مبه ری خو عیسایی زی، بو هندی دا نهو باوهریی پی بینن، و قورئانا پیروز هژماره کا وان موعجزه یان بو مه شه دگپریت یین کو خودی داینه عیسای قورئان ل سهر نه زمانه عیسایی دبیرت: ﴿أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الْظَمِيرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ ظِمْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُخِي السَّوْفَى بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُتْبِئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾﴾ (آل عمران: ٤٩)، ژ قی نایه تی بو مه ناشکرا دبت کو نهو موعجزه یین خودی داینه عیسای نهفه بوون:

۱- وی پهیکمری تهیره کی ژ تهقنی چی دکر، و پف دکر ب نانه هییا خودی نهو دبوو تهیره کی دورست.

۲- نموی د زکماک دا بیا کوره وی چاښین وی چی دکر.

۳- مروڅی گوپی زی وی ساخ دکر.

۴- یا ژ همیپی مه زتر وی ب نانه هییا خودی مروڅی مری زی زیندی دکر.

۵- و وی بهحسی وی تشتی دکر یی وان ل مالین خو دڅوار و بو خو هل دگرت ژ څوارن و نه رزاقی.

۶- و موعجزه یا دی نهو بوو یا هه قالین وی ژنی خواستی ده می گوتیی: بلا خودی سفره کا څوارن بو مه ژ عسمانی بینته څواری؛ دا نه م ژی بخوین، و پی پشتر است ببین، و بزاین کو تو ژ راستگو یانی.. و نهو بو خودی داخوازا وان ب جهینا.

عیسا و هاتنه خوارا ننجیلی:

عیسا پیغه مبهـر -سلاٹ لیـ بن- نیـک ژ وان پغه مبهـرانه یـتن خودی کیتابهـک ژ کیتابـین خوـ بوـ هنارتی، و قورئان د پتر ژ جهـکی دا ناشکـهرا دکـهت کو (ننجیل)^(۱) نهـو کیتاب بوـ یا خودی بوـ عهـدی خو و پیغه مبهـری خو عیـسایـی هنارتی، ژ وان نایهـتان: ﴿وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكُورَةِ ۚ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكُورَةِ ۚ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ۝﴾ (المائدة: ۴۶) یهـعنی: ب دویف پیغه مبهـرتن ئسرائیلیان دا مه عیـسایـی کوپـی مهـریهـمی هنارت، وی باوهـری ب وی ههـبوو یا د تهـوراتی دا ههـی، و کار ب وی تشتی تیدا هاتی دکر نهـگر نهـو نهـبا یی کیتابا وی نهـو نهـسخهـکری، و مه ننجیل بو وی ئینا خوارـی هیدايت بو پـتکا هـق، و ناشکـهراکرن بو وی تشتی خهـلکی نهـزانی ژ حوکمی خودی، و شاهد ل سهر راستگوئییا تهـوراتی و وان حوکمـتن تیدا ههـین، و مه نهـو کربو ناشکـهراکرن بو وان یـتن ژ خودی ددترسن و پاشفهـبرن بو وان ژ کرنا گونهـهان.

﴿ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝﴾ (الحديد: ۲۷) یهـعنی: پاشی ل سهر شوپا نووحی و ئیبراھیمی مه نهـو پیغه مبهـر هنارتن یـتن مه دهـلیلـین ناشکـهرا داینه د گهل، و مه عیـسایـی کوپـی مهـریهـمی ب دویف وان دا هنارت، و مه ننجیل دایـی، و مه نهـرمی

(۱) زانا دبیزن: پدفا ننجیل (gospels) پدیفهـکا یوونانییه ب رامانا: مزگینی دنیت، و ل دهـلیفهـیهـکا دی نهـگر خودی حمز کمت- دپ ب دریزی ل سهر ننجیلا عیـسای و ننجیلین فهـلان ناخفین.

و دلوثانی کره د دلین وان دا یټین دویکهفتنا وی ل سهر دینن وی کری،
 قیجا نهو د ناقهرا خو دا ب قیان بوون، و وان ژ نک خو ره به نییه ک ئینا
 بوو ده ری مه نهو ل سهر وان فسر نه کربوو، به لکی وان ژ نک خو پیگیری
 ب وی چه ندی دکر، مخصه دا وان پی رازیوونا خودی بوو، قیجا نهو
 ب دورستی پی رانه بوون؛ چونکی وان گوهرین تیدا کر و ل دویف دینن
 خودی نه چوون، قیجا نهوین باوه ری ب خودی و پیغه مبه ری وی ئینای ژ وان
 مه -ل دویف باوه رییا وان- خیرا وان داین، و پتريیا وان ژ نه مرئ خودی
 ددهرکه فتنه و باوه رییی ب پیغه مبه ری وی موحه ممدی-سلاف لی بن-
 نائین، و نهغه جزای دهرتختنا بیدعیه د دینی دا.

بناخه یټین گازیبا عیسایی:

گازیبا عیسایی -سلاف لی بن- یا جودا نه بوو ژ وی گازیبا پیغه مبه رین
 به ری وی پی هاتین، و قورثانا پیروژ د پتر ژ نایه ته کی دا طه بیعه تی گازیبا
 وی بو مه بهرچا ف دکه ت دا نهوه ییا گو تننا وان کسان بو مه ناشکرا بیت
 نهوین خو ب دویکه فتی بو عیسایی دزانن و ژ نک خو ناخفتنن دره و
 ب دویف وی قه دنن:

۱- ل سهری قورثان بو مه ناشکرا دکه ت کو گازیبا عیسایی -سلاف
 لی بن- یا تاییه ت بوو بو ملله تی ئسرائیلی، قورثان دبیرت: ﴿وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي
 إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ﴾ (آل عمران: ۴۹). و پیغه مبه ری
 -سلاف لی بن- د حمدیسه کا خو دا ناشکرا دکه ت کو همر پیغه مبه ره کی
 به ری وی هات بت بو ملله تی خو ب تنن هاتییه و نهو بو خه لکی

هممیی هاتییه^(۱)، مهعنا گازییا عیسایی -سلاف لی بن- یا تاییهت بوو
ب ئسرائیلییان شه^(۲).

۲- قورئان ل گهلهک جهان ئاشکهرا دکهت کو (توحیدا خودی)
د خودایی و پهرستن د بناخهیی سهرهکی یی گازییا عیسایی بوو، و ژ وان
نایهتین قی چهندی بدرچا دکن، نهف نایهتهنه: ﴿وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ
قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝
إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝﴾ (الزخرف: ۶۳-۶۴)
یهعنی: ده می عیسا ب نشانین ئاشکهرا بو ئسرائیلییان هاتی، وی گوت:
ب راستی نهز ب پیغه مبه رینییی بو ههوه هاتیمه، و دا نهز هندهکی ژ وی یا
هون تیدا ژیکجودا دبن ژ کارئ دینی بو ههوه ئاشکهرا بکم، قیجا تهقوایا
خودی بکم و پیگیرییی ب فرمانین وی بکم، و گوهداریا من ژی بکم
د وی تشتی دا یی نهز فرمانی پی ل ههوه دکم. هندی نهلاهه نهوه
خودایی من و خودایی ههوه هممییان قیجا هون پهرستا وی ب تنی بکم،
و چو شریکان بو وی چی نهکم، نهقا هه یا من فرمان پی ل ههوه کری
نهوه ریکا راست، کو دینی خودی یی حقه یی ژ وی پیقهتر چو دینین دی
نهو ژ کس قهویل ناکم.

و نهو درهوا مهزن یا فهلهیان ژ سهنه مپهرتستین بهری خو وهرگرتی و
ب ناقتی دینی عیسایی بهلاشکری، و مهخسهدا مه پی شرکا ب خودییه یا

(۱) وهکی موسلم و ترمذی ژئ قهدهگوهیزن.

(۲) ئنجیل ب خو ژئ ل سمر نهمانی عیسایی قهدهگوهیزت کو نهو بو بزنین ئسرائیلییان یین

بهرزه یی هاتییه هارتن، برته: ئنجیلا مهتای ۲۴/۱۰.

نمو دبیتړنې: (الثالوث)^(۱)، عیسا یی ژنی بهرینه کانی چاوا گورگ ژ خوینا کوړی یه عقوبی یی بهری بوو!

۳- عیسا -سلاف لسی بن- ب چو شریعتین سمریخو ژ شریعتی تهوراتی نه هاتبو، ب تنی وی هندهک گوهورین ل سمر هندهک نه حکامین تهوراتی -ب نه مری خودی- کرن، و چندهکی نمو بار ل سمر ئسرائیلیان شکری یی کو پشستا وان گرانکری، وهکی د نایه تهکی دا ل سمر نه زمانی عیسی هاتی: ﴿وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأَجْلِ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝﴾ (آل عمران: ۵۰) یه عنی: نمو بو هموه یی هاتیم دا وی نمو د تهوراتی دا هاتی راست ده ریخ، و دا ب وهییا خودی نمو هندهکی ژ وی یا خودی ل سمر هموه حرامکری وهک شکری و دلوقانی ژ خودی بو هموه حلال بکم، و نمو ب نیشانهکا ژ لای خودای هموه څه ل سمر راستیا گوتنا نمو دبیرمه هموه یی بو هموه هاتیم، قیجا تهقوایا خودی بکم و بی نه مریا وی نه کم، و گوهداریا من بکم د وی تشتی دا یی نمو ژ خودی دگهینمه هموه.

هلولستی جوهیان ژ گازییا عیسی:

ل وی ده می عیسا بو ئسرائیلیان هاتییه هنارتن، فسادکا عقاندی یا مهزن کفتبو ناڅ ریتین وان، و څی فسادی گلهک چهق و تا ژنی چووبون، و مهسله گهشتبو هندئ وان دینی خودی د ناڅهرا خو دا پارچه پارچه کربو، و خو ل سمر هژمارهکا مهزن یا کوم و دهستهکان لیکه کربو و

(۱) د بهرین بیتن دا پراوهستانک د گمل څی دروا مهزن دئ مه هبت، نه گمر خودی حمز بکمت.

هر دهسته كه كي خو دديت دورست و دهسته كين دي دخه لهت، و مهزنترين دهسته كين وان نهغه بوون:

كوما صدووقيان: نهغه نهو بوون يين كار و بارين كاهنيي د دهستان دا، و ههمي ژ دوونده ها نيك بنه مالي بوون، بنه مالا كاهنان، و نهغه ب حوكمي كاري خو د مسهلين پهرستن و عياده تي دا ددژوار بوون، و بهرگريا وان بيدعيان ذكر يين كو د پهرستن دا پديدابوون، بهلي د گهل هندئ ژي وان د ژينا خو يا شخصي دا هه قساري خوشيي بهردا و چو د دلي خو دا نه ده تيا، و وان باوهري ب هر پينج كتيبتي موسايي ب تني ژ (العهد القديم) دينا.. و يا غريب نهو بوو قتي كومي باوهري ب پوژا قيامه تي نه دينا!

كوما فهرسيان: نهف كومه ژ گه لك ته خه يين جفاكي پيك دهات، و ههمي ژ بنه مالكا ب تني نه بوون، سالوخته تي بهرچاقي قتي كومي نهو بوو وان خو ژ تشتي نه يي جوهييان با ددا پاش و لي دگهريان وان پي و په سمين د (العهد القديم) دا هاتين ل سهر خو ب كار بينن، و وان زوهده كا بهرچا ژي هه بوو، و هه قرييه كا بهرده وام د ناچه را وان و صدووقيان دا هه بوو، بهلي د گهل هندئ ژي ده مي عيسا هاتييه هنارتن نهف ههردو كومه د نه ياره تيا وي دا گه شتنه نيك؛ چونكي عيسايي -سلا لى بن- په خنه ل وان هر دو يان گرت، ل صدووقيان كو دين بو خو كريه پيك دا نارمانجين خو يين دنيايي ب جه بينن، و ل فهرسيان ژي كو خه مي ژ شهكلي تان دخون و خو ب زوهدا خو مهزن دكمن^(۱).

(۱) ل دور سالوخته تين فان ههردو دهسته كان بريته: التفسير التطبيقي للكتاب المقدس، بپ

کوما سامرييان: نهغه خه لکي باژتړي سامره بوون، و د هيتيښي خو دا
 نه د تیکه ل بوون ژ سرائيلي و ژ وان ناشوريان يتن مه لکي ناشوري
 نيناين و ل دهغه سامره ناکنجي کرين، پستي کو هژماره کا مه زن يا
 سرائيليان گرتي و ب نیکسيري برينه وه لاتي خو، ژ بهر قتي چهندي
 جوهييان کهر ب ژ قتي کومي قه دبوو، و ب بهر تخودانه کا نزم بهرې خو ددا
 وان، و قتي کومي ژي ژ لايي خو قه نه ياره تيا جوهييتن دي دکر. شان ژي
 وهکي صه دووقيان باوهرې ب همر پينج کتيبتن موسايي ب تني دينا، و
 همر چهنده عيسايي -سلاڅ لي بن- بهر گه پيان دکر کو قتي نه ياره تيا
 د ناڅه را سامري و جوهييتن دي دا نه هيلت ژي، و وي بهر تخودانا جوهييان
 يا نزم بو قتي کومي پاکه ت ژي، بهلي د گه ل هندي ژي سامريان نه ياره تيا
 مه سحي و گازيا وي کر^(۱).

ژ بلي شان، گه له ک کوم و ده سته کتن دي ژي د ناڅ سرائيليان دا
 هه بوون، و هه مي ل ژتر حوکم پراڼيا نمبراتوريه تا رومانيا يا صه نه مېه رتس
 بوون، و بهرې وان لي بوو پرگار که ره ک بو وان بيت ژ لايي ديني قه وان
 بگه هينته نیک، و ژ لايي سياسي قه وان کوم بکته دا هيتزا وان بزقريسته
 قه و وان ژ بن ده ستي رومانيان بينته ده ر. گاڅا عيسا -سلاڅ لي بن- بو
 وان هاتي و بهرې وان دايه رتکا سهر فراهيا وان يا ديني و دنيايي وان
 باوهرې پتي نه ئينا و نه دوه وين ده رتخست، و لي گه پيان کر نه خوشييت
 بگه هينتي؛ چونکي گازيا وي ل دلي وان نه هات!

د گه ل قتي کوفرا وان پتغه مېه رې خودي عيسا -سلاڅ لي بن- بي هيتي
 نه بوو، و ژ به لاکرنا گازيا خو ژي سست نه بوو، نايه ته کا قورئاني دبترت:

(۱) بو زانينان ل دور قتي کومي بريته: التفسير التطبيقي، ژنده ري بهري، پ ۲۱۰۳.

﴿ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِثُونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴾ رَّبَّنَا ءَامَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾ (آل عمران: ٥٢-٥٣) يه‌م‌نی: ده‌می عیسا‌یی هه‌ست‌کری کو نه‌و ل سه‌ر کافری‌یا خو‌ دئ دبه‌رده‌وام بن وی د نا‌ف هه‌قالین خو‌ ی‌تن نی‌زیک دا گو‌ت: کی دئ د گه‌ل من بت بو‌ پشته‌فانیا دینی خو‌دئ؟ هه‌قالین عیسا‌یی ی‌تن ب‌زاره گو‌ت: نه‌مین پشته‌فان و گازیکه‌رتن دینی خو‌دئ، مه‌ باوه‌ری ب خو‌دئ ئینایه و دو‌یکه‌فتنا ته‌ کریه، و تو -ئه‌ی عیسا‌- شاه‌ده‌یی‌یی بو‌ مه‌ بده‌ کو مه‌ ب ته‌وحیدئ و گو‌هداری‌یی خو‌ ته‌سلیمی خو‌دئ کریه، خو‌دای‌یی مه‌ مه‌ باوه‌ری ب وی ئینا یا ته‌ ژ ئنجیلی‌ی هنارتی، و مه‌ دو‌یکه‌فتنا پی‌غه‌مبه‌ری‌ی ته‌ عیسا‌یی -سلا‌ف لی‌ بن- کریه، قی‌جا تو مه‌ بکه‌ ژ وان ی‌تن شاه‌ده‌یی ب ته‌وحیدئ بو‌ ته‌ و ب پی‌غه‌مبه‌ری‌یی‌یی بو‌ پی‌غه‌مبه‌رتن ته‌ داین، کو ئوممه‌تا مو‌حه‌مه‌دی‌یه -سلا‌ف لی‌ بن- ئه‌وتن شاه‌ده‌یی‌یی بو‌ پی‌غه‌مبه‌را دده‌ن کو وان دین گه‌هان‌دی‌یه ملله‌تین خو‌.

عیسا.. و جو‌هی.. و حا‌کمی رۆمانی:

مه‌ گو‌ت: پشته‌ی مه‌مله‌که‌تا ئسرائیلییان نه‌مای و حوکمرانی ژ ده‌ستی وان ده‌رکه‌فتی، دو‌ژمن‌ین وان ی‌تن سه‌نه‌مه‌په‌رتس ل سه‌ر وان زالبو‌ن، و ل وی ده‌می مه‌سیح -سلا‌ف لی‌ بن- بو‌ وان هاتی‌یه هنارتن ئه‌و ده‌قه‌را ئه‌و لی‌ د‌ژیان -کو فلسطین بو‌- که‌فتبو‌ ژ‌تر حوکمی ده‌وله‌تا رۆمانی، و ل وی ده‌می پی‌غه‌مبه‌ری‌نیا عیسا‌یی -سلا‌ف لی‌ بن- ده‌ست پی‌ کری حا‌کمی ده‌قه‌را یه‌هو‌ودا و سامره (بیلا‌تس) بو‌^(١)، و گا‌فا عیسا‌یی -سلا‌ف لی‌ بن- گازیا خو‌ د نا‌ف ئسرائیلییان دا به‌لا‌ق‌کری، و جو‌هی‌یان به‌رگ‌ریا وی کری و باوه‌ری

(١) بیلا‌تسی ژ سالا (٢٦-٣٦) زایینی حوکم ک‌ربو‌.

پئی نه‌ئینای، همر ړټکه‌کا جوهییان دیتی و پئی څه هاتی بو دوژمناتیا عیسایی وان ب کارئینا.. ل سهری وان بیتبختی و نه‌زماندریژی د دهر حقا عیسایی و دهیکا وی دا کرن؛ دا نه‌و وی د چاڅین خهلکی دا بشکینن، و گاڅا وان دیتی گازییا عیسایی ړوژ بو ړوژئی یا د ناڅ خهلکی دا به‌لاڅ دبت و خهلک یی دگه‌هنی ړابوون حاکم رۆمانی ل خه‌طه‌را گازییا عیسایی ناگه‌هدارکر، و گاڅا وان دیتی حاکم رۆمانی چو پوټه ب څی مسهلئ ناکه‌ت ده‌ست دانه بیتبختیان و به‌لاڅکرنا دره‌وان ل سهر ناڅی مسیحی -سلاڅ لی بن- و دژوارترین دره‌و یا کو وان ژ کیسئ عیسایی به‌لاڅکری و گه‌هاندییه حاکم رۆمانی نه‌و بوو وان گوت: (یسوع) مړوڅه‌که لی دگه‌ریتت خو بکه‌ته مه‌لکئ ئسرائیلییان و وان دژی ده‌وله‌تا رۆمانیان ړاکه‌ت. و گاڅا مه‌سه‌له گه‌شتییه څی همدی حاکم رۆمانی نه‌شیا خو بی ده‌نگ بکه‌ت، له‌و وی ړپیار دا عیسا بیتبته‌گرتن، پستی کو وی حوکم قناره‌کرنئ دانایه سهر!

ړپیارا گرتنا عیسایی:

ده‌می حاکم رۆمانی ړپیارا گرتنا عیسایی دای شورطه و ئیلچییین وی که‌فتنه ناڅ باژتړی (به‌یتولمه‌قدستی) و ل مسیحی گه‌ریان دا وی ده‌سته‌سهر بکه‌ن و بو حاکم خو بیمن.. ﴿وَمَكْرُؤًا وَمَكْرَ أَلَلِّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِيْنَ ۝﴾ (آل عمران: ۵۴) یه‌نی: نه‌وتن کافر بووین ژ ئسرائیلییان فیلبازی و پیلان دژی عیسایی -سلاڅ لی بن- گتړان، و وان څیا وی بکوژن، و خودی څیا وی ژ وان ړزگار بکه‌ت، و خودی ژ هه‌می فیلبازان چتیره.

عیسا -سلاڅ لی بن- ب کارئ وان هسیا له‌و وی خو ژ وان څه‌شارت و ژ جهه‌کی خو څه‌گوهاسته جهه‌کی دی، و ژ هوارییین وی (هه‌قالین وی

يټن نيزيک) پټه تر کس ب جهن وى نمدکفت، و پشتمى ده مهکى
 ژ خوځه شارتن و ليک پراني نهو ب سهر وى جهى هلبوون يى عيسايى
 -د گهل هندک هه قالين خو- خو لى قه شارتى، و همر چمنده ترس ل سهر
 پټغه مبهري خودى عيسايى زنده بوو ژى بهلى خودى ب رټکا وهحيى نهو
 پشتر استکر کو نهو دى وى ژ ده ستين وان پرگار کت و ناهيلت نهو چو
 نه خوشيى بگهيننى، خودى دبټت: ﴿ اِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَىٰ اِنِّى مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ اِلَیَّ
 وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِیْنَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِیْنَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِیْنَ كَفَرُوا اِلٰى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ اِنَّكَ
 مَرْجِعُكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِیْمَا كُنْتُمْ فِیْهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿۵۵﴾ فَاَمَّا الَّذِیْنَ كَفَرُوا فَاَعَدَّ لَهُمْ
 عَذَابًا شَدِیدًا فِی الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِّنْ نَّاصِرٍ ﴿۵۶﴾ وَاَمَّا الَّذِیْنَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحٰتِ
 فَبِوَفِّیْهِمْ اُجُورُهُمْ وَاللَّهُ لَا یُحِبُّ الظَّالِمِیْنَ ﴿۵۷﴾ ﴾ (آل عمران: ۵۵-۵۷) يه عنى: ده منى
 خودى گوتيبه عيسايى: نهز دى ته ژ عردى راکم بټى نه خوشيى بگهته
 ته، و دى ته -ب لمشى و رحى ځه- ب نک خو ځه بلندکم، و دى ته ژ وان
 يټن کافرى ب ته کرى پرگارکم، و نهو ټن دوک هفتنا ته کرى ټانه کو هاتينه
 سهر دينى ته و باوهرى ب وى ټيناي يا تو پى هاتى د دهر حقا مرگينيدانا
 ب موچه ممدى -سلاف لى بن- و باوهرى ب موچه ممدى -سلاف لى بن-
 ټيناي پشتمى هنارتنا وى و کار ب شريعتى وى کرى، هتا رڼا رابوونى
 نهز دى وان ب سهر وان ټيخم يټن باوهرى ب پټغه مبهرينيا ته نه ټيناي،
 پاشى زځرنا هموه همييان ل رڼا حسبتى دى بو نک من بت، ځيجا نهز
 دى حوکمى د ناقبهرا هموه دا کم د وى تشتمى دا يى هو ټن تيدا ژټک
 جودابوون ل دور مهسلا عيسايى -سلاف لى بن-، ځيجا هندى نهون يټن
 باوهرى ب مسيحي نه ټيناي ژ جوهييان، يان نهو ژ حمد دى وى بلندتر لى
 کرى ژ فهلان، نهز دى وان ب عزابه کا دژوار د دنيا يى دا عزابدهم:
 ب کوشتمنى و ژستاندنا مالى و برنا ملکى، و ل ناخه رتې ب ناگرى، و چو

پشته‌خانهک وان نابت عمزابا خودی ژ وان پاشقمبیهت، و ئەوین باوهری ب خودی و پیغه‌مبهرین وی ئینای و کریارین چاک کرین، خودی جزایین خیرین وان ب تمامی دئ ده‌تئ بئ کیمکرن. و خودی هەز ژ زۆرداران ناکەت. مەعنا: خودی پیغه‌مبهری خو عیسا پشتراستکر کو ئەو دئ وی پارێزت، نه بەس هەندە.. بەلکی وی مزگینی ژێ دا عیسایی کو دویکەفتیین وی یین خودان باوهر دئ د سەر یین کافر را بن هەتا پوژا قیامەتئ.

چاوا ئەو ب جەهت عیسای کەفتن؟

مە گۆت: پشتی دەمەکی ژ لینگەریانئ ئیلچییین حاکمئ رۆمانی ب وی جەهی کەفتن یئ عیسایی و هەندەک هەقالین وی یین نیزیک خو لئ قەشارتی، و پسیار ل قیری ئەقەیه: ئەرئ چاوا ئەو ب وی جەهی کەفتن یئ عیسا لئ؟ قورئان و حەدیس قئ چەندئ بو مە ناڤەگێرن، بەلئ ئنجیلین فەلان یین نوکە قئ سەرھاتیئ ب بەرفرەهی بو مە قەدگێرن، و ل قیری ئەم دئ چەندەکی ژ گۆتئین ئنجیلان قەگێرن؛ دا پاشی بەرئ خو بەدەینئ کانئ چ راستی و نەراستی د فان گۆتئان دا هەندە.

هەر چار ئنجیل رادگەهینن کو مەسیح د گەل هەر دوازدە شاگردەیین خو -بەری بیتە گرتن ب دەمەکی- چووبوونە (بەیت عەنیا) ل رۆژەهەلاتا ئۆرشەلیمئ، و ل وێرئ ژنەک هات بیتەکا خوش (قولانییەک) یا بەهائی وئ زێدە گران ل عیسایی رەشاند، شاگردەیین عیسایی ب قئ چەندئ نەخوش بوو و گۆتە ژنکی: بۆچی تو قئ دەستبەردانی دکەئ؟ ئەف بیتە ئەگەر هاتبا فروتن و بەهائی وئ بو فەقیران هاتبادان باشتەر بوو؟^(۱) عیسایی خو ل سەر

(۱) برتە: ئنجیل مەتتای ئیصحاخا (۲۶)ئ، و ئنجیلا مەرقسئ ئیصحاخا (۱۴)ئ، و

ئنجیلا لوقای ئیصحاخا (۲۲)ئ، و ئنجیلا یووحەننای ئیصحاخا (۱۱)ئ.

گوتنا وان نه‌پازی کر و گوتنه وان: بۆچی هوین خو ژ کارئ قئی ژنئی بینته‌نگ دبیین؟ فه‌قییر هه‌می گاڤان دئ ل نک هه‌وه هه‌بن، به‌لئ نه‌ز هه‌می گاڤان ل نک هه‌وه نابم.. قئی هه‌لو‌یستی مه‌سیحی بوو نه‌گه‌را هندئ دلئ شاگرده‌یین وی بمینت، له‌و ئیک ژ وان کو (یه‌هوذا‌ییئ ئسخ‌ریوتی) بوو، خو گه‌ه‌انده سه‌روکتین کاهنان و گوتنه وان: نه‌گه‌ر نه‌ز یه‌سووعی نیشا هه‌وه بده‌م هوین دئ چه‌ندئ دهنه‌ من؟ وان د گاڤئ دا سیه‌ پارچه‌یین زیڤی بو ده‌سنیشان‌کرن، و ژ قئی گاڤئ پتدا یه‌هوذا لی گه‌ریا ده‌لیقه‌یا خو ببینت دا نه‌و وی ته‌سلیمی جو‌هییان بکه‌ت^(۱).

شه‌قا عیسا هاتییه‌ گرتن!

ئنجیلین فه‌لان پتدا دچن و دبیرن: ل وی ده‌می^(۲) یه‌سووعی گوتنه شاگرده‌یین خو: هوین هه‌می نه‌ف شه‌قه دئ د من دا که‌قنه شکئ.. ئینا (بوترسی) گوتئ: نه‌گه‌ر هه‌می د ته‌ دا بکه‌قنه شکئ نه‌ز ناکه‌قمه شکئ، یه‌سووعی به‌رسقا وی دا و گوت: نه‌ز راستییی دئ بیژمه‌ ته: نه‌ف شه‌قه به‌ری دیکل بانگ بده‌ت تو سئ جارن دئ حاشاتییا من که‌ی.. پاشی یه‌سووع و شاگرده‌یین خو چوونه‌ ناف بیسانه‌کی، و وی گوتنه وان: هوین

(۱) فه‌له د ئنجیلین خو دا دبیرن: نه‌ف یه‌هوذا‌یه‌ خه‌زنه‌دارئ شاگرده‌یین یه‌سووعی بوو، و مرۆڤه‌کئ دزیکه‌ر بوو (پرتنه ئنجیلا لوقای: ۶/۱۲)؛ و ئنجیلا فه‌لان (پرتنه: ئنجیلا مرقسی: ۳۷-۳۵/۱۰) ناشکرا دکه‌ت کو نه‌و شاگرده‌یین گه‌شته‌ینه یه‌سووعی به‌رئ وان لی بوو د مه‌مله‌که‌تا یه‌سووعی دا بینه‌ خودان مه‌نصبین بلند، و گاڤا بو وان ناشکرا بوو کو مه‌مله‌که‌تا وی یا رووحیه‌ نه‌کو یا ماددییه‌ نه‌و تو‌په‌بون، و یه‌هوذا ئیک ژ وان بوو. مه‌عنا: نه‌زمان درژییین وان نه‌ ب تنئ د ده‌ر حه‌قا پتغه‌مه‌ران دانه‌ به‌لکی د ده‌ر حه‌قا هه‌قالین وان ژئ دانه‌.

(۲) ل ئیڤارا وئ شه‌قئ یا عیسا تیدا هاتییه‌ گرتن.. (ئنجیلا مه‌تای نصحاحا ۲۶).

ل ڦيڙي روين، هتا تمز بچمه وټرا هه نڦيڙي بکهم. و وي بوترس و همدو کورپن زهبدی د گهل خو برن، و بيتهنگی و خه ما وی دهست پی کر. وی گوته وان: بو مرنی نهزی خه مگینم، بمیننه ل ڦيڙي و د گهل من بمیننه هشیار. و پیچه کی نمو ژ وان دوبرکفت و چوو رویی خو دانا عمدی و نڦيڙکر، و گوت: بابو! نهگر چی بیت بلا نهف پدراغه د سهر من را بیورت، بهلی وهکی ته دڦیت نه وهکی من دڦیت. و نمو زڦری نک شاگردهیان دیت نمو ههمی دنڦستینه، وی گوته بوترسی: نهغه هو سایه! هوین نهشیان سهعه ته کی د گهل من بمیننه هشیار؟ رابن نهنن؛ دا هوین نهکفته جه پاندنه کی، رح یا چهلنگه بهلی لمش یی لاوازه.

جاره کا دی نمو چوو نڦيڙي بکمت، و گوت: بابو! نهگر چی نهبت تمز ژ ڦی پدراغی ښه خوم، بلا نمو بت یا ته دڦیت. و نمو زڦرښه نک شاگردهیان، و دیت دیسا نمو دنڦستینه؛ چونکی نفرو سکان چاځین وان گران کریون، وی نمو هیلان و بو جارا سییی زڦری دا نڦيڙان بکمت، و نمو ناخفتن دوباره کر، پاشی نمو زڦری نک شاگردهیی خو -یین نفستی!- و گوته وان: نوکه بنن و رحمت بین، دهم هات، و کورپی مروځی دی ته سلیمی گونه هکاران ښته کرن، رابن دا بچین! نی نمو دی من ته سلیم کت نهغه نیزیک بوو.

چاوا عیسا هاته گرتن؟!

دهمی وی نهف ناخفتنه دگوت یه هوذا -کریک ژ دووازه شاگردهیان بوو- و کومه کا بوش یا چه کداران یین کاهن و رتبه رین سرائیلییان هنارتین گه هشته نک وی، و یه هوذا ی گوتبو وان: نهگر ههوه دیت من ټیک

ماچی کر ئمو ئموه وی بگرن..^(۱) پاشی ئمو ب ژۆر کەفت و د گاڤی دا
 ب نک یسوعی قه چوو و سلاڤ دایئ و ماچی کر، یسوعی گوتئ:
 ههڤال! بزجی تول قیترئ یی؟ هنگی ئمو کوما چهکدار هات و یسوع گرت،
 ئیک ژ وان یین کو د گمل یسوعی -کو بوترس بوو- شیرئ خو ئینادهر و
 دربهک دانا بهنیی سهرۆکی کاهنان گوهئ وی بری، ئینا یسوعی فهزمان
 لیکر کو ئمو شیرئ خو بزقرینه د کاڤلانی دا.. و هنگی شاگردیهان ههمیهان
 ئمو هیلاد دهستین وان دا و رهڤین^(۲). و گاڤا وان یسوع گرتی وان ئمو
 بره نک سهرۆکی کاهنان ئموئ پسار ژئ کری: تو مسیحی؟ وی گوت: تو
 یئ وه دبیرئ! و هنگی ژنهکی شاهدیهی ل سهر بوترسی دا کو ئمو ژئ د گمل
 یسوعی بوو، وان پسارا قئ چهندئ ژ وی کر، وی سویند بو وان خوار کو
 نهز قئ زهلامی نانیاسم..

پاوهستانهکا رهخهیی:

بهری ئم بهردهوامیی ب سهرهاتییا گرتنا یسوعی بدهین -وهکی
 ئنجیل قه دگپرت- مه پاوهستانهکا رهخهیی د گمل قئ پشکا مه قه گوهاستی

(۱) معنا: نهرین هاتین دا عیسی بگرن، عیسا نهدنیاسی، لمو یههوزایی نهڤ نیشانه بو
 وان دانابوو.

(۲) ئنجیلا یوجهنایی ل قیترئ سهرهاتییا ب پهنگهکی جودا ژ همر سئ ئنجیلین دی
 قه دگوهیتز، و دبیرت (۱/۱۸-۱/۱۹): گاڤا یههوزا و ئمو کوما د گمل وی ب ژۆرکهفتین
 یسوعی گوتنه وان: هوین ل کئ دگپرتین؟ (معنا: یههوزا ب نک وی قه نهچوو و ئمو
 ماچی نهکر وهکی وی گوتیه وان دئ کم) وان گوتئ: ل یسوعی ناصری وی گوتنه وان:
 نهز ئوم.. ئینا ئمو پاشپاشکی زقرین و کفتنه عمردی، و جارهکا دی یسوعی گوتنه وان:
 هوین ل کئ دگپرتین؟ وان گوت: ل یسوعی ناصری، وی گوتنه وان: نهزئ دبیرمه ههوه
 نهزم ئمو، قیجا نهگمر ههوه نهز دقیم بهیلن دا نهڤه بچن (معنا: حمواریین عیسیایی
 هنگی ده رکفتن و چوون، و نهرهڤین وهکی ئنجیلا مهتایی دبیرت).

ژ سهرهاتییی ههیه؛ دا راستییا مهسهلی بۆ مه ناشکرا بیت. ل سهری دئ
 بیژین: مهسهلا بوون و گرتنا عیسایی -سلاڤ لئ بن- دیروکتی د ناڤ
 بهرپرین خو دا نههلهگرییه، و ژ بلی ئنجیلین فەلان چو کتیبین دیروکتی یین
 هەتا نوکه هاتینه دیتن بهحسێ (گرتن) و (کوشتنا) عیسایی -سلاڤ لئ
 بن- ناکمن، تو دئ بیژی دیروکتی کسهک ب ڤی ناڤی نه‌نیاسیه!

و چونکی ژێده‌ری ئیکانه یی ئەڤ سهرهاتییه ڤه‌گیرایی، کو ئنجیله،
 ب په‌نگه‌کتی علمی یی باوه‌ریتکری نه‌گه‌هشتیه مه^(۱) و قورئان -کیتابا
 خودایی یا ب ڤتکین دورست گه‌هشتیه مه- ب به‌رفره‌هی ئەڤ سهرهاتییه بۆ
 مه نه‌ڤه‌گیرایه و ب تنی ئه‌نجام یی دایه مه، ئم خو نه‌چار دینین کو دان و
 ستاندنی و هه‌ڤه‌رکرنی د ناڤه‌را ریوایه‌تین ئنجیلان دا بکه‌ین؛ دا بگه‌هینه
 نه‌نجامه‌کتی دورست، و دان و ستاندنا مه ل سهر ڤان خالان دئ یا لیڤه
 کری بت:

ئیک: قورئان ب په‌نگه‌کتی بنه‌ر ناشکرا دکه‌ت کو جوهییان پیلان دژی
 عیسایی گیران به‌لی خودی سهرتیرا وان ل به‌ری دا و ئەوا وان ڤیای چئ
 نه‌بوو؛ چونکی خودی ئەو ژ ناڤ وان ڤاکر، و ب نک خو ڤه بلندکر، قورئان
 د ده‌ر هه‌قا وان دا دبیرت: ﴿قَبَسًا نَقَضْتُمْ مِیْنَهُمْ وَكُفِّرْتُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلْتُمْ
 الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلْتُمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا
 ۝ وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَنَّا عَظِيمًا ۝ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
 رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا

(۱) زانای فرهنسی یی ناڤدار دوکتۆر مۆریس بۆکای کتیبیا خو (القرآن والتوراة والإنجیل
 والعلم) ل دۆر ڤی مهسهلی دانایه و نه‌نجامی ئەو گه‌هشتیی نه‌هیه: ب هیزترین ریوایه‌تا
 ته‌وراتی و ئنجیلی ژ لایئ باوه‌ریتکرنا دیروکتی ناگه‌ته لاوازیترین ریوایه‌تا هه‌دیسه‌کا
 پیغه‌مبه‌ری ئیسلامی..

لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا أَتْبَاعُ الظُّلَمِ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٨﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٩﴾ (النساء: ١٥٥-١٥٨) یه‌منی: ژ بهر شکاندا وان بو په‌یمانان و کوفرا وان ب نایه‌تین خودی یین راست‌گویییا پیغه‌مبه‌رتن وی ناشکرا دکه‌ت، و کوشتنا وان بو پیغه‌مبه‌ران ژ زورداری و تمعدایی، و گوتنا وان: دلین مه‌دپیچاینه لهو ئه‌م د گوتنا ته ناگه‌هین، و ئه‌و ب خو ژ بهر کوفرا وان خودی دلین وان یین خه‌تمک‌رین قیجا ئه‌و باوه‌رییی نائینن کیمه‌کا بی مفا تی نه‌بت، ژ بهر قی چهن‌دی مه‌له‌عنه‌ت ل وان کر. هر وه‌سا مه‌له‌عنه‌ت ل وان کر ژ بهر کوفر و بیبه‌ختییا وان ب دویف مه‌ریه‌می قه‌نای، و ئه‌و ژ وی چهن‌دی یا پاقریوو. و ژ بهر وی گوتنا وان ب ترانه‌ک‌رن قه‌گوتی: کو مه‌عیسایئ مسیح کورئ مه‌ریه‌می پیغه‌مبه‌ری خودی یی کوشتی، و وان عیسا نه‌کوشتییه و نه‌هلاویستییه، به‌لکی وان زه‌لامه‌کی وه‌کی وی هلاویستبوو یا ژ وان قه‌ئه‌قه‌عیسایه. و ئه‌وین دبیرن مه‌یی کوشتی ژ جوهییان، و ئه‌وین ئه‌و ته‌سلیم‌کری ژ فه‌لان، ئه‌و هه‌می د ده‌رحه‌قا وی دا ب گومان. و حیبه‌تینه، ژ بلی دویکه‌فتنا هنده‌ک هزاران چو زانین ل نک وان نینه، و ئه‌و د کوشتنا وی دا دپشتراست نینن، به‌لکی ب گومان.

مه‌عنا: قورئان خوانده‌قانی خو پشتراست دکه‌ت کو جوهییان عیسا نه‌گرتبوو و نه‌کوشتبوو -وه‌کی ئه‌و دبیرن- و جوهی و فه‌له‌پیکفه‌ د قی مه‌سه‌لی دا ب گومان و حیبه‌تینه.

دو: ئنجیلین فه‌لان ب خو ژ د گهل وی ده‌ستیقه‌دانئ ئه‌وا وان ل دویف دلئ خو تیدا کری، هیشتا هنده‌ک شوینخه‌رتوکتین راستیی تیدا ماینه، و ژ وان راستییان ئه‌وه‌کو به‌رگه‌ریان جوهییان بو گرتنا عیسایی ب شه‌قی بوو، و قورئان ناشکرا دکه‌ت کو ده‌می عیسا هاتییه بلندک‌رن ئه‌و یی نفستی بوو ده‌می دبیرت: ﴿إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَىٰ- إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ﴾ (آل عمران:

(۵۵) یه‌عنی: ده‌مئ خودئ گوتییه عیسایی: ئەز دئ ته ستینم و ته ب نک خوڤه بلندکم، و دئ ته ژ وان یین کافری ب ته کری پاقر و پرگارکم... و په‌یقا (متوفیک) ئەوا د نایه‌تئ دا هاتی بارا پتر ژ زانایین قورنانتی^(۱) دبیرن: مه‌به‌ست پئ نغانده، و پتر ژ جاره‌کئ ئەف په‌یقه بو نغاندنئ د قورنانتی دا هاتییه، وه‌کی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَتَوَقَّعُكُمْ بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ﴾ (الأنعام: ۶۰).

و ﴿اللَّهُ يَتَوَقَّى الْأَنْفُسَ مِنْ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ (الزمر: ۴۲).

و پیغه‌مبه‌ر ژئ -سلاف لی بن- د ه‌دیس‌ه‌کا خوڤ دا دبیرن: ((النوم أخو الموت)) خو‌و برا‌ین مرئییه^(۲).

مه‌عنا: ل ده‌مئ نفستئ خودئ عیسا راکربوو، و ئەگه‌ر هات و ئەف بو‌چوونه یا دورست بت ه‌زر دئ بو‌هندئ چت کو دبت گوتنا ئنجیلی یا دورست بت ده‌مئ فە‌دگیت کو ئەف سه‌ره‌اتییه ل دره‌نگی شه‌ف چیبوو‌بوو.

سئ: زانایین ئیسلامئ ب پشتراستئ فە‌ پشته‌فانییا وئ گوتئ نه‌کریه یا فە‌له د ئنجیلین خوڤ دا دبیرن کو هم‌واریه‌کئ عیسایی ئیخباری لی دایه و ئەو دایه‌گرتن، به‌لکی ئەو ه‌زر دکمن (باوه‌ری) و (عه‌داله‌تا) هم‌وارییان ه‌ه‌ی ژ هندئ مه‌زنتره‌ کو ئیک ژ وان بو‌سیه‌ ده‌ره‌مه‌ین زیقئ پیغه‌مبه‌رئ خودئ یی وان ب دلئ خوڤ باوه‌ری پئ ئینای بده‌ته‌گرتن دا بیته‌کوشتن!

پشتئ هنگی مه‌ حه‌قئ ه‌ه‌ی پس‌یار بکه‌ین: ئەگه‌ر یه‌هوودایی هم‌واری ئیخباری ل عیسایی کربت و جه‌ئ وی نیشا دوژمنین وی دابت، چاوا دئ

(۱) وه‌کی نین که‌ئیر ژ تفسیرا فئ نایه‌تئ دا فە‌دگوه‌یزت.

(۲) داره‌قوطني فە‌دگوه‌یزت.

عیسا بیژتی: (یا صاحب) ئی هه‌قال، ل وی ده‌می وی ئمو نیشا کافران دای؟ و ئمو دوازه کورسییین بو وان ل عسمانی هاتینه‌دانان دا ئمو ل نک عیسایی ل سهر پروینن -وه‌کی ئنجیل دبیت- کو مزگینی بو وان پی هاتبوو دان، دی چ لی ئین؟ دی بنه یازده، یان ئیک ژ وان دی مینت قالا؟!

چار: ئموین هاتین دا عیسایی بگرن و بو حاکمی بیهن، عیسا نه‌نیاسی، له‌و وان شاگرده‌یه‌کی عیسایی د گهل خو بر دا ئمو وی نیشا وان بده‌ت، وه‌کی ئنجیل قه‌دگپرت و مه‌ به‌ری نوکه قه‌گپرای، و پشتی ئمو چوینه وی جهی یی عیسا و هه‌وارییین وی لی (مه‌تتا و مرقس و لوقا) دبیتن: یه‌هوذا چو یه‌سووع ماچی کر؛ دا ئموین د گهل وی هاتین یه‌سووعی بنیاسن و بچن بگرن.. و وه‌سا چیبوو. و (یووحه‌ننا) دبیت: نه‌خیر! گا‌فا یه‌هوذا‌ی یه‌سووع دیتی ره‌ق راوه‌ستا و حیه‌تی بو.. هنگی یه‌سووع ب خو ب نک وان قه‌ چو و گو‌ت: ئه‌زم یه‌سووعی ناصری ئه‌وی هوبن لی دگه‌پیتن! ئه‌ری کیژ ریوایه‌ت یا دورسته؟ ما ئه‌قه نه‌ هه‌ق‌د‌ریه د مه‌زنترین مه‌سه‌لی دا؟

ئه‌گه‌ر بیژین: ریوایه‌تا (مه‌تتای) و هه‌ردو هه‌قالین وی یا دورست بت تیبینییا مه‌ یا سییی یا بۆری دی جهی خو‌گرت، و ئه‌گه‌ر ریوایه‌تا (یووحه‌ننای) یا دورست بت دی ژئی ئیته زانین کو تشته‌کی وه‌سا یی چیبوی کو یه‌هوذا د قی مرو‌قی دا یی کو دبیت: ئه‌ز یه‌سووعی ناصریه‌، که‌فتبه‌ گومانی، له‌و سی جارن وی گو‌ت: ئه‌ز یه‌سووعم، وان باوه‌ر نه‌کر، و یه‌هوذا نه‌چو وی ماچی بکه‌ت دا ئیلچی بین وی بگرن.

ه‌سیار ل قی‌ری ئه‌قه‌یه: ئه‌ری ئمو تشتی عه‌جیب یی چیبوی چ بو؟

ب تنی د دهست مه دا ههیه بیژن: خودی (شوبه) هاقیتته سهر
 حهواریهکی و ئهو وهکی عیسایی لی کر -وهکی قورئان دبیرت- و عیسا
 ژ ناڅ وان راکر، و یههوذا ب ځی چهندی حمسیا -دویر نینه ژ هژمارا وان
 یا کیم زانییت- لهو د جه دا راوهستیا نهدا و نهستاند.

پینج: ئنجیل ناشکرا دکهن کو بهری بته ئهو شهقا عیسا تیدا هاتییه
 گرتن وی گوتبوو ههقالین خو: هوین ههمی ئهڅ شهقه دی د من دا کهڅنه
 شکي، و گاڅا ههقالی وی یی ژ ههمییا نيزیکتر بوترسی گوتییی: نهگهر
 ههمی د ته دا بکهڅنه شکي نهز ناکهڅمه شکي، وی گوتی: هتا دبه سپیده
 سی جارن تو دی د من دا کهڅییه شکي و دی حاشاتییا من کی.. ئهړی
 ما ئهڅه نهنیشانا هندیه کو موعجزهیهکا و هسا دی چی بت کو حهواری
 -د گهل باوهرییا وان یا مهزن- دی کهڅنه شکي و باوه ژ چاځین خو ناکهن؟

شمس: ژ گوتنا ئنجیلی ناشکرا دبت کو حاکمی رومانی ب خو ژی
 عیسا نمدنیاسی، لهو دهمی ئیلچییان ئهو بریه نک وی گوتی: تویی
 مهلکی جوهییان؟ یان: تویی زهلامی جهلیلی، وی گوت: تو وه دبیرتی!
 مهعنا: جوهی و رومانی همدو د وی دا کهفتبونه شکي و ئهو ب دورستی
 نمدنیاسی.

هفت: ل دور دووماهییا یههوذا یی خائین (ل دویڅ گوتنا ئنجیلی)
 کتیبین فیلان یین کهفتینه ههڅدرییی، ئنجیلا مهتتای دبیرت: پستی وی
 یهسوع نیشا جوهییان دای ئهو پهشیمان بوو و ههر سیم زیقین وان
 زځړاندنهڅه، بهلی وان ئهو زیڅ ژی وهرنهگرتن، لهو وی ئهو زیڅ هاقیتنه بهر
 وان و چوو خو خندقاند..^(۱) بهلی (أعمال الرسل)^(۱) ناشکرا دکهت کو ئهو

(۱) ئنجیلا مهتتای: ۲۷/۳-۶.

ژ څی کارې خو پشتمان نه‌بوو، و نهو زیځین وی ب خیانه‌تې وهرگرتین
نه‌هاڅیتن بهلکی چوو بیستانهک بو خو پټ کړی، و روژه‌کټی ده‌مې نهو د ناف
بیستانی دا نهو کهفت و زکې وی دریا!!

پیکا نه‌خو‌شیان:

مه‌خسدا مه پټ نهو پټکه یا کافران عیسا -ل دویف هزرا ننجیلې- لټ
بری هتا نهو گه‌هاندیبه وهریسی قناره‌کړنې.. و ل ځیرې ژې نهو دې گوتنا
ننجیلې ب کورتې څه‌گټرین: دا بزاین کانی نهو چ دبټرت.

خودانین ننجیلان دبټرن: پستی وان یه‌سوع گرتی وان نهو بره مالا
(قه‌یافای) سه‌روکټی کاهنان، و ل وټرې مه‌که‌مه پټ هاته‌کرن، و حوکم
ب کوشتنې ل سه‌ر هاته‌دان، و ل ده‌مې مه‌که‌مې سه‌روکټی کاهنان گوتې:
تویی مه‌سیح کوړې خودې؟ وی گوت: تو وه دبټرې!

پستی حوکم ب مرنې ل سه‌ر وی هاتیبه‌دان وان تفکرې و کولم و پټن
لټ دان، و ب ترانه‌څه گوتنې: بیژه مه نهی مه‌سیح کانی کی بوو ل ته دای؟
و گاڅا بوویه سپټده جو‌هییان یه‌سوع گرتدا و بر تسلیمی بیلاتسی
کر.. بیلاتسی گوتې: تویی مه‌لکې جو‌هییان؟ وی گوت: تویی وه دبټرې! و
هنگی کاهنان بیبه‌ختیېن خو دژې وی ب رټز دکرن، و وی خو بټی ده‌نگ
کریوو، ئینا بیلاتسی گوتې: ما ته گوه لټ نابت نه‌څه یټن چ شاهده‌ییې
ل سه‌ر ته ددهن؟ بهلې هه‌ر وی ده‌ی نه‌کر، لهو حاکم گه‌لهک ژ وی
عه‌جټیگرتی بوو..

پستی حوکم ب کوشتنې ل سه‌ر وی هاتیبه‌دان له‌شکه‌ری نهو گرت و بره
نا‌شاهیېی حوکمه‌تې، و ل وټرې وان جلکټن وی ژ به‌رکرن و کراسه‌کټی سوړ

کره بهر و دهستکهکي سترپيان وهکي تاجي چيکر و دانا سهر سهری، و دارهک کره د دهستی وی یی راستی دا و خو بو چه ماندن و گوتن: سلاش نهی مهلکی جوهییان! و تفکری، و دار ژئ ستاند و ل سهری دا، و پستی تیر ترانه بو خو پی کرین وان نهو کراس ژ بهرکر و جلکین وی کرنه بهر و بو هلاویستن بر.

پستی ل سهر خاچی ژي تیر ترانه پی هاتینه کرن، و پستی نیقرویا نهینی نهو هاته قناره کرن، پستی وی ب دهنگهکي بلند کریه هوار: خودای من خودای من بوجی ته نهز هیلام!

پستی رحا وی هاتیستاندن لهشی وی هاته قشارتن^(۱)، و پستی قشارتن وی ب سی رۆژان، ل سپیدهیا ئیک شهنی نهو ژ گۆرا خو رابوو و چوو عسمانی..

پاوهستانهکا دی یا په خنهیی:

نهفه ب کورتی ریوایه تا ئنجیلی بوو بو کوشتن و هلاویستن و رابوونا عیسی، نهو باوهرییا فهلاییا نهقرۆ ههمی ل سهر رادوهست، و پستی مه نهو قهگوهاسی دا بهری خو بدهینی کانی چ راستی بو ههیه..

ل قیری ژي نهو دی گوتنا خو ل سهر چهند خالهکان لیکهکهین:

(۱) قشارتن وی ل وی جهی بوو یی نهو لی هاتییه کوشتن، و چونکی جوهییان هزر دکر نهو هاتییه کوشتن عیسییه وان جهی قهری وی کره جهی گلشی باژیری! و پستی سیسد سالان دهمی باژیر کفتیه دهستی فهران وان کنیهک ب نافی (کنیسه القیامه) ل ویری نااگر، و وان قیلا جوهییان (صخره) پیشه کره جهی گلشی باژیری.. و کافا باژیر کفتیه ژیر عدالته ئیسلامی موسلمانان نهیلا کس ژ همدو لایان جهین پیروز یین لای دی ب فان پیسه کاران بهرمینت، و دبیتن: عومهری ب خو ب لفکا کراسی خو گلش ژ (صخری) قمالی.

ٹیپک: نگہر مروث پسپاری ژ فہلہ یہ کی بکمت و بیژتتی: بۆچی خودایی
 ھەوہ یەسووع ل سەر پەنگی مروثی ھاتە خواری و خو ب دەستین مروثان دا
 کوشتن؟ ٹیکسەر ئەو دئ بیژت: دا ئەو گونەھا مە ژ سەر مە پراکەت..^(۱) و
 نگہر بیژیی: کیژ گونەھی؟ ئەو دئ بیژت: ئەو گونەھا بابی مە ئادەمی و
 دەیکا مە ھەوایی کری دەمی ژ وی داری خواری یا خودی گوتیی: ژئ
 نەخۆن؟

و نگہر تول پەرتووکا وان یا پیروژ بزقیری دئ بینی ئەو ل جہەکی^(۲)
 ب ئاشکەرای دبیژن: ((ئەو نەفسا خەلەتیی بکمت ئەو دمرت، کور چویی
 ژ گونەھا بابی ناھلگرت، و باب چویی ژ گونەھا کور ناھلگرت، باشیا
 مروثی باش بۆ وییە، و خرابیا مروثی خراب ل سەر وییە، قیجا نگہر
 مروثی خراب ژ ھەمی خەلەتین خو یین وی کرین زقیری، و فەرمانین من
 پاراستن، و دادی و کاری راست کر ئەو دئ مینتە زیندی و نامرت..)).

ل جہەکی دی^(۳) ھەر ئەف پەرتووکا (پیروژ!) قتی گوتنا خو دھەرفینت
 دەمی دبیژت: ((ل سەر دەستی مروثەکی -کو ئادەمە- گونەھ ب سەر
 عالەمی دا ھات، و ب ھاتنا گونەھی مرن ھات، و مرن ل سەر ھەمی
 مروثان فەربوو؛ چونکی ئەو ھەمی گونەھکار بوون)) قیجا ل شوینا خودی مە
 ھەمییان بمرینت وی (کورئ خو یەسووع) ھنارت دا ئەو ب دەستین مروثان
 بیژە کوشتن و پیش مەقە بیتە قوریان و گونەھی ژ سەر مە پراکەت^(۴).

(۱) ئنجیلین وان ل پتر ژ جہەکی قتی نگہری بۆ کوشتن و ھلاوستنا عیسایی سلاٹ لی بن-
 ددان.

(۲) ژ (سفر حزقیال): ۲۱-۲۰/۱۸.

(۳) الرسالة إلى مؤمني روما: ۱۲/۵.

(۴) التفسير التطبيقي للكتاب المقدس، بپ ۲۳۸۸.

ڦٽيجا نزا ل نڪ خودي کيڙ گونمه مهنتره: ڪو ئاڊهم ڙ ڊارهڪا بههشتي
 بخوت، يان ڙي مروڦ ڪوپي وي رهزيل ڪهن و بڪوڙن و بهلاويسن؟!
 دو: من گرتي مه باهر ڙ ڦٽي چيڦانوڪا بوري ڪر، چيڦانوڪا گونمهڪاريا
 نفسي مروڦي ڙ بهر گونمه ئاڊهمي، نهرئ بوجي نهڦ گونمهه ب ڪوشتنا
 هابيلي ڪوپي ئاڊهمي رانهبوو، بوجي دي ب ڪوشتنا عيسايي رابت نهوي
 پستي ئاڊهمي ب هزاران سالان هاتي؟ نهڦه چ ڪوڪمهڪي ڦاڙيهه؟! و پستي
 هنگي نهڦه چ عدالته خودي دڪت گونمهڪاري ب خو بهيلت و ٽيڪي دي
 يي پستي وي ب هزاران سالان بيت پيش گونمه وي ڦه جزا بدهت؟
 سي: مه دڦيت پسار بڪهين: نهرئ ئاڊهمي و حموياي دهمي گونمه
 ڪري نهو ڙ گونمه خو پمشتيمان بوون و توهر ڪر يان نه؟ نهگهر بيڙن: نه.. دي
 ڪتيا خو يا پيروز درهوين دهرتخن، و نهگهر بيڙن: نه.. چو مهنا بو ڪوشتن
 و هلاويستنا عيسايي نامينت: چونڪي دڦيت هنگي بيڙن: وي خو گوري
 گونمههڪا ڙي چويي ڪر!

چار: فهله دبيڙن: يهسووع ڙ دو تهبيعهتان يي پيڪهاتيهه: تهبيعهتي
 خودايي (لاهوتي) و تهبيعهتي مروڦي (ناسوتي)، و دا نهو ڦٽي گرني
 ل بهر مه ڦهڪهن ڪاتوليڪي دبيڙن: وهڪي ٽيڪهليا رحي د گهل لهشي، و
 نهروڏوڪس دبيڙن: وهڪي ٽيڪهليا ٺاڦي د گهل ماستي.. و نهگهر تو بيڙيهه
 وان: نهرئ نهوي هاتيهه ڪوشتن کيڙ تهبيعهتي وي بوو؟ نهو دي بيڙن:
 تهبيعهتي وي يي ناسوتي بوو.

نم دبيڙن: نهگهر راست بت نهو هاتيهه ڪوشتن دڦيت هردو تهبيعهتين
 وي هاتيهه ڪوشتن و صهلبڪرن؛ چونڪي نهخوشي دهمي دگهته لهشي رح ڙي

پئی دئیشته و ئهو تشتی دگهته ئاقتی دگهته ماستی ژی.. و نهفه یا
به‌رعقل نینه؛ چونکی ئهو خودایینیا مروڤ بشیتنی نه‌خودایینییه.

پینج: مه دڤیت پسیاره‌کی بکهین: ئه‌ری کوشتنا مه‌سیحی ب دلنی وی
بوو یان نه؟

د ئنجیلی دا هاتییه کو به‌ری یه‌سووع بیته‌گرتن وی نفیژ دکر و دگوت:
(بابۆ نه‌گهر چی بیت بلا ئه‌ف په‌رداغه د سهر من را ببۆرت))، و وی شه‌فتی
همه‌ییی ئهو یی غه‌مگین بوو و نه‌دشیا بنقت، و دگوته شاگرده‌ییتن خو: بو
مرنی ئه‌زی خه‌مگینم! مه‌عنا: ب دلنی وی نه‌بوو ئهو بیته‌گرتن، و د گهل
هندی ژی ئهو هاته‌گرتن، قیجا نزا چاوا ئهو دنی خودی بت؟ و نه‌گهر
ب دلنی وی بت ئهو هاتبه‌گرتن بوچی دنی جوهییان (یان یه‌هوودای)
تاوانبار کهین؟

شمش: ژ راستیین دیروکی ییتن ئاشکه‌رایه کو فه‌له ب خۆ ل سیسه‌د
سالتین ئیککی ژ دیروکا وان -و پشتی هنگی ژی- د مه‌سه‌لا کوشتن و
هلاویستنا عیسایی دا ل سهر ئیک بوچوونی نه‌بوون و گه‌له‌ک کۆم و
ده‌سته‌ک د ناڤ وان دا هه‌برون دگوتن: عیسا نه‌هاتییه کوشتن و هلاویستن.

(الاب فرنیسیس) دیژت: ل سه‌دسالتین ئیککی ده‌سته‌که‌ک د ناڤ فه‌لان
دا هه‌بوو دگوتنی: (دۆسیت) وان دگوت: عیسایی مه‌سیح نه‌هاتییه کوشتن
به‌لکی ئیککی دی ل شوینا وی هاتبوو گرتن و کوشتن و ئهو بوو عه‌سمانی
یی هاتییه بلندکرن.. و پشتی فه‌گی‌رانا قی بوچوونی (الاب فرنیسیس) په‌خننی
لی دگرت!

گه‌له‌ک ده‌سته‌کین دی ژی د ناڤ فه‌لان دا هه‌بوون باوه‌ری ب کوشتنا
مه‌سیحی نه‌دئینا، و کتیبین دیروکی ناڤین وان فه‌دگپرن، و گه‌له‌ک جاران

زانایتن دینى فەلان دەمى رهخنى ل (سەرداچوویان) دگرن ناڅین وان
دەستەکان څەدگوهیتن یین کو باوەرى ب سەلبکرنا مەسیحى نەدینا.

ئنجیلا (بەرنابایى) ژى ئەوا فەلین ئەقرو باوەریی پى نائین
ب ئاشکەرایى باوەریی ب خوداینى و کوشتن و سەلبکرنا عیسایى نائینت،
و ئەو دبیترت: خودى ھندەک ملیاکەت د ھەوارا مەسیحى ھنارتن و وان
مەسیح بلندکرە عەسمانى سىی، و جوھییان مروڤەکتى دى یى وەكى
مەسیحى (و ئەو دبیترت: ئەو مروڤ یەھوودا بو) گرت و ئەو بر کوشت^(۱).

حەفت: باوەرییا سەلبکرنا (خودى) باوەرییەکا (وەئەنى)یە، بەرى فەلان
ل نک ھندوک و چینیان ھەبوو، ھندوکەن دگوت: کرشنا کوڤى نەخرى یى
خوداوەند فشنوى بوو، کرشنا ھات و خو دا کوشتن دا گونەھین خەلکى ژى
ببەت، و (بۆڤیان) دگوت: بۆذا خودى ژى بوو و مروڤ ژى بوو، ئەو ھات و
خو کرە قوریان دا خەلکى ژ گونەھان پاڤر بکەت.. و ئەڤە ھندى دگەھینت کو
باوەرییا فەلان ب (خوداینىیا عیسایى) و (ھلاویستن و خوڤۆریکرنا وى)
باوەرییەکا (وەئەنى)یە، و ب یتکا کافران یا ھاتییە د ناڤ فەلان دا.

قورئان و دووماھییای عیسایى:

قورئان د دو جەھان دا ب ئاشکەرایى دبیترت کو عیسا -سلاڤ لى
بن- ب دەستین دوژمنین وى نەھاتییە گرتن و کوشتن وەكى ئسرائیلی ھزر
دکەن، بەلکى خودى ئەو -ب رەنگەکتى پەردەدەر- ژ دەستین نەیارین وى
پزگارکر، بەلکى قورئانى ب بەرفرەھى نەگۆتییە کانتى خودى چاوا ئەو
ژ دەستین وان رزگار کرییە، ب تنى ئاشکەرا دکەت کو ئەوین کوشتنا

(۱) ل دۆر بەرنابای و ئنجیلا وى پرتە: پەرتووکا (المسیحیة) یا د. أحمد شلبی، بپ ۱۸۵-

عیسایي خواستی و کار بۆ کری د وی دا کهفتنه شکي و مسهله ل بهر وان ئالۆز بوو، و خودی عهبدی خو عیسا بلندکره عسمانی، قورئان دبیرت: ﴿وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظُّلُمِ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ۖ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝﴾ (النساء: ۱۵۷-۱۵۸) یهعنی: ژ بهر وی گوتنا وان ب ترانه کرن شه گوتی: کو مه عیسایي مسیح کورئ مهربه منی پیغه مهربی خودی یی کوشتی، و وان عیسا نه کوشتیه و نه هلاویستیه، بهلکی مسهله ل بهر وان بهرزه بوویه، و نمو هه می د دهرحه قا وی دا ب گومان و حیهینه، ژ بلی دویکهفتنا هندهک هزاران چو زانین ل نک وان نینه، و نمو د کوشتنا وی دا دپشتراست نین، بهلکی ب گومانن. بهلکی خودی نمو ب نک خو شه یی بلندکری، و نمو ژ کافران یی پاقرکری، و خودی د ملکي خو دا یی زال بوویه، و د کار و ریشه برنی دا یی کارینه جه بوویه.

و چونکی قورئان ل جهه کی دی په یفا (متوفیک) بهری (ورافعک إلی) بۆ عیسایي ب کار دئینت ده می دبیرت: ﴿إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمْ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝﴾ (آل عمران: ۵۵) هندهک زانایین موسلمان بۆ هندی چوون کو عیسا یی مری مرنه کا تبهیعی، پاشی رحا وی بۆ عسمانی یا هاتییه بلندکرن^(۱)، بهلکی ئەف بۆچوونا هه یا د جهی خو دا نینه، و یا دورست نمو عیسا -سلاط لی بن- ب ساخی ب رح و لاش شه بۆ عسمانی یی هاتییه بلندکرن، و ئەفه ئیک ژ وان

(۱) ل دۆر قی هزر و بۆچوونی برینه: کتیب (المسیحیه) یا د. أحمد شلبی، بپ ۳۷-۵۲.

موعجزه‌یانه ییتن خودی ب تاییه‌تی داینه وی.. و مه‌خسه‌د ب په‌یفا (متوفیک) وه‌کی به‌ری نوکه ژی مه‌ قه‌گتیرای نقاندنه، یه‌عنی: ده‌می‌ نه‌و هاتییه‌ بلندکرن نه‌و یی‌ نفستی بوو. و ناشکه‌رایه‌ کو ئیک ژ نیشانتین مه‌زن ییتن هاتنا رۆژا قیامه‌تی نه‌وه‌ عیسا -سلاڤ لی‌ بن- ژ عسمانی دی‌ ئیته‌ خواری و نه‌و و (محمد المهدی) پیکفه‌ دی‌ (ده‌ججالی) کوژن، و پشتی نه‌و ژییی‌ خۆل عهردی دپۆرینت دی‌ مرت مره‌کا ته‌بیعی^(۱).

ژییی عیسی‌ و سالۆخه‌تین وی:

د قورئانی و حدیسان دا نه‌هاتییه‌ کانئ عیسا پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی‌ بن- ل سالا چه‌ندی هاتبوو سه‌ر دنیا یی و چه‌ند سالان ل دنیا یی مابوو، و کانئ ژییی وی ل ده‌می نه‌و هاتییه‌ بلندکرن چه‌ند بوو، و د ژێده‌رتن فه‌لان ییتن نوی دا هاتییه‌ کو بوونا عیسی‌ی -سلاڤ لی‌ بن- ل سالا پینجی یان شه‌شی به‌ری زاینی بوو، و ده‌ستپیکا خزمه‌تا وی (پیغه‌مبه‌رینیا وی) ل سالا (۲۶ یان ۲۷) ی بوو، و کوشتن و رابوونا وی ل سالا (۳۰) ی بوو^(۲). و نه‌گه‌ر نه‌ف دیروکه‌ ددورست بن مه‌عنا: ده‌می عیسا هاتییه‌ بلندکرن ژییی وی ل دۆریت (۳۵) سالییی بوو.

ژ هنده‌ک زاناییتن موسلمان دئیته‌ قه‌گه‌استن کو ژییی عیسی‌ی ل ده‌می بلندکرنی (۳۳) بوو، و نه‌و دبێژن: پشتی عیسی‌ی ب پینج سالان ده‌یکا وی مه‌رم ل (۵۳) سالییی چوو بوو به‌ر دلۆفانیا خودی^(۳).

(۱) حدیستین هاتنه‌ خوارا عیسی‌ی ژ عسمانی ل دووماهییا زه‌مانی بوخاری و موسلم قه‌دگوه‌ژن.

(۲) برینه: التفسیر التطبیقی للکتاب المقدس، بپ ۱۸۶۰-۱۸۶۱.

(۳) برینه: البداية والنهاية ۹۴/۲-۹۵.

ل دۆر سالۆختین عیسایی -سلاڤ لی بن- پیغه مبهری مه -سلاڤ لی بن- د چهند حمدیسه کان دا ناشکرا دکهت کو وی ل شهقا معراجی عیسا دیتبوو و نهو مروقه کی ناخنچی بوو ب بهژنا خوڤه، نه یی کورت بوو نه یی دریژ، و پهنگی وی یی سوو بوو تو دا بیژنی وی گاقی ژ سهرشوینی ده رکه فتوو، یی سهر خهلهک بوو و ناڤ ملین وی دپان بوون..^(۱)

تهورات و مرگینیدانا ب موحه ممدی^(۲):

نهوین خو ب دوکهفتی بو عیسایی -سلاڤ لی بن- دزانن ل وی باوه رینه کو پهرتوکا وان نهوا ب ناڤی (په رتوکا پیروژ) دئته ناسین بهحسی هژماره کا سهرهاتیپین دیروکی کرییه هیشتا نهو چی نه بووین، وهکی: سهرهاتیپا (قوورش)ی و (بختنصر)ی و هژماره کا سهرهاتیپین دی.. و نهڤ چهنده ل بهر مه موسلمانان نه تشته کی غریبه؛ چونکی مه باوه ری ههیه کو ئیک ژ بهرچاقتین نیشانین پیغه مبه رینیا پیغه مبه ران نهوه خودی وان ب هندهک سهرهاتیپین دیروکی ئاگه دار دکهت بهری چی ببن، بهلی پسیارا مه ژ وان نهڤهیه:

نه ری کیتابا ههوه بهحسی پیغه مبه ری ئیسلامی ژی -چ ب باشی بت چ ب خرابی- کرییه یان نه؟

نهگه نهو بیژن: نه! نه دئ بیژن: نه ری ما ستاندنا ئورشه لیمی چهند ساله کان ژ لایستی (قوورش)ی ڤه مهزنتره ژ ستاندنا وی و (مصر)ی و

(۱) بوخاری فان حمدیسان فمدگو هیتز.

(۲) کتیه کا تاییهت ب ناڤی (په رتوکا پیروژ و مرگینیدان ب هاتنا موحه ممدی سلاڤ لی

بن) مه ههیه ل سالا ۲۰۱۲ هاتیوو چاپکرن.

گهلهک وهلاتین دی ژی ژ لایئ تاکیرتن پیغه مبهري ئيسلامی شه؟ نه شه
ئیک...

یا دووی: قورئانا مه ل گهلهک جهان ئاشکهره دکهت کو موسا و
عیسایي همر دویان -سلاٹ لی بن- مزگینی ب هاتنا پیغه مبهري ئيسلامی
یا دایه ئسرائیلییان و سؤزا ژ وان وهرگرتی کو همر جارهکا ئهو پیغه مبهري بیت
ئهو ب دویف بکهشن و باوهریی پی بینن، و دیروک ئاشکهره دکهت کو
ل دهمی هاتنا پیغه مبهري ئيسلامی جوھی و فیلان د ناچهرا خو دا و د ناٹ
وان مللهتین ل دهور و بهرتن خو ژی دا، بهلاٹ ذکر کو نیزیکه پیغه مبهري
بیته هنارتن.. پاشی پشتی ئهو پیغه مبهري هاتی و وان باش زانی کو نه شه
ئهو پیغه مبهري وان خو بی دهنگ کر و کافری پی کر، و ئیدی نهگوتن:
نیزیکه پیغه مبهري بیت!!

مرؤف نهگهر ل کیتابا ئسرائیلییان یا نوکه بزقیرت و د گهل وی
دهستیهدان و گوهرینتن بهردهوام یین هتا نهفرو ژی ئهو ل سهر دکهن؛ دا
راستی پی ل بهر خه لکی قشترین بهلی هیشتا شونخه رتوکتین فان مزگینیدانان
تیدا دئاشکهرانه، و ل قیرتی ئهم دی هندهک دهقین په رتوکا وان یا پیروژ
ل بهر چاٹ دانینن بو هندی دا بزانیان کو قورئان یا حق بوویه دهمی گوتی:
پیغه مبهري ئيسلامی ب ناٹ و سالوخت د تهوراتی و ئنجیلی دا هاتییه..

ل سهری دی بیژن: (په رتووکا پیروژ) ب خو ئاشکهره دکهت کو همدرو
پیغه مبهري ئسرائیلییان یین مهزن مللهتی خو ئاگه هدار کرینه کو
پیغه مبهري یان مهله کووتا خودی -وهکی ئهو دیژن- دی ژ وان ئیته ستاندن
و بو ملله تهکی دی یی بیانی ئیته دان، ملله تهکی و هسا کو ژ دهرحق بیته ده
و کاری پی بکهت.. بو نمونه:

۱- د (سفر التثنية) دا (۱۵/۱۸) نهټ گوتنا موسا پټغمبهري هاتييه: ((خوداي ته -و گوتن بو ملله تي اسرائيليه- د نيڅا برايټن ته دا -و برايټن اسرائيليان ئيسماعيلينه- پټغمبهريه كي وه كي من دي دانت^(۱))).

۲- د (سفر التثنية) دا (۲۱-۱۷/۱۸) هاتييه موسا دبټرت: ((خود دي گوته من: د ناڅهرا برايټن ته دا پټغمبهريه كي وه كي من -وه كي موسايي- نهز دي دانم هوين دي گوهداريا وي كه من...)) و نهگهر نهو بټرن -وه كي دبټرن- مهخسد ب وي پټغمبهري عيسايه، دي بټرن: (سفر التثنية ۱۰/۳۴) دبټرت: پستي موسايي چو پټغمبهريه وي د ناټ اسرائيليان دا رانه بوينه.

۳- د (انجيل متي) دا ۴۳/۲۱ نهټ گوتنا عيسايي -سلاټ لي بن- هاتييه: ((لهو نهز بو هموه -و ټاخفتن بو اسرائيليانه- دبټرم: هندي مهله كووتا خودتپه دي ژ هموه ئيته ستاندن و نهو بو ملله ته كي كاري ب بهري وي بكهت دي ئيته دان)) و مه حقي هي پسيارا شروقه كه رټن ننجيلي بكهين: نهري نهو مللت دي كي بن؟

پستي ټي دي بټرن: ل ده مي هاتنا عيسايي -سلاټ لي بن- اسرائيلي ل هيڅيا سي كه سان بوو: ئيليائي، و مسيحي، و پټغمبهري.. و نهگهر يه حيا پټغمبهريان يووحننا، ئيليا بت وه كي ننجيلا مه تتاي ۱۴/۱۱ و ۱۳-۱۰/۱۷ ديار دكهت، و نهگهر عيسا مسيح بت وه كي ننجيلا مه تتاي

(۱) ب ټي رهنكي د چاپا (۱۹۹۰) دا هاتييه، و ده مي خودانټن كيتا بي زاني نهټه به حسي پټغمبهري ئيسلامييه رابون د چاپا (۱۹۹۲) دا (كتاب الحياة) ته حريفه كا ناشكرا ل سمر ده قتي وي كر دا ب ټي رهنكي لي بيت: ((خود دي د ناټ هموه دا پټغمبهريه كي وه كي من دي دانت)) و ته حريف ژ هندي ناشكرا تره مروټ ته علقتي ل سمر بدهت.

۱/۱ دبېژت، نمرې نمو پټغه مېهرې دی، یې ئسرائیلیان چاقه پټیې بۆ دکر
دئ کی بت؟

و (سفر التکوین) ۱۸/۱۷-۲۰ ناشکرا دکەت کو ئیبراهیمی دوعایه ک
بۆ کوړئ ئیسماعیلی ژ خودئ کر، ئینا خودئ گوټی: ((یا ته څای بۆ
ئیسماعیلی من گوړه لی بوو، ئەز دئ وی پیروژ کم، دئ بهری ژ وی دهم و
دئ وی گه لهک بۆش کم، دوازه سهروک دئ وی بن و ئەز دئ وی که مه
نومه تهکا مەزن)) و ده قا عبری یا تهوراتی دا هاتییه: ((ئەز دئ وی زیده
کم ب مادما دی)) و نمو په یقا ل دووماهییی زارکرنا عبرییه بۆ په یقا
(موحه ممد) یا عه ره بی^(۱).

د (سفر التثنیه) دا ۲/۳۳ هاتییه، دبېژت: ((خودئ ژ سینائی هات، و
ل ساعیرئ هاته هنداشی وان، و ل چیا یی فارانی برسی.)) د څی پارچه یی
دا ئیشاره تهکا ناشکرا بۆ پټغه مېهرې ئیسلامی هاتییه دان.. ده می دبېژت:
خودئ ژ سینائی هات، مېهست پی دانا تهوراتییه بۆ موسایی چونکی
سیناء نمو چیا بوو یی خودئ لی د گمل موسایی ناخفتی. و ده می دبېژت:
ل ساعیرئ هاته هنداشی وان، مېهست پی دانا ئنجیلییه بۆ عیسایی، ژ بهر
کو (ساعیر) ناڅی وی چیا یه یی دکه څیته نیزیکی باژتړی (الناصره) نمو

(۱) قورئان ژی د (سورة البقرة) دا نایه تین (۱۲۷-۱۲۹) ناشکرا دکەت کو ئیبراهیمی دوعا
ژ خودئ کرن کو نمو پټغه مېهره کی د ناڅ دوونده ها ئیسماعیلی دا بهنیرت. ژ لایه کی دی څه
هنده ک زانایین جوهییان پستی موسلمان بووین -وه کی سیدا رحمت الله الهندی دبېژت-
وان ب خو دیارکر کو نه څی بهحسی وی هاتییه کرن ژ موحه ممدی پټغه تر که سی دی نینه!
چونکی حبیبیا ئعجمدی یا په یقا (بمادما د) هندی یا ناڅی (محمد) ییه کو (۹۲)ه، هر
وهسا حبیبیا په یقا (الغوی غدول) ژی نمو د زمانی وان دا برامبر: (الشعب کبیر) هاتی
(۹۲)ه!

جهی عیسا لی بووی، و ده می دبیرت: ل چیا یی فارانی برسقی، مهبست
پن دانا قورئانییه بو موحه ممه دی -سلاف لی بن- چونکی (فاران) ناشی وی
چیا یه نهوی دکه فته ب ره خ باژیری مه که هی فه، نهو جهی ئیکه مین جار
قورئان لی هاتییه خوارئ!

ل جهه کی دی ژی به حسنی فارانی و نهوی دی ژ فارانی رابت د تهوراتی
دا هاتییه کرن، د (سفر حقوق) دا ۶-۳/۳ هاتییه: ((خودی ژ تیمانی، و
د هندک چاپان دا: ژ نه دوومی، هاتییه و نهوی پیروز (القدوس) ژ چیا یی
فارانی هات، مه زنییا وی عهسمان فه گرت، و عهرد ژ تمسیحا وی تژی
بوو...)).

کانی چاوا پهرتوکا وان یا پیروز ب ناشکه رای بهرچا دکهت کو
مهله کووتا خودی -یان پیغه مبه رینی- دی ژ ئسرائیلیان ئیته ستاندن و بو
ملله ته کی دی دی ئیته دان، و هسا نهو دیار دکهت کو ده سه لاداریا دنیای
ژی دی ژ وان ئیته ستاندن وه کی د (سفر التکوین) دا ۱۰/۴۹ ژ کیس
ده ئی یه عقووبی -ئسرائیلی- ب خو هاتی: ((کاشوی فرمانداریی
ژ یه هوذای نائیته ستاندن.. حهتا شیلون نه ئیت...)). مهعنا: نه گهر شیلون
هات نهو کاشوی فرمانداریی دی ژ وان ئیته.

پسیار ل قیری دی نه فه بت: نه ری شیلون کییه؟ و سالوخته تین وی چنه؟
د چاپا سالا (۱۸۱۱ ز) دا ژ تهوراتی ل شوینا په یقا شیلون ب عه ره بی
دبیرت: ((الذي هو له و إليه تجتمع الشعوب)) و د چاپا سالا (۱۸۴۴) دا
نهو ب قی رهنگیه: ((الذي له الكل و إياه تنتظر الأمم)) و د چاپا سالا

(۱۹۹۲) دا پدېشا (شیلوه) هاتییه، و د شروقه کرنا وی دا گوژییه: ((معناه: من له الأمر))^(۱).

ژ فان پارچه یتن هلبژارتی دئیته زانین کوئو شیلونئ دئ ل پاشه روژئ نیت و دووماهییا فرماندارییا یه هوذایی دئ ل سهر دهستی وی بت، نهف کسه ژ سالوخته تین وییه: ههمی دئ بو وی بت، و ملله تئ ئسرائیلی و گهلهک ملله تین دی ژئ دئ چاقه پیتی وی بن و کهفنه ژیر دهستی وی و دئ ل نک وی کوم بن.. و نهف سالوخته ههمی ب تنئ ل نک پیغه مبه ری ئیسلامئ -سلاف لی بن- هه بوون، پستی هاتنا وی دهسپه لاتداری -یا دینی و یا دنیا یی ژئ- ژ ئسرائیلیان هاته وهرگرتن، و ب تنئ ئو بوویه یئ هنارتیتن گهلهک ملله تان ل نک کوم بووین، و باوهری پی ئینای و گوهداریا وی کری.

و د (سفر إشعیا) یی دا ۱۷-۱۳/۲۱ ب رهنگه کی وهکی پوژا خزیرانی ئاشکه را بهحسئ پیغه مبه ری -سلاف لی بن- دئیته کرن دهمی دبیرت: ((وهحیهک ژ لایئ وهلاتئ عمره بان: ئه ی کاروانین دادانیان ب شهف هوین دئ ل صحرایتن وهلاتئ عمره بان مینن، قیجا هوین -ئه ی خه لکی تهیمائی- ئافئ بو یی تیهنی بینن، و ب نانی پیشوازیی ل وان بکه ن یتن رهقین؛ چونکی ئو ژ شیرئ رويسکری و کفانی شداندی و ژ بهر گهرمییا شه ری یتن رهقین، چونکی ئه فه ئوه یا خودئ گوژییه من: د ساله کی دا یا وهکی سالا کرترییه کی ههمی مهزنییا قیداری دئ پویج بت، و تیرهاقیرتن زیرهک ژ دوونده ها قیداری دئ کیم بن...)).

(۱) خودانتین کتیب (التفسیر التطبیقی للکتاب المقدس) د شرحا پدېشا شیلوه دا دبیرتن: تیگمه شتتا قئ پارچه یی یا ب زهحمته، دبت شیلوه ئافه کی دی یی مسیای بت.. هتد.

نځه به حسې مشه ختېوونا پټغه مېهرې -سلاف لې بن- و هه څالين ويه
 ژ مکه هې بۆ وهلاتې تهيمائې و ب دوستې بۆ باژېړې (يه ثري)، و خه لکې
 تهيمائې (نموس و خه زره جينه) نيوين د هوارا مشه ختيان هاتين و نيو
 د ناف خۆ دا هواندين، و ناشکه رايه کول شفا پټغه مېهر -سلاف لې بن-
 ژ مال ده رکه فتې و مشه ختېووي قوره شيان (نه څيپين قيداري کوړې
 ئيسماعيلي) شيرين خۆ بۆ وي رويس کړيوون و ل بهر ده رگه هې مالا وي
 پراوه ستابوون، و پستي نيو گه شتييه مدينې ب ساله کي نيو د شه پرکي دا
 (کو شهړې بديرې بوو) ب سمر قورشييان کفت و حفتي زه لام ژ وان
 کوشتن و ب څي چهندي مه زنيا قوره شيان د چاڅين عمره بان دا شکست،
 و هژمارا شه پرکهرين وان کيمبوو.. نهرې ژ څي زنده تر ما هه وجهيه مروث
 ده ليله کي دي بينت؟

هر د (سفر اشعيا) يي دا ۱۰/۴۲-۱۳ هاتيه: ((سترانه کا نوي بۆ
 خودې بسترين، گه لي رېښگان ل نيڅا ده رايان و گه لي خه لکې گزيرتان
 ل هه مي لايين عه ردې تمسبيحا وي بکمن، و صهرا و باژېړين وي و وهلاتي
 قيداري يي ناڅا بلا ب نافي وي گازی بکمن، خه لکې سالعي بلا ب کيف
 سترانان بسترين و ل سمر کوپين چيايان بلا ب نافي وي گازی بکمن، و بلا
 نيو خودې مه زن بکمن و همدا وي ل گزيرتان به لاڅکمن، خودې وه کي
 جه بباره کي ناشکه را دبت.. هيزا وي بهرانبهر دوژمنان ناشکه را دبت)).

و وهلاتي قيداري نيو جه يي قوره شي لې دريان، و خه لکې (سالعي)
 يان (سه لعي) خه لکې مدينينه، نموس و خه زره جي؛ چونکي سه لعي نيو
 چيايه يي ل تهنشت مدينې، و (سترانا نوي) يا نځه مروثه ل سمر چيا و
 جهين بلند بۆ مه زنيا خودې دبسترين و ل دنياي هه مييې دهنگ څه ددهت
 بانگي ئيسلامييه.

د (سفر دانیال) ی ژى دا ۴۰/۲-۴۵ ئیشاره تهکا ناشکرا بؤ نوممه تا ئیسلامی هاتییه ده می دانیال پیغه مبر خه ونا پادشاه (نبوخودناصر) ی بؤ وی مهنا دکهت، دانیال بهحس می مهمله که تهکا مهزن دکهت کو دی پیدایا بت و دنیایی ئیخته ژیر دهستی خو و دووماهییا مهمله که تا ئسرائیلیان دی ل سهر دهستی وان بت، و دانیالی ب رهنگه کی بهرفرهه سالوخته تین قی مهمله که تی (مهمله که تا چاری) داینه و ههر چهنده وی ب ناشکرا گوئییه: نهف مهمله که ته دی ب دهستین نهقییتین قیداری -کورپی ئیسماعیلی و باپیروی قوره شییان- ئیته دامه زراندن^(۱) بهلی د گهل هندئ ژى جوهی و فهله ژ بیفامی دبیرن: نهف مهمله که ته دی یا ئسرائیلی بت!

تنجیل و مزگینیدانا ب موحه ممدی:

مهخسدا مه پی نهو تنجیلین تهحریفکرینه یین نوکه فهله باوه ریپی پی دینن، و هزر دکمن نهو وهیا خودینه، چونکی ناشکرایه کو مزگینیدانا ب پیغه مبرئ ئیسلامی د شان تنجیلان ژى دا هدییه، ههر چهنده خودانین وان گهلهک بزاف کرینه کو وان جهان ب ئیکجاری بینهدر یان ژى هندهک

(۱) زانایین موسلمان یین بهری، وهکی (ابن تیمیه) ی و (ابن القیم) ی ده می مزگینییا دانیالی قهدهگوهیزن دبیرن: د پرتووکا دانیالی دا هاتییه کو نهف مهمله که ته دی ب دهستین قیداریان ئیته ئافاکرن.. بهلی د چاپین نوکه دا ژ پرتووکا دانیالی چو بهحس قیداریان نهاتییه. لهو ئم دبیرن: پشی زانایین موسلمانان نهف راستیه دیارکری باوه ریپیکرین پرتووکا پیروژ نهف چهنده یا ژ پرتووکا دانیالی ئینایهدهر و هافیتی دا قی راستی ل بهر خه لکی بهرزهکمن چونکی نهف کاره یی ژ وان دوبر نینه، بهری خو بده چاپا (۱۹۹۰) ی و چاپا (۱۹۹۲) ی ژ پرتووکا وان یا پیروژ دی بینی هندهک تشت د چاپا (۱۹۹۰) دا یین هاتین د چاپا (۱۹۹۲) دا نین، ژ لایهکی دی قه نهگمر نهف گوته د پرتووکا دانیالی دا نهبا ده می زانایین موسلمان پرتووکین خو دانان، دقیا وان بهرسقا زانایین موسلمان دابا و گوتبان: هوین هندهک تشتان ژ پرتووکا مه قهدهگوهیزن نهو تیدا نین.

گوهورینتین وه سال سمر بکمن کو معنایا وان یا دورست ل بمر خهلکی بهرزه بیت، و گرفتاریا مهزن نموه دانهیتن فان ننجیلان ب زمانئ وان یئ نهصلی نه‌ماینه، و کهفنترین دانه نمون ییتن کو بو زمانئ یونانی هاتینه وه‌رگپران.. و د گهل هندئ ژئ نم دبیتن: مزگینیدانا ب (موحه‌ممه‌دی) -سلاف لی بن- د فان ننجیلان دا تشته‌کئ زیده ناشکه‌رایه^(۱).

د پتر ژ جهه‌کی دا ژ ننجیلان و ب تایه‌ت ژ ننجیلا یووحه‌ننای هاتیه کو عیسایئ مسیح -سلاف لی بن- یئ گوئییه شاگرده‌یئن خو: نه‌گهر هوین گوئی خو بده‌نه من نمز دئ ژ بابئ خو خوازم کو پشتی من نمو ئیکئ دی بو هموه بهنیرت دا د گهل هموه بت و گوئنا خودئ همیمی نیشا هموه بده‌ت..

د چاپا سالا (۱۸۲۱ ز) و سالا (۱۸۳۱ ز) دا -وه‌کی خودانئ په‌رتووکا (اظهار الحق) شم‌دگوهرت- ژ ننجیلا یووحه‌ننای ۱۷-۱۵/۱۴ هاتیه: ((نه‌گهر هموه نمز دقیم شیره‌تین من ژ بمر بکمن و نمز دئ ژ بابئ خوازم کو فارقلیته‌کئ دی بده‌ته هموه دا حه‌تا حه‌تایی د گهل هموه بت، جانی راستیی یئ کو خهلک نه‌شین قه‌ویل کمن)).

و د چاپین نوی یین فئ ننجیلی دا په‌یقا فارقلیط یا هاتیه شم‌گواستن بو (المعزي) یان (المعین) ئانکو: هاریکار، و د ئیصاحا (۱۵) ژئ دا هرمارا (۲۶) هر ژ ننجیلا یووحه‌ننای به‌حسئ فی فارقلیتی یئ هاتیه‌کرن

(۱) ل فیرئ دقیت زه‌حمت و بزافا وان زانایتن فهران یین کو پشتی هنگی موسلمان بووین نمئته ژبیرکرن د مه‌جالی ناشکه‌راکرن وان ده‌قان دا یین به‌حسئ پیغه‌مبهری تیدا هاتی، و شاره‌زاییا وان د زمان و رامانین ننجیلی دا وان هیژای فی کاری دکت.

و عیسا -سلاڤ لی بن- دبیزت: ((چی گاڤا ئهو فارقلیط هات^(۱) یی کو ئهز
دئی بۆ ههوه ژ نک بابی خو هتیرم ئهو دئی شاهده یی بۆ من دهت))

د ئیصحاخا (۱۶) دا هژمارا (۷-۱۰) عیسا دبیزت: ((بهلی ئهز
راستییی بۆ ههوه دبیزم: بۆ ههوه چیتره ئهز بچم؛ چونکی ئهگهر ئهز نهچم
فارقلیط نائیت، بهلی ئهگهر ئهز چووم ئهز دئی وی بۆ ههوه هتیرم، و چی
گاڤا ئهو هات ئهو دئی خه لکی سهره گونههی پاشقه بهت...)).

ل څیری مه ماف ههیه پسپاری بکهین: ئهری ئهو (فارقلیط)ی عیسا
بهحس ژئی دکهت کییه؟

بۆ بهرسف دئی بیزین: هندی پهیقا (فارقلیطه) پهیقه کا یونانییه بهرامهر
وی پهیقه کا دی یا عبری د ئنجیلی دا ههبوو؛ و ئاشکه رایه هندی زمانئ
مهسیحیه عبری بوو نهکو یونانی، و ئهف پهیقه ژ لایئ وهرگیترن ئنجیلی
یئن یونانی قه یا هاتییه هلبژارتن، و دهمی ئهم بهری خو ددهینه رامانا قئ
پهیقی د زمانئ یونانی دا دئی ئیک ژ دویمان بینین:

یان ئهو ژ پهیقا (بیرقلوطووس) یا هاتییه وهرگرتن، و ئهف پهیقه سهدا
سه د دکهفته بهرانهر (أحمد) یا عهره بی!

یان ژئی ئهو ژ (بارقلی طووس) یا هاتییه وهرگرتن و ئهو ب رامانا
(المعین) یان (المعزی) یان (الوکیل) د زمانئ عهره بی دا دئیت، و ههتا
باههر پیکه رتن ئنجیلی قئ مزگینیدانا گهلهک ئاشکه را ب هاتنا موحه ممه دی
-سلاڤ لی بن- ل بهر خه لکی قه شیرن وان ئحتیمالا دویئ ب تنئ هلبژارت

(۱) د هندهک چاپتن کهفن یئن ئنجیلی دا ل قئ جهی هاتییه: (فلو قد جاء المنحمن الذی
یرسله الله إلیکم...) و پهیقا منحمن د سریانییی دا ب دورستی دکهفته بهرانهر:
موحه ممه د.

و هەر خۆ د ئحتیمالا ئیکێ نهگههاند! بۆچی؟ دا کەس هەزر نهکەت عیسا یی
یێ گۆتی: (أحمد) پشتی من دئ ئیت!!

و ژ بلی هندی کانێ په یفا (فارقلیط) ژ چ هاتییه وه رگرتن پسارهک خۆ
هلدئیتخت: ئهري ئهف کەسه یێ مهسیح دبێژت: ههتا ئهز نهچم نهو نائیت،
کییه؟

زانایین فهلان د بهرسقی دا دبێژن: ئهو (معین - هاریکار) ئهو رحه یا
کوب سهر شاگردهیتن مهسیحی دا هاتی پشتی وی، یان ژ ی ههما مهسیح
ب خۆیه چونکی پشتی کافران ئهو قهشارتی ئهو جارهکا دی رابووئه.

بهلی بۆ ههر کەسی شارهزا دیار دبت کو ئهف بهرسقا وان ب دورستی
رهڤینهکا کرته ژ راستیی؛ چونکی نهگهر مهبهست ب وی کەسی عیسا با
یان (روح القدس) با، پیتقی نهبوو مهسیح هنده داخوای ژ شاگردهیتن خۆ
بکەت کو ئهو باوهریی پێ بینن؛ چونکی نه یا بهرعهقله ههقالین وی
باوهریی پێ نهئین.. ژ لایهکی دی قه دهمی (یسوع) دبێژت: ئهو دئ
شاهدهیی بۆ من دهت، ژ قی دئیته زانین کو ئهو نه یهسووعه چونکی چو
مهعنا بۆ هندی نینه ئهو ب خۆ شاهدهیی بۆ خۆ بدهت!

ههر وهسا دهمی ئهو دبێژت: ئهو دئ خهلکی پاشقهبت و گهفی ل وان
کەت سهرا گونهها وان کو وان باوهری ب من نهئینای.. ئهفه ب دورستی
ل سهر موحهممەدی -سلافا لی بن- و ئوممهتا ئیسلامی ب جه- دئیت؛
چونکی وان ب دورستی (تهویخا) خهلکی کر نهخاسمه جوهرییتن بی باوهر
ژ بهر نهباوهری ئینانا وان ب عیسا پیغه مبهری.

و د ئنجیلا لوقای دا ١٤/٢ هاتییه: ((المجد لله في الأعالي و على
الأرض السلام و بالناس المسرة)) و ل دۆر قی پارچهیی ژ ئنجیلی زانایین

فهلان یی مهزن دیفید بنجامین کلدانی، نهوی پشته موسلمان بووی ناشی
 خو کریه عبد الأحد داود^(۱) دبیرت: زانایتن فهلان ژ قهستا نهف پارچه یا
 ننجیلی خهلهت یا وهرگتپرایه عهده بییی و وهرگتپرایا دورست نهفهیه: ((الحمد
 لله في الأعالي، وعلى الأرض إسلام و للناس أحمد)) چونکی دانه یا
 سربانی یا کهفن دال شونا پهیا (السلام) پهیا (ایرینی) هاتییه، و
 ل شونا پهیا (المسرة) پهیا (ایودکیا) هاتییه، و ژ لای زمانی فه پهیا
 (إسلام) پتر دکهفته بهرانهر پهیا (ایرینی)، و پهیا (أحمد) ب دورستی
 دکهفته بهرانهر (ایودکیا) نهکو (المسرة)؛ چونکی بو (المسرة) د سربانییی
 دا پهیا (ثلما) دئیتته گوتن.

دویکهفتیین عیسی پشته وی:

دا کو دیروکا دویکهفتیین عیسی -نهوتن خو ب وی ناڤ دکهن- بو مه
 روهن و ناشکهره ببت نه م دئ دیروکا وان ل سمر سئ قویناغان لیکنه
 کهن...^(۲)

قویناغا ئیکتی: ژ ده مئ عیسی -سلاڤ لی بن- ههتا سالا (۳۲۵ ز)
 ده مئ مهسیحیهت بوویه دینی ره مئ دهولهتا رومانی.

(۱) پشته نهو موسلمانبووی وی چهند کتیهک ل دۆر وان مزگینیان نفیسین یین کو
 د تهوراتی و ننجیلی دا هاتین ل دۆر پیغمبرئ نیسلامی، ژ وان کتیبان: محمد فی
 الكتاب المقدس.

(۲) بو بهرچاڤکرنا دیروکا فهلان مه مفا ژ گهلهک پهرتووکتن کهفن و نوی دیتییه ژ وان:
 (الجواب الصحيح لمن بدل دين المسيح) یا (شيخ الإسلام ابن تيمية)، و (البدایة
 والنهاية) یا (ابن کثیر)، و (محاضرات في النصرانية) یا (محمد أبو زهره)، و
 (المسيحية) یا (د. أحمد شلبي) و گهلهکتین دی.

دهمى عيسا پيغه مبهري -سلاف لى بن- بو جارا ئيكي ل فلسطينى گازيا خو به لافكري هژماره كا مه زن ژ ملله تى وى يى ئسرائيلى -ئەوتن دگوتن: ئهم دويكه فتيين مووسا يينه- بهرگريا وى كر، و ل دهمى وان ههركى د گدل پيغه مبهري خودى دكر گه لهك جاران وان هاريكاري ژ رومانىيئن صه نه مپه رتس دژى وى دخواست.. و ئهو بوو دووماهيى وان حاكمى دهقهرى يى روماني پالدا كو ئهو عيسايى بگرت و بكوژت، وهكى بۆرى د گدل مه.

و ل دهمى عيسا هاتى ل دهقهر شامى ئهوا دكهفته ژتر دهسپه لاتداريا دهوله تا رۆمى دو دين هه بوون: صه نه مپه رتسى، و ئهقه دينى دهوله تى بوو، و جوهيياتى و ئهقه دينى ئسرائيلييان بوو، و پشتى عيسا هاتى و چووى دينه كى دى ژى پهدابوو و ب ناقي وى ب خو هاته ناسين، و چونكى (مهسيحيهت) ئهو دينى نوى هاتى ل دلى جوهييتن سهر داچووى نه دهات، و پى نه قيت ل دلى رومانىيئن صه نه مپه رتس ژى نه دهات، ئهو ههردو (جوهى و صه نه مپه رتس) دژى گازيا عيسايى بوونه ئيك قولپ..^(۱)

ل سهر دهمى قهيصه رى رۆمى (اغسطسى) عيسا پيغه مبهري -سلاف لى بن- هاتبوو سهر دنيايى، و ل سهر دهمى كورپ وى (طيباريووسى) وى دهست ب به لافكرنا گازيا خو كروو.. و ديرۆكنقيسى قبطى سه عيدى كورپ به طريقي دبى ژرت: واليى رۆمىيان ل وهلاتى يه هوو ذاي -كو پشكهك ژ فلسطينى بوو- كاغه زهك بو طيباريووسى قهيصه ر هنارت و تيدا به حسى مهسيحي و گازيا وى كر، قهيصه رى دل تى هه بوو باوه رييى پى بينت به لى

(۱) ئهقه عهده تى جوهييان يى هه و هه ره، گاڤا پيغه مبهري ئيسلامى ژى هاتى وان دژى وى دهستين خو كرنه د ناڤ دهستين عه ره بين صه نه مپه رتس دا و گوتى: دينى هه وه ژ يى موحه ممدى چيتره!

هه‌فالتین وی نه‌هتلا.. و پاشی به‌حسێ گرتن و کوشتنا عیسای دکه‌ت وه‌کی
ئهو هزر دکه‌ت.

پشتی طیباریووسی دو قه‌یسه‌رتن دی هاتن: فلۆرسوس و کوپێ وی
نیرۆن و وان هه‌ردویان گه‌له‌ک ب توندی نه‌یاره‌تییا دو‌یکه‌فتیتن مه‌سیحی
کر، هه‌تا دبێژن: نیرۆنی فه‌له‌ دگرتن و دکره‌ د پیستی حه‌یوانان دا و
ده‌اقیتنه‌ به‌ر سه‌یتن هار هه‌تا وان ئهو ب کتلبێن خۆ ئهو ددراندن، و هه‌نده‌ک
دنیان قیر د جلکیتن وان ددا و ئاگر به‌رددایێ و قه‌یسه‌ر ب شه‌قی ل به‌ر
رۆناهییان وان دچوو، و ل قی زه‌مانی -ل دۆرتن سالا ۵۵-۶۵- مه‌تتای
ئنجیلا خۆ ل ئۆرشه‌لیم ب زمانێ عبری دانا و پاشی یووحه‌ننای ئهو
وه‌رگێرا سه‌ر زمانێ یۆنانی، و بوترسی ئنجیلا مرقسی دانا، و لوقای ژێ
ئنجیلا خۆ نفیسی، و بوترس و لوقا هه‌ردو ل سه‌ر ده‌می نیرۆنی هاتنه
کوشتن.

و ل دۆرتن سالا (۷۰ ز) ده‌می جوه‌یییتن ئۆرشه‌لیم ب شۆره‌شه‌کی
دژی حاکمی یۆنانی رابووین قه‌یسه‌ری -و هنگی تیتس بوو- هێر شه‌ک ئینا
سه‌ر قودسی باژێر سۆت و وێران کر و هه‌یکه‌ل ژ بناخه‌یان پاکر و هژماره‌کا
مه‌زن ژ جوه‌ییان -و فه‌لان ژێ- کوشتن، هه‌تا دبێژن: ژنێن ب هه‌مله‌ دگرتن
زکیتن وان شه‌ق دکرن و بجویک ژێ دنیانه‌ده‌ر ل که‌فران ددان!^(۱)

پشتی کاتلبوونا قودسی ل سالا (۷۰ ز) ده‌می تاربانۆس بوویه قه‌یسه‌ر
وی فه‌رمان دا فه‌له‌ هه‌می بینه‌ عه‌بد ب هێجه‌تا هه‌ندێ کو دینی وان یی بی

(۱) شۆقه‌که‌رتن ئنجیلی دبێژن: عیسایی ئیشاره‌ت دابوو قی سه‌ره‌اتییی ده‌می وی گۆتییه
شاگرده‌یتن خۆ: به‌ره‌ک ل سه‌ر به‌ره‌کی ل قیرێ -یعه‌نی: ل هه‌یکه‌لی- نامینت، بێته: انجیل
متی ۲۴ / ۱-۲، و قورنن ژێ دبێژت: خودی د کیتابی دا گۆتیوو ئسرائیلییان دو جاران
هه‌ین خرابکاریی ل عه‌ردی دێ کهن و هتد.. وه‌کی به‌ری نوکه مه‌ به‌حس ژێ کری.

شریعت ته! و ل سەر دەمی ئی قەیسەری ھەندەک زەلامێن فەلان خۆ گەھان دە
یووحەننای و گۆتنت: ھەندەک فەلە یێن ھەین باوەریی ب خودایینییا
یەسووعی نائین، لەو مە دقیت تو ئنجیلەکی بۆ مە بنقیسی و خودایینییا
یەسووعی تیدا دیار بکە و ل سەر داخوازا وان وی ئنجیلا خۆ ب یۆنانی
-ل دویف گۆتتا ئبن بەطریق- نقیسی!

ب ئی پەنگی و ل درێژیا سیسەد سالان دا دویکەفتیێن مەسیحی
نەخۆشییێن مەزن ژ دەست جوھییێن سەرداچووی و رۆمانییێن کافر و
سەنەمپەرێس دیتن، لەو ئەو نەدوێریان دینی خۆ ئاشکەرا بکەن، و گەلەک
جاران قەیسەران دیرێن وان خراب دکرن، و کتیبێن وان دسۆتن و زاناییێن وان
دگرتن و دکۆشتن، و ژ بەر ئان کاودانێن سەخت و نەخۆش یێن کو فەلە تیرا
بۆرین سەر و بەرێ دینی وان ل ئی دەمی ب دورستی نەهاتیە زانین، و چو
کتیبێن وان یێن ئی دەمی -ئنجیل بن یان ھەندەک کتیبێن دی بن- نەهاتینە
دیتن، و ئەو کتیبێن ئەو نوکە پیروژ دبیین، وەکی پەرتووکتین (العہد
الجدید) ھەمی بێ سەنەد و نە ب زمانی وان یێ ئەصلی گەشتینە مە.

و ژ سەر و بەرێ (کۆمبونا نیقیە) -ئەوا پاشی دی بەحس ژێ کەین- بۆ
مە دیار دبت کول ئی دەمی جوداھییەکا مەزن د ناڤەرا فەلان دا د گەلەک
مەسەلێن مەزن و سەرەکی دا ھەبوون، و ئەو د گەلەک مەسەلان دا د دودل و
ب گومان بوون.

قویناغا دوی: ژ وی دەمی مەسیحییەت بوویە دینی دەولەتا رۆمانی
یێ رەسمی و ھەتا پستی ھنگی ب چارسەد سالان دەمی ئیسلام ھاتی.

ل دەستپێکا سەدسال چاری زایینی قسٹس حاکمی بیزەنطە بوو، و
دبێژن: عەقلی ئی حاکمی گەلەک ژ سەنەمپەرێسیی نەدبیری، جارەکی ئەو

چوو دهڅه را روهايي و ل گوندی (کفرجاڅ) ی وی کچهکا جوان دیت ناڅی وی هیلانه بوو، ژ بهر جوانییا وی دلې وی کهفتی و بو خو خواست، و نهڅ کچه ل سهر دهستی نوسقوفی روهايي بوو بوو فله، پستی وی شوی ب حاکمی کری هاته بیزه نطه و ل وتری وی کوړهک بوو ناڅی وی کره (قسطنطین).

دهمی قسطنطین هیشتا یی بچویک دهیکا وی نو هنارته روهايي دا فیری زانینی بت.. و ل وتری ناگه هییت وی ب دینی فلهان پدیدابون، و پستی بابی وی مری نو ل سالا (۳۱۰ ز) بوو حاکمی بیزه نطه و پستی ساله کی دویان وی هندهک شمرین مهزن د گمل قه یصهری رومی مه قسطنطیوسی و عیلانوسی کرن و نو د څان شمران دا ب سهرکهفت و پایته ختا قه یصهری رومی ستاند و بوو قه یصهر.

ل سالا (۳۱۲ ز) دلې قسطنطینی چووی بته فله و فلهاتیی بکه ته دینی دهوله تی یی ره سمی، بهلی وی بهری خو دای نو که سین دبیژنه خو فله ل همر جهه کی هندهک بیر و باوه رین جودا ژ فله ل دین دی هه نه، لهو وی داخواز ژ زانایین مسیحیه تی کر کو نو ل جهه کی کوم ببن و ل سهر نیک بیر و باوه ر بگه نه نیک و نو بوو ل سالا (۳۲۵ ز) ل سهر داخوازا وی کومبونا (نقیه) هاته بهستن. د نه گه را څی داخوازا وی دا دبیژن: ل مصری زانایه کی فلهان یی ناقدار هه بوو دگوتنی: نه ریوس، وی و هه قالین وی باوه ری ب لاهوتییا عیسیای نه دینا، و که نیسا (نسیووط) ی ب هه می زانایین خو څه پشته څانییا بوچوونا نه ریوسی دکر، بهلی که نیسا (نسکه نده ریی) و به تریکی وی دژی نه ریوسی پراوه ستابوو و فه توا ب کوفرا وی دابوو، و پستی قسطنطین بوویه قه یصهر و بریار دای فله ل دهوله تا وی ب سهریستی بژین، نه ریوسی قستا قه یصهری کر و گازندین

خۆ بۆ کرن، گاڤا قەيسەرى دىتى جوداھييتىن مەزن د ئاقبەرا زانايتىن فەلان
دا ھەنە پريار دا (مجمع نىقيە) بېتە بەستن..

ل نىقيە نيزىكى (۲۰۴۸) سەرۆك قەشان كۆمبۇون؛ دا ل سەر ئىك بىر
و باوەر بگەھنە ئىك، ھەندەكان دگۆت: خودى ئىكە و مەسح كەسەكى
ھلبژارتىيە يى ھاتى دا خەلكى ژ گونەھان رزگار بكت، و ھەندەكان دگۆت:
خودى ئىك جەوھەرە بەلى يى خودان سى ئاقە، و ئان باوهرى ب (روح
القدس) نەدئىنا، و ھەندەكان دگۆت: خودى سىنە (باب و كوپ و روح
نەلقودس)، و ئان دگۆت: مەسح كوپى خودىيە يى ھاتى و خۆ داىە كوشتن
دا نەفى مەرۆقى ژ گونەھا ئادەمى رزگار بكت، و ئەقە د ئەصل دا گۆتئا
بۆلسى ھىڭىن جەھى بوو و (۳۱۸) سەرۆك قەشە ل سەر قى باوهرى بوون.

پشتى قەيسەرى -ئەوى ھىشتا نەبۇيە فەلە- گوھدارىيا گۆتئىن سەرۆك
قەشان كرى دلى وى پتر چوو گۆتئا دووماھيىتى لىم وى فەرمان دا ئەف
گۆتئە بىتە گۆتئا دەولەتى!^(۱)

پشتى ھنگى قەسطەنطىنى فەرمان دا جەھيىتىن دەولەتا وى ھەمى بىتە
سەر قى فەلاتىيى يا وى ھلبژارتى، پريار دا ھەجىيى نەئىتە سەر قى دىنى
بىتە كوشتن، و ھنگى گەلەك جەھى ب كوتەكى بۆۋنە فەلە.. و ھەر وەسا
قەيسەرى فەرمان دا ئنجىل و كىتەبىن فەلان ھەمى بىتە سۆتن ئەم تى نەبن
يىن د گەل بىر و باوهرىن وى پى بكتەن، و خۆ ئەم وى ب ئەزمانى وان يى
ئەصلى نەھىلان بەلكى وەرگىپانە سەر زمانى يۆنانى.. و ئەم فەلەن باوهرى

(۱) يا غەرب نەبۇ ئەم پىشتەفانىيا قى بۆجۈننى بكت؛ چۈنكى ئەم مەرۆقەكى موشرك بوو و
بۆ وى يا ب ساناھىتر بوو ئەم باوهرىيى ب خوداىەكى سى (!! بىنە ژ باوهرى ئىنانا
ب خوداىەكى ب تى.

ب خوداینیا عیسایی نهدینا، وهکی ئه‌ریوسی و هه‌قالین وی، توشی گرفتاریه‌کا مه‌زن بوون کتیبین وان هاتنه سۆتن و که‌نیه‌یین وان ژنی هاتنه ستانن، له‌و نه‌و ده‌ریده‌ر بوونه چۆل و چیا‌یان دا دینی خو‌ پاریزن.

پشتی کۆمبونا نیقیه ب سۆ سالان (ل‌ سال‌ ۳۲۸ ز) ده‌یکا قه‌یسه‌ری خاچه‌رتسی د ناڤ فه‌لان دا ده‌ریخست و وی بریار دا دیره‌کا مه‌زن ل وی جه‌ی بته‌ ئاڤاکرن یی عیسا -ل‌ دو‌یف ه‌زرا وان- لی‌ هاتیه‌ کوشتن، و هه‌تا هنگی خاچ و خاچه‌رتسی د ناڤ فه‌لان دا نه‌بوو، و بو‌ جارا ئیککی وی بریار دا خاچ و ته‌صو‌ر ل که‌نیه‌یان بینه‌ چیکرن، و ب بریاره‌کی قه‌سطه‌نطینی پیرو‌زیا شه‌نبیی نه‌هتلا و ئیکشه‌ن‌ب پیرو‌زکر، ب هه‌جه‌تا هندێ کو مه‌سیح ل ئیکشه‌نبی ژ قه‌بری رابوو‌بو!

ژ بلی کۆمبونا نیقیه ل‌ سال‌ (۳۲۵ ز) زانایین فه‌لان سۆ کۆمبونین دی یین مه‌زن گ‌ریدان: کۆمبونا قه‌سطه‌نطینییی یا ئیککی ل‌ سال‌ (۳۸۱ ز)، و کۆمبونا نف‌سسی ل‌ سال‌ (۴۳۱ ز)، و کۆمبونا خه‌لیک‌دو‌نیه‌یی ل‌ سال‌ (۴۵۱ ز)، و ژ بلی ڤان کۆمبونا چار کۆمبونین دی ژی هاتبو‌نه به‌ستن به‌لی نه‌و نه‌ جه‌ی ئه‌تفا‌قینه‌ ل‌ نک هه‌می فه‌لان. و ئاشکه‌رایه‌ کو د کۆمبونا ئیککی دا بریار ب لاهو‌وتییا مه‌سیحی هاته‌دان، و د کۆمبونا دو‌یی دا بریار ب لاهو‌وتییا (روح‌ القد‌س)ی ژی هاته‌دان، و کۆمبونا سییی بریار دا کو مه‌سیح خودی ژی بوو و مرو‌ڤ ژی بوو، و کۆمبونا چاری بریار دا کو لاهو‌وتییا مه‌سیحی تشته‌کی جو‌دا بوو ژ ناسو‌وتییا وی؛ دا نه‌و بشین ب ره‌ته‌ی بیژن: ناسو‌وتییا وی ب تنی هاتبوو کوشتن و هلاو‌ستن!

قو‌ینا‌غا سییی: ژ پشتی هاتنا ئیسلامی ل‌ نیڤا ئیککی ژ سه‌د‌سالا هه‌فتی و هه‌تا نه‌ڤرو‌. د قی قو‌ینا‌غا دو‌یر و در‌یژ دا دو‌ خالین زی‌ده

گرنگ هه‌نه مه دڤیت ب کورتی به‌حس ژێ بکه‌ین: ژێکڤه‌بوونا که‌نیسی، و هاتنا ئیسلامی..

خالا ئێکێ: ژێکڤه‌بوونا که‌نیسی -ئەوا ب ناڤی مسیحییه‌تی دناخت- ل سەر دو لایین سەرەکی: که‌نیسا پۆژنایایی یا لاتینی، و که‌نیسا رۆمایێ سەرکێشییا وێ دکر، و که‌نیسا پۆژه‌ه‌لاتی یا یۆنانی و که‌نیسا قەسطنطنینی سەرکێشییا وێ دکر.. ژ بلی که‌نیسا قبطی یا مصری ئەوا خۆ سەرخۆ ددیت. ئەڤی ژێکڤه‌بوونا مەزن پستی بەستنا کۆمبوونا هەشتی ل قەسطنطنینی ل سالا (٨٦٩ ز) پوی دابوو، و ئەگەر بەستنا ڤی کۆمبوونی ئەو بوو بە‌تریک قەسطنطنینی فۆسیووس -ئەوی بیی که‌نیسا رۆمایێ بوویه بە‌تریک- هزر دکر (روح القدس) ژ بابی ب تنی یی پەیدا بووی، و دەمی زانایین فەلان کۆمبووین بە‌تریک رۆمایێ بریار دا (روح القدس) ژ بابی و کۆپی یی پەیدا بووی، و وی گۆت: ژ بلی که‌نیسه‌یا رۆمایێ نابت کەسەک ب ناڤی فەلان باخت، و هەر هنگی وی فۆسیووس ژ بە‌تریکاتییی ئیخست و لە‌عنەت لی کرن! و پستی هنگی ب دەه سالان فۆسیووس شیا بزڤرته مەنصبی خۆ و وی کۆمبوونه‌کا سەرخۆ گرتدا و تیدا بریارین کۆمبوونا بۆری رەدکرن.. و ئەڤ کارێ وی بوو ئەگەر هندی که‌نیسه‌ بێنه دو، و هەر کۆمبوونه‌کا پستی هنگی هاتبە بەستن ئێک ژ هەردو که‌نیسه‌یان پشته‌قانی بۆ دکر، و دویکه‌فتین که‌نیسه‌یا دی پتگیری ب بریارین وێ کۆمبوونی نەکر^(١).

(١) ل سالتین نۆتان دا ژ سەدسالا بیستی زایینی که‌نیسا پۆژنایایی بریار دا کو گۆنه‌ا گرتن و کوشتنا مسیحی نە د ستوی جوهییان دایه، و که‌نیسا پۆژه‌ه‌لاتی ل سەر ڤی بریارێ یا رازی نەبوو.

خالا دویم: هاتنا ئیسلامییه ل نیقا ئیکتی ژ سەدسالا حەفتی زاینی..
 ئەقی پویدانی ژێ کارەکتی مەزن ل سەر مەسیحییەتی کر؛ چونکی هژمارەکا
 گەلەکا مەزن ژ دویکەفتیتین فەلاتیی، ژ زانا و عامییان، باوەری
 ب ئیسلامی ئینا، و گەلەک ژ وان وەلاتان یین فەلاتی یا لی دەسپەلاتدار
 کەفتە ژێر حوکمی ئیسلامی و بارژیری (بەیتولمەقدس) ب خۆ کو پرووگەها
 فەلانی کەفتە ژێر حوکمی ئیسلامی.. پاشی موسلمان شیان ل سالا (۱۴۵۳)
 (ز) پایتەختا کەنيسەیا پوژەهلەتی کو (قەسطەنطینییی) بوو بیتخە بن
 دەستی خۆ و ناخی وئ بکەنە (ئیسلامیول) و ژ لای پوژناقایی ژێ قە
 موسلمان گەلەک نیزیکی رۆمایی بوون و چو نەماوو ئەو پایتەختا کەنيسا
 پوژناقایی ژێ بگرن.. ئەقی چەندی کارەکتی مەزن ل سەر مەسیحییەتی
 هەبوو، و وە نەبت بیتە هزرکرن مەسیحییەت و کەنيسەیا وئ دەستبەردای
 بەرانبەر قی چەندی پراوەستا یان ب گەرمی پیشوازی ل دینی نوی کر، نەخیر!
 کا چاوا جوهییان وەربادان ئیخستە تەوراتی دا سالۆخەتین عیسایی تیدا
 قەشیرن، فەلان ژێ وەسا وەربادان ئیخستە ئنجیلی دا دویکەفتیتین خۆ
 ژ باوەری ئینانا ب موحەممەدی بەنە پاش، و دیرۆک شاهده کو گەلەک
 جاران دوژمنین دوهی (جوهی و فەلە) د مەیدانا نەیارەتیا ئیسلامی دا
 بوونە دەستەبرا و هاریکاری بو صەنەمپەرتس و بیدینان پیشکیش کرینە
 پیخەمەت کو نەخۆشییی بگەهیننە موسلمانان. د قی قویناغا درێژ دا ژ ژیی
 مەسیحییەتی و ب کارتیکرنا ئیسلامی گوهورپنن مەزن ب سەر فەلاتیی
 دا هاتینە، و بو نمونە: ل سالا (۷۵۴ ز) بەرانبەر (۱۳۶ ک) زانایین
 فەلان د کۆمبوونەکا خۆ دا بپیار دا کو چی نابت تەصویر و صەنەم
 د کەنيسەیتین وان قە بیتەدانان.. و پاقرکنا جەپین عیبادهتی ژ قان تشتان
 کاکلکا گازییا ئیسلامییه و بەری قی کۆمبوونی ب (۳۴) سالان خەلیفی

نهمهوی (یهزیدی کورچی عهبدلمهلکی) کاغزهک بۆ والییی مصری هنارت و
تیدا فرمان لی کرپوو کو نهو ههمی صهنه مان بشکینت.. و خو هشیارییا
تورویییا یا کول قان دوسهد سالتین دووماهییی چیبووی نهو ژی -وهکی
زانایین وان یین ب وژدان ب خو دیژن- ژ نهجامی وی پیشکهفتنا علمی و
شارستانی بوو نهوا د ناڤ موسلمانان دا پیدابووی و گههشتیه وان.

.

پاشبه ند:

سەرھاتیین قورئان و سوننەتی

سهرهاتییا خودانیڼ خه‌نده‌کان

قورئانا پیروژ جاره‌کا ب تنی، د سووره‌تا (البروج) دا سهرهاتییا خودانیڼ خه‌نده‌کان (أصحاب الأخدود) ب ږه‌نگه‌کې کورت بو مه‌ څه‌گټپرایه، و پیغهمبه‌ری ژی -سلاڅ لی بن- د همدیسه‌کا خو یا دورست دا ب ږه‌نگه‌کې به‌رفره‌تر هنده‌ک ژ څی سهرهاتییی بو مه‌ څه‌گټپرایه، و ژ به‌ر وان ده‌رسین مه‌زن یین کو د څی سهرهاتییی دا هه‌ین مه‌ دڅیت څی سهرهاتییی ب به‌رفره‌هی څه‌گټپړن..

دهم و جه:

نیکه‌مین پسیار ل ده‌سپیکا څی سهرهاتییی دڅیته هلیخستن دی نه‌څه بت: نه‌ری نه‌ف سهرهاتییه ل چ ده‌می و ل کیژ ده‌څه‌ری چیبویه؟
بو به‌رسف دی بیژن: نه د قورئانی دا، و نه د همدیسان دا ئیشاره‌ت بو دهم و جهی څی سهرهاتییی نه‌هاتییه‌دان، و زانایین موسلمانان^(۱) دبیزن: پرویدانا هاقیتنا خودان باوه‌ران د خه‌نده‌کین ناگری دا جاره‌کا ب تنی د دیروکې دا چي نه‌بویه، به‌لکی نه‌و سی جاران یا چیبوی:

جارا نیکې: ل سهر ده‌می مه‌لکې بابلی (نهبوخنه‌صری) د ناڅبه‌را سالیڼ (۵۳۸-۵۸۶ به‌ری زایینی) ده‌می وی ئسرائیلی ب ئیخسیری گرتین و برینه بابلی، دبیزن: وی صه‌نه‌مه‌کې مه‌زن چیکر، و ژ خودان باوه‌رین

(۱) وه‌کی زانایي مه‌زن (ئین که‌ثیر) د کتیباً خو (البداية والنهاية) دا (۲ / ۱۲۹-

۱۳۲) څمدگټرت.

ئسرائیلی خواست کو ئمو بۆ بچنه سوجوودئ ودهمئ وان گوهدارییا وی نهکری وی بریار دا خهندهکهکا مهزن بیتنه کۆلان، و ئاگر تیدا بیتنه هلکرن و ههچیئ بۆ صهنه می نهچته سوجوودئ، د وئ خهندهکئ دا بیتنه سۆتن.

جارا دویت: ل وهلاتئ نهجرانئ ل یه مهنئ، ل سهر ده مئ مهلکئ جوهری (ذو نهوواسی) ئهوئ ژ فهلان وهلاتئ خو خواستی، ژ دینئ خو لیتقه ببن و ل جوهریاتیی بزقرن، و ده مئ وان گوهدارییا وی نهکری وی ئمو هاقتنه د خهندهکهکا کویر دا یا تژی ئاگر.

جارا سیی: ل سهر زهمانئ قه یصرئ رۆمئ، قهسطه نطینی، ئهوئ دینئ دهولهتئ کریه مسیحیهت، ئمو مسیحیهت باوهریی ب سئ خودایان دینت! ئهقی قه یصرئ بریار دا هر فلهکئ ل سهر بیر و باوهرتن وی نهبت ئمو بیتنه کوشتن، و دبیزن: جارهکئ ل بارژئ قهسطه نطینی وی هندهک فله گرتن ئموئ دبیزن: خودئ ئیکه و عیسا عهبدئ ویه، ئینا وی بریار دا خهندهکهکا مهزن بیتنه کۆلان و ئاگر تیدا بیتنه هلکرن و ئمو کس تیدا بیتنه سۆتن ئهگهر ل باوهرییا خو لیتقه نهبن.

د ناڤهرا ساحری و راهبی دا:

قورئان ده مئ سهرهاتییا خودانئ خهندهکان بۆ مه قه دگیت ب تنئ دووماهییا بهرچاڤ و نه بهرچاڤ یا سهرهاتیی بۆ مه قه دگیت، و به حسئ ده سپیکا سهرهاتیی ناکهت، بهلئ پیغه مبهر -سلاف لی بن-^(۱) د حه دیسهکا خو دا قئ چهندا هه بۆ مه ناشکهرا دکهت.. پیغه مبهر -سلاف لی بن- دبیزت:

(۱) ئهوا ئیمامئ موسلم و ترمذی ژ صوهبی رۆمی قه دگوهیزن.

د ناڅ ملله تین بهری همو دا مهلکه هه‌بوو، وسیره‌بهنده‌کئی وی هه‌بوو، ده‌مئ سیره‌بهنده مهن بووی گوته مه‌لکی: ئەز یی ب ناڅ سال شه چوویم، قیجا تو جحیله‌کی به‌نییره نک من دا ئەز سیره‌بهنديیی نیشا وی بدهم، ئینا مه‌لکی جحیله‌ک بۆ قئ چهندي هنارته نک وی.

د پیکا وی دا ده‌مئ ئەو دچوو نک سیره‌بهندي راهبه‌ک (عیباده‌تکه‌ره‌ک) هه‌بوو، ئەو ل نک وی روینشت و گوهم خۆ دا ئاخفتنا وی، ئینا که‌یفا وی پی هات، له‌و هه‌ر جاره‌کا ئەو دهاته نک سیره‌بهندي، د نک راهبی را دبۆری، و دچوو نک دروینشت، قیجا ده‌مئ ئەو دهاته نک سیره‌بهندي وی ئەو دقوتا، پۆژه‌کئی وی گازنده‌یین خۆ بۆ راهبی کرن.. راهبی گوته: ئەگه‌ر تو ژ سیره‌بهندي ترسیای بیژئ: مروقتین من ئەز گیرۆکرم، و ئەگه‌ر تو ژ مروقتین خۆ ترسیای بیژئ: سیره‌بهندي ئەز گیرۆکرم. و ئەو ب قئ په‌نگی ما، هه‌تا ده‌مئ پۆژه‌کئی ئەو دچوو وی دیت ده‌به‌کئی مهن یی که‌فتیه د پیکا خه‌لکی دا، وی گوته: ئەقرو ئەز دئ زانم کانی کی چیتره سیره‌بهندي یان راهب؟

و وی به‌ره‌ک پاکر و گوته: ئەی خودئ! ئەگه‌ر کارئ راهبی ل به‌ر ته‌ خوشتقیتر بت ژ کارئ سیره‌بهندي تو قئ ده‌به‌ی بکوژه؛ دا خه‌لک ل پیکا خۆ بچن، و وی ئەو به‌ر ده‌به‌ی وه‌رکر، ده‌به‌ هاته‌ کوشتن و خه‌لک ل پیکا خۆ چوون.. و جحیل هاته‌ نک راهبی و سوچه‌تا خۆ بۆ وی شه‌گپرا، ئینا راهبی گوته: کوپئ من! ئەقرو تو ژ من چیتري، تو که‌هشتیه قئ ده‌ره‌جئ یا ئەز دبیم، و به‌لا دئ ئینه‌ سه‌رئ ته‌، قیجا ئەگه‌ر تو هاتیه جهرپاندن تو من نیشا که‌سئ نه‌ده.

و جحیل وه‌ لئ هات وی کوپئ زکماک و مروقتی گوپی چی دکرن، و وی مروقت ژ ده‌ردین دی ژئ رادکرن، هه‌قاله‌کئی مه‌لکی هه‌بوو کوژه بووبوو، ئەو

ب سوحبه تا جحيلي حمسيا، رابوو گهلهك تير و ديارى بو وى نينان و گوتى:
 نهفه ههمى بو ته نه نه گهر تو من ساخ كهى. جحيلي گوتى: نهز كهسى ساخ
 ناكهم، خودييه شيفايى ددهت، قتيجا نه گهر تو باوه ريبي ب خودى بينى نهز
 دى دوعايه كى بو ته ژ خودى كهم نهو دى ته ساخ كهت، وى باوه رى
 ب خودى نينا، خودى چاقتن وى چيكرن.

نهو هاته نك مهلكى، و ل نك روينشت وهكى كو بهرى دروينشت، نينا
 مهلكى گوتى: كى چاقتن ته چيكرن؟

وى گوتى: خودايى من.

مهلكى گوتى: ما ته ژبلى من خودايه كى دى ههيه؟

وى گوت: خودايى من وخودايى ته (ئهلا لهه)..^(۱)

نينا مهلكى نهو گرت وهند عهزاب دا ههتا وى جحيل نيشا وان داي،
 وان جحيل گرت و نينا نك مهلكى، مهلكى گوتى: نهى كورپى من! ما
 سيره بندييا ته گههشته هندى تو كورپى زكماك و مرؤفى كورپى ساخ بكهى؟
 وى گوت: نهز كهسى ساخ ناكهم، خودييه شيفايى ددهت. مهلكى نهو گرت و
 هند عهزاب دا ههتا وى راهب نيشا وان داي، وان راهب نينا و گوتى:
 ژ دينى خو بزقره، وى گوهنه دا وان، وان مشار نينا دانا سهر كلؤفانكا سهرى
 وى و كره دو پرت، پاشى وان ههقالى مهلكى ژى نينا و گوتى: ژ دينى خو
 بزقره، وى گوهنه دا وان، نينا وان نهو ژى ب مشارى كره دو پرت.

(۱) ژ قى دئيه زانين كو وى مهلكى دگوتنه خهلكى: نهز خوديمه.. معنا: نهو نه

قسطه نطين بوو و نه (ذو نموواس) مهلكى نهجرائى ژى بوو؛ چونكى كهس

ژ وان ههر دويان نه دگوت: نهز خوديمه.

مەلک و دووماھییای جحیلی:

پاشی وان جحیل ئینا، و گۆتئ: ژ دینئ خۆ بزقەر، وی گوھ نەدا وان، ئینا مەلکی ئەو دا ف ھندەک ھەقالین خۆ، و گۆتئ: وی بێمن ب سەر فلان چیا یی بێخن، و دەمئ ھوین دگەھنە کۆیئ وی چیا یی بێژنئ: بلا ئەو ژ دینئ خۆ بزقەر، ئەگەر ئەو نەزقەرئ ھوین وی د چیا یی دا بەھاڤین.. وان ئەو بر، ب سەر چیا یی ئیخست، جحیلی گۆت: یا رەبی ب رەنگەکی تە بڤیت تو بەلا وان ژ من دوبر بکە.. چیا ھژیا ئەو تیدا کەفتن، و جحیل ھاتە نک مەلکی.

مەلکی گۆتئ: ھەقالین تە چ کر؟

جحیلی گۆت: خودئ بەلا وان ژ من ڤەکر.

مەلکی ئەو دا ف ھندەک ھەقالین خۆ و گۆتئ: ھوین بێمن وی بکەنە د کەلەکەکی دا و بێنە نیڤا دەریای، و ئەگەر ئەو ژ دینئ خۆ نەزقەرئ وی بەھاڤینە د ئاڤی دا. وان ئەو بر.. جحیلی گۆت: یا رەبی ب رەنگەکی تە بڤیت تو بەلا وان ژ من ڤەکە، ئینا کەلەکا وان دەرنیشف بوو و ئەو خندقین، و جحیل ھاتە نک مەلکی.

مەلکی گۆتئ: ھەقالین تە چ کر؟

وی گۆت: خودئ بەلا وان ژ من ڤەکر.. و وی گۆتە مەلکی: تو نەشتی من بکوژی ھەتا تو وی نەکە یی ئەز دبیژمە تە.

مەلکی گۆتئ: یا تو دبیژئ چیه؟

وی گۆت: مروڤان ھەمییان ل جەھەکی کۆم بکە، و من ب قورمئ دارەکی ڤە بەلاویسە، پاشی تیرەکی ژ ناڤ تیرین من بێنە دەری و بێخە کڤانی و

بیژه: ب ناڅی خودی خودای جحیلی، پاشی وی تیری د من وهرکه، نه‌گهر
تو څی بکهی تو دئ شتی من کوژی.

کوشتنا جحیلی و گرفتاریا مه‌لکی:

مه‌لک رابوو خه‌لک همی ل جهه‌کی کو‌مکرن، و جحیل ب قورمی
داره‌کی څه هلاویست، پاشی تیره‌ک ژ ناڅ تیرین وی ئینادر کره د کڅانی
دا، پاش گوټ: ب ناڅی خودی خودای جحیلی، و نهو تیر د وی وهرکر، تیر
ب جینیکا وی که‌فت، وی ده‌ستی خو‌دانا سهر جینیکا خو‌جهی تیر څی
که‌فتی و مر، ئینا خه‌لکی گوټ: مه‌باوهری ب خودای جحیلی ئینا، مه
باوهری ب خودای جحیلی ئینا، مه‌باوهری ب خودای جحیلی ئینا.

هنده‌ک هاتنه‌ک مه‌لکی و گوټنئ: تو دینئ، نهوا تو ژئ دترسای
ب خودی چیبوو، خه‌لکی باوهری ب دینئ جحیلی ئینا، مه‌لکی فرمان دا
خنده‌ک ل سهرین رتکان ل پیش چاڅین خه‌لکی بینه‌کولان، و ناگر تیدا
بیته‌هلکرن، و گوټ: هه‌چیئ ژ دینئ خو‌لیقه‌نه‌بت وی بهاڅینه تیدا... و
وان وه کر یا مه‌لکی گوټی، هتا ژنه‌ک ئینای و بچویه‌کی وئ د گهل دا
بوو، بیچه‌کی وئ خو‌پاشقه لیدا، ئینا بچویه‌کی گوټئ: دادئ! صهری بکیشه
تو یا ل سهر هه‌قیئ. و د دووماهییا ریوایه‌تا (ترمذی) دا هاتییه‌کو
دبیژن: ل سهر زه‌مانئ عومهرئ کوړی خه‌ططابی که‌له‌خی څی جحیلی هاتبوو
دیتن و تبلا وی هیشتا ل سهر جینیکا وی بوو.

قورئان و خودانئین خنده‌کان:

وه‌کی مه‌گوټی: د جهه‌کی ب تنئ دا قورئانئ به‌حسئ خودانئین خنده‌کی
کریه، نهو ژئ د چند نایه‌ته‌کتن سووره‌تا (البروج) دا، و وه‌کی دئته‌زانین
نه‌ف سووره‌ته‌تیک ژ وان سووره‌تانه یتن کو به‌ری مشه‌ختبونئ ل مه‌که‌هی

بیژه: ب ناځی خودی خودای جحیلی، پاشی وی تیری د من وهرکه، نه‌گهر
تو ځی بکهی تو دئ شیی من کوږی.

کوشتنا جحیلی و گرفتاریا مه‌لکی:

مه‌لک رابوو خه‌لک هه‌می ل جهه‌کی کو‌مکرن، و جحیل ب قورمی
داره‌کی څه هلاویست، پاشی تیره‌ک ژ ناڅ تیرین وی ئیناده‌ر کره د کڅانی
دا، پاش گوټ: ب ناځی خودی خودای جحیلی، و نه‌و تیر د وی وهرکر، تیر
ب جینیکا وی که‌فت، وی ده‌ستی خو‌دانا سهر جینیکا خو‌جه‌ی تیر ځی
که‌فتی و مر، ئینا خه‌لکی گوټ: مه‌باوهری ب خودای جحیلی ئینا، مه‌
باوهری ب خودای جحیلی ئینا، مه‌باوهری ب خودای جحیلی ئینا.

هنده‌ک هاتنه‌ نک مه‌لکی و گوټنئ: تو دینیی، نه‌وا تو ژئ دترسای
ب خودی چیبوو، خه‌لکی باوهری ب دینئ جحیلی ئینا، مه‌لکی فه‌رمان دا
خهنده‌ک ل سهرین رتکان ل پیش چاځین خه‌لکی بینه‌ کولان، و ناگر تیدا
بینه‌ هلکرن، و گوټ: هه‌چییی ژ دینئ خو‌لیقه‌نه‌بت وی به‌اځینه‌ تیدا... و
وان وه کر یا مه‌لکی گوټی، هه‌تا ژنه‌ک ئینای و بچویه‌کی وی د گهل دا
بوو، بیچه‌کی وی خو‌پاشقه‌ لیدا، ئینا بچویه‌کی گوټی: دادئ! صهری بکیشه
تو یا ل سهر هه‌قییی. و د دووماهییا ریوایه‌تا (ترمذی) دا هاتییه‌ کو
دبیژن: ل سهر زه‌مانئ عومهرئ کوږی خه‌ططایی که‌له‌خی ځی جحیلی هاتبوو
دیتن و تبلا وی هیشتا ل سهر جینیکا وی بوو.

قورئان و خودانئین خهنده‌کان:

وه‌کی مه‌ گوټی: د جهه‌کی ب تنئ دا قورئانئ به‌حسی خودانئین خهنده‌کی
کرییه، نه‌و ژئ د چند نایه‌ته‌کتن سووره‌تا (البروج) دا، و وه‌کی دئیه‌ زانین
نه‌څ سووره‌ته‌ ئیک ژ وان سووره‌تانه‌ یتن کو به‌ری مشه‌ختبونئ ل مه‌که‌هی

هاتینه خوارې، مه‌عنا: ل مه‌که‌هې ده‌مې موسلمان د بن ده‌ست و کافران نه‌خوښی دگه‌هاندنې؛ دا نه‌و ل دینې خو لیته بین خودې نه‌ف سهره‌تیه به‌و وان څه‌گیرا دا دلین وان موکم بین، و پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- هر ژ به‌و څې نارمانجې نه‌ف سهره‌تیه به‌و به‌رفره‌هی به‌و صحابیین خو څه‌گیرا.

قورنان چاوا څې سهره‌تیه به‌و مه‌ څه‌دگیرت؟

ل سهرې سووره‌تا (البروج) و وه‌ک ری خوش‌کرن به‌و څه‌گیرنا څې سهره‌تیه خودایې مه‌زن سویندې ب سې تشتین مه‌زن دخوت: ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ۝ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ۝ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ۝﴾ یه‌عنی: سویند ب وی عه‌سمانی، یې نه‌و جه‌لی هه‌ین یېن پوژ و هه‌یف لی دچن، و ب پوژا قیامه‌تې یا خودې ژقان پې دایه‌ خه‌لکی کو وان تیدا کوک بکه‌ت، و ب شاه‌دې شاه‌ده‌یه‌ی دده‌ت، و ب وی یې شاه‌ده‌یه‌ی ل سهر دتیتهدان.

تشتې سویند ل سهر هاتیه‌ خوارن چیه؟

خودې دبیرت: ﴿قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ۝ الْكَاذِبِ ذَاتِ الْأَوْثُودِ ۝﴾ نه‌و تیچوون، و هاتنه‌ عه‌زابدان و دویرکرن ژ ره‌ما خودې، یېن خه‌نده‌کین مه‌زن به‌و عه‌زابدانا خودان باوه‌ران ل عه‌مردی چیکرین، و ناگره‌کې دژوار تیدا ه‌لکری. و به‌ری خودې سهره‌تیه به‌و مه‌ څه‌گیرت حوکمې خو، یې هه‌ژې خودانین خه‌نده‌کان بت، ل سهر وان دده‌ت: کوشتن و تیچوون، د گه‌ل عه‌زابدانا مه‌زن ل پوژا قیامه‌تې و دویرکرن ژ ره‌ما خودې به‌و وان بت یېن خه‌نده‌ک به‌و خودان باوه‌ران کولاین و تری ناگر کرین و خودان باوه‌ر هاقیتینه تیدا.. پاشی؟ قورنان دبیرت: ﴿إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ۝ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۝﴾ ده‌مې نه‌و ل سهر لیقین خه‌نده‌کان روینشتین، و ماینه ل ویرې، و نه‌و دثاماده‌یه‌ی وی عه‌زابې بوون یا وان ئینایه‌ سهرې خودان

باوهران. و دهمی وان خندهک بۆ سۆتتا خودان باوهران نامادهکړین، وان هندهک جهل سمر لیقین خندهکان بۆ پوینشتنا خو دورستکړن؛ دا لی پویننه خواری و بهری خو بدنه خودان باوهران ژ ژن و میر و زاروکان، دهمی ناگر لمشین وان دخوت و نالنال ژ وان بلند دبن، و دا نو پتر تامی ژ سمرکهفتنا خو ببینن، یا وان ب دهست خو څه ینای، قیجا هزر بکمن نو چمند دهوژ بوون و وان چمند دلهکی رهق ههبوو؟!

چ نهگمر د پشت هندې رابوویه وان ئەف همژاره د ناگری کینا خو دا سۆتین؟

قورئان دبیژت: ﴿وَمَا تَقْصُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۝ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۝﴾ وان ئەف عهزابه نه ژ بهر تشتهکی ینا سمری وان ب تنی ژ بهر هندې نهبت کو وان باوهری ب خودای زال ینابوو یی کس وی بیزار نهگمت، یی د گوتن و کریار و سالوختهتین خو دا هیژای مهدحان، نووی ملکې عسمانان و عمردی یی وی، و نو ل سمر همر تشتهکی شاهده، چو تشت ل وی بهرزه نابن.

ئەفه بوو تاوانا وان یا مهن. وان دینهکی دی ژیلی دینی (طاغیه)ی بۆ خو هلبژارت بوو، و سمری خو بۆ خودایهکی دی دچهماند، و ل نک زپتهکان باوهری ینانا ب خودایهکی ب تنی و ب کارینانا شریعتی وی مهزنتین تاوانه خودانی هیژای گرتن و کوشتن و سۆتنی دکمت.

نهجام د دنیا یی دا نهگمر جارهکی ل سمر هندې راوهستت کو کافر خودان باوهران ب کوژن و بسوژن ژی، و خودان باوهران -ل بهر چاف- کسهک نهبت وان ب سمر بیتخت، ل ناخرهتی نهجامهکی دی ههیه: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۝﴾ إِنَّ

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿٥١﴾ هندی ئومون يیتن میترین خودان باوهر و ژنیتن خودان باوهر ب ئاگری سوتین؛ دا ئومو وان ژ دینى خودى لیقه کمەن، و پاشى تۆبه نه کرى، ل ئاخړه تى عەزابا جەهنەمى بۆ وانه، و عەزابا دژوار و سوژەک بۆ وانه. هندی ئومون يیتن باوهرى ب خودى و پیغه مبهري وى ئینای و کریارین چاک کرین، ئومو به حەشتین پرویار د بن قەسرتن وان دا دچن بۆ وان هەنە، ئومو سەرکەفتنا مەزن.

چەند دەرسە کێن مەزن:

ئومو خودان باوهرین د خەندەکان دا هاتینه سوتن، دەستەکەک بوو باوهرى ب خودایى خو ئینابوو.. باوهرییه کا وەسا کو ئومو پى بلند ببن، بلندیه کا وەسا کو ئیدی ژینا دنیایى ب هەمی گرانییا خو ژە دلین وان دەستەسەر نه کەت، و هەر جارە کا دل ژ پیبەستا ئینا دنیایى هاتە پرگارکرن تاما خو گۆزیرکنا د پتکا حەقییى دا ل نک وى گەلەک دى ژ تاما مانا د دنیایى دا شریتر بت، و باوهرییا دورست دەمى خو ل دلى ددەت خو گەلەک ناگرت حەتا قى بەر هەمی ژ خو بدەت، بەلکى ئیکسەر خودانى دگوهۆرت، لەو یا غەریب نینه خودانین ئان رەنگە دلان خو هاشیتنا د ئاگری دا خوشتر ببینت ژ زقرینا ل کوفری.

بەرانبەر خودانین ئان دلین نازک خودى وەسا حەزکریه کو هەندەک مروۆتین دى هەبن تبیعه تى وان وەسا یى شیلی بت وەکى وى هەرییى یا ئومو ژى هاتینه چیکرن، چەند جوداهیه کا مەزن د ناڤهرا دەهبا و قى رەنگى مروۆقان دا هەیه! دەهه گاڤا برسى دبت خو د تشەکى وەر دکەت؛ دا بگرت و بخۆت، گاڤا تیربوو دى هیلەت و چت.. ئومو مروۆتین دل کافر پشتى خو

د فەرسەیا خۆ وەر دکهن ژى و خۆ ژى تير دکهن، چاځين وان تير نابن هتا نهينن مرن بهوست بهوست ل سهر لهشى فەرسەيا وان بچت، لهو خوشيهکا مهزن نهو ب کوشتن و عهزابدانا خهلكى دبينن؛ وهكى خودانين خندهكان حهفله وناههنگين کوشتن وسوتن وهيرانا لهشى مروژان دگيرن، پيکين سهرکهفتنى د کولوخين بى گونههان دا فر دکهن، څيجا بوچى وهش ودههه څ فان مروژان دجاميرتر نهين؟

څى مهلكى كافر نهو جحيل كوشت، و بهرى وى پيره ميرى راهب و زهلامى كۆره ژى كوشتبوون، و پشتى وى ژى ژن و مير و پير و شيرين خودان باوهر د خندهكين ناگرى دا سوتن، و هنگى راوهستا هتا چو خودان باوهر د مهملهكهتا خۆ دا نههتلاين.. و ب څى چهندي قورنان و سونهت څى سهرهاتيبيى ب دووماهى دئينن، و ل څيرى مسهلهك دئيته مهيدانى:

د وان ههمى سهرهاتيبيان دا يين قورنان بو مه ژ مللهتين بهرى څه دگوهيت، دهمى ههڅكى د ناڅهرا خودان باوهر و كافران دا گهرم دبت، و درهوپيكرنا كافران دژوار دبت، خودى وان دبهته هيلاكى و خودان باوهران پرگار دكهت، ب تنى د څى سهرهاتيبيى دا نهبت^(۱) كافر خودان باوهران دكوژن و دسوژن، و ل بهر چاڅ دا ئهڅ چهنده بو وان دمينت و ب سهر دفنا وان څه دچت.. ب تهرازييا خهلكى عهردى دووماهيا څى سهرهاتيبيى يا كافران بوويه، و خودان باوهر ب خۆ ژى هندهك جارن دهمى دكهڅنه ژير پيستهستا حيساباتين عهردى ب څى رهنگى بهرى خۆ ددهنه مهسەلى، و هزر دکهن مادهم كافر شيانه خودان باوهران و نهو كوشتن و

(۱) همر وهسا د سهرهاتييا پشتهفانى همرسى پيغه مهران ژى دا، نهوا د سوورهتا

(يس) ئ دا هاتى.

سۆتن.. مەعنا: يېڭى سەركەفتى ئەون، بەلى قورئاننى دۇنيا ب قەگىرانا قى سەرھاتىيى بۆ موسلمانان -هېشتا ل مەكەھى- تەرازیيەكا دى بۆ كىشاننا سەركەفتىنى و شكەستنى بدانت، قورئاننى قىيا چاڭىڭن خودان باوەران ل راستىيا ھەڧرىكىيى قەكەت؛ دا ئەو د كىشانىن خو دا بۆ سەركەفتىنى ددورست بن.

ئەگەر مەسەلە ئەڧ ژىنا دىيائى ب تنى بت و چو ژىننى دى نەبن -وەكى كافرىن كورسەبىن ھزر دكەن- ھنگى ب تنى سەركەفتا د دىيائى دا سەركەفتە، بەلى مەسەلە دىنا ب تنى نىنە، و مەيدانا شەرى و ھەڧرىكىيى نە ئەڧ ەمرە ب تنىيە! مەيدان گەلەك بەرفرەھترە، و ژىنا دىيائى دەلىقەيەكا كورسە د ژىيى مەسەلى دا.

ژىنا دىيائى ب ھەمى سەر و بەرى خو قە، ب ھەمى خوشى و نەخوشىيىن خو قە، ب سەركەفتن و شكەستىن خو قە، بەھايەكى مەزن د تەرازیيا دورست دا نىنە، و سەركەفتنا د دىيائى دا رەنگەكە ژ رەنگىن سەركەفتىنى يېڭى گەلەك.. بەلى سەركەفتنا دورست -ل نك خودان باوەرى- ئەو ەرح ب سەر لەشى بکەڧت، بىر و باوەر ب سەر نەخوشىيى بکەڧت، و باوەرى ب سەر فتنى بکەڧت.

ل نك خودان باوەرى يا گرنگ ئەو نىنە ئەو دوژمنى بكوژت يان دوژمن وى بكوژت، ھەر چەندە مروڧ ب خوړستىيا خو ەمز ژ سەركەفتنا د دىيائى دا دكەت؛ چونكى وى باوەرى ھەيە كو -ب چ رىكا ھەبت- مروڧ ھەمى دمرن، بەلى ھەمى كەس نەشتىن خو ژ (جاذىيەتا) ەمردى رزگار بكن، ھەمى كەس نەشتىن لايى رووحي ل نك خو ب سەر لايى جسمى يىخن.

سهرکهفتنا ب دورستی یا کو خودانی سهرفراز بکهت، ل نک خودی و ل نک بهنییان ژی، نهوه عهقیده و بیر و باوه رین مروقی پاراستی بمینن، نهگهر خو ژایانا مروقی یا دنیا یی تی بچت ژی، سهرکهفتنا ب دورستی نهوه باوه ریا مروقی ب سهر کوفرا کافران بکهفت نهگهر خو بهایی وی سهرکهفتنی ژینا مروقی بت.

د سهرهاتییا خودانین خندهکان دا جحیلی ریکا کوشتنا خو نیشا مهلکی دا؛ دا نهو وی پی بکوژت ده می وی زانی کوشتنا وی دئ بته نهگهرا موسلمانبوناهه مارهکا مدزن ژ خه لکی باژیری.. وی دشا قی ریکی نیشا وی نهدهت و بمینته ساخ نهگهر پیچهکی وی سیاسهتا وه رادانی و (موجامه لی) د گهل مهلکی ب کارینابا، به لی هنگی نهو دا بیر و باوه رین خو ژ دهست دهت، و ژ دهستدانا بیر و باوه ران ب دیتنا خودان باوه ری مهزنتین شکسته، نهو خودان باوه رین هاتینه هاقیتن د خنده کیتن ناگری ژی دا دشیان خو ژ قی دووماهییی رزگار بکهن و نهئینه سۆتن، ب ئیک په یف کو نهو بیژنه مهلکی: نهو دخه لمت بووین و دینی ته یی دورسته.. به لی به رانبر چ؟

- به رانبر هندی کو نهو بی عهقیده و باوه ری بژین، و ب تنی نهو دزانت ژینا بی عهقیده چهند یا بی تامه نهو تام کرته شرنییا باوه رییی.. نهگهر ژین خوارن و قهخوارن بت، و خوشییرنا ب دنیا یی بت، بیژنه من: جوداهی د ناقبهرا مروقی وحه یوانی دا چیه؟

ب قهگپرنا قی سهرهاتییی ل وی ده می موسلمان ل مهکه هی دبی دهسه لات، قورئانی دقیا وان ل سهر نهخوشتین (ئحتمال) پهروه ده بکهت، (ئحتمالا) گرتنی، یا کوشتنی، یا سۆتنی.. و هتد؛ دا نهو بزانی ریکا ل بهر

وان نه سهیرانه که بۆ میترکه کا خهملین، بهلکی ریکه کا تژی ئاستهنگه د ناڤ خوهی و خوینی را ده ریاس دبت.

د سمر قی چندی را قورئانی د قیا خودان باوهران ل راستیه کا مهزن هشیار بکهت، د قیا وان تی بگه هینت کو مه جالی هه قریکی ئهف دنیا یه ب تنی نینه، و مهیدانا شهری ژی نه ئهف عهرده ب تنیه، گوهی خو بدی پشتی قورئانی سهراتیبا خودانین خهنده کان بۆ مه قه گیرای چ (ته عقیب) دا مهسلتی، قورئانی گوته: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۝ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ۝﴾ هندی نمون یتن میترن خودان باوهر و ژنیتن خودان باوهر ب ناگری سوتین؛ دا نمو وان ژ دینی خودی لیقه کهن، و پاشی تویه نه کری، ل ناخره تی عهزبا جهه نمی و عهزبا دژوار و سوژه ک بۆ وانه. هندی نمون یتن باوهری ب خودی و پیغه مبه ری وی ئینای و کریارین چاک کرین، نمو به حهشتین رویار د بن قهسرتن وان دا دچن بۆ وان هه نه، نمو سهرکهفتنا مهزن. مهعنا: دووماهییا شهر وهه قریکی نه نمو یا نمو ل قی دنیا یی ب چاڤ دبیین، کو خودان باوهر بینه کوشتن و سوتن، یان ههتا مرنی بهر لی بینه باراندن و کافر و زۆردار بمینن و د خویشیتن دنیا یی دا هتیر و بهطران ببن، و پهرده ب سمر دیمه نی دا بیتته خواری و وهسا بیتته هزرکرن کو مهسله ب دووماهی هات، نهفه نابت!

دیمه نی مهزتر دمینت، رۆژه ک دی ئیت پهرده جاره کا دی دی ئیتته قه دان ههردو لایتن هه قریکی جاره کا دی ل سمر ده پی شانوی دی ناماده بن، بهلی قی جاری حوکم ب دورستی دی ئیتته دان: ﴿يَوْمَ هُمْ بَرْزَوْنَ لَا يَخَفُ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝﴾ الْيَوْمَ تَجْرَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا

كَسَبَتْ لَا ظَلَمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٧﴾ وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى
 الْحَنَاجِرِ كَظِيمِينَ^١ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿٨﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا
 تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿٩﴾ وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ
 اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١٠﴾ (غافر: ١٦-٢٠) پوځا قيامه تې چيکری هه می
 بهرانبهر خودایې خو ناشکرا دېن، تشتهک ژ وان و ژ کارې وان د دنیایې دا
 کری ل بهر خودې بهرزه نابت، خودې دبیرت: ملک وړتفه برنا کاری نه قرو یا
 کتیه؟ و نمو ب خو دې بهر سقا خو دت: یا وی خوداییه یی کو د ناڅ
 وسالوخت وکریارتن خو دا یی نیکانه، یی ب سهرقه هاتی نمو ی هه می
 چيکری نیخستینه بن دهستی خو. نه قرو خیرا هر نه فسه کی ل دویف کریارا
 وی د دنیایې دا کری ژ باشی و خرابیی دې نیته دان، نه قرو چو زورداری
 ل کسې نایتیه کرن کو خیرتن وی بینه کیمکرن یان گونیه تن وی بینه
 زیده کرن. هندي خودییه یی حسیب سقکه، قیجا هوین نه بیژن نمو پوځ گيرو
 بوو؛ چونکی نمو یا نیزیکه. و تو -ئی موحه ممد- مروځان ژ وی پوځا
 نیزیک بترسینه یا کول بهر وان گله کا دیره کو پوځا قیامه تیه، ده می
 ژ ترسا عذابا خودې دا دل ژ سنگان بلند دېن و ب گهروییتن وان قه دئینه
 گریدان، و نمو دتړی خم و کوځانن. زورداران چو دوست و هه قالین نیزیک
 نابن، و وان چو مدهدرچی ژی نابن مدهدری بو وان ل نک خودې بکمن،
 دا مدهدرا وان بیه وهرگرتن. خودې دزانت کانی چاڅ چ دیتان قه دره څینن،
 و کانی مروځ چ تشتی د سنگی خو دا قه دشیرت ژ باشی و خرابیان. و
 خودې ب دادیسی حوکی د ناڅهرا مروځان دا دکهت، و نمو خوداوه ندین
 ژ بلی خودې په رستن بو دئیه کرن حوکی ب تشته کی ناکمن؛ چونکی نمو
 نه شین وی چهندي بکمن. هندي خودییه گوهدیرې وی تشتییه یی نه زمانین
 ههوه یی دگه ریتن، یی بینه ره ب کار و کریارتن ههوه.

وئ پوژئی خودییه حوکمی دکهت، و حوکمی خودی وهکی حوکمی مه مروژان نینه، وئ پوژئی ههڅرکی ب دووماهی دئیت، و سهړکهفتی نهوه یی وئ پوژئی سهړکهفت.. و دهرسا دی یا مهزن نهوا قورئانی دئیت ژ څی سهرهاتییی بدهته مه نهڅهیه: هندی نهو ههڅرکییه یا کو د ناڅهرا خودان باوهر و کافران دا هدی ل ههمی جه و ل ههمی دهمان ههڅرکییا بیر و باوهرانه.. گهلهک نهزان و خاپاندی ههنه دڅین مه وهسا تی بگههینن کو ههڅرکییا مه خودان باوهران و کافران سهرا مستهکا ناخی، یان تنهکهکا گازتیه، وهسا مه تی دگههینن کو شهړی ئیسلامی د گهل دوژمنان شهړهکی (سیاسی) و (نابوری) و (شارستانییه)، بهلی قورئان دبیرت: وه نینه، ﴿وَمَا نَقْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۝ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۝﴾ وان نهڅ عهزابه نه ژ بهر تشتهکی ئینا سهړی وان، ب تنی ژ بهر هندی نهبت کو وان باوهری ب خودایی زال ئینا بوو، یی کس وی بیزار نهکته، یی د گوتن وکریار و سالوختهتن خو دا هیژای مهدحان، نهوی ملکی عسمانان و عهردی یی وی، و نهو ل سهر ههر تشتهکی شاهده، چو تشته ل وی بهرزه نابن. نهگهر چو گرفتاری یین سیاسی و نابوری مه د گهل کافران نهمینن ژی نهو ههر دئ مینن دوژمنییا مه کهن هندی مه باوهری ب ئیسلامی ههبت: ﴿وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۝﴾ (البقرة: ۱۲۰) جوهری و فله قهت ژ ته رازی نابن ههتا تو دینی خو نههیلی و دویچوونا دینی وان نهکی، تو بیژه وان: هندی دینی ئیسلامتییه نهوه دینی دورست. و پشتی څی نهگهر تول دویف دلچوونین وان بچی چو سهړکارهک ل نک خودی بو ته نابت مفای بگههینته ته، یان پشتهفانییی ل ته بکهت.

سەرھاتیا

پشته فانی همرسی پیغه مبهراڻ

د نایه تین (۱۳-۲۹) یدا ژ سووره تا (یس) خودایی مهزن فهرومانی
ل پیغه مبهری خو دکت کو ټو سهراتییا خه لکی وی باژیری بو ملله تی خو
قه گپرت یی کو خودی سی پیغه مبهری پیکفه بو هنارتین ټیجا وان ټو همر
سی دروین دهرتختین و نه یاره تییا وان کری تشتی بوویه ټه گهرا هندی کو
خودی خه لکی وی باژیری هم مییان پیکفه بیته هیلاکی.. ټیجا ټو کی بوون
و سهراتییا وان د گهل همر سی پیغه مبهراڻ چ بوو؟

کیژ باژیری؟

قورئان ده می فهرومانی ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکت کو ټو فی
سهراتییی بو مه قه گپرت ناڅی باژیری نابیژت، ب تنی دبیرت: ﴿وَأَضْرَبَ
لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ﴾ (یس: ۱۳) وتو (ټی
موحه ممد) مه ته له کی بو وان بوتپه رتستین ملله تی خو بینه، یین گازییا ته
قه بویل نه کمڼ؛ دا ټو مفای بو خو ژئی وه ریکرن، و ټو سهراتییا خودانین
گوندییه^(۱).

بارا پتر ژ زانایان -وه کی ټبن که شیر دبیرت- ل وی باوهرینه کو ټو
باژیره (ټه نطاکیا) یه، دبیرن: خه لکی وی په رستنا صه نه مان دکر، ټینا خودی

(۱) قهریه (گوند) د قورئانی دا مبهست پی ټو جهه یی کومه کا مهزن ژ مروغان لی
ناکنجی دبن (باژیری).

سې پيغه مېهر بۆ وان هنارتن دا بهرې وان بدهنه تموچيدا خودې... و چونکې د ناقېهرا عيساي و موحه مېه دی دا -سلاڅ لى بن- چو پيغه مېهر نه هاتينه هنارتن دڅيت نهڅ پيغه مېهره يين کو قورنائى ناڅين وان بۆ مه نه گوتين بهرې ده مې عيسايى بن^(۱).

سې پيغه مېهر:

ده مې خودايي مهن څياي چو هيجه تان بۆ خه لکې څي بارڅېرى يين کافر نه هيلت نيرادا وى ل سهر هندې ب جهات کو ئو دو پيغه مېهران پيکڅه بۆ وان بهنيرت، قورئان دبيرت: ﴿وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ۚ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اتْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَهُكُم مُّرْسَلُونَ ۝﴾ (يس: ۱۳-۱۴) تو -مې موحه مېه- مه تله کي بۆ وان بوتېر تسي ملله تي خو بينه يين گازييا ته قېويل نه کهن: دا ئو مفاي بۆ خو ژي وهرېگرن، و ئو سهرهاتييا خودانين گوندييه ده مې پيغه مېهر بۆ وان هاتين، ده مې مه دو پيغه مېهر بۆ وان هنارتين دا بهرې وان بدهنه باوهرييا ب خودې و پهرستنا وى ب تنې، ئينا خه لکې وى گوندى ئو همدو دره وين درېخستن، څيجا مه ئو همدو ب پيغه مېهره کي دى ب هيز ئيخستن، و وان همرستييان گوته خه لکې گوندى: هندي ئه مين ئم بۆ هموه دهنارتينه.

دو پيغه مېهر خودې بۆ وان هنارتن، و دبت نهڅه نيشانهک بت ل سهر مه ژي هسکييا وان و رڅدييا وان ل سهر کوفرې، و گاڅا وان ههڅرکيه کا دوير و درېژ د گهل همدو پيغه مېهرين خو کرى و باوهري پي نه ئيناي خودې

(۱) هندک دبيرن: نهڅ هر سې پيغه مېهره سې قاصد بوون عيساي بۆ خه لکې

نهنطاکيائي هنارتين، بهلې چو راستي بۆ څي گوتنې نينه.

پټغه مېره کي دى ژى بؤ وان هنارت، وهرسى پټغه مېره ان پټکفه بهري وان
دا دينى خودى يى درست..

هډرکيه کا بي معنا:

دهمى هر سى پټغه مېرېن وان هاتين و بهري وان دايه دينى درست وان
هډرکيه کا دوير و دريژ د گمل وان کر، و وان ژى وهکى کافرين همى
ملله تان هندهک هيجه تين بي معنا ل سهر کافريا خو گرتن، قورنان دبېژت:
﴿ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴾ (١٥)
(يس: ١٥) وان گوتنه پټغه مېره ان: همما هوين ژى وهکى مه مروژن، و
خودايى پردلوژان چو وهحى بؤ هموه نه هنارتييه، و همما هوين -گهلى
پټغه مېره ان- ددره وينن. نهغه هيجه تا وان يا ئيکي بو..

وان ب دورستى نездانى کاني کارى پټغه مېرېنى چيه، لهو وان هزر دکر
نهگه خودى پټغه مېره کي بؤ مروژان بهنيرت ژى دقيت نه ژ مروژان بت،
ئينا پټغه مېرېن وان لهو ل راستيا کارى پټغه مېرېنيى هشارکرن و
گوتن: ﴿ قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴾ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٧﴾
(يس: ١٦-١٧) پټغه مېره ان گوت: خودايى مه يى نهم هنارتين دزانت کو
نهم پټغه مېرېن، و يا مه نهوه نهم په ياما خو ناشکرا بگمهينين، و
هيدايتا هموه د دهستى مه دا نينه، بهلکى نهو يا د دهستى خودى ب تنى
دا. يهعنى: کارى پټغه مېره ان نهوه گازيا خودى بگمهينه مروژان، ژ ويري
و نهغه هيدايت ب دهستى خودييه.. ووان يا ل سهر خو کر.

﴿ قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجِمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾
﴿ قَالُوا طَائِرُكُم مَّعَكُمْ أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴾ (يس: ١٨-١٩)
وان گوت: هدى نه مين مه چو خير و ئيفلهحى ژ هموه نه ديتييه، نهگه

هوین ځی گازییا خو بمس نه کمڼ ئم دئ بهران ل هموه بارینین و هموه
 کوژین، و عهزابه کا ب ئیش و نهخوش دئ گههینینه هموه. پیغه مبهراڼ گوټ:
 بئ نیفله چی و کاری هموه یئ خراب یئ د گهل هموه وبو هموه دزڅرت، نه ری
 نه گهر ب خیرئ شیرتهک ل هموه هاته کرن هوین بئ نیفله چیی دبینن و
 گه فین کوشتنئ و عهزابدانئ ل مه دکمن؟ بهلکی هوین ملله ته کن زنده گاځی
 ودره وکرن عهده تی هموه یه.

ژ ځی زنده تر قورئان چو یئ ژ سهرهاتییا څان پیغه مبهراڼ بو مه دیار
 ناکه ت، و بو مه دیار ناکه ت کانئ څان کافران گه فا خو د گهل پیغه مبهراڼ
 ب جهننا و بهر ل وان باراندن، یان نه.. هر چمنده سیاقی سهرهاتییی پتر
 ب سهر هندی څه دچت کو وان گه فا خو ب جهننا بو!

بهلئ ل څیرئ کسه کی دی دئته د سهرهاتییی دا و بهرئ روڼاهیی
 ب ئیکجاری دده ته خو، هتا دهره جه کی نه څ سهرهاتییه گه لک جارن
 ب ناځی وی دئته ناسین..

پشته څانی هر سئ پیغه مبهراڼ:

ده می هه څرکی د ناڅه را وان هر سئ پیغه مبهراڼ وملله تی وان دا دژوار
 بووی، و سهرتین کوفرئ گه ف ب کوشتن و باراندنا بهراڼ ل پیغه مبهراڼ
 کری، زه لامهک ژ لایئ ژورییی باژیری څه هات.. ئمو ب خو پیغه مبهراڼ
 نه بوو، بهلئ هات دا پشته څانییا پیغه مبهراڼ بکه ت، ناځی وی چ بوو؟ نه څه
 نه یا گرنگه؛ چونکی نه گهر یا گرنگ با قورئان دا بو مه څه گپرت، یا گرنگ
 نه وه ځی زه لامی چ دځیا و چ کر؟ نه ځی قورئان بو مه څه دگپرت: ﴿وَجَاءَ مِنْ
 أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَىٰ قَالَ يَنْفِقُونَ أَنْفِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿٥﴾ أَنْفِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا
 وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٦﴾ وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧﴾ أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ

۱۱۱. إِنْ يُرَدِّنِ الرَّحْمَنُ بَصِيرًا لَا تُغْنِي عَنِّي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ ﴿٢٥﴾ إِنْ إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٦﴾ إِنْ آمَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُوا ﴿٢٧﴾ (یس: ۲۵-۲۰) ژ جهه کئی دوبر ژ باژیری زهلامهک ب لهز هات (دهمی وی زانی کو گوندییان دلی خو یی برییه کوشتنا پیغه مبهراڼ یان عهزابدانا وان)، وی گوت: ئهی ملله تی من دویکهفتنا وان پیغه مبهراڼ بکمن یتن بو هموه ژ نک خودی هاتین، دویکهفتنا وان بکمن یتن سهرا گه هاندنا په یامی پسیارا چو مالی ژ هموه نه کمن، و ئهو د وی گازییی دا یا بهری هموه ددهنی دسهرپاستن. و ما چ تشت هیه نه هیلت ئهز پرستنا وی خودایی بکمن یی ئهز ئافرانیدیم، و هوین ههمی دی زقرنه نک وی؟ ئهری ئهز ژ بلی خودی پرستنا هندهک خوداوه ندین دی بکمن یتن تشتهک د دهستی دا نه، ئه گمر خودایی پردلوخان نه خوشیهک بو من قیا بت ئهف خوداوه نده نه شین وی نه خوشییی ژ من دوبر بکمن، و ئهو نه شین من ژ قی حالی پرگار بکمن یی ئهز تیدا؟ هندی ئهزم ئه گمر من ئهو کر هنگی ئهز یی د خهله تییهکا ئاشکهره دا. هندی ئهزم من باوه ری ب خودایی هموه ئینایه قیجا هوین گوهداریا وی بکمن یا من گوتیه هموه، و باوه رییی بینن.

زهلامه کئی بی هیز و سهلته نهت بوو، وی ب (فطره تا) خو یا ساخلم زانی کو ئهف گازییا ئهف پیغه مبهره پی هاتین گازییهکا راست و دورسته؛ چونکی خودانین وی چو کری و مفایتن دنیا یی یتن بی خیر ناخوازن، و ئه گمر وان بو خودی نه با ما ئهو چ مهجوور بوون قی سرگیزیی همیبیی بو خو چی کمن؟ باوه رییی جهی خو د دلی وی دا کر، و دهمی وی زانی (مهوقف) یی ئالوز بوو، و پیغه مبهرد دهوجهیی پشته قانانن ئهو ژ مالا خو ده رکفت و قستا مهیدانا ههفرکییی کر، همر چهنده وی دزانی ئهفه رهنه کئی

(موخاطهری)یه ئهو ب رحا خو دکهت.. بهلی ما کهنگی ل نک خودان
باوهران رحین وان ژ پشتهقانییا حقییی دشرینترن؟

گاڤا ئهو هاتییه مهیدانا ههڤرکییی و ب ههمی دهنگی گازیییا
پیغهمبهران بلند کری، و بی ترس و دودلی ژ وان خواستی ئهو زی بیتن
قسمتا حقییی بکمن، عهقل د سهری کافرین مللهتی وی دا نهما، چاوا
مهسهله بگههته هندیی مروڤهک د ناڤ مه دا رابیت پشت بدهته رتبازا مه یا
پیروژ و بهری مه بدهته ریکهکا دی یا نوی دهکهفتی؟ ئهڤه تاوانهکه خودانی
خو هیژای جزادانی دکهت!

دووماهییا بهرچاڤ:

پشتی پشتهقانی پیغهمبهران گوتنا خو د ناڤ کافرین مللهتی خو دا
گوتی ئایمت ب ناشکهراییی نابیژت کانی چ چیتبوو، بهلی ژ سیاقی
سهرهاتییی بو مه دیار دبت کو مللهتی وی هند خو نهگرت ههتا هزرین خو
د ناخفتنن وی دا بکمن، یان دان وستاندنی د گهل بکمن، بهلکی ئیکسهر
بی وهراتن و ئهو ب بهران کوشت، پشتی رحا وی هاتییه ستاندن -قورئان
دبیژت- ئیکسهر بو وی هاته گوتن: ههڤه د بهحشتی دا: ﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ﴾^ط
﴿قَالَ يَلَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ﴾^ه ﴿بِمَا عَفَّرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ﴾^و (یس:
۲۶-۲۷)^(۱) پشتی ئهو هاتییه کوشتن بو قهدرگرتن بو وی هاته گوتن: ههڤه
د بهحشتی دا. وی د خوشییا بهحشتی دا گوت: خوزی مللهتی من زانیبا
کانی خودایی من چهند قهدری من گرتیییه؛ ژ بهر باوهری ئینانا من و
صهرکیشانانا من ل سهر گوهدارییا وی، و دویکهفتنا پیغهمبهرتن وی ههتا

(۱) ئهڤ چهنده ژ ئبن عبباسی زی دئیه ڤهگوهاستن، و ئبن مسعوود دبیژت: ئهو

ب پیمان ڤه چوونه سهر کهلهختی وی ههتا ئهو د بن پیین وان ڤه مری!

نمز هاتيمه كوشتن، څټجا نهمان ژي باوهري ب خودي ټينابا دا نهمو ژي وهكي
من هاتبان بههشتي...

تشتهكي غهريبه بهلي نه ل سهر خودان باوهريتن خيرخواز كو مروڅ همر
بكهت نهمو ژ نهزاني مروڅ كوشتي ب سهر حقيقي هل بيت و خودي
زاني ب رزقي بكهت وبهري وي بدهته هيدايتي دا نهمو ژي بگهته وي
خيرا مهن يا مروڅ گهشتي!

و ژ څي چندي بو مه ناسكهرا دبت كو شهرت نه نهمجامي دنيايي يي
بهرچاڅه، څان كافران نهف خودان باوهره كوشت، و د گمل وي همرسي
پنغهمهر ژي، و كسهك نهبوو پشتهفانيا وان بكهت، و دووماهي
-د دنيايي دا- يا كافران بوو، خودان باوهر هاتنه كوشتن و نهمو مان، بهلي
ل څيري سهرهاتي ب دووماهي نائيت، دووماهيا درست نه نهغهيه،
دووماهي ل ناخهتيه، دهمي خودي ب خو مهكممي د ناڅهرا همدو لايان
دا دكهت، نهمجامي درست نهمو يي وي پوژي دئته ستاندن، څټجا خودان
باوهر بلا بيتا خو تنگ نهكمن!!

عزابه كا تهفائي:

پشتي پشتهفاني پتغمهران هاتيه كوشتن ودهليفه بو دههكي بو
مللهتي كافر هاتيه دان، نهمو ژي گهشته دووماهيا خو د دنيايي دا، و يا
ژ همزي وان بوو ژ بهر كوفرا وان دووماهيهكا ب نيش بو وان ژي بيته دان،
قورنان دبترت: ﴿ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا
مُنْزِلِينَ ۝ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ۝ ﴾ (يس: ۲۸-۲۹)
پشتي وان نهمو زهلامي شيرهكهر كوشتي و پتغمهر درهوين دهرخستين
پيتفي ب هندي نهبوو نهم چو لهشكهرا بو عزابدانا وان ژ عسماني بينينه

خواري؛ چونكي ټو ژ هندي دكيتر و بي بهاترن، و مه چو فرشته ب سمر
وان ملله تان دا نه نارتيوون يين مه تيبرين، بهلکي ههما مه عزابهک
ب سمر وان دا بهرددا ټو پي تي دچوون. ههما تيبرنا وان ب قيرييهکا
ب تني بوو، هنگي ټو ههمي مرن و کتهک ژي نهما.

سهرهاتییا خودانیښ شکهفتی

سهرهاتییا خودانیښ شکهفتی ژي نیک ژ وان سهرهاتیپانه یین قورناتی
بو مه ژ مللهتین بهری شهگیراین ژ بهر وان دهرس و عیبهرتین مهزن یین کو
تیدا ههین، لهو مه خواست نم ژي ل قییری قی سهرهاتییی شهگیرین..

نهگهرا هاتنهخوارا سهرهاتییی:

(نبن کهثیر) د تفسیرا خو دا شهدگوهرت کو قورهیشیان (النضر بن
الحارث) و (عقبه بن ابی معیط) هنارتنه بارژیری (یهربی ممدینی) ل نک
زانایین جوهییان دا بیژنی: هوین خودان کتیب و هوین تهوراتی دخوین، و
مرؤشهک د ناڅ مه دا یی دهرکهفتی دبیرت نهز پیغهمبهرم وهی بو من
دئیت، قیجا هوین هندهک پسیاران بو مه بیژن دا نم بو جهرباندن ژي
بکهین و بزاین کانی راسته نهو پیغهمبهره یان نه.. ئینا زانایین جوهییان
گوته وان: سی پسیاران نم دی بو هموه بیژن هوین ژ وی بکهین، نهگهرو
بهرسقا هموه دا مهنا نهو پیغهمبهره، و نهگهرو نهو نهشیا بهرسقا هموه بدهت
نهو مرؤشهکی درهوینه، بیژنی: مهسلا وان جحیلان چپوو نهوین ژ مالین خو
دهرکهفتین و بهرزه بووین، و خودانی دو شاخان (ذو القرنین) کی بوو، و رح
چیه. نهو زقرینه مهکهی و گوتن: حال و مهسلین مه و زانایین جوهییان
نهشه، ئینا نهو چوونه نک پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- و گوتنی: نهگهرو
بهرسقا څان پسیارین مه بدهی نم دی باوهرییی ب ته ئینین.. و هر سی
پسیارین خو گوتنی، پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- گوته وان: سویاهی نهز دی
بهرسقا هموه دهم، و پازده روژ پیغه چوون چو وهی بو نههات، لهو تنگافی

ل وی زیده‌بوو، و کافران گوت: موحه‌ممه‌دی گوت سویاهی دئی بهرسفا هموه دهم و ئەشه پازده پوژ چوون.. و پشتی پازده پوژان ژ نوی ئەف ئایه‌تین سووره‌تا (الکەف) بو وی هاتن یین بهرسفا شان هەر سی پسیاران تیدا هاتی، و هەر د قی سووره‌تی دا خودی گوتە پیغه‌مبه‌ری خو -سلاف لی بن:- ﴿وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ۖ ﴿٢٣﴾ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ ۚ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَن يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِن هَٰذَا رَشَدًا ۝﴾ (الکەف: ۲۳-۲۴) بو وی تشتی ته کریه دلی خو کو بکهی تو نه‌بیژە: سویاهی ئەز دئی وی تشتی کم، وەسا تئ نه‌بت کو تو وی کاری ب حەزکنا خودی قە گریده‌ی، و بیژە: ئەگەر خودی حەز بکهت. و ل دەمی خو ژ بیرقە‌کرنی تو خودایئ خو ل بیرا خو بینه و بیژە: ئەگەر خودی حەز بکهت، و هەر جارە‌کا ته ژ بیرکر تو خودی ل بیرا خو بینه‌قە، چونکی بیرئینانا خودی ژ بیرکرنی ناهیت، و بیژە: بە‌لکی خودایئ من به‌ری من بده‌ته هیدایه‌تی و یتکا نیزیکتر یا مروقی دگه‌هینته سەرپاستیی. و هنگی د قی ئەگه‌ری دا خودی ئەف ئایه‌ته بو پیغه‌مبه‌ری خو هنارتن یین به‌حسی سەرهاییا خودانین شکەفتی دکەن.

دەم و جە:

ب تنی د سووره‌تا (الکەف) دا ئەوا ل مەکه‌هی هاتییه خوارئ خودایئ مەزن سەرهاییا خودانین خەنده‌کی بو مە قە‌دگێرت، و وه‌کی عەده‌تی قورئانی د قە‌گێرانا پترین سەرهایییین ملله‌تین بۆرین دا خودایئ مەزن جە و دەمی سەرهایییی دە‌سنیشان ناکەت؛ چونکی قورئانی نه‌قیت قان سەرهایییان بکه‌ته به‌رپه‌ره‌کی دیروکی یی ه‌شک.. نه، قورئانی دقیت هەر سەرهاییه‌ک ژ قان سەرهایییان د جەتی خو دا بته‌ه‌سه‌ک بو خوانده‌قانی، دا ئەوا به‌ه‌ریه‌کا مەزن د دلی وی دا بجینت، و ژ بلی کو قە‌گێرانا قی سەرهایییی

بهرسقهک بوو ل سهر وی پسیارا کافران ژ پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- کری، قورئانی دقیت باوه ریاا موسلمانن ژی پی ب غه یی موکتر لی بکته و دا نهو بزانت کو نهو نه گهرتن (علمی) و (طبیعی) یتن گهردوون ل سهر ب رتقه دچت ب دهستی خودینه و چی گاځا وی ځیا نهو دی څان نه گهران پراوه ستینت، و نهغه کاره کی ب زه حمت نینه ل بهر وی.

و چونکی قورئانی دهم و جهن ځی سهراتییی بو مه ناشکرا نه کرینه زانا و دیرؤځقان د ځی مهسلی دا ب خیلاف چوینه، و بارا پتر ژ زانایان ل وی باوه رتیه کو نهغ سهراتییه ل باژپری (نهفسوسی) پرویدابوو^(۱)، و ناشکرایه کو نهغ باژپره ټیک ژ مهزترین پینج باژپرن ټمبراطورییه تا رومانی بوو، و مهلبنده کی بازگانی و سیاسی یی مهزن بوو، و هدیکه لی ټیک ژ مهزترین خوداوه ندین رومانییین صهنه مبه رتس لی بوو^(۲). و هندهک زانایین دی دبیزن: سهراتییا خودانین شکهفتی ل دهغرا شامی (ل نوردنی) چیبووبوو، و هندهک دبیزن: ل عهردی نینه وایی بوو.

ل دور ده می سهراتییی گهلهک زانا دبیزن: نهغ جحیله ژ دویکه فتیین عیسا پیغه مبهري بوون -سلاڅ لی بن- و نهو ل سهر ده می قه یصهری

(۱) هر چنده کتیبین سیره تی و تفسیرئ ناشکرا دکمن کو زانایین جوهیان پسیارا ځی سهراتییی نیشا کافرتن قوره یشییان دابوو ژی، به لی د گمل هندئ ژی نهغ سهراتییه و یا (ذو القرنین) ی ژی د کیتیبتن نسراییلیان یتن نوکه دا نینه، و دیاره زانینا څان سهراتییان تشتهک بوو د ناغبره زانایان ب تنی دا هه بوو، لهو وان ژ همی سهراتییان پسیارا څان سهراتییان کربوو.

(۲) هدیکه لی خوداوه ند (دیانا) یی کو دئته هژمارتن ټیک ژ حفت عجبییین دنیای، و ل دویث نه خشه یا سیاسی یا نهغرو نهغ باژپره دکهفته نه نادولی (ل رورثاځایا دهوله تا تورکیا) ل نیزیکی نهزمیری.

رومانی (دقیانوسى) ژباږون، كو ټيك ژ وان قهيصهران ښوونكی
 زورداريېكا مهن ل دويكهفتييتن مېسحي كړی ل سى سهد سالتن ټيكن
 يين زايينى.

هندهك زانا دبېژن: ټف سهرهاتييه ښوونكی بهري زايينى دزقېرت و ټف
 جحيله ژ دويكهفتييتن عيسايى نهښوونه.. و پويتهپيكرنا زانايين جوهييان
 ب ټي سهرهاتييه ټي ښوونكی مسوگهتر لى دكهت: چونكى ټهگر ټف
 جحيله ژ دويكهفتييتن عيسايى بانه جوهييان خه ژ سهرهاتييا وان نهډخوار
 بهلكي هدر باوهرى پي نهډينا!

خودانين شكفتى كى ښوون؟

ل ژيتر سيبهرا دهولهتهكا پي باوهر و صهنه مېهرتس، يا كو هتا حهفكي
 د گونه و پي ټهخلاقىيى دا نقوښووى كومهكا جحيلان هښوون باوهرىيا
 ب خودى جهى خو د دلين وان دا كړو.. لهو ټي باوهرىي چاڅين وان
 ل نهحهقىيا مللهتى وان ټهكر، و ټيكا هند ژ وان چيكر ټو كاريى خو پي
 سهرهكى بكهنه راستكرنا ټي خوارىيا مللهتى وان تووشوښوويى، و ل ټيترى
 ههڅركييى دهست پي كر.

دټيته ټهگوهاستن كو ټف جحيله هه مې ژ مالمهن و ماقوليتن باژيږي
 ښوون، تشتي ههڅركي پتر (حهسساس) كړي؛ چونكى دټيته زانين كو هه مې
 ده مان، و د ناټ هه مې جفاكان دا مالمهنى و ټويجاخكانى سهنكى خو
 هښوويه، و گرفتارى هنگي ل سهر كافران دژوارتر لى دټيت ده مې هندهك
 ژ مالمهنين وان دگهنه چه پري ههڅركييى و دهست ب بهلاكرنا حهقىيى
 دكهن، و دياره مللهتى ټان جحيلان پي كافر پشتى هه مې رتيكنين
 (ناشتيانه) ب كار ټينان دا ټان جحيلان جارهكا دى ل صهنه مېهرتسييى

بزځپړنن و بهرې وان ژ پټکا پټغه مبهړان څه گټړن وان ده ست دا پټلیدانا ههمی عورف و عهده تان و مروځتین څان جحیلان ناگه هدارکرن کو هنده ئیدی وان تهحه ممول نه ما، و هه څرکی دې رویه کی دی وه رگرت، و دیاره مروځتین وان ژی ب گوتنا وان قاییل بوون لهو څان جحیلان هزارا ره څینا ژ باژتړی بو خو کر.

قورئان دهمی څان جحیلان بو پټغه مبهړی دده ته زانین دبیرت: ئهی موحه ممد ئهم بهحسی وان جحیلان ب راستی و دورستی بو ته دکهین، هندی خه لکی شکه فتینه هندهک گهنج بوون باوه ری ب خودایې خو ئینابوو و د گازیا وی هاتبوون، و مه هیدایهت و موکمیا ل سره حقیقی ل وان زیده کړیو. و مه دلین وان ب باوه ری ب هیژ ئیخستبوون، و مه موکمی و دژواری ل سره باوه ری ب دابوو وان، دهمی ئهو ل بهر سنگی مه لکی کافر پابووین و وی لومه ی وان کری سمره هیلانا وان بو صه نه مپه رتسیی څیجا وان گوتی: خودایې مه یی ئهم په رستنې بو وی دکهین خودایې عسمانان و عهردیه، ژ وی پټه تر ئهم په رستنا چو خوداییتن دی ناکهین، نه گهر ئهم تشته کی دی ژ بلی څی گوتنې بیژین ئهو مه گوتنه کا دویر ژ حقیقی گوت. هندهک ژ وان گوته هنده کان: ئه څه ملله تی مه ژ بلی خودی هندهک خوداوه ندین دی بو خو داناینه، کانی بلا ئهو ده لیله کی ئاشکرا ل سره څی عیباده تی خو بینن، څیجا کس ژ وی زوردارتر نینه یی ژ نک خو دره وه کی ژ کیسی خودی بکهت و شریکان بو وی د په رستنې دا بدانت.

هه څرکی.. و ره څین:

قورئان بو مه نابیرت کانی ئه ف باوه ری ب خودی ژ کی گه هشتبوو وان جحیلان، و دویر نینه وان ئه ف باوه ری ب بو خو ژ پټغه مبهړه کی ژ پټغه مبهړتین

خودى وه رگرت بت، و هر چاوا بت ده مى باوه رييى جهى خو د دلىن وان دا كرى قى باوه رييى نمو ژ خه لكى وان قه ده ركر، و ده مى سوجه تا وان د باژپرى دا به لاث بووى و گه هشتييه مه لكى، و چونكى نمو ژ ته خه يا فه قيران نمبوون يين خوينا وان هه روه، مه لكى هنارته ب دويف وان پا و ب گوتنه كا رحه ت ژ وان خواست نمو ل قى دينى ليقه ببن، و ل صه نه مپه رتسييى بزقرن، و ده مى وان گوهدارياا وى نه كرى هه قركى د ناڅه را وان دا پهيدا بوو..

هه قركى يا ب چ رهنگ بوو؟ و چهند قه كيشا بوو؟

قورئانى ئه قه بو مه نه گوتيه، ب تنى قورئان نه نجامى بو مه قه دگوهيزت، دبترت: تو ئه ي موحه ممد- به حس كه ده مى وان گه نجين خودان باوه ر ژ ترستين هندى دا كو ملله تى وان وان دسهردا بيمن و ل صه نه مپه رتسييى قه گهرينن خو ب شكه فتى را گه هاندى، و گوتى: خودايى مه تو دلوقانييه كى ژ نك خو بده مه، كو مه پى رابگرى، و ژ خرابيى بپاريزى، و تو رىكا دورست يا كو مه دگه هينته وى كارى تو حمز ژى دكه ي ل بهر مه ب ساناهى بيخه؛ دا ئهم بيينه ژ وان سهرپاستين رى ل بهر خو بهرزه نه كرى. مه عنا: هه قركى گه هشتبوو وى دهره جى دقيا نمو جحيل يان ل صه نه مپه رتسييى بزقرن يان ژى ژ باژپرى دهركه فن وبو خو بره فن.. و وان يا دويى هلبژارت، و ژ سياقى سهرهاتبيى دئيته زانين كو نمو ب دزى قه ژ باژپرى دهركه فتبون؛ دا كس ب دهركه فتنا وان نهحه سييت، و پشتى نمو ب سلامه تى ژ باژپرى دهركه فتين وان خو ب شكه فته كى را گه هاند، و دياره نيزيكترين باژپر بو وى شكه فتى باژپرى وان بوويه، لهو پشتى ژ خهوا گران رابووين وان ئيك ژ خو هنارته باژپرى خو وهكى دى بو مه ديار بت..

ل شکەفتی:

دەمی وان جحیلین خودان باوەر پەقین بۆ خۆ ھلبژارتی وان ھیدی گۆتە ئێک و دو: مادەم ھموە ژ بەر دینی خۆ ژ مللەتی خۆ قەدەرکەر، و ھموە ئەو خوداوەندین ئەو پەرستنی بۆ دکن ژ بلی خودی ھیلان، ھوین بۆ عیبادەتکرنا خودایێ خۆ یی ب تنی ھەپنە د شکەفتی قە ل چیا، خودایێ ھموە ژ دلۆقانییا خۆ ھندی دئ دەتە ھموە یا ھوین ل دنیا یی و ئاخەرتی پی ستارە بین، و ھەسا کاری ھموە دئ ل بەر ھموە ب ساناهی ئیخت کو ھوین د ژینا خۆ دا مفا یی ژئ بینن. و وان ئەف گۆتە خۆ ھەر زوی کرە کریار و خۆ ب وئ شکەفتی را گەھاند یا وان بۆ خۆ دەسنیشانکری.. و بەری ئەم بەردەوامیی ب سەرھاتییا وان بەدەین مە دقیت بەرسقا وئ پساری بەدەین یا کول قیری خۆ ھل دئخت: ئەری ھژمارا وان جحیلان چەند بوو؟

قورئان ب خۆ ژ دەمی قی سەرھاتییا ئەدگپرت ئیشارەتی دەتە قی مەسەلی و دبێژت: ھندەک ژ وان کیتابییان یین دان و ستاندنی د دەرحەقا وان دا دکن دئ دبێژن: خەلکی شکەفتی سی کەس بوون، صەیی وان یی چاری بوو، و ھندەکین دی دبێژن: ئەو پینج بوون، و صەیی وان یی شەشی بوو، و گۆتە قان ھەردو دەستەکان خەبەردانەکا بی دەلیلە، و ھندەکین دی دبێژن: ئەو حەفت بوون، و صەیی وان یی ھشتی بوو، تو -ئە ی موخەممەد- بێژە: خودای من ب ھژمارا وان زاناترە، کیم کەس ژ خەلکی ھژمارا وان دزانن. قیجا ژ ھەژکییەکا ب سەرڤە سەرڤە پێشتر تو چو جەرە ی د گەل کیتابییان نەکە ل دۆر مەسەلا ھژمارا وان، ب تنی تو وەحیی بۆ وان بخوینە، و پسارایا حالێ وان و ھژمارا وان تو ژ وان نەکە؛ چونکی ئەو وئ چەندی نزانن.

و چونکی دهمی قورئانی گوتنا ئیکتی و دوی د دهر حهقا هژمارا وان دا
 قهگپرای کو ئهو سئ بوون، یان پینج بوون، تعلیقکه لی دا و گوت: نهف
 گوتنه خهبردانهکا بی دهلیله، و دهمی گوتنا سییی قهگپرای کو ئهو حهفت
 کهس بوون، چو تعلیق لی نمدان، گهلهک تهفسیرزانان گوتنا سییی (کو ئهو
 حهفت کهس بوون) دورستتر زانی.

بهلی د گهل هندی قورئان بهری مه ددهته ئهدهبهکی پاک؛ دا ئهم د شان
 مهسلان دا پیگیرییی پی بکهین دهمی گوتی: تو ئهی موحهممد- بیژه:
 خودایی من ب هژمارا وان زاناتره.. مهعنا: زقراندنا زانینا دورست ههر بۆ
 خودییه.

پشتی ئهو ب دزی قه ژ باژیری ده رکهفتین و خۆ ب شکهفتی را گههاندی
 ئهو چیبوو یا وان هزرکری دهمی وان گوتییه ئیک و دو: ((هون بۆ
 عیبادهتکرنا خودایی خۆیی ب تنی ههپنه د شکهفتی قه ل چپای، خودایی
 هموه ژ دلوقانییا خۆ هندی دی دته هموه یا هون ل دنیایی و ئاخهتیی پی
 ستاره بین، و وهسا کارئ هموه دی ل بهر هموه ب سانهی ئیخت کو هون
 د ژینا خۆ دا مفای ژئ ببینن)).

خودی ده رگهههکی بۆ کسئ بهری وان قه نهکری بۆ وان قهکر، بهری ئهو
 مهحتل بین و سهرتن پریان ل بهر بهرزه بین و نهزانن چاوا ل قئ شکهفتی
 ئهو دی ژینا خۆ دابین کمن بیی مللهتئ وان یی کافر ب وان بحهسیین،
 خودی ده رگههه رهحما خۆ ل بهر وان قهکر..

خهوا گران:

بۆ ستاره کرنا وان.. و دا سهرهاتییا وان بیه نیشانهک ل سهر شیانا
 خودی بۆ پاراستنا وهلیین وی ژ دورژمنتین وان ب هندهک ریکتین نهئینه سهر

هزرا مروڤان -خودى ديترت- مه خموهكا گران ب سمر وان دا بهردا، ئينا ئمو
گهلهك سالان نقشتي مانه د شكهفتى څه.

پشتى هنگى قورئان ب خو ئاشكهرا دكهت كو دهمنى ئمو تيدا نقشتي
ماين سى سمد سال بوون ب هژمارا وان سالتين كو ب روژى دئينه
حسپيكرن، و سى سمد و نهه سالان ب هژمارا وان سالتين كو ب هه يفتى
دئينه حسپيكرن.

ل ځى دهمنى ئمو د شكهفتى څه دنقستى قورئان وه صفا حالى وان بو مه
دكهت و ديترت: تو -ئهى بينهرى وان- دى بينى دهمنى روژ ژ پروژهه لاتى
دهردكهفت ل لايى وان يى راستى ددهت، و نهگهر ئمو ئاڤابوو ل لايى وان يى
چهپى ئاڤا دبت، و ئمو يى ل جههكى بهررهه ژ شكهفتى، ځيجا گهرما
روژى كارى د وان ناكهت و با ژى ژ وان نائيتته برين، ئهڤا هه يا مه د گهل
څان گهنجان كرى ژ نيشانين شيانا خودى بوو، ههچيى خودى تهوفيقا وى
بدهت و بهرى وى بدهته هيدايتى ئمو ئموه يى بهرى وى بو حهقيى هاتيه
دان، و ههچيى ئمو تهوفيقا وى بو وى چهندي ندهت تو چو هاريكاران بو
وى نابينى بهرى وى بدهته حهقيى؛ چونكى رتنيشادان و بهرزهكرن
ب دهستى خوديه.

ژ ځى تهعقبا قورئانى بو سهرهاتيى ئاشكهرا دبت كو خودى ئهڤه كر و
بو مه څهگيرا دا ئهم بزائين كو ب تنى خوشى و نهخوشيا د دنيايى دا، و
هيدايت و سهرداچوون ب دهستى خوديه و دځيت خودى هيدايتى و
خوشييى ب رزقى خودانى بكهت نهگهر نه كسهك نابت ځى چهندي بو وى
بكهت.. پاشى قورئان ديترت: و تو -ئهى بينهر- دى هزر كهى خهلكى
شكهفتى دهشيaren، و ئمو ب خو دنقستينه، و ئهم چاڤديريى ل وان دكهين،

دهمى ئو دڭىستى جار ئىم وان ب لايى راستى قى وەردگىرپىن و جار ژى
ب لايى چەپى قى؛ دا لەشتىن وان ل سەر عەردى نەرزىن.. و ئو صەپى د گەل
وان ەردو دەستىن خۆل بەر دەرى شىكەفتى درىژ كرىون، ئەگەر تە ئو
دېتبان تو دا ژ وان رەقى، و دلى تە ژ بەر وان دا تى تى ترس بت.

گوهرپىنا مەزن و سەرھاتىيا غنىكە:

خودى دىژت: پاشى مە ئو ژ خەوى شىياركرن؛ دا ئىم بزىن كانى كى
ژ ەردو دەستەكتىن د دەمى مانا وان دا ب ەقركى چووين بۆ ھىمارى
بەجەترە، و كانى ئو پۆژەكى يان دانەكى پۆژى مابوون، يان ژى دەمەكى
درىژ مابوون؟ و كانى چاوا مە ل قى دەمى درىژ ئو نئاندىن وەسا مە ئو
شىياركرن بىتى ئو بىنە گوھارتىن؛ دا ئو پسپارى ژ ئىك و دو بىكەن؛ ئەقە
چەندە ئىم ل ئىرى دڭىستى؟

ھەندەك ژ وان گۆت: پۆژەكى يان دانەكى پۆژى ئىم يىن نىستىن.. و
ھەندەكتىن دى يىن مەسەلە ل بەر ئالۆز بووى گۆت: ھوین وى چەندى بەتلەنە
ب ھىقىيا خودى قى، و خودايى ەو ە ب وى دەمى ھوین مایىن زانائەره..
مەنا: پىشتى ئو ژ خەوا گران شىياربووین ئىكەمىن تىشتى وان ئاخفتىن
ل سەر كرى و دان و ستاندىن ل دۆر كرى ئەقە بوو: ئەرى ئەقە ژ كەنگى وەرە
ئىم دڭىستى؟

و چونكى ل دەمى ئو نىستىن سىپىدە بوو، و دەمى شىياربووین ئىشار
بوو -وەكى دىژن- وان ەزركر ئەقە دانەكى پۆژىيە ئو دڭىستى.. بەلى كو
وان زانى چو مفا د ھەندى دا نىنە ئو بزىن كانى ئەقە چەندە ئو دڭىستى،
وان گۆتە ئىك و دو: قى مەسەلى بەتلەنە ب ھىقىيا خودى قى ئو چىتر
دزانت كانى ژ كەنگى وەرە ھوین دڭىستىنە.

پاشی مەسەلا دوینی یا وان دان وستاندن ل سەر کری چ بوو؟

قورئان دبیژت: وان گۆتە ئیک و دو: هوین ئیکی ژ خۆ ب قان پارتن خۆ یین زیشی قە بهنیرنه باژیری مه، و بلا ئەو بهری خۆ بدهتی کانی خوارنا کئی پاقرتر و حاللتره، بلا ئەو خوارنهکئی بۆ مه ژئ بکرت و بینت، و بلا ئەو د کرینا خۆ دا یی نەرم بت دا ئەو ب مه نهحسیین، و ئەم ناشکەرا نهیین، و چو مروث ب مه نهحسیین؛ چونکی ئەگەر مللهتی مه ب سەر مه هلبین ئەو دئ بهران ل مه بارینن، هەتا مه دکوژن، یان ژئ مه ل دینی خۆ بزقپینن و ئەم ژئ کافر بینن، و ئەگەر مه وه کر ئەم قەت ناگمەینه مرادا خۆ کو چوونا بهحشتیه.

ژ ئی گۆتئا وان دیار دبت کو بهری ئەو بچنه شکەفتی مللهتی وان دو ری دانابوونه بهر وان: بهر لی باراندن هەتا مرنی، یان ژئ زقپنا ل کوفری.. و ئەو بوو وان رهئین بۆ خۆ هلبژارت.

ئیک ژ وان خۆ (تەبهروع) کر کو ب دزی قە بچته باژیری و خوارنهکئی بۆ وان بینت - و ژ ئی دیار دبت کو ئەو شکەفتا ئەو چوونیی گەلەک یا ژ باژیری دویر نهبوو- و گاڤا ئەو جحیل هاتییه باژیری عهجیبیی سەری وی گرت.. ئەقە چییه؟ چ ل باژیری مه هاتییه؟ تو بیژی د پۆژهکئی دویان دا ئەف گوهۆرینه ب سەر باژیری دا هاتبت؟ ئاڤاهی، سەر و بهری مروثان، رهنگ و روییی بازاری.. مەسەلەکا عەدهتی نینه!

بهلی وی نهڤیا پسارای ئی چەندی ژ کسئی بکەت؛ دا ئەو مەخسەدا خۆ ب جە بینت بئی کەسەک ب وی بحسییت، لەو وی زوی خۆ ب دکانهکئی را گهاند و پارتن خۆ یین زیشی کرنه د دەستین دکانداری دا.. و مسۆگەر ئەو خەلکئی ئەو دیتی ژئ سەر و بهری وی یین عهجیگرته ماین بهلی

دویر نینه وان هزرکر بت ئەڤه مرۆڤهکێ بیانییه هاتییه باژێری لەو وان مایێ
خۆ تێ نهکر.. بەلێ خودێ دڤیا وان ئاشکەرا بکەت و خەلکێ باژێری
ب سەرھاتییا وان ئاگەھدار بکەت؛ دا ئارمانج ژ سەرھاتییی پێک بیت.

خودێ دبێژت: کانێ چاوا مە گەلەک سالان ئەو نقاندن، پاشی مە ئەو
هشیارکرن، مە خەلکێ وی زەمانی ب وان ئاگەھدارکرن، پشستی کو خودانی
فرۆشگەھێ ب رێکا جوینی دەرھەمێن وان ب وان حەسیای؛ دا مرۆڤ بزانی
ھندی سۆزا خودییه کو دێ مرییان پراکەتەڤه یا راستە، و کو ھندی قیامەتە
ھەر دێ ئیت و چو گومان تیدا نینە..

تشتێ مەزن یی کو ب سەر باژێری دا ھاتی ژ بلی گوھزێرنا ئاڤاھی و
مرۆڤان ئەو بوو خەلکێ باژێری کراسی کوفری ژ بەر خۆ کریوو و ھەمی
بووبوونە خودان باوەر، مەلکێ کافر نەماوو، و ئەو دەستی مرۆڤان یی کو
گەڤتێن بەر لێ باراندنێ ل ڤان جحیلان کری چوو بوو و دەستەکێ دی یی
مرۆڤان خودێ ل جەھێ وان دانابوو، و دویر نینە سوحبەتا رەڤینا جحیلێن
خودان باوەر ژ مەلکێ کافر و بەرزەبوون و بێ سەر و شوینییا وان د ناڤ
خەلکێ خودان باوەر دا یا بەلاڤ بت..

گاڤا خودانی دکانێ پارێن جحیلی دیتین، و چونکی ئەو مرۆڤەکێ
بازرگان بوو وی ژ رەنگی پاران زانی کو ئەڤ مرۆڤە ژ زەمانەکێ کەڤنە بەلێ
چاوا؟! وی ژێ نەزانی، و دویر نینە ئەو و جحیل د ڤی پارەیی دا ب ھەڤرکی
چوو بن..

- ئەڤ پارێن کەڤن تە ژ کێڤە ئینانینە، خزینەک تە بو خۆ دیتییه؟

- تو ج دبێژی؟ پارێن کەڤنێن چ؟ دوھی ب ڤان پاران من تشت یێن
کپین، کەڤنێن ج خزینەیا چ؟

- دوهی؟ ما تو ژ کشفه دئی؟

و چونکی جحیلی نه قیت جهی خو نیشا وی بدهت، و نه قیت هه فرکیبی ژی درتژ بکمت دا خه لک ب وی وهه قالدین وی نهحه سیین، دوبر نینه وی هزرا ره قینی کریت به لی کشفه بره قت؟ خه لکی سویکی یین لی کومبووین، و نه گهر نهو بره قت خه لک دی دهنه ب دویف قه و مسوگر نهو دی وی گرن.. و نه قه هه قالدین وی ژی کشف بوون، کانی پیچه کا دی بلا خو بگرت کانی سوجهت دی ل سهر چ راوه ست!

پاشی وی هزرتن خو کرن.. نه ری تو بیژی نه قه هه می دخه لهت بن و نه ز ب تنی یی دورست بم؟ پشتی هنگی نیشان و سهر و به ری فان مروشان هندئ دگه هینت کو نهو دهنه قن، دوهی خه لکی باژیری ب قی ره هنگی نه بوون، وان خودی نمدناسی، و نه ق ره هنگی پاران یی نه ز ل نک وان دبینم نه بوو.. دیاره تشته کی هه ی!

و دبیتن: هنگی وان نهو جحیل گرت و بره نک مه زنی خو، و ده می وی جحیلی دیتی نهو کسه کی خودان باوهره وی سوجهتا خو وهه قالدین خو بو وی قه گتیرا، و جهی خو و هه قالدین خو نیشا وی دا، و چونکی وان سوجهتا جحیلان و ره قینا وان ژ خه لکی به ری گو ه لی بووبوو، لهو وان باوهر ژ وی کر، و نه ق سهرهاتییه بو وان یین باوهری ب رۆژا قیامه تی هه ی بوو باشتین ده لیل ل سهر وان یین باوهری پی نمدینا ژ خه لکی باژیری..

دووماهییا خودانین شکفتی:

پشتی مه سه لا وان ناشکهرابووی، و خه لکی باژیری ب سهر وان هلبووین، دبیتن: نهو جحیل زقیری نک هه قالدین خو ل شکفتی و سوجهتا خو د گهل خه لکی باژیری بو وان قه گتیرا..

قورئان بهحسبى شان جحيلان پشتى خەلک ب سەر وان هلبووى بۆ مە
 ناڤهگيرت، لەو ئەم نزانين کانتى پشتى هنگى وان چ کر، ب تنى قورئان
 ديمەنەكى ژ وئ هەڤرکى و دان و ستاندنى بۆ مە ڤەدگوهيزت يا کو د ناڤهرا
 خەلکى بارژپرى دا چىبووى پشتى مرنا وان جحيلان ل شکەفتى.. قورئان
 دپيژت: دەستەکەكى ژ خەلکى گۆت: هوين ل بەر دەرى شکەفتى ناڤاهييهكى
 ناڤاکەن کو وان ڤەشپرت، و وان بهپلنە ل جەپى وان، خودايى وان ب حالى
 وان زاناتره، و ئەوين خودان گۆتن و دەسپەلات د ناڤ وان دا گۆت: ئەم
 مزگەفتەكى بۆ عيبادهتى دى ل جەپى وان ناڤاکەين.

ب ڤى چەندى سەرھاتى ب دووماهى هات سەرھاتييا هەڤرکييا بەردەوام
 د ناڤهرا باوەرييى و کوفرى دا، ئەو باوەرييا وه ل خودانى دکت کو ئەو خو
 بهپلته ب هيقييا خودى ڤه، و ئەو کوفرا ئيکا هند ژ خودانى خو چى دکت
 کو باوەرييى ب ئەگەرتن ماددى ب تنى بينت.

سەرھاتىيا خودانى دوشاخان (ذو القرنين)

د سەرھاتىيا خودانين شكهفتى دا مه گوتى سوحه تا (ذو القرنين) ى ژى
ئىك ژ وان پسياران بوو يتن زانايين جوهريان بو کافرتن قوره يشييان گوتى
دا ئمو ژ پتغه مبهري -سلاڤ لى بن- بکمن، و راستيا پتغه مبهرينيا وى
پى بجهرينين، لى سەرھاتىيا وى ژى د گمل يا خودانين شكهفتى د ئىك
سوره تى دا هات، و سەرھاتىيا (ذو القرنين) ى جاره کا ب تنى د قورئانى دا
هاتيه.. و دهمى خودايى مهن سەرھاتىيا څى مه لکى بو مه څه دگوھيزت نه
ژ بهر هندى څه دگوھيزت چونكى ئمو مه لکهک بوو دنيا ئيخستبوو بن دهستى
خو، نه! به لکى ژ بهر هندى چونكى ئمو مرؤقه کى چاک بوو، مالى دنيايى و
مه زنيى و سله تنه تى خودى ژ بيرا وى نه برىو و ئىکا هند ژ وى چى
نه کرىو کو ئمو خو ژ خودايى خو مه زنتر ببينت، يان زورداريى ل خه لکى
بکهت.. څيجا دا ئم بزاني (ذو القرنين) کى بوو و سەرھاتىيا وى چ بوو
دخ خو دهينه بهر سيبهرا چهند نايه ته کان ژ سوره تا (الکھف).

ذو القرنين کى بوو؟ و کنگى ژيابوو؟

بهري ئم دهست ب څه گوهاستنا سەرھاتىيا (ذو القرنين) ى بکهين يا
د جهى خو دايه ئم چنده کى ل سمر کسينيا وى باخقين کانتى ئمو کى
بوو، و کنگى ژيابوو، و بزجى دگوتنى (ذو القرنين)؟ بو هندى دا سەرھاتى
پتر ل بهر مه يا ئاشکهرا بت.

نایه‌تین قورئانی چو ئیشاره‌تان ناده‌نه قئی چهندي، نه ناقي وی یی دورست بو مه دبیتن، و نه به‌حسی وی ده‌می دکهن یی ئهو تیدا ژبای؛ چونکی قورئانی -وه‌کی پتر ژ جاره‌کئی مه‌ گوتی- ب‌ شه‌گیرانا ئان سهره‌تییان نه‌قیت دیروکئی وه‌ک دیروک هند بو مه‌ تۆمار بکته‌ هندی کو دقیت عیبه‌ره‌تان بو مه‌ ژ ئان سهره‌تییان به‌رچاڤ بکته‌. و ل دور ده‌نیشانکرنا کسینیا (ذو القرنین) ی سئ گۆتن ل به‌ر ده‌ستی مه‌ هه‌نه:

یا ئیکئی: کو بۆچونا (بیروونی) یه‌ ئهو دبیتژ: (ذو القرنین) ئیک ژ مه‌لکین (حمیره‌یان) بوو؛ چونکی مه‌لکئی وان ب‌ ئان ره‌نگه‌ ناسناڤان ده‌اتنه‌ ناسین وه‌کی: (ذو نواس) ی و (ذو یزن) ی، و ناقي وی (ئهبوبه‌کرئ کورئ نه‌فریقشی) بوو، ئه‌فه‌ ب‌ له‌شکه‌رئ خو‌فه‌ چوبوو هه‌تا گه‌هشتیه‌ به‌ر لیقا ده‌ریا یا سپی، و دبیتن: کیشوه‌را نه‌فریقیا ی ب‌ وی یا هاتییه‌ ناڤکرن.

یا دوینی: و ئه‌فه‌ بۆچونا زانایین هنديیه‌ ئهو دبیتن: پتر یا به‌رعاقله‌ کو (ذو القرنین) ی قورئانی به‌حسی وی کری (که‌یخسره‌و) بت ئهو یونانی دبیتن: (سه‌یروس) یان (خۆرس کۆرش) وه‌کی جوھی دبیتن... ئه‌قی حاکم عادل هه‌ر ژ سالا (۵۵۹) هه‌تا سالا (۵۳۰) به‌ری زایینی حوکم کریو، و ل سهر ده‌می خو‌ ئهو شیاوو مه‌مله‌که‌تا فورسئ و یا میدییان بکته‌ ئیک، و وی رۆژه‌هلات و رۆژئاڤا ئیخستبونه‌ بن ده‌ستی خو، و ئهو بوو یی ئهو ئسرائیلی ژ ئیخسیری ی به‌رداین یین (نهبووخذه‌صری) گرتین و ئینانه‌ بابلئ، پشتی کو وی بابل ستاندی^(۱)، و ل سالا (۱۸۳۸ ز) په‌یکه‌ره‌کئی ژ قافکی یی قی مه‌لکی هاته‌ دیتن دو شاخ ل سهر سه‌رئ وی بوون، وه‌ک ئیشاره‌ت بو مه‌مله‌که‌تا فارس و میدییان یین کو وی گه‌هاندینه‌ ئیک، له‌و

(۱) به‌حسی وی ب‌ باشی د (سفر عزرا) ی دا ژ ته‌وراتئ هاتییه‌.

دگوتنتی: خودانی دو شاخان، و دیرۆک بهحسبی دادی و عداله‌تا قی مه‌لکی دکەت.

یا سییی: گەله‌کین دی دبێژن: ئەف مه‌لکه ئەسکه‌نده‌ری مه‌قدوونی بوو، ئەوئ ل دۆرتن سه‌دسالا سییی به‌ری زایینی حوکم کری، به‌لئ چو راستی بو قی بۆچوونی نینن؛ چونکی ئەف ئەسکه‌نده‌ره مه‌لکه‌کی خودان باوه‌ر نه‌بوو، و ب دادی و عداله‌تی ژێ نه‌هاتییه‌ ناسین^(۱).

ل دۆر ئەگه‌را ناسینا وی ب ناسناقی (ذو القرنین خودانی دو شاخان) چه‌ند بۆچوونه‌ک هه‌نه: هه‌ده‌ک دبێژن: چونکی وی پۆژه‌هلات و پۆژاڤایا دنیا یی ئیخستبوونه بن ده‌ستی خۆ، و هه‌ده‌ک دبێژن: چونکی پویرتی سه‌ری وی یی درێژ بوو و وی دو شاخ بۆ خۆ چی دکر، و دویر نینه وی کولاقه‌کی ناسنی یی دو شاخ پیقه کرته سه‌ری خۆ ل ده‌می شه‌ری له‌و ئەو ب قی ناڤی هاتبه‌ ناسین.

ذو القرنین ل پۆژاڤایا دنیا یی:

خودایی مه‌زن ده‌می سه‌ره‌اتییا (ذو القرنین) ی بۆ مه‌ قه‌دگوه‌یتز و به‌ری بیژت کانئ وی چ کریو، ب قی په‌نگی ڕیکی بۆ سه‌ره‌اتییی خۆش دکەت: ﴿وَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾ إِنَّا مَكْنُؤُنَا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾﴾ (الکھف: ۸۳-۸۴) ئەف بوتپه‌رئسین ملله‌تی ته‌ -ئەمی موچه‌مه‌د- پسایا مه‌لکی چاک خودانی دو شاخان (ذو القرنین) ژ ته‌ دکەن، تو بیژه‌ وان: ئەز دئ به‌حه‌سه‌کی وی بۆ هه‌موه‌ که‌م، دا هوین وی ل بیرا خۆ بینن، و عیبه‌ه‌تی بۆ خۆ ژێ وه‌ریگرن، هه‌ندی ئەمین مه‌

(۱) ل دۆر شان بۆچوونان بێژنه: (قصص الرحمن فی ظلال القرآن) یا (أحمد فائز

الحمصی)، ۴ / ۱۲۵-۱۲۸، چاپ ئیکتی سالا ۱۴۱۵ ک ۱۹۹۵ ز.

عەرد ئیخستە بن دەستی وی، و ژ ھەر تشتەکی مە ڕی و ئەگەر دانە وی کو
ئەو پێ بگەهتە تشتی وی بقیّت ژ گرتنا وەلاتان و شکاندنا دوزمنان و ھەر
تشتەکی دی.

ژ شان ئایەتان دئیته زانین کو خودی ھند ھیز و شیان دابونە (ذو
القرنین) ی کو ئەو جیھانا سەردەمی خۆ ھەمیوی بیخستە بن دەستی خۆ و
ب دادییی حوکمی بکەت، مەعنا: ئەو ب خودایی خۆ قە یی گرتدای بوو،
وی ب دورستی پەرستنا خودایی خۆ دکر لەو خودایی وی ژێ ھەمی ئەگەرتن
(ماددی) بۆ وی نامادە کربوون دا ئەو بشیت خەلکی بیخستە بن حوکمی خۆ..

بشتی قی دەسپێکی خودایی مەزن بەحسی غەزایا (ذو القرنین) ی بۆ
پۆژئافایا عەردی دکەت و دبێژت: ﴿ فَأَتَّبِعْ سَبَبًا ۝ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ
وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ ۖ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَبْدَأُ الْفَرْقَنَ ۖ إِنَّمَا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِنَّمَا
أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ۝ ﴾ (الکھف: ۸۵-۸۶) ئینا وی ب مجدی و زیرەکی
ئەو ڕی و ئەگەرتن مە داینی ب کار ئینان.. ھەتا دەمی خودانی دو شاخان
گەهشتیە جەیی پۆژ لێ ئافا دبەت وی دیت ل بەر چاف ھەر وەکی ئەو
د کانییەکا گەرما خودان ھەرییەکا رەش دا یا ئافا دبەت، و وی ل وتری
مللەتەک دیت، مە گۆت: ئەی خودانی دو شاخان یان تو ب کوشتنی وان
عەزاب بەدە، ئەگەر وان باوہری ب تەوحیدا خودی نەئینا، یان تو باشیی
د گەل وان بکە، و ھیدایەتی نیشا بەدە و بەری وان بەدە ڕی. خودانی دو
شاخان گۆت: ھەچیوی ژ وان زۆرداری ل خۆ کر و کوفر ب خودایی خۆ کر،
نەم د دنیاوی دا دی وی عەزاب دەین، پاشی ئەو دی زۆرتە نک خودایی خۆ،
قیجا ئەو ب عەزابەکا مەزن دی وی د ئاگری جەھنمەمی دا عەزاب دەت. و
ھەچیوی ژ وان باوہری ب خودایی خۆ و تەوحیدا وی ئینا، و کار ب گۆتنا

وی کر جزایی وی ژ نک خودی بهحشته، و نهم دئی باشییی د گمل وی کهن، و ب گوتنهکا نهرم دئی وی ناخیتین، و سهردهرییهکا باش دئی د گمل کهن.

جهی پوژ لی ناڤا دبت نهم جهه یی ل بهر چاقین مروقی پوژ لی ناڤا دبت، و وهسا ژ فان نایهتان ناشکرا دبت کو (ذو القرنین) ی هند ب لایی پوژناڤایی قه یی چووی حهتا گهشتیه بهر لیثیقن نهقیانوسی نهتلهنتی (المحیط الأطلسی) نهم جهی خهلکی ل وی دهمی هزر دکر کو دنیا (هشکاتی) ل نک خلاس دبت، و ل وی جهی (ذو القرنین) ی مللهتهک دیت لی دژیان ئینا وی حوکی خوی عادل ل سهر وان ب جهئینا: ((ههچییی ژ وان زورداری ل خو کر و کوفر ب خودایی خو کر، نهم د دنیاایی دا دئی وی عهزاب دهین، پاشی نهم دئی زقرته نک خودایی خو، قیجا نهم ب عهزابهکا مهزن دئی وی د ئاگری جههنهمی دا عهزاب دهت. و ههچییی ژ وان باوهری ب خودایی خو و تموحیدا وی ئینا، و کار ب گوتنا وی کر جزایی وی ژ نک خودی بهحشته، و نهم دئی باشییی د گمل وی کهن، و ب گوتنهکا نهرم دئی وی ناخیتین، و سهردهرییهکا باش دئی د گمل کهن)). و نهقه نهم حوکم بوو یی خودی نیشا وی دای و بهری وی دایی..

ذو القرنین ل پوژههلاتا دنیاایی:

پشتی (ذو القرنین) ی وهلاتین پوژناڤایی ئیخستینه بن دهستی خو نهمی ریکا خو قهگهاسته پوژههلاتی، قورئان دبیرت: ﴿ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ۝ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ جْعَلْ لَهُم مِّنْ دُونِهَا سَبِيلًا ۝ كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ۝﴾ (الكهف: ۸۹-۹۱) پاشی خودانی دو شاخان دویچوونا وان نهگهران کر یین خودی دایی و زقیری پوژههلاتی. حهتا دهمی

نمو گهشتییه جهی هلاتنا پوژئی، وی دیت نمو یا ل سهر ملله ته کی دهلیت وان چو ناهاهی نینن وان ستاره بکمن، و چو دار و بار ژی نینن سیبه ری ل وان بکمن. وهسا و ب راستی زانینا مه دور ل وی تشتی گرتبوو یی ل نک وی ههی ژ خیری و نهگهرین مهزن، ل ههر جهه کی نمو بچتی.

و جهی پوژ لی دهلیت وهکی جهی نمو لی ناها دبت نمو یی ل بهر چاچی مروقی وهسا دیار دبت، و نمو ل جهه کی بو جهه کی یا جودایه، و نههاتییه زانین کانن نهف ملله ته یی نایهت بهحس ژی دکمن کی بوون، و ل کیفه دژیان: ل پوژهه لاتا کیشوهر ناسیای دژیان، یان ژی ل بهر کناری پوژهه لاتا کیشوهر نهفریقیای بوون، ههر چهوا بت وهسا یا دیاره کو نمو ملله تهک بوون وهلاتی وان ل بهر چاچی پوژئی یی ناشکهر بوو، و نه چو ناهاهی وان هه بوون سیبه ری ل وان بکمن نه چو دار و بار، و دویر نینه جلکه کی وهسا ژی د بهر وان نه بوویه وان ژ پوژئی ستاره بکته، و پشتی وی هوکمی خو ل سهر وان ژی ب جهینای، نمو بهرده وامی ب چوونا خو کر هتا گهشتییه وی جهی یی نمو ملله تی (هه مهج) لی دژیا نمو قورنانی ب ناچی (یاجووج و ماجووج) دایه ناسینی..

ذو القرنین و یاجووج و ماجووج:

سهراتییا (ذو القرنین) ی د گمل یاجووج و ماجووجی قورنان ب فی رهنکی بو مه قدگیت: ﴿ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ۝ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ۝ قَالُوا يَبْنَذُ الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ۝ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ۝ ءَاتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ

قَطْرًا ﴿٥٦﴾ فَمَا اسْتَظْلَمُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَظْلَمُوا لَهُمْ نَفَقًا ﴿٥٧﴾ قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٥٨﴾ (الكهف: ٩٢-٩٨) پاشی خودانی دو شاخان نمو پږی و نه‌گمر ب کار ئینان یټن مه داینی و دا پږی. هتا ده‌می نمو گه‌هشتییه نا‌قبه‌را وان ه‌ردو چیا‌یان دا یټن تشتی ل پشت خو‌شه‌دشټرن، وی ل پشت وان ملله‌ته‌ک دیت، نیزیک بوو نمو ژ بلی نه‌زمانی خو د چو نه‌زمانی دی نه‌گهن. وان گوټ: نمی خودانی دو شاخان هندی یاجووج و ماجووجن -کو دو ملله‌تین مه‌زنن ژ دوونده‌ها ناده‌می- ب کوشتنا مرو‌قان و پوچکرنا شینکاتی خرابکارییی د ع‌ردی دا دکهن، ن‌ری قیجا نم کرئ و خه‌راج‌ه‌کی نه‌ده‌ینه ته، و ماله‌کی بو ته کو‌م نه‌که‌ین، به‌رانبه‌ر هندی کو تو په‌رژانه‌کی بیخییه د نا‌قبه‌را مه و وان دا؟ خودانی دو شاخان گوټ: تشتی خودایی من ژ ملکی و ده‌سه‌لاتی دایه من بو من ژ مالی هموه چټیره، قیجا هوین ب هټرا خو‌هاریکاریا من بکهن ن‌ز دئ نا‌قبه‌کی نیخمه نا‌قبه‌را هموه و وان دا. هوین پارچه‌یتن ناسنی بو من بینن، و ده‌می وان نمو ئینان و ل نا‌قبه‌را ه‌ردو چیا‌یان دانای هتا راست‌کری، وی گوته پالان: ناگری خو‌ش کهن، هتا ناسن همی بوویه ناگر، وی گوټ: هوین سفری بو من بینن دا ن‌ز ب س‌ر دا بک‌م. قیجا یاجووج و ماجووج نشیان ب س‌ر نا‌قب‌ری بک‌فن؛ هندی یا بلند وحلی بوو، و نمو نشیان وی ژ بن ری شه کون بکهن ژ به‌ر فره‌هی و موکمییا وی. خودانی دو شاخان گوټ: نه‌ف نا‌قب‌را من دانای دا خرابییا یاجووج و ماجووجان شه‌گرت دل‌و‌قانییه‌که ژ خودایی من ب مرو‌قان، قیجا نه‌گمر ژقانی خودایی من هات ل روژا قیامه‌تی نمو دئ وی نا‌قب‌ری ب ع‌ردی شه راست کهت و ه‌ه‌رفینت، و ژقانی خودایی من حق بوویه. و مه یاجووج و ماجووج هټلان -هتا روژا ژقانی مه دئیت- دا هنده‌ک ژ وان تیکه‌لی هنده‌کان بب‌ن؛ ژ به‌ر ه‌ژمارا وان

یا بۆش، و بۆ رابوونی د ((بۆرییی)) دا هاته پفکرن، قیجا مه ههمی چیکری
بۆ حسیی و جزای کۆمکرن.

ژ قی سهرهاتییی بۆ مه دیار دبت کو مهخسهدا (ذو القرنین) ی ب شان
شهر و قه کرنین خو دا بۆ وهلاتان ئهو نه بوو مالهکی زیده تر بۆ خو کۆم بکهت،
یان دهرهجه و مه نصیبین خو بلندتر لی بکهت، بهلکی مهخسهدا وی ئهو بوو
دینی خودی یی دورست و تهو حیدئ د ناڤ خه لکی دا به لاف بکهت و
دادیی ب جه بینت، و قی ملله تی ئهوئ د ناچهرا دو چیا یان دا دژیا و
نهخۆشی ژ دهستی یاجووج و ماجووجان ل سهری ددیت هزر کر (ذو القرنین)
ژی وهکی ههر مه لکهکی دی ژ مه لکین دنیا یی ههز ژ مال و مهزنییی
دکهت، لهو وان ژ وی خواست ئهو بهلا یاجووج و ماجووجان ژ وان قه کهت
بهرا نهبر هندئ ئهو مالهکی زیده بده نه وی، بهلئ وی بۆ وان ناشکهرا کر کو
ئهو خودی دایه وی ژ مالی دنیا یی تیرا وی ههیه، و وی چو مال ژ وان
نه قیت بهرا نهبر قی قهنجیی، ب تنی بلا ئهو ب زهلام و شیانیین خو هاری
وی بکهن.. و ئهو بوو وی سمددهکا مهزن د ناچهرا وان دا ئاڤا کر ب وی
رهنگی ئایه تان بۆ مه قه گتیرای، و ئایهت بۆ مه ناشکهرا دکهن کو نه گهر
دهمی پۆژا قیامه تی نیزیک بوو خودی وی سمددی دئ ل بهر یاجووج و
ماجووجان قه کهت و ئهو دئ ب سهر عهردی دا گرن و خرابیهکا مهزن دئ
بهلاف کهن.

سهرهاتییا لوقمانی

سهرهاتییا لوقمانی و شیرهتین وی یتن گرنګ بۆ کوړی وی جاره کا ب تنی د قورئانی دا هاتییه د وی سووره تی دا یا کو ناڅی لوقمانی ب خو ل سهر، و مروث ده می سوجه تا لوقمانی د قورئانی دا دخونت مروث تی دینته دهر کو قورئانی نه ف سهرهاتییه بۆ هندئ څه گپرایه دا بېته دهرسه کا مه زن د بابه تی پهرستنا خودی دا و پاشقه برنا ژ شرکی کو مه سلا سهره کییه د گازییتن هه می پیغه مبه ران دا..

لوقمان کی بوو؟

وه کی همر جار و د گهل هه می سهرهاتییان پسیاره کی ل دور خودانی سهرهاتییی دی هلیخین و بیژین: نمری لوقمان کی بوو؟

د قورئانی دا چو ئیشاره ت بۆ دهم و جهی لوقمانی نه هاتییه دان، همر و هسا قورئانی ب ئاشکه رای بۆ مه گوئییه کانی لوقمان چ کس بوو، ب تنی قورئان دبیرت: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ اِذَا اشْكُرْ لِلّٰهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهٖ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفِيْرٌ حَمِيْدٌ﴾ (لقمان: ۱۲) و ب راستی مه کارینه جهی و تیگه هشتن و عه قلداری دابوو لوقمانی، و مه گوټبووی: تو شوکرا قهنجییا خودی ل سهر خو بکه، و هه چییی شوکرا خودایی خو بکه ت هه ما مفایی وی بۆ وی دزقیرت، و هه چییی کوفری پی بکه ت هندی خودییه ژ شوکرا وی پی بی منته، چو هه وجهی ب وی نینه، حمه د-د همر حاله کی دا- بۆ وییه.. مه عنا: خودی (حکمه ت کارینه جهی و تیگه هشتن) دابوو به نییی خو پی چاک لوقمانی، و هه چییی خودی

(حکمه‌تی) بده‌تی نهو وی خیره‌کا مه‌زن دای، وه‌کی د نایه‌ته‌کی دا هاتی:
﴿وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ (البقرة: ۲۶۹)
خودتی راستییا د گوتن و کریاران دا دده‌ته وی یی وی بقیث
ژ به‌نییتن خو، و هه‌چییی خودتی نه‌ف قه‌نجییه د گهل کر نهو وی خیره‌کا
گه‌له‌ک دای.

و هه‌ر چه‌نده ژ هنده‌ک زانایان دئیته قه‌گوه‌استن کو لوقمان پیغه‌مبه‌ره‌ک
ژ پیغه‌مبه‌رتن خودتی بوو به‌لی چو نیشاره‌ت نه د قورئانی دا و نه د سونه‌تی
دا بۆ‌قی چه‌ندی نه‌هاتینه دان، لهو پشکا مه‌زن ژ زانایان دبیرت: لوقمان
به‌نییه‌کی چاک بوو و پیغه‌مبه‌ر نه‌بوو.

د حه‌دیسه‌کی دا یا کو ژ (نه‌ه‌سی) دئیته قه‌گوه‌استن هاتییه لوقمان
ل سه‌ر ده‌می داوود پیغه‌مبه‌ری بوو -سلاف لی بن-^(۱)، نه‌ه‌س دبیرت:
ده‌می داوودی کومزری چی ذکر لوقمان ل نک بوو، گا‌فا لوقمانی نهو دیتی
وی خه‌له‌کتین کومزری دئیخسته‌ن ئیک لوقمان ژئ عه‌جیب‌گرتی دبوو و دقیا
پسیارا وی بکه‌ت کانئ نه‌فه چییه نهو چی دکه‌ت، به‌لی شه‌رمی پئ نه‌ددای
کو نهو خودانی حکمه‌تی بت و قی پسیاری بکه‌ت، پشتی داوود ژ چیکرنا
کومزری خلاص بوی، وی نهو کره به‌ر خو و گوت: چ خوش کومزریی
شه‌رانه! ئینا لوقمانی گوتی: نه‌ناخفتن ژ حکمه‌تییه و کیم کس دشین قی
چه‌ندی بکه‌ن، من دقیا پسیارا وی ژ ته بکه‌م به‌لی ته نهو خه‌م ژ من
قه‌کر!

د حه‌دیسه‌کا دی دا یا (وا‌ئله بن‌ال‌اسقع) قه‌دگوه‌یت، دبیرت:
پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گوت: ((خیر السودان ثلاثة: لقمان، و بلال، و

(۱) قی حه‌دیس (حاکم) قه‌دگوه‌یت.

مہجج مولی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم) باشتربنی مروقتین رہش سینہ: لوقمان، و بلال، و مہججعی مہولایی پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- (۱).

ژ شان ہمدو ہمدیسان ناشکرا دبت کو لوقمان ل سہر دہمی داوود پیغہمبہری بوو، و کوئو مروقتہکی رہش بوو، ژ ہر قی چہندی عہدلاہی کوپی عہباسی دگوت: لوقمان عہدہکی چہبشی بوو و نہجار بوو (۲).

د نائبرا لوقمانی و کوپی وی دا:

تشتی نیکانہ یی قورناتی بو مہ ژ ژینا لوقمانی قہگواستی نو شیرہتن یین وی ل کوپی خو کرین، و دہمی قورنان شان شیرہتین لوقمانی بو مہ قہدگوہیزت دقت مہ ل گرنگیا قان بابہتان د مہسلا پەروردهکرنا زاروکان دا ہشیار بکت، قورنان دبیزت: ﴿وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لَبْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَبْنِي لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ۝ وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَذَا عَلَىٰ شُرْكَ يَ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَأَتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ يَبْنِي إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ حَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ۝ يَبْنِي أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ۝ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝﴾ (لقمان: ۱۳-۱۸) و تو -ئی موحہممد- بہمستی شیرہتا لوقمانی بکہ دہمی وی گوتییہ کوپی خو: ئی

(۱) قی حمیدی ژی (حاکم) قہدگوہیزت.

(۲) نین کہشیر دبیزت: سوفیانی تہوری قی گوتنی ژ نین عہباسی قہدگوہیزت.

کوړکې من تو شرکې ب خودې نهکه نهگمر دې زوړداريې ل خو کهې؛ چونکې
 هندی شرکه کړتتيرين و مهزنتيرين گونههه. و مه فرمان ب قهنجيا د گهل
 دهيبابان ل مروڅي کړييه، دهیکا وی نهو ب زهحمهتهکا ل سهر زهحمهتي
 هلگرتييه، و هلگرتن و شيرڅهکرنا وی د دو سالان دايه، و مه گوته وی؛
 شوکرا خودې بکه، پاشی شوکرا دهيبايتن خو بکه، زڅرين بو نک منه، څييجا
 هر ئيکې نهز دې جزايې وی دهمی. و نهگمر دهيبايتن ته نهی کوړې خودان
 باوهر- خو ب تهغه وهستاند کو تو شريکهکې ته چو زانين پې نههي بو من
 د پهرستني دا بداني، يان ژي فرمانې ب بي نهمریا خودې ل ته بکهت تو
 گوهدارييا وان نهکه؛ چونکې د بي نهمریا خودې دا چي نابت گوهدارييا
 کسمې بيتهکرن، و د دنيایي دا تو ب قهنجي ههڅالينيا وان د وی تشتي دا
 بکه يي گونههتييدا نهبت، و تو نهی کوړې خودان باوهر- ریکا وی بگره يي
 ژ گونهها خو تويه کړی، و زڅرييه نک من و باوهری ب پيغهمهرې من
 موحهممدی -سلاڅ لي بن- ئينای، پاشی زڅرينا هموه بو نک منه، و نهز
 دې بهحسې وی کاری بو هموه کم يي هموه د دنيایي دا کړی، و هر ئيکې
 ل دويڅ کاری وی نهز دې جزايې وی دهمی. نهی کوړکې من تو بزانه هندی
 باشی وخرابييه نهگمر نهو چمند دندکهکا هویر ژي بت، و د نيڅا چيايهکی دا
 بت، يان ل چي جهې بت ژ عهرد و عسمانان، خودې ل روژا قيامهتي دې
 وي ئينت، و حسيې سهر وئ کهت. هندی خودييه هویريېني شارهزايه
 ب کاری بهنييېن خو. نهی کوړکې من تو نڅيڅي ب دوستي بکه، و فرمانا
 ب باشيې بکه، و پاششهبرنا ژ خرابيې بکه، ب پهنگهکې نهرم و تازه و
 ل دويڅ شيانا خو، و تو خو ل بهر وي نهخوشيې بگره يا سهر قې چهندي
 دئيته سهرې ته، و تو بزانه کو نهڅ شيرهته نمون يي خودې فرمان پې کړی
 و يي دڅيت مروڅ يي لي مجد بت. و دهمی تو د گهل خهلکی ناخفتي يان

ئەو د گەل تە ئاخفتن تو پويىي خۆ ژ وان وەرەنگىرە وەك كىمكرن بۆ وان و
خۆ مەزنكرن ل سەر سەرى وان، و تو ب كەيف و خۆمەزنكرن قە د ناڤ
مرۆڤان دا نەگەريى، ھندى خوديىيە ھەز ژ وى ناكەت يى د گۆتن و كىيارىن
خۆ دا خۆ مەزن دكەت. و تو د پښەچوونا خۆ دا خۆ مەزن نەكە، و دەنگى خۆ
نزم بكة، ھندى دەنگى كەريىە كرىتتەرن دەنگە.

مەسلەين سەرەكى د شيرەتا لوقمانى دا:

ئەقە شيرەتا لوقمانى بوو و ئەگەر مرۆڤ ھەزىن خۆ تيدا بکەت دى بينت
چەند مەسلەكەين سەرەكى تيدا ھەنە پىتقييە ل سەر دەيبابان و وان
سەيدايىن ب كاري پەرورەديا زارۆكان رادبن، ل قيرى ئەم دى وان مەسلەلان
ب كورتى بەرچاڤ كەين:

۱- تەوحيدا خودى:

ئىكەمين تشتى لوقمانى ھەكیم قياى كورپ لى ھشيار بکەت تەوحيدا
خودى بوو و خۆ دويركرنا ژ ھەمى رەنگەين شرکى؛ چونكى ھندى شرکە
زۆردارىيەكا مەزنە، و ما چ زۆردارى ژ وى مەزترە تو ژ رزقى خودى بخوى
و ل سەر ەردى وى بڙى وپەرستنا ئىكى دى بکەى؟!

ب تەوحيدى و خۆ دويركرنا ژ شرکى ب تنى مرۆڤ دشتى ئازادىيا خۆ
بپارىزت و خۆ ژ رەشە داڤين كۆلاتيىي بەدەتە پاش.. يا فەرە زارۆك ھىشتا
زوى ل سەر قى راستيىي بىتە پەرورەدەكرنى. و دڤيت ئەم ژ بىر نەكەين كو
پىغەمبەرى ئىسلامى -سلاڤ لى بن- ل سىزە سالىن بەرى مشەختبونى
ل مەكەھى صەحابيىن خۆ ل سەر قى راستيىي پەرورەدە دكرن، لەو ئەو
شيان پشتى ھنگى د دەمەكى كىم دا ئالايى تەوحيدى ل ھنداڤى دىيائى بلند
كەن.

۲- گوهدارییا دهیبابان:

کانی چاوا خودی نهوی مروث دای حقی پهرستن ل سهر مروقی هدی،
وهسا دهیبابان ژي نهوتن بووینه نهگهرا ههبوونا مروقی مافی گوهدارییی
ل سهر مروقی هدی، و نهوی گوهدارییا دهیبابین خو نهگهن، و شوکرا
قهنجییا وان نهگهت، پتر یا بهر هزره کو نهو شوکرا قهنجییا خودی ژي
نهگهت و مافی وی ژي ژ سهر خو رانهگهت، لوقمان ب قی چهندي یی زانا
بوو لهو وی بهری کوپړی خو دا قی مهسلی ژي، و دهمی قورنان ل قی جهی
دهوری دهیکي پتر بهرچاډ دکهت بو هندي یه دا مافی وی پتر ل بهرچاډ
بیته وهرگرتن؛ چونکی زحمهتا نهو ب بچوبکی قه دبهت سی جارن ژ یا
بابی مهزنتره، نهگه دهوری بابی خودانکرن بت، دهوری دهیکي راکرن و دانان
و شیردانا ویه، لهو د حدیسهکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- سی جارن
دهیک ب پیش بابی نیخست دهمی مروقهکی پسیار ژي کری: کیژ مروث
ب ههقالینییا من ههقتره؟^(۱)

تستی دی یی لوقمانی ل قیژ نیشارهت دای نهقیه: نهگه حقی
خودی و حقی دهیبابان کهفتنه بهرانبهری نیک دقیت حقی خودی بیته
پیشستن، و ل سهر حسیا بی نهمریا خودی چی نابت گوهدارییا کسی
بیته کرن نهگه خو نهو نیک دهیکا مروقی ژي بت یان بابی مروقی.

۳- باوهرییا ب رۆژا دووماهییی:

نهو رۆژا خودی ژشان پی دایه مروشان کو نهو وان تیدا راکهته، و
حسیا کریارین وان د گهل بکهت؛ دا نیک ژ دیان بو بیته دهسینانکرن:
خوشییا بی دووماهی د بهحشتی دا، یان نهخوشییا بهردهوام د جههنه می

(۱) وهکی بوخاری ومسلم ژ نهبو هورهیره ی قهذگوهتین.

دا.. ژ تشتين گرنګه باوهرييا ب ځي روژي د دلي زاروګان دا بيته چاندين؛
 دا ټو بزنانن کو ژينا وان د ځي دنيايي دا تشتهکي بي نارمانچ نينه، و
 مسهله دنيا ب تني نينه، و هر ولسا دځيت د دلي زاروګي دا بيته چاندين
 کو چو تشت د ځي دنيايي دا -بلا چندين يي بچويک ويي بها ژي بت- ل بهر
 خودي بهرزه نابت، و روژهک دي نيت حسيبا وي دي د گمل نيتنه کرن.. و
 ناشکرايه کو چاندينا ځي باوهرييي د دلي زاروګي دا کارهکي بهرچاڅ
 د شخصيه تا وي دا ل پاشه روژي دي هبت، و دي نيکا هند ژ وي چي کت
 کو ټو خو ژ کرنا جهرمي ده ته پاش.

۴- کريابن چاک:

پشتي باوهرييا ب خودي و روژا قيامه تي کرنا چاکيبي دځيت، ټو
 چاکيا دبه نيشانا راستگويا باوهرييا خوداني، و دبه ټو چهک يي وي
 ژ تنګاځيا ناخړه تي يا مهزن دپاريزت، و چاکيا ژ هميان مهزنتري يا کو
 لوقماني شيرت پي ل کورې خو کري نځيږه، ټو نځيږا مروځي ب خودايي وي
 څه گري ددهت.. و ټوي ب خودايي خو څه يي گريديي بت دي مروځهکي
 خيځواز بت بو مروځان ژي، لهو پشتي کرنا نځيږان لوقماني بهري کورې خو
 دا (فرمانا ب باشيبي و پاشقهبرنا ژ خرابيبي) هيتيني مانا خيري د ناف
 خه لکي دا.

۵- صبرا ل سهر نه خوشيبي:

چونکي فرمانا ب باشيبي و پاشقهبرنا ژ خرابيبي ل هممي جه و هممي
 ده مان دوژمنان بو خوداني پهيدا دکت، لوقماني کورې خو ل صبرا ل سهر
 نه خوشيان هسيارکر، و گوتي: هندي صبره نيک ژ وان کارانه يين (عزم)
 تيدا همي، و نيرادا مروځي پي ب هيز دکهفت، و مروځي خودان گزي و

ده‌عوه نه‌گهر نه‌ئو بت يی صه‌برئ ل سهر خوشی و ئاسته‌نگین ریکئی
بکیشیت، نه‌شیت چو به‌ره‌مه‌مین ژ هه‌ژی ب ده‌ست خو‌قه بینت.

٦- سالۆخه‌تین خودان باوه‌ری:

لوقمان پیدای دچت و وان سالۆخه‌تان بۆ کوپئی خو‌ناشکه‌را دکه‌ت یین کو
دقیشیت ل نک خودان باوه‌ری هه‌بت، بۆ هندئ دا کوپئی وی ئان سالۆخه‌تان
ل نک خو‌پیدا بکه‌ت، و ژ وان سالۆخه‌تان: (ته‌واضع) و خو‌دویرک‌رنا
ژ دفن بلندی و خو‌مه‌زنک‌رنئ، و (ئابۆری) یا د ریشه‌چوون و ئاخفتنئ دا،
لوقمانی گۆته کوپئی خو‌: ده‌مئ تو د گهل خه‌لکی دئاخقی یان ئمو د گهل ته
دئاخشن تو روپیئ خو‌ ژ وان وه‌رنه‌گیره‌ وه‌ک کیمک‌رن بۆ وان و خو‌مه‌زنک‌رن
ل سهر سه‌رئ وان، و تو ب که‌یف و خو‌مه‌زنک‌رن شه‌ د ناڤ مرو‌ڤان دا
نه‌گه‌ریئ، هندی خودییه‌ هه‌ز ژ وی ناکه‌ت یی د گۆتن و کربارین خو‌ دا خو‌
مه‌زن دکه‌ت. و تو د ریشه‌چوونا خو‌ دا خو‌مه‌زن نه‌که‌، و ده‌نگئ خو‌ نزم بکه‌،
هندی ده‌نگئ که‌رییه‌ کریتترین ده‌نگه‌، قیجا ئیکا هند نه‌که‌ ده‌نگئ ته‌ وه‌کی
یی وی لئ بیت!

خودان باوه‌ر نه‌ ب ئه‌زمانئ خو‌ و نه‌ ب لئین و ریشه‌چوونا خو‌ چئ نابت
خو‌ ژ خه‌لکی مه‌زتر و بلندتر بیینت، و ده‌مئ ئمو ب ریشه‌ دچت یان دان و
ستاندنئ د گهل خه‌لکی دکه‌ت دقیشیت هنده‌ک هه‌ره‌کین وه‌سا نه‌که‌ت بیئا
خو‌مه‌زنک‌رنئ یان کیمک‌رنا که‌سئ به‌رانبه‌ر ژئ بچت، و ده‌مئ ئمو دئاخفت ژئ
چئ نابت مرو‌ڤه‌کئ حه‌رحی بت و ده‌نگئ خو‌ زیده‌ی هه‌وجه‌یی که‌سئ به‌رانبه‌ر
بلند بکه‌ت؛ دا ده‌نگئ وی وه‌کی ده‌نگئ وی حه‌یوانی لئ نه‌ئیت یی کو
ده‌نگئ وی کریتترینئ ده‌نگانه‌. ئه‌فه ئمو شیره‌ت بووین یین لوقمانی ل کوپئی
خو‌ کرین وه‌کی قورئانئ بۆ مه‌ فه‌گوه‌استی.

شیره ته کا دی:

د ریوایه ته کی دا یا (داره می) ژ (شهر بن حوشب) ی څه گوهاسستی هاتییه:
کو لوقمانی دگوته کوړی خو: ((تهی کوړی من! خو فیری زانینی نه که بو
هندی دا خو پی ل نک زانایان مه زن بکه ی یان هه څرکییی د گمل نه زانان
بکه ی یان ل دیوانخانه یان ریمه تییی پی بکه ی، و تو پشت نه ده زانینی ژ بهر
حه څرکنا ته بو نه زانینی.. تهی کوړی من! تو چاڅی خو ل دیوانان بگپره و
نه گهر ته دیت هنده ک مروڅ ل جهه کی یین روینشتین وزکری خودی یی
دکه، تول نک وان روینه نه گهر تو یی زانابی زانینا ته دی مفای گه هینته
ته، و نه گهر تو یی نه زان بی نه دی مفای گه هینته ته، و تو چ دزانی بهلکی
خودی ره حما خو دارپژته سهر وان و تو د ناڅ دا، و نه گهر ته دیت هنده ک
مروڅ ل جهه کی یین روینشتین وزکری خودی ناکه، تول نک وان نه روینه؛
چونکی نه گهر تو یی زانابی زانینا ته چو مفای ناگه هینته ته، و نه گهر تو یی
نه زان بی نه دی زانینی ل ته زیده که، و بهلکی خودی عه زابا خو ب سهر
وان دا بینت و تو د ناڅ دا)).

نهو زانايي بهر ب عهدي قه

نرمبوي

بهری سهرهاتيبي:

بهری سووره تا (الأعراف) سهرهاتيبي قی زانايی بو مه فهگيرت، د چهند نايه تدهکان بهحسني چاکين ملله تي موساي دکهت، و دبیرت: پشتی ټان مروټان هندک که سين دی يين خراب هاتن و ل شويانا وان بوونه ميراتگريتن کيتابي.. وان کيتاب خواند و تي گههشتن، بهلي کار پي نهکر، هر تشته کي ژ دنيايي کهفتبا بهر سنگي وان نهو تي نه دبورين، و هر چهنده وان دزاني کو نهف کاره يي دورست نينه ژي، بهلي وان نهو دکر و دگوت: چو نينه! خودي گونهيي مه دي بو مه ژي بهت! و نهگر تشته کي دی يي بي خير ژ دنيايي جاره کا دی کهفتبا بهرا وان، ديسا نهو ژي دهرياس نه دبوون، و دا ب ناټ دا چن، وی بو خو حلال کهن..

نهفه دهسته کهکا مروټان بوو ژ نسرانييليان پشتی موسايی و دویکه فتييښ وی هاتبوون، نهو دنهزان نه بوون، وان نهو کيتاب دخواند يا خودي بو پيغه مبهري وان هنارتي، و تي دگههشتن، بهلي ژ بهر حمژيکرنا وان بو دنيايي و خوشيښ وي، وان کار ب نه حکامين کيتابي نهکر؛ چونکي نهو گلهک جاران نه ل دويف شهوهت و دلچوونين وان بوو.. معنا: نيک ژ مه زنترين نه گهرين سهر دابرنا مروټي حمژيکرنا دنيايي و دویکه فتننا شهوه تانه، ب تاييه تي نه گهر د سهر (شهوه تي) را (شوپهت) ژي ل نک وی ههبن، وهکي ټان نهو يښ دویکه فتننا دنيايي دکر و دگوت: خودي يي ب رهحمه، نم دي توپه کهين و نهو دي توپا مه قه بويل کهت.

ئەو كەس ئېن ب قى رەنگى بن، (شەھەت) بەرى وان دى دەتە زىدەگافى و سەرداچوونى، و (شوبەت) دى بەرى وان دەتە گوھورپىنا د دىنى دا، و پەيداكرنا بىدعە و كارىن نەدورست.. و ئەفە ئەو ئاتافە يا ژ ھەمى كەسان پتر دگەھتە دو رەنگىن مروقان: زانايىن دىنى، و عىبادەتكەرىن نەزان!

پشتى سوورەتى ئىشارەت داىە قى دەستەكى ژ ئسرائىلىيان، نمونەيەكا دەسنىشانكرى، كو د واقعى دا ل بەرچاڭ چىبووى، بو مە قەگىرا، دا بو مە ئاشكەرا بكەت كانى چاوايە دەمى مروقەكى زانا كارى ب زانىنا خو نەكەت، و خو بەر ب دىنايى و شەھەواتىن وى قە نزم دكەت، قىجا د ئەحكام و فەتوايىن خو دا ژ حەقىيى دوبر دكەت، ئەو نمونە چ بوو؟ و چ دەرس و عىبەرت ژى دىننە وەرگرتن؟ دا بەرى خو بدەينى..

سەرھاتى وەكى د قورئانى دا ھاتى:

د سوورەتا (الأعراف) دا، ئايەتىن (۱۷۵-۱۷۶) ئىدا، قورئان سەرھاتىيا قى زانايى ب قى رەنگى قەدگىرت: ﴿وَأَنزَلَ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَأَنسَلَخْ مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ۝ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوْنَهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِن تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثُ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۝﴾. و مەننا قان ئايەتان ب كورتى ئەفەيە، خودى دىبىرئە پىغەمبەرى خو -سلاڭ لى بن:- تو ئەى موخەممەد، بو ئوممەتا خو بەھسى وى مروقى بكە يى مە ئايەت و دەلىلەين خو داينى، قىجا وى خو فىرى وان كر، پاشى كوفر پى كر، و ئەو ھاقتىنە پشت خو، ئىنا شەيتانى ئەو ژىردەستى خو كر، قىجا ئەو بوو ژ وان بەرزەبوويىن تىچووى. و ئەگەر مە قىابا كو بەھايى وى بلند كەين ژ بەر وان ئايەتىن مە داينى، ئەم دا وە كەين، بەلى وى دەست دا دىنايى و

دویکهفتنا دلچوونین خو کر. قیجا مه ته لا ځی زهلامی وهکی مه ته لا صهیه،
 نهگه تو راهیلییی یان بهیلی همر دئ حلکه حلکئ کهت، نهغه سالوخت و
 مه ته لا وی ملله تییه یی دره و ب نایه تین مه کری، قیجا تو نهی
 موچه ممد- سهراتی و چیرۆکین ملله تین بهرئ قهگیره، چونکی د قهگیرانا
 وان دا موعجزه یه کا مهزن هیه؛ دا بهلکی ملله تی ته هزرا خو د وی چهندئ
 دا بکمن.

ئو زانایه هه کی بوو؟

وهکی ل دهسپیکئ ژی مه گوئی قورئانی گهلهک سهراتی بو مه
 قهگیرانه بیی ناځین وان کهسان بو مه دهسینشان بکهت یین پرویدانین
 سهراتییی ل سهر ملی راده وستن؛ چونکی عیبهت د سهراتییی ب خو دا
 هیه، و زانینا ناځان چوئ ل مهسلئ زنده ناکهت، بهلئ مروث ب تبعه تی
 خو یی (فضولیه) و ده می گوهر ل سهراتییه کی دبت حمز دکهت بزانت
 کانی ئو سهراتی کهنگی و ل کیفه چیبوویه، و ب سهرئ کئ هاتییه؟

و زانایین تهفسیرئ ژی، پتخه مهت ئاشکراکرا مهعنا یا نایه تین قورئانی
 ب پهنگه کی تمامتر، دویچوونا (ئهخبار) و (ریوایه تین) جودا جودا کریه؛ دا
 ئهصلئ همر سهراتییه کی ب بهر فرهی بو مه ئاشکرا بکمن، و هندهک
 جاران پتر ژ ریوایه ته کی ب دهست وان کهفتیه، و وان ئو هه می بو مه
 تۆمارکرنه، بیی (جهزم) بکمن کانی کیژ ریوایهت ژ کیژکی دورستره نهگه
 چو دهلیلین ب هیز د دهست وان دا نهبن.

د دهر حهقا دهسینشانکرا کهسینیا ځی زانایی دا، و کانی ئو یی ژ کی
 بوو، و کهنگی ژیا به؟ تهفسیر زانان پتر ژ گوته کی هه نه، ژ وان گوته نان:

۱- ژ عبداللاهی کورئ مهسعوودی دئیتته څهگواستن، دبیتړت: ل سهر دهمنی موسا پیغهمبهری -سلاڅ لی بن-، و د ناڅ ههڅالین وی دا زانایهکئی زیرهک و تیگههشتی ههبوو، ناڅی وی (بهلعام) بوو، و ژ خهلهکئی مهیدهن بوو، موسای ئهو هنارته نک مهلهکئی مهیدهنئ؛ دا بهری وی بدهته دینی دورست، ئینا وی مهلهکی ئهو زانا بهرتیل کر، و قانع کر کو دینی خو بهیتلت، و بچته سهر دینی مهلهکی، و ب څی چهندئ ئهو د سهر دا چوو و خهلهک ژی د گمل خو د سهر دا برن.

۲- ژ عبداللاهی کورئ عهباسی دئیتته څهگواستن کو ئهڅ زهلامه ل سهر دهمنی موسایی بوو، بهلی ئهو ژ مللهتنی موسای نهبوو، بهلهکی ژ وان بوو یین ل باژتړئ (بهیتولمهقدسی) دژیان، گاڅا موسایی سهرکیشییا مللهتنی خو کری و بهر ب باژتړئ پیروژ څه چووی دا وی ژ دهستی (جهبارینان) بیته دهر، خهلهکئی باژتړی هاتنه نک څی زانایی، و دبیتړن: ههر دوعایهکا وی کریا قهویل دبوو، و گوئتنئ: دوعایهکئی بو مه بکه کو بهلایا موسای و مللهتنی وی ژ مه قهویت، وی گوئتنئ: ئهگمر ئهز دوعایهکا ب څی پهنگی بکم، دین و دنیا یا من دئ چت.. بهلی ئهو مانه پیڅه و بهرتیل کر هتا وی دوعا کری، و ئهو ب سهرئ موسایی و مللهتنی وی هاتی یا ب سهری هاتی، کو چل سالان ژ باژتړئ پیروژ هاتینه دوبرکرن.

۳- هندهک زانایتن دی دبیتړن: ئهو زانایهکئی ئسرائیلی بوو، ل سهر دهمنی یووشهع پیغهمبهری هاتبوو ئهوئ پشستی موسایی -سلاڅ لی بن- سهرکیشییا ئسرائیلیان کری، و (بیهتولمهقدس) ل سهر دهستی وی هاتییه څهکرن، دهمنی یووشهعی و ههڅالین خو څیای جیهادی بکمن، و قستا باژتړئ پیروژ بکمن؛ دا کافران ژئ دهریتخن، څی زانایی خو ژ پیغهمبهر و خودان

باوهران شهدهر کر، و قهستا چهپهری کوفرئ کر، و خو دا دگمل وان، و تهشجیعا وان کر دا ئو شهرئ خودان باوهران بکهن.

۴- ژ سهعیدئ کورئ موسهییبهی دئینه قهگواستن دبیرت: د جاهلیهتی دا ل مه دینئ زهلامهکئ زانا ههبوو دگوتنئ: بابئ عامرئ راهب، تهورات و ئنجیل خواندبوو و دگوت: نهزئ ل سهر دینئ ئیبراهیمی، گاڤا پیغه مبهه -سلاڤ لی بن- هاتی، وی باوهری پی نهئینا، و ژ مه دینئ ده رکهفت و قهستا مه کههئ کر، و قورهشی پالدان دا شهرئ خودان باوهران بکهن، و ده مئ موسلمان ب سهرکهفتین ئو ژ حیجازئ رهقی و قهستا شامئ کر و ما ل وئری هتا ل سهر کوفرئ مری.

۵- ژ عبداللههئ کورئ عه مری دئینه قهگواستن کو ئهف زهلامه (أمیه بن أبی الصلت) ئه قهفی یئ شاعر بوو، د جاهلیهتی دا ئو چووبوو سهر دینئ عیسای، و ئنجیل و تهورات خواندبوون، و دگوت: ئهوی ل سهر دینئ ئیبراهیمی، عیبادهتی صه نه مان قه بویل نه ذکر، و قه خوارن حه رام ذکر، و گه لهک شعر ب قئ چهندئ قه هاندبوون.. گاڤا پیغه مبهه -سلاڤ لی بن- ب ئیسلامئ هاتییه هنارتن، وی حسویدی ب پیغه مبهه ری بر و باوهری پی نهئینا، و خو دا د گمل چهپهرئ کوفرئ، هه ر چهنده وی دزانی کو ئو د نه حه قن ژئ. و دل پتر ب هندئ رحهت دبت کو ئو زهلامئ زانا ئیک ژ زانایتن ئسرائیلیان بت یتن پشتی موسا پیغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- هاتین؛ چونکی سیاقئ نایه تان به حسئ ئسرائیلیان ل سهر ده مئ موسای دکهت، و دبیرت: پشتی وان هندهک هاتن رتیا خو گوهارپ و دو بکهفتنا پیغه مبهه ری خو نه کر، لهو ئه م بۆچوونا سیئ دورستتر دزانین، و خودئ چیتتر دزانت.

فی زانایی چ کړېوو؟

قورئان بؤ مه ناشکړه دکټ کو نهف زه لامی بهخترهش یی ژ بهر کاری
خو یی خراب خو هیژای هندي کړی خودی وی د کیتابا خو دا بکه ته
نمونه یی خرابی، مروځه کی نه زان نمبو: ﴿وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ
ءَايَاتِنَا﴾ نهف مروځه یی فرمان ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- دئیته کرن کو
سهراتییا وی څه گپرت، یی چاوا بوو؟ خودی دبیرت: مه نایه تین خو
دابوونی.. یه عنی: نمو مروځه کی زانابو ب وان نایه تان یین خودی بو
پیغه مبهری خو هنارتین، و هتا نمو بزاین کانی مسته وایی زانین و گرتدانا
وی ب نایه تین خودی څه چوند بوو، بهری خو بدنه تععبیرا قورئانی چ گوت:
﴿فَأَنسَلَخْ مِنْهَا﴾ و سه لځاندن (یان: گورانندن) نمو چهرم ژ گوشتی بیته
څه کرن، یه عنی: دین و نایه تین خودی هند ب وی څه دنویسای بوون وه کی
پیغه نویسیانا چهرمی ب گوشتی څه، بهلی وی چ کر؟ وی نمو ژ خو څه کر،
ژتفه کرنه کا و ه سا یا زقرین د دویف دا نه بت.

نمو مروځه کی زانا بوو، بهلی وی خو ژ نیمان وباوهری څه کر، نایه تین
خودی هافیتن، ﴿فَأَتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ﴾ (اتبه) یه عنی: خو څیرا گه هاند، و
نه گوت: (تبعه) یه عنی: ب دویف کټ؛ دا باش بیته زانین کو ده می وی
خو ژ نایه تین خودی څه کری، و پشتدایه ریکا وی، شیطان څیرا گه هشت
وه کی حیوانه کی دورنده ده می خو ب (فریسه یا) خو را دگه هینت، و دده ته
بهر پنج وکتلبان!

و نه نجام چ بوو؟

- ﴿فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ و (غیوایهت) نمو مروځ د نیهت و کاری خو
هر دویان دا یی بهرزه بت، مه عنا: ده می شیطان څیرا گه هشتی نیکا هند

ژ وی چټکر نښه تا وی ژۍ خراب بیت، و کارۍ ئه و دکهت ژۍ یټ دورست نهبت.. بهلکی مروځهک هبت کارۍ وی یټ خراب بت بهلۍ نښه تا وی یا باش بت، یا نښه تا وی یا خراب بت بهلۍ کارۍ وی یټ باش بت، و هنگۍ بهلکی خټرهک د وی ههبت بو وی یا ن بو خهلکی، بهلۍ نهڅۍ نه چو خټر بو وی نه بو خهلکی تن ههیه؛ چونکی نه نښهت نه کارۍ وی یټ دورست نښه.

و علم خودانۍ خو بلند دکهت و قهدر و قیমে تنۍ وی د ناڅ خهلکی دا مهزن دکهت، بهلۍ علمۍ څۍ کهسی نهڅ فایده ل وی نهکر، بهلکی بوو بهلا سهرۍ وی و نهو ل نک خودۍ و ل نک بهنښیا ن ژۍ پتر پرویرهش و شهرمزار کر، و نهگهر نهو یټ زانا نهبا و جاهلهک با بو وی باشر بوو؛ چونکی بارۍ وی دا یټ سټکتر بت، ﴿وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا﴾ خودۍ هز نهکر وی ب علمۍ وی بلند بکهت، بهلکی نهو نزم کر، بوچی؟ چونکی همهتهکا بی خټر وی ههبوو، ل شوینا کو نهو علمۍ خو بکهت ړنک بو چوونا بهر ب سهرنهڅرازیټ څه، وی نزمۍ یټ خواست، پستی وی ب ههمۍ څه مهیل بو دنیایټ کړۍ، و دا نایهت نزمیا وی پتر بو مه بهرچاڅ بکهت، ل شوینا بیژت: مهیلا وی بو دنیایټ بوو، گوت: ﴿وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ﴾ پهیقا (عهرد) بو دنیایټ ب کارئینا.. عهرد نهوۍ نزم، یټ مروځ یټ لی ددانت!

و ژ بلی هیمهته تا وی یا نزم و مهیلا وی بهر ب ناڅۍ څه، نهگهرا سهرهکی یا دی یا نهو بریه هیلاکۍ نهو بوو: ﴿وَاتَّبَعَ هَوْنَهُ﴾ یعنۍ: وی نهو هیلایهت هیلا یا پیغهمبهر یټ هاتی، و دویکهفتنا ههواۍ نهفسا خو کر، دلچوونۍ خو بو خو کر نه نیمام و پیشهوا، و نهڅه دو ژ مهزنترین وان نهگهرا نه یټ زانا یټ د سهر دا دچن: هلبژارتنا دنیایټ، و دویکهفتنا ههواۍ نهفسۍ..

حه تا ئايهت ديمهنئ كرتتئ قئ زانايئ پتر بؤ مه بهرچاڤ بكهت،
 تشببها حالهتنئ وئ دهمنئ ئهو ب دويڤ دنيايئ دا دكهته غار، و پئ
 ل حه قبيئ ددانست دا مهزئتن دنيايئ و خهلكئ عامئ ژئ رازئ ببئ،
 ب حهيوانهكئ بئ هممست څه دكهت، كو صهيه، ئهگهر تو راهيئيئ دئ بته
 حلكه حلكا وئ هه تا ئه زمان د دهڅئ دا دئيت، و ئهگهر تو وئ بهيلي ژئ ههر
 حلكه حلكا ويه، حالئ قئ زانايئ خراب ژئ ئهوه، ئهگهر تو وئ ل خهله تيبا
 وئ هشيار بكهئ، و ژ خرابيئ بدهيه پاش، وئ ئاگهه ژ وه عظ و نصيحه تئتن
 ته نابت، چونكي حلكه حلكا ويه ب دويڤ دنيايئ څه، و ئهگهر تو وئ
 بهيلي ژئ حالئ وئ ب دويڤ دنيايئ څه ههر ئهوه.

ههر حهيوانهكئ ئه زمان د دهڅئ دا دئيت بهرئ خو بدئ يان ئهوي
 وهستيايه يان ژئ يئ تئنييه، صه تئ نهبت، و ههر زانايهكئ خراب يئ تو
 ببيني گاڅا ژ پټكا خودئ دهركهفت و دينئ خو دا ب دنيايئ دئ ببيني
 ب دويڤ مهزئتن دنيايئ څه ئه زمان د دهڅئ دا دئيت، ئهو دويڤه لانكييئ ژئ
 بخوازن يان نه!! ﴿ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصِصْ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ
 يَتَفَكَّرُونَ﴾ ﴿٣٧﴾ ئهڅه مه ته لا وانه يئن دره و ب ئايه تئتن خودئ كرى، پستي وان
 ئهو ئايهت زانين و تئ گه هشتين، و داينه ب بهايهكئ كيم ژ دنيايئ.. ئهئ
 موحه ممد، قئ سهرهاتيئ تو بؤ وان څه گټره؛ دا بهلكئ ئهو هزرتن خو تيدا
 بكن، و مفايئ بؤ خو ژئ وه رگرن، ئهگهر ئهو ئهو بن يئن هزرهك د سهرئ دا
 ههبت.

عابدی نه زان

ژ سوفیانې کورې عوبهینهی دئیتته څه گوهاستن، دبیرت: ((هشیاری فتنه زانایې خراب و عابدی نه زان بن، چونکی فتنه وان فتنهیه بو همر ئیکې سرداچووی، نهغه ب نه زانینا خو بهرې خه لکی ژ زانینی و کارپیکرنی دده ته پاش، و نموی هه ب خرابییا خو بهرې خه لکی دده ته سرداچوونی)).

ژ څی گوتنې دئیتته زانین کو دو په نگین مروقان هه نه خه لک پتر پی د سردا دچن؛ چونکی فتنه وان ژ یا همر ئیکې دی مهزتره، په نگې ئیکې: نمو زانایه یی زانینا وی بهرې وی نه دابته تعوایی، و ترسا وی ژ خودی هند لی نه هاتبت بهرې وی ژ حه رامییې وه رگپرت، څیجا نمو زانینا خو بکه ته پیک بو څومهنکرنا ل سر سرې خه لکی، و فه توایتن خو بیخته د خر مه تا زالم و زورداران دا، بو هندې دا بهایه کي نمرزان پی وه رگرت.. و په نگې دوی: نمو عیاده تکه ری جاهل و نه زانه یی چو علم ب نه حکامین شریعه تی نه هی، لمو دی بینې همر مسه له کا همت نمو ب زهوقی و هزر و ته خمینین خو شروقه دکهت، و بی زانینه کا درست حوکمی ل سر ددهت، و د نه نجام دا نه حکامین وی ژی خه له ت دهر دکهفن؛ چونکی ل سر (هموایی نه فسی) دناڅا کرینه، و نه گهر زانایې (مونحرف) گه له ک جاران دینی ل دویف دلې ده سه لاتنې بیهت دا دنیا یی ب ده ست خو بیخت، عابدی نه زان گه له ک جاران دینی ل دویف دلې عامییان دبهت دا (شه عبیه تی) بو خو ل نک وان پهیدا بکهت، و نه گهر گرفتاریا زانایې (مونحرف) نمو بت شهیتان د دهر گه هی دنیا یی را دئیتتی دا وی پی د سر دا بیهت، گرفتاریا عابدی نه زان نمو شهیتان نه زانینا وی بو خو تستغلال دکهت و وی پی د سر دا دبهت.

بهری سهرهاتییی:

د سهرهاتییا بۆری دا وهکی مه دیتی خودایی مه تهل بۆ مه ب زانیه کئی مونحهرف ئینا، یی زانینا وی ئهو بلند نه کری، بهلکی ئهو پتر ب نک عهردی شه نزمکری، و د قئی سهرهاتییی دا ئهو مه تله کا دی بۆ مه ب عابده کئی نه زان دئینت، ئهوئ عیباده تکرنا وی بۆ خودئ ل سهر بناخه یه کئی دورست نه هاتییه ئاڤاکرن، کو بناخه یی علم و زانینا شهرعی یا دورسته، لهو د سهردابرا وی یا ب سناهی بوو.. ئەف سهرهاتییه د سووره تا (الحشر) دا ژ قورئانی هاتییه، و بابه تی سهره کی یی سووره تا (الحشر) وهکی ئهم دزانین ل دۆر ده ریخستنا جو هیی (بنو النضیر) ه ژ باژێری مه دینی ب دهستی موسلمانان، و سهرهاتییی دیرۆکی ههر وهسا نایه تین قئی سووره تی ب خۆ ژئ ناشکه را دکهن کو بهری موسلمان ب کاری ده ریخستنا شان جو هییان رابین، ده سه برایین جو هیان ژ منافقین مه دینی ئهو بۆ دۆژمناتییا موسلمانان پالدان، و گووتی: ئه گهر هوین نه یاره تییا موسلمانان بکهن ئهم دئ پشته قانییا هه وه کهین، و ههر جاره کا وان شه ری هه وه کر ئهم دئ د گهل هه وه شه ری وان کهین، و خۆ ئه گهر مه سه له گه هشته هندی ئهو هه وه ژ مه دینی ده ریخن ژئ ئهم ژئ دئ د گهل هه وه ده رکه قین، و د چو حاله تان دا ئهم هه وه نه یلینه ب تنی. به لی ده می مه سه له بوویه راستی و ژ بهر خیانه تا وان موسلمانان هێرش دایه سهر وان، و ئهو ده ریخستین، منافقان پشته قانییا وان نه کر، وشه ر د گهل وان نه کر، و ئهو هیلانه د دهستی موسلمانان دا.. هنگی، و ب قئی هله که فتی ئەف سووره ته هاته خواری، و تیدا ئیشه اوت بۆ قئی سهرهاتییی هاته دان.

سهرهاتی وهکی د قورنانی دا هاتی:

سهرهاتی وهکی مه گوتی د سووره تا (الحشر) دا هاتییه، د نایه تین (۱۶-۱۷) یدا، قورن ب قی رهنگی نیشاره تی دده ته سهرهاتییی، دبیرت: ﴿كَمْ لَ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿۳۷﴾ فَكَانَ عَقِبَهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿۳۸﴾﴾.

مهنا فان نایه تان ب کورتی نهقیه، خودای مهزن دبیرت: مه ته لا فان منافقان د سهردابرا دهسته برایتی خو یین جوهی دا، و پالدا نا وان دا بو شهری، و دانا سوزی بو وان کو نهو پشته ثانییا وان دژی پیغه مبرئ خودی -سلاف لی بن- بکمن، وهکی مه ته لا شهیتانیه ده می وی کوفر ل بهر (مرؤقی) شریکری، و بهری وی دای، قیجا ده می نهو کافریوی، شهیتانی گوتی: نهزی ژ ته بهریمه، هندی نهزم نهز ژ خودی خودای هه می چیکریان دترسم. قیجا دویماهییا شهیتانی و یا وی مرؤقی گوه داریا وی کری و کافریوی، نهو بوو نهو ههردو چوونه ناگری، هه و هه دئ تیدا مین، و نهو جزایی زوردارانه یین پی ل توخوبیتن خودی ددان.

نهو مرؤقی هه کی بوو؟

وهکی نهو دبیین نهف نایه ته بیرا جوهیتن (بنو النضیر)، و یا مه زی، ل مه ته له کی دیننه شه، مه ته له کا د سهردابرن و خاپاندنی، لایه کی قی مه ته لی شهیتانه، و لایه کی دی مرؤقه که، و دوژمناتی د ناچه را شهیتانی و مرؤقی دا یا که قنه، ب که قناتییا مرؤقی ب خو، قی دوژمناتییی ژ هنگی وه ره ده ست پی کریهه رۆژا شهیتانی سوز دای هندی ژ بیته نهو کاری بو د سهردابرا مرؤقی دا بکهت، و بهری وی ژ ریکا خودی وه رگیت، و هه

کەسەکی ئان ئایەتان بخوینت بێ گومان ئیکەمین پسیاری دکەت دێ ئەفە
بت:

- نەری ئەو مەروڤی ئان ئایەتان ئیشارەت دایێ کیه؟

ئەو مەروڤەکی دەسنیشانکریه، سەرھاتییهکا وی یا تایبەت هەبوویه؟ یان
ژی ئەو ئیشارەتەکه بۆ هەر مەروڤەکی هەبت، یێ ئەف سالۆخەتە ل نک پەیدا
بیت، سالۆخەتی د سەردا چوون و خاپانادنی ب فەند و فیلین شەیتانی،
ئەوی پستی هنگی بەرائەتا خۆ ژێ ددەت؟

ئەف هەردو بۆچوونە ژ تەفسیرزانان دئیتە فەگواستن، و مە دقیت ل ڤیری
بۆچوونا ئیکێ ئاشکەرا بکەین، ئەوا دبێژت: ئەفە ئیشارەتەکه بۆ مەروڤەکی
مەعلوم یێ خودان سەرھاتییهکا دەسنیشانکری، و خودانین ڤی بۆچوونی پال
دەنە سەر وی ریوایەتی یا ژ (ئبن مەسعود و ئبن عەباسی) ژ صەحابیان،
و هژمارەکا تابعیان ژێ دئیتە فەگواستن، کو ئەف رویدانە ب سەری
عابدەکی ئسرائیلی هاتبوو، ل زەمانی پستی هاتنا عیسا پیغەمبەری -سلاڤ
لی بن- و ئەو ل بەر ئسرائیلیان کەسەکی بەرنیاس بوو، و وان سەرھاتییا
وی دزانی، و د هەندەک ژ وان ریوایەتان دا هاتییه کو ناڤی وی عابدی
(بەرصیصا) بوو. و کورتییا ڤی سەرھاتییا ئەوا دئیتە هژمارتن ئیک
ژ (ئسرائیلیاتان)^(۱) ب ڤی پەنگییه:

(۱) ئسرائیلیات ئەو ریوایەتن یێن زانایتن مە ژ صەحابیان و جیلین پستی وان
ژ زانایتن ئسرائیلیان ژ جوہی و فەلان فەگواستین، و حوکم نە ب راستیی و نە
ب درەوی ل سەر نایتەدان هندی ئەو دژی وی حەقیی نەین یا د کیتابی و سوننەتی
دا هاتی.. و فەگێرنا وان ژ لای زانایتن مە فە ب تنی بۆ عیبرەت و مفا ژێ
وەرگرتنییه. و هەژێ گۆتتییه کو ئەف سەرھاتییه ژ لای شاعری کوردی ناڤدار

پشتی زهمانی عیسا پیغه مبهری -سلاف لی بن- راهبه کی ئسرائیلی یی زیده عیباده تکر هه بوو، دگوتنی: بهر صیصا، ئه و چل سال تی هه بوو که فتبوو خه لوئ، ووی ل جهه کی قه ده ر ژ چۆلی په رستگه هه ک بو خو چیکر بوو عیباده ت لی دکر، و تیکه لیا خه لکی نه دکر، و شهیتان هندی هاتی کو وی د سردا بهت، و بیخته داځین خو ئه و نه شیا، هه تا جاره کی هاتییه سهر هزرئ کو خو وه کی وی لی بکهت، و ب جلکین عابدان بچه نک وی ل (صومه عا) وی، ده می بهر صیصای ئه و دیتی گوتی: ته چ دځیت؟ شهیتانی گوتی: من دځیت د گهل ته عیباده تی بکه م، و فایده ی ژ ته بکه م.. و پشتی چهند سهر هاتییه کان، وه سا چیبوو شهیتانی ئه وئ خو ل سهر شکلی عیباده تکره کی نیشا بهر صیصایی دای، گوتی:

- تو وه سا ده ر نه که فتی وه کی من هزر دکر ناڤ و ده نگین ته ب ره نگه کی دی گه هشتبوونه مه، و من هزر دکر عیباده تی ته پتره، ئه ز دی ژ نک ته چم قه ستا هه قاله کی خو یی دی که م..

بهر صیصایی ب ځی چهندی نه خوش بوو، و ده می شهیتانی ځیای خاترا خو بخوازت گوتی: دوعایه کا ل نک من هه ی نه زدی بو ته بیژم، هه ر نسaxe کی تو پیڅه بخوینی ب نانهییا خودی دی ساخ بهت..

بهر صیصایی گوتی:

- ئه ز مرؤقه کی موژیل ب عیباده تی خودی قه، و نه گهر خه لکی نه د تشته ژ من زانی دی نساختن خو ئینه نک من، و ئه ز دی پیڅه موژیل بم، و ئه ز نه شیم ئیدی عیباده تی خودی بکه م..

فه قیی تهیران قه یا هاتییه قه هاندن ل بن ناځی: بهیتا بهر صیصی عابد، و ئه و پتر ژ جاره کی چاپوویه.

به لئ شەيتان ما پيڻه هەتا ئەو قانعەري، و پشەتي ئەو دوعا بۆ گۆتئ،
 ژ نك چوو، و گۆتە هەڤالين خۆ: هەما ژئ بگهړن، من ئەو برە هيلاكئ!
 پاشي ژنكهكئ ئيشەك هاتئ، شەيتان ل سەر شكلي مرۆڤه كي هاته نك
 برايئ وئ و گۆتە وان: زاھدەكئ مەزن و عيبادەتكەر هەيه، ناڤئ خودئ يئ
 مەزن دزانت، و هەر نساخەكئ ئەو پيڻه بخوينت ب ئانەهيا خودي ساخ دبت،
 ما بۆچي هوين خويشكا خۆ نابەنە نك؟

وان گۆتئ: گەلەك باشە.. جەئ وئ نيشا مە بدە و ئەم دئ چينە نك. و
 پشەتي وئ جەئ بەرصيصايي نيشا داي، وان خويشكا خۆ برە نك وئ
 ل صومەعا وئ، و گۆتئ: ئەڤه خويشكا مەيه، و ئەو گەلەك جاران
 دلگرتي دبت و دكەڤت و ئەم نزانين ئيشا وئ چيه، بلا ئەو بمينتە ل نك دا
 دەمئ دكەڤت تو پيڻه بخوينئ! و چوون و ئەو هتلا ل نك وئ..

بەرصيصاي ژ بەر عيبادەتي و نڤيژين خۆ ئاگەڤژ وئ نەما، هەتا دەمئ
 پئ حەسيای كو ئەو كەفت رابوو ب نك ڤه چوو دا پيڻه بخوينت، و گاڤا
 بەرئ وئ ڤئ كەفتئ، و جوانييا وئ يا زیدە ديتي، شەيتاني ڤيانا خرابيئ
 ئينا سەر دلي، و گۆتئ:

- يا دلي تە دچتي بکه، و پاشي تۆبە بکه، ئەڤه خوشييا تە دڤيت
 گەهشتە تە، و گونەها تە ژئ دئ ئيتە غەفراندن!

ئەو ب ڤئ هيجەتئ قانعوو، و پشەتي وئ خرابي کري، شەيتاني
 وەسواس بۆ چيکر و گۆتئ: پا ئەگەر ئەڤ کچه ب حەملە کەفت و مەسەلا تە
 ناشکەر رابوو، تو دئ چ کەي، و چ بيژيه مرۆڤين وئ؟ هەما يا باشتەر ئەوه تو
 وئ بکوژي، و ئەگەر مرۆڤين وئ هاتن بيژئ: شەيتاني ئەو ژ ناڤ دەستين
 من برە دەرئ و ئەز نەشيام چ بۆ بکەم، و ئەو دئ باوهر ژ تە کەن. پاشي

تۆبه بکه، و خودی تۆبا ته دئ قهوبیل كهت.. و شهیتان ما پیڤه ههتا كوشتن ژى پى دایه كرن.. پاشى چوو نك مروڤین وئ و گوتى: راهبى خویشكا هموه یا كوشتى، و ل فلان جهى ژى یا قهشارتى، ئهو چوونه وى جهى، و دیت گوتنا وى یا راسته، ئینا پینكه هاتنه نك بهر صیصایى راهب و وى چو پى نهما ئعتراف ب تاوانا خو كر، هنگى وان ئهو گرت و بر دا بكوژن، هنگى شهیتان ل سهر شكلى خو پى جارا دى پى هاتییه نك وى نیشا دا، و گوتى: ئهز ئهو بووم پى من دوعا نیشا ته دای، ئهگهر ته بقیته ئهز دشیتم ته ژ كوشتنى خلاص بكهم، بهلى ب شهرتهكى تو بو من بچیه سوجدی. بهر صیصا دا كو خو ژ كوشتنى خلاص بكهت، بو وى چوو سوجدی، و كوفر ب خودی كر.. هنگى وى گوتى: ههما من ئهقه ژ ته دقا، و ئهقه ههمى من بو ڤى كرىو، دا تو كوفرى ب خودایى خو بكهى، ئهزى ژ ته بهریمه، و ئهز نشیتم چ بو ته بكهم!! و هنگى وان ئهو كوشت.

حالى ڤى عیباده تكهرى چ بوو؟

ئهف سهرهاتییه یا كو ئسرائیلییان د ناڤ خو دا قهدهگهاست، و ژ وان گههشتیه مه، حالى عیباده تكهرهكى نهمان بو مه ئاشكهره دكهت، پى كو د كرنا عیباده تی دا خو گهلهك دوهستاند، بهلى نه ل سهر بناخهیهكى علمى پى دورست، لهو شهیتان شیا وى د سهردا ببهت.. و ژ ڤى سهرهاتیپى (سهرهاتییا عابدی نهمان) و سهرهاتییا بهرى وئ (سهرهاتییا زانایى خراب) بو مه ئاشكهره دبت كو دو دو تشت هههه دهنه ئهگهره تیچوون و هیلكا مروڤى: كو ئهو بهر ب دنیا پى قه نزم ببت و كارى بو بكهت و پى ژى پشتراست بت، و كو ئهو ژ زانینا ئایهتین خو غافل ببت، باش هزرا خو تیدا نهكهت، و ب دورستى كارى پى نهكهت.

ئەف ھەردو سالوختە (یەعنی: رازیبونا ب دنیایی و غافلپونا
ژ ئایەتین خودی) -وہکی زانایی مەزن ئین قەیم دبیژت- ب تنی د وی دلی
دا کۆم دبن یی باوہری ب ئاخەرتی نەبت، و ھیقیبا لیقا ئا خودایی خو
نەکت.. ئەگەر نە، ئەو دلی باوہریبەکا موکم ب ئاخەرتی ھەبت، خو
ب دنیایی پشتگەرم ناکەت، و پویی خو ژ ئایەتین خودی وەرناگێرت.

د سێ ئایەتان دا ژ سوورەتا (یونس) خودایی مەزن ئاشکەرا بەحسی ئان
ھەر سێ رەنگین مەزۆقان دکت، و وی ئەنجامی ژێ بەرچاڤ دکت یی کو
دئ ئیتە رێکا وان دەمی دبیژت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَاطْمَأَنُّوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ٥ أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ لَلْآثَرُ بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَىٰ مِنْ
تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّتٍ اللَّعِيمِ ٧﴾ یەعنی: ئەوین ب ژبانا دنیایی رازیبووین و
خو پێ پشتراست کری، ئەفە رەنگی ئیکێ، و ئەوین ژ ئایەتین مە د غافل،
و ئەفە رەنگی دوئی، ئەفان ژ بەر کەدا وان کری جەئ ڤەحمویانا وان دئ
ناگرت، و ئەوین باوہری ب خودی ئینای کارین چاک کرین، و ئەفە رەنگی
سێنە، جەئ لی زڤرنا وان ل ئاخەرتی بەحەشتە.

و زانایی خراب ئەوی دینی خو ددەتە ب دنیایی، و عابدی نەزان ژێ
ئەوی عیبادەتی خودی ب وی رەنگی نەکت یی کیتاب و سونەت پێ ھاتین،
گەلەک جاران -وہکی بەری نوکە ژێ مە گوئی- ب رێکا (شەھوہتی) و
(شوبەتی) بەر ب ئنحرافی ڤە دچت، ئەگەر مەجالی (تەئویلی) و وەرپادانی
و ھێجەتگرتنی ھەبت، پێ ل حەقییی ددانن، و ل بەر چاڤین خەلکی وەسا
خو ئاشکەرا دکن کو ئەو دحەقن، و ئەوا ئەو دبیژن و دکن حەقییە، و ئەگەر
مەجالی چو (تەئویلاتان) نەبت ئەو دیسا پێ ل حەقییی ددانن و دبیژن:
قەیدی ناکەت، پاشی دئ تۆبە کەین، و خودی گەلەکی ب ھێجەت نینە، دئ

مه عهفی کمت!! و د دهر حمقا وان ویتین وهکی وان دا خودی دبیرت:
﴿ فَخَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ
سَيُعْقَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِيَهُمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا
يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَاللَّهُ آخِرُهُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴾
(الأعراف: ١٦٩).

نه و زهلامن خودی

بهد سالان مراندی

تشتی ژ هه میان عه جیتر د باوه ری د ل بهر مروژان هه ژ دهسپیکا هه بونا مروژان ل سهر روی عه ردی، دوباره زیندیکرنا مروژانه پستی نهو دمرن، و لهشتین وان درزن و دهلپین، و ههستیکین وان ژی ب بۆرنا سال و ده مان پیتی دبن، و دهنه خولی.. لهو گه لهک جارن مروژان هه تا خودان باوه ران ژی، بهلکی خو هندهک پیغه مبه ران ژی، ب حیته تی هه پسپار کریه: چاوا مروژ پستی دمرت جاره کا دی دی وه کی بهر لئ ئیته هه؟

هندهک ژ وان ژ بی باوه ری و ب (نینکار) هه نهف پسپاره دکر، و هنده کان باوه ری ب شیاننا خودی ل سهر قی کاری هه بوو ژی، بهلئ باوه رییه کا (نهظه ری)، لهو وان دقیا باوه رییا وان بیته تشته کی (عه مه لی) و نهو ب چا ف قی چهن دی بیینن، یه عنی: وان دقیا باوه رییا وان ژ دهره جا (علم الیقین) بهر ب دهره جا (عین الیقین) هه بلند بیت، لهو وان نهف پسپاره دکر..

ئیبراهیم پیغه مبه ری -سلاف لئ بن- ده می داخواز ژ خودی کری نهو نیشا وی بهت کانئ چاوا نهو مرییان زیندی دکه ته هه، خودی گوئی: ﴿أَوَلَمْ تُؤْمِنْ﴾ ما ته باوه ری ب شیاننا من ل سهر زیندیکرنا مریان نه ئینایه؟ وی گوئی: ﴿بَلَىٰ وَلَٰكِنَّ لَّيْظَمِينَ قُلُوبِي﴾ بهلئ، من باوه ری ئینایه، بهس دا دلئ من رحهت بیت! چونکی تشتی مروژ ب چا ف بیینت و باوه ری بی پی بیینت، نه وه کی وی تشتییه یی مروژی باوه ری پی ئینای بیی ب چا ف بیینت.

و وهک نیشان و نایه‌ت‌ه‌کا به‌رچاڤ بۆ شیانا خودی ل سهر زیندیکرنا
 مریان، قورئان سهرهاتییه‌کی ژ دیرۆکی بۆ مه شه‌دگوهرت، هندی دگه‌هینت
 کو نه‌ڤ کارێ مه‌زن ل به‌ر مرۆڤان، یی کو ئهو ب حه‌به‌تی شه به‌ری خو
 دده‌نی، ل به‌ر خودی گه‌له‌ک یی ب سانه‌یه‌یه، و ئهو خودایی شیای ل سهری
 مرۆڤی ژ چونه‌یی بده‌ت و بکه‌ته مرۆڤه‌کی دورست و پیکه‌اتی، ل به‌ر وی یا
 ب زه‌حمه‌ت نینه ئهو وی جاره‌کا دی ژ هه‌ستیکه‌کی پیتی بده‌ت و دوباره وی
 بکه‌ته مرۆڤه‌کی تمام.

ئه‌ڤ سهرهاتییه سهرهاتییا وی زه‌لامیه‌یه یی خودی ئهو سه‌د سالان
 مراندی، پاشی جاره‌کا دی زیندی کره‌شه؛ دا ئهو وی بۆ خه‌لکی وی زه‌مانی
 بکه‌ته نیشانه‌کا به‌رچاڤ ل سهر شیانا خودی..

سهرهاتی وه‌کی د قورئانی دا هاتی:

د نایه‌ت‌ه‌کا ب تنی دا ژ قورئانی سهرهاتییا فی زه‌لامی بۆ مه هاتییه
 شه‌گیران، ئهو ژێ نایه‌تا (٢٥٩)یه ژ سووره‌تا (البقرة)، د فی نایه‌تی دا
 خودایی مه‌زن دبیترت: ﴿أَوَكَلَّيْنا مَرْ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِها قَالَ أَئِنْ
 يُحْيِئْ هَذا اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِها فَأَمَّا اللَّهُ إِنَّهُ يَئْتِ بِعَمْرٍ ؤُ ثُمَّ بَعَثْنا قَوْمَ لَيْثٍ قَالَ لَيْثُ
 يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَل لَّيْثٌ مِائَةً عَامٍ فَأَنْظِرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَأَنْظِرْ
 إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَأَنْظِرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُها ثُمَّ نَكْسُوها لَحْمًا
 فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٩﴾

مه‌عنا فی نایه‌تی ب کورتی ئه‌فه‌یه، خودی دبیترت: یان ته شه‌ی
 موچه‌مه‌د- ئیکێ وه‌کی وی زه‌لامی دیتییه، و سهرهاتییه‌کا عه‌جیب یا
 وه‌کی وی به‌هستییه، یی د به‌ر کافله باژیره‌کی را بۆری (و بۆ زانین: قورئان
 په‌یقا گوند (قرية) بۆ باژیری ب کار دئینت)، ئهو باژیری یی هه‌رفتی بوو، و

ژیان لږ نه مابوو، دهمی وی باژېټر ب وی ږهنگی دیتی گوت: پشתי نهڅ
گونه مری، چاوا خودی جارهکا دی دی وی ساخ کهتهغه؟

هنگی و دا خودی بو وی بهرچاڅ بکهت کانن چاوا خودی تشتی مری
زندی دکهتهغه، خودی سمد سالان نهو مراند، پاشی رجا وی لږ زفراندهغه،
و قاصدهک (ملیاکهتهک) فریکره نک وی؛ دا پسیاری ژن بکهت: کانن
نهغه چندد ساله نهو مری مایه ل فی جهی؟

وی بهرسف دا وی قاصدی و گوت: نهغه ږوژهکه یان دا نمبته درهو نهغه
دانهکی ږوژتیه، نهزی مایمه ل فیږی! قاصدی گوتی: نه نه.. نهغه سمد ساله
تو مایه ل فیږی. گوتنهکا غهړیب بوو ل بهر وی، سمد سال! نهغه چاوا دی
چی بت؟ و بهری نهو پسیارا نیشانهکی ل سمر راستیا گوتنا وی بکهت،
قاصدی خودی گوتی: کانن ل سمری بهری خو بدهته وی خوارن و قهخوارنا ته
د گمل خو ینای، نهو هیشتا وهکی خویه، خراب نهبوویه، و خودی ل فی
دهمی درېژ -کو سمد سالن- نهو ژ ههمی گوهورین و خراببونان پاراستییه،
وی بهری خو دایي.. ولسا بوو وهکی وی گوتی.

پاشی گوتی: دی فیجا نوکه بهری خو بدهته کهری خو، وی بهری خو
دایي.. نهو کومهکا هستیانه، نهغه چیه؟ تشتهکی بهرعهقل نینه نهڅ کاره
د ږوژهکی دا یان د دانهکی دا چی بیت، معنا نهڅ گوتنه راسته یا نهو
دبېژت، قاصدی گوتی: نهغه سمد ساله نهو ژی وهکی ته مری، کانن بهری
خو بدی چاوا خودی دی وی زندی کهتهغه پشתי نهو بوویه کومهکا
هستیکی پیتی و بژاله؟

وی بهری خو دایي هستیکان خو لیک دا، و گوشت و چهرم ب سمر دا
هات، و کهری وی وهکی بهری لږ هاتهغه، و خودی ل سمر نهزمانی قاصدی

گوټی: دا ئم ته و سهرهاتيا ته يا عنتيكه بو مروټان بکینه نايهت،
 يهعنی: نيشانهکا ناشکهرال سهر شيانا خودی يا بی توخویب و کوئو
 دشیته مریان زیندی بکتهټه، و گاڤا څی زهلامی دهرس وهرگرتی، جارهکا
 دی فرمان لی هاتهکرن کوئو بهری خوټه ته همستیگان کانې چاوا خودی
 وی لیکددهت، و دگهینته ئیک، پاشی گوشتی د سهر دا دگرت، پاشی
 جارهکا دی ژینی دکته تیدا؟

و گاڤا وی ئهټ چنده ب چاټ دیتی، و باوهرییا وی ب ژینا پشتی
 مرنئ ژ (علم الیقین) گهشتیه (عین الیقین) وی نعراف ب مهنییا
 خودی کر، و گوټ: ئهز دزانم کو خودی ل سهر ههر تشتهکی یی خودان
 شیانه!

ئهز دزانم؟!

پا مهنیا پسیرا وی یا بهری هنگی چ بوو دهمنی وی گوټی: چاوا خودی
 څی باژپری، یهعنی: خهټکی څی باژپری، جارهکا دی دتی زیندی کهت؟

مهنا وی ئو نهبوو وی باوهری ب څی چهندي نهبوو، وی باوهری ههبوو،
 و ئو زهلامهکی خودیناس بوو، و چو جارار ئو د شيانا خودی دا ل سهر
 کرنا ههر تشتهکی ههبت، نهکهفتبوو گومانې، بهلی وی حمز دکر ئو څی
 کارې غهړیب ب چاټ ببینت، و ئهټه وی دیت. وهکی -بو نمونه- دهمنی
 ئیک ژ مه کهڅالهکی هونهری یی زیده جوان دبینت، ژ لایي هونهرمهندهکی
 څه دئیتته نهخشاندن، ئو دزانت سهدا سهد څی هونهرمهندي ئهټ کهڅاله یی
 نهخشاندی، بهلی هندي هند ئو یی پی موعجبه، دتی بیژته هونهرمهندي:
 کانې نیشا من بده چاوا ته ئهټ رهنگه تیکهلی ئیک کرینه، و چاوا تو
 شیای کهڅالی خوټ څی رهنگی دورست بکهی؟

مه‌عنا: هنگی تو نه ده‌لیل‌ه‌کی ژئی داخواز دک‌ه‌ی راستیا رابونا وی
ب څی کاری ناشک‌ه‌را بک‌ه‌ت، به‌ل‌کی تو داخوازی ژئی دک‌ه‌ی ئمو (چاوانیا)
رابونا وی ب څی کاری بۆ ته ناشک‌ه‌را بک‌ه‌ت، و ئه‌څ پسپاره ژ ته نیشانا
باوهری ئینانا ته‌یه ب کارئ وی نه کو ته باوهری یئ نینه کو ئمو شیا‌یه څی
کاری بک‌ه‌ت.

ئه‌څ ره‌نگی پسپاری نیشانا باوهری‌یه، له‌و څی زه‌لامی گو‌ت: ئه‌ز دزانم
کو خودئ ل سهر ههر تشته‌کی یئ خودان شیا‌نه!

ئمو زه‌لام کی بوو؟

قورئانی نه‌گوتی‌یه مه‌ ئمو زه‌لام کی بوو، ناڅئ وی بۆ مه‌ ناشک‌ه‌را
نه‌کریه، و ناڅئ وی باژپړئ ئمو د بهر را چووی ژئ بۆ مه‌ دیار نه‌کریه..
به‌لئ بۆ مه‌ ه‌یه ئم پسپاره‌کتی بک‌ه‌ین:

- ئه‌څ زه‌لامه وه‌کی بۆ مه‌ ژ نایه‌تئ دیار دبت یئ ب تنئ بوو، و ئمو
باژپړئ ئمو د بهر را چووی ژئ باژپړه‌کتی څالا بوو ژ مرو‌څان، ک‌ه‌س لی نه‌بوو،
و د گ‌ه‌ل هندئ ژئ خودئ دبیرتئ: مه‌ ئه‌څا هه د گ‌ه‌ل ته کر دا تو بۆ مرو‌څان
بی‌یه نایه‌ت.. وه‌کی عیسا پیغه‌مبه‌ری ده‌مئ خودئ ئمو بئ باب دایه
مه‌ریه‌مئ گو‌تئ: دا ئم وی بۆ مرو‌څان بک‌ه‌ینه نایه‌ت ل سهر شیا‌نا خو. و
عیسا ئسرائیلیان هه‌میان ئمو دیت، به‌لئ ئه‌څ زه‌لامه ده‌مئ خودئ دبیرتئ:
دا ئم ته بۆ مرو‌څان بک‌ه‌ینه نایه‌ت؟ بۆ مه‌ ه‌یه پسپار بک‌ه‌ین:

- کیژ مرو‌څان؟

- ئه‌رئ ما مرو‌څه‌ک ل ویرئ هه‌بوو وی بی‌ینت، دا ئمو بۆ بیته نیشان؟
ژ سیا‌ځئ نایه‌تئ ناشک‌ه‌را دبت کو: نه.. پا بۆ کئ ئمو بووبوو نایه‌ت؟

تەفسىر زانان د دەر حەقان دەسنیشانکړنا کەسینییا ځی زهلامی دا دو سى
 بۆچوون هەنە، ھندەک دبیتړن: ئەو زهلام (خضر) بوو، ئەوئ ل زەمانى موسا
 پتەغمبەرى -سلاڤ لى بن- ژباى، و خودانىن ځى بۆچوونى ئاشکەرا ناکەن
 کانى ئەو باژېرى خضر د بەر را چووى چ باژېر بوو.

ھندەکتىن دى دبیتړن: ئەو ئرمياى پتەغمبەر بوو، ئەوئ خودى بۆ
 ئسرائیلیيان ھنارتى دەمى پروگمھا وان یا پیرۆز (ئۆرۆشەلیم) ب دەستین
 نەیارتن وان ھاتیپە وئرانکرن، و شاھى بابل (نەبوخەذنەصەرى) ل سەدسال
 شەشى بەرى زایینى مەملەکەتا وان یا باشوور (یەھوذا) پەلخاندی، و
 گەلەک ژ وان کوشتین و گەلەک ب ئیخسیری گرتین و برینە پایتەختا خۆ
 (بابلى).. ھنگى پشستى باژېرى بەیتولمەقدسى (ئۆرۆشەلیم) ھاتیپە
 وئرانکرن و راستکرن ب ەردى ځە، و کەسەکتى خودان رح لى نەمای، ئرمیا
 پتەغمبەر د بەر را چوو، و ب خەم و کۆڤان ځە گۆت: چاوا خودى جارەکا دى
 ځى باژېرى دى ساخ کەتەځە، و مړۆډ دى لى ژین؟!

بۆچوونا سى ئەو یا ھندەک زانایتن دى دبیتړن کو ئەف زەلامە ئەوہ سى
 دبیتړن: (عوزەیر)^(۱) ئەوئ ناځى وى د ھندەک جەپتن دى یتن قورئانئ دا
 ھاتى، و خودى تان ل جوھیان دای کو ئەو (یان ھندەک ژ وان) دبیتړن: عوزەیر
 کوړى خودیپە، کانى چاوا فەلە دبیتړن: عیسا کوړى خودیپە! زانایتن

(۱) د پەرتووکا پیرۆزا ئسرائیلیيان دا کتیبەک ب ناځى (عەزراى) ھەبە، و عەزرا
 پتەغمبەرەکتى وان بوو، پشستى خرابکړنا بەیتولمەقدسى ھاتبوو، و ل سەر دەمى وى
 جوھى ژ بابل زځړنە بەیتولمەقدسى و جارەکا دى ئەو ناڅاکر، پشستى ھەفتى سالان
 ژ ئیخسیری، و ئەز دویر نابینم (عزرا) و (عوزەیر) ئیک ناځ بن.. و ئەوئ زانایتن
 مە دبیتړن: عوزەیر، ھەر ئەو بت یى زانایتن جوھیان دگوتى: عەزرا.. و ځى مەسلە
 ھیتشتا دوچوون پى دځیت.

تەفسیر دبیژن: ئەف زەلامە ئەموی ناڤی وی عوزەیر، ئیک ژ میچاکین ئسرائیلیان بوو، (و ئەگەر ئەم بیژن ئەو عوزرایە، ئەو ل دویف بۆچوونا تەوراتی ئیک ژ پیغەمبەرین ئسرائیلیان بوو) دەمی ژییی وی ل نیزیکی چل سالیی، جارەکی ژ مالا خو دەرکەفت، ل کەری خو یی سویاروو، و مێدەکا وی یا خوارنی د گەل دا بوو، و ئیەتا وی ئەو بوو قەستا ناڤ بیستانی خو بکەت، و د پکا خو دا ئەو د بەر باژیری پیروزی بەیتولمەقدسی را بۆری، و ئەو باژیر هنگی یی وێرانکری بوو، تشەکی خودان رح لی نەبوو، (و کتیبین دیروکی دبیژن: ل سالا ۵۸۶ بەری زایینی باژیری بەیتولمەقدس ب دەستین نەبوو خەزەنە صەری بابلی هاتبوو وێرانکرن)، گاڤا وی باژیر ب فی رەنگی دیتی، وی ب حێبەتی ئە پسیار کر: چاوا خودی فی باژیری مری جارەکا دی دی زندی کەتە ئە، و تری کەت ژ مروڤان پستی ئەو کاڤل بووی؟

هنگی ئەف سەرھاتیە ب سەری هات یا بەری نوکە مە ئەگێرای، (و کتیبین دیروکی دبیژن: باژیری بەیتولمەقدسی حەفتی سالان پستی خرابکرنی کاڤل بوو بوو، ژ سالا ۵۶۸-۵۱۶ بەری زایینی، و ل سالا ۴۵۸ ب. ز عەزرا پیغەمبەر زڤربوو بەیتولمەقدسی و ئەو هنگی یا ئاقابوو، یەعنی پستی ۱۱۰ سالان ژ خرابکرنای) و ل دویف سەرھاتیی وەکی د قورئانی دا هاتی، ئەف زەلامە سەد سالان ما نقستی (یان مراندن) پاشی گاڤا ئەو هشیار بووی، ب وی رەنگی موعجیزە یی مە ئەگێرای، بەری خو دایێ تشەک ل وی نەھاتیە گوھارتن، جە ژێ هەر وەکی خو، لەو دەمی پسیار ژێ هاتیەکرن: ئەف چەندە تول قیری؟ وی هزر کر ئەو بیست خەبەرەکان یی نقستی، لەو گۆت: ئەف رۆژەکە یان دانەکە!! و پستی وی هەستیکی کەری خو دیتین، ئەو د گۆت ناڤ دا کەفتە گومانێ و پستی قاصدی گومانان وی

ب (یهقینتی) بری، و گوتییی: ئەڤه سەد سەلە تۆ ل ڤی جەیی، و ئەوا هاتییه
سەرئ تە موعجیزەیهک بوو ژ خودئ دا تۆ بۆ خەلکی بییه نیشان ل سەر
شیانا خودی یا بئ توخویب ل سەر ساخکرا مریان، وی هزرا زڤینتی بۆ مالا
خۆ کر..

ل دەمئ زڤینتی ئەو جارەکا دی د بەر باژێرئ بەیتولمەقدسئ را بۆری،
ئەڤه چیه؟ ئەڤه کیژ باژێر ل ڤتیرئ؟ پاشی موعجیزە هاتە بیرئ، ئاخری ئەڤه
سەد سەلە ئەو نفستی، و ئەڤه ئەو باژێر ئاقابوویه ڤه یئ وی بەری بیتەکن
(یان بەری سەد سالان!) حێبەتییا خۆ ئاشکەرا کری کانتی چاوا خودئ جارەکا
دی دئ وی ساخ کەتە ڤه، نوکە ئەو یئ تژی مەرۆڤه.. و هەیکەلتی پیروژ
جارەکا دی ل نیڤا باژێری یئ سەرینلە، بەلتی بەری ئەو بچتە باژێری، کانتی
دا بزڤرتە مالا خۆ، ل گوندئ خۆ، کانتی مەرۆڤتین وی ب حالن؟!

چیرۆکڤان دبێژن: گاڤا عوزەیر گەهشتییە ناڤ مالان، وی دیت هەر
تشتەک یئ هاتییه گوهارتن، بەلتی ب هەندەک نیشانان ئەو شیا ب وی لایی
دا بچت یئ مالا وی لئ، خانی.. مەرۆڤ.. سەر و بەر.. هەمی هاتبوونە
گوهارتن، ل بەر دەرئ وئ مالتی یا وی شک برین کو مالا وییه، وی
پیرهژنەک دیت یا روینشتی بوو، ژ سەر و بەرئ دەهاتە زانین کو ئەو یا
کۆرەیه، پشتی عوزەیری سلاڤ کری، پسپار کر:

- ئەرئ پا ئەڤه نە مالا عوزەیرییه؟

پیرهژنئ ئەڤ پسپارە ب غەریبی ڤه وەرگرت، عوزەیر؟! ئەڤه سەد سەلە
خەلکی ئەڤ ناڤه ژ بیرکری، ژ نوی تۆ پسپارا عوزەیری دکەئ؟!
عوزەیری تئ ئینادەر کو ئەو ژ پسپارا وی یا مەندەهۆشە، بەلتی
مەندەهۆشیا وئ هیشتا زێدەتر لئ هات دەمئ وی گوتییی:

- نهز عوزه یرم!

پیری گوتی:

- ما کسهک نه مایه تو ترانه یین خو پی بکه ی ژ من پیته تر؟ عوزه یر
نهغه سمد ساله چووی، و نه زقیری.. و کس نزانن نهو ب کیژ سر و
شوینان دا چوویه، پشتی هنگی نه گهر تو عوزه یر ژ ی بای نوکه تو گلهک
ژ من پیرتر لی هاتبووی، بهلی ژ دهنگی ته یی دیاره کو هیشتا تو یی
جحتلی، ههړه بهلا خو ژ من ههکه!!

گاڅا پیری (نیلحاحا) وی دیتی، و وی سهرهاتییا خو ب کورتی بو وی
غه گتیرای، وی گوتی:

- باشه، عوزه یر مروغه کی پیروژ بوو، و ههر دوغایه کا وی کربا خودی
نیکسر قه بویل دکر، نه گهر تو عوزه یر بی دوغایه کی بو من بکه کو خودی
چاڅین من روغن بکه ت؛ دا نهز ته بیینم، و نه گهر تو عوزه یر بی نه زدی ته
نیاسم، چونکی من ل زارو کینییا خو عوزه یر دیتبوو..

عوزه یری دوغایهک بو کر، و خودی چاڅین وی روغن کرن، وی عوزه یر دیت
و نیاسی، و چو مزگینی دا مالا وی، و هنگی نه څیین عوزه یری گه شتېبونه
عه مرئ پیراتییی، نیک ژ مالا عوزه یری گوت:

- دپیرن: نیشانه کا هوسا ب ناڅ ملین عوزه یری هه بوو، کانی ناڅ
ملین خو نیشا مه بده دا بو مه مسوگر بیت کو تو عوزه یری..

پشتی بو وان چو گومان ل نک وان نه مای کو نهو عوزه یره، مه زنین
نسرائیلیان یین وی سرده می گوتی:

- ده می نه یارتین مه ژ بابلیان هاتین و وهلاتی مه ویران کری، و زانایین
مه کوشتین و گرتین، دانه یین کیتابا مه یا پیروژ هه می سوتن و پویچ کرن،

دبیژن: عوزهیر نیک ژ وان بوو یټن تمورات همی ژ بهر، قټیجا نهگهر راسته
تو عوزهیری جارهکا دی تموراتی بو مه بیژه؛ دا نم وی بنقیسین..

گاښا وی تمورات ژی همی بو وان شهگټرای، وان ژ نوی ب دورستی
باوهری پی نینا و گوهدارییا وی کر.. بهلی ژ بهر قی سهرهاتییا وی یا
غریب و نهمدهتی، هندهک ژ نهمان و بی عهقلین نسرانیلییان هنگی (یان
پشتی مرنا وی) غولوو و زیدهگاښی د دهر حهقا وی دا کر، و هندهک ژ وان
گوټ: عوزهیر کوړی خودییه، نهگهر نه.. چاوا نهف چهنده دا د گمل وی
نټتهکر، و نهفهیه دهمنی قورنان دبیژت: ﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ
النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضِلُّونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ
فَتَلَّهُمُ اللَّهُ أَنِّي يُؤْفَكُونَ ﴿٣٠﴾﴾ (التوبة: ٣٠).

خودی یی پاک و پیروز بت ژ شرکا وان!

خودانی دو رهزان

د ترازیا مروّځین دنیایي دا کیشانا خه لکی وده سنیشان کرنا بهایی هر
 نیک ژوان ب مال و منصبی ویه، لهو دئیته گوتن: ته چهند هییه، تو
 هندئ دئینی.. ئەقە ل نک وان کسان یتن دنیایي ب تنی دبینن، و
 باوه رییی ب هندئ دئینن هندی چاځین وان قه تره دکمن، ئەگەر نه.. دنیا
 ژ هندئ کیمتره مروّځ خه لکی پی هه لسه نگینت کانی کي باری خو پتر
 ژ پهرتالی وی تری کریت ئو یی باشر و ب بهاتر بت.

دهمی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهست ب به لاڅکرنا گازییا خو کری،
 ل سهری پترییا وان کسان یتن باوه ری پی ئینای ژوان مروّځان بوون یتن
 بارا وان ژمال و منصبین دنیایي یا کیم، وهکی عه ماری و بیلالی و
 صوه هییی و خه بیایی، لهو هندهک جاران مه زنین قوزه شیان دگوته
 پیغه مبهری -سلاف لی بن-: هندی ئەف رهنگی مروّځان د گمل ته بن، و
 ل دیوانا ته دروینشتی بن، ل وی هیقییی نه به ئم باوه رییی ب ته بینین، و
 خو بدهینه د گمل ته.. مه عنا: کیشانا وان بو هر گازییه کی یا ئاڅاکری بوو
 ل سهر بناخه یی هییی و مال مه زنییا دوکه فتییتن وی گازییی بوو، و ئەقە
 ترازیا جاهلیه تییه ل هه می دهم و ل هه می جهانیه.. و دهمی جاهلیه خوازین
 مه که هی داخواز ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- کری ئو هه ژاران ژ دیوانا خو
 دربیخت، خودی ئو ژ قی چهندی دا پاش و گوتی: ﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ
 الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدْوَةِ وَالْعَيشِي يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ
 الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ دِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا ۝﴾

(الكهف: ۲۸). و ب څي چهندئ وي حقي زځړانده جهي وي يي درست،
و ناشكرا كر كو بهايي همر ټيكي ب هندئ نينه كاني وي چهند ژ دنيايي
هيه، بهلكي ب هنديه كاني ټمو چهندئ دده ته دنيايي.

بډجي ټف سهراتييه؟

مه گوټ: ده مي كافر ټن مه كه مي ده رځستنا موسلمانين هه ژار كريبه
شهرتهك ژ شهرتين باوهري ټنانا خو ب ديني ټسلامي، و بو پيغه مبهري
-سلاف لي بن- ناشكراكري كو ټمو دبه رهف نين ل ديوانه كي پويننه خوارئ
هندهك مروقيتن هه ژار و عهد و بي عمل -وهكي وان هزر دكر- و نه
ژ مالين مه زن لي دروينستي بن، خودايي مه زن د هندهك ټايه تين قورټانئ
دا ټيشارهت دا څي داخوازا وان، و سهره كانييا خرابا څي هزرا وان ژي
ده سنيشان كر؛ دا بهري وان وهرگيړته رټكا راست..

ل څي ده مي ټايه تان ټف سهراتييه شه گيړا، و فرمان ل پيغه مبهري
-سلاف لي بن- كر كو ټمو وي بو مه زتين قوره شيان، و همر ټيكي وهكي
وان د دنيايي بگه هت، بيژت.. و ب وان بده ته زانين كو مالي دنيايي و
مه نصب، ټه گهر باوهري و خيړخوازي د گهل دا نه بت، چو بهايي ناده ته
خوداني، و ټفه روژا خودئ دنيا داي وي وesa همزكريه بارا هندهك مروقان
ژ دنيايي گهلهك بت، و يا هندهكان پيچهك بت، بهلي نه ټموين بارا وان
گهلهك ژ بهر گهلهكيا خو د چاڅين خو دا بلند دبن، و نه ټموين بارا وان يا
كيتم ژ بهر كيتميي د چاڅين خودئ دا نرم دبن.. گهلهكي و كيتمى ژ بلي كو
قسمه تا خوديه و نه ب ده ستى مروقييه، ټمو دو تشتين (عارضن) دنين و
دچن، و نه ب هاتنا خو ټمو چويي ل نه فسا مروقي زنده دكمن، و نه ژي
ب چوونا خو چويي ژي كيتم دكمن، لهو مروقي ديتنه كا درست وعه قله كي

تمام همت کیشان و پيشانا خو بۆ مرۆڤان ل سهر بناخهيه کى نه يى موکم
ناڤا ناکهت.

سهرهاتى وهکى د قورئانى دا هاتى:

د چهند نايه تين سووره تا (الكهف) دا خودى مهزن فهرمان ل پيغه مبهري
خو کر کو ئهو سهرهاتييه کى بۆ کافرين ملله تى خو فه گيتر، يا دبه نموونه
ل سهر وى کافرى يى ب مال و زهنگينا خو مه غروور دبت، و وى خودان
باوهري قه ناعهت ب وى هه ي يا خودى دا يى نه گهر چهند يا کيم ژى بت،
خودايى مهزن گوت: ﴿وَأَضْرَبَ لَهُم مَّثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ
أَعْنَبٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا ۝ كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ
تَظْلِم مِّنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ۝ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ۝ وَدَخَلَ جَنَّتُهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظَلُّ أَنْ
تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ۝ وَمَا أَظَلُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا
مُنْقَلَبًا ۝ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ
نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ۝ لَّكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۝ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ
جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَىٰ أَنَا أَقَلَّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ۝ فَعَسَىٰ
رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فُتُصْبِحَ صَعِيدًا
زَلَقًا ۝ أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ۝ وَأُحِيط بِمُكْرِمِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ
كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَلَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا
۝ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ۝ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ
الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ۝﴾.

مهعنايا ڤان نايه تان ب کورتى نه قهيه، خودى ديترت: تو ئه ي
موحه ممد- بۆ کافرين ملله تى خو مه ته لا وان ههردو زهلامان بينه ئهوتن

ژ ملله ته کټی بوری: ټیک ژ وان یی خودان باوهر بوو، و یی دی یی کافر بوو، و مه دو ره زین تری دابونه وی یی کافر، و ل دۆرتن هر دو یان مه کربونه دارقسه پین مشه، و ل نیقا وان مه گه لهک شینکاتییی جودا جودا و ب مفا دابوو. همدو ره زان بهر ژ خو دابوو و چو یی ژئ کیم نه بوو، و مه د ناڅ هر دو یان را رويبارهک بریوو دا ب ساناهی ئمو بینه ئاڅدان.

خودانی وان همدو ره زان یی کافر هندهک بهرهم و مالی دی ژئ هه بوو، ژ بلی وان هر دو ره زان، ئینا وی ب دفنبلندی شه گوته هه قالئ خو یی خودان باوهر ده می وی دان و ستاندن د گهل دکر: مالی من ژ یی ته پتره و ئمز ژ ته پتر یی ب خودانم، و ئمز یی پشتگهر مترم. و ئمو چوو ناڅ ره زئ خو، ل وی ده می ئمو یی زۆردار بۆ خو، کو وی کوفر ب رابوونا پشتی مرنئ کری، و ژ هاتنا قیامه تی یی ب گومان، ئیجا که یفا وی ب فیتییی وی هات، لئمو وی گوټ: ئمز باوهر ناکم ئه ژ رهزه جاره کټ دی پویچ ببت، و ئمز باوهر ناکم قیامه تی ژئ دی رابت، و ئه گهر خو -من گرتی- قیامه تی رابوو ژئ وه کی تو دبیرئئ ئه ی خودان باوهرۆ، و ئمز بۆ نک خودایئ خو هاتمه زڅړاندن ژئ تشته کټی ژ قی ره زی باشر و چیتتر ئمز دی ل نک خودی بینم؛ چونکی من قه در و بهایئ خو ل نک وی ژئ هه یه.

هه قالئ وی یی خودان باوهر ده می دان و ستاندن د گهل وی کری گوټئ: چاوا تو کوفرئ ب وی خودایی دکه ی یی تو ژ ناخی ئافراندی، پاشی ژ چپکه کا ئاخی، پاشی تو کریبه مروڅه کټ دورست و کامل؟ و ده می تو چویه ناڅ ره زئ خو و که یفا ته پی هاتی بلا ته همددا خودی کربا و ته گوټبا: ئه څه ئموه یی خودی بۆ من حمز کری، ئه گهر نه خودی با ئمز نه دشپام وی ب ده ست خو بیتخم. ئه گهر تو بیینی مالی من و عه یالی من ژ یین ته

دکیمترن، بهلکی خودایی من تشتهکئی ژ رهزئی ته چیتتر بدهته من، و ژ بهر کوفرا ته ئهو وئ قهنجییئ ژ ته بستینت یا وی دایه ته، و عهزابهکئی ژ عسمانی ب سهر رهزئی ته دا بهنیرت، قیجا ئهو بته عهردهکئی خرش و حلئ یئ مروث لی بتهحست، و چو شینکاتی لی شین نهبت، یان ژئی ئاڤا وی یا ئهو پئ دئیتته ئاڤدان د عهردی دا بچت، قیجا تو نهشیئ وئ ئاڤئ بینیه دهئ.

و ئهو چیبوو یا خودان باوهری گوتی، رۆژهکئی خودئ وهسا ههزکر ئاتافهک ب سهر رهزئی وی دا هات و ئهو پویچ کر، و تشتهک لی نهما، قیجا ئهو کافر ما لهپئن خو لیکدان ژ خهم و کوڤانان دا ل سهر وی مالی وی لی خهرجکری، و ئهو رهز ب سهریک دا هات بوو و یئ ڤالا بوو، و وی دگوت: خوزی من بهایی قهنجییئ خودئ زانیبا و من چو شریک بو خودئ نهदानابان.

و ئەف پەشیمانییا وی ل وی دەمی بوو کو پەشیمانی مفایی وی نهدهت. و چو دهستهک ژ وان یئن وی مهدهه بو خو پئ دکرن نهبوون عهزابا خودئ ژ وی پاشقه بیهن، و ئهو ب خو ژئی ب هیژ و شیانا خو نهدشیا وئ ژ خو دویر بکهت. وان دهمین ئەف رهنگه تهنگاڤیهه ب سهر مروڤان دا دئین پشتهڤانی و سهرکاری یا خودایی حق ب تنییه، جزایی وی چیتره، و ئهو دووماهییا ئهو ددهته بهنیئن خو یئن خودان باوهر باشته.

ئەف زهلامه کی بوو؟

ئەف سهرهاتییه یا خودئ بو مه کریه مهتەل، دووماهییا دهوله‌مەندی کافر، و همژاری خودان باوهر بو مه ئاشکەرا دکەت، و دەمی مروث قئ سهرهاتییی دخوینت وهکی ههر سهرهاتییه‌کا دی قئ پسپاری ژ خو دکەت:

- ئەرچى ئەف زەلامى خودانى دو رەزان كەسەكى دەسنیشانكرى بوو
د دىرۆكى دا ھاتى، يان ژى ئەو مەتەلەكە خودى بۆ ھەر كەسەكى ب وى
رەنگى بت ئىناي؟

ئەگەر ئەم ل گۆتتىن زانايىن تەفسىرى بىزقېرىن، ئەف ھەردو بۆچونە دى
ب بەر چاقتىن مە كەقن، و خودانىن گۆتتا ئىكى (كو ئەف زەلامە كەسەكى
دەسنیشانكرىيە) د ناڭبەرا خۆ دا ل سەر دو بۆچونان ژىكجودا بووينە،
ھندەك ژ وان دىيژن: ئەو زەلامەكى ئسرائىلىيى دەولەمەند بوو، جەرەكى
مالەك بۆش (ھەشت ھزار دىنار) گەھشتە وى و ھەڭالەكى وى
چ ژ شرىكاتىيەكى بت، يان ژ مىراتەكى، ھەڭالى وى چونكى مەۋقەكى
خودان باوەر و خىرخواز بوو، بارا خۆ ژ وى مالى ھەمى كرە خىر، و كارى
خىرخوازيى پى كر، بەلى وى وە نەكر، مالى خۆ ھەمى دا ب ملك و
ھەيوانەت و رەز و بىستان پى دانان، و ھندەك ژى د بازىرگانىيى دا ئىخستە
كارى، ھەتا بوويە مەۋقەكى زىدە دەولەمەند...

دەمەك پېقە چو ھەڭالى وى ھەمى ھندەك مالى بوو، گۆت: ئەز دى
چمە نك ھەڭالى خۆ، نوكة ئەو زىدە يى دەولەمەند بووى، بەلكى ئەو
دەستى من بگرت، ھەتا ئەز ژ قى تەنگاڭىيى دەرباس دېم.. و گاڭا ئەو
ھاتىيە نك دىت زەنگىنىيى ئەو زىدە يى گۇھارتى، و بەطران كرى، گاڭا وى
داخوازا خۆ گۆتتىيى، ھەڭالى وى گۆتى: ما تە چ ل بارا خۆ كر ئەوا
گەھشتىيە تە؟ وى گۆتى: من ئەو ھەمى كرە خىر و ھارىكارىيا ھەزاران پى
كر؛ دا بەلكى خودى ل رۆژا قىامەتى خىرى بدەتە من. ھەڭالى وى گۆتى:
مادەم تە باوهرى ب خودى و ب قىامەتى ھەيە، ھەرە بلا خودى بدەتە تە؟

ههڅالې وی څیا وی شیرت بکمت، لهو گوتې: برایی من! دنیا ژ هندې
 کیمتره کو خودې وی بکته جزا بوو قهنجیا خودان باوهری، یان عقوبه بوو
 خرابیا بی باوهری.. و پستی زه مانه کې دی پیڅه چووی، جاره کې نهڅ
 زه لامې دهوله مهند، ب غوروور و دښلندییا خو څه چوو ناڅ ملکې خو، و
 گاڅا بهرې وی ب رز و ملک و مالې وی کهفتی، وی گوت: نهڅ ههمی
 مال و ملکه چاوا دې خراب بت و پویچ بت، و قیامت ب سمر دا نیت؟!
 نه.. وه نینه وهکی ههڅالې من دبیرت، چو قیامت رانابن، و دووماهی بوو
 ملک و مالې من نابت، و نهگهر قیامتهک ههبت ژې -وهکی ههڅالې من
 دبیرت- ل ویرې ژې حالې من دې یې خوشتر بت، نهز مروڅه کې
 دهوله مهنډم، دې ملیاکه تان بهرتیل کم دا نهو من بینه وی جهی یې من
 دقت، پستی هنگی نهگهر خودې هز ژ من نهکریا وی د دنیا یې دا نهڅ
 ههمی ماله نه ددا من، مهنا خو ل ناخړه تی ژې نهو دې جهه کې خوشتر دې
 ده ته من!

پاشی نایهت مشهده کې دی (یې دووماهیې) ژ سهرهاتیې بوو مه
 څه گوهاست ده مې ژ نشکه کې څه ناتافهک ژ لایې خودې څه ب سمر ملکې
 وی دا هات، و گوت: ژ لایې خودې څه، دا مه ل هندې ناگهدار بکمت کو
 قهت د شیانو وی و یا چو کسین دی ژې دا نه بوو وی ناتافې څه گپرن، و
 پوژه کې نهو چوو ناڅ رز و بیستانې خو وی دیت نهو ههمی یې پویچووی
 و چو ژې نه مایه، و هنگی ژ نوی نهو پشیمان بوو ل دهه کې پشیمان یې
 چو مفا نه گه هاندیې. و هندهک زانایتن دی یې تهفسیرې دبیرن: نهڅ
 ههردو زه لامه یې نایهت سهراتییا وان بوو مه څه دگپرت، دو زه لامین
 مه خروومی بوون ژ خه لکې مه کهه، ل سمر ده مې پیغه مبهری -سلاڅ لې
 بن- دژیان.

عبرهتا مەزن یا ئۆی سەرھاتییی:

میحوەرئ سەرھکی یۆ ئۆی سەرھاتییی راستکرنا بیر و باوهرتن مرۆقینه،
ئو بیر و باوهرتن دېنه بناخهیی دیتنا مرۆقی یا دورست بۆ دنیایی و بۆ
مرۆقین دنیایی ژئ.. سەرھاتییا ئۆی زهلامی دهوله مهنده، خودانی دو رهزن
ب خهمل، و ملک و مالھکی مەزن، دئیت دا بېته مهتل بۆ بها و
(قیه مین) زهوال ژئ دگرت، ووان بها و (قیه مین) همر و همر دمین، و
سەرھاتییه کا ب ئۆی پهنگی ژ همر تشتهکی دی پتر د ژيانا مه ههمیان دا،
ل ههمی جھ و ل ههمی ده مان، روی ددهت.

ئو سەرھاتییه دو نمونه یین ئاشکرا یین نفسا مرۆقی بۆ مه بهرچاڤ
دکەت، نمونه یی وئ نفسا ب خوشیین دنیایی و زهنگینییی د سمر دا
دچت، و نفسا سمره رازیا خۆ د باوهریی دا دینت، خودانی دو رهزان
نمونه یی وی زهلامی دهوله مهنده یی مالی دنیایی چاڤان لی تار دکهت،
و نعمت وی بهطران دکەت، هتا وه لی دئیت ئو هیزا مەزن کو هیزا
خودییه، ژ بیرا خۆ دبهت، و هزر دکەت چی تشتی وی بقیت ل دنیایی و
ئاخه رتی ژئ -ئەگەر ئاخه رت ههبت!- ئو دشت ب مالی خۆ ب دهست خۆ
بیخت.. چهند مرۆڤ ژ ئۆی پهنگی ههوه د ژيانا خۆ یا کیمدا دیتینه هزر
دکهن مال و مهنصبین وان، ملک و کارگهه وقه سرین وان یین بلند چو
جاران خراب نابن؟ چهند (طاغیه) یین مەزن و بچویک ههوه دیتیه هزر دکر
فهنا ژ وان ناگرت، و ب ههمی روقائیمیا خۆ ڤه دگۆت: ئم یین هاتین دا
بمینین!! پاشی مال و ملک و وان، قهسر و بورجین وان، ههمی ل بهر چاڤان
کافلیوون، و د کلۆقانکا رهزیلییا وان دا ژ نوی بیرا وان ل هیزا مەزن هاته
ڤه، ژ نوی وان زانی کو خودایه کی ب حهقی هه، گاڤا گۆته تشتهکی بیه،
کەس نهشیت ریکتی لی بگرت؟!

زهلامی دی.. ههقالی وی یی خودان باوهر، نمونهیی مروقی خودان باوهره، یی خو ب باوهرییا خو سرفهراز دبیت، ل ههمی ده میتن خو خودایی خو ژ بیر ناکهت، نه زهنگینی وی بهطران دکهت، و نه فهقیری وی د سهر دا دبهت؛ چونکی نهو زهنگینی بیرا وی ل خودانی نعمهتی دئینه شه، قیجا نهو شوکرا وی دکهت، و فهقیری بیرا وی ل جهپاندی دئینه شه، قیجا نهو صهری دکیشت. ل وی ده می زهلامی نیکی (یی دهوله مهند) ب ههمی دهنبلندی و روقائیمیا خو شه قهستا سهنته ری زهنگینی و دهسهلاتا خو دکر، یی زالم بو نهفسا خو، و یی زالم دهوور و بهری خو ژ، هزر دکر مالی وی دی (خولوودی) د دنیا یی دا دهته وی، قیجا مادهم هویه بزجی نهو عهبدینییا مالی خو نهکته، و ههمی رهنگین رهزلییی ل سهر خو قهبول نهکته دا نهف ماله بو وی بمینت و ژ دهستان دهرنه کهفت؟!

هنگی ههقالی وی یی خودان باوهر، یی دهستین وی ژ مالی دنیا یی دقالا، و دلی وی ژ باوهرییا ب خودی تری، نهفسهکا سرفهراز ب ئیمانا خو ههبوو، لهو خه ما وی مال و مهنصب نهبوو، و یی خه ما وی د دنیا یی دا مال و مهنصب نهبت، نهو دیرکا حهقییی دا هلنگفتنی نزانت، و (موجامهلی) و حلیسکاتییی ژ بو داخواز کهرتن نه حهقییی ناکهت، د رویی وان دا حهقییی دیبیرت، و ئینکارا بهطرا نی و خومهنکرنا وان دکته، و بیرا وان ل راستییا وان دئینه شه: ﴿ أَكْفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاهُ رَجُلًا ﴾ خو مهنکرنا ب مالی، ب مهنصبی، ب بنه مالی.. نهفه ب دیتنا ئیسلامی ژ (قیه میتن زائفه) چونکی زهوال ژ دیگرت، ما نه ژ بی عهقلیتییه مروث خو ب وی تشتی مهن بکهت یی زهوال ژ دیگرت؟ نهگهر ته بقیته خو ب تشتهکی سرفهراز بکهی، خو ب وی تشتی سهرفراز بکه یی زهوال ژ نهگرت ﴿ لَيْكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴾.

خودانین بیستانی

مهتلهکا دی ژ وان مهتلهلین قورئانی -د رهنگی سهرهاتییی دا- بو کافرین مهکههی ئینای، دا کو دووماهییا بهطرائییی و خۆمهزنکرنا ب مال و ملکئی دنیایی بو وان ناشکهره بکهت، مهتلهلا خودانین بیسانی بوو یا کو د سوورهتا (القلم) دا هاتی..

ئهف سهرهاتییه ژى وهکی یا بهری نوکه مهتلهکه خودی بو وان خرابکاران ئینایه یین ب نعمهتی د سهر دا دچن، و ل شوبنا کو ئهو شوکرا خودی بکهن، و حهقی مالی ژ سهر خو پاکهن، و دهستی هاریکارییی بو مرؤفین پیتقی و همژار درتژ بکهن، و بزائن کو ئهو نعمهتین بو وان هاتینهدان جهرباندنهکه ژ خودی بو وان، ئهو د سهر پیی خو دا دچن، و هزر دکهن ئهف ههمی مال و ملکئی بو وان هاتییهدان ژ بهر زیرهکی و ماقویلییا وانه، بهلکی هیتشتا ویتهتر دچن دهمی هزر دکهن ئهف ماله یی وان ههی ئیدی فهنا نابت، و ئهو ههر و ههر د دنیایی دا دئ مینن، و چو قیامهت ل سهر وان رانابن!

گهلهک جاران دهمی دنیا ب نک ئیکی شه دچت، و دهرگههی نعمهت و خوشییتن وی ل بهر وی قهدبت، ئهو هزر دکهن هندی هند ئهو یی تیگههستی و ژ همژییه لهو ئهف نعمهته بو وی یین هاتینه پیکتیشکرن، و ئهو -و خهلکی وهکی وی ژى ژ نهزان و داخوازهترین دنیایی- هزر دکهن هندی خودی

حهز ژ وی دکهت لهو مالی دایه وی و نهوئ زهنگین کری، و نهو ژ بیرا خو دېمن کو نهف مالی بو وی هاتییه دان فتنه یه که نهو دئ پی چته هیلاکئ نه گهر ب دورستی ب حهقئ وی پانه بت، پستی هنگی نه گهر دانا مالی و زهنگینی و مهنصبان نشانا قیانا خودئ بایه بو عهبدی، خودئ پیغه مبهرتن خو دا ژ ههمی کهسان زهنگینتر لی کهت.

ل دۆر ئی سهرهاتیی:

خودایی مهزن ده می بهحسئ جهرپاندنا خو بو کافرین مه کههئ ب مالی دنیایی و زهنگینی دکهت، دبیرت: ﴿إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ﴾ نهو غافلین هه ژ کافرین مه کههئ مه ب دهوله مهنندیی جهرپاندن، ئینا نهو بهطران بوو و بهرئ وان ژ حهقیی هاته وهرگپران؛ چونکی دلین وان ب روئناهیی حهقیی گهش نه بوو بوون، لهو ژ راستیی د بی ناگه هبوون، و وان ئیکا هند کر نهو د دنیایی دا بهری ئاخره تی تووشی گهف و لومه کرنئ ببن، و مه تهلا وان د ئی چهندي دا وهکی مه تهلا خودانین بیستانی بوو، و دویر نینه مه تهلا خودانی بیستانی ل نک خه لکی مه کههئ تشته کی مه علوم بت، و سهرهاتییا وان د ناف وان دا یا به لاف بت، به لی قورئانی دقیت ب پهنگه کی دی و ب شرؤقه کرنا نوی وئ ل بهر چاقین وان بدانت، وان دزانی مروقه کی بیستانه کی ب خه مل وتیر بهرهم هه بوو، چی تشتی دلی دخواست د ناف دا هه بوو، و پستی زهلام نه مای، و کورین وی ل شوینا وی سه خبیریا بیستانی کری، شهقه کی ژ نشکه کی قه و بیی نهو ب نه گهره کا ماددی بحه سیین، وان هند دیت غهزه بهک ژ عسمانی هاته خواری، و ژ بیستانی وان گرت و نهو کره عهرده کی ویران و پویشه کی پهق و هسک!

تشتی وان ژ سهرهاتییی دزانی نهغه بوو، و عمده‌تی دیروکتیه پتر جاران بهس پرویدانین مادی ژ سهرهاتییان همدگوهیزت یین ب چاډ دئینه دیتن، و دکه‌نه بن قیاساتین مروقی یین مادی، و مهسلا دهستی قودره‌تی د پشت پرویدانین سهرهاتییی، و وان حیکمت و عیبره‌تین د پشت سهرهاتییی را هین.. نهغه دیروک خو لی ناکه‌ته خودان! بهلی قورئان ده‌می سهرهاتییان بو مه همدگوهیزت هندک جاران پتر ژ سیاقی مادی یی پرویدانان پالی خو دده‌ته سمر قی لایی، نهغه‌یه تشتی تامه‌کا تایبته دده‌ته سهرهاتییین دیروکتی ده‌می د قورئانی دا بو مه دئینه همدگیران.

فتیجا سهرهاتییا خودانین بیستانی یا چاوا بوو؟ دا بهری خو بده‌ینی..

سهراتی وه‌کی د قورئانی دا هاتی:

سهرهاتییا خودانین بیستانی وه‌کی بهری نوکه ژی مه گوتی د سووره‌تا (القلم) دا هاتییه، د نایه‌تین (۱۷-۳۳) دا، د ثان نایه‌تان دا خودایی مه‌زن دبیرت: ﴿إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿۳۷﴾ وَلَا يَسْتَنْتُونَ ﴿۳۸﴾ فُطِفَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿۳۹﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿۴۰﴾ فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ ﴿۴۱﴾ أَنِ اغْدُوا عَلَىٰ حَرْبِكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۴۲﴾ فَأَنْظِلُوا وَهُمْ يَتَخَلَّفُونَ ﴿۴۳﴾ أَن لَّا يَدْخُلُهَا أَلَيَوْمٍ عَلَيْكُمْ مِّسْكِينٌ ﴿۴۴﴾ وَعَدُوا عَلَىٰ حَرٍِّ قَدِيرٍ ﴿۴۵﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ﴿۴۶﴾ بَل نَحْنُ مُخْرَمُونَ ﴿۴۷﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿۴۸﴾ قَالُوا سُبْحَنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿۴۹﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوُمُونَ ﴿۵۰﴾ قَالُوا يَوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿۵۱﴾ عَسَىٰ رَبُّنَا أَن يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿۵۲﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿۵۳﴾﴾.

د ثان نایه‌تان دا خودایی مه‌زن گوتنی ناراستی پیغه‌مبه‌ری خو -سلاډ لی بن- دکته، و ئیشاره‌تی دده‌ته خه‌لکی مه‌که‌هی و دبیرت: هندی نه‌مین

مه خەلکى (مەکەهئ) وهکى خودانين بيستانى جەرياندن. و تشتى بەرچاڤ د ڤى ئايەتە دا ئەوه وى ناڤى (الجنة - بەحەشت) ل سەر بيستانى دانا؛ دا مه ل هندى هشار بکەت کو هەر تشتەکى دلى دخواست د ناڤ وى بيستانى دا هەبوو. خودى دبىژت: مه خودانين بيستانى جەرياندن، دەمى وان سويند خواری، کو ئەو سحارى زوى بچنە ناڤ بيستانى خو دا ئەو وى بچن، و چويى ژى نەدەنە مرۆڤين فەقير، و دەمى وان ئەڤ ئىيەتە کرىيە دلى خو، و تکبيرا خو کرى، وان نەگۆت: ئەگەر خودى حەز کەت ئەم دى ڤى چەندى کەين^(۱). ڤيجا ب شەڤى خودى ئاگرەک ب سەر دا ئينا و بيستانى وان سۆت، دەمى ئەو دنقستى بەرى دەرکەڤنە چينى.

سحارى زوى هندەک ژ وان گازى هندەکان کر: رابن هیشتا سحارى زوى دا دەرکەڤنە بيستانى خو، و دەست ب چينا خو بکەن ئەگەر هوين گۆتتا خو يا شڤيدى دمجدن. ئينا ئەو ب لەز دەرکەڤتن، و وان د بن ليڤليڤکان پا و هيدى دگۆتە ئىک و دو -دا کەسێ گوھ ل وان نەبت-: نە وه بت هوين بەيلن ئەڤرۆ هەژارەک بىتە ناڤ بيستانى هەوه، و داخوازا خيىرى ژ هەوه بکەت. و پشتى وان ئەڤ تکبیرە ژى کرى، و سحارى زوى ئەو ب ڤى ئىيەتە خو يا خراب دەرکەڤتين و چووينە ناڤ بيستانى خو.. دەمى ئەو گەهشتينە ناڤ

(۱) پترىا تەفسىزان ل وى باوەرتنە کو مەنايا پەيڤا (لا يستشون) د ئايەتە دا ئەوه وان سويندخوار ئەو چويى ژ بەرهمەمى بيستانى خو نەدەنە فەقيران، و وان نەگۆت: ئەگەر خودى حەز بکەت.. يەعنى: (ئستثناء) نەئىخستە سويندا خو. بەلى هندەکين دى دبىژن: (ئستثناء) ل ڤيىرى ژ سويندى ناگرت، چونکى ئەو ل ڤيىرى نە جەي مەدحىيە، بەلکى ئەو ژ وى تشتى دگرت يى وان سويند ل سەر خواری، يەعنى: وان سويند خوار تشتەکى نەدەنە کەس، و ئىک ب تنى ژى (ئستثناء) نەکر، ئينا خودى ژ بەر ئىيەتە وان يا خراب بيستانى وان پويچکر.

بیستانی وان باوهر ژ چاځین خو نه کر، لهو وان گوته ټیک و دو: نهغه نه بیستانی مهیه! و گوتن: دیاره مه ړتکا خو یا بهرزه کری، و نم یتن هاتینه ناف بیستانه کی دی.. پستی وان چاځین خو باش فه کرین، ووان زانی لهو نهغ بیستانه بیستانی وانه، و لهو یی بوویه پویش و چو تی نهمایه، وان گوتن: نم ژ خیرا بیستانی زپارېوین، و نهغ ئاتافه ب سمر بیستانی مه دا هات؛ چونکی مه کریو دلی خو کو نم چویی ژئ ندهینه فه قیران..

و وان دهست دای و لومه ل ټیک و دو کر، یی ژ ههمیان راستر و دورستر ژ وان گوت: ما من نهگوته هموه دهمی هموه لهو ئنیهت کریه دلی خو بیژن: نهگهر خودی حمز بکعت نم دی قی چندی کین، و هموه گوهی خو نه دا من؟ و پستی هشین وان هاتینه سمری، وان گوت: یی پاک بت خودای مه ژ هندی کو وی زورداری ل مه کریت، نهغا هاتییه سمری مه و بیستانی مه سوئی نه زورداریهک بوو خودی ل مه کری، بهلکی لهو زورداریهک بوو مه ب خول خو کری.

پستی وان ههمیان پیکفه ئعتراف ب خله تییا خو کری، هندهک ژ وان ب نک هندهکان فه هاتن، و هر ټیکی لومه ل یی دی کر، و وان گوت: تیچوون بو مه بت! هندی نم بووین نم ژ توخوبیتن خو ده رکه فتیوین، دهمی مه مروقتن ههژار ژ بهرهمی بیستانی خو بی بار کرین، مه تویه ژ قی کارئ خو، بو هندی دا بهلکی خودای مه ژ بهر تویه کرنا مه تشته کی ژ وی بیستانی چتر بده ته مه. هندی نهمین مه لهوا ل نک خودای خو ب تنی دقت. خودی دبترت: ب عزابه کا وه کی قی یا مه دایه خودایتن بیستانی، هر ټیکی بی نهمریا مه بکعت نم دی وی عزاب دهین.. نهغه ل دنیایی، و عزابا ناخه ته ژ یا دنیایی مهزتر و دژوارتره، نهگهر لهوا زانیبا.

ئەف بېستانە ل كېفە بوو؟

ژ سىياقى قەگىرنا قورئاننى بۆ قى سەرھاتىيى بەلكى بېتە زانين كو ئەف سەرھاتىيە ل بەر خەلكى مەكەھى يا مەعلومەت، و ئايەت ب تىنى بىرا وان لى دىننە قە، و بەرى وان ددەتە ئەگەرا سەرەكى يا د پىشت وى غەزەبى را ھەى يا خودى ب سەر وان دا ئىناى دەمى بېستانى وان سۆتى..

دەر ھەقا دەسنىشانكرنا خودانن قى بېستانى دا و جەھى وى، چەند رىوايەتەك ھەنە زانائىن تەفسىرى بۆ مە قەدگىرن، ژ وان رىوايەتان:

ژ سەعەدى كورپى جوبەرى دىتە قەگىران كو خودانن قى بېستانى ەھەب بوون ژ خەلكى يەمەنى، و بېستانى وان دكەفتە گوندەكى دگۆتنى: (ضەرەوان) ل نىزىكى بارپى (صەنعائى).. و ژ ھەندەك زانائىن دى دىتە قەگىران كو ئەو ھەبەشى بوون ژ كىتابىيان، ل يەمەنى دىزان. و ژ سىياقى قەگىرنا قورئاننى بۆ سەرھاتىيى دىتە زانين كو ئەو ژ خودان باوەرەن بوون، بەلى بەطرانى و غوروا وان ب وى مالى خودانن دايە وان، بەرى وان دا ھەدى ئەو شوكرە نەمەتى نەكەن، و قەنجىيا خودى ژ بىر بىكەن..

زانائىن تەفسىرى دىتەن: ئەف بېستانە يى مەرۋقەكى خودىناس و تەقوادار بوو، وى بېستانى خۆ ب رەنگەكى جوان سەخىرە دكر، چاقتى خۆ باش دداى، و ھەچىيا پىتقى بۆ زىدەكرن و باشكرنا بەرى وى ب كار دىنا، لەو بېستانى وى ب خەمل كەفت، و تىشتى دى يى وى دكر ئەفە بوو دەمى بېستانى وى دھاتە بەرى وى دەرگەھى بېستانى ل بەر فەقىر و ژاران قەدكر، و رى ددا ھەر كەسەكى ھەوجە بىت و ھەندى بقتى بۆ خۆ ژى بىت.. و رۆژا دبوو دۆرا چىنىنى وى مەرۋقەن فەقىر گازى دكرنە ئاف بېستانى تىرا خۆ و مالا خۆ رادكر و يى دى ھەمى ل سەر فەقىران بەلاڧ دكر.. ھەتا وە لى ھاتبوو فەقىر

فیریووبوون ل رۆژا چینی هەر ژ سپیدی هه می دچوون قهستا بیستانی وی
زهلامی ذکر بیتی نمو بیژته وان ژی!

وی زهلامی هندهک کور ههبوون وهکی بابی خو دتهقوادر و مهرد نهبوون،
لهو گهلهک جاران وان گازنده ژ بابی خو دکرن، و دگوتنی: ته نم خراب
کرین ب قان خیرتن خو قه، و تشتهک ژ مالی مه ته بو مه نههتلا، نهقه
چ خیرن هنده تو دکهی؟

بهلی وی گوهی خو نهdda وان و یی بهردهوام بوو د کاری خو دا..
دهمهکی خودی وهسا حمزکر زهلام مر.. و کورپن وی ل شوینی بوونه
مهزنین مالی، و خودانین بیستانی، وان گوته ئیک و دو: نم وی ناکهین یا
بابی مه ذکر، ما نم چ مهجوورین مالی خو ههمیی بدهینه خهلکی!
بهلی گرفتاریا وان نمو بوو وهکی بهری نوکه ژی مه گوتی، خهلک فیری
هندی بووبوون دهمی دبوو رۆژا چینی نمو ب خو بیتی کسهک بیژتی دچوونه
ناث بیستانی و بارا خو دبر.. زهلامی چاک نمو فیری هندی کربوون، قیجا
کورپن وی دهمی جهی وی گرتی، گوتنه ئیک و دو: نهقه رۆژا چینی نیزیک
بوو، و خهلک دیسا هه می دی داجریته سهر سهری مه، و دی داخوازا مالی
مه کهن، و نم نهشیین ئیک ئیکه بچینه نک و بیژنی: نهئینه بیستانی
ههوه چو بار د ناث مالی مه دا نهمايه، قیجا لازم نم تشتهکی بکهین بهلا
وان پی ژ مه قهبت.. و تشتی نمو گههشتینی نمو بوو یی نایهتی بهحس
ژی کری کو نمو سحاری زوی بچن فیقیی خو ههمیی بچن هیشتا نهبوویه
سپیده، و گاڤا بوو نمو ده می فهقیر دئینه ناث بیستانی نمو دی بینن فیقی
هه می یی هاتییه چین، و چو ژی نهمايه، هنگی نمودی زانن مهسهله چیه و
هه می دی زقرنه مالین خو.

هوسا قهلسی و چریکییی دلین وان تژی کرن، و کاری چاکتی بابی وان د چاقیتن وان کریت کر.. و دیاره د ناڅ وان دا برایهک هه‌بوو پیچه‌کی ژ وان چیتر بوو، لهو وی بیرا برایتن خۆ ل وئ قه‌نجییی ئیناڅه یا بابی وان دکر، و گوتی: ئمو به‌ره‌که‌تا خودی ده‌اقیتته مالی مه ژ بهر وان خیر و قه‌نجیان بوو یتن بابی مه دکر، قتیجا نه‌گهر هه‌وه به‌ییت ئمو به‌ره‌که‌ت د ناڅ مالی هه‌وه دا بمینت، هون ژی ل سهر پیکا بابی خۆ هه‌رن، و فه‌قیران ژ مالی خۆ بی بار نه‌کمن. به‌لی وه‌سا دیاره گوتنا وی چو کار د وان نه‌کر، و ئمو ل وئ ئنیته‌تا خراب نه‌دانه پاش یا وان کریه دلخ خۆ، و نه‌به‌س هنده.. به‌لکی قتی گوتنی کار ل وی برای ب خۆ ژی نه‌کر یی ئمو گوتی، لهو ئمو دبیین ئمو ژی ل به‌رانبه‌ر به‌خیلیا برایتن خۆ لاوازوو، و دویر نینه ئمو ژی دووماهییی چووبته سهر ره‌نیا وان؛ چونکی ده‌می ئمو سحارا زوی چووبنه ناڅ بیستانی بۆ چینی ئمو ژی د گهل وان بوو، خۆ ژ وان قه‌ده‌ر نه‌کریو، و نه‌گهر ئمو ل سهر گوتنا خۆ ما‌با و ئیصرار ک‌ریا، به‌لکی خودی ب وی ئمو ژ وئ دووماهیا خراب پاراست بان یا گه‌شتیی.

دووماهیا پیلانگیزی و به‌خیلیی:

سحاری زوی هیتا رۆژ نه‌هلاتی و دنیا یا تاری، خودانین بیستانی ب له‌ز ژ مالا خۆ ده‌رکه‌فتن، و به‌ر ب بیستانی قه‌ چوون، و ده‌می ئمو د گهل ئیک و دو دناخفتن ژی وان ده‌نگی خۆ نرم دکر، ترسا وان ئمو بوو فه‌قیره‌کی گوه‌ ل ده‌نگی وان بیت، قتیجا ئمو ژی د گهل وان ده‌رکه‌فته بیستانی.. ئمو ب له‌ز چوون و دگوتنه ئیک و دو: بلا ژ ئه‌قرو ویتنه ئیک ژ وان مالی مه به‌خۆت!

گاڤا ئمو گهشتينه بهر دهري بيستاني (مواجهه‌نیه‌کا) مەزن بۆ وان چيڤوو، ئەڤه چيه؟ کانتی بيستاني مه یی ب خەمل، کانتی دار و بارتین فیتی؟ چاڤتین خۆ باش پەرخاندن، هیتشتا دنیا تارييه، یا ژ وان ڤه ژ بهر تارييئ ئمو یین خەلەت بووین، ئیکي گۆته یی دی: کانتی بزڤرین.. ئم یین خەلەت بووین!!

به‌لی نه.. ئەڤه بيستاني مه‌یه، جهی ویه، مه‌عقوول نینه ئم ب ڤیکا بيستاني خۆ نه‌کهڤین، پا ئەڤه چیه؟

ئیکي دی گۆت: ئەڤه بيستاني مه‌یه، به‌لی خولیا ب مه وەر بووی، و ئم یین ژئ مه‌حرووم بووین.. ئم ئموین ل بهر بوو ئم فه‌قیران ژئ مه‌حرووم بکه‌ین.

وان گه‌له‌ک زه‌حه‌مت ب هندئ ڤه نه‌بر ئمو ئه‌گه‌را ڤئ به‌لای بزانن یا هاتیه سهری وان، دوهی ڤۆژئاڤایئ ئمو ژ ناڤ بيستاني خۆ زڤری بوون و بيستاني وان یی دورست، و نوکه هیتشتا ڤۆژ نه‌هه‌لاتیه ئمو یین هاتین و بیستان نه ئموه یی وان مه‌غره‌ب هیتلای! ئه‌گه‌ر مه‌سه‌له غه‌زه‌با خودی نه‌بت، پا دی چ بت؟

هنگی ژ نوی وان ده‌ست دا لۆمه‌کرنی.. و برایئ وان ئه‌وی جاره‌کی بیرا وان ل قه‌نجیی ئینایه ڤه، پاشی وی ژئ خۆ دایه د گه‌ل ڤیتلا وان، جاره‌کا دی خۆ ب کراسی شیره‌تکاری نیشا وان دا و گۆت: من چ گۆته هه‌وه؟ ئه‌ها ئەڤه نه‌جامی وی به‌خیلییی بوو یا دلین هه‌وه ره‌ش و تاري کری.. و هۆسا قه‌ده‌را خودی د ده‌ر حه‌قا زالمەن دا ب جههات، غه‌زه‌ب باری، و مال چوو، و کۆڤان و کسەر مان دلان دگفتیشن، و هه‌ناڤان دسوژن، و خودانان ب خەم دئین، ل وی ده‌می نه کۆڤان و نه کسەر فایده‌یه‌کی ناگه‌هینته خودانی..

دهرسا دووماهیټ:

زانایټ مەزن ئبن قەیم دبیټ: خودایټ مەزن بەحسټی خودانټین بیستانټی ووټی بەلایا گەشتییه وان بۆ مه دکەت.. فقیر و ژاران بارەک د مالټی وان دا هەبوو، ئەگەر ئەو ب پوژ چووبان و فیتیټی خۆ چنیا، ئەو دا وټی بۆ خۆ بـەن یا ژ بـەر وان دما، بەلټی ئەو ب شەف چوون دا فیتیټی بچنن بەری فقیرەک بیټ، ئینا خودټی ئەو عقووبەدان و ب شەف دەمټی ئەو دنقستی غەزەبا خۆ دارټتە سەر بیستانټی وان و ئەو هەمی خراب کر، مەعنا: دەمټی وان حیلەکری دا بارا فقیران د مالټی خۆ دا نەهیلن، خودټی مالټی وان هەمی بر، و دەرسەک د قټی چەندټی دا هەیه بۆ هەر کسەکی حیلەکی بکەت دا حەقەکی ژ حەقټین خودټی، یان حەقټین بەنییان، پوچ بکەت.

سەرھاتیین سونھتی

پتغه مبهري ژى -سلاڤ لى بن- د گوتننن خو يين جودا جودا دا هندەك سەرھاتی ژ ملله تين بۆرين بۆ مه ڤه گوهاستينه، بۆ هندی دا ئهم عيبره تان بۆ خو ژى وهرگيرين، ومفایى ژى بينن..

ئەڤ سەرھاتییه ههمى د واقعى بووینه، و ب دورستی چتیبووینه، نه کو ژ خهياالى هاتينه ڤه هاندن، و همر تشته کى پتغه مبهري -سلاڤ لى بن- بۆ مه ڤه گپرابت ژ وهيا خودتیه، و ئهو ژ بمر خو نااخفت، وهكى د نایه ته کى دا هاتى:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ (النجم: ۳-۴).

ئهو سەرھاتیین پتغه مبهري -سلاڤ لى بن- ڤه گوهيزت مسۆگهر گه لهك دهرستين پمروه دهی يين مه زن دى تيدا ههبن، و ل ڤيرى مه ل بمره -ئه گمر خودى حهز بکهت- وان سەرھاتیيان يين پتغه مبهري -سلاڤ لى بن- بۆ مه ڤه گپراين، ڤه گوهيزين، و ب کورتى ئيشاره تى بدهينه وان دهرسان يين ژى دئينه ڤه گوهاستن، و وان مفایين تيدا ههين.

سەرھاتىيا وان ھەر سى زەلامىن دەرى شەفتى لى ھاتىيە گرتن

ئەفە ئىك ژ وان سەرھاتىيانە يىن پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ژ مللەتەن بەرى مە بۆ مە قەگىراين بۆ ھندى دا بەرى مە بەدەتە رېكا رزگار بونى ل دەمى كۈ تەنگاڭى ب سەر مە دا دىن. . پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ب قەگىرنا قى سەرھاتىيى دىيا مە ل ھندى ئاگەدار بىكەت كۈ (تەۋەسسولا) ب كىرارتىن باش خودانى خۆ ژ تەنگاڭىيىن دىيائىن رزگار دىكەت، و كۈ كىرارتىن باش (و ئىخلاص و ترسا ژ خودى سەرى ھەمى باشىيانە) ل دىيائى بەرى ئاخەتەن مفايى دگەھىنتە خودانى خۆ.

ژ رىۋايەتەن جودا جودا يىن قى ھەدىسە بۆ مە ئاشكەرا دىت كۈ رەنگە پىتر ژ جارەكتى پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ئەف سەرھاتىيە بۆ صەھابىيىن خۆ قەگىرا بت، تىشتى گىرگىيا قى سەرھاتىيى و كارتىكرنا وى يا باش ل سەر رەفتارى مەۋقى دگەھىنت^(۱).

بەرى ئەم قى سەرھاتىيى قەگىرەن ھىژاى گۆتتىيە بىژىن: ئىمامى بوخارى پىشتى سەرھاتىيا (خودانىن شەفتى) سەرھاتىيا قان ھەر سى مەۋقان قەدگىرت، و زانائى ناقدار (ئىن ھەجەر) دىبىرت: ھەر ۋەكى ئەفە ئىشارەتەكە

(۱) پىتر ژ زانائەكى ئەف ھەدىسە رىۋايەت كىيە و ھىژمارەكا جوداھىيىن (شەكلى) د ئاقبەرا رىۋايەتەن وان دا ھەنە، تىشتى ھندى دگەھىنت كۈ پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- پىتر ژ جارەكتى ئەف سەرھاتىيە گۆتتىيە، ژ وان يىن ئەف ھەدىسە رىۋايەت كى: بوخارى، موسلىم، نەھەد، بەززار، طەبەرانى، ئەبۇۋەيەلا، و ئىن ھىبان.

ژ بوخاری بو وئ ریوایه تی نموا دبیرت مه خسد ب پدیفا (الرقیم) نموا
د ثی نایه تی دا هاتی: ﴿أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا
عَجَبًا ۝﴾ (الکھف: ۹) ئەف هەر سئ مروقه بوون یتن شکەفت لی هاتییه
گرتن.

ئەف هەر سئ زەلامە کی بوون؟

د هەمی ریوایه تین ثی حدیسی دا ناقتن فان هەر سئ زەلامان نه هاتییه،
و بو مه ناشکرا نه بووه کانی نمو خەلکی کیژ وهلاتینه، و کهنگی ژایینه،
ب تنی ریوایه تهک تی نەبت یا (طه بهرانی) قه گوهاستی^(۱) تیدا هاتییه کو
ئەف هەر سئ زەلامە ئسرائیلی بوون، و ئەگەر هات و نمو ئسرائیلی بن هزر
پتر دی بو هندی چت کو نمو ل وهلاتی شامی ژایینه.

هەر سئ زەلام ل چۆلی:

پیغه مبهـر -سلافا لی بن- بو مه ناشکرا دکەت کو فان هەر سئ
زەلامان پوژەکی ژفان دا ئیک و دو کو پیکقه دەرکهفته چۆلی، چ بو گهـریان
بت، چ بو کۆمکرنا قووتهکی یان داران بت، د ریوایه تا بوخاری دا هاتییه:
﴿انْطَلَقَ ثَلَاثَةٌ نَفَرَ مِنْ بَيْنِ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَتَّىٰ آوَاهُمُ الْمَبِيتُ إِلَىٰ غَارٍ فَدَخَلُوهُ، فَانْحَدَرَتِ
صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارُ..﴾ سئ کەس ژ ملله تهکی بهری ههوه
دەرکهفتبوون وبو نفستنی نمو چوونه د شکەفتهکی قه، کههـرهک ژ چیا
قهـرهست و کهفته بهر دهـری شکەفتی و دهـر ل وان هاته گرتن.

(۱) زانایی ناقدار (ئبن حمجر) د کتیبـا خو (فتح الباری) دا ناشکرا دکەت کو ئەف
ریوایه ته یا ضعیفه، و نیما می بوخاری ثی حدیسی ل بن ثی بابی دینت (باب ما
ذکر عن بنی اسرائیل) تشتی هندی دگهینت کو نمو ژ ل وی باوهـری بووه کو ئەف
هەر سئ زەلامە ژ ملله تی ئسرائیلی بوینه.

ژ څی ریوایه تی ناشکرا دیت کو ئمو هر سئ زهلام مابوونه ل چولی
 هتا لی بوویه شهف، لمو وان قهستا شکفته کی کر دا بو وان بېته نهانی
 هتا سپیدی، و د هندک ریوایه تین دی دا هاتییه: ﴿ بینا ثلاثة نفر یتمشون
 أخذهم المطر فأووا إلى غار في جبل، فانحطت علی فم غارهم صخرة من الجبل
 فانطبقت علیهم.. ﴾ ل دهمه کی سئ کس ب پښه دچون باران ل وان باری،
 څیجا وان خو ب شکفته کی را گه هاند ل چیا، وان هند دیت که څرک
 ژ چیا قهره ست و هات ما ب ده ری شکفته وان څه و دهر ل وان هاته
 گرتن. معنا: بارانی به ری وان دابو څی شکفته، و هسا یا دیاره کو
 بارانکا هندا بوش بوو کو به ری مزه و که څران د گهل بیه، و لهی و
 لیمشتا ل ډول و نهالان پاکهت لمو وان مروځان د خو را نه دیت بزږنه
 مالین خو یان بمینه ل جهین خو هتا باران څکهت، و وان دیت یا
 ژ هه میی باشر بو وان ټوه ټمو بچن قهستا شکفته کا نتریک ل چیا
 بکمن.

پستی وان خو ب شکفته را گه هاندی و هرز کری ټمو ژ مه ترسیی
 خلاس بوون خافله تییه کا مه زتر ب وان کهفت ده می وان دیتی که څرک
 مه زن ژ چیا قهره ستی وهاتی مایه ب ده ری و شکفته څه یا ټمو لی،
 نه څه چ بوو؟

ټمو ژ چ په څین.. و ب سمر چ هلیوون؟

تارییا شکفته تاریا شقی پتر ل وان په ش کر، چ بکمن؟ که څر ژ هند
 گرانتره ټمو وی پالقه دن، و چیا په کس لی نینه ټمو هوار بکمنی.. مانه
 تشته کی مه زنه مروځ د قهره کی مه زن دا ب ساخی بېته قهشارتن؟

ل ځی دهمی تهنګاځیپی همی ری ل وان هاتنه گرتن ب تنی رتکهک نهبت، رتکا خودی.. و ژ سیاقی همدیسی بو مه ناشکهر دبت کو نهف هر سی مروځه ژ خودان باوهران بوو، لهو وان دان و ستاندن د گمل ټیک کرن کانی نم چ بکهین؟

(تموهسسولا) ب کریارین چاک:

گاڅا وان دیتی کهڅری دهر ل وان گرت، و کهسهک ژ مروځین وان نابت ب جهی وان بکهفت، وان گوته ټیک و دو: ژ خودی پتیهتر کس ب جهی مه ناکهفت وکهسهک نینه بشیت د هموارا مه بیت، ځیجا وهرن دا نم بو خو دوعا ژ خودی بکهین، و هر ټیک ژ مه باشتین کاری کو وی کری بیژت بهلکی سهر خاترا وان کریارین مه ل بهرفرههیپی کرین خودی ځی تهنګاځیپی ژ سهر مه راکهت..

و ژ ځی چندی بو مه ناشکهر دبت کو دورسته بو مروځی (تموهسسولی) ب باشتین کاری خو بکهت؛ دا خودی قهنجیپی ل وی بکهت، یهعنی: سهکهتی کانی چ کاری باش هیه وی بهری هنگی کری وی کاری بیژت و هموارین خو پی بکهینهته خودی دا بو خاترا وی کاری خودی د هموارا وی بیت.. (تموهسسولا) شهرعی نهقیهیه، نه وهکی هندهک نهزانان دهمی دکهفته تهنګاځیپیهکی هموارین خو دکههینهته خودی کو بو خاترا مروځهکی یان دارهکی یان بهرهکی د هموارا وان بیت، نهقه کارهکی نه پی دورسته.

و باشتین کار کو مروځ (تموهسسولی) پی بکهت ئیخلاصه، یهعنی: نهو کاره پی مروځی بو خودی ب تنی کرت نهکو بو فایدهکی ژ فایدین دنیاپی، و ژ زانینا څان هر سی زهلامان هر ټیک ژ وان کارهکی خو پی ئیخلاص تیدا گوت..

زهلامی نیکنی و قدرتی دهیبابان:

پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- گوت: ﴿ قَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ : اللَّهُمَّ كَانَ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ، وَكُنْتُ لَا أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلًا وَلَا مَالًا، فَتَأَيَّ بِی طَلَبَ الشَّجَرِ يَوْمًا فَلَمْ أَرُخْ عَلَيْهِمَا حَتَّى نَامَا، فَحَلَبْتُ لُهُمَا عَبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهَا نَائِمَيْنِ، فَكَرِهْتُ أَنْ أُوْقِظَهُمَا وَأَنْ أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلًا أَوْ مَالًا، فَلَبَّيْتُ -وَالْقَدَحُ عَلَى يَدَيَّ- أَنْتَظِرُ اسْتِيقَاطَهُمَا حَتَّى بَرَقَ الْفَجْرُ وَالصَّبِيُّ يَنْصَاعُونَ عِنْدَ قَدَمَيَّ، فَاسْتَيْقَظَا فَشَرِبَا عَبُوقَهُمَا. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ ﴾ زهلامه کی ژ وان گوت: یا ره بی دهیبایتین من د پیر ومه زن بوون، و من چو ژ مال و عه یالی خو ب بهر وان نه دنیخستن، و روژه کی خواستنا داران نهز گپړو کرم لهو نهز نمشيام وه کی هر روژ ل روژناڅایي شیری بدوشم و بو وان بینم، و هتا نهز هاتیم من شیر بو وان دوتی و ینای من دیت نهو یین نفستین، څیتجا من نه قیا وان ژ خه واکم و دلې من نه گرت بهری وان نهز شیری بدهمه عه یالی خو، نهز مام و نامان د دهستی من دا و زارزارا بچویکان ل بهر دهست و پییتن من هتا بوویه سپیده و نهو هشیار بووین و شیري خو څه خواری، یا ره بی نه گمر من نهوا هه بو کناری ته کړت تو مه ژ څی تنه گاقییا څی که قری نه م نیخستیني پرگار بکه.

کاره کی ب ساناهی نینه، هزر بکمن مروڅه کی روژا خو هه مییی ل چولی بیهت ب دویف پهزی و کرنا داران څه، و هتا پستی روژ ناڅا دبت ژي ل چولی بمینت گاڅا دزڅرته څه چنده دی یی وهستیای بت؟ و پستی زڅرپیه مال و شیر دوتی و هاتی دا شیفا دهیبایتین خو یین پیر و ب ناف سال څه چووی بدهتی وی دیت نهو یین نفستین دلې وی نه گرت دهیبایتین خو هشیار

بکهت ژ ترستین هندې کو نه کو وان ب ځي چهندي نه خوش بت، و عده دتي
وي نينه نو بهري دهيايېن خو شيفي بخوت، چ بکهت؟

ناماني وي ما ددهستي دا نه وي شيف خوار و نه شيف دا عديالي خو
نويين ژ برسان دا ل نک وي دکرنه گري، و نو ب ځي پهنگي ما حه تا لي
بوويه سپيده و دهيايېن وي هسيار بووين و وان شير قمخواري ژ نوي وي
خوارن خوار و دا عديالي خو!

کاره کي ب زهحمه ته، و ب تني نو مروث دشتين پي رابن يين باوه ريبا
ب خودي دليين وان تړي کري.. و بچي وي نهف کاره کر، گوت: يا رهيبي
ننگر من نوها هه بکناري ته کريت تو مه ژ ځي تنگاييا ځي کهڅري نم
نيخستيني پژگار بکه.

معنا: ب هندی دا خودي ژ وي رازي بيت وي نهف کاره کړيو و نه ب
چو تشتين دي، و چونکي نهځي کاري وي ئيخلاص تيدا هه بو خودي
دهمورا وي هات و چنده کي کهڅر ژ دهري شکهفتي دوير ئيخست.

زهلامی دوی و ترسا ژ خودی:

﴿ وَقَالَ الْآخِر: اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِي ابْنَةٌ عَمَّ، كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ ﴾ وفي
رواية: ﴿ كُنْتُ أُحِبُّهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرَّجَالُ النِّسَاءَ، فَأَرَدْتُهَا عَلَى نَفْسِهَا فَاُمْتَنَعَتْ
مَنِّي حَتَّى أَلَمْتُ بِهَا سَنَةً مِنَ السَّنَيْنِ فَجَاءَتْنِي فَأَعْطَيْتُهَا عَشْرِينَ وَمِئَةً دِينَارٍ عَلَى أَنْ
تُحِلِّيَ بَنِيَّ وَبَيْنَ نَفْسِهَا فَفَعَلْتُ، حَتَّى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا ﴾ وفي رواية: ﴿ فَلَمَّا قَعَدْتُ
بَيْنَ رِجْلَيْهَا، قَالَتْ: اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَفْضُ الْحَاتِمَ إِلَّا بِحَقِّهِ، فَاَنْصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ أَحَبُّ
النَّاسِ إِلَيَّ وَتَرَكْتُ الذَّهَبَ الَّذِي أُعْطِيتُهَا. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً
وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ ﴾ يي دی گوت: يا رهيبي من دوتمامهک هه بو

خوشتښتيرين مروڅ بوو ل نک من، و د رېوايه تهکا دی دا هاتيه: من و هسا
 حمز ژی دکر وهکی دژوارترین حمز تکرنا زهلامان ژن پی دځین، جاره کي من
 داخوازا خرابيی ژی کر ټو ل بهر نه هات، حه تا ده می تهنگاځيیه ک ب سهر
 وئ دا هاتی ټو هاته نک من، من سهد و بیست دینار دانئ ب وی شهرتی
 ټو خو ب دهست من څه بهردهت، وئ قه بولکر، و گاڅا وئ خو ب دهست
 من څه بهردای و ټز شیا می، وئ گوټ: تهقوا خودی بکه و نه ب حه لالی
 بت کچینییا من خراب نه که، ټینا من پشتدای و ټو خوشتښتيرين مروڅ
 بوو ل بهر دلئ من ومن ټو زیړ ژی بو وئ هیلا یی من دای، یا ره بی
 نه گهر من ټفا هه بو کنارئ ته کریت تو ځی تهنگاځيی ژ سهر مه پراکه.
 (شه هووت) دژوارترین پټکه شیطان پی دئته مروځی، و ب تنی ټو
 مروځه دښت خو بپارتزت یی باوه ریا ب خودی دلئ وی تړی کری، ځی کچا
 هه ب ترسا وئ یا مذن ژ خودی نه ب تنی خو پاراست بدلکی ټف زهلامه
 ژی ژ غه فله تا وی هشیار کر، د رېوايه تهکا دی یا حه دیسی دا هاتيه: گاڅا
 زهلامی ځیای خرابیی بکهت دوتاما وی په جفی وی پسیار ژی کر: ته
 خیره؟

وئ گوټ: ((أخاف الله رب العالمين ټهز ژ خودی خودای هه می
 چټکریان دترسم)).

گاڅا زهلامی گوډ ل ځی گوټنا وئ بووی، باوه ریا ب خودی د دلئ وی
 ژی دا هشیار بوو، لمو گوټی: د تهنگاځيی دا تو ژ وی دترسی و ټهز
 د بهر فره هیی دا ژی نه ترسم؟ پاشی وی پشت دای و د دنیای کسه ک
 ل بهر کسه کی هند یا شرین نه بوو هندی ټو ل بهر وی یا شرین، بهلئ
 ب جهننا ټه مری خودی ل بهر وی یا شرینتر بوو.

زهلامی سییی و دهسپاکی:

﴿ وَقَالَ الثَّالِثُ: اللَّهُمَّ اسْتَأْجِرْتُ أَجْرَاءَ وَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ وَاحِدٍ تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ، فَتَمَرَّتْ أَجْرُهُ حَتَّى كَثُرَتْ مِنْهُ الْأَمْوَالُ، فَجَاءَنِي بَعْدَ حِينٍ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، أَذْ لِي أَجْرِي، فَقُلْتُ: كُلُّ مَا تَرَى مِنْ أَجْرِكَ: مِنَ الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ وَالرَّقِيقِ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَا تَسْتَهْزِئْ بِي! فَقُلْتُ: لَا أَسْتَهْزِئُ بِكَ، فَأَخَذَهُ كُلَّهُ فَاسْتَأْجَرَهُ فَلَمْ يَبْرُكْ مِنْهُ شَيْئًا. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ، فَانْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ فَخَرَجُوا يَمْسُونَ ﴾.

زهلامی سییی گوت: یا رهیبی من هندهک پاله بو خو ب کرئی گرتن، پاشی من کرئیا همر ئیکئی ژ وان دایی ئیک ژ وان تی نهبت نهو چوو و کرئیا خو نهبر، من پارئی وئ بو وی دا شولی هتا نهو بوویه مالهکی مشه، پشتی دهمهکی نهو هات گوت: نهی عهبدئ خودئ کرئیا من بده من، من گوتئ: نهف مالی تو دبینی ژ حیشترو چیل و پهزو بهنییان ههمی یئ تهیه! وی گوت: نهی بهنییی خودئ یارییان بو خو ب من نهکه، من گوتئ: نهز یارییان ب ته ناکهم، ئینا وی نهو مال ههمی بر وتشتهک ژئ نههتلا، یارهیبی نهگهر من نهفا هه بو کنارئ ته کریت تو قئ تهنگاڅییا نهم تئیدا ژ سهر مه راکه، ئینا کهفر ژ جهچوو و نهو دهکهفتن.

نهف کارئ زهلامی سییی ژئ کری نهجامئ دلهکی ب باوهرییی ئاڅایه، خودانئ کاری کرئیا پالهیئ خو دایی وی وهرنهگرت و چوو، و د قئ حالی دا فهتوا دبیتژ: وی ههقی ههمی پشتی هنگی کرئیا وی نهدهتی، نهخاسم نهگهر چهند سال د سهر را ببورن، بهلئ ترسا ژ خودئ رئ نهدا وی نهو قئ کاری بکهت نهگهر خو بو وی یئ هلال ژئ بت، لهو وی کرئیا وی بو وی زقپراند،

نه حهقی کارځی وی یی پوژه کی بهلکی هزار قات پتر، چهند دهرههمهک وی
بو پالهی خو ب خودان کرن هتا بووینه مالییه ته کی مهزن، و وی حهق
هه بوو هنده کی ژ وی مالی بو خو راکهت؛ بهران بهر کارځی خو، بهلی وی نهو
ژی نه کر، بوچی؟ ژ ترستین خودی دا!

ل څیری.. گاځا وان همر سی کارتن خو یین باش گو تین و داخواز ژ خودی
کری کو بو خاترا ځان کاران نهو د هموارا وان بیت خودی داخوازا وان
ب جهینا و عهره کی نوی دای و نهو ژ څی تنگاییا مهزن خلاس کرن.

سی دهرده.. و دهرمانهک:

حه ژیکرنا عه یالی و ژنی و مالی ژ وان غمیزانه یین خودی د گمل
مرؤقی داین؛ دا د گمل مرؤقی بژین و نه گمر هات و مرؤقی ب تهوفیقا
خودی- شیا ځان همر سی شهوه تان ب شریعه تی توخوب بدهت دی شیت خو
ژ دهردی وان یی مهزن پرگار کت، و نه گمر وی هه څساری ځان شهوه تان
بهردا و گوه ل شریعه تی نه ما نهف همر سی دهرده بهری وی دی دهنه
هیلا کی..

و تهقوا خودی و نیخلاص دهرمانی نیکانه یه یی مرؤقی ژ ځان همر سی
دهردان دپارژت.. نه څه یه نهو دهرسا څی حه دیسی دڅیت مه لی هشیار
بکته.

نهو زهلامن سهد مروف کوشتين

نهف سهرهاتييه رهحما خودي يا بهرفرهه بو مه بهرجاډ دکهت، و کو دفتيت چو جاران نهم ژ رهحما خودي بي هيقي نمبين، و ژ تويي سست نمبين.

نهبوو سهعيدی خودری دبیژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ نِسْمَةً وَتَسْعِينَ نَفْسًا، فَسَأَلَ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، فُذِّلَ عَلَى رَاهِبٍ، فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ نِسْمَةً وَتَسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: لَا. فَقَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً. ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، فُذِّلَ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ؟ انْطَلِقْ إِلَى أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا؛ فَإِنْ بِهَا أَنْاسٌ يَعْبُدُونَ اللَّهَ فَأَعْبُدْ اللَّهَ مَعَهُمْ، وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ؛ فَإِنَّهَا أَرْضُ سُوءٍ. فَاَنْطَلَقَ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ، فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَ تَائِبًا، مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ. وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَفْعَلْ خَيْرًا قَطُّ. فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ، فَإِلَى أَيِّبِهِمَا كَانَ أَذْنَى فَهُوَ لَهُ. فَقَاسُوهُ، فَوَجَدُوهُ أَذْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ، فَقَبِضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ﴾.

یهعنی: د ناډ ملله ته کی بهری هموه دا زهلامهک هه بوو نوټ و نهه کمس کوشتبون، ئینا وی بو خو پسیارا زاناترین خه لکی عمردی کر (دا بچت پسیارا تویی بو خو ژئ بکهت) هنده کان بهری وی دا عیباده تکمره کی، نهو هاته نک و گوتی کو وی نوټ و نهه کمس کوشتینه، څیجا کانی تویه که بو وی هدیہ یان نه؟ وی گوتی: نه! ئینا وی نهو ژئ کوشت و ب وی کوشتی بونه سهد، پاشی وی جاره کا دی پسیارا زاناترین خه لکی عمردی کر (دا پسیارا تویی بو خو ژئ بکهت) هنده کان زهلامه کی زانا نیشا وی دا، نهو هاته نک و گوتی کو وی سهد کمس

دنیا سن دویرتیرن کس بوون ژ ړتکا خودی، پاشی ړوژهک ب سمر دا هات بوونه ژ بهرچاقتیرن تهقواداران، و مهزنتیرن گازیکهران بو ړتکا نیسلامی.

* نهقی زهلامی ده می قیای تویه بکهت و قمستا ړتکا خودی بکهت، هندهکان بهری وی دا راهبهکی عیبادهتکر، نهقی راهبی هه یی چو علمی شهرعی ل نک نههی، بیی زانین فهتوا دا، و نهف فهتوا هه بوو نهگمرا تیچوونا وی و بهرزهکرنا ړتکی ل بهر خهلکی.. نهگمرا ته قیا ړتکا خودی بزانی پسیارا خو ب زانایی بکه نهگمرا خو ل بهر چاڅ- عیبادهت و تهقوایا وی یا کیم ژی بت، نهکو مروقی تهقوایا وی یا زنده نهگمرا علمی وی یی شهرعی یی کیم بت.. تهقوایا وی فایدهیه بو وی، بهلی زانینا زانایی فایدهیه بو خهلکی ههمیی.

* چو گونمه نینن ده رگههی تهوی ل بهر مروقی بگرن، لهو کس بلا نه بیژت: من فلان گونمه یا کری، چاوا نهز دی تویه کم؟ نهگمرا گونمه چهند یا مهزن بت ژی، رهحما خودی مهزنتره.. بهلی نهو کس بیژت تویه بکهت، دقیت نهگمرا تویهکرنا دورست ل نک خو پیدایا بکهت، و نیک ژ مهزنتیرن نهگمرا مانا ل سمر توی نهوه مروقی تیکهلییا خرابان نهکمت، و خو ژ وان جهان ژی دویر بیخت یی خرابی لی بهلاڅ.

* ده رسا ژ ههمیی مهزنتیر یا کو ژ قی سرهاتییی دیتته زانین نهوه رهحما خودی گهلهک یا بهرفرهه، و همر جارهکا مروقی پیچهکه ب نک خودی شه بچت، خودی گهلهک دی ب نک وی شه دیت، خودایی مهزن دبیزت: ﴿قُلْ يٰعِبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ﴾ (الزمر: ۵۳).

* ل دووماهییی دبت کسهک بیژت: پا چاوا دی چی بت قی مروقی سهد کس کوشتین، و هه ما هو سا ب ساناهی بچته بهمشتی، پا کانن حقی وان کسین هاتینه کوشتن؟ بو بهرسف دی بیژن: تویه گونمه ژی دبته، و ړوژا

قیامه‌تی خودی حهقی کسی به‌رزه ناکه‌ت، و ئه‌و خودایی به‌ری قاتلی دایه
تویی، ل به‌ری یا ب زه‌حمه‌ت نابت رۆژا قیامه‌تی وان مه‌قتولان زی رازی
بکه‌ت، ئه‌گه‌ر ل سه‌ر ئیمانی چووبن.

* ئه‌و زانایی قاضی نه‌بت حهقی وی نینه‌ حوکه‌می ل سه‌ر خه‌لکی بده‌ت، یان
حه‌ددی شه‌ری ل سه‌ر تاوانباران ب جه‌ بینت، به‌لکی یا ل سه‌ر و ئه‌وه ئه‌و ریکا
باش نیشا وی کسی بده‌ت یی‌ پسپارا خۆ پی‌ دکه‌ت، و مه‌ دیت چاوا قی زانایی
-د قی سه‌ره‌اتییی دا- نه‌گۆته قی قاتلی: تو مرۆڤه‌کی تاوانباری و حه‌قی ته
کوشتنه، هه‌یه‌ چو پسپاران ژ من نه‌که.

نەو ژنکا ئاڧادانا ھەي

برييه بەھەشتي

ئەفە ژى ئىك ژ وان سەرھاتىيانە يىن فرەھىيا رەھما خودى بۆ مە بەرچاڧ دىگەت، و ھەندى دگەھىنت كو دېت كارەكى ل بەر مەروڧى يىن كىم بت ل نك خودى گەلەك يىن مەزن بت، و مەروڧ يىن بچتە بەھەشتى.

بوخارى و موسلم ھەردو ژ نەبەو ھورەيرەي ڧەدگۈھىزن دىبىئرت: پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆت: ﴿غَفِرَ لِمَرْأَةٍ مِّمِّ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكْبٍ، يَلْهَثُ، (وَفِي رِوَايَةٍ: قَدْ أَذْلَعَ لِسَانَهُ مِنَ الْعَطَشِ)، كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ، فَتَزَعَتْ خُفَّهَا، فَأَوْثَقَتْهُ بِخِثَارِهَا، فَتَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ، فَسَقَتْهُ، فَغَفِرَ لَهَا بِذَلِكَ﴾ يەئنى: گونەھىن ژنەكا پويچ (زناكەر) ھاتنە ژىبىرن، چونكى ئەو د بەر ھەيەكى را بۆرى ژ تىھنا دا ئەزمانى وى د دەڧى دا ھاتبەو، ئىنا وى پىلاڧا خۆ ژ پىي خۆ كر، و دەرسوكا خۆ پىڧە كر، و ھەندەك ئاڧ بۆ پى ھەلكتىشا ودايى، ئىنا ژ بەر وى چەندى گونەھبۆ وى ھاتنە ژىبىرن.

ھژمارەكا دەرس و مفايان ژ ڧى سەرھاتىيى دئىنە وەرگرتن:

* دڧىت نەئىتە ھەزركرن كو ئەو كەسى ژ بەر كرنا ھەندەك گونەھان، خۆ ئەگەر ئەو گونەھ يىن دەمەزن ژى بت، ژ خودى دويىرگەفت بت، دلئ وى ژ ئىمانى و رەھمى يىن ڧالايە، نەخىر.. ھىڧىيىيىن خۆ دڧىت نەبىرن، و ھەكى د سەرھاتىيا بۆرى ژى دا مە گۆتى: نابت چو جاران ئەم خۆ بى ھىڧى بکەين كو ڧلان كەس موستەھىلە جارەكى بىتە سەر رى، يان خودى رەھمى پى بىتە، ئەڧ ژنا ھە ژى

وهكى زهلامى د سهرهاتييا بۆرى دا مه ديتى، ئىك ژ وان كسان بسو يتن ئىك
ژ گونهيتن مهزن (كهباثران) دكرن، بهلى هيشتا شوينوارين باوهرييى د دلى دا
مابوون.

* دبت هندك كار همبن ل نك خهلكى دبت بها بن، و نمو ب چاههكنى كيم
بهري خو بدهنى، و نمو ب خو نمو ل نك خودى گهلهك دمهزن بن، نهگمر مروث
ژ بهر خودى و بو خودى وى كارى بكهت، و ئىك ژ وان كاران رهم پى برنه، نه
رهحمبرنا ب مروثان ب تنى بهلكى خو رهحمبرنا ب حيوانهتان ژى، پيغهمبر
-سلا لى بن- د گوتنهكا خو دا دييترت: ﴿الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ﴾ ازخسوا أهل
الأرض يَرْحَمَكُم مِّن فِي السَّمَاءِ ﴿﴾.

* رهحمبرنا ب حيوانهتى ئىك ژ وان كارين باشه يتن خودى خيرهكا مهزن
پى ددهته مروثى، نهگمر هات و وى نهف كاره ب نيهتهكا دورست كر، قى ژنى
د گهل كارى خرابى وى دكر خودى رهم پى بر و نمو بره بهمشتى، چونكى وى
ژى رهم ب صهى بر و نمو ژ تينكاتيى رزگار كر، و بهرهفاژى قى چهندى نمو
كسى رهمى ب حيوانهتى نهبت خودى ژى رهمى پى نابهت، و دى ئيت د گهل
مه -د سهرهاتييهكا بيت دا- كانى چاوا خودى ژنهك بره جهنهمنى چونكى وى
كتكهك هبس كر، نه چو داينى، و نههتلا نمو ب خو ب دهقى خو بچمرت..

* مروثى خودان باوهر ب كرنا گونهان -نهگمر خو ژ گونهيتن مهزن ژى بن-
كافر نابت، و چى نابت بو كسى قطع بكهت كو نمو گونهه خودانى دى بهنه
جهنهمنى، چونكى دبت مروثهكى گونههكار ژ گونهها خو تويه نهكهت ژى بهلى
هندهك كارين باش بكهت، و ژ بهر وان كارين باش خودى گونهيتن وى يتن مهزن
ژى بيهت، يا گرنگ نمو نهصلى ئيمانى ل نك مروثى هببت، و دهمنى كارهكى
باش دكهت نيهتا وى يا خيىرتى بت، و نارمانجا وى خودى بت، و نهگمر نمو
زهلامى سهد مروث كوشتين -وهكى د سهرهاتييا بۆرى دا مه ديتى- تويه كريت،
يان ههزكرنا تويى كهفتبه دلى، قى ژنا فاحيشه دكر -وهكى د قى سهرهاتيى دا

مه دیتی- توبه نه کړېوو، بهلې نهو ب کرنا باشیې نه کو ب توبه کړنې چوو
به حشمتې، قیجا دقتیت دهشیار بین و کسې ب کرنا گونه هې کافر نه کهین، و
حوکمی ب جهنمه مې ل سمر ندهین.

* رحم و قه نجیا خودې گه لهک یا بهر فره ه، و شمريت نینه هردهم دانا
جزایی ل دویف کاری مروقی بت، چونکی دبت هندهک جاران مروقهک کاره کي کیم
بکمت بهلې خودې خیره کا مه زن پی بده تی، و روژا قیامه تی هندهک تشتین نهئینه
سمر هزرا مروقی ژ خودې چی دین، وهکی د نایه ته کي دا هاتی: ﴿وَيَذَا لَهُمْ مِّنْ
اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ﴾ (الزمر: ۴۷) سمر کاره کي کیم ل بمر مه -کو
ناقدانا صدی بو- خودې رحم ب قی ژنی بر وبره به حشمتې.

* مروث -هر مروقه کي هبت- پی نیزیکه ژ به حشمتې و پی نیزیکه
ژ جهنمه مې ژي، ودبت نهو ب گوته کا بچوړیک یان ب کاره کي کیم -ل بمر وی-
نهو بچته به حشمتې یان جهنمه مې، پیغه مبر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿الْجَنَّةُ
أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شَرَاكِ نَعْلِهِ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ﴾ ژ بمر قی چهندي دقتیت مروث
چو جاران ب چافه کي کیم بهرې خو نده ته چو خیران، هر وesa چو گونه هان ژي..
چونکی نهو نزانت کانی نهو خیر یان نهو گوهدی چو ئینته ړیکا وی.

* خودې نه گهر خیرا مروقه کي قیا دی بهرې وی ده ته ړیکا خیري، و تهو فقا
وی دی دکمت کو خیري بکمت، وهکی کو بهرې قی ژنی دایه سمر دهرې قی بیري،
دا نهو وی صهی تپهنی ل ویری ببینت وناقی بده تی، و دا پستی هنگی خودې
ژ بمر قی کاری وی رحمه پی ببت.

نمو زهلامی دهینفوش

سهراتییا فتی جاری ل دۆر مروقه کتی دی دزقرت یی کو خودی تهوفیقا وی دا
بۆ کرنا دو کارین وهسا یین وی ل ناخه تتی پژگار بکمن، دا بهری خو بدهینی کانی
نمو همدو کار چ بوون.

بوخاری و موسلم ژ نهبوو هورهیره ی قه دگوهیتن دبیرت: پیغه مبهری -سلاط
لئ بن- گوت: ﴿كَانَ تَاجِرٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَإِذَا رَأَىٰ مُعِيرًا قَالَ لِفَتَاتِهِ: تَجَاوَزُوا عَنْهُ؛
لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا، فَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ یه عنی: بازرگانهک هه بوو دهین ددانه
خهلکی، و گاڤا وی کسه کتی بهرده ست تهنگ دیتبا دگوته جحیلین خو: لیبۆرن،
بهلکی خودی ژ ی ل مه ببۆرت، ئینا خودی ل وی بۆری.

د ریوايه تهکا دی دا یا نهسانی قه دگوهیتن هاتییه: ﴿إِنَّ رَجُلًا لَّمْ يَعْمَلْ خَيْرًا
قَطُّ، وَكَانَ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَيَقُولُ لِرَسُولِهِ: خُذْ مَا تَيْسَّرُ، وَاتْرُكْ مَا عَسَرَ، وَتَجَاوَزْ؛ لَعَلَّ اللَّهَ
تَعَالَىٰ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا، فَلَمَّا هَلَكَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: هَلْ عَمِلْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ قَالَ: لَا، إِلَّا
أَنَّهُ كَانَ لِي غُلَامٌ، وَكُنْتُ أُدَايِنُ النَّاسَ، فَإِذَا بَعَثْتُهُ لِيَتَقَاضَىٰ قُلْتُ لَهُ: خُذْ مَا تَيْسَّرُ، وَاتْرُكْ مَا
عَسَرَ، وَتَجَاوَزْ؛ لَعَلَّ اللَّهَ يَتَجَاوَزَ عَنَّا. قَالَ اللَّهُ تَعَالَىٰ: نَحْنُ أَحَقُّ بِذَلِكَ، قَدْ تَجَاوَزْتُ عَنْكَ﴾
یه عنی: زهلامهک هه بوو خیره کا ب تنی ژ ی نه کریوو، و وی دهین د گمل خهلکی
دکرن، و وی دگوته قاصدی خو: یی ههبت ژ ی وهگره، و یی نهبت بهیله، بهلکی
خودی ژ ی ل مه ببۆرت، و گاڤا نمو مری، خودی گوتی: ئه ری ته خیرهک کریه؟
وی گوت: نه، بهلی پا من خولامهک هه بوو، و من دهین د گمل خهلکی دکرن، و

گاڤا من ئمو دهنارت دا حەقی من وەرگرت، من دگوتی: یی هەبت وەرگره، و یی نەبت بەیتله، بەلکی خودی ژى ل مه ببۆرت، خودی گوتی: ئەم ژ ته حەقترین ب وئ چەندی، ئەز ل ته بۆریم.

قی زەلامی ئموى خودی کەرەم د گەل کری و برییه بەحەشتی، وەکی ژ سەرھاتییا وی دیار دبت، دو کارین باش بو ناخرەتا خو پیتشکیش کریون، ئمو هەردو کار ژى ئەقە بوون:

* نیک: لیبۆرین، و مەبەست ب لیبۆرینی ل قیری ئموه وی بیهنا دەینداران تەنگ نەدکر و خو ل وان دگرت، ئەگەر هات و بەردەستی وان یی تەنگ با، و ئەف لیبۆرینه سی تستان ئەدگرت:

- کو خودانی دەینی خو ل دەینداری بگرت، و بیهنا وی تەنگ نەکەت ئەگەر خو دەمی دانا دەینی بیت ژى، مادەم دەینداری بەردەستی وی یی تەنگە.

- کو ئمو دەینداری عەفی کەت، و دەینی خو هەمییی یان ھەندەکی یی بەیتل.

- کو ئمو د خواستنا دەینی خو دا یی نەرم و حەلیم و ئەزمان خوشت، گوتنن زفر و قەستین نەخوشت نەبیژت، و ئەگەر دەینداری وی یی نەخوشت ژى بت ئمو د گەل وی یی جامیر بت.

* کاری دویت: هاریکاریا کەستین پیتقی، ب پیکا دەستگرتنا وان، و ئەگەر خودی قەنجی د گەل عەبدەکی خو کر و بەردەستی وی فرەھ کر و مال دای، دقیت ئمو ژى قەنجیی د گەل عەبدین خودی بکەت و وان ژ تەنگافییی بینەدەر، و خودی یی د خیرا عەبدی دا ھندی عەبد د خیرا برای خو دا بت، وەکی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- د گوتنەکا خو دا گوتی. و بلا ئمو ل بیرا خو بینتەقە ئەگەر ئمو ل جەپ برای خو یی دی با و وی هەموجەیی ب هاریکارییی هەبا حالی وی دا چ بت؟ ما ب خودی قە نائیت مەسلە دەرنشیف بکەت و وی هەموجە بکەت؟

✽ ژ بمر کو ئەف کاره ل سەر نفسا مروڤی یا ب ساناھی نینه نمو جزایی ژئی دگهسته خودانی ژئی یی کیم نینه، د همدیسەکی ل دۆر خیرا ڤی کاری پیغه مبهـر -سلاڤ لی بن- دبیرت: ﴿من سره أن ینجیه الله من کرب یوم القیامة، وأن یظله تحت عرشه فلینظر مُعیراً﴾ و ئەگەر جزا ژ جنسی کاری بت -وهکی دبیرن- نمو کسئی مروڤهکی ژ تەنگاڤییا دنیایی پزگار بکەت، خودی ژئی دئی وی ژ تەنگاڤییا ناخهـتی پزگار کەت. هەر وهسا د دەر حەقا خیرا ڤی مروڤی دا همدیسەکا دی ههـیه تیدا هاتییه کو نمو کسئی دهـینی بدهـته ئیکی و خو لی بگرت هەر پۆژ هنڤی دهـینی وی خیر بو دئیتە نفیسین، هنڤی دهـمی دانا دهـینی نهـهات بت، و ئەگەر دهـمی دانا دهـینی هات و دهـینداری دهـینی خو نهـدا، هەر پۆژ دوجارکی هنڤی دهـینی وی خیر دئی بو ئیتە نفیسین.

✽ و ژ ڤی سهـرهاتییی دئیتە زانین کو دان ووهـرگرتنا دهـینی کارهـکی دورستهـ، و د همدیسین دورست دا هاتییه کو پیغه مبهـری -سلاڤ لی بن- ب خو دهـین ژ ههـقالین خو کربوون.

✽ و ژ ڤی سهـرهاتییی بو مهـ ئاشکهـرا دبت کو هەر کسهـکی ههـزرا باش ژ خودایی خو بکەت، خودی دئی ل دویڤ ههـزرا وی بت، ئەف مروڤه ل خهـلکی دبۆری دگۆت: دا خودی ژئی ل مهـ ببۆرت.. خودی لی بۆری. و خودی د همدیسەکا قودسی دا دبیرت: ﴿أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِ، فَلْيُظَنَّ بِ مَآ شَاءَ﴾، و د گەل گرنگییا ههـزرا باش دئیت ژ بیر نهـکهـین کو ههـزرا باش کارئ باش ژئی پئی دئیت، ئەگەر نهـ راهیـلانا خوزیـان ب تنی دبت چو پیڤهـ نهـئیت!

نەو زەلامى سەرا برايهكى خۆ دای

سەرھاتىيا قى جارى ل دۆر بهايى براينىيا ژ راستى و دورستى دزفرت يا كو
ل سەر بناخهين حمژتكرنا ژ بۆ خودى هاتيبه ئاڤاكرن، نە كو ژ بەر مەصلەتەكا
دنيايى، يان مفايەكى ئەرزان.

ئىمامى موسلم ژ ئەبوو ھورەيرەى -خودى ژى رازى بت- ئەدگوهيزت، دىيژت:
پتەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆت: ﴿إِنَّ رَجُلًا زَارَ أَخَاهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللَّهُ
لَهُ عَلَى مَذْرَجِهِ مَلَكًا، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَتَيْتُكَ؟ قَالَ: أَتَيْتُكَ؟ قَالَ: أَرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ؟ قَالَ:
هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا؟ قَالَ: لَا، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ
اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتُهُ فِيهِ﴾ يەئنى: زەلامەكى سەرا برايهكى خۆ
ل گوندەكى دى دا، ئىنا خودى ملياكەتەك كره د رىكا وى دا، گاڤا ئەو گەشتىيە
نك، گۆتى: دى كيشە چى؟ وى گۆت: دى چمە نك برايهكى خۆ ل قى گوندى،
وى گۆتى: ئەرى تە قەنجىيەك ل وى كرىە دى چى دا ئەو قەنجىيا تە ژ سەر خۆ
پاكەت؟ وى گۆت: نە، بەلى ئەز بۆ خودى حمز ژ وى دكەم، ملياكەتى گۆتى: ئەز
قاصدى خودىمە بۆ تە كو خودى حمز ژ تە كر، كا چاوا تە حمز ژ وى كر.

ژ قى ھەدىسى بۆ مە ئاشكەرا دبت كو براينى و حمژتكرن ئەگەر خوړى بۆ
خودى بت، و يا ڤالا بت ژ مەصلەت و فايدين دنيايى، خىرەكا مەزن تيدا

ههیه.. و ژ بلی دیارکرنا قعدر و بهایی براینیا راست و درست، ئەف حدیسه
دەرس و عیبرەتین ب مفا بۆ مه تیدا هههه، ژ وان:

* سەرهدانا مروۆفی بۆ برابەکی مروۆفی یی خودان باوەر ب تایبەتی ئەگەر
جەیی ئەو یی ئاکنجی بت نه ل سەر ریکا مروۆفی بت، خێرەکا مەزن تیدا ههیه،
بەلکی ئەو ئەگەرەکه ژ ئەگەرتین چوونا خودانی بۆ بەحەشتی، ئیمامی طەبەران
ژ پێغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەدگوهیتز، دبیتژ: ﴿أَلَا أَخْبَرُكُمْ بِرَجَالِكُمْ مِنْ أَهْلِ
الْجَنَّةِ؟﴾ ئەری ئەز بۆ ههوه بەحەستی زەلامین ههوه یین بەحەشتی نهکەم؟ پاشی ئەو
هەندەک زەلامان دەرژمیرت، و ئیک ژ وان ئەههیه: ﴿وَالرَّجُلُ يَزُورُ أَخَاهُ فِي نَاحِيَةِ
الْمَصْرِ لَا يَزُورُهُ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ﴾ و ئەو زەلامی سەرهدانا برایی خۆ ل لایی باژیری
دکەت نه ژ بەر تەشتەکی ب تەن ژ بەر خودی. و گۆت: ل لایی باژیری، یهەنی
ل جەهەکی نهکەفته سەر ریکا وی، دا هزر نەئیتەکرن کو هههه ریکا وی یا د ویری
کەفتی نه کو ئەو تایبەت ژ بەر وی چوویه.

* بەلی سەرهدانی ئەگەر خۆ بۆ خودی ژی بت- هەندەک تۆره و ئاداب بۆ
هههه، دقیت مروۆ ژبیر نهکەت، وهکی: وهگرتنا دەستورییی، و دانا ژفانی، و کو
سەرهدان ل دەمەکی وەسا بت بۆ وی یی مونسب بت ئەوی مروۆ سەرا ددەت، و
باری وی گران نهکەت، و سەرهدانا خۆ گەلەک درێژ نهکەت، و چو گونەهان
د سەرهدانا خۆ دا نهکەت، وهکی: غەیبەتی، و نەظەری، و هتد..

* قیان و حمژیکرنا مروۆفی بۆ کەسەکی، ئەگەر بۆ خودی بت، دێ بەتە ئەگەرا
هەندێ خودی ژێ حمز ژ مروۆفی بکەت، هەر وەسا دێ بەتە ئەگەرا هەندێ مروۆ تام
بکەتە شەڕینیا باوەری، ئیمام مالک ژ موعادێ کورێ جەبەلی ئەدگوهیتز،
دبیتژ: پێغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆت: ﴿قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: وَجَبَتْ مَحَبَّتِي
لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ﴾ خودی دبیتژ: قیانا من
واجب بوو بۆ وان یین ژ بەر من حمز ژ ئیک و دو دکەن، و ژ بەر من ل نک

ټيک و دو دروینن، و ژ بهر من سهره ټيک و دو ددهن، و ژ بهر تشتان ددهنه ټيک و دو.

❖ ټيانا مروقي بو کسه کی نه گهر ژ بو خودی بت، نهف ټيانا هه دی بته نه گهره هندى کو خودی پوژا قیامه تی وان بده ته بهر سیبهره خو، پوژا چو سیبهر نههین ژ بلی سیبهره وی، نهف چهنده د همدیسه کا درست دا یا هاتییه ریوایه تکرن. موسلم ژ پیغه مبرى -سلاف لی بن- قه دگو هیزت، دبیرت: ﴿إِنَّ اللَّهَ ينادي يوم القيامة: أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي؟ الْيَوْمَ أُظِّلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي﴾ پوژا قیامه تی خودی گازی دکهت: کانی نهوین ژ بهر مه زنییا من هه ز ژ ټيک و دو دکر؟ نه قرؤ نه ز دی وان ده مه بهر سیبهره خو، پوژا چو سیبهر ژ بلی سیبهره من نههین.

❖ د همدیسه کا خو دا پیغه مبرى -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿إِنَّ مِنَ الْعِبَادِ عِبَادًا يَغْطُهُمُ الْآلِبَاءُ وَالشَّهْدَاءُ﴾ د ناډ به نییان دا هندهک هه نه پیغه مبرى و شهید حسویدی پی دبهت، هنده کان گوټ: نمو کینه نهی پیغه مبرى خودی؟ گوټ: ﴿هَمْ قَوْمٌ تُحَابُّوا بِرُوحِ اللَّهِ، عَلَى غَيْرِ أَمْوَالٍ، وَلَا أَنْسَابٍ، وَجُوهُهُمْ نُورٌ، عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ، لَا يُخَافُونَ إِنْ خَافَ النَّاسُ، وَلَا يَحْزَنُونَ إِنْ حَزَنَ النَّاسُ﴾ نمو هندهک مروقن بو خودی هه ز ژ ټيک و دو کرییه، نه ژ بهر مالی، یان مروقانییی، پوین وان پونا هینه، و ل سهر هندهک مینبه رانه ژ پونا هییی، نمو ناترسن ده می خه لک دترسن، و ب خهم ناکه قن ده می خه لک ب خهم دکه قن.

❖ هه وه سا ژ وان مفایتن ژ قی همدیسی دتینه وه رگرتن:

۱- هندى ملياکه تن دشتين خو بيننه سهر په نگي مروقان، و بيتن د گهل مروقي باخقن.

۲- ټيان سالوڅه ته که ژ سالوڅه تين خودی، دقیت بو وی بیه ده سنیسانکرن بی (تهویل و تهکیف و تمشیه).

سرهاتییا نیبراهیمی

د گهل مه زنه کی دنیایی

سرهاتییا فی جاری نیک ژ وان سرهاتییا نه یتن ب سرئی بابی پیغه مبه ران
نیبراهیمی - سلاڅ لی بن- و ژنکا وی سارایستی هاتین، و نهډ سرهاتییه
د قورناتی دا نهاتییه، بهلی نیکا نیزیک ژ وی د تهوراتی دا هاتییه د (سفر
التکوین) دا نیصحا (۱۲) ی.

بوخاری و موسلم ژ پیغه مبه ری - سلاڅ لی بن- شه دگویتزن، دبیرت: ﴿لَمْ
يَكْذِبْ إِبْرَاهِيمُ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - إِلَّا ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ، يُثْبِتْنَ مِنْهُنَّ فِي ذَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَوْلُهُ:
﴿إِنِّي سَقِيمٌ﴾، وَقَوْلُهُ: ﴿بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا﴾. وَيَبْنِي هُوَ ذَاتَ يَوْمٍ وَسَارَةُ إِذْ أَتَى عَلَى
جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَّارَةِ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ هَٰ هُنَا رَجُلًا مَعَهُ امْرَأَةٌ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ،
فَسَأَلَهُ عَنْهَا، فَقَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَ: أُخْتِي. فَأَتَى سَارَةَ قَالَ: يَا سَارَةُ لَيْسَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ
مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرِكَ، وَإِنَّ هَذَا سَأَلَنِي فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّكَ أُخْتِي، فَلَا تُكَذِّبِينِي. فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا، فَلَمَّا
دَخَلَتْ عَلَيْهِ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمْنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَخَصَنْتُ
فَرْجِي إِلَّا عَلَى رَوْحِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ. فَأَخَذَ، فَقَالَ: ادْعِي اللَّهَ لِي وَلَا أَضْرُكَ. فَدَعَتْ
اللَّهَ فَأُطْلِقَ. ثُمَّ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ الثَّانِيَةَ فَدَعَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمْنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ
وَأَخَصَنْتُ فَرْجِي إِلَّا عَلَى رَوْحِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ؛ فَأَخَذَ مِثْلَهَا أَوْ أَشَدَّ. فَقَالَ: ادْعِي
اللَّهَ لِي وَلَا أَضْرُكَ. فَدَعَتْ، فَأُطْلِقَ. فَدَعَا بَعْضُ حَجَبَتِهِ فَقَالَ: إِنَّكُمْ لَمْ تَأْتُوِي بِإِنْسَانٍ إِنَّمَا
أَتَيْتُمُوِي بِشَيْطَانٍ. فَأَخَذَهَا هَاجِرًا، فَأَتَتْهُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي، فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ: مَهْيَا؟ قَالَتْ: رَدَّ اللَّهُ
كَيِّدَ الْكَافِرِ فِي نَحْرِهِ، وَأَخَذَ هَاجِرًا.﴾

یہ معنی: سنی جاران تی نہبت، ئیبراہیمی -سلاٹ لی بن- قہت درہو
 نہکریون، دو ژ وان بۆ خودی بووینہ، ئیک نمو بوو دەمی گۆتیہ مللہ تی خو:
 ئەزێ نساخم، و یا دی دەمی گۆتی: صەنەمی مەزن صەنەمێن دی یتین شکاندین،
 و جارەکی دەمی نمو وسارا د گەل ئیک نمو هاتنە وەلاتی زپتەکەکی ژ زپتەکان،
 ئینا ھندەکان گۆتە وی: زەلامەکی هاتی جوانترین ژن د گەل دایە، وی ھنارتە
 د دویف دا و پسارای وێ ژ وی کر، وی گۆت: نمو خویشکا منە، پاشی نمو هاتە
 نک ساریی و گۆتی: ژ بلی و من تە خودان باوەرەک ل سەر پویی عەردی نینە،
 و ئی پسارای تە ژ من کر من گۆتی کو تو خویشکا منی، ئیجا تو من درەوین
 دەرنەئێخە، مەلکی ھنارتە ب دویف ساریی را، و گاڤا نمو چووینە نک، نمو
 چووین دا دەست بکەتی، وێ گۆت: یا رەببی ئەگەر من باوەری ب تە و
 پێغەمبەری تە ئینابت، و ناموسا خو پاراست بت، تو چو کافران ل سەر من زال
 نەکە، ئینا دەستی وی ھشک بوو، مەلکی گۆتی: دوایان بۆ من بکە دەستی من
 چی بیت ئەز چو زبانی ناگەھینمە تە، وێ دوعا ژ خودی کرن، دەستی وی چیبوو،
 جارەکا دی نمو چووین دا دەست بکەتی، وێ دوعا کر: یا رەببی ئەگەر من باوەری
 ب تە و پێغەمبەری تە ئینابت، و ناموسا خو پاراست بت، تو چو کافران ل سەر
 من زال نەکە، ئینا نمو وەکی جارا دی و خرابتر لی هات، وی گۆتی: دوعایێ بۆ
 من بکە ئەز زبانی ناگەھینمە تە، وێ دوعا بۆ کرن، نمو چیبوو، ئینا مەلکی گازی
 ھندەک دەرگەھقانین خو کر، و گۆتە وان: ئەڤە نە مرۆڤە ھموە بۆ من ئینای، نمو
 شەیتانە.. و وی ھاجەر دایێ دا خدامینیا وێ بکەت، گاڤا سارا ھاتیہ نک
 ئیبراہیمی نمو یێ ژ پیمان ڤە بوو نقتیژ دکر، ئینا وی ب دەستی ئیشارەت دایێ
 کو چی چیبوو، وێ گۆتی: خودی پیلانا کافری ل وی زڤراندد.. و ھاجەر بۆ
 خدامینی دای.

ژ ئی ھەدیسی چەند دەرسەک بۆ مە ئاشکەرا دین:

* دهمی پیغه ممبر -سلاډ لی بن- دبیتړت: ئیبراهیمی ژ سټی درهوان پیغه تر نه کرینه، مه خسه د ب پدیقا (درهوی) ل قیترې نهو گوته یا ب سمر څه وهکی درهوی بت، و نهو ب خو مه جالی (تهوولی) تیدا همت، یه عنی ژ وی نهوعی بت یی ب عمره بی دبیتړتی: (تعریض) کو تو ناخفته کی بیژنی یی بهرانبه ری ته ب پرهنگه کی تی بگهت، و نهو ب خو مه خسه دا ته تشته کی دی بت، وهکی جاره کی دهمی پیغه ممبری -سلاډ لی بن- پسیرا لمشکری قوره یشیان ژ زه لامه کی کری، کانی نهو ل کیغه نه، وی گوته: نهز دی بو ته بیژم، بهلی تو ژی دی بو من بیژنی کانی تو ژ کی یی، گوته: بلا، و پشتی وی جهی لمشکری کافران بو گوته، پیغه ممبری -سلاډ لی بن- گوته: نهز ژ ناقیمه، وی هرزکر مه خسه دا وی نهو نهز خه لکی عیراقیمه، چونکی عمره بان ژ بمر دجله و فوراتی دگوته خه لکی عیراقی کوپتن ناقي، و نهو ب خو مه خسه دا پیغه ممبری -سلاډ لی بن- نهو نهو.

* و ژ څی سهراتی بیی ناشکرا دبت کو خودی بمره څانیی ژ خودان باوهران دکت، وهکی د نایه ته کی ژی دا هاتی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ (الحج: ۳۸) بهلی ب وی شهرتی مروڅی خودان باوهر ب دورستی خو بهیلته ب هیقییا وی څه، و د حه دیسه کا دی دا هاتییه: ل بمره هییی تو خودی بنیاسه، ل ته نگاڅییی نهو دی د هموارا ته یت، و ئیبراهیمی و ساریی همدویان تموه کوللا ب دورستی دا سمر خودی، خودی د هموارا وان هات.

* و ژ څی سهراتی بیی دتیه زانیی کو ژ سونه تا پیغه ممبرانه هر جاره کا ټیک ژ وان که فتبا ته نگاڅییه کی دا نهو قستا نفیترتی کهت، و صهابی دبیتړن: هر جاره کا خم و ته نگاڅییه ک گه شتبا پیغه ممبری -سلاډ لی بن- نهوی قستا نفیترتی دکر.. و ژ صه لاحه ددینی دتیه څه گوهاستن کو پوژا شمېرې شهقا بهری هنگی هتا درهنگی شهف نفیتر دکر، و سمری خو ددانا سوجدی و هموارتن خو دگهانده خودی و دوعایا سمرکه فتنی ژی دکر، و زانیی مهزن (شیخ الإسلام ابن

تیمیه) گاڤا مسهله‌یا علمی ل بهر ناسی بیا، دچوو سوجوودی و دگوت: (یا معلم ابراهیم علمنی) و هنگی سهری خو رادکر هتا ئمو ئالوژی ل بهر قعبیا.

* و تموه‌سولا دورست ژ قی سهرهاتییی بۆ مه بهرچاف دیت، کو تموه‌سولا ب کارئ چاکه، گاڤا سارا کهفتیه تهنگافییی وی تموه‌سول ب نیمان و ده‌همه‌ن پاقرییا خو کر کو خودی وی ژ قی کافری بیاریزت.

* و ژ قی سهرهاتییی دئیته زانین کو دبت هندهک جاران فتنه ژ مروقی داعیه مه‌زتر بت، و هنگی لومه ل وی نائیته‌کرن نه‌گهر ئمو ل بهرانبه‌ر فتنی چه‌مییا، ب شهرته‌کی وی د دل دا ب قی چه‌ندی خوش نه‌بت، وه‌کی کو ژنکا ئیبراهیمی ژئ هاتییه ستانندن، و ب تنی هاتییه‌برن بۆ وی مه‌لکی زۆردار، و ئیبراهیمی چو ژئ نه‌هاتی.

* و ژ لایه‌کی دی قه دئیته زانین کو دورسته بۆ مروقی داعیه و خودان باوهر کو دیارییی ژ مه‌زنین دنیایی وهرگرت، نه‌گهر خو ئمو مه‌زن دفاسق یان کافر زی بن، به‌لئ ب شهرته‌کی وهرگرتنا وی دیارییی نه ل سهر حسیتیا ته‌نازوله‌کی یان موداهه‌نه‌یه‌کی بت.

نافدانای بیستانی

مروفتی خیرکەر

د همدیسای ئێ جاری دا، پیتغه مبهەر -سلاف لێ بن- بو مه به حسنی زهلامه کێ خیرکەر دکهت ژ نوممه تهکا بهری مه، و نهو قهدر و بهایی وی هه ی ل نک خودی، نیمامی موسلم ژ پیتغه مبهری -سلاف لێ بن- ریوایهت دکهت، دبیرت: ﴿بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِقَلَاءٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ، فَتَنَحَّى ذَلِكَ السَّحَابُ فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرْجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشَّرَاحِ قَدْ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ، فَتَبَعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمَسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: فُلَانٌ، لِلَّاسِمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، لِمَ تَسْأَلُنِي عَنْ اسْمِي؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي هَذَا مَائُهُ، يَقُولُ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا، فَقَالَ: أَمَا إِذْ قُلْتَ هَذَا، فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يُخْرُجُ مِنْهَا، فَأَتَصَدَّقُ بِئِلَيْهِ، وَأَكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثًا، وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ ۖ﴾.

یه عنی: ده مه کی زهلامه ک ل چۆله کی دچوو، دهنگه ک ژ عموره کی هاتی: هه ره بیستانی فلانی نافده، وی عموری خو دا لایه کی، و ئافا خو بهردا جهه کی ب بهر، نهو ئاف هه می چوو جۆسه کی، نهو ب دویف دا چوو، دیت هه تا گه هشتیه زهلامه کی ژ پیمان شه، مه رکا وی د دهستان دا بوو، بهر ئی ئافی ددا بیستانی خو، ئینا گوتی: ئه ی عمه دی خودی ئافی ته چیه؟ وی گوت: فلان کسه، نهو ئافی وی ژ عموری گو ه لێ بووی، گوت: عمه دی خودی، بۆچی تو پسیارا ئافی من ژ من دکه ی؟ وی گوتی: من گو ه ل دهنگه کی بوو ژ وی عموری ئه ف ئافه ژ ئی باری، دگوت: بیستانی فلانی نافده، ئافی ته ئینا، قیجا بیژه من تو ج ل بیستانی خو

دکمی؟ وی گوت: مادهم هوپه نهز دئ بیژمه ته، نهز بهری خو ددهمی کانن چ ژئ دئیت، سیئیکئی نهز دکمه خیر، و نهز و عهپالی خو سیئیکئی ژئ دخوین، و سیئیکئی بو توفی نهز رادکم.

و چمند دهرسهک ژ قئی سهرهاتییی ژئ بو مه ناشکرا دهن:

* یا ئیکئی: قهدر و بهایی دانا خیران د ریکا خودی دا بو مروقتین پیتقی ناشکرا دبت، خودایی مهزن د نایهتهکی دا دبیزت: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ﴾ یهعنی همر تشتهکی هون د ریکا خودی دا بدهن، نهو دئ بو هموه بهدول شهکته، و ب تنی نهفقه نهو تجارهته یا خوسارهتی ژئ نهگرت.

* یا دویئ: نهف حمیدسه (ئیثباتا) کهرامهتان دکته، وکهرامته -وهکی ژ ناخی دیار- قهدر و بهایهکه خودی ددهته هندهک عهبدین خو یین چاک، ب ریکا ب جهینانا کارهکی نه یی عهدهتی، مه دیت چارا خودی عمورهکی تایبته هاژوته وی دهقهری یا بیستانی قی مروقتی چاک لی، و فرمان ل وی عموری کر نهو ناخا خو ل بیستانی وی زهلامی ببارینت، ژ بهر کاری وی یی چاک.

* یا سیئی: بو مه ناشکرا دبت کو نهو کستی رهحمی ب مروقتین ههژار بیهت، و دهستی هاریکارییی بو وان دریز بکته، و نهفقی ل وان بکته، خودی ژئ دئ دهرگمهتی رزقی ل بهر وی فرهه کته، و نهفقی لی کته، وهکی د حمیدسهکا قودسی دا هاتی، خودایی مهزن دبیزت: ﴿أَنْفَقْ أَنْفَقْ عَلَيْكَ﴾.

* یا چاری: بهایی کاری و کو مروقت ژ کهدا دهستی خو بخوت بو مه ناشکرا دبت، نهقی زهلامی جوتیاری دکر، و گهلهک ژ دهمی خو بو کارکرنا ل ناخ بیستانی خو ترخان کر بوو، عهپالی خو ژ وی بهرهمی ب خودان دکر یی ژ بیستانی وی دهات، و دهستی هاریکارییی ژئ بو کستین پیتقی دریز دکر.

* یا پینجی: خیر و بهایی نهفقا ل سهر عهپالی ژئ ژ قئی سهرهاتییی دئیت زانین، قی زهلامی تهخسیری دهر حقا عهپالی خو دا نهدکر، ب هتجهتا

دانا خیران، هر وهسا سستی د دانا خیران دا ژی نه دکر ب هتجه تا نه فقا ل سهر
عهیالی.

* یا شمش: ژ څی سهرهاتییی ناشکرا دبت کو مروڅی ته قوایا خودی
بکته، خودی رزقی وی دده تی ژ لایه کی وهسا څه یی نمو چو هزاران بو نه کته،
وه کی عموره ک بو زه لامي موسه خمر کری، و نینایه هنداقی بیستان وی، و
زه لامه ک ل وی جهی ناماده کری دا بیت و مزگینییی ب څی خبهری بده تی دا نمو
ب وی قدری بحسییت یی خودی دایه وی.

نه و کارتا خودانی هو رزگارگری

سهراتییا قی جاری د گمل زهلامه کی ژ نوممه تا مه دی چی بت، رۆژا قیامه تی، ده می خودی عهبدان ل مهحشری کۆم دکهت، و خیر و گونمه تی وان دکیشت، یه عنی: نهف سهراتییه تشته کی غه بییه یی کو دی ژ نوی چی بت، پیغه مبه مر -سلاف لی بن- بو مه قه دگوهرت، وه کی ترمزی ژ عهبدللهی کوپی عه مر ریوایهت دکهت، دبیرت پیغه مبه مر -سلاف لی بن- گوته: ﴿إِنَّ اللَّهَ سُبْحَلُّ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَنْشُرُ عَلَيْهِ نَسْعَةً وَتَسْعِينَ سِجَلًا، كُلُّ سِجَلٍ مِثْلُ مَدِّ الْبَصَرِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَتَنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظْلَمَكَ كَتَبَتِي الْخَافِظُونَ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. فَيَقُولُ: أَفَلَاكَ عُذْرٌ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ. فَيَقُولُ: بَلَى، إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً، فَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ. فَتَخْرُجُ بِطَاقَةٍ فِيهَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَيَقُولُ: اخْضُرْ وَرَنَّاكَ. فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَلَاتِ؟! فَقَالَ: إِنَّكَ لَا تَظْلَمُ. فَتَوَضَّعُ السَّجَلَاتُ فِي كَفِّهِ، وَالْبِطَاقَةُ فِي كَفِّهِ، فَطَاشَتْ السَّجَلَاتُ وَتَقُلَّتْ الْبِطَاقَةُ. فَلَا يَنْقُلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْءٌ﴾.

یه عنی: رۆژا قیامه تی خودی زهلامه کی ژ نوممه تا من ل پیش چاقین خه لکی دی نینت، نوته و نه ده فته ران ژ کاری وی دی بهلاف کهت، هه ده فته رکه هندی چا قه تره دکهت یا درتزه، پاشی دی بیترتی: تو حاشاتییی ل تشته کی ژ فان دکه ی؟ نه ری نقیسه رین من یین پارێزقان زۆردارییه ک ل ته کریه؟ نهو دی بیترت: نه خیر خودایی من، خودی دی بیترتی: قیجا ته عوزره ک هیه؟ نهو دی بیترت:

نمختر، خودی دئی بیژتی: بهلی، ته قهنجیهک ل نک مه هیه، و نهقرۆ چو زولم ل ته نائیتهکرن، و کارتهکی دئی ئیننه دهر پهیقا شاهدی ل سهره، دئی بیژتی: تهرازییا خو بینه، ئهو دئی بیژت: یا رهیی ما ئهف کارته بهرانهر څان دهفتهران چیه؟ ئهو دئی بیژتی: زولم ل ته نائیتهکرن، و دهفتهر د لایهکی تهرازییی دا دئی ئینهدانان، و کارت د لاییی دی دا، قتیجا دهفتهر دئی بلند بن، و کارت دئی گران بت، چونکی چو تشت بهرانهر ناڅی خودی یی گران نابت.

ئهف زهلامه ئیک ژ گونهمکارین ئوممهتا موحهممديه -سلاڤ لی بن-، یی مری گونهمکار، بهلی ل سهر باوهرییی و توحیدی مریو، گونهمین وی گهلهکن، نوت و نهه دهفتهر یین تری کرین، بهلی باوهریا وی ب ئهصلی توحیدی ههبوو، نهو توحیدا وی پۆژی مفایی وی کری وهکی مه دیتی.. و ئهم دشتین قی سهرهاتییی ژي هژمارهکا دهسان ژي وهگرین:

* بهایی پهیقا (شهمهه دانئ) نهوا ژ دو پارچهیان پیک دئیت: (لا إله إلا الله، محمد رسول الله)، بۆ مه ناشکرا دبت، ئیمامی بوخاری ژ نهبوو ذهري قههگوهیت، دبیزت: پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوت: ﴿مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾ ههر عهمدهکی بیژت: (لا إله إلا الله) و ل سهر قی چهندی بمرت، دئی چته بههشتی، گوت: سی جارن من گوتی: نهگهر فاحیشه کریت و دزی کریت ژي؟ گوت: جارا سینی وی گوت: ﴿وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي ذَرٍّ﴾ نهگهر خو فاحیشه کریت، و دزی کریت، د سهر دفنا نهبوو ذهري را!

* و وهکی ئهم دبیین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- شهرتهک بۆ باوهری ئینانا ب قی پهیق دانا ئهو ژي ئهقهیه مرنا خودانی ل سهر بت، و دبت کسهک ههبت بیژت: ما دهم مسهله ب قی رهنگیهه پا ههما ئهم ههمی دبیزین: (لا إله إلا الله) مهعنا ئهم ههمی بههشتینه، چهند گونهم مه ههبن ژي! و نهو ب خو

نه‌ختر، خودی دئی بیژتی: به‌لی، ته‌قهنجیه‌ک ل نک مه‌هیه، و نه‌قرو چو زولم ل ته‌نایتیه‌کرن، و کارته‌کی دئی ئیننه‌ دهر په‌یقا شاهدی ل سهره، دئی بیژتی: ته‌رازییا خو‌بینه، ئهو دئی بیژت: یا ره‌بی ما ئه‌ث کارته به‌رانبه‌ر ئان ده‌فته‌ران چیه؟ ئهو دئی بیژتی: زولم ل ته‌نایتیه‌کرن، و ده‌فته‌ر د لایه‌کی ته‌رازییی دا دئی ئینه‌دانان، و کارت د لاییی دی دا، قتیجا ده‌فته‌ر دئی بلند بن، و کارت دئی گران بت، چونکی چو تشت به‌رانبه‌ر نا‌قی خودی یی گران نابت.

ئه‌ث زه‌لامه‌ ئیک ژ گونیه‌کارین ئوممه‌تا موحه‌مه‌دیه -سلا‌ف لی بن-، یی مری گونیه‌کار، به‌لی ل سهر باوه‌رییی و ته‌وحیدی مریو، گونیه‌ین وی گه‌له‌کن، نو‌ت و نه‌ه ده‌فته‌ر یین تری کرین، به‌لی باوه‌ریا وی ب ئه‌صلی ته‌وحیدی هه‌بو، نه‌و ته‌وحیدا وی پوژئی مفایی وی کری وه‌کی مه‌دیسی.. و نه‌م دشتین قی سهره‌اتییی ژی هژماره‌کا ده‌رسان ژئ وه‌رگرین:

* به‌ایی په‌یقا (شه‌ده‌دانئ) نه‌وا ژ دو پارچه‌یان پیک دئیت: (لا إله إلا الله، محمد رسول الله)، بو مه‌ناشکه‌را دبت، ئیمامی بوخاری ژ نه‌بوو ذه‌ری شه‌دگوه‌یت، دبیزت: پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- گو‌ت: ﴿مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾ هه‌ر عه‌به‌ده‌کی بیژت: (لا إله إلا الله) و ل سهر قی چهن‌دی بمرت، دئی چته به‌حه‌شتی، گو‌ت: سی جارن من گو‌تی: نه‌گهر فاحیشه‌ کریت و دزی کریت ژی؟ گو‌ت: جارا سییی وی گو‌ت: ﴿وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ عَلَى رَغَمِ أَنْفٍ أَبِي ذَرٍّ﴾ نه‌گهر خو‌ فاحیشه‌ کریت، و دزی کریت، د سهر دفنا نه‌بوو ذه‌ری را!

* و وه‌کی نه‌م دبیین پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- شه‌رته‌ک بو باوه‌ری ئینانا ب قی په‌یقی دانا نه‌و ژئ نه‌قیه‌ مرنا خودانی ل سهر بت، و دبت کهسه‌ک هه‌بت بیژت: ما ده‌م مسه‌له‌ ب قی ره‌نگیه‌ پا هه‌ما نه‌م هه‌می دبیزین: (لا إله إلا الله) مه‌عنا نه‌م هه‌می به‌حه‌شتینه، چهن‌د گونیه‌ مه‌ه‌بن ژئ! و نه‌و ب خو

مسئله نه ب ځي بمساطره ټيټه يا نهو هزر ډکته، هتا مروځ مفايي ژ ځي پهيځي بکته، حفت تشت هه نه دځيت نهو يي لي هشييار بت:

۱- (لا إله إلا الله) يهعني: ژ بلي خودي کسهک نينه همځي عياده تي بت، عيادهت ب رامانا وي يا بهرفره ه ځه، و نهو کسي ځي پهيځي ب ده ځي بيژت و ب کريار عياده تي بو (نيلاهکي) دي يي (موزه ييهف) پيشکيش بکته، گوتنا ځي پهيځي چو فايده ي ناگهيښتي.

۲- نهف پهيځه (عبوديه تي) هميبي بو خودي ده سنيشان ډکته، و نهو کسي د ځي راستيبي دا بکفته شکي، يان شريکهکي بو خودي د ځي چهندي دا بدانت، گوتنا ځي پهيځي فايده ي ناگهيښته وي.

۳- گوتنا ځي پهيځي دځيت يا ژ دل بت، و ئيخلاص تيدا بت، نهکو بهس گوتنهکا سمردهف بت.

۴- ژ بلي ئيخلاصي دځيت راستگويي ژي تيدا هبت، و راستگويي نهو نهو کاري ب وان مهعنايان بکته يي ژ ځي پهيځي دځينه وهگرتن، نهکو کريارا وي دځي گوتنا وي بت، ب ده ځي بيژت: (لا إله إلا الله) و ب کريار باوهريبي ب سه د ئيلاهين دي يي ژ قهستا بينت.

۵، ۶- دځيت ځيانا ځي پهيځي و يا (مه دلولي) وي ژي ل نک هبت، و ځيان هندي دخوازت مروځ وي قه بويل بکته، و کاري يي بکته.

۷- و کاني چاوا ځي پهيځي (ثقارا) ته وحيد دي بو خودي تيدا هه يه، وهسا بهلکي بهري هنگي ژي، (سهلبا) خودينيبي ژ هر ئيکي دي ژ بلي وي تيدا هه يه، يهعني: نهف پهيځه هندي دخوازت مروځ کوفري ب وان همي (نيلاهين موزه ييهف) بکته يي خه لک باوهريبي يي دځينن.

* و هژماره‌کا مەسەلەن غەیبی یێن کول ئاخەرتی دێ چێ بن، ژ ڤی
 سەرھاتییی دێنە وەرگرتن، وەکی: ناخفتنا خودی د گەل عەبدان، کێشانا خێر و
 شەران، و ھەبوونا تەرازییی بو ڤی چەندی، و کو خودی زولمی ل کەسی ناکەت.
 * ھەر وەسا رەحما خودی یا بەرفرەھ ژ ڤی ھەدیسی بو مە ئاشکەرا دبت، و
 کو دڤیت مروڤ ژ بەر کرنا گونەھان -ئەگەر خو گەلەک ژێ بن- بێ ھیقی نەبت،
 بەلێ ب شەرەکی ھند خو پشتراست نەکەت ڤیجا د کرنا باشیان دا سست ببت،
 و ترسا خودی نەمینتە د دلی دا، چونکی شەرت نینە ھەر کەسەکی ئەڤ کارتە
 ھەبت فایدە ی ژێ بکەت.

رهیبی دهیکا من و نقیژا من، و وی نقیژا خو تمام کر، دهیکا وی چوو، و پژا دی دهیکا وی هاتهفه، وی نقیژا دکر، وی گازی کری، وی گوت: یا رهیبی دهیکا من و نقیژا من، و وی نقیژا خو تمام کر، ئینا دهیکا وی نفرینهک کر و گوت: یا رهیبی تو وی نهمرینه هتا ئو بهری خو بدهته پرویی ژنکین پویج!

جارهکی ئسرائیلییان بهحسی جورهیجی و عیبادهتی وی کر، و ژنهکا خراب ههبوو، خهلکی مهتل ب جوانییا وی دنیان، وی گوت: نهگمر ههوه بهیت نهز دی وی بۆ ههوه د سهردا بهم، و ئو هاته نک وی دا وی د سهردا بهت، وی پویته پی نهکر، ئینا هاته نک شقانهکی دچوو نک پهرستگهها جورهیجی و خو ب دهست شه بهردا، و ئو ژ بی حمله کهفت، و گاڤا وی بجویک بووی، وی گوت: نهفه بی جورهیجیه، ئینا خهلک هاتن ئو ژ پهرستگهها وی ئینادهر و پهرستگهها وی ههرفاند، و دانانی، وی گوت: ههوه خیره؟ وان گوتی: ته زنا د گهل قی ژنکا پویج یا کری، و نهف کوره بی تهیه، وی گوت: کانی بجویک؟ وان ئو ئینا، وی گوت: کانی من بهیلن هتا نهز نقیژی بکهه، وی نقیژا کر، گاڤا وی نقیژا خو خلاس کری، هاته نک بجویکی و دهستی خۆل زکی وی دا و گوتی: کوچوچ! کی بابی تهیه؟ وی گوت: فلان کسهی شقان، گوت: هنگی ئو ب نک جورهیجی شه هاتن، ماچی کر و خو تی هوسین، و گوتی: پهرستگههکی ژ زیری دی بۆ ته چیکهین، وی گوت: نه.. وهکی بهری وی ژ ناخی بۆ من دورست بکهن.. وان وه کر. ژ قی همدیسی بۆ مه ناشکرا دبت کو:

* دههمهناقزی ژ باوهرییه، و چهند باوهریا خودانی پتر بت، ئو ژ لایینی دههمهناقزییه شه دی بی ب هیزتر بت. و ئو کسهی ژ راست و دورستی باوهری ئینا بت خودی بهرهقانییی دی ژ کت دهمی نهخوشیهک ب سهر دا دئیت، و دهکی د نایهتهکی دا هاتی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ (الحج: ۳۸).

* دبت نفرینا دهیبابان د دهر حهقا عیالی دا ب جه بیت، قیجا بلا ئو د هشیار بن، عیجزی و کهرب قهههونا بهروهخت بلا ئیکا هند ژ وان چی نهکته

ئەو نەزىرەنەكا ۋەسا ل عەيالى خۇ بىكەن، پىشتى ھىنگى عەمىرى خۇ ھەمىيى بىكەنە پەشيمانىيى.

* كەرىقەبەونى چو خىر تىدا نىنە، ۋ ھىندى ژ مەروقى بىت دقەت ئەعصابىن خۇ بىگرت، دەيكا جورەيجى ل دەمەكى عەصەبىياتىيى ئەف نەزىرە ل كوپى خۇ كر، بىيى ھىند خۇ بىگرت ھەتا بزانن كانى بۆچى ئەو بەرسقا ۋى نادەت، ۋ ژ ئەنجامى كەرىقەبەونى ۋى ئەف نەزىرە كر ۋ پىشتى ھىنگى ل گۇتتا خۇ پەشيمان بوو.

* ئەگەر مەروژ د نەقىزى دا بوو، ۋ ئەو نەقىز سوننەت بت، ۋ دەيكا مەروقى يان بابى مەروقى گازى مەروقى بىكەت، دقەت مەروژ نەقىز خۇ بەطال كەت ۋ جەۋابا ۋان بەدەت، ئەگەر ھات ۋى زانى چى گاڭا ۋى بەرسقا ۋان ئەدا ئەو دى ژ ۋى عىجىز بن، چونكى گوھدارىيا دەيبابان ۋاجبە، ۋ چى نابت مەروژ ۋاجبەكى بەپىلت دا سوننەتەكى بىكەت.

* ژ ڧى سەرھاتىيى ژى ئاشكەرا دىت كو كەرامەتەن ۋەلىيان ھەنە، خودى ۋەسا ھەزەر ئەف زارۆكى د پىچكى دا باخقت، دا دەھمەن پاڧرىيا ڧى مەروقى عابد بۆ خەلكى ئاشكەرا كەت.

* پىتقىيە ل سەر مەروقى دەمى گۇتەكى گۇھ لى دىت، ئىكسەر باۋەر نەكەت، ب تايەتە ئەگەر (تەشۋىھا سوممەتا) مەروقەكى چاك ۋ خودىناس د ۋى گۇتەن دا ھەبەت، چونكى گەلەك كەسەن ھەسۋىد ۋ دىلەش ھەنە ھەز دىكەن سوممەتا مەروقتىن چاك ل نك خەلكى كرىت بىكەن.

* ژ ڧى سەرھاتىيى دىتە ۋەرگرتن كو يا باش ئەو ھەر جاھكا نەخۇشەيەك گەھشە مەروقى، ۋ بىبەختى لى ھاتەكرن ئەو ژ دلەكى صافى دەست بەدەتە كرنا نەقىزى، ۋ ھەۋارىن خۇ بگەھىنەتە خودى كو ئەو د ھەۋارا ۋى بىت ۋ ۋى ژ ۋى تەنگاڧىيى خەلاس بىكەت.. ھىنگى خودى دى د ھەۋارا ۋى ئىت، ئەگەر خۇ ب رىكا ب جەپىنانا كەرامەتەكى ژى بت.

نەو خۆمەزنکەری خفس لى ھاتىيە کرن

سەرھاتىيا قى جارى ژى ئىك ژ وان سەرھاتىيانە يىن د ناڧ ئومەتەكا
بۆرى دا پويىداين، سەرھاتىيا مەرقەكە خۆمەزنکەرى يى كۆب دىنلەندى ڧە
دەركەفتىيە ناڧ خەلكى، ئىنا خودى خفس لى كرى و ئەو د ەردى دا بىريە
خوارى.

بوخارى ژ عبدللاھى كورى عومەرى ڧەدگويەرت، دىيەرت: پىغەمبەرى -سلاڧ
لى بن- كۆت: ﴿ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَخْرُ إِزَارُهُ مِنَ الْخَيْلَاءِ خُسِفَ بِهِ، فَهُوَ يَتَجَلَجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى
يَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴾ جاركە زەلامەكى ب خۆمەزنکەرن ڧە كراسى خۆ ل ەردى پادخساند،
ڧىجا ھەتا رۆژا قىامەتە ئەو يى د ەردى دا دچتە خوارى.

د رىوايەتەكا دى دا ھاتىيە: ﴿ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي قَدْ أَغْبَجَتْهُ جُمُتُهُ وَبُرْدَاهُ، إِذْ خُسِفَ
بِهِ الْأَرْضُ، فَهُوَ يَتَجَلَجَلُ فِي الْأَرْضِ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ ﴾. يەنى: جاركە زەلامەك
ب رتقە دچو كەيڧا وى گەلەك ب جلكە وى ھات، ئىنا خفس لى ھاتەكەرن، و
ھەتا قىامەت رادبە ئەو دى د ەردى دا چتە خوارى.

مەرقە ئەوئ خودى ئافراندى لاواز، يى كۆ ژ تىشەكە بى خىر و بى بەھا
ھاتىيە چىكەرن، گەلەك جارەن راستىيا خۆ ژ بىر دكەت، و زىدە د خۆ دكەت، و
ھەر دكەت ئەو ژ چىايان بلندترە و ژ پىلايى ئاسىترە، و نزانەت كۆ ئەو چو نىنە، و
مىشەكا لاواز دىشەت وى بىزار بكەت، و ئىشەكا بچرىك وى دىتخت.. ئەڧ
زەلامە ئىك ژ وان كەسان بوو يىن نەمەتە بەطەران كرىن، و خوشىيان د سەر دا
برىن، ئىكە وەكى قاروونى بوو، و دىب ئەو ب خۆبەت، گەلەكە ب خۆ موعجب
بوو، ب لاوينىيا خۆ.. و ب مال و ھالى خۆ، دەمە دەركەفتە ناڧ خەلكى،

ب پړهنگه کي وهسا ب ړتفه دچوو کو بهري خه لکی بده ته خو، ووان تي بگمهينت کو نمو ژ وان چيتره، وی خو بلند ذکر ئينا خودي نمو نرمکر و د عهردي دا بره خوارئ.. و ژ وان دهرستين ژ ټي سهرهاتيبي دئينه وه رگرتن:

* خومه زنکرن، و دفنبلندی نمو وه ل خوداني خو دکهت کو نمو چو هزري بو کسه کي نه کهت، و پي ل حهقي خه لکی بدانت، تاوانه کا مهزنه ل دنيابي و ناخه تي خوداني خو دبه ته هيلاکي، موسلم ژ پيغه مبهري -سلاټ لي بن- ټه دگو هيزت، دبئرت: ﴿ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ ﴾ نمو کسي هندي ذهريه کي خومه زنکرن د دلي دا هبت، نمو ناچته به حشستې. و مهزني بس ههزي خودييه، و نمو خومه زن دکهت، نمو لي دگهرييت نيک ژ سالوخته تين تايه تين خودي ژي بستين، لهو خودي وي ره زيل دکهت و دهافيتته د ناگري دا.

* حمديس ئيشاره تي دده ته پړهنگه کي ژ پړهنگي خومه زنکرن ټي زه لامي و دبئرت: وي کراسي خو (ئيزار، کو نمو پارچه يا جلکيه يا ژ ناټکي و پيدا دئيته خوارئ) شوپ کړيو، و ب عهردي دا دخشاند، بو خومه زنکرن، و ټفه کاره کي حرامه بو زه لامي، و پيغه مبهري -سلاټ لي بن- د حمديسه کا خو دا يا ئيمامي بوخاري ژي ريوايهت دکهت، دبئرت: ﴿ مَا أَشْفَلَ مِنَ الْكُفَّيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فَفِي النَّارِ ﴾ هندي د بن گوژه کان دايه ژ ئيزاري د ناگري دايه. زانايي مهزن ئيمامي نموه وي مسه لا شوپکړنا جلکي د گوته کا خو دا کورت دکهت، و دبئرت: ((درپکړنا جلکي حه تا بگمهته د بن گوژه کي دا، نه گهر بو خومه زنکرن بت چي نابت (به عني: حرامه)، و نه گهر نه بو خومه زکرن بت مه کرووه، و ده مي حمديس شوپکړنا جلکي ب خومه زنکرن ټه گرته ده، ټفه نيشانا هندييه کو حراميا ټي چهندي ژ بهر خومه زکرن ييه، و شافعي ټي جوداهيبي ده نيشان دکهت، و زانا هه مي ل سهر هندي کومبوونه کو شوپکړنا جلکي بو ژنکي دورسته)). و دقيت نه ئيته هزکرن کو ټه گونه هه يا بچويکه، چونکي گهف ب چوونا جهنه مي يا هاتييه کرن.

* نه ژ څومه زنګرنییه مروژ حمز بکته جلګی مروژنی یی جوان و پاڅر بت،
 نه ژ چهنده د حمډیسه کا دورست دا هاتییه، و ده می خودی نعمه تی د ګمل
 عېده کی څو دکته، وه کی دهوله مندییه، نهو حمز دکته نیشانی څی نعمه تی
 ل سهر وی ببینت.

* هندهک ګونه هیټن هین هر زوی خودی عقوبه یا وان دده ته خودانی،
 وه کی ب سهری څی زه لامي هاتی، و هنده کین دی خودی عقوبه یا وان بو ناخړه تی
 پاش دتیخت.

* نه ژ حمډیسه هنډی دګه هینت کو نیک ژ وان عقوبه یټن دژوار یټن خودی
 کافرین نوممه تیټن بهری پی دبرنه هیلاکی خفس (یان: خفس) بوو، و خفس نهو
 مروژهک د عمر دی دا بچته خوار، و نه فا هه نوکه ژی هندهک جاران چی دبت،
 ده می بیقه لهز چی دبن و عمر دهریټن و هندهک ب خانی څه د عمر دی دا دچنه
 خوار، به لی تشتی نه ژ زه لامه ژ یټن دی جوداګری نهو بوو نهو هتا رږژا
 قیامه تی دی د عمر دی را چته خوار. و ژ لایه کی دی څه نه ژ حمډیسه هنډی
 دګه هینت کو مری ل بن عمر دی و هیتشتا قیامهت رانه بوی ژی دتیته عزابدان.

نەو ژنکا به ژنا خو دريژکړی

د ښي سهرهاتيبي دا پيغه مېر - سلاډ لي بن - يو مه به حسې دهسپيکا به لاڅبونو فسادې د ناډ نسرانييليان دا دکهت، نو فسادا بويو ته گهرا هندي کو خودي ل وان ب غه زه ب بيت، و وي قهنجي و سهراتيبي ژ وان بستينت يا کو بهري هنگي دايي، و ناشکرا دکهت کو دهسپيکا فتنې ژ ژنکان دهست پي کړيو، نوکه دا بهري خو بدهيني کاني (مظاهرين) ښي فسادا وان يا دهسپيکي د چ دابوينه.

جاري ژي نيك ژ وان سهرهاتيپانه يتي د ناډ نوممه تهکا بزي دا رويداين، سهرهاتيپا مروقه کي خومهنکهر يي کو ب دفنلندي څه ده رکه فتيه ناډ خه لکي، نينا خودي خفس لي کړي و نو د عمردي دا برييه خوري.

نيمامي موسلم ژ نېوو سه عيدي خودي څه دگو هيزت، دبيريژت: پيغه مېري - سلاډ لي بن - گوټ: ﴿كَانَتْ امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَصِيرَةً، تَمْشِي مَعَ امْرَأَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ، فَاتَّخَذَتْ رَجُلَيْنِ مِنْ خَشَبٍ، وَخَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ، مُغْلَقٌ مُطْبَقٌ، ثُمَّ حَشَنَتْهُ مِسْكَاً، وَهُوَ أَطْيَبُ الطِّيبِ، فَمَرَّتْ بَيْنَ الْمَرَأَتَيْنِ فَلَمْ يَعْرِفُوهَا، فَقَالَتْ بِيَدِهَا هَكَذَا﴾ وَنَقَضَ شُعْبَةُ يَدَهُ. يه عني: ژنهکا نسرانيلي هېوو يا کورت بوو، د گهل دو ژنکين دريژ دچوو، نينا وي دو پيلائين داري يو چو چيکرن، و گوستيرکهکا زيري، يا ب قه پاخ، و تزي مسک دکر، و نو خوشترين بيپنه، و نو د ناڅېرا همدو ژنکان دا چوو، وان نو نه نياسی، و دهستي خو ژي دزقړاند... دا بيپن ژ گوستيرکا وي بچت.

د ربوايه تهکا دي دا ل نک بن حبانې هاتيپه: ﴿أَنَّ امْرَأَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ قَصِيرَةً، فَاتَّخَذَتْ لَهَا نَعْلَيْنِ مِنْ خَشَبٍ، فَكَانَتْ تَمْشِي بَيْنَ امْرَأَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ تَطَاوُلُ

بِهِمَا، وَاتَّخَذَتْ خَائِمًا مِنْ ذَهَبٍ، وَحَشَتْ تَحْتَ فَصِّهِ أَطْيَبَ الطِّيبِ الْمِسْكَ، فَكَانَتْ إِذَا مَرَّتْ
بِالْمَجْلِسِ حَرَّكَتُهُ فَيَفُوحُ رِيحُهُ ﴿١٠﴾ يه‌عنی: ژنه‌کا ئسرائیلی هه‌بوو یا کورت بوو، دو
نه‌عال ژ داری بۆ خۆ چټکرن، و ئهو د ناڅه‌را دو ژنکټین درټژ دا دچوو خۆ درټژ
دکر، و وئ گوستیرکه‌کا زټرئ دکره تبلا خۆ، بن قازا وئ تژی مسک دکر، گاڤا
د بهر دیوانه‌کئ را دچوو ئهو باددا؛ دا بټهن ژئ بچت.

د ربوایه‌ته‌کا دی ل نک ئبن خوزه‌یمه‌ی هاتییه کو جاره‌کئ پټغه‌مبه‌ری -سلاڤ
لئ بن- خوتیه‌کا درټژ بۆ صه‌حابیان خواند، تټدا به‌حسئ دنیا‌یی و ناخه‌رتئ کر، و
ناشکه‌را کر کو ئیکه‌مین تشت بوویه نه‌گه‌را تټچوونا ئسرائیلییان ئهو بوو ژنکا
مروژئ فه‌قیر باری زه‌لامئ خۆ وه‌سا گران دکر وه‌کی ژنکا مروژئ زه‌نگین، کانی
وی چ جلک و چه‌ک بۆ ژنکا خۆ چټکریا، ژنکا فه‌قیری ژئ ئهو ژ زه‌لامئ خۆ
دخواست.. پاشی سه‌ره‌اتییا قئ ژنکئ بۆ وان شه‌گټرا.

ل ده‌سپټکئ دئ بټرټن: ده‌ورئ ژنکئ د ئاڤاکرن و خرابکرنا همر جڤاکه‌کا
هه‌بت دا ده‌وره‌کئ سه‌ره‌کییه، نه‌گه‌ر ژن بده‌ته دلئ خۆ دشټت ب په‌نگه‌کئ گه‌له‌کئ
ب سانا‌هی جڤاکئ هه‌میئ خراب بکه‌ت، و ب سمر سه‌رئ زه‌لامئ دا بینته
خواری، ئسرائیلی ئهو ملله‌ت بوو یئ خودئ قه‌در و به‌ایه‌کئ مه‌زن دا‌یئ، و ئهو
کرینه مه‌زن و رټه‌رټن خه‌لکئ زه‌مانئ وان، پټغه‌مبه‌ر هه‌می د ناڤ وان دا بوون،
و ل ده‌مه‌کی خودئ ئهو ب جټگری ل عه‌ردی دانان، به‌لئ پشتی ئهو که‌فتینه
د باژټران دا، و ده‌رگه‌هټن نه‌مه‌تئ ل سمر وان شه‌بووین، وان غاردا‌ن د کۆمکرنا
خۆشییټن دنیا‌یی دا کر، و هټدی هټدی ژ وئ رټکئ ده‌رکه‌فتن یا پټغه‌مبه‌رټن وان
نیشا وان دا‌ی، و هزر کر چټترینییا وان ژ به‌ر نفشئ وانه کو ئهو ژ دوونده‌ها
ئسرائیلییان، نه‌ کو ژ به‌ر پټگرییا وانه ب رټکا پټغه‌مبه‌ران، ئینا خودئ دوژمنئ
وان ل سمر وان زال کر، و په‌زیلی و شه‌رمزاری ئینا رټکا وان، و ئهو ل عه‌ردی
پارچه‌ پارچه‌کرن.

ژ څي همدیستی و گهله کین دی، همر ولسا ژ تموراتا وان یا حهتا ئهقرؤ ژی
 ئهو دخوین، دئیتته زانین کو دهسپیکا فتنه و تیچوونا سرائیلیان ژ هندئ دهست
 پی کر دهمی زهلامین وان ههفسارئ خو ئیخستیه دهستی ژنکان، و هند مهجال
 دایه وان ئهو فسادئ د عهردی دا بکمن، و بی ئهخلاقیی بهلاف بکمن، و
 ناشکهرایه کو ئیکهمین جار وان ژ بی ئهخلاقیی ب خو دهست پی نهکربوو،
 بهلکی ریکهکا دوبر و دریر ژ وان بری حهتا گهشتینه کلؤکانکا خرابی و بی
 ئهخلاقیی، و حهتا د نهجام دا خودئ ئهو برینه هیلاکئ.

بهلکی ل بهر گهلهک کسان تشتهکی غریب بت دهمی ئهم بیژین: ئیکهمین
 فسادا ژنکین ئسرائیلی ژ (مزگهفتان) دهست پی کر، بهلئ ژ مزگهفتان، یان بلا
 بیژین: ژ کنیستان، وهکی ئهو ناڤی ل سهر ددانن.. د دینی جوھیان دا کارهکی
 دورست بوو ژن -د گهل زهلامان- بچته پهرستگههی بو کرنا عیبادهتی خودئ، بهلئ
 پیغههمبرین وان هندهک شهرت بو وان دهسنيشان کربوون، کو ئهو پیگیری پی
 بکمن دهمی دچنه نفیژان. پستی هنگی ب دهمهکی ژنکان سستی د جهننانا څان
 شهرتان دا کر، دهمی دچوون دا عیبادهتی بکمن، وان ولسا خو دخهملاند تو دا
 بیژئ دی چنه داوهتی، جلکین ب بها و زیر و زینه، و بینین خوش و
 خهملاندن، و گاڤا ژنکا فهقیری بهرئ خو ددا ژنکین زهنگین و دهولههمندان شهرم
 ژ خو دکر، و دلئ وئ ب خو دسوت، گاڤا دزڤری مال، دما ب زهلامئ خو څه و
 هنگی رادوهستییا حهتا زهلامئ خو نهچار کربا کو ئهو ژئ وهکی فلان و بیقانی
 جلکین گران و چهکی بو بکرت، هنگی زهلامی چو پی نهدهما ژ بلی ریکین حمرام
 و دزی و حیلەیان حهتا بشیت هند پاران ب دهست خو بیخت کو ئهو تشت بو
 ژنکا وی پی بین یین وئ داخواز کرین..

فتنی ل څیرئ دهست پی کر.. بهرئ زهلامی دکهفته ئیک ژ دو ریکان: یان
 دڤیت سپیدئ حهتا ئیقاری سهرئ وی د شؤلی دا بت حهتا بشیت هند مالی
 حهلال کوم بکهت کو داخوازین خاتوینی ب جه بینت، یان ژئ دڤیت قستا ریکین

خوار و څيچ بکټ دا زوی زهنگين بېټ، همتا ژنکا وی دهمی دچته مزگهفتی بڼو
کرنا عیبادهتی خودی، شهرمی ژ خو نهکټ بهرانبر ژنکیتن زهنگين و
دهوله‌مندان!

ژ لایه‌کسی دی څه دهمی ژن غاردانی د خو جوانکرنی دا دکمن، و بارا پتر
ژ دهمی خو ل بهر قودیکان دبورینن، سی خرابیتن مه‌زن دئینه رټکی، یا ټیکي:
نمو گرانیه‌کا مه‌زن دئیتخته تهرازییا مه‌صره‌فی مالی، یا دوی: نمو دهمی بڼو وی
دمینت کو خهمی ژ مال و عه‌یالی خو بخوت گه‌له‌ک کیم دبت، یا سییی: نمو
هموجهی هندئ دبت گوهر ل خه‌لکی بېټ -ب تاییه‌تی زه‌لامان- دهمی به‌حسی
جوانییا وی دکمن، ناخري چی نابت نه‌ف زه‌حمه‌ته ههمی به‌لاش بچت.. هنگی نمو
ژن دئ خو مه‌جبورور بینت ده‌رکه‌فته کولانی، و جوانییا خو بڼو چاڅین برسی
(عمرض) بکټ، و ب جلک و سر و بهری خو بیژته هه‌قالین خو: نمو ژ هموه
کیمتر نینم! و هنگی پسیارا وی فسادئ نه‌که یا ژن و میتړن وی جفاکي
دکه‌فتی!!

د فتي سهره‌تییی ژی دا هژماره‌کا درس و مفایان هه‌نه:

* زه‌لام نه‌گمر ب ده‌وری خو یی دورست د جفاکي دا پانه‌بت، ژن دئ بته
نه‌گمر هندئ کو خو و زه‌لامی و جفاکي ههمیی بهر ب هیلاکي څه بېټ.

* ټیکه‌مین فتنه‌یا ئسرائیلییان ژ ژنکان ده‌ست پی کریو، دهمی وان بارئ
زه‌لامان گران کری، و پتريا دهمی خو ب خو مه‌لانندن و جوانکرنی څه بڼراندی، و
نارمانجا خو کریه نمو زه‌لامان بیتخنه داڅتین خو.

* ژن -نه‌گمر ترسا خودئ د دلی دا نه‌ما- ههمی رټکیتن (تمزویري) و دره‌وی
دئ ب کار نینت، دا خو ب په‌نگه‌کي جوان نیشا خه‌لکی بده‌ت، نه‌گمر خو نه‌ف
جوانیه هندئ ژئ بخوازت نمو هنده‌ک کارتن حه‌رام ژي بکټ، وه‌کی دانانا
باروکی، و هلکیتشانا مویتن برویان، و په‌نینا ددانان.. و گه‌له‌ک په‌نگین دی یتن
حهرامییا وان د حه‌دیسین دورست دا هاتی.

* ژنئى هېشتا د كهڅن دا گهلهك داهيتان د هونهرئ قهشارتنا عهيبين خو يين جسمى دا كريبه، دا خو ب پهنگهكئ درهوين بينته پيش چاڅ، وهكى قئ ژنئى دهمنى هندهك پيلائين ولسا بو خو چيكرين و كرينه پيبن خو كو پئ بلند ببت، بيتى كهس بزانن كو نهڅ بهژنا نهو نيشا وان ددهت نه بهژنا وئ يا ژ راستايه. و نوكه گهلهك پهنگين دى يين حيلان ههنه ژنك ب كار دئينت دا پرچا خو يان پهنگئ پرچئ، يان پهنگئ چاقان، يان موژيلانك و سهرمل و تبليين (موزهوهر) بو خو چئ بكهت، و نهڅ ههمنى ژ وئ (تدرفئ)يه يا نهيا مه ژئ هاتييهكرن.

* نهڅ سهرداچونا ژنكئ نسرانييليان بوو نهگهرا هندئ خودئ گهلهك عقوبهيان بدهته وان ب تاييهتى و جڅاك و مللهتى وان ب گشتى، ل سهرى پيغهمبهريين وان دهمنى نهڅ چهنده ژ وان ديتى ل سهر وان حهرامكر نهو بچنه مزگهفتان، و دهمنى فسادا وان ل سويك و بازار و كولانان بهلاقبوى، و زهلام ل شونا وان ل حمدهكى راوهستينن بوونه شريكين وان د بهلاقرنا فسادئ دا، خودئ نهيارين ل وان ل سهر وان زالكرن، و بهلايبن مهزن ئينانه سهرى، و مهسله گهشته وى حمدهدى صهنه مپهريسان وهلاتئ وان داگيركر، و دهولها وان ههرفاندن، و ژن و ميړين وان كوشتن و ئيخسيركرن، و مزگهفتا وان يا پيرؤز (ل قودسئ) ب عهردى قه راست كر، و يا ژ ههمني مهزتر نهو بوو خودئ (نهفضهليهت) و چيترينى ژ وان ستاندن، و پيغهمبهراتى نههتلا د ناڅ وان دا.

* نوممهتا مه يا ئيسلامى ژئ -مخابن- ل سهر رتبازا نسرانييليان چوو د قئ مهسلئ دا، لهو رؤژهك ب سهر دا هات نهو ل پاشييا كاروانئ مروقينيئى راوهستا پشتى كو دههكى درتر نهوئ سهركيشيا وى كاروانى كرى.

نه و گونه هکاری چوویه بههشتی

نیمام محمد و نبیو داوود ژ نبیو هویره ی شه دگو هیزن، دبیرت: پیغه مبری -سلاف لی بن- گوت: ﴿كَانَ رَجُلَانِ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ مُتَوَاحِشَيْنِ، فَكَانَ أَحَدُهُمَا يُذْنِبُ وَالْآخَرُ مُجْتَهِدٌ فِي الْعِبَادَةِ، فَكَانَ لَا يَزَالُ الْمُجْتَهِدُ يَرَى الْآخَرَ عَلَى الذَّنْبِ فَيَقُولُ: أَقْصِرْ. فَوَجَدَهُ يَوْمًا عَلَى ذَنْبٍ فَقَالَ لَهُ: أَقْصِرْ. فَقَالَ: خَلَنِي وَرَبِّي، أَبَعِثْتَ عَلَيَّ رَقِيبًا؟ فَقَالَ: وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ، أَوْ لَا يُدْخِلُكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ. فَقَبَضَ أَرْوَاحَهُمَا، فَاجْتَمَعَا عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَقَالَ لِهَذَا الْمُجْتَهِدِ: أَكُنْتَ بِي عَالِمًا؟ أَوْ كُنْتَ عَلَيَّ مَا فِي يَدَي قَادِرًا؟ وَقَالَ لِلْمُذْنِبِ: اذْهَبْ فَأَدْخُلِ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي. وَقَالَ لِلْآخَرِ: اذْهَبُوا بِهِ إِلَى النَّارِ﴾.

یهعنی: دو زهلام د ناٹ اسرائیلیان دا همبوون، ههقالین نیک بوون، نیکی گونهدکر و یی دی گهلهک عبادت دکر، و نموی عبادت دکر یی دی ل سمر گونهنی ددیت، دگوتی: بس بکه، جارهکی وی نمو دیت گونهدکر، ئینا گوتی: بس بکه، وی گوت: من و خودایی من بهتله پیکقه، ما تو زیرهقانی ل سمر من! ئینا وی گوتی: نه زب خودی کهمه خودی گونهما ته ناغهفریت، یان خودی ته نابهته بههشتی، رحین همدویان هاتنه ستاندن، و نمو ل نک خودی کومبوون، ئینا خودی گوته نهقی عبادتکمر: نهقی تو ب من یی زانابوی، یان تو ل سمر تشتی د دهست من دا یی خودان شیان بووی؟ و گوته یی گونهدکار: هیره بههشتی ب رهحما من، و گوته یی دی: قی بیهنه ناگری.

د قی سهراتییی دا پیغه مبر -سلاف لی بن- بو مه بهحسی زهلامهکی دکهت ب گوتنهکی کاری خو یی باش ههمی پویج کر، و نیکا هند کر ناخرهت ژ دهست بچت، دهمی ژ نک خو وبی زانین د دهر حهقا خودی دا ناخفتی، و سویند خواری کو خودی گونهما ههقالی وی ژئی نابهت، و وی نابهته بههشتی،

قَیجا وی ب قی گوتنی خودایی خو ژ خو عیجز کر. د قی سهراتییی دا چند
مفا هه نه، ژ وان:

* مه زترین گونه هه وه مروژ بی زانین و ژ نک خو ب نا قی خودی باخت،
د نایه ته کی دا خودایی مه زن به حس پیغه مبه ری -سلا لئ بن- دکه ت، ود بیژت:
﴿ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٥٠﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٥١﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٥٢﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَنْجَرِينَ ﴿٥٣﴾ ﴾ (الحاقة: ٤٤-٤٧) یه عنی: نه گمر
موجه ممدی تشته کی مه نه گوتی ژ کیسی مه گوتبا، ثم دا وی ب هیژ کرین و
تولی ژئ قه کهین، پاشی ثم دا ره ها دلی وی قه تینین، قیجا کس ژ هوه نه دشی
عزبا مه ژ وی بده ته پاش. لهو تشته کی گه له کی مه زنه مروژ ب نا قی خودی
باخت، د قیت یی ل خو هشیار بت، و تشته کی ژ نک خو نه بیژت.

* همر وه سا نهف سهراتییه دووماهییا خرابا کهر ب قه بوونی ژئ بو مه
ناشکرا دکه ت، هه می ده مان د قیت مروژ بشیته (ئه عصابین) خو، نه گمر نه
کهر قه بوون هنده ک کار و گوتین خراب دئ ب وی ده ته کرن کو تیچوونا وی
د دویف دا هه بت، وه کی قی زه لامی نه وی ژ کهریان دا سویند بو هه قالی خو
خواری کو خودی وی نابه ته به حشستی و گونه ها وی بو ژئ نابه ت.

* نهف حه دیسه ناشکرا دکه ت کو دبت خودی گونه ها مروقه کی بو وی ژئ
بیه ت بیی نهو ژئ تویه بکه ت ژئ، شرک تی نه بت چونکی خودی ب خو گوتییه
کو نهو شرکی ژئ نابه ت، ژ بلی شرکی همر گونه هه کا هه بت، نه گمر خو یا مه زن
ژئ بت، نه حتمالا هه ی خودی بو مروقی ژئ بیه ت، نه گمر نهو حه ز بکه ت، خو
نه گمر نهو ژئ تویه نه که ت ژئ، و نه قه یه عه قیدا (أهل السنة) د قی مسه لی دا،
لهو چی نابت بو که سی سویند بخوت، یان خو پشتراست که ت کو خودی فلان
گونه هه ی بو فلان که سی ژئ نابه ت چونکی نهو یی مری و ژئ توه نه کریه .. هن دی
وی مروقی باوه ری ب خودی هه بت و نهو گونه هه بو خو حه لال نه کریت، یه عنی:
نعتراف کر بت کو نهو کاری وی کری گونه هه.

* و دبت ژ ځي سهرهاتيبي و بهرسقا مروځي گونمهکار بيته زانين کو نهوی مروځي عياده تکمر ب پهنگه کي زغر و کریت نهو يي ژ کرنا گونمه ځي دايه پاش، لهو وی گونمهکاری گوهداريا وی نهکريه، و ئيصرار ل سمر گونمه ځي کړی، څيټجا دڅيت نه م ب ئسلووبه کي نهرم و جوان بهري خه لکی بدهينه باشيبي، و وان ژ خرابيبي بدهينه پاش، دا نهو ئاخفتنا مه قه بويل بکن، و پتر مجد نه بن ل سمر کرنا گونمه ځي.

* نهڅ سهرهاتيبي مه زنييا رهحما خودي بو مه ئاشکمر دکهت، و کو چو گونمه ل بهر وی ئاسي نابن.. هر وهسا هو هندي دگه هيت کو چي نابت بو مه نه م خو بکهينه د ناڅهرا خودي و عه بدین وی دا، و خو بکهينه (وه کيلين) خودي ل عهدي به حست و جهنه مي ل دويځ دلي خو ل سمر خه لکی ليکفه بکهين.

* هر وهسا نهڅ حديسه مه ژ هندي دترسينت کو نه م نه زماني خو بهردهين، و هه چيا بيته بهر ده ځي مه بيژين، چونکی هندهک ئاخفتن هه نه دبه نه گهرا تيچوونا خوداني، ژ بهر هندي ئمبوو هوره يره ي پستي نهڅ سهرهاتيبي بو مه څه گيږاي گوت: (نه ز ب وی که مه يي نه فسا من د دهستي دا، ځي زه لامی ئاخفتنهک گوت، دنيا و ئاخره تا خو بره هيلاکي).

* ژ ځي سهرهاتيبي ئاشکمر دبت کو کار ب دووماهيبي، ځي مروځي عياده تکمر د ژيانا خو گه لهک عيادهت دکر، به لي چونکی ل دووماهيبي وی عه قیده يه کا خو د دهر حقا خودي دا خراب کر، ده مي هزره کا وهسا ژ خودي کړی يا نه نه ژ همزي، خودي نهو بره جهنه مي. و ژ لايه کي دی څه حديس هندي دگه هيت کو (کاري خراب و گونمه د گمل عه قیده يه کا درست) چيتره ژ (کاري باش و عياده تي د گمل عه قیده يه کا خراب و فاسد) چونکی عه قیده يه خراب -د ځي سهرهاتيبي دا- بو نه گهرا چوونا زه لامه کي بو جهنه مي هر چنده کاري وی يي باش ژي بوو، وعه قيدا درست زه لامی دی بره به حست هر چنده گونمه ځي وی گه لهک ژي بوون.

دووماهیا وان یین رۆژیسی نه گرن

حاکم ژ ئه بوو ئومامه ی شه دگوهیزت، دبیتژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆت: ﴿بينا أنا نائم إذ أتاني رجلان فأخذا بضَبْعَيَّ، فأتيا بي جبلاً وعراً فقالا لي: اصعد. فقلت: إني لا أطيعه، فقالا: إنا سنسهله لك. فصعدت حتى إذا كنت في سواء الجبل إذا أنا بأصوات شديدة فقلت: ما هذه الأصوات؟ قالوا: هذا عَوَاءُ أهل النار. ثم انطلق بي فإذا أنا بقوم معلقين بعراقيهم، مشقة أشداقهم تسيل أشداقهم دماً، قال: قلت: من هؤلاء؟ قال: هؤلاء الذين يفطرون قبل تحِلَّةِ صومهم ﴿دهمه کی ئەزێ نەستی بووم، دو زهلام هاتن هەردو زەندکێن من گرتن، و ئەز ئینامه چیا به کێ ناسی، و گۆتنه من: سهریکه فه، من گۆت: ئەز نەشتیم، وان گۆت: ئەم دێ ل بهر ته ب ساناھی ئیخین، ئنا ئەز ب سهرکهفتم، ههتا ده می ئەز گههشتیمه نیقا چیا یی، من گوه ل هندهک دهنگین دژوار بوو، من گۆت: ئەفه چ دهنگن؟ وان گۆت: ئەو رهوینا جههنه میانه، پاشی ئەز هاتمه برن من هندهک مروقتین هلاویستی دیتن، ده ف و لیقین وان د شهقشهق بوون، خوین ژێ دباری، من گۆت: ئەفه کینه؟ گۆت: ئەو ئەون یین رۆژیین خو دۆخۆن بهری خوارن بۆ وان دورست بت.

ئەف هەدیسه بۆ مه بهحسێ سهرهاتییهکی دکەت د ژيانا بهرزهخی دا چی دبت، و ژيانا بهرزهخی ئەوه یا پشتی مرنێ دهست پی دکەت ههتا قیامهت رادبت، و دبت ئەو ل قیامهتێ د جههنه می دا چی ببت، ئەف سهرهاتییه یا گرتدایه ب مهصیری وان کهسان شه یین رۆژیین فهرز -بی عوزر- نهگرن، کانی چاوا خودی وان عهزاب ددهت، و رهنگه کێ عهزابا وان ئەوه ئەو سهرنشیف دئینه هلاویستن و خوین ژ دهقین وان دئینه خوارێ، و کس نابت د ههورا وان بیت، و قی هەدیسی ژێ چهند دهرس و مفا تیدا هههه:

* حمدیس ناشکرا دکهت کو خوارنا پوژیا ره‌مه‌زانی یا فهرز بی عوزر نیتک ژ گونمه‌بین مه‌زنه، بین عقوبه‌یه‌کا دژوار د دویف دا دئیت، و ئەو کەسی ژ قەستا پوژیه‌کا فهرز بخۆت، گونمها وی هند یا مه‌زنه ئەگەر ئەو سالی هه‌مییی یی ب پوژی بت، پیش وی پوژی قه، گونمها وی رانابت، بوخاری ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- قه‌دگوهرت، دبیرت: ﴿مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ عَذْرِ وَلَا مَرَضٍ، لَمْ يَقْضِهِ صَوْمُ الدَّهْرِ، وَإِنْ صَامَهُ﴾ هه‌چییی پوژیه‌کا ره‌مه‌زانی بی عوزر و نساخی بخۆت، ئەگەر سالی هه‌مییی ئەو یی ب پوژی بت ژ، ئەو ژ سهر رانابت.

* ئەف چەندا هه‌ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- د خه‌ونی دا دیتیه، به‌لی خه‌ونین پیغه‌مبه‌ران وه‌حینه، و ههر تشته‌کی ئەو بینن حه‌قییه، نه‌ وه‌کی خه‌ونین مه‌ کو دبت ددورست بن، و دبت دخه‌لت بن.

* دبت ئەف عه‌زابه یا کو ب سهر نه‌پوژیگران دئیت، هیشتا د ژینا به‌رزه‌خی بت، یه‌عنی: د قه‌بری دا و به‌ری ئەو بینه‌برن بۆ جهه‌نمه‌می، و دبت ئەو د جهه‌نمه‌می دا بت، و د ههر دو حاله‌تان دا ژئ دئیته زانین کو هیلانا قی فهرزی کو پوژیه‌یه، ئەگەر خودی ره‌حم ب خودانی نه‌به‌ت، دبه‌ته ئەگه‌را عه‌زابدانا وی.

نه و زهلامن خو کوشتی

بوخاری و موسلم ژ جونده بڼ کورې عبداللهی شه دگوهیزن، دبیرت: پیغهمبری -سلاف لڼ بن- گوت: ﴿كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ، فَجَزَعٌ، فَأَخَذَ سَكِينًا، فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ، فَمَا رَقَا الدَّمُ حَتَّى مَاتَ. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ، حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ﴾ د ناڅ وان دا یتن بری همو هاتین زهلامهک هه بوو برینهک لڼ بوو، وی تمهمول نهکړ، قیجا وی دهست دا کیرهکې و په ها دهستی خو پڼ بری، و خوینا وی هسک نه بوو هتا نهو مری، ئینا خودایې پاک و بلند گوت: عهبدی من بری من را کر د مراندنا نفسا خو دا، من بههشت ل سمر وی ههرامکر.

وهکی ناشکرا نهڅ همدیسه سهرهاتییا زهلامهکی ژ ئوممهتا بوړی بو مه شه دگوهیزت، ب کرنا گونهههکې ژ گونههین مهزن رابو بوو کو خو کوشتنه، و کرتییا کاری وی، و وئ عقوبهیا نهو ژ ههژی بو مه ناشکرا دکهت.. و ئی سهرهاتیین چهند دهرس و مفا تیدا ههنه، ژ وان:

* حرامییا کاری خو کوشتنی (ننتحاری)، و کو نهو ئیک ژ گونههین مهزنه، یین خودانی هتایی رویرهشیا دنیای و عهز ابا ناخهتې دکهت، خودایې مهزن د نایهتهکا قورنانی دا دبیرت: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ (النساء: ۲۹) یهعنی: هوین خو نهکوژن، و پیغهمبر -سلاف لڼ بن- د گوتنهکا خو دا یا موسلم ژئ شه دگوهیزت، دبیرت: ﴿مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ عُدَّ بِهٍ فِي النَّارِ﴾ یهعنی: ههچیې خو ب تشتهکی بکوژت، نهو دئ د جهنهمی دا پڼ ئیته عهزابدان. و ژ بر مهزنییا

گونه‌ها ځی کاری یا هاتییه ځه‌گوه‌استن ب ږتکتین دورست ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- کو وی نقیژ ل زه‌لامه‌کی نه‌کر، چونکی وی ځو کوشت بوو.

* تشتی به‌ری ځی زه‌لامی دایه ځی گونه‌ها مه‌زن بی صه‌بریا وی بوو، برینه‌ک که‌فته له‌شی وی، و هندي تیشا وی یا گران بوو، وی ته‌حه‌ممول نه‌کر، و ځو کوشت، چونکی وی هزر دکر نه‌گهر شو مر، شو دځ ژ نه‌ځوشییی خلاص بت، و وی نه‌دزانی کو شو بو نه‌ځوشییه‌کا مه‌زتر ئیته ځه‌گوه‌استن، کو عه‌زابا ناخه‌تځ یا به‌رده‌وامه.

* دځیت نه‌ئیته هزرکرن ده‌می شم دبیرین: شوځ ځو دکوژت دځ چته جه‌نه‌می، مه‌عنا وځ شو شو دځ هه‌رو هه‌ر مینته د جه‌نه‌می دا، نه‌خیر! ځو کوشتن ئیک ژ گونه‌هین مه‌زنه، و مروځی خودان باوه‌ر ب کرنا گونه‌هکځ -نه‌گهر ځو شو ژ گونه‌هین مه‌زن ژي بت- کافر نابت، و یی کافر نه‌بت د جه‌نه‌می دا نه‌به‌دی نابت.

* ده‌می خودځ دبیرت: عه‌بدځ من له‌ز د کوشتنا نه‌فسا ځو دا کر، یان وی به‌ری من ږاکر د نه‌هیلانا نه‌فسا ځو دا، مه‌عنا وځ شو نینه: نه‌گهر وی ځو نه‌کوشتا، شو هیشتا دا مینته ساخ، نه‌خیر! هه‌ر ئیک ب نه‌جه‌لا ځو دچت یا خودځ بو دانای، نه‌ده‌قیقه‌یه‌کځ پتشفه دئیت، نه‌پاشفه دچت، و له‌زکرنا وی شو وی ږیکه‌کا هه‌رام بو ب دووماهی ئینانا عه‌مرځ ځو ب کار ئینا کو کوشتنه، شو شو هیژای جزادانی دبت کو چوونا جه‌نه‌مییه.

* نه‌فسا مروځی ئیمانه‌ته‌که خودځ دایه مروځی، ودځیت شو وځ وه‌کی هه‌ر ئیمانه‌ته‌کځ دی بیارتزت، و ته‌خسیرییی د پاراستنا وځ دا نه‌کعت، و شوځ ځو دکوژت شو ځی ئیمانه‌تی نا‌پارتزت، شو هیژایی عقوقوبه‌یه‌کا دژوار دبت.

ژ سهرهاتیپین فیرعهونی و مالا وی

سهرهاتیپا ئیکتی:

ئەبوو یەعلا ژ ئەبوو هورەیرە ی ئەدگوهیزت، دبیزرت: ﴿إِنْ فِرْعَوْنَ أُوْتِدَ لَامْرَأَتَهُ أَرْبَعَةُ أَوْتَادٍ فِي يَدَيْهَا وَرَجُلِيهَا، فَكَانَ إِذَا تَفَرَّقُوا عَنْهَا ظَلَّلْتُهَا الْمَلَائِكَةُ، فَقَالَتْ: أَبْنِي لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ، فَكَشَفَ لَهَا عَنْ بَيْتِهَا فِي الْجَنَّةِ﴾ فیرعهونی چار ستوین بۆ ژنکا خۆ د عمردی قوتان، دەست و پیین وئ پتفه گریدان، و دەمی ئەو ل نک وئ نەدما، ملیاکەتان سیبەر ل وئ دکر، قتیجا وئ دوعایەک ژ خودی کر و گۆت: یا رەببی، تو بۆ من ل نک خۆ خانیهکی د بەحشتی دا ئافاکە، و من ژ فیرعهونی و کارئ وی پرگار بکە، و تو من ژ مللەتی زۆردار پرگار بکە.

ئەفە لایەکە ژ سهرهاتیپا ژنەکا خودان باوەر، کو ئاسیا بوو ژنا فیرعهنی مصری، ئاسیا ژنەکا زەنگین و دەولەمەند و خودان جوانی بوو، و هزر بکەن ئەو ژنکا فیرعهونی مصری پت رازی بت دقتیت یا چاوا بت؟ د مەزنتین قەسری دا ل مصری مەزن بووبوو، و هەر تەشتەکی وئ دقیا بۆ دەهاتە ئامادەکرن، و مەژۆشەکی ب قی پەنگی بت، ب تایبەتی ئەگەر ژن بت، دئ وەسا ئیتە هزرکرن کو ئەو دئ یا سست و خاف بت، و نەشیت خۆ ل بەر چو نەخۆشییان بگرت، بەلئ قتی سهرهاتیپی بەرچاف کر کو ئەف هزر یا د جەتی خۆ دا نینە، گاڤا موسا بۆ فیرعهونی هاتیپە هنارتن، و وی ژئ خواستی ئەو باوەریپ ب دینی خودی بینت، فیرعهونی خۆ دقبنلند کر و باوەری پت نەئینا، و ب دژواری دژی وی و گازیا وی و دویکەفتیپین وی پراوەستییا، و دەمی وی زانی کو ژنکا وی ب خۆ ئیک ژ وان کسانە یین باوەری ب دینی موسایی ئینای، بریار دا ئەوی ژئ وەکی هەر خودان

باوهره‌کئی دی، به‌لکی پتر ژ همر ئیکئی دی بێته عەزابدان، وپه‌نگی عەزابدانا وئ
 ئەو بوو وان ئەو ل سەر عەمرده‌کئی شارای رازاند، ل بهر هەتا‌قا شاریای، و چار
 ستوین د عەردی قوتان دەست وپیین وئ پیقه‌ گرتدان، و ئەو عەزابدا هەتا ب ئی
 په‌نگی مری.. خودی ئەو بۆ خودان باوهران کره مه‌تل ل سەر سه‌برکیشانا ل سەر
 نه‌خوشییا عەزابدا د ریکا خودی دا، وه‌کی گوئی: ﴿ وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا
 أَمْرَاتٍ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ
 وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٥١ ﴾ (التحریم: ١١).

ئەف سه‌رهاتییه چەند دەرس و عیبه‌رتان بۆ مه به‌رچا‌ف دکه‌ت، ژ وان:

* ئیمانی کارتی‌کرنه‌کا مه‌زن ل سەر خودانی هه‌یه، و ئەو هه‌زه‌کا زیده‌ ژ
 دده‌ته‌ وی، و ئیکا هند ژئ چئ دکه‌ت کو ئەو خو ل بهر هه‌می نه‌خوشییان بگرت،
 و ته‌حه‌ممو‌لا هه‌می ته‌نگا‌قییان بکه‌ت، ئەگەر خو کوشتن ژئ بت، و نموونه‌پیین
 وه‌کی ئاسیایی ژ ئن و می‌ران د دیرو‌کئی دا گه‌له‌کن.

* همر وه‌سا ئەف سه‌رهاتییه وئ کەرب و کینا مه‌زن به‌رچا‌ف دکه‌ت یا
 د دلئ کافر و طوغاتان دا هه‌ی به‌رانبه‌ر خودان باوهران، ئەگەر خو ئەو خودان باوهر
 هنده‌ک مرو‌فتین لاواز ژئ بن، یئین کو چو زیانی نه‌گه‌هینه‌ عەرش و کورسیکین
 وان، چونکی ئەو ته‌حه‌ممو‌لی ناکه‌ت ره‌یه‌کا جودا ژ یا خو گو‌ه لی ببن، ئەگەر
 چەند ژ دره‌و ب نا‌ئی نازادی و دیموقراتیه‌تی باخ‌ئن ژئ.

* خودی چا‌فدیرییی ل خودان باوهران دکه‌ت، و وئ بۆ وان هل دب‌ئرت یا
 فایدئ وان تیدا، و سیبه‌رکنا ملیاکه‌تان ل ئی ژئ به‌ایی وئ یئ مه‌زن ل نک
 خودی به‌رچا‌ف دکه‌ت، و وئ که‌رامه‌تی دیار دکه‌ت یا خودی دایی.

* ئەف سه‌رهاتییه هندی دگه‌هینت کو د نا‌ف مرو‌قان هنده‌ک هه‌نه‌ خودی و
 باوهرییی هل دب‌ئرتن، ئەگەر خو ئەف هل‌ب‌ئارتنه‌ ل سەر حسیی هیلانا دنیایی
 ب هه‌می خو‌شیین وئ قه‌ بت.

* سمرهاتی هندی دگههینت کو خودی گهلهکی حلیم و ب صبره و نمو گهلهک بیتنا خوّل سمر طوغیانا کافران فرهه دکمت، حهتا وان دگرت، و گاڤا وی نمو گرتن، نمو ژ وی خلاس نابن.

سدرہاتیا دوی:

ثم بوبو يعلو رُثمبو هووريرهى شهكوهيزت، ديبترت: ﴿لما كانت اللَّيْلَةُ الَّتِي أُسْرِىَ بِ فِيهَا، أَتَتْ عَلَي رَائِحَةُ طَيِّبَةٍ، فَقُلْتُ: يَا جَبْرِيلُ، مَا هَذِهِ الرَّائِحَةُ الطَّيِّبَةُ؟ فَقَالَ: هَذِهِ رَائِحَةُ مَا سِطَّةُ ابْنَةِ فِرْعَوْنَ وَأَوْلَادِهَا، قَالَ: قُلْتُ: وَمَا شَأْنُهَا؟ قَالَ: بَيْنَا هِيَ تَمْسُطُ ابْنَةَ فِرْعَوْنَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ سَقَطَتِ الْمَدْرِي مِنْ يَدَيْهَا، فَقَالَتْ: بِسْمِ اللَّهِ، فَقَالَتْ: لَهَا ابْنَةُ فِرْعَوْنَ: أَبِي؟ قَالَتْ: لَا، وَلَكِنْ رَبِّي وَرَبُّ أَبِيكَ اللَّهُ، قَالَتْ: أَخْبِرْنِي بِذَلِكَ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، فَأَخْبَرَتْهُ، فَدَعَاَهَا، فَقَالَ: يَا فُلَانَةُ، وَإِنْ لَكَ رَبًّا غَيْرِي؟! قَالَتْ: نَعَمْ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ! فَأَمَرَ بِقَرَّةٍ مِنْ نَحَاسٍ، فَأُخْبِتَتْ، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا أَنْ تُنْقَى هِيَ وَأَوْلَادُهَا فِيهَا، قَالَتْ لَهُ: إِنْ لِي إِلَيْكَ حَاجَةٌ، قَالَ: وَمَا حَاجَتُكَ؟ قَالَتْ: أَحِبُّ أَنْ تَجْمَعَ عِظَامِي، وَعِظَامَ وَلَدِي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، وَتَدْفِنَنِي، قَالَ: ذَلِكَ لَكَ عَلَيْنَا مِنَ الْحَقِّ، قَالَ: فَأَمَرَ بِأَوْلَادِهَا، فَأَلْقَوْا بَيْنَ يَدَيْهَا وَاحِدًا وَاحِدًا، إِلَى أَنْ انْتَهَى ذَلِكَ إِلَى صَبِي لَهَا مُرْضِعٍ، وَكَانَتْهَا تَقَاعَسَتْ مِنْ أَجْلِهِ، قَالَ: يَا أُمُّهُ، اقْتَحِمِي، فَإِنْ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ، فَانْتَحَمَتْ﴾.

یہ یعنی: ل وئ شہا ئمز تیدا ہاتیمہ برن بۆ عسمانان، بیتھنہ کا خوش ہاتہ
من، من گۆتہ جبریلی: ئهڤه چ بیتھنا خوشہ؟ وی گۆت: ئهڤه بیتھنا وی ژنکییہ یا
سهری کچا فیرعمونی شہ دکر و یا عہ یالی وئ، من گۆتی: مہسہلا وئ چیہ؟
گۆت: رۆژہکی وئ سهری کچا فیرعمونی شہ دکر شہ ژ دەستان کہت، وئ گۆت:
ب ناڤی خودی، کچا فیرعمونی گۆتی: بابی منہ خودی؟ وئ گۆت: نہ، ئمللاہ
خودایی من و خودایی بابی تہیہ، کچکی گۆتی: بیتھمہ بابی خو؟ وئ گۆت: بیتھ،
ئینا وئ گۆتہ بابی خو، فیرعمونی ہنارتہ ب دویف وئ را و گۆتی: فلان کہس،

ما ته ژ بلی من خودایه کئی دی ههیه؟ وئ گۆت: بهلئ.. ئهللاه خودایئ من و خودایئ تهیه، ئینا فیرعهونی بریار دا چتله کا ژ سفری هاتییه چیکرن بینن و بشارینن (ئاگری ل بن هلکهنئ) پاشی ئهو ژنک و عهیالیئ وئ بیته هاقیتن تیدا، ژنکئ گۆته فیرعهونی: من داخوזהک ژ ته ههیه، وی گۆت: داخوזה ته چیه؟ ژنکئ گۆتئ: ئهز همز دکهم تو همستیکین من و یئین عهیالیئ من بکهیه د ناڤ پاتهیه کی دا، و ل جهه کی قمشیری، فیرعهونی گۆتئ: باشه، ئهم دئ وئ بو ته کهین! گۆت: فیرعهونی بریار دا عهیالیئ وئ ئیک ئیکه ل بهر چاقان بکهنه تیدا، و گاڤا بویه دۆرا زارۆکه کئی وئ یئ ساڤا، همر وه کی ئهو پیچه کئی سست بوو، ئینا وی گۆتئ: دادئ، پتشفه ههړه، عهزابا دنیایئ سڅکتره ژ عهزابا ئاخره تی.. ئینا وئ خو هاقیته تیدا.

ئهڤ سهرهاتییه ژئ وه کی یا بۆری طوغيان و سهرداچونا فیرعهونی بو مه ئاشکهرا دکهت، و کانسئ وی چهند یتکین دورنده د عهزابانا ههڤرکین خو دا ب کار دئینا، ئهگهر خو ئهو ههڤرک ژنه کا لاواز و بئ زهره ژئ بت، و ئهڤ حهديسه قان دهرس و عیبره تان بو مه بهرچاڤ دکهت:

* ئهڤ سهرهاتییه هندئ دگههینت کو ئیمان مروڤئ دگوڤۆت، و وی ب هیز دئخت کو خو ل بهر هه می پهنگین نهخوشتیان بگرت.

* و ئهڤ سهرهاتییه هنده کئی ژ وان تشته کئی عهجیب بو مه دیار دکهت یئین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل شهقا معراجئ ل عسمانان دیتین، و ژ قئ سهرهاتییئ دئته زانین کو خودئ قهدر و بهایه کئی مهزن ددهته وهلیئین خو، و ناڤ و دهنگین وان د ناڤ خه لکئ عهردی و عسمانان ژئ دا بهلاڤ دکهت.

* و ئهڤ سهرهاتییه وه کی یا بۆری دهره جا وئ کهرب و کینئ بو دیار دکهت یا کافر و طاغییان د دهر حقا خودان باوه ران دا، و کو وان چو رهحم د دلی دا نینه ده می دبه مسه لا بهرسنگرتنا خودان باوه ران یئین باوه ریئ ب کوفر و طوغيانا وان نائینن.

* قئی ژنی عهزیمه ب کارئینا، و کوشتن و سۆتن هلبژارت، ههر چهنده ئهو دشیا روخصهتی ب کار بینت، و ب سهرقه وهکی فیرعهونی بیژت، دا خو و عهیالی خو ژ مرنی پرگار بکهت، و ب قئی چهندی کارئ وئ نابته خوکوشتن (ئنتحار)، بهلکی ئهو خوگۆریکرنه، لهو ئەف ژنه و عهیالی وئ هاتنه حسێکرن شههید.

* و ئەف سهرهاتییه کهرامهتین وهلییان بنهجه دکهت، دهمی خودی بچوکی ساقا بو قئی ژنی ب ئەزمان ئیخستی، دا فرمانی ب خوڤاگرتنی ل وئ بکهت، ل وی دهمی تهنگافی لی دژواربووی.

* دورسته بو مروقی موسلمان تشتهکی ژ کافرهکی ژۆردار بخوازت، نهگهر دیت باشی یا تیدا، وهکی قئی ژنی دهمی ژ فیرعهونی خواستی ههستیکی وئ و عهیالی وئ پیکهه قهشیرت.

سهرهاتییا سییی:

ترمذی ژ عبداللههی کوپی عهباسی فهدگوهیزت، دیژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گووت: ﴿لَمَّا أَغْرَقَ اللَّهُ فِرْعَوْنَ قَالَ: آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ، فَقَالَ جِبْرِيلُ: يَا مُحَمَّد، فَلَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا آخِذٌ مِنْ حَالِ الْبَحْرِ فَأَدُسُّهُ فِيهِ نَحَافَةٌ أَنْ تُدْرِكَهُ الرَّحْمَةُ﴾ یهعنی: دهمی خودی فیرعهون خندقانندی وی گووت: من باوهری ئینا کو ژ وی خودایی پیغه تر یی ئسرائیلیان باوهری پی ئینای چو خودایی دی یی ب حهق نین، جبریلی گووت: ئەو موحه ممهه، قیجا نهگهر ته ئەز دیتبام دهمی من ژ تهقنا رهشا بنی بهحرئ رادکر و دکره د دهقی وی را، ژ ترستین هندی دا کو رهحم ژنی بگرت.

ئەف سهرهاتییه ئیک ژ وان سهرهاتیانه یین هیقیا مروقی ب رهحم و دلۆقانییا خودی مهزن دکهت، فیرعهون ئهو زالمی عهرد ژ بهر زولم و ژۆرداریا وی دنالی، دهمی کهفتییه بهر مرنی، و زانی کو هنده ئیدی مرنا وی مسۆگهر

بوو، ژ نوی شاهده دا، ئمو شاهده دانا بهری هنگی ل نک وی مهزنتین تاوانا خودانی خو هیتای کوشتنی و سوتنی دکمت، نوکه ئمو ب خو یی شاهده ددهت، و نهگمر هات و ئمو وی جارئ ژ مرنئ خلاص بیا دا زقرته سهر ئیک و دویا خو یا بهری، وهکی د نایه تهکا پیروژ دا هاتی: ﴿وَلَوْ رُدُّوْا لَعَادُوْا لِمَا نُهُوْا عَنْهُ وَانْتَهُم لَكٰذِبُوْنَ ۝۲۸﴾ (الأنعام: ۲۸). چونکی بهری هنگی گهلهک جاران وی ویتن وهکی وی دگوت: بهس قئ جارئ ئم خلاص بیین، دئ باش بین و خو گوهورین، و گاغا ئمو خلاصبوین، ئمو ژ بهری خرابتر لی هاتن.

ژ قئ سهراتییی بۆ مه ناشکهر دبت:

* کو دوبر نینه کافرهکی طاغیه ل بهر مرنئ، و دهمنئ ئمو دزانت کو مسۆگهر دئ مرت، شاهده بدهت، و ژ دره و بیژت: من باوهری ب خودئ ئینا ئینا.. یا ژ وی قه ئمو ب قئ چهندئ بهردهوامییی دئ دهته زنجیرا خاپاندنا خو بۆ مروقتین ساده و عهقل سۆک، و ئمو ب خو خودئ تویت ژ ههمی کسان قه بویل دکمت هندی رجا وی نهگمهشتبته ههفکی.

* جبریل ملیاکهتئ ژ ههمییان نیزیکتر بۆ خودئ و زانتر ب رهحم و دلۆفانی و سالۆخهتین وی، دهمنئ گوهر ل فیرعهونی بووی ل بهر مرنئ شاهده ددهت، زوی دهست دا هندهک تهقنا رهشا بنئ بهحرئ و راحمانده د دهقئ وی دا، دا زوی نهو ل سهر کوفرئ بمرت، و بهری رهحما خودئ ژئ بگرت، چونکی ئیکئ وهکی فیرعهونی ب هزاران تاوان کرین، و خوینا گهلهک همژار و بی گونههین خودان باوهر د ستوی دا دقیت ل سهر کوفرئ بچت، دا رهحما خودئ ژئ نهگرت.. بهلئ نهف کاری جبریلی هندی دگههینت کو رهحما خودئ هند یا بهرفرهه جبریل دترسیا ئمو خو ژ فیرعهونی ژئ بگرت، قیجا گونههکار دقیت چو جاران خو ژ رهحما خودئ بی هیقی نهکمت.

* ژ لایه‌کڼی دی څه نه‌ف همدیسه هندځ دگه‌هینت کو ملیاکه‌ت ژی گه‌له‌ک
 هه‌ز ژ کافرین تاوانبار و زوړدار ناکمن، و نه‌و ژی هه‌ز دکمن نه‌و که‌سین گه‌له‌ک
 طوغیان کری ل سهر کوفرځ بمرن، دا ره‌حما خودځ ژئ نه‌گرت.
 * نه‌ف همدیسه قه‌در و بهایی مه‌زنی په‌یقا شاه‌ده‌دانی بو مه‌ ناشکرا دکه‌ت،
 و کو نه‌و خودانی خو ژ غه‌زه‌با خودځ دپارځت، نه‌گمر هات و وی ب دورستی
 باوه‌ری پی هه‌بت.

نهوئ ژ بهر خوځوځنا رېکا خه لکي

چووږه به هه شتي

بوخاري وموسلم ژ نه بوو هوره يره ي شه دگو هيزن، دبيتړت: پتغه مېهرې - سلاڅ لى بن- گوټ: ﴿بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهَ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ﴾ و د رېوايه ته كا دى دا هاتييه: ﴿لَقَدْ رَأَيْتَ رَجُلًا يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ فِي شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيقِ كَأَنَّهُ تَوَذَّى النَّاسَ﴾ و د رېوايه ته كا دى دا زنده هيهيكا دى ژى هيه، نهو ژى نهغه يه: ﴿مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنٍ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَا تُحَيِّرُنِي هَذَا عَنْ الْمُسْلِمِينَ لَا يُؤْذِيهِمْ، فَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ﴾ يه عنى: جاره كى زه لامهك د رېكه كى را دجوو، چه قى ستره كى ل سهر رېكى دېت، نهو ژ سهر رېكى لادا، نينا خودى كارى وى ژى قه بويل كړ، و گونه هين وى بو ژيبرن، د رېوايه تا دى دا، دبيتړت: من زه لامهك د بهم شتي دا ديت، كهيف دكر، ژ بهر كو وى دارهك ژ سهر رېكه كى پرى بوو نه خوځى دگهانده خه لکي.

نهغه سهرهاتييا زه لامهكى خودان باوهره ژ دلپتغه بوون همردهم بهرئ وى لى بوو وان كاران بكهت يتن نه خوځيى ژ رېكا خودان باوهران لادهت، هتا ده منى جاره كى وى چهقه كى دارى ديتى شوې بوو بوو سهر رېكى وى نهو چهق لادا ب وى ننيه تنى دا نهو نه خوځيى نه گه هينته چو موسلمانان، نينا خودى كارى وى ژى قه بويل كړ، و جزايه كى مهزن پتشفه دايت.

ژ وان ده رستين كو ژ قى سهرهاتيبي دنيته وه رگرتن:

* نهف حمديسه هندى دگه هينت كو لادانا همر تشته كى نه خوځيى بگه هينته خه لکى ژ سهر رېكى خير و بهايه كى مهزن تيدا هيه، نه گهر مرؤف ب ننيه تا خيرى وى چهندي بكهت، چونكى نهو كسى - بو خودى - د دنيايتى دا ل سهر

خه لکی بکه ته به رفره هی، و وان ژ تنگاځیټن ړټکی خلاص بکه ت، خودی ژی
ل ناخړه تی دی ل سهر وی که ته به رفره هی، وی ژ تنگاځیټی خلاص که ت.

* ژ ځی همدیسې بها و گرنګیا کاری وان کسان بو مه دیار دبت نه وین
ب کاری پاڅوکرنا ړټکان راډبن، نه گهر هات و نیه تا وان یا خیری بت و ژ لایه کی
دی څه گرنګی و بهایی پاراستنا پاڅوکیا ژینگه هی ژی بو مه ناشکه را دبت، و کو
نهو کاره کی فهره و یی شهرعییه.

* د چند همدیسه کین دی دا به حس ژ کرټییا کاری وی کسی هاتییه کرن
یی ړټکین خه لکی پیس بکه ت، و نه خوشییی بیختی، طه به رانی ژ پیغه مبه ری
-سلاف لی بن- څه دگو هیژت، دبیرت: ﴿من أذى المسلمين في طرقهم، وجبت عليه
لعنتهم﴾ هه چیی نه خوشی بگه هیته موسلمانان د ړټکین وان دا، له عنه ټین وان
ل وی واجب دبن، و نه څه هندئ دگه هینت کو پاڅوکرنا ړټکان و پاراستنا وان
ژ هر تشته کی وان پیس بکه ت، وه کی هاځیتنا گلنشی، ټیک ژ وان نه خلاقین
باشه یین نیسلامی به ری مه دایی.

* برینا دار وباری بی نه گهر ټیک ژ وان کارانه یین نیسلامی نه م ژی داینه
پاش، د همدیسه کا خو دا پیغه مبه ر -سلاف لی بن- گه فان ب چوونا ناگری ل وی
کسی دکه ت یی دره کی بریت، ودبیرت: ﴿قاطع السدر يصبوب الله رأسه في النار﴾
به لی نه گهر هات و داره ک بو نه گه را گه اندنا نه خوشی بو ړټباران دورسته نهو
دار بیته برین، به لکی مروث ب برینا وی هنگی دی خودان خیر بت.

ئافەرۇك

پەرق	بايەت
۵	پېشىگۈتەن
۷	بۆچى قەگىرنا سەرھاتىيان
۱۱	گرنىگىيا سەرھاتىيىن قورئاننى وحەدىسى
۱۵	چىرۇكا دەستىپىكى سەرھاتىيا ئادەمى
۵۶	سەرھاتىيا ئدرىسى
۵۸	سەرھاتىيا نووحى
۸۳	سەرھاتىيا ھوودى
۹۹	سەرھاتىيا صالحى
۱۱۹	سەرھاتىيا ئىبراھىمى
۱۵۶	سەرھاتىيا لووطى
۱۷۳	سەرھاتىيا شوعەبى
۱۸۶	سەرھاتىيا ئىسماعىلى
۲۰۳	سەرھاتىيا ئىسحاقى
۲۰۹	سەرھاتىيا يەعقوبى
۲۱۷	سەرھاتىيا يوسفى كورنى يەعقوبى
۲۷۳	سەرھاتىيا ئەيىوبى
۲۹۸	سەرھاتىيا ذولكفلى

سەرھاتیا یوونسی	۳۰۰
سەرھاتیا مووسا وھاروونی	۳۱۹
سەرھاتیا یووشەعی کورێ نوونی	۴۰۰
سەرھاتیا ئلیاس و ئەلیەسەعی	۴۰۹
سەرھاتیا طالووت و جالووتی	۴۱۳
سەرھاتیا داوودی	۴۲۲
سەرھاتیا سولەیمانی کورێ داوودی	۴۳۵
ئسرائیلی پشتی سولەیمانی	۴۵۵
سەرھاتیا زەکەریای و کورێ وی یەحیای	۴۶۲
سەرھاتیا عیسایی کورێ مەریەمی	۴۷۱
سەرھاتیین کیتاب و سونەتی	۵۳۵
سەرھاتیئاخودانیین خەندەکان	۵۳۷
سەرھاتیا پشەقانی ھەر سی پێغەمبەرەکان	۵۵۲
سەرھاتیا خودانیین شکەفتی	۵۶۰
سەرھاتیا خودانی دوشاخان (ذو القرنین)	۵۷۴
سەرھاتیا لوقمانی	۵۸۲
ئەو زانایی بەر ب ەمردی قە نزمبووی	۵۹۱
عابدی نەزان	۵۹۹
ئەو زەلامی خودی سەد سالان مراندی	۶۰۸
خودانی دو رەزان	۶۱۸
خودانیین بیستانی	۶۲۷

سەرھاتییتین سوننه تی	٦٣٧
سەرھاتییا وان هەر سی زهلامیتین ده ری شکهفتی لی	٦٣٨
هاتییه گرتن	
ئەو زهلامی سەد مروڤ کوشتین	٦٤٧
ئەو ژنکا ئاقدانا صە ی بریه بهحهشتی	٦٥١
ئەو زهلامی دهینخوش	٦٥٤
ئەو زهلامی سەرا برایهکی خۆ دای	٦٥٧
سەرھاتییا ئیبراهیمی د گەل مەزنهکی دنیا یی	٦٦٠
ئاقدانا بیستان ی مروڤی خیرکەر	٦٦٤
ئەو کارتا خودانی خۆ رزگارکری	٦٦٧
جورە یجی عابد و دەیکا وی	٦٧١
ئەو خۆمەزنکه ری خفس لی هاتییه کرن	٦٧٤
ئەو ژنکا بهژنا خۆ درێژکری	٦٧٧
ئەو گونەهکاری چوویه بهحهشتی	٦٨٢
دوو ماهییا وان یی رۆژی نه گرن	٦٨٥
ئەو زهلامی خۆ کوشتی	٦٨٧
ژ سەرھاتییتین فیرعهونی و مالا وی	٦٨٩
ئەوی ژ بەر خوشکرنا ریکا خەلکی چوویه بهحهشتی	٦٩٦